

Raftul
Denisei

Ellis Avery

Foc în pavilionul de ceai

roman

HUMANITAS
fiction

Scriitoarea americană Ellis Avery s-a născut în 1972 în New York. Dragostea pentru cultura și tradițiile japoneze îi este inoculată de mama ei, astfel că, la șaisprezece ani, adolescența Avery călătorește în Țara Soarelui Răsare, unde asistă pentru prima oară la o ceremonie a ceaiului. Din acel moment, tânăra se hotărăște ca, în paralel cu studiile universitare, să deprindă această artă străveche. Timp de cinci ani urmează cursuri despre ritualul ceaiului la Urasenke Chanoyu Center din New York, iar în perioada 2004-2005 aprofundează studiul ceremoniei ceaiului în Kyoto. Prima ei carte, *The Smoke Week* (2003), este o operă de nonficțiune, narând experiența personală din timpul tragicului septembrie 2001. La sfârșitul lui 2006 publică romanul *Foc în pavilionul de ceai* (*The Teahouse Fire*), rod al fascinației autoarei pentru universul nipon. În prezent, Ellis Avery trăiește în Manhattan și predă *creative writing* la Columbia University.

„Când aveam nouă ani, în orașul căruia i se spune astăzi Kyoto, mi-am schimbat singură soarta. Am intrat în sanctuar pe poarta roșie și am lovit clopotul. Am făcut două plecăciuni. Am bătut de două ori din palme. I-am șoptit ceva zeiței străine și am mai făcut o plecăciune. Apoi am auzit strigătele și am simțit mirosul focului. Ce îi cerusem? *Orice, numai viața asta nu.*“

Ruga orfanei americane adusă în Japonia de unchiul ei misionar este ascultată. Fetița va supraviețui unui incendiu devastator din vechea capitală imperială și va găsi adăpost în pavilionul Baishian din casa familiei Shin. Adoptată de maestrul de ceai, Aurelia, rebotezată Urako, va crește alături de moștenitoarea familiei Shin, Yukako, descoperind o lume exotică, ale cărei filozofie și sensibilitate sunt codificate în ceremonia ceaiului. Însă, de îndată ce Urako înțelege valorile tradiției, Japonia este măturată de tăvălugul schimbării, obiceiurile străvechi par să sucombe în fața modernizării nemiloase, iar viața celor două tinere cunoaște răsturnări de neînchipuit: fiecare din ele devine liberă să-și aleagă destinul.

Foc în pavilionul de ceai este saga uluitoare a două femei în a căror prietenie se întâlnesc două lumi: Orientul și Occidentul.

Născută în zgomotosul New York, Aurelia își găsește un cămin în țara cireșilor în floare, slujind-o pe fiica maestrului Shin, Yukako. Suntem la începutul erei Meiji: Japonia tradițională se întoarce spre Occident, iar arta străveche a ceaiului este amenințată: până și culoarea și croiul unui kimono pot fi un gest de nesupunere, iar pavilioanele și grădinile japoneze sunt nimicite. Aurelia și Yukako vor trebui să lupte pentru ca lumea lor să supraviețuiască, iar destinul le va pune în fața alegerii între datorie și iubire.

„Asemenea ceremoniei ceaiului, romanul lui Ellis Avery este o sărbătoare intelectuală și a simțurilor.“

The Los Angeles Times

„*Foc în pavilionul de ceai* este un debut magistral, în care poveștile de dragoste și evocarea istorică se îmbină cu un *bildungsroman* exotic.“

Publishers Weekly

Foto copertă

© Steve Vidler/SuperStock

photo|land

the authorized corbis representative

ISBN 978-973-689-221-9

9 789736 892219

ELLIS AVERY

Foc în pavilionul de ceai

Traducere din limba engleză și note de
IRINA BOJIN

HUMANITAS
fiction

*Pentru Sharon Marcus, Amanda Atwood,
Elaine Solari Atwood*

1. 1856-1866

Când aveam nouă ani, în orașul căruia i se spune astăzi Kyoto, mi-am schimbat singură soarta. Am intrat în sanctuar pe poarta roșie și am lovit clopotul. Am făcut două plecăciuni. Am bătut de două ori din palme. I-am șoptit ceva zeiței străine și am mai făcut o plecăciune. Apoi am auzit strigătele și am simțit mirosul focului. Ce cerusem? *Orice, numai viața asta nu.*

Am fost botezată Aurelia, după bunica mea, Aurélie Caillard, care trăia la Paris, unde muncea ca spălătoreasă. Avea doi copii, pe unchiul Charles și pe mama, Claire. Unchiul avea aplecare spre învățătură și obținuse mai multe stipendii de la școli ieșuite, unde fusese hrănit – după cum spunea mama – cu vise de putere și glorie dobândite în țări îndepărtate. La vârsta de douăzeci de ani era deja preot și ordinul lui l-a transferat la New York, unde păstorea imigranții irlandezi și italieni din mahalale, folosindu-se de poziția sa de director de școală ca să consolideze comunitatea catolică. Postul îi oferea mai puțin decât se așteptase și de aceea trimitea regulat petiții prin care cerea să fie transferat. Mama a rămas la Paris, slujnică într-o mănăstire. Unchiul Charles spunea că s-a înhăitât cu un om rău, dar eu cred – deși, recunosc, nu fără părtinire – că a fost siluită. Avea doar paisprezece ani. Bunica i-a plătit călătoria până la New York și i-a închis ușa în nas.

În 1856, când mama a ajuns în strada Mott ca să frece podelele din casa fratelui ei, unchiul Charles a hotărât că e tânără văduvă și i-a dat un nume soțului ei: Bernard. În acel

an, la începutul lunii mai, m-a născut pe mine. „Aurelia, a insistat unchiul Charles, nu Aurélie. Un nume american.“

Locuiam cu mama la intersecția străzilor Prince și Mott, vizavi de cimitir, în mansarda școlii St. Patrick. Mama era brunetă, cu ochi negri ca ai mei. Avea fața rotundă și, când zâmbea unui gând ascuns, făcea o gropiță pe unul din obraji. În fiecare dimineață, înainte să pună apa la fiert pentru unchiul Charles, mă ridica în brațe la fereastra mansardei. Îmi plăcea să văd frunzele platanilor chiar în fața ferestrei, iar jos, departe, zidul de cărămidă roșie al cimitirului; îmi plăcea să îmi încolăcesc brațele și picioarele în jurul umerilor și mijlocului ei. Cel mai tare simțeam că e mama mea la începutul și la sfârșitul zilei; atunci era ca o mantie de lumină înfășurată în jurul meu. Îmi dădea părul pe spate cu degetele și îngâna un cântecel voios: „*Après de ma blonde, qu'il fait bon, fait bon, fait bon*“.

— Dar eu am părul negru! Cum să fiu *blonde*?

— Ești stăncuța mea blondă, mă liniștea mama.

— Mura ta blondă?

— Cea mai blondă perlă neagră.

Apoi mă lăsa jos și începea alt cântec: „*Frère Charles, frère Charles, dormez-vous? Dormez-vous?*“, după care își ștergea zâmbetul de pe buze și gropița de pe obraz, își împăturea mantia de lumină și nu mai era mama mea, ci menajera fratelui ei.

Biroul unchiului Charles – care îi slujea și de locuință – era la etajul patru, chiar sub mansarda noastră. Locuiam astfel fiindcă nu suferea mirosul de mâncare gătită. Nu îi plăcea nici să urce scările, dar, dacă ar fi stat la un etaj mai de jos ar fi fost nevoit să dea nas în nas cu elevii prea des. Unchiul Charles avea o față mică și mâini mari. La spate, capul îi era ținut ca un fes. Unchiul Charles roșea foarte ușor. Cu mama vorbea doar franțuzește iar cu mine – spre binele meu – doar englezește. Vocea lui suna ca un oboi, iar a mamei ca un violoncel. Când eram foarte mică, duminică după-amiaza, după ce citea liturghia pentru călugărițe și lua masa împreună cu mama și cu mine, mă lua cu el și treceam din partea modestă a apartamentului (dormitor, sufragerie, bucătăria neatinsă, toate în partea din spate a clădirii) în biroul drag lui din față (cu sute

de cărți și un fotoliu uriaș). Se așeza pe un scaun tapițat cu catifea roșu-închis, mă puneam pe genunchi și mă învăța să citească Biblia englezească, tot așa cum o învățase pe mama să citească Biblia în franceză când erau mici. Acoperea cu o bucată de sugativă coloanele scrise mărunț și înghesuit, așa încât să pot vedea doar o literă, un cuvânt sau un rând. *Cerul și pământul. Le ciel et la terre.*

În celelalte zile, de trei ori pe zi, aranjam mâncarea unchiului Charles pe o tavă și o puneam pe o măsuță lângă fotoliu. Noi mâncam sus, în mansardă. După masa de dimineață strângeam tava și plecam la cumpărături. Eu făceam oficiul de translator între franceza precipitată a mamei și anglo-italiana precupeților. Când ne întorceam acasă pregăteam prânzul pentru unchiul Charles, masa cea mai consistentă a zilei. În serile când unchiul Charles nu ieșea în oraș îi serveam o supă făcută din ingredientele rămase de la prânz, pâine, brânză și vin. Dacă cina altundeva, îi făceam curat în apartament (mai de mântuială în partea din spate, dar cu mare grijă în partea din față) și luam câte o carte din bibliotecă. Seara mama îmi citea *La cigale et la fourmi*, iar când am crescut îi citeam eu ei, în timp ce cosea „Și negrul păr i-e ca o sârmă-n vâl”.¹

După-amiaza, când terminam de spălat vasele și supa era pusă pe foc, mama se odihnea puțin, până când suna clopoțelul și se auzeau tropăielile elevilor care plecau acasă. Atunci cobora la parter și spăla podelele claselor. Fiindcă mă țineam peste tot după ea, mi-a făcut și mie un spălător de podele de jucărie dintr-o coadă de mătură ruptă, de care a legat o cârpă. Dansam cu acești parteneri de nădejde, râzând în hohote în clasele goale, amuțind în cele unde mai rămăseseră călugărițele, aplecate deasupra caietelor.

Mamei nu îi plăceau călugărițele, dar izbutea să își ascundă bine sentimentele. Îmi dădeam seama din tonul lugubru cu care rostea cuvântul „călugăriță”, din felul în care pufnea când simțea mirosul veșmintelor lor de lână puse la uscat alături, pe acoperiș. *Les nonnes*. Nu am știut niciodată cum fusese viața ei înainte

1 William Shakespeare, *Sonetul CXXX*, trad. Ion Frunzetti.

să mă nască pe mine, pe vremea când făcea curățenie într-o mănăstire din Paris. E adevărat, am fost botezată și în fiecare duminică stăteam în ultima strană din capelă în timp ce unchiul Charles citea liturghia, și chiar am fost cuprinsă de un fior sfânt la prima împărtășanie, dar mama nu mă însoțea niciodată. Se odihnea sau cosea. În dimineața primei mele împărtășanii, când am rugat-o pentru ultima oară să vină cu mine, mi-a spus:

— Aurelia Bernard. Spune-mi și mie, cine e Bernard? Biserica urăște adevărul, iar călugărițele îl urăsc mai presus de orice.

— Nu vrei să mă duc? am întrebat-o nedumerită.

— Scumpa mea, ai nevoie de biserică tot atât câtă am eu. Cel puțin până crești mare. Nu trebuie să *muști mâna* – a spus expresia în engleză – dar nici nu e nevoie să o lingi.

În franceză „a linge” se spune *lécher*. Cuvântul i s-a prelins din gură ca un lichid vâscos, obscen.

Cred că o scotea din minți faptul că era nevoită să le arate recunoștință. Adevărul e că aveam nevoie de biserică: ne hrănea și ne adăpostea. Iar mie, când mi-a venit vremea, mi-a dat și o educație. Mama mi-a dat o medalie înfățișând-o pe Sfânta Clara și unchiul mi-a cumpărat o uniformă ecosez. Le-am pus și m-am alăturat fetițelor de la școala St. Patrick. Pe mama o ajutam numai după-amiaza. După ce am început să merg la școală, franceza a devenit pentru mine nu doar limba unei jumătăți din viața mea, ci și un limbaj secret, împărtășit doar de mine și de mama în după-amiezile când dansam prin clasele goale.

În afară de mine, toate fetele din clasă erau irlandeze. Tații unora dintre ele fuseseră uciși în Războiul de Secesiune. Alții uciseseră polițiști în timpul revoltei recruților care izbucnise în vara când am împlinit eu șapte ani. Erau fete înăsprite de viață. Îmi plăceau, îmi plăceau jocurile lor și felul lor nestăpănit de a vorbi, care mă făcea să mă gândesc la cai și la mare, îmi plăcea cum chicoteau pe înfundate după ce luau bătaie de la călugărițe. „M-a bătut cu linia la palmă, vaca.”

Aveam nouă ani când, într-o zi, una din călugărițe a venit să ne arate o carte cu gravuri de la Vatican. M-a întrebat cum mă cheamă.

— Aurelia Bernard ? A, nu te-am recunoscut fără Clara, a zis ea, prefăcându-se că mânuie o mătură cu coadă. Transmite-i salutări mamei tale.

Nu cred că a vrut să își râdă de mine, dar am văzut că fata care stătea la pupitrul de alături a imitat gestul și a râs. Când s-au terminat orele am plecat însoțită de un cor de chicoteli. Fetele țineau toate în mâini câte o mătură închipuită și mișcau brațele ca și cum ar fi șters podelele, țipând: „Ma-mă-tură ! Ma-mă-tură !” Țipetele lor întunecau strălucirea după-amiezilor noastre de dans. Urcam scările cu capul sus când una din fete m-a strigat pe nume. M-am întors și am văzut-o pe Maggie Phelan, cu fața ei lătăreață, hlizindu-se cu prietenele ei.

— Transmite-i salutări ma-mă-turii tale !

— Dați-mi pace ! le-am spus.

— Daați-mi paațe ! m-au maimuțărit ele, în timp ce eu mă îndepărtam, stăpânindu-mă să nu o iau la fugă. Am urcat scara și m-am strecurat în patul mamei ca să mă ascund. Mi-am lipit fața de spinarea ei caldă. Mirosul ei, de săpun și lămâie, și respirația întretăiată, puțin hârăită, m-au liniștit. Dormea din ce în ce mai mult după-amiaza, mi-am dat eu seama, încercând să îmi stăpânesc nerăbdarea. Îmi doream atât de mult să îi povestesc ce se întâmplase, să mă simt mângâiată și apărută. Mama s-a mișcat, a tușit într-o batistă și m-a mângâiat :

— Ce e cu tine, *ma petite*, nu te simți bine ?

Am deschis gura ca să îi povestesc, dar nu am putut. Aproape fără voia mea, i-am răspuns :

— Nu prea îți sunt de folos când facem curat în clase. Ce-ar fi dacă aș face eu, după-amiaza, ceva din treburile tale de dimineață ? Aș putea să aduc apa și cărbunii.

— Hm, atunci poate că am avea timp să facem cumpărăturile dimineața, înainte să începi orele, a zis ea gânditoare. Cred că doamna Baldini mă păcălește.

Aș fi vrut să o apăr pe mama de toți Phelanii și Baldinii din lume. Cât mi-aș fi dorit ca vorbele englezești, pe care de-abia le îngăima, să îi vină pe buze tot așa de ușor cum îmi veneau mie ! A șovăit o clipă, apoi m-a strâns tare în brațe.

— *Ma petite*, mi-a spus. Cum să cari tu atâta greutate ? Nu e drept ca o fetiță să facă munci atât de istovitoare.

— Nu e nimic, am zis. Am să fac mai multe drumuri.

A dat încet din cap a încuviințare iar eu m-am simțit ușurată: urma să nu mă mai simt stânjenită din cauza ei și nici nu era nevoie să îi rănesc sentimentele. Simțeam că mă înăbușă iubirea pentru ea și bucuria de a fi fost atât de dibace. Am strâns-o în brațe și i-am spus:

— Încep chiar de azi.

După ce mama a coborât să facă curat prin clase, mi-am scos uniforma și mi-am pus un halat. Am aranjat patul mamei, am turnat apa stătută din ibric în ligheanul de vase și am adus apă proaspătă pentru a doua zi din butoiul de pe acoperiș. Plouase de curând și acoperișul era mai aproape decât cișmeaua de afară. Am luat găleata pentru cărbuni, am coborât în pivniță și am adus câți cărbuni am putut căra. Am dus oalele de noapte jos, le-am vărsat în latrină, le-am spălat la cișmea, am urcat gâfâind scările până la etajul patru și apoi la cinci și le-am pus înapoi în camere. Unchiul Charles era așezat în fotoliu și a ridicat privirea când am intrat.

— Spune-i mamei tale că aș vrea să luăm masa împreună diseară, mi-a spus.

În timp ce urcam scările mă gândeam că urina lui miroase mai urât decât a noastră. Va trebui să o întreb pe mama de ce. Fiindcă eram singură în apartamentul nostru, m-am pus pe scotocit. Am dat deoparte o grămadă de batiste mototolite, pătate de ceva ce semăna a rugină, și am scos coșul de nuiele pe care mama îl ținea ascuns sub pat. Înăuntru am găsit o rochie cafenie minunată, pe jumătate cusută. Era croită pe mărimea mea și era împodobită cu panglică de catifea cafenie în talie și la mâneci. Dedesubt se afla o păpușă de cârpă, îmbrăcată cu o rochie cafenie, identică. Pe fața din pânză albă erau desenate trăsăturile – ochi câprui ca ai mei – iar pe cap avea o băsmăluță cafenie în loc de păr. Tremurând de bucurie, am pus rochia și păpușa la loc și am împrăștiat batistele în jurul coșului ca să nu se vadă că am umblat în el.

Chiar când ieșeam de sub pat am auzit-o pe mama urcând încet scara. A intrat, roșie la față de efort.

— Ce de treabă ai făcut, scumpa mea, a zis. Hai să încălzim mâncarea pentru unchiul Charles, da?

I-am spus de neașteptata invitație a unchiului, iar ea a strâns din buze, amuzată și curioasă.

— Săptămâna asta o pica duminica mai devreme?

A aruncat o privire spre oala de pe plită.

— Ei, supă pentru toată lumea, *quand-même*, a hotărât ea. Ar fi trebuit să ne spună mai devreme dacă voia altceva. Oare cum vrea să ne îmbrăcăm?

Stăteam cu capetele plecate la masa rareori folosită a unchiului Charles, eu în uniforma ecosez și mama în rochia ei bună, așteptând cu nerăbdare să termine rugăciunea. Apoi unchiul Charles a început să mănânce în tăcere, cu iuțea periodică a burlacilor, și mama l-a imitat, în timp ce eu mă foiam pe scaun, murind de curiozitate. Dacă unchiul nu ar fi avut o figură atât de demnă, cu tonsura lui, iar mama nu ar fi părut atât de grațioasă, deși crispată, ai fi zis că se luaseră la un soi de întrecere. Când a terminat supa, unchiul Charles a pus lingura jos cu un zângănit și mama i-a urmat de îndată exemplul, după care s-au măsurat unul pe altul din ochi, cu brațele încrucișate pe piept.

— A fost foarte plăcut, Charles. Nu înțeleg cum de poți mânca singur seară de seară, a spus mama.

Unchiul a pufnit aprobator și a început să vorbească de parcă predica din amvon.

— După cum știi, de câțeva vreme am cerut permisiunea să Îl slujesc pe Domnul într-un mod potrivit cu darurile pe care El a crezut de cuviință să le hărăzească făpturii Lui.

— „De aceea vorbesc patru limbi?“ l-a imitat mama. Nu am uitat.

Unchiul a tras adânc aer în piept, hotărât să continue pe același ton, dar bucuria l-a copleșit și nu s-a mai putut abține.

— În dimineața asta am primit o scrisoare, ne-a anunțat simplu.

— L-ai întrecut pe fratele Michael, nu-i așa? l-a îmboldit mama.

— Am fost ales, a spus unchiul Charles înroșindu-se la față, să merg pe urmele Sfântului Francis Xavier, binecuvântat fie-i numele. Să păstoresc o turmă rătăcită. Să aduc pe calea cea dreaptă păgânii dintr-o țară care și-a deschis în sfârșit porțile către Apus. (S-a sprijinit de spătarul scaunului și a oftat.) Nu am de unde ști de ce nu au fost auzite rugăciunile fratelui Michael, în timp ce ale mele au fost îndeplinite.

A ridicat privirea spre cer, iar mama mi-a zâmbit pe furiș, cu subînțeles. Zâmbetul i s-a șters însă de pe față când și-a dat seama că unchiul vorbea serios.

— Azi după-amiază am cumpărat bilete pentru toți trei, a adăugat unchiul. Plecăm în Japonia peste șase săptămâni.

Am scăpat lingura din mână. Japonia? Mama s-a albit la față. Cum avea să se descurce acolo mama mea, care nu putea servi o masă de duminică într-o zi de joi? Avea să țipe la el, să-l ocărăască? Să îi arunce paharul cu vin în față? Dar nu, a țuguiaț încet buzele și a clătinat din cap, de parcă ar fi cântărit din ochi proviziile de făină din cămară zicând în sinea ei: „O scoatem la capăt“. A șovăit, lucru care nu îi stătea în fire, și a întrebat:

— Crezi că e bine? Pentru fetiță?

— Ce poate fi mai bine decât să îl slujești pe Domnul? Aurelia are darul limbilor, iar tu... (s-a oprit, căutându-și cuvintele)... tu ai darul căminului. Mama a strâns din buze, enervată, dar unchiul Charles a continuat pe un ton dojenitor: E o binecuvântare să fii ales să împlinești lucrarea Domnului. (Fața roșie îi strălucea; apoi a coborât privirea spre mine.) Lumea e plină de oameni care vorbesc franceza și engleza, dar dacă Aurelia poate învăța japoneza la fel de ușor...

— Ai putea să îți câștigi traiul făcând traduceri, a completat mama.

Pe fața ei se citeau ușurarea și un fel de invidie duioasă.

— Biserica are loc pentru toate fiicele sale, chiar și pentru cele mai puțin norocoase, a declarat unchiul Charles, aruncându-i o privire grea de subînțeles; mamei i-au fremătat nările.

Ordinul către care Aurelia ar simți chemare, oricare ar fi acela, nu ar avea decât de câștigat de pe urma științei ei.

— Ai putea la fel de bine să te căsătorești cu un ambasador, a continuat mama să viseze cu ochii deschiși.

— Oricum vor sta lucrurile, a continuat unchiul Charles, Ordinul, la solicitarea mea, ne-a pus la dispoziție încă un exemplar din gramatica pe care mi-au dat-o mie. Vezi cum te descurci, mi-a spus întinzându-mi o carte cu coperte negre pe care era imprimat cu litere aurii cuvântul *Nippongo*.

— Aurelia, mulțumește-i unchiului și du-te sus, mi-a spus mama. Mai am ceva de vorbit cu el. Uite, ia o lumânare.

Am lipit urechea de ușa camerei unchiului, acum închisă, și era cât pe ce să cad înăuntru când s-a deschis.

— Du-te sus, mi-a spus mama din prag. Acum, pe loc.

M-am întins în pat și am luat cartea domnului *Nippongo*. Coloanele de text erau întrerupte de desene – umbrele, pagode, bărbați îmbrăcați în kimono (aceeași formă la singular și la plural), femei în kimono legate în talie cu brâuri numite *obi*. Doamnele erau frumoase, ca farfuriile de porțelan pictat. Dacă închideam ochii, le vedeam în alb și albastru. În pagoda noastră, unchiul Charles avea să doarmă la parter, iar noi la etaj, sub acoperișul cu mai multe caturi. Tii! Să nu ai de urcat decât un etaj și să nu o mai vezi niciodată pe Maggie Phelan! Am strâns cartea la piept, voioasă și îmbărbătată în același timp.

M-am trezit doar pe jumătate când am auzit foșnetul fustei mamei. M-a sărutat și a suflat în lumânare. S-a întins în patul ei și am auzit-o tușind și scuipând într-o batistă. Batista a căzut pe jos cu un mic plescăit.

Șase săptămâni după aceea stăteam în picioare lângă patul ei.

— Uite, mi-am pus rochia, i-am spus.

— Ești foarte frumoasă, mi-a spus ea somnoroasă. Ți place catifeaua?

— E moale, am dat eu din cap.

— I-ai pus un nume păpușii?

— Clara, i-am răspuns și am ridicat păpușa ca să o vadă.

— Bună, Clara, a spus mama în englezește.

Îmi aduc aminte cum arăta mansarda, ramurile platanilor înfiorate de vânt, petele de soare jucându-se prin cameră, firele de praf dansând în lumina soarelui. O plăpumioară din petice colorate adusă din scrinul călugărițelor, pătrate roșii înșiruite pieziș pe fondul alb de bumbac moale. Dedesubt – mama.

— Vin cu vaporul următor, mi-a promis. Până să te dumirești voi fi lângă tine.

Era îmbujorată la față și dogorea. Trupul ei, parcă împușinat, se pierdea sub cuvertura cu model irlandez, alb cu roșu.

— Aș putea să vin și eu mai târziu, împreună cu tine, am insistat eu.

O clipă a părut îndurerată, apoi s-a înveselit.

— Cred că unchiul are nevoie de tine, a zis. Nu ar recunoaște nici în ruptul capului, dar cred că îi e teamă să încerce să învețe japoneza fără tine. Da, da, așa e. Tu ești mai tânără, poți învăța mai ușor, a continuat văzând că râd.

— Dacă ai fi venit la New York când erai mică... mi-am mai încercat o dată norocul.

— Atunci nu te-aș fi avut pe tine, *ma blonde*.

A întins mâna, deși se vedea că îi este greu, și și-a trecut degetele prin părul meu negru.

— Ești cel mai bun lucru care mi s-a întâmplat în toată viața mea, a spus. Un *bel* accident.

Întotdeauna se purtase dragăstos, dar niciodată solemn ca acum. Mi-am frecat nasul, stânjenită.

— Unchiul Charles a procedat cum era mai bine pentru amândouă, a zis ea, aparent fără nici o legătură. Știai că a rezervat două cabine pe vas? Ar fi fost mai ieftin să ne cumpere locuri în partea din față a vaporului, unde dorm toți servitorii. Așa am venit eu la New York. Nu e ușor pentru o femeie singură. Îmi închipui că unchiul tău nu a vrut să riște vreun accident.

A râs și am râs și eu, fără să știu prea bine de ce.

— Așa că vei avea cabina în care am fi stat amândouă. Cum crezi că va fi să ai o cameră numai a ta? m-a întrebat.

A închis ochii și a tăcut, iar eu m-am cuibărit lângă ea, sub plăpumioara de petice.

— Mai degrabă aș sta cu tine aici, i-am răspuns.

— Draga mea copilă, a șoptit, apoi parcă și-a adunat puterile; a deschis ochii negri, respirația i-a devenit șuierătoare. Dacă mie mi s-ar întâmpla ceva, ai rămâne la mila călugărițelor. N-aș putea îndura una ca asta.

— Nu înțeleg, i-am spus îngropându-mi fața în gâtul ei.

— Ai să înțelegi, a oftat ea, după care și-a luat o figură serioasă, m-a împins mai încolo ca să mă vadă bine și m-a întrebat: Vrei să mă întrebi sau să îmi ceri ceva?

M-am uitat în ochii ei. Nu îmi venea nimic în minte. Apoi m-am tras lângă ea și am întrebat-o ceva în șoaptă. Mama a râs și a tușit ca să își dreagă glasul.

— Doamne, Aurélie. E din cauză că bea cafea, scumpa mea, mi-a răspuns ștergându-și lacrimile de la ochi și o șuviță de sânge din colțul gurii.

După ce ne-am tras sufletul de atâta râs mi-a făcut semn să-mi pun capul pe umărul ei ca să ascult ce avea să îmi povestească.

— Când am venit încoace, mi s-a făcut rău de nu știu câte ori. Tuturor oamenilor mari li s-a făcut rău. Simțai că ți se zgârcește stomacul și te repezeai cât puteai de repede la balustradă, ca să vomیți în apă. Copiii țopăiau în jurul nostru parcă erau la carnaval. „Ura! a făcut ea, imitând o voce pițigăiată. Vaporul se leagănă ca un ponei și părinților le e prea rău ca să ne facă observații.“

Din nou am râs amândouă. Mama a tușit și a spus:

— E mai bine așa. Dacă am merge împreună, mi-ar fi ciudă pe tine – tu ai țopăi de colo-colo, iar eu aș vomita peste bord. Ai să îmi povestești toate întâmplările prin care ai trecut atunci când mă voi putea bucura ascultându-le.

L-am auzit pe unchiul Charles tropăind nerăbdător dedesubt. M-a cuprins în brațele ei subțiri și m-a strâns atât de tare că mi s-a tăiat respirația.

— Acum *va-t-en*, huști, mi-a spus și m-a împins afară din pat. Am să-l pun pe unchiul să spună o rugăciune pentru mine și știu că nu vei avea răbdare.

Erau atâtea lucruri noi dintr-odată! Primul cufăr. Primul vapor, numit *Lafayette*, la fel ca strada din cartierul nostru. Prima telegramă, venită chiar înainte să ridicăm ancora. De fapt, o primise unchiul Charles, dar până atunci eu nu mai văzusem de aproape nici un poștaş, nici geanta lui de piele. Prima vedere de pe mare a orașului cu coloane în care mă născusem. Prima priveliște a mării care ne înconjura din toate părțile.

Prima cameră doar a mea, după cum îmi promisese mama: o cămăruță fără fereastră în care erau două paturi suprapuse, cu tăblii înalte ca pătuțurile de copil. Am hotărât că cel de sus e dormitorul – prima mea scară! – iar cel de jos e salonul, așa cum se cuvine pentru o doamnă din lumea bună.

Primele mese pe care nu le gătise mama. Îmi aduc aminte cât de ciudată mi s-a părut prima zi de școală, cât de străină mă simțeam în uniforma ecosez, cu medalia Sfintei Clara la gât, mâncând mărul și sendvișul cu brânză pe care mi le dăduse mama. (Nu voia să mănânc nimic de la călugărițe. I-am fost recunoscătoare, căci după cât am văzut – și mirosit – celelalte eleve din sala de mese mâncau ceva îngrozitor, niște legume fierte plutind într-o zeamă lungă.) Chiar și așa, acum mă simțeam un om în toată firea: mânecam friptură de pui adusă pe o tavă, stând împreună cu Clara la lumina lămpii din cușeta-salon. Unchiul Charles cina în sala de mese, împreună cu alți iezuiți. „Vasăzică așa o duce el. Apare mâncarea, dispar farfuriile. Ce simplu. *Auprès de ma blonde*“, i-am cântat păpușii cu basma pe cap. Ceva mai târziu m-a durut burta.

Mama avea poate ceva dreptate spunând că pentru un copil e mai ușor să învețe o limbă străină. Când cei șapte preoți se întruneau dimineața ca să învețe japoneza, eram prima care ridica mâna – *acesta, acela, celălalt; aici, acolo, dincolo; ieri, azi, mâine* și tot așa, până când unchiul Charles mi-a spus să nu mai vin la oră împreună cu ei.

— Prezența unui copil ne distrage atenția, mi-a explicat el. Așa că am continuat să învăț singură în biblioteca întunecoasă a vaporului, ascultând-o pe Clara – *I-am dat cartea profesorului; profesorul mi-a dat cartea* – exact la fel cum mă asculta unchiul Charles în fiecare zi.

După șapte zile și șapte scrisori scrise mamei pe hârtie cu antetul companiei maritime, am ajuns în Anglia, la Southampton, unde ne-am urcat pe un vapor al companiei P&O. Vaporul se numea *Poonah* și mergea la Alexandria. Căpitanul ne-a spus că era chiar vaporul pe care marele acrobat Blondin se antrenase pentru traversarea cascadei Niagara, mergând pe o sârmă întinsă între catargul mare și arborele artimon. Evenimentul era imortalizat într-o gravură atârnată în bibliotecă: Blondin stătea pe sârmă în picioarele goale, legat la ochi, și fuma pipă. În locul volumelor solemne de filozofie franceză de pe *Lafayette*, în biblioteca vasului britanic am găsit operele lui Shakespeare și cărți de povești. Chiar îmi amintesc cum în prima după-amiază, când vasul era încă ancorat în port și sălta în ritmul valurilor, mă fereceam că puteam sta cu păpușa mea la fereastra însorită, printre atâtea cărți, bucuroasă că voi primi o scrisoare de la mama. A doua zi dimineața s-a distribuit poșta venită de la Southampton.

La sfârșitul zilei stăteam întinsă în cabina mea – și mai mică decât cealaltă –, când unchiul Charles a venit să îmi spună noapte bună.

— Aici nu e decât un singur pat, i-am spus, legănându-mă între cele două tăblii, așa cum mă învățasem să fac pe primul vapor. Dacă ar fi venit și mama unde ar fi dormit? am întrebat eu căscând.

Unchiul Charles clipea, încercând să vadă ceva prin întuneric. Expresia de pe fața lui m-a făcut să mă trezesc într-o clipă.

— Ce e? l-am întrebat ridicându-mă ca să îl văd mai bine.

Pe fața lui a trecut o umbră – o mânie nemărturisită, sau poate panică? –, dar s-a stăpânit repede.

— Surorile din New York au trimis un mesaj. Mi l-a transmis unul din frații din Southampton.

Am simțit că mi se strânge stomacul. Știam, desigur, dar voiam să pretind cât mai multă vreme că nu știu.

— Nu poate veni nici cu vaporul următor? am întrebat cu voce gătuită. „Să nu spui nimic, unchiule Charles“, mă rugam în gând.

— Domnul a luat-o la El chiar după ce am plecat.

Am tras pătura până sub bărbie și mi-am astupat urechile cu palmele.

— Surorile au îngropat-o în cimitirul mănăstirii St. Patrick.

— Nu.

— Domnul o va spăla pe slujitoarea Lui de păcate, a spus unchiul, și o va aduce lângă El în Rai.

— Nu, am spus eu.

— Știi că o vei plânge, dar ar trebui să te bucuri pentru sufletul ei nemuritor.

— Noapte bună, i-am spus simțind că mă înăbuș.

Am închis strâns ochii și nu i-am deschis când m-a binecuvântat.

Știu că, în timpul petrecut pe *Poonah* am citit, am mâncat și am învățat, dar mai mult nu îmi aduc aminte. Știu că am traversat Mediterana, că am mers o noapte întreagă cu trenul prin deșert, spre Suez, și că am plecat cu alt vapor, dar acele luni de iarnă sunt pierdute pentru mine, căci le-am petrecut într-un soi de amorțeală. Nu îmi aduc aminte decât de gravură, de sârma întinsă și de legătura de la ochi. Despre ea n-am vorbit niciodată, nici unchiul Charles, nici eu.

Am început să ies din starea de amorțeală de-abia pe următorul vapor, *Singapore*, pe care am petrecut săptămâni nesfârșite, călătorind de la un port la altul, care mai de care mai parfumat: Aden, Galle, Madras, Calcutta, Penang. La bord era un singur japonez, domnul Ohara, un bucătar tânăr, slăbănog, care purta uniforme apretate și își ascuțea cuțitele în fiecare zi. Îmi era foarte ușor să învăț de la el, fiindcă în fiecare zi, când aducea provizii din cămară, spunea același lucru: *E murdar. Miroase urât. Nu e proaspăt.* Avea un motan chior, Mane-ki-san, care trebuia să prindă șoareci și de aceea nu aveam voie să îl hrănesc. Îmi dădea ceai verde în niște ceșcuțe minuscule și mă lăsa să exerseze cuvintele nou învățate în prima parte a zilei, dar când se apuca să gătească masa de prânz și nu își vedea capul de treabă mă gonea de acolo. Citeam povești sau mă jucam de-a școala cu Clara în cabina mea. O învățam *Nippongo* după

cartea cu coperti aurite. Domnul Nippongo nu exista. Cuvântul însemna „japoneză“.

Mă cheamă Clara. Sunt o păpușă. Sunt străină. Vin din New York. Am venit pe un vas. Mama e franțuzoaică. Mama mea e în New York. Mama e bolnavă. Nu vorbesc japoneza. Nu înțeleg. Nu știu.

Îmi amintesc de brațele moi ale vasului care mă legănau noaptea în timp ce mă rugam pentru mama. Uneori mă rugam ca Dumnezeu să o țină în brațe așa cum mă ținea corabia pe mine, alteori mă rugam ca să se facă bine și să vină repede după mine. Să îi fie călătoria ferită de primejdii. Să se preschimbe într-o prințesă-spiriduș, știută doar de mine, și să zboare până la mine peste ape, purtată de aripi străvezii. În fiecare dimineață mă trezeam și mai departe de ea, în noua mea realitate: *umi, tori* – marea necuprinsă, strălucind orbitor în soare, și pescărușii plutind pe valuri.

2. 1866

Am ajuns la Yokohama în aprilie venind din sud, dinspre Shanghai. Cu fiecare zi marea era tot mai rece. Îmi amintesc cum stăteam clătînându-mă pe chei (uitasem să merg pe pământ) și îi făceam semne de rămas-bun domnului Ohara, măcar că el nu putea să mă vadă. Ca o dovadă de încredere, îmi mărturisise secretul lui, și anume că japonezii nu aveau voie să plece din Japonia; de aceea nu voia să iasă pe punte înainte să ajungă la Edo, unde putea să coboare de pe vas nevăzut de nimeni. Ne luaserăm la revedere în bucătărie. Îmi amintesc că i-am spus Ohara-san și am făcut o plecăciune, iar el, încântat, mi-a răspuns tot cu o plecăciune. Ceilalți călugări au rămas pe loc, dar pe mine și pe unchiul Charles ne-a întâmpinat, ieșind din mulțimea tăcută de pălării rotunde, țuguiate, și picioare goale, bronzate, un călugăr francez, slugarnicul frate Joaquin. Deasupra tonsurii, creștetul îi lucea puternic.

— Fiți bine veniți, fiți bine veniți, ne-a urat. Sunteți în Japonia și astăzi e douăzeci și patru februarie.

— Cum adică? E sfârșitul lui martie, a protestat unchiul Charles.

— Bineînțeles. Numai că băștinașii folosesc calendarul lunar, a chicotit călugărul. Ne vine destul de greu să ținem minte ambele date. Dar trebuie să respectăm obiceiul pământului, *n'est-ce pas?*

A răs singur în timp ce unchiul Charles își făcea de lucru cu valiza.

— Bine ați venit în Japonia, a repetat călugărul, apoi, dând cu ochii de mine, a adăugat jovial: Mi s-a spus că va veni o femeie în toată firea ca slujnică, nu un copil, *mademoiselle*.

A dat dispoziții ca marea parte a bagajelor noastre să fie trimise pe vasul următor și am plecat, urmați de doi japonezi care purtau pălării de paie și sandale de lemn – și cam atât – și duceau cufărul nostru cel mic pe două bețe. Fratele Joaquin ne-a condus pe o străduță cenușie, mărginită de acoperișuri micuțe, plumburii, unde el și unchiul Charles păreau niște uriași. De o parte și de alta se înșiruiau ușile caselor, ascunse după fâșii de pânză indigo care fâlfâiau în vânt, arătându-ne frumoase caractere caligrafiate cu vopsea albă. Am trecut pe lângă o construcție de lemn înaltă cam cât două staturi de om, vopsită în roșu aprins: două trunchiuri roșii de copac pe care erau puse două bârne roșii.

— Aceasta e o *torii*, ne-a spus. Păgânii cred că este un fel de poartă către lumea spiritului. E câte una în fața fiecărui sanctuar.

Poarta roșie domina o latură a străzii. Pe cealaltă parte se înălța o poartă impunătoare de lemn. Dincolo de fiecare poartă am văzut o grădină, o clădire înaltă, o funie groasă, împletită, atârând de un clopot.

— Templu budist, a zis fratele Joaquin arătând cu capul spre poarta de lemn. Sanctuar shintoist, a zis întorcând privirea către *torii*. Unii cred în reîncarnare, ceilalți venerază natura, a oftat el. Iar băștinașii practică ambele religii, dar nu cred în nici una.

Trecând prin fața porții *torii* am aruncat o privire înăuntru. Am văzut un mănunchi de culori vii, ba nu, o femeie gingașă,

îmbrăcată în brocart, întinzând mâna către funia clopotului din fața unui mic altar aurit. Fratele Joaquin a continuat:

— Unul din ei a avut obrăznicia să mă „învețe“ cum să mă „rog“ la altarele lor. Arunci un ban, tragi de șnurul clopotului, faci două plecăciuni, bați de două ori din palme, îți spui dorința, faci încă o plecăciune.

Cu cât ne îndepărtam de port pâlcurile compacte de căsuțe fragile – toate la fel, cenușii, făcute din lemn și acoperite cu țiglă – începeau să se rărească. Ici și colo se construiau clădiri noi, din cărămidă, ca acelea de pe strada Mott.

— L-am întrebat cum se numește rugăciunea asta fără noimă, a continuat fratele Joaquin. Știi ce mi-a răspuns piper-nicitul? „Sistemul doi-doi-unu.“ Părea foarte mulțumit de el.

Fratele Joaquin a râs, la fel de mulțumit de el însuși.

— „Sistemul doi-doi-unu“, a repetat unchiul Charles cutremurându-se. Idolatrie ascunsă sub veșmintele științei.

Un bărbat îmbrăcat într-un kimono negru a trecut pe lângă noi și ne-a privit cu scârbă fățișă. Avea părul legat în coadă de cal, îmbibată cu ulei ca să nu se desfacă și prinsă cu vârful în creștetul capului; parcă purta o pipă pe cap. La brâu purta două bețe, unul lung, altul scurt, sau cel puțin așa mi s-a părut mie.

— Acelea sunt săbii, ne-a lămurit fratele Joaquin. E samurai. Aici există cinci caste: războinicii sau samuraili sunt așezați cel mai sus; urmează țărani, meșteșugarii, negustorii și cei impuri. Cu toții sunt obligați să respecte legile castei până și în cele mai mici detalii: ce haine poartă, ce fel de acoperiș poate avea casa lor. Fiți cu ochii pe negustori; tânjesc după o schimbare a condiției lor. Oficial sunt o castă inferioară, ceea ce înseamnă că, deși au grămezi de bani, nu au voie să îi cheltuiască pe nimic. Ideea că „toți oamenii sunt frați întru Cristos“ le face cu ochiul, pentru că îi pune pe picior de egalitate cu samuraili. Pe samurai e anevoie să îi convertești, se lasă foarte greu.

Străzile păreau acum mai familiare, semănau oarecum cu cele din New York, dar eu tot întorceam capul spre poarta *torii*. Capetele bârnei de deasupra erau răsucite în sus, ca prova unei corăbii vikinge. Mă fermeca ideea unei corăbii a spiritului, care se ridică în aer trecând pe sub poarta *torii*.

— *Torii* e la fel ca *tori*, pasăre ?

— Copiii trebuie să tacă, Aurelia, a spus unchiul Charles.

— Biserica Sfintei Inimi, ne-a dat de știre fratele Joaquin oprindu-se și arătând cu capul spre trei clădiri de cărămidă – o biserică nouă, o casă nouă și o hală fără acoperiș, cu pereții înnegriți, pe jumătate construită sau pe jumătate ruinată. Fondată de abatele Girard din ordinul nostru. Acum să îți răspund la întrebare, domnișoară. Ori de câte ori am pus o întrebare asemănătoare unui japonez – *torii*, poartă, și *tori*, pasăre, *hana*, nas, și *hana*, floare – a chicotit pe înfundate, a făcut o plecăciune și mi-a răspuns: „Cu părere de rău, părinte, e alt *kanji*“. La ei cuvintele sunt acele afurisite caractere chinezești și două cuvinte pot fi pronunțate la fel, dar scrise complet diferit.

În cartea mea de gramatică văzusem *kanji*, complicatele caractere chinezești, dar nu învățasem decât câteva. Am încuviințat din cap.

— Ei, aici veți sta la noapte, chiar vizavi de clădirea principală. Din păcate, e o casă în stil japonez. Dormitorul nostru era aproape gata în toamna trecută, dar a ars până în temelii, a zis el arătând cu capul spre o dărâmtură de pe cealaltă parte a străzii. Aici tot timpul ia foc câte ceva. Au niște case amărâte, făcute din hârtie *shoji*. Norocul nostru că nu a ars mai mult.

A aruncat o privire îndurerată spre clădirea ruinată.

— Din hârtie ? s-a minunat unchiul Charles.

Urmărindu-i privirea, mi-am dat seama că doar clădirea fără acoperiș arsesese, lucru aproape de necrezut dacă te uitai la clădirile din jur; sub acoperișurile grele de olane am văzut cadre delicate de lemn în care erau prinse ușile culisante și pereții de hârtie. Când izbucniseră la New York revoltele recruților eram prea mică, dar știam că pe unchiul Charles situația îl speriasse rău.

— Suntem în siguranță aici ?

— A, necazul cu ambasada britanică s-a întâmplat demult.

Siguranța de sine a fratelui Joaquin a avut efectul contrar asupra unchiului Charles.

— Ce necaz ?

— Incendiere, i-a răspuns scurt călugărul. Nu apucase să se mute nimeni înăuntru. Fiți pe pace, nimeni nu a pățit nimic.

Oricum, asta a fost acum patru ani. Lucrurile stau altfel acum. De fapt, a fost din cauza unui fulger, nu vă faceți griji.

Unchiul Charles nu părea prea liniștit.

— Nu putea fi un răufăcător care a profitat de furtună ?

— Nu m-ați înțeles, părinte. Asta s-a întâmplat la Edo, aici suntem în Yokohama. Pe lângă asta, ne-am angajat un paznic. Îl veți auzi noaptea : bate din niște bețe de lemn – a pocnit de două ori din palme – ca să îi sperie pe intruși, îmi închipui.

Unchiul Charles nu prea era convins, dar fratele Joaquin nu l-a luat în seamă.

— Așa, vasăzică. Ați mai fost vreodată într-o casă japoneză ? Ei, râse el scurt, fiți bine-veniți. Atenție, trebuie să vă scoateți încălțările ori de câte ori intrați în casă.

A deschis o ușă culisantă și ne-a invitat într-o casă de lemn, întunecoasă. Înăuntru, pardoseala de piatră din fața ușii era pur și simplu o continuare a pavajului de pe stradă. După acest vestibul de piatră, pătrundeai în casa înălțată pe stâlpi de unul sau două picioare. Pe podea era întinsă un fel de rogojină de culoare deschisă.

— Japonezii îi spun *tatami*; este o rogojină groasă împletită din paie de orez. Toate rogojinile *tatami* sunt de aceleași dimensiuni, cam șase picioare pe trei. E unitatea de măsură pentru case: *Locuiesc într-o cameră de șase tatami*, și tot așa. Pentru ei, a intra încălțat pe *tatami* e ca și cum ai folosi puțul drept privată.

M-am strâmbat, închipuindu-mi cum ar fi, și unchiul s-a uitat urât la mine.

— Vasăzică intrați și, dacă plouă, lăsați umbrela și lucrurile murdare de noroi aici... *Arigato*, le-a spus el hamalilor care lăsaseră jos cufărul și le-a dat câțiva bănuți. Apoi vă așezați pe această treaptă de lemn, vă scoateți pantofii și îi puneți în acest dulap, ați înțeles ? Încălțările murdare, pentru afară, pe raftul de jos, cele curate, pentru înăuntru, pe raftul de sus. Ei poartă sandale de lemn, așa că nu pierd timpul ca noi cu încheiatul și descheiatul șireturilor. (Abia atunci mi-am dat seama că și fratele Joaquin purta sandale de lemn.) În toaletă, aflată în casă, dar curățată minuțios în fiecare zi, trebuie să purtați – atenție! – *alți papuci*, ca să nu aduceți murdăria în casă. La

misiune avem fiecare câte un servitor, un frate novice, un indigen – inexistent, bineînțeles, potrivit legii japoneze. Ei, al meu a făcut mare tărașoi când nu am purtat încălțările potrivite cu locul unde mă aflam.

Unchiul Charles a deschis ușa pe care i-o arătase călugărul și s-a uitat îngrozit la latrină.

— Mda, în Japonia trebuie să stai pe vine ca să îți faci nevoile. Trebuie să treacă ceva timp ca să te obișnuiești, a zis fratele Joaquin. În seara asta am să pun un băiat să vă scoată *futon*-ul. Asta înțeleg ei prin saltea: un fel de cuvertură vătuită pe care o întind direct pe podea. Va trebui să vă obișnuiți și cu pernele lor; chiar că sunt ciudate, a spus el, arătând spre un colț gol al peretelui de lemn și hârtie.

— Ce e acolo, frate?

— A, scuze, e un dulap pentru *futon*.

Ca un scamator, a tras de perete – de fapt, era o ușă glisantă – și a dat la iveală un șir de rafturi pline de cuverturi groase.

Cât de ciudată părea camera, și ce goală era! Pereți culisanți de hârtie în jurul podelei cu *tatami*. De-a lungul unuia din pereți se înșiruiau dulapuri de lemn negru, unde îmi închipuiam că se ținea vesela și hainele. Erau tot atât de impresionante, cu uși glisante și mânere de metal.

Unchiul Charles s-a uitat în jur și a întrebat:

— Ce sistem de încălzire are casa?

Fratele Joaquin i-a arătat o căldare de metal, neagră de funingine, așezată lângă dulapuri:

— Vase cu jărat, a răspuns el. Servitorul le va scoate diseară și va face focul pentru voi.

— Mă descurc și singur, a zis unchiul Charles.

— Mai bine nu, l-a sfătuit fratele Joaquin. Vasele cu jărat sunt destul de complicat de folosit.

De afară s-a auzit clopotul bisericii bătând ora cinci.

— Dacă urcați pe scară ajungeți în pod, dar precis se va rupe dacă mă urc eu, a zis fratele Joaquin bătându-se pe burtă în chip de explicație. În spate e o grădină foarte frumoasă, a adăugat el.

El și unchiul Charles s-au așezat în cadrul ușii dinspre grădină, așa că mi-am rotit ochii prin cameră. Nu avea nici un

fel de mobilă. Lângă un perete, una din rogojinile *tatami* era ridicată cu vreo două degete mai sus decât celelalte. Era încadrată de stâlpi de lemn negeluit, între care se afla o statueta a Fecioarei Maria.

— Ce e asta ? l-am întrebat pe fratele Joaquin când s-a întors din grădina însorită, acoperită cu mușchi verde și pietriș.

— Liniște, Aurelia, a spus unchiul Charles.

— Sfânta Fecioară, în firida ei. În orice casă japoneză, în camera cea mai bună, de obicei cea care dă în grădină, se află o firidă ca aceasta, unde sunt expuse obiecte de preț, cel mai adesea pergamente caligrafiate sau obiecte de ceramică. Această statuie am primit-o de la Nantes, prin strădania abatelui Girard. Ce să vă mai arăt ? Vom mânca în sala noastră de mese, dar, în caz că sunteți curios, există și o bucătărie japoneză. E chiar aici. Coborâm o treaptă și ajungem din nou pe pardoseala de piatră.

A încălțat sandalele care așteptau la intrare cu îndemânarea cuiva care exersase îndelung.

— Puteți intra și prin bucătărie, dacă vreți. Există o alee lăturalnică. Să nu mă întrebați la ce servesc obiectele acestea. Nu am idee. Aici aveți un lighean cu apă proaspătă – l-am umplut chiar eu azi-dimineață. La capătul aleii este un puț. Servitorul va aduce mai multă apă diseară, ca să vă spălați. Doar dacă nu vreți să mergeți la una din băile indigene... a încheiat el râzând, iar unchiul Charles a făcut o figură îngrozită. De fapt, e destul de interesant, atât cât poate fi de interesant ceva sordid. Cu toții își schimbă hainele purtate în timpul zilei și își pun kimono-uri albastre, după care ies cu toții pe stradă, de parcă ar fi din aceeași familie. La început am crezut că e un fel de ritual păgân. Iar la baie, spun susținătorii lor, se scaldă toți împreună, ca Adam și Eva în Rai. (Aici unchiul Charles a clătinat din cap : era prea mult pentru el.) Ei, atunci ne vedem în sala de mese la șase ? Veți auzi clopotul.

Înainte de masa de seară am urcat în ciorapi scara de lemn bine lustruită și am aruncat o privire în podul gol. O cameră de trei *tatami*, am numărat eu. La ora șase, când a sunat clopotul, ne-am croit drum prin procesiunea de care ne vorbise fratele Joaquin. Strada era plină de sandale clămpănitoare și de halate

de baie albastre, din bumbac. Două femei care mergeau împreună s-au întâlnit cu altele două, s-au înclinat și s-au oprit să vorbească. Am auzit o înșiruire sacadată de silabe și cuvântul *-mashita, -mashita*, care însemna că folosesc verbele la trecut. Apoi una din ele s-a uitat la bebelușul pe jumătate adormit pe care alta îl purta în spate. „*Kawaii*“, a oftat ea. Am înțeles! Bebelușul era drăguț! Am mai băgat de seamă și că gurile femeilor erau ca un O negru și că, la fel ca bebelușul, nu aveau dinți. Ba nu, una din ele stătea sub felinarul misiunii și am putut să o văd mai bine: avea dinții vopșiți în negru.

Pe deasupra, am mai observat, femeile nu aveau sprâncene. Cele care se îndreptau spre baie aveau sprâncene desenate pe frunte; cele care veneau de la baie, îmbujorate și cu pielea încă udă, nu aveau deloc. Am strâns păpușa în brațe și m-am grăbit să îl ajung din urmă pe unchiul Charles.

S-a oprit în ușă și m-a privit, neștiind ce să facă.

— Un copil... a zis el mohorât.

Așa că până la urmă am ajuns în bucătărie, unde am stat îmbrăcată în rochia mea cea bună și am mâncat cina adusă pe o tavă. Din când în când aruncam câte o privire în sala de mese, unde vreo zece călugări din Yokohama făceau conversație cu musafirii, laudându-se cu sfecla fiartă și friptura de pui ațoasă. Mi-am adus aminte nu de mama, ci de fasolea gătită de ea la aburi, fragedă și crocantă în același timp, de cartofii cu usturoi fierți în vin și smântână, de prăjiturile cu beza, frișcă și căpșuni pe care le mâncam în iunie. Ce n-aș fi dat să mai pot gusta una! Frații vorbeau întruna și sugeau oasele de pui. Un părinte cu barba cărunță l-a pus pe unchiul Charles să stea în picioare, cu capul plecat, în timp ce tuna și fulgera împotriva „vechii capitale a Japoniei, întunecată și inaccesibilă Miyako, cetatea cufundată în negura păgânătății, reședința împăratului Komei, venerat ca descendent al Zeiței Soarelui în care ei cred. Pe fiul nostru Charles, care a fost înzestrat cu darul limbilor, l-am ales pentru ca, împreună cu fiul nostru Joaquin, să străpungă zidul cetății Miyako. Fie ca ei să aducă lumina, alungând întunericul“. Unchiul Charles s-a îmbujorat, intimidat dar radios.

— Trebuie să avem grijă, i-a avertizat fratele Joaquin. Noi nu avem ce căuta în capitala împăratului, nici ca occidentali

și cu atât mai puțin ca misionari. Cu toate acestea, un grup de creștini care practică în secret încă de pe vremea Sfântului Francis Xavier ne-au rugat să venim. Vom fi oaspeții unuia din seniorii care are o reședință în Miyako. Când vom ajunge acolo veți face cunoștință cu părintele Damian. Lui îi vom da sprijinul nostru. Ne va duce în case unde vom putea sluji clandestin, cel puțin până se va schimba legea.

— Iar în acea zi, a intervenit părintele cu glas bubuitoare, vom construi o catedrală închinată Domnului nostru și vom aduna o nouă turmă. Nu vom folosi forța, ci vom convinge prin puterea cuvântului, prin taina botezului, de pildă, până când vor da ei singuri foc templelor, ca să ajungă mai repede la Cristos.

Îmi aduc aminte că mi-am sprijinit capul de perete o clipă, ascultându-i pe frați, apoi unchiul Charles m-a așezat pe o cuvertură vătuită și mi-a vârât ceva sub ceafă: o cutie de lemn acoperită cu o bucată de pânză. Am clipit și m-am trezit.

— Suntem într-o casă japoneză? am întrebat în franceză.

— Da, ești la mansardă, mi-a răspuns el în engleză. Uite cămașa de noapte.

Prin urmare cutia de sub capul meu era o pernă japoneză; era foarte incomodă. Am dat-o deoparte. Am clipit din nou, văzând lumina blândă a lumânării pe podeaua cu *tatami*.

— *Tatami*, am spus eu, arătând cu degetul. *Futon*. Hârtie *shoji*. Porți *torii*. Cuvinte *kanji*. Câte lucruri noi, am spus căscând. Cum se va descurca *maman*?

— Aurelia, m-a repezit unchiul Charles.

Mi s-a pus un nod în gât și am simțit că îmi ard obraji. Simteam pe limbă gust de sfeclă acră și pui rânced.

— Lasă, nu-i nimic, am zis repede. Noapte bună, somn ușor.

— Domnul să te aibă în pază, mi-a spus el, așa cum îmi spunea întotdeauna.

„Nu aș avea nevoie de Domnul dacă mama ar fi cu mine“, mi-am spus rămasă pe întuneric și am început să plâng. Nu m-a lovit nici un trăsnet ceresc. Într-atât de singură eram.

Timp de o săptămână am călătorit ascunși în pântecul unei corăbii comerciale japoneze, ronțâind pâinea și carnea sărată

pe care ni le dăduseră călugării. Întâi am coborât în jos, pe lângă coastă, apoi am urcat pe un râu, până am ajuns la mărețul oraș Osaka. În a șaptea noapte, tot ascunși, de data aceasta în cutii lăcuite asemenea unor colivii, am călătorit într-o ambarcațiune cu fundul plat, mânată de vâslași cu ajutorul unor prăjini, până la Fushimi, portul orașului imperial. Când s-a făcut dimineață, un grup de japonezi – slujitori creștinați de-ai părintelui Damian, pe cât se părea – ne-au mutat, cu cutii cu tot, într-o a treia barcă, cea mai îngustă de până atunci, care ne-a dus chiar în Miyako. Pe toată durata călătoriei am stat cu păpușa pe genunchi, fără să scot un cuvânt; cea mai mare parte a timpului am dormit. *Mama mea, mama mea*. Nu simțeam nimic. Nici măcar negura din ultimele două luni, când eram cu mintea aiurea și rugăciunile mele erau de fapt povești pe care mi le spuneam singură, ci un gol adevărat, ca și cum înăuntrul meu era o oglindă care nu reflecta nimic. Trupul meu era îndurerat dar eu nu simțeam nimic.

Pe drumul de la Fushimi la Miyako, ascunsă de ochi străini în cutia mea, m-am uitat printre zăbrelele de lemn la lumea de afară și la fotoliul unchiului Charles, legat alături; era gol și sălta în sus și în jos, pe jumătate învelit în pânză groasă. Căti-feaua roșie, bombată se ivea de sub învelitoare, prinsă în cadrul de lemn negru, sculptat: cochilii de scoici și heruvimi în relief. Spătarul se termina cu un fel de mică arcadă. Prin ea am văzut cerul, munții sălbatici din depărtare și povârnișurile din apropiere, în care erau tăiate terase cu iazuri. Am zărit lăstare verzi ițindu-se din apă, parcă vrând să vadă ce e deasupra. Am văzut bucăți mari de stâncă printre care creșteau copaci, unii goi, alții având boboci pe crenguțele tremurătoare. Pe malul unui canal am văzut oameni: pălării de paie, sandale cu talpă de lemn și nenumărate kimonouri. Cele mai multe erau indigo, dar erau și cafenii, și gri cu negru, roz-pal, verde-pal sau auriu potolit. Am văzut toate nuanțele de albastru și toate combinațiile de dungii. Femeile purtau la brâu eșarfe late, legate la spate în tot felul de noduri. Copiii zburdau, intrând și ieșind din arcada de lemn, neastâmpărați ca niște fluturi, așa cum îmi spusese mama că voi fi și eu.

Cerul văzut prin arcadă era lăptos, cețos, fără nici o culoare. Și eu eram un cer gol, un copac uscat. Ceilalți oameni vorbeau,

râdeau, mâncau – chiar și aici, atât de departe de casă, mâncau cu andrelele din cutii negre, lăcuite. Mie nu-mi era foame.

Spre sfârșitul zilei, barca noastră lată de câteva picioare își croise drum pe un canal puțin adânc și atât de îngust, că două bărci la fel abia aveau loc să treacă.

— Acesta este râul Kamo, care traversează orașul? a întrebat unchiul Charles, mirându-se că era atât de îngust.

— Mergem paralel cu el, l-a liniștit fratele Joaquin. Kamo e plin de pietre și puțin adânc, în afară de cazul că se umflă. Pe Kamo nu se poate umbla cu barca. Acesta e canalul Takase. A fost construit acum două sute de ani, a adăugat el.

— La ce îi duce mintea pe băștinași... sunt dibaci, a murmurat unchiul Charles.

Deși a trecut o viață de atunci, îmi mai aduc încă aminte că am zărit o clipă canalul când oamenii au ridicat palanchinele în care ne aflam: o panglică strălucitoare, presărată cu poduri și limbi de nisip, în care pluteau fâșii lungi de pânză proaspăt vopsite, lăsate la clătit. Pe malul de lângă noi am văzut clădirile joase ale orașului de lemn; pe celălalt mal, trei munți: cel mai apropiat era acoperit de verdeată și împânzit de căsuțe; la cel din mijloc, copacii fuseseră tăiați pe o porțiune de teren și pe acest loc gol, tăiat în piatra muntelui, am văzut unul din puținele caractere chinezești pe care le cunoșteam: *măreț*, pronunțat *oh* sau *dai*. Departe, spre nord, se înălța cel de-al treilea munte, solemn ca o santinelă în fruntea unui pluton de munți mai mici, albaștri; umpleau cerul, de parcă cineva aruncase în aer un pumn de bucățele de hârtie. Un stol de pescăruși s-a năpustit deasupra râului și dintr-odată, cu toată amărăciunea mea, mi-am simțit inima ușoară când barca a pornit.

Îmi amintesc de fotoliul unchiului Charles, purtat de doi hamali în fruntea unei procesiuni de oameni scunzi dar vânjoși care ne duceau pe noi și bagajele noastre. Parcă eram un alai de înmormântare, cu un fotoliu în frunte. Îmi aduc aminte că îl vedeam săltând în sus și în jos pe străzile cenușii, purtat ca o raclă cu moaște, și că la un moment s-a profilat în cadrul unei porți *torii*. După ce am ajuns la casa cea nouă și am ieșit

din cutiile lăcuite, cei doi hamali s-au descălțat și au cărat fotoliul sus, pe o scară îngustă. Se zbătea să își facă loc pe scară, ca un nou-născut dornic să iasă la lumină. În acest efort, un heruvim de lemn a străpuns peretele de hârtie dar în cele din urmă fotoliul a ajuns în cămăruța de trei rogojini, unde arăta de-a dreptul monstruos. L-am privit stânjeniti.

— Ei, dacă punem un covor... a zis unchiul Charles.

Apoi au apărut doi oameni care au adus un mesaj și de-ale gurii în dar. Fratele Joaquin a discutat cu ei, vorbind când în japoneză, când în engleză ca să înțeleagă și unchiul Charles.

— Rămâi aici, mi-a spus unchiul Charles, cu vocea tremurând de emoție.

Nu-l mai văzusem niciodată atât de fericit să facă cunoștință cu cineva.

— Pune-ți rochia cea bună, în caz că fratele Damian vrea să vorbească și cu tine. Să fii gata când trimite după tine.

— Uite, dacă ți-e foame, a spus fratele Joaquin și mi-a dat un pachet mic, înfășurat în hârtie cafenie și legat cu sfoară. Nu are gust rău, dar ai grijă să nu mănânci frunzele.

Unchiul Charles și fratele Joaquin s-au ghemuit la loc în palanchine și am rămas singură. Casa din oraș era la fel ca cea din Yokohama: intrarea și bucătăria la nivelul străzii, câteva camere goale, cu *tatami*, cu o treaptă mai sus și încă o cameră la etaj, unde se ajungea pe o scară de piatră, nu de lemn. Unchiul Charles le dăduse deja câte un nume: camera de rugăciune, dormitorul, salonul, camera de serviciu, iar la etaj, biroul. Mie îmi revenise o cameră de un *tatami*, aflată sub scară, până când aveam să preiau îndatoririle fratelui novice, moment în care aveam să fiu avansată la camera de serviciu, mă anunțase unchiul Charles.

Mi-era frig, așa că am luat haina unchiului Charles în camera de sus, m-am înfășurat în ea împreună cu păpușa și m-am cuibărit în fotoliul lui roșu. Acasă nu mi se dăduse niciodată voie să stau pe fotoliu, stătusem doar pe genunchii unchiului Charles când eram foarte mică și mă învăța să citesc. Unchiul Charles mânca așezat în fotoliu, citea în fotoliu și precis că trăgea și

câte un pui de somn tot acolo. Mirosea puternic a tutun de pipă și avea și un iz acru de transpirație.

— *Claire*, i-am spus păpușii imitând vocea lui și făcând un semn cu degetul, *un petit café*.

M-am înfășurat mai strâns în haină.

— Spune-i mamei tale să mai pună cărbuni pe foc, am bodogănit, gata să izbucnesc în lacrimi.

Cum strângeam haina pe lângă mine, am simțit că în buzunare sunt niște monede. Am găsit trei bănuți de cinci cenți, un șir de mătânii și un plic pe care scria *Oficiul telegrafic, Portul New York*. Am deschis plicul și am citit.

Dintr-odată mi s-a făcut foame. Mă simțeam goală pe dinăuntru. Am luat cutia fratelui Joaquin și am desfăcut sfoara. La prima vedere era un simplu pachetel, dar la lumina amurgului am zărit un colț alb de hârtie ieșind de sub învelitoarea cafenie aspră, asemănătoare unei țesături. Sub cele două foi de hârtie era o cutie de lemn, legată cu un fir verde acoperită în parte de altă foaie de hârtie, pe care era pictat în culori vii un copăcel înflorit. Am rupt firul și am dezlipit micul desen, am deschis capacul și am descoperit șase pachetele înghesuite unul într-altul, fiecare înfășurat într-o frunză. Odată, la un bâlci, atinsesem un șarpe: era rece, uscat și mătăsos și avea un fel de zimți, la fel ca pachetelele acestea. Am deschis unul: înăuntru era un cub perfect, o bucățică rozalie de pește într-un cocoloș de orez alb presărat cu ierburi parfumate. Am mușcat o fărâmă, să văd cum e. Avea un gust puțin dulce, puțin iute, puțin sărat. Le-am mâncat pe toate șase. Când unchiul Charles a urcat scările, roșu la față, cu o lampă cu ulei în mână, nu mă mai simțeam goală pe dinăuntru. Vorbele pe care aveam să i le spun răsunau înăuntru meu ca un dangăt de clopot.

— Poți să îngheți aici, a mormăit el, ciudat de binedispus. Mi-au promis tot felul de lucruri. „Cineva va scoate *futon*-ul. Cineva va aprinde focul.“ L-ai văzut pe acest cineva?

— Nu, i-am răspuns.

— Cred că e un vas cu tăciuni aprins jos, a zis el. Am văzut niște lemne pe aici. Nu că ne-ar fi de folos aici, sus, a mai zis

frecându-și mâinile. Părintele Damian e un om uimitor. Are har. Vrea să te vadă mâine, nu astă-seară. Nu e nevoie să mai aștepți.

Vorbea rar, bolborosit. Era altfel decât îl știam. Deodată m-a privit ca și cum atunci mă vedea pentru prima dată.

— Stai în fotoliul meu cu păpușica? Cu haina mea pe tine?

Am ridicat mâna cu telegrama. Unchiul Charles s-a făcut mic.

— Am fi putut să o îngropăm, am spus.

— Copila mea, a răspuns, parcă ceva mai treaz, dacă am fi așteptat vasul următor, părintele Damian ar fi găsit pe altcineva. Fratele Michael, șarpele acela, ar fi acum în locul meu. Și noi unde am fi?

— În New York, i-am răspuns cu răceală. Apoi am încercat să îi spun ce aveam pe suflet: Aș fi putut să o văd... și am început să plâng din nou.

— Aurelia, draga mea...

Mă așteptam la o predică, dar el s-a lăsat pe fotoliu și m-a luat pe genunchi. Mirosea a băutură.

— Copila mea, a spus, ținându-mă în brațe în timp ce eu plângeam neajutorată și îmi trăgeam nasul.

Îmi era atât de dor de ea, dar nu îl aveam decât pe unchiul Charles, care mă bătea neîndemânatic pe umăr cu palma lui cât o labă de urs. La început, simplul fapt că voia să mă consoleze mi-a mai ogoit durerea. Stăteam pe genunchii lui, cu păpușa pe genunchii mei, iar el mă ținea în brațe. Apoi m-a apucat mai strâns.

— Copila mea, a repetat în șoaptă, cu respirația întretăiată.

M-a strâns tare de mijloc în timp ce vorbea. L-am privit fără să înțeleg. Mijise ochii, de parcă se concentra. Mă ridica de pe genunchi și mă pune la loc, blând și ritmic, cu o figură gravă. Era prins de acest ritm și nu mai voia altceva.

— Copila mea, copila mea, a spus din nou.

Mâinile mari îi tremurau și mă trăgea și mai tare spre el, iar și iar. Eram o cârpă, o păpușă. Apoi a zvâcnit, a gemut și mi-a dat drumul; păpușa a căzut și ea pe podea.

Nu am țipat când am căzut fiindcă nu voiam să mă mângâie. M-am ridicat, mi-am netezit rochia și l-am privit cum stătea

căzut pe spate în fotoliu. Pleoapele i se zbăteau, fața lui rotundă era roșie acum, venele îi pulsau pe frunte.

Atunci mi-a fost limpede: Nu puteam să-l sufăr pe unchiul Charles. Am apucat păpușa de braț și am coborât scările. Ultimele licăriri ale serii stăruiau pe cizmele uriașe ale unchiului meu, aruncate la întâmplare, și pe ghetuțele mele, înghesuite una lângă alta într-un colț. M-am oprit pe treapta de lângă intrare și am tras cu urechea. De afară, de undeva departe, răzbătea o voce răgușită care tot repeta câteva cuvinte – poate că era un vânzător ambulant –, iar mai aproape, venind din toate părțile, se auzea clămpănitul rar al sandalelor cu talpă de lemn. Chiar alături auzeam trosnetul lemnului arzând în vasul pentru jărat. De sus nu venea nici un zgomot. Oare se pregătea să sară la mine? Mi-am pus încetișor o gheată și am legat șiretul. Un zgomot puternic a sfâșiat aerul, venind din camera lui. Am înhățat și cealaltă gheată. Fusesse un sforăit. *Nu îl puteam suferi.* Mi-am legat șiretul, am luat păpușa și am ieșit. Era foarte simplu. M-am uitat înapoi printre zăbrele la cizmele unchiului Charles, întinse pe podea, și am pășit în amurg, îndepărtându-mă pas cu pas.

Am văzut bârna arcuită din vârful unei porți roșii, *torii*, înălțându-se deasupra unei case de peste drum. M-am îndreptat într-acolo și mi-a venit în nări fumul dulceag; în templu sclișeau lumânările și tămâia aprinse. Luminile și florile erau adunate în jurul unei statui aurite, o femeie cu un punct roșu pe frunte. Nu era Dumnezeu, dar unde era Dumnezeu?

„Am să mă rog ei“, am hotărât. Doi, doi, unu. Nu aveam nici un bănuț la mine, dar puteam lăsa păpușa. Am trecut pe sub *torii* și am tras de șnur clopotul. M-am înclinat, am bătut din palme și mi-am pus o dorință, o dorință îngrozitoare.

3. 1866

Nu prea știam ce să fac. Am rămas pe loc, la picioarele zeiței de aur, sub frânghia clopotului, privind oamenii, tineri și bătrâni, care treceau agale bocănind din sandalele de lemn. Cu toții

aveau prosoape la gât și kimonouri albastre, din pânză aspră. Unul din ei ducea un lampion, atârnat la capătul unui băț: un glob de hârtie cu o lumânare aprinsă înăuntru, o lumină plăcută în înserarea care se lăsa. Oamenii vorbeau, iar din șuvoiul sacadat de vorbe se înălțau și veneau plutind spre mine, ca printr-o minune, cuvinte pe care le știam: *mamă, tată, frumos, scuzați*. Am rămas pe loc, cuminte. Pe măsură ce întunericul se îndesea apăreau tot mai multe lampioane, trecând calme încoace și încolo, poc, poc, poc. Luminile mă vrăjiseră. Voiam să fiu și eu acolo, nu neapărat cu o anumită persoană, ci cu strada întreagă, să fiu parte din mulțimea de luminițe fermecate care săltau prin întuneric.

Deodată lampioanele au rămas nemișcate, apoi s-au repezit toate într-o parte, păcănitul măsurat al sandalelor de lemn s-a schimbat în ropot de grindină, au început să se audă strigăte iar eu am simțit mirosul focului.

Unchiul Charles lăsase focul să ardă nesupravegheat, într-un vas pentru jărat, într-o casă de hârtie. Ar fi putut incendiul izbucni și de altundeva? Poate.

Doi bărbați cu robe umflate, de preoți, au apărut de după altar, au ridicat ușor zeița cea calmă și au intrat cu ea în șuvoiul de oameni. Aurul a sclipit câteva clipe, apoi s-a pierdut în mulțime. Eu m-am furișat în direcția opusă, dar am avut timp să văd, la lumina flăcărilor, casa noastră cea nouă, intactă (vedeam cizmele unchiului Charles, lăsate acolo unde le aruncase), dar luminată ca un lampion de hârtie, mistuită pe dinăuntru de foc. Pe când mă trăgeam înapoi casa s-a cutremurat, apoi a vuit și a scuipat în aer o minge de foc; acoperișul de țiglă s-a prăvălit peste etaj și totul s-a făcut una cu pământul. Apoi vâlvătaia s-a întins la alte case iar eu am luat-o la fugă.

Nu știi dacă unchiul Charles s-a trezit, s-a ridicat clătănându-se în picioare și a reușit să se strecoare afară printr-o fereastră sau pe ușa de la bucătărie. De atunci au trecut șaiszeci și doi de ani. Înclin să cred că nu. La mult timp după aceea am aflat că, în primăvara când eu am ajuns în Kyoto, biserica St. Patrick de pe strada Mott luase foc. Cimitirul unde era

îngropată mama mea a scăpat neatins, în schimb biserica a ars până în temelii. Nimeni nu știa de unde începuse incendiul.

Focul era un animal neîmblânzit. Mă lăsase fără suflare. Mergeam bâjbâind, împleticindu-mă, aproape fără să văd, printre țipete și case gemânde. Oamenii strigau să li se aducă apă ca să își salveze casele. „Mamă! Mamă!“ țipa o voce subțire de copil. O căruță trasă de cai a trecut pe lângă mine. În timp ce căruța se îndepărta zdrăngănind mi-am spus: „Aș fi putut să mă urc în ea“. Eram sigură că pierdusem acel prilej, dar chiar atunci unul din cai s-a ridicat pe picioarele dinapoi și a nechezat ascuțit. Căruțașul, un băiat de vârsta mea, îl plesnea peste cap cu o cârpă udă ca să stingă scânteile. „Acum“, mi-am zis. Am atins medalia Sfintei Clara ca să capăt curaj, am alergat spre căruță, m-am urcat tremurând și m-am lipit de un balot de mătăsuri. Când căruța s-a pus în mișcare mi-am mușcat buzele: oare copilul acela își găsisse mama? După ce am ieșit din norul de fum și am trecut prin mulțimea de oameni îngroziți am sărit jos și am rupt-o la fugă prin întuneric, cât mă țineau picioarele.

Am fugit, apoi am mers, fără să văd nimic în jur. Simțeam că plămânii mi-au luat foc. Din când în când, printre sughițuri, îmi venea miros de tămâie – trebuie că treceam pe lângă niște temple. Am mers și nu m-am oprit decât când am simțit că aerul pe care îl trăgeam în piept mă zgâria pe gât ca un nisip. Muream de sete. În spatele unui gârduț de bambus am văzut un loc unde apa părea că lucește în lumina lunii. Am sărit gardul: mi se păruse, nu era nici o apă acolo. Am trecut pe lângă un bolovan înfășurat în sfoară – o piatră de hotar, după cum am aflat mai târziu – și dincolo de el am văzut un stâlp de piatră. Partea de sus era lustruită și scobită de vreme, ca un căuș, iar înăuntru era apă. O, Doamne. M-am aplecat și am băut ca un animal. Apoi m-am șters la gură cu mâna plină de muci de la atâta plâns.

Mă aflu într-o grădină de pietre acoperite de mușchi. În fața mea, o căsuță cu o deschizătură pătrată pe o parte, ca o ușă de copii. O piatră neșlefuită era pusă în chip de treaptă.

M-am urcat pe piatră și m-am uitat înăuntru. „Hei!“ Nici un răspuns. Am intrat de-a bușilea. Înăuntru am simțit sub mâini o împletitură de paie, o rogojină japoneză, așa că mi-am desfăcut șireturile și am aruncat ghetetele în spate, în grădina de piatră.

Așa se face că, mirosind a foc, cu lacrimile uscate pe față, am ajuns la pavilionul de ceai Baishian. M-am întins pe podea și am adormit.

Oare ce mă trezise din somn? M-am ridicat în capul oaselor. Era întuneric, simțeam miros de rumeguș dar nu auzeam nimic. Focul mi se părea neînsemnat și îndepărtat, ca o poveste. Eu eram reală. Casa era reală, o casă nouă de lemn, argintie sub luna albă. Cel mai frumos loc pe care îl văzusem vreodată.

Camera era mică. Goală, fără nici o mobilă, doar două *tatami* dreptunghiulare și podeaua neagră, lustruită, dintre ele. În mijlocul camerei am văzut o gaură în podea, o gaură pătrată, ca și ușa pe care mă strecurasem înăuntru, doar că mai mică. Ici și colo, luna pătrundea prin ferestre, înălbind rogojina de paie, făcând să lucească podeaua de lemn, dar lăsând pătratul perfect din mijloc neatins în întunecarea lui. M-a trecut un fior și m-am uitat în altă parte. Într-un colț de lângă mine, puțin deasupra podelei acoperite cu *tatami*, am văzut o firidă, lată de vreo trei picioare și adâncă de vreo două. O rază luminoasă de lună cădea pe podeaua firidei – o bucată frumoasă de lemn cafeniu-închis, străbătut de un firicel alb, ca o vinișoară strălucitoare de marmură. Camera era oglinda lunii, cupa plină de viața ei.

Nu lipsea decât un locuitor coborât dintr-o poveste, prințesa-spiriduș pentru care ușița prin care intrasem de-a bușilea era o poartă largă, iar încăperea de șapte picioare pătrate era un adevărat palat. Poate că ea locuia adânc sub pământ și se strecura înăuntru ca fumul, prin pătratul întunecat din podea. Pentru ea era oare destul de cald aici? M-am lăsat din nou pe podea, înghețată, cu genunchii strânși la piept.

Afară se auzeau pași. Era ciudat să aud pași dar nu și clămpănitul sandalelor de lemn, dar chiar așa era, nu mă înșelam. Se auzea un fâșâit, ca și cum cineva mergea în picioarele goale,

un pas ușor, rapid, care știa drumul. Cel care mergea s-a oprit, surprins parcă, în fața casei unde mă aflam eu. O voce de femeie a șoptit în japoneză: „Frate mai mare?”

O vreme nu s-a mai auzit nimic. În ușa a apărut un cap, iar eu am închis ochii și m-am făcut că respir rar, ca și cum dormeam adânc. „O fetiță străină”, a șoptit vocea.

Am deschis un ochi: capul dispăruse. În locul lui apăruse un obiect mare. Mi s-a făcut frică. Pe întuneric mi s-a părut că e o creatură ciudată, un câine mort, întepenit, apoi mi-am dat seama ce e: o pernă japoneză, o cutie de lemn acoperită cu o stofă groasă. După aceea a apărut o bucată subțire de pânză. Apoi am auzit cum cineva apucă ghetele mele, cu o mișcare scurtă, hotărâtă, și le așază pe bucata de pânză, în cameră. După aceea, în ușa a apărut silueta unei femei în toată firea. Umerii se mișcau – își scotea șosetele. A întins brațul și le-a pus pe bucata de pânză, alături de ghetele mele. Apoi femeia s-a strecurat înăuntru prin ușiță, s-a ridicat în picioare și s-a aplecat deasupra mea. Speriată, am închis din nou ochii.

— *Koneko*, a spus ea pentru sine însuși.

Știam cuvântul. În japoneză nu e un termen de alint, ca în engleză. În japoneză, pisicuțele sunt murdare și vagaboande, tolerate doar – ca motanul domnului Ohara, care prindea șoa-reci – cu condiția să muncească pentru strachina de mâncare.

Femeia a stat un timp nemișcată, apoi s-a ghemuit lângă mine, apropiindu-și fața de a mea. Am simțit o șuviță udă de păr atingându-mi brațul, ușoară ca o pană. Mă străduiam din răspuțeri să nu îmi schimb ritmul respirației. De ce nu țipa la mine?

Oare ce fel de persoană era de mergea în picioarele goale, mai ales că evident nu era săracă? Din depărtare s-a auzit un „toc, toc” rar, măsurat: era paznicul de noapte, cu păcănitoea lui de lemn. Atunci am înțeles: și femeia se ascundea și ea. „Frate mai mare”, spusese. Oare el unde era?

Am deschis ochii. O față albă ca luna, un monstru fără sprâncene, se uita fix la mine. M-am făcut mică.

— Bau, a făcut ea.

În japoneză se spune *ba*. Am strâns și mai tare genunchii la gură și am rămas așa, gâfâind. Trăsăturile măștii fantomatice

s-au destins într-un zâmbet. Am dat drumul genunchilor și am rămas cu ochii la ea, cu inima bătând să îmi spargă pieptul.

Am văzut o față tânără – la cei zece ani ai mei mi se părea de vreo șaisprezece ani – cu ochi prelungi, vioi, și nas subțire. O față prelungă, părând și mai lungă fiindcă nu avea sprâncene, proaspăt spălată. Era ca luna, ca lemnul negru vârstat cu lumină. Părul lung, încă ud, era un râu de mătase. Ochii, două lumini. M-am înfiorat, și din cauza frigului, dar și fiindcă era atât de frumoasă.

Nările ei fine au fremătat. Fața ei frumoasă s-a strâmbat de dezgust.

— *Kusai*, a zis. Miroși urât.

Rușinată, mi-am ascuns fața în palme. A râs, de fapt a scos un sunet subțirel, doar un început de râs, și mi-a întors spatele. Am deschis ochii și m-am uitat să văd ce face. Avea două robe, deasupra una de culoare închisă, dedesubt alta, de culoare deschisă. S-a ridicat în picioare, parcă supărată de întrerupere, și și-a scos roba de deasupra. S-a întins pe o parte, cu spatele la mine, pe *tatami*, între mine și gaura din podea, și și-a așezat perna sub cap. A oftat și am auzit din nou chicotitul subțire. Apoi și-a întins kimonoul ca să ne acopere pe amândouă.

Șocată și recunoscătoare, am deschis ochii atât de mari că m-au usturat. *Străină. Pisicuță vagaboandă. Miroși urât.* Până și mama mea alunga pisicile de pe acoperiș cu o mătură. Nu își întindea haina peste ele ca să le țină de cald.

Mama mea murise la New York. Ba nu. Mama era vie. Era în siguranță, febra nu o putea atinge. La fel ca prințesa-spiriduș, dispăruse printr-o gaură pătrată din podea, sub patul ei, și lăsase în urmă un trup care nu era al ei. Am atins medalia Sfintei Clara. Mintea îmi era goală de gânduri.

Părul femeii mi-a atins brațul. Mâna femeii, dosul palmei ei, mă atinsese ușor atunci când scuturase roba și o netezise, ca să ne acopere pe amândouă. Cine mă mai atinsese de când plecasem de acasă? Doar unchiul Charles, dar nici la asta nu mă puteam gândi. Kimonoul de bumbac al femeii îmi acoperea obrazul; mirosea dulceag și greu a rășină veche. Am privit-o cum respira. Spatele ei îngust era o corabie semeață, înălțându-se

blând pe valuri. Era prințesa lunii. Era vinișoara alburie din lemnul negru. Am adormit.

În lumina cenușie a zorilor, femeia s-a așezat lângă mine și și-a arătat nasul cu degetul, așa cum își arată americanii inima când vorbesc despre ei înșiși.

— Tu, a spus.

Oare vorbea englezește? Eu sunt tu? Tu ești tu?

Mi-a luat mâna, a apucat arătătorul, căruia ei îi spun degetul-care-arată-persoana, și l-a îndreptat spre nasul meu.

— Eu, am spus, apoi, zicându-mi că nu înțelesesem jocul, am adăugat: Tu. Eu. Tu. Nu înțeleg. Aurelia?

— U-ra-ya, a repetat ea.

— U-ra-ya, am încuviințat eu.

— U-ra-ya, a spus ea îndoită, de parcă îi spusese că mă cheamă Taxă de Drum sau Cârpă de Vase. Apoi s-a luminat la față, mi-a luat din nou mâna și a ridicat-o blând spre mine. Urako, a șoptit mulțumită. Domnișoara Urako.

Vasăzică Urako era un nume, pronunțat cu accentul pe prima silabă. Din dimineața aceea era al meu.

După felul în care se uita la rochia mea, la ciorapii împlețiți, la medalia de la gât, am înțeles că eram ultimul lucru de care se aștepta să dea aici. Dar oare ea de ce venise aici noaptea trecută, desculță și în taină?

— Fratele mai mare? am întrebat aducându-mi aminte.

M-a privit o clipă și eu mi-am dat seama că încercasem să spun un cuvânt în japoneză, apoi a înțeles ce spusese. A privit în gol, îndurerată. A spus ceva și, la fel ca ea, a trebuit să mă gândesc câteva clipe ca să înțeleg.

— Mort.

Nu învățasem prea mult, dar un cuvânt din cartea de gramatică mi l-am amintit:

— Trist, am spus.

— Trist, a repetat, a lăsat ochii în jos și apoi a întors privirea. Ca să o înveslesc, mi-am atins vârful nasului cu degetul.

— Urako, am zis, și un zâmbet i-a înflorit pe față.

M-am trezit într-o mare verde: un pătrat strălucitor de soare și mușchiul verde, verde. Am deschis larg ochii: nu eram nici în cabina de pe vas, nici pe strada Mott, ci într-o cameră japoneză, goală și frumoasă ca o scoică perfectă, aruncată de mare la mal. Eram singură.

Deși afară era frig, camera aceasta, care mirosea a nou, părea caldă mulțumită nuanțelor de cafeniu ale obiectelor: de la culoarea palidă a rogojinei *tatami* la negrul cald al podelei firidei, cu vinișoara de aur alb asemenea unui fulger. Cum stăteam privind tavanul jos, înclinat, făcut din șipci de lemn îmbinate cu tulpini de bambus, mi s-a năzărit că mă aflu într-un coșuleț meșteșugit împletit. Ici și colo, în pereții calzi de argilă, erau feres-truici cu zăbrele de bambus, iar pe cealaltă latură a camerei, o ușă glisantă din hârtie, de data aceasta o ușă de mărime obișnuită.

În mijlocul camerei, pe scândura lată de vreo două palme dintre cele două *tatami*, se căsca gaura ciudată pe care o văzusem în noaptea dinainte, acum mai puțin sinistă, dar nu mai puțin misterioasă. Podeaua lustruită, cu fibrele lucind ca uleiul la suprafața apei, era făcută de fapt din două bucăți de lemn, perfect îmbinate, de ambele părți ale găurii pătrate. Stăpânindu-mi tremurul, m-am aplecat deasupra ei. Era un cub perfect, cu laturile de câte un picior, căptușit cu metal. Doar atât era? Cu toate că îmi era teamă, am atins fundul rece al găurii, iar când am ridicat mâna degetele îmi erau puțin mânjite de ceva negru – funingine?

De afară a răzbit până la mine zgomot de pași ușori, grăbiți, aceiași de cu o seară înainte. S-au apropiat de căsuța în care eu mă făcusem mică de frică, s-au oprit, am auzit un plesnet ușor, cum face o carte subțire când cade pe o masă, apoi pașii s-au retras repede. Între mine și grădina de mușchi de afară, răsărind în cadrul mic al ușii, am văzut două cercuri cafenii: marginile unei perechi de ghete de piele. Ghetele mele! Oare de ce le luase? Oare de ce le adusesese înapoi?

Pe treapta de piatră dintre grădină și casă, ghetele mele stăteau alături, cu boturile înspre afară, parcă arătându-mi drumul spre casă. Care casă? Două cizme luminate de o casă în flăcări. Un

cimitir. O femeie scuipând sânge pe strada Mott. M-am cuprins singură în brațe.

Cine va avea grijă de mine acum? Oare fratele Joaquin scăpase din foc? Oare se gândea că eu sunt în viață? Și, chiar dacă mă găsea, unde aveam să locuiesc? La călugărițe. Ce viață... lână fiartă în cazan, legume fierte, săpun și oase și mâini înghețate, mânjite de ceara pentru dușumele, și nici o clipă de răgaz ca să îți spui: „Am dreptul să mă aflu aici“. La fel ca mama, o viață întreagă să tot repet, posomorâtă, că sunt recunoscătoare pentru casă și masă. Unde altundeva m-aș fi putut duce?

„Poate că aici“, mă gândeam. În aceasta cameră, în casa aceasta simplă și curată ca un răsărit de soare. Femeia îmi lăsase ghețele afară, dar m-am hotărât să nu le încălț. „Doar dacă mă aruncă în stradă“, am hotărât.

Am auzit clămpănitul unor sandale de lemn apropiindu-se, apoi am văzut o siluetă îmbrăcată într-un kimono roz, cu dungi, oprindu-se dincolo de ușă. Era oare femeia de azi-noapte? Femeia aceasta a scos un mic țipăt (poate înadins), a chicotit copilărește și a luat-o la fugă în larmă de lemn izbit de piatră. Mi-am zis: eu nu trebuia să fiu acolo în acea noapte, dar ea nici atât. Ca să mă dea în vileag, trebuise să își ascundă urmele; îmi luase ghețele ca să poată fi sigură când și de cine eram descoperită. Dacă ar fi să o întreb vreodată, ce i-aș spune: „Eu nu aici, nici tu aici?“

Ascultând pașii care se îndepărtau nu îmi închipuiam că mi se va da voie să rămân în căsuța aceea perfectă. M-am așezat în prag, cu capul atingând partea de sus a ușii, cu picioarele pe treapta de piatră și am privit fără nici o tragere de inimă spre stâlpul de piatră unde băusem apă cu o seară înainte. Cărarea ce ducea la stâlp – un șir de plăcuțe de ardezie îngropate în mușchiul verde, buretos – semăna cu un șirag de lacuri îndepărtate. Un început de drum. Ce avea să se întâmple cu mine? Nu voiam să fug, dar nici nu voiam să îmi întâmpin soarta în picioarele goale.

Când innodam șireturile primei ghețe am auzit un clămpănit: două perechi de încălțări. Am văzut-o venind pe femeia cea tânără, aproape în fugă, urmată de o femeie mai în vârstă,

cu fața rotundă, îmbrăcată într-un kimono albastru-închis. Când m-a văzut a ridicat brațele în sus și a stigmat „Ara“, așa cum fac japonezele când sunt uimite. Fața ei plină era schimonosită de dezgust și oroare. A spus ceva și tânăra i-a dat un răspuns. Oare erau mamă și fiică? Nu semănau deloc; femeia în vârstă purta un kimono de bumbac, pe când al celeilalte era de mătase; femeia în vârstă avea sandale grosolane de lemn, pe când ale celei tinere erau îmbrăcate în piele pictată. Bătrâna a arătat spre mine, iar tânăra, turuind ca o morișcă, s-a uitat la mine și, cu o oarecare șovăială, și-a arătat vârful nasului. În timp ce îmi puneam a doua gheată, bătrâna s-a apropiat de mine. M-a înșfăcat de braț de parcă lua un pui de gât și m-a ridicat în aer, scuturându-mă; cât era de grasă, era numai mușchi. Cum stăteam așa, legănându-mă, cu gheata al cărei șiret nu apucasem să îl înnod pe jumătate ieșindu-mi din picior, am văzut limpede dungile roșii, subțiri, ale kimonoului ei indigo, brațul ei gros, fața umflată și ochii mici, pieptenii de lemn ieșindu-i de sub basmaua legată în vârful capului. Tânăra mă privea cu un amestec de milă și amuzament; mă simțeam rușinată. Umărul a început să mă doară. Am gemut, tânăra a ciripit ceva și bătrâna mi-a dat drumul.

M-au apucat fiecare de câte o încheietură și au luat-o în jos pe alee vorbind iute, certându-se. Eu mergeam împiedicându-mă în șireturi, speriată de vocile lor, ca un torent de pietriș. Am prins câteva cuvinte: *trei*, *trei*, apoi *azi* și *păpușă* și două cuvinte – cu totul diferite – însemnând *tatăl tău* și *tatăl meu*. Ca printr-o ceață, am zărit alte grădini, alei pietruite, acoperișurile de stuf și ferestrele zăbrelete ale altor căsuțe. Mergeam poticnindu-mă. *Azi*, *tatăl* cuiva avea să mă taie în *trei* și să facă *păpuși* din oasele mele. Asta trebuie că era. Ceea ce vedeam eu erau superbe căsuțe ale unor copii-monștri. Gaura pătrată din podea era făcută ca să se scurgă sângele. Ne-am îndreptat spre o clădire mare și au început să vorbească mai încet, deși tot atât de vehement. „*Kekkon*“, a spus bătrâna cu glas hârâit; mai târziu aveam să aflăm că înseamnă *căsătorie*. Tânăra a șoptit un cuvânt: „*Baishian*“.

M-au dus într-o cameră întunecată și m-au lăsat jos pe o treaptă de lemn, între o cameră pardosită cu piatră și alta cu *tatami*. Gheata neîncheiată mi-a căzut din picior și bătrâna s-a apucat să tragă de cealaltă.

— Lasă-mă, mă doare, am protestat în franțuzește. Șiretul e înnodat.

A dat drumul gheței, uimită de vocea mea, și au rămas amândouă în picioare, urmărindu-mă — pline de curiozitate, după câte mi-am dat seama — cum desfăceam șiretul. Sperând să le prind într-un moment când păreau mai puțin dispuse să mă ciopârțească, am folosit în sfârșit cea mai lungă propoziție în japoneză pe care o învățasem:

— Scuzați-mă, vă rog, unde este toaleta?

Bătrâna a rămas cu gura căscată, apoi a țipat ascuțit, iar tânăra a izbucnit în râs. Încercau să râdă fără zgomot; tânăra își acoperise gura cu mâna, iar bătrâna dăduse capul pe spate și obrajii îi tremurau de râs. Cu ochii plini de lacrimi de atâta râs, tânăra m-a luat de mână și m-a dus în ciorapi până la un closet unde am putut să îmi pun o pereche de papuci de toaletă și să mă ghemuiesc, ușurată, deasupra unei găuri din podeaua lustruită. (Oare petrecusem noaptea într-o privată elegantă?) Apoi mi-a turnat pe mâini un polonic de apă luată dintr-un vas de pământ. Nu mai eram îngrozită; mă simțeam umilită, ceea ce era mult mai rău, auzind lângă mine chicotul discret al tinerei, iar dincolo de ușă hohotul înăbușit al bătrânei. Toaleta de lemn era foarte curată și așa fi rămas acolo până se săturau să râdă de mine, numai că un miros slab mi-a ajuns la nas și m-a făcut să ies (după ce mi-am lăsat papucii de toaletă). Tânăra m-a dus înapoi în camera podită cu piatră, unde am încălțat altă pereche de papuci. Bătrâna m-a privit și a izbucnit din nou în râs.

— Scuzați-mă, vă rog, unde este toaleta? a zis.

Râdea de felul în care spusese sau de mine, pur și simplu?

— Acum, a zis ea în japoneză, aplecându-se și privind-mă țintă cu ochii ei mici, tatăl tău?

— Nu am, am răspuns și chiar așa și era, pe cât știam.

Femeia a pălit și a insistat:

— Mama ta?

Aici m-am codit. Nu voiam să spun.

— Nu am, am repetat.

Cele două femei s-au uitat una la alta. Mă simțeam ciudat, parcă eram străvezie. Era pentru prima dată că spuneam acest lucru, care astfel devenise mai real, dar faptul că îl spuneam într-o limbă străină îl îndepărta de mine, ca și cum i s-ar fi întâmplat altcuiva.

— Familie? a întrebat tânăra.

— Nu am, am spus, clipind rar ca să alung imaginea focului din fața ochilor.

S-au privit din nou, au discutat și părea că au căzut de acord asupra unui lucru. Mi-au vorbit în japoneză, și repede, și rar. Vedeam clar dinții negri ai bătrânei și dinții albi ai tinerei, dar nu am prins decât cuvântul *arau*, spălat. Mă uitam la ele, sperând să mai prind câte un cuvânt, dar nu înțelegeam nimic. Apoi bătrâna a început să îmi pipăie rochia, iar tânăra a adus niște cârpe ude. Nu am înțeles ce voia să facă bătrâna cu rochia mea, dar mi-am dat seama că habar nu avea ce sunt aceia nasturi fiindcă a adus o pereche de foarfeci japoneze – cu mânere ca niște fluturi și lame micuțe – și a trebuit să mă lupt cu ea ca să nu îmi taie rochia.

Una era să fiu îmbrăcată în rochia mea de la New York, iar ele în kimonouri – simțeam că aparțin lumii mele și ele aparțineau lumii lor – și cu totul altceva a fost să deschii nasturii rochiei în camera abia luminată și să mă las spălată de bătrână. Mă simțeam goală și neajutorată.

— *Kusai, kusai, kusai!* a strigat bătrâna.

Așa era: puteam. Apa, combinată cu fumul care îmi intrase în piele, mă făcea să miros și mai urât decât înainte. A muiat o punguță de pânză, umplută – așa cum am aflat mai târziu – cu tărate de orez, a frământat-o ca să facă spumă și m-a frecat cu ea iute și apăsător, curățându-mă printre degete, după urechi, chiar și în păr. Punguța era aspră și rece și pe lângă asta bătrâna turna din când în când pe mine o găleată de apă rece. Podeaua de piatră era înclinată spre ușă, unde forma un șanț pe care se scurgeau apa, spuma, fumul, focul, unchiul Charles, oceanul și strada Mott, în timp ce eu stăteam tremurând, cu brațele strânse la piept.

Când a ajuns să mă șteargă cu prosopul, dinții îmi clănțaneau. Ne aflam în bucătărie. Am văzut un puț acoperit cu un capac, un perete de-a lungul căruia erau aliniate plite, un șir de oale. Într-un colț, pe un raft, se afla singura fotografie pe care o văzusem de la venirea mea. Era un tânăr japonez, îmbrăcat în jachetă kimono, cu o expresie severă pe fața lui de copil. Am clipit, mirându-mă de literele romane imprimare în partea de jos a dagherotipului – Studioul Perkins, Yokohama – și am ridicat curioasă ochii spre bătrână.

— Fiul meu, a spus tare și limpede. Micul Nao.

Tânăra a reapărut, cu brațele pline de mătase lucioasă: un kimono de copil! M-a înfășurat într-o pânză albă, a legat kimonoul cu o eșarfă lată, numită *obi*, și m-a privit mulțumită. Apoi mi-a tras pe picioare o pereche de șosete; degetul mare era separat de celelalte, ca la o mânășă, și am înțeles de ce când mi-am pus sândăluțele roșii de lemn: astfel puteam să prind curelușa din mijloc între degete.

— Frumoasă, frumoasă, le-am auzit spunând.

Câte culori frumoase, câte desene frumoase! Evantaie, flori, panglici, poduri, valuri de ocean, cutii cu bijuterii, bebeluși grăsuți – simțeam că mă ia cu ameteală.

— Frumoasă, am repetat eu, abia mișcându-mă în veșmintele incomode.

Au izbucnit din nou în râs, făcându-și semn una alteia să tacă, după care bătrâna m-a învățat să merg ca ea, târându-mi picioarele, ca să nu mi se deschidă kimonoul și să îmi cadă sandalele din picioare. Abia ținându-se să nu râdă, cele două femei au rămas nemișcate când o siluetă omenească s-a oprit în fața ferestrei, apoi s-au destins când s-a îndepărtat. Bătrâna mi-a prins un șervet de hârtie la gât, a scos ceva dintr-o oală și l-a trântit într-un castron, a turnat ceai verde deasupra și a amestecat. Apoi s-au așezat una în dreapta alta în stânga mea, pe treapta dintre bucătăria pardosită cu piatră și casa cu *tatami*. Eram atât de flămândă că și dacă aș fi știut că puseseră otravă în castronul de supă cu orez și orz, în murături și în ceai, tot aș fi mâncat.

M-am ghemuit din nou în fața ușii mici, pătrate, numai că de această dată eram afară, privind-o pe tânără așa cum trebuie

că mă privise ea pe mine. Purta un kimono roz, legat cu un *obi* auriu, și stătea în genunchi sprijinindu-se pe călcâie, cu mâinile în poală, cu spatele foarte drept. Fața prelungă și părul pieptănat în sus îi dădeau un aer sever, ca o figură imprimată pe monedă. Sprâncenele negre erau pictate foarte sus pe frunte. S-a uitat la mine și și-a încrucișat palmele peste gură: *Tăcere!* Bătrâna stătea lângă mine și mă ținea strâns de braț.

Camera părea aceeași – două rogojini *tatami* de-o parte și de alta a podelei de lemn și gaura pătrată în mijloc – dar era cu totul alta. Tânăra stătea din profil. Firida, care se afla în dreapta ei și chiar în fața noastră, nu mai era goală. Silueta femeii era încadrată de frunze verzi și culori pale. De un cârlig înfipt în rama de sus a firidei atârna un vas de lut din care se revărsa o cascadă de ramuri de salcie, strălucind în raza rece de soare care intra pe una din ferestruici – un șuvoi de frunze verzi-aurii pictate pe sticlă. În vas mai era și o crenguță cu muguri rozalii. Pe peretele alcovului era atârnată o pictură tivită cu brocart înfățișând o păpușă japoneză cu brațele ascunse în multele straturi ale kimonoului. Așa cum stătea, înconjurată de culori și lumină, tânăra părea ea însăși prințesa dintr-un tablou.

Deodată am auzit un pocnet sec; tânăra s-a uitat alarmată la noi și bătrâna m-a tras din fața ușii. Mi-am lipit fața de fereastră cu zăbrele de lemn și bătrâna m-a lăsat să rămân acolo. Mă uitam la rogojina goală din fața prințesei din poveste, încadrată de flori și pictură. În stânga am văzut o modestă ușă de hârtie care s-a deschis brusc, doar cât două degete. O mână s-a strecurat prin crăpătură – vârfurile unor degete boante – și a tras ușa într-o parte.

În spatele ușii, într-o cameră a căsuței pe care nici măcar nu o observasem, stătea un bărbat ca un munte, asemănător cu muntele-santinelă din nord pe care îl văzusem dincolo de râul Kamo. Era cărunț, dar în putere, cu un cap mare, rotund, și sprâncene stufoase. O privea pe tânără cu o expresie de liniște profundă. Și dacă ar fi plouat cu găleata prin acoperiș, tot la fel de nemișcat ar fi stat, mi-am dat seama. Și dacă fata i-ar fi pus un pistol la tâmplă, tot atât de calm ar fi privit-o. A deschis ușa de tot, s-a ridicat în picioare, a intrat și a îngenuncheat în

fața tinerei, așezând un coș mare în fața ei. A făcut o plecăciune, iar ea a pus palmele în fața genunchilor și i-a răspuns tot cu o plecăciune.

Așa cum stătea așezat în cadrul ușii, bărbatul semăna cu un preot sau un rege, deși gesturile lui erau umile. Oare ea era într-adevăr o prințesă, iar slujitorii ei niște oameni puternici? O preoteasă păgână care îndeplinea un ritual tainic? Oare urma să fiu sacrificată? Din gaura pătrată din podea au început să se ridice aburi. M-a cuprins frica și am încleștat pumnii, iar bătrâna m-a strâns și mai tare de umăr.

Muntele a făcut o plecăciune stând în pragul ușii, având lângă el o oală de lut, după care a intrat și a așezat oala pe rogojina *tatami* din fața prințesei. A mai intrat de două ori, făcând de fiecare dată gesturi precise, controlate; întâi a pus jos un bol de lut și o cutie rotundă, lucioasă, apoi, după ce a închis ușa, un bol de metal cu un polonic de bambus așezat deasupra. El și fata stăteau în genunchi, tăcuți, privindu-se pe deasupra aburului care ieșea din gaura pătrată. Bărbatul a scos iute o bucată rotundă de bambus din bolul de metal, a pus-o în fața lui și a sprijinit polonicul de ea, cu un pocnet intenționat. A potrivit bolul de metal alături, și-a netezit roba și s-a oprit, vrând parcă să își adune puterile.

— Tată!

Vocea fetei m-a făcut să tresar. Oare chiar așa era? Da, se vedea puțin după linia obrazilor.

— Da? a întrebat el de parcă nu fusese întrerupt.

Era oare ziua ei, de îi arăta atâta respect?

Prințesa a pus mâinile în fața genunchilor, s-a aplecat și a început să vorbească, întâi umil, apoi cu amărăciune, apoi rugător, fără să își schimbe o clipă poziția. Muntele asculta impasibil, cu mâinile pe genunchi, într-o atitudine calmă. La un moment dat a întrerupt-o scurt, rostind câteva propoziții care includeau numele unui bărbat – domnul Akio – și am simțit mâna bătrânei încleștându-se pe umărul meu de uimire. Prințesa a rămas tăcută o clipă, apoi a continuat, neabătută de la scopul ei. Amândoi stăteau nemișcați, fata încordată, bărbatul relaxat. Când a tăcut a întrebat-o:

— Așa deci?

Fata a aruncat o privire scurtă spre ușiță. Bătrâna m-a apucat cu mâinile de amândoi umerii. Mi-a venit rândul? Inima îmi bătea îngrozită când m-a împins înăuntru prin ușiță, trăgându-mi sandalele din picioare în timp ce eu intram de-a bușilea. Am dus mâna la gât, căutând medalia Sfintei Clara ca să mai capăt curaj; nu o mai aveam.

Eram prea înspăimântată ca să mă ridic în picioare. Am făcut o plecăciune adâncă de unde eram; aici nu puteam greși. Am auzit-o pe prințesa spunând:

— Nu are mamă, nu are tată.

Și iar au început să vorbească, ciripit de pasăre și bubuit de tunet, până când, în cele din urmă, Muntele m-a întrebat în japoneză, rar și limpede:

— De unde ești?

În acea clipă, când făceam o plecăciune pe *tatami*, îmbrăcată într-un kimono de mătase, am știut că scăpam de viitorul care mă aștepta: călugărița cu degete de gheață, prânzul de legume fierte și rigla de lemn. Eram hotărâtă să mă feresc de ea cât mai mult cu putință. Fără nici o îndoială că, dacă aș fi spus un singur cuvânt despre New York, despre unchiul meu, despre misiune sau despre incendiu, avea să pună din nou gheara pe mine. Îmi lipsea medalia Sfintei Clara, dar mi-am luat inima în dinți. Dacă o pierdusem, atunci poate că pierderea ei mă va apăra de soarta de care mă temeam. Când bătrâna mă întrebase despre familia mea nu minșisem, acum însă am spus:

— *Koko*, aici. Sunt de aici.

— Dar înainte, din Yezo? a spus el, numind cea mai nordică insulă a Japoniei.

Auzisem deja numele de la căpitanul englez al vasului *Singapore*, care spusese că Yezo era populată de Ainu, un trib de oameni cu corpul acoperit cu blană, mai mult ruși decât japonezi.

— Din Miyako, am spus eu apăsător.

Am simțit-o pe fată încordându-se, ca și cum ar fi vrut să mă corecteze, să mă întrebe: „Și rochia ta străină? De ce nu poți vorbi japoneza?”

— Și înainte? a întrebat bărbatul.

— Nu știu.

Nu m-a crezut, dar nici nu știa ce să creadă, pe cât îmi dădeam eu seama.

— Cum te cheamă? m-a întrebat.

— Urako, am răspuns și am simțit că fata răsuflă ușurată, încântată de răspunsul meu.

Muntele m-a privit și a rămas pe gânduri. „Un“, a făcut după o vreme, un mormăit din care am înțeles că mă acceptă. Apoi au discutat din nou, vorbind când unul când altul; fata părea acum singură și tristă: „Fratele mai mare“, a spus ea, și „Mama“. Tatăl ei, vizibil înduioșat, a oftat și a spus ceva. Bătrâna care stătea în genunchi afară a întrebat: „Eu?“ Când Muntele a dat din cap, s-a înghesuit în cameră alături de noi, cerându-și iertare și mulțumind în același timp. Eu stăteam între ele pe *tatami*, pe partea firidei, iar bărbatul stătea în fața noastră. S-a înclinat ușor.

— Eu sunt Shin Sokan, a spus, iar ea e Shin Yukako.

Tânăra m-a salutat cu o plecăciune.

— Iar aceasta e Chio, a mai spus el și bătrâna a făcut și ea o plecăciune, fără să se uite la Munte.

— Și aceasta este Shin Urako, a spus fata, Yukako, arătând spre mine.

Bătrânei i s-a tăiat răsuflarea. Am încercat să îmi dau seama despre ce era vorba și mi-am amintit că îi auzisem pe călugări spunând că în Japonia persoanele de condiție bună aveau nume de familie, spre deosebire de servitori. Pe cât se părea, Muntele și Prințesa aveau un nume de familie, Shin, în schimb Chio nu avea. Când Yukako întrebasese dacă numele meu era Shin Urako, îl îndemnase de fapt pe tatăl ei să spună ce fel de persoană urma să fiu și care îmi era locul. Din așteptarea încordată a lui Chio am înțeles că se întreba dacă urma să fiu mai sus sau mai jos decât ea. Eram o Shin?

— Nu Shin, a dojenit-o Muntele, dar a făcut o plecăciune, adăugând: Domnișoara Urako.

Chio a răsuflat, eu am făcut o plecăciune adâncă și i-am mulțumit, i-am mulțumit fetei și apoi lui Chio. Cei doi au râs, ca și cum era caraghios să îi mulțumesc lui Chio, dar bătrâna a dat binevoitor din cap, semn că procedasem cât se poate de

potrivit. Tatăl lui Yukako și-a netezit kimonoul care era oricum impecabil și a continuat de unde rămăsese.

Gesturile lui erau lente, neînțelese pentru mine, dar grația lor mă fermeca. A împăturit o eșarfă de mătase. A scos niște obiecte frumoase din vasul de lut. A băgat mâna în inima fumegândă a camerei și a scos – un animal jupuit? o inimă încă palpitând? – un capac de metal. La fel ca în bucătăria mamei mele, s-a ridicat un abur gros. De-abia atunci am înțeles: gaura din podea era o mică vatră; înăuntru, pe cărbunii încinși, se afla un căzănel cu apă clocotită. A băgat polonicul de bambus în căzănel și l-a scos – o minge de abur la capătul unui băț, întocmai ca lampioanele de hârtie pe care le văzusem în noaptea dinainte.

Am închis ochii ca să alung amintirea. Fiindcă acum mă simteam în siguranță, am început să transpir de frică: gura roșie a focului se deschisese ca să mă înghită. Mi-au venit în minte cizmele unchiului Charles, întinse pe jos în lumina fierbinte, apoi scrâșnetul căpriorilor, hurelul acoperișurilor de țiglă care se prăbușeau, caii înnebuniți de groază.

Am deschis ochii și mi-am privit kimonoul pestriț. Eram în viață, avusesem noroc, dar eram atât de departe de casă. Mi-am dat seama cât de mare e lumea și cât de mică e viața mea. Eram o bășicuță de spumă într-un ocean. Un firicel de abur. Îmi era îngrozitor de dor de mama. Urmăream cu inima la gură gesturile lente ale Muntelui, învăluită de atenția concentrată a femeilor de lângă mine, și mă simțeam ca o sclipire trecătoare de lumină pe coaja unei portocale, acest pământ. Căsuța, atât de frumoasă în goliciunea ei, era o scenă pentru acest dans tăcut. Când Muntele și Prințesa au vorbit, orice urmă de împotrivire dispăruse din glasurile lor. Am privit dreptunghiurile de *tatami*, căzănelul din podea, ferestrele de hârtie. Ramele ferestrelor, pereții și podeaua încadrau formele blânde ale naturii: ramurile îndoite de salcie, colinele dulci ale trupurilor noastre. Yukako a ridicat coșul din fața ei și a făcut o plecăciune. În coș, pe o farfurie, se afla o grămăjoară de prăjiturile roz, în formă de boboci, făcute – aveam să aflu mai târziu – din fasole albă colorată și din zahăr; dulceața în forma cea mai pură, bogată și intensă,

căci fasolea se topea pe limbă mai repede decât frișca. Yukako a scos o hârtie împăturită din kimono, a pus-o pe podea, a luat o prăjitură din coș, a pus-o pe hârtie și a mâncat-o. Tatăl ei i-a pus în față un bol mic și Yukako l-a dus la buze.

După ce am mâncat și am băut pe rând, Muntele a împăturit bucata de mătase și a pus-o deoparte, și-a adunat ustensilele cu gesturi solemne și și-a luat rămas-bun de la noi. Am ieșit toate trei pe ușa micuță. Nu știam că fusesem martoră la ritualul numit în japoneză *Chanoyu*, adică Apă Fierbinte pentru Ceai, sau *Chado*, Calea Ceaiului, sau pur și simplu *Ocha*, Ceai. Nu știam că, de trei sute de ani, familia Shin dăduse lecții de ceremonie ceaiului celor mai puternici oameni din Japonia. Nu am văzut decât pictura cu păpușă și ramurile de salcie. Nu am gustat decât prăjitura de fasole, rece și umedă, și ceaiul verde, fierbinte și înspumat, amestecul de dulce cu amar. Știam doar că în această casă era loc pentru tată și fiică, pentru servitoare și pentru fata străină.

4. 1866

La două luni după ce Yukako mă luase în casă, Muntele l-a avut ca oaspete la ceai pe nepotul împăratului.

După cum am aflat cu timpul, tatăl lui Yukako era patriarhul adoptat al unei familii din casta neguțătorilor, al cărei cap slujea de douăsprezece generații drept maestru de ceai a trei dintre vasalii shogunului. La fel ca paharnicii, membrii familiei Shin erau atât slujitorii seniorului, cât și deținătorii unei arte, în adevăratul sens al cuvântului. Fostul cap al familiei, Gensai, avusese șapte copii, șase băieți și o fată. Toți băieții lui Gensai, apoi soția lui și chiar el însuși căzuseră victime epidemiilor succesive de holeră. Aflat pe patul de moarte, Gensai îl adoptase pe unul din ucenici, Muntele, ca să se însoare cu fiica lui, Eiko. Aceasta a murit când a născut-o pe Yukako, al doilea copil. Primul născut, Hiroshi, a murit de holeră la vârsta de șaisprezece ani.

Yukako și tatăl ei, ultimii descendenți ai familiei, locuiau împreună cu vreo zece servitori și opt tineri, patru învățăcei și patru ucenici. Când se adunau în jurul Muntelui, îmbrăcați în robele negre de mătase, aceștia semănau cu niște lilieci. Învățăceii erau fii de seniori, care învățau ceremonia ceaiului timp de un an, doi, după care erau considerați suficient de instruiți pentru a folosi pavilioanele și grădinile de ceai pe care urmau să le moștenească. Ucenicii erau copii proveniți din familii bune, avute; studiau ceremonia ceaiului multă vreme, în speranța că vor intra în slujba unui senior prea ocupat ca să aibă grijă de pavilioane și grădini de ceai. Deși familiile lor aveau o poziție socială la fel de înaltă ca a Muntelui și erau la fel de sus-puși ca discipolii lui, nici unul nu mai întâlnise o persoană de rang atât de nobil ca nepotul împăratului. Tânărul era un favorit al Curții imperiale, renumit pentru talentul său la pictură și poezie, pentru cunoașterea aprofundată a clasicilor chinezi, dar și pentru aprecierea de care se bucura din partea împăratului și a prințului apăsător, în vârstă de paisprezece ani.

După ce augustul nepot acceptase invitația la ceai pe care i-o adresase Muntele, casa întregă intrase în fierbere. Fiecare ungher pe care s-ar fi putut odihni ochii musafirului, fiecare locșor pe care ar fi putut călca cu piciorul a fost înnoit. Au fost aduse *tatami* noi, de un verde-palid, cu miros iute, în timp ce vechile rogojini au fost date în dar cusătoreșelor. Într-o zi anume, tații și soții acestora, legați toți peste frunte cu banderole de cârpă, s-au adunat în fața bucătăriei ca să le ia acasă. Rogojinile compensau într-o oarecare măsură orele suplimentare pe care urmau să le petreacă femeile cosând cele douăzeci și patru de suluri de țesături abia sosite, fiecare pe măsura exactă a unui kimono, fiecare împachetat într-o cutie de lemn. Sub supravegherea lui Matsu, soțul lui Chio, grădinarii, învățăceii și ucenicii au tencuit din nou pereții exteriori, au schimbat acoperișul de stuf al porții de la intrare și al pavilioanelor de ceai și au înlocuit hârtia *shoji* de pe toți pereții și toate ferestrele.

Doi dintre ucenicii Muntelui aparțineau castei neguțătorilor: un băiat vesel, cu gât atât de scurt că nu se vedea și căruia îi

spuneam Ursul, și un băiat prigonit de soartă căruia îi spuneam Prăjină. În timpul primei lecții de ceai la care am asistat, un bol s-a spart singur în mâinile subțiri și nervoase ale băiatului. Ceilalți doi ucenici, la fel ca și învățăceii pe un an, aparțineau castei samurailor, fiind ei înșiși tineri seniori. Unuia din ei nu puteam să îi spun decât Năsturel, căci așa îi arătau într-adevăr ochii și gura – ca niște picături de culoare pe fața obraznică. Celălalt era un băiat zdravăn, arătos, pe nume Akio. Deși era cel mai bun la lecții, avea părul cel mai negru și ochii cei mai ageri, ceva îmi spunea că nu poți avea încredere în el.

Akio era logodit cu Yukako și ar fi fost deja căsătoriti dacă el nu ar fi căzut la pat. În prima dimineață petrecută de mine la familia Shin, Muntele o anunțase pe Yukako cine urma să îi fie soț – atunci când spusese „domnul Akio” și bătrâna mă strânsese de umăr de uimire – iar în seara aceea am fost martoră la „vedere” o întâlnire formală între părinții hotărâți să se încuscrească și viitorii miri. Chio mi-a dat voie să îmi fac de lucru prin apropiere, cu o tavă în mână, în timp ce Yukako stătea în fața lui Akio și a tatălui lui, seniorul li din Hikone, un oraș-castel aflat la nord de Miyako, de cealaltă parte a lacului Biwa. Chio îl numea Seniorul Cal, pentru că era renumit pentru grajdurile lui, iar din felul în care stătea așezat la „vedere” – cu spatele drept și picioarele încrucișate – îmi dădeam seama că se simte mai în largul lui în șa decât într-un pavilion de ceai. Yukako era îmbrăcată într-un kimono albastru-verzui, pe care erau pictate ramuri înflorite, albe, și a ținut ochii plecați în tot timpul cât a servit masa. O singură dată, când a turnat vinul de orez, o picătură a lucit o clipă în lumina lămpii și a picat pe *tatami*; ochii ei i-au întâlnit pe ai lui Akio și am înțeles că doar cu greu își țineau curiozitatea în frâu.

În cele două luni care au urmat „vederii”, sarcina mea a fost să îi duc mâncarea lui Akio în Pavilionul Copacului Răsucit, o aripă micuță în labirintul casei Shin, care servea de bolniță. În fiecare zi, când din bucătărie se auzeau niște sunete anume – zângănit de metal și pocnetul cutiilor de lemn lăcuit – Yukako se lumina la față. Era semn că Chio, cu mânecile kimonoului suflecate și cu rândurile de guși tremurându-i în timp ce ridica

oalele de fier din locașurile lor de pe plită, pregătea dejunul. Mâinile ei grase aranjau cu gingăsie mâncarea în cutiile pentru *bento*; mânuind bețigașele cu mișcări iuți și precise, compunea în fiecare un mozaic de legume, murături și orez. După ce Chio pleca din bucătărie purtând tava cu castroanele de supă și maldărul de cutii cu mâncare pentru învățăcei, Yukako îmbunătățea pe furiș prânzul lui Akio, închipuindu-și cum va reacționa când va deschide cutia neagră, lăcuită, în care i se trimitea dejunul. Am văzut-o o dată cum a ridicat cu grijă capacul unei cutii de *bento*. Capacul de lemn lăcuit a scos un pocnet ușor, apoi ea l-a pus jos și a contemplat conținutul spartan al cutiei: o lingură de orez, o grămăjoară de spanac condimentat cu sos de susan, câteva cuburi de cartof dulce. Am văzut-o zâmbind discret, închipuindu-și cum va descoperi el fileul de macrou, albastru, lucios, ascuns sub orez. În acele săptămâni am dus în camera lui Akio bucățele grase de ton, castane întregi, cojite, prețioase icre portocalii de somon și boabe roșii de fasole, potrivite cu un dejun sărbătoresc – toate cumpărate de Yukako în aceeași dimineață, când făceam piața, și ascunse în cutia cu mâncarea frugală convenită unui învățăcel. Yukako mă pune să cercetez atent fiecare cutie înainte să o vadă Chio. Simțeam că mă ard batistele subțiri de hârtie împăturite delicat și înnodate pe care le ascundeam aproape zilnic în mânecile kimonoului. Pot să spun cu mâna pe inimă că mânca totul, până la ultimul duminic.

Trebuia să învăț japoneza, iar Yukako a profitat de situație ca să îmi vorbească zilnic despre Akio, spunând de multe ori aceleași lucruri, cu aceleași amănunte, ceea ce însemna în același timp că îmi vorbește despre fratele ei, Hiroshi, și despre Nao, fiul lui Chio, băiatul din fotografie. Deși copil de slujnică, Nao, cu un an mai mare decât Hiroshi, era un băiat frumos, cu apucături de golan, în timp ce fratele lui Yukako era firav și neîndemânatic. Una din primele expresii învățate de la ea a fost „în vara aceea”, adică vara când ea avea doisprezece și Hiroshi cincisprezece ani și când tatăl lor îl luase pe Akio ca învățăcel. Fratele lui Yukako avea un fel de blândețe divină și oricine îl întâlnea dorea să îi intre în grații. Până „în vara aceea” însă, Nao nu avusese un rival serios la prietenia cu Hiroshi; învățăceii Muntelui, cu

toții mult mai mari ca vârstă, stăteau cel mult un an, apoi plecau. Până atunci, Hiroshi îi dădea dulciurile și umbrela lui când cei mari nu erau de față, iar Nao hotăra de-a ce să se joace. „În acea vară“, Akio nu avea decât un an mai mult decât Nao și se zvonea că ucenicia lui va dura mai mult de un an.

În scurtă vreme, cei trei băieți au devenit nedespărțiți, legați și mai strâns de rivalitatea apărută între Nao și Akio. Nao știa cele mai bune locuri pentru înotat; Akio avea bani ca să îi ducă la teatru. (Până când Yukako nu m-a dus să văd o piesă, nu am înțeles ce înseamnă *teatru*.) Akio avea haine mai frumoase, dar Nao era mai puternic. Nao l-a învățat pe Hiroshi să fumeze pipă; Akio îl ametea cu *sake*, un vin tare de orez. Akio, fiind samurai, avea dreptul să poarte săbii, în schimb Nao învățase cum să facă artificii. În vara aceea, lua cu ei turtițe de orez, se duceau la râu și aprindeau „flori de foc“ toată noaptea. Hiroshi cânta la fluier; Nao și Akio țineau ritmul bătând din picioare. Yukako s-a luat după ei într-o noapte și i-a văzut înotând goi, făcând pipi în râu, aprinzând artificii cu mâinile goale. Peste râu trecea un cortegiu gălăgios de oameni cu torțe, goi până la brâu, care îngânau imnuri. Mi-a fost greu să îmi închipui un astfel de cortegiu până nu am văzut unul cu ochii mei; o dată pe an, oamenii dintr-un cartier își îmbunau zeul local plimbându-l pe străzi într-un palanchin aurit. Amețiți de *sake*, Nao și Akio l-au ridicat pe Hiroshi și au alergat cu el pe malul râului, chiuind; trupurile le luceau ca focul în lumina lunii.

La mai puțin de un an după aceea, Akio plecase la Edo, trimis de tatăl lui ca să îl slujească pe shogun. Nao fugise de acasă, ceea ce era interzis prin lege. Hiroshi murise. Când Akio s-a întors, nu mai avea nimic din dezinvoltura obraznică de dinainte; era tăcut, iute în mișcări – devenise unul dintre cei patru ucenici. Yukako mi-a mărturisit că în noaptea în care mă găsisese se dusesese să se culce în pavilionul de ceai știind că Muntele aranjase o „vedere“ cu tatăl unuia dintre ucenici dar neștiind care anume; fiindcă familia îi fusese aleasă de alții, făcuse și ea o alegere, pentru inima ei.

Într-o zi Yukako mi-a dat să îi duc altceva lui Akio în loc de obișnuita mâncare: un fluier crăpat, făcut dintr-o tulpină

de bambus stropită cu pete cafenii. Fusese al lui Hiroshi. Yukako dusese până atunci singură povara amărăciunii după pierderea fratelui ei, iar acum spera să o poată duce împreună cu Akio. Am văzut-o a doua zi dimineața, alături de tatăl ei: fărâma bețigașul de tuș în călimară dar uitase să adauge apă, iar privirea îi rătăcea fără țintă prin grădină.

Câteva seri mai târziu, Yukako a țipat de uimire deschizând cutia de *bento* trimisă înapoi de Akio. Stăteam împreună pe *futon*-ul ei, în camera noastră de deasupra bucătăriei și i-am dat pachetul. Înăuntru era un obiect lung și subțire, semănând cu un toc. Akio îl înfășurase într-una din batistele lui de hârtie și îl legase bine cu ață roșie. Înăuntru era o spatulă pentru ceai, făcută din fluierul lui Hiroshi – am recunoscut petele de pe tulpina de bambus. Era acum un bețigaș scurt, turtit, curbat la capăt ca să poți lua ceaiul cu el. Era un obiect foarte frumos: modest dar delicat, neted, simplu, discret împodobit cu petele cafenii. „Cum a făcut partea curbată?” m-am mirat și am întrebat-o pe Yukako îndoind arătătorul:

— Cum?

— La foc, mi-a răspuns ea.

Cu grijă, a înfășurat la loc spatula în hârtie și a ascuns-o în cutia de lemn care îi servea de pernă și unde ținea și bilețelele de la Akio. S-a ghemuit pe *futon* în kimonoul de noapte, cu capul ascuns în brațe și genunchii albi descoperiți. Am atins-o pe spatule încă fierbinte după baie, frecând cu palma bumbacul albastru, moale.

— Mulțumesc, mi-a spus plângând.

Am început și eu să plâng și atunci s-a oprit.

— Mama ta? m-a întrebat și eu am dat din cap. Înțeleg.

M-am ghemuit lângă ea și i-am ascultat bătăile inimii răzbătând prin tot corpul, încovoiat așa cum fusese bambusul încovoiat de flacăra.

Începusem să învăț istoria familiei Shin în Baishian, pavilionul de ceai unde mă găsisese Yukako. Deși familia avea mai multe încăperi pentru ceremonia ceaiului, bunicul lui Yukako, Gensai, voise să construiască un pavilion separat, numit Baishian – Casa Firului de Prun. Cu șaisprezece ani înainte de venirea

mea, când un prinț din familia imperială, retras din viața de la Curte, acceptase invitația la ceai, Muntele clădise acest pavilion anume pentru el și îl numise în amintirea tatălui lui adoptiv. Când casa familiei Shin a devenit impură după moartea mamei lui Yukako, ceremonia ceaiului organizată pentru prinț a fost contramandată, dar Muntele nu a renunțat niciodată la visul de a-și lărgi cercul de aliați având ca oaspete un membru al familiei imperiale. A păstrat pavilionul dar nu l-a folosit, cu excepția unor mici evenimente din viața familiei, cum a fost ceaiul luat cu Yukako în dimineața de după sosirea mea. Când erau copii, Yukako și fratele ei ceruseră voie să își facă acolo locul lor secret de joacă. Descoperiseră chiar și o cămăruță secretă, un loc din care garda personală a invitatului putea să vadă totul, nevăzut de nimeni.

— Îmi arăți? am întrebat-o.

— Nu, mi-a răspuns.

Fratele ei nu o arătase nimănui niciodată și îi ceruse să promită că nici ea nu o va arăta nimănui.

— Nici măcar lui Akio sau Nao?

— Nici măcar lui Akio, m-a asigurat ea. Nici măcar lui Nao.

M-am bosumflat, dar trebuie să recunosc că nu m-am simțit ținută deoparte. La câteva nopți după ce sosisem, Yukako m-a condus în tăcere până la Baishian. A pus o rămurică de salcie plângătoare, plină de mătisoare, în flautul fratelui ei și a atârnat-o în firidă. Deasupra a atârnat altă comoară, un pergament înrămat de bunicul ei: prima încercare a mamei ei, când era copil, de a scrie numele familiei Shin – trei pete de tuș deasupra unei linii curbate. Yukako mi-a arătat trăsăturile stângace – „făcute de mama” – și liniile subțiri ca fumul de alături – făcute de bunicul. „Fratele meu”, a zis. „Mama mea”, i-am răspuns și am dat din cap. (Voiam să o întreb dacă a găsit pe unde medalia Sfintei Clara, dar nu puteam decât să duc mâna la gât și să spun „Unde”?) Am stat alături, unite în tristețea noastră. Când am îmbrățișat-o pe Yukako, ea s-a tras în lături, nedumerită, apoi m-a bătut cu răceală pe spate. M-am tras și eu la o parte, descumpănită și jenată. Mi-am dat seama că, deși mă cuprinsese cu brațele în somn, Yukako nu mă îmbrățișase

niciodată; văzusem părinți care își duceau cu drag copiii în brațe, dar nu îi îmbrățișau niciodată.

— Îmi pare rău, am spus.

Yukako m-a cuprins cu brațele după umeri în joacă și s-a făcut că mă strânge. Apoi m-a pus să beau *sake* împreună cu ea în mod ceremonios, din trei cupe roșii, lăcuite. Eram amețită și mă simțeam în al nouălea cer. În acea noapte, în timp ce sorbeam cu solemnitate din vinul de orez, mi-a dat voie să îi spun „soră mai mare“ atunci când eram doar noi două.

Pentru ceilalți însă, eram servitoarea ei. În timpul zilei, când avea fel de fel de treburi sau făcea vizite, mă țineam după ea; eram și hamal și însoțitoare. O așteptam, fără să îmi scot sandalele bocănitore de lemn, în vestiare înghețate, podite cu piatră sau cu pământ, la fel ca strada, în timp ce ea își scotea sandalele fine, căptușite cu piele, ca să intre în camerele cu *tatami*. Seara mergeam la baie împreună cu Chio și ceilalți servitori, în timp ce învățăceii se îmbăiau într-o cadă numai a lor, iar Yukako folosea apa în care se spălase doar tatăl ei. Când apa era veche de câteva zile, Chio o fierbea până scădea și folosea lichidul ca să lustruiască verandele de lemn și coridoarele; fiecare bucățiță din casa Muntelui era lustruită cu pielea lui.

La început nu mă simțisem bine la baia comună a servitorilor. Era acolo o fată numită Hazu care nu mă avea la inimă de când Chio mă pusese să îi dau o acadea, iar eu crezusem că e pentru mine.

— Dar mi-ai dat-o mie, m-am văitat eu.

— Ca să o duci, s-a răstit Chio la mine.

M-a luat deoparte și s-a uitat atât de urât la mine că am cedat acadeaua. Răul fusese însă făcut: Hazu făcea mutre și mă privea pieziș. Chiar și fără obraznicătura de Hazu, tot nu mi-ar fi fost ușor să stau în pielea goală într-o cameră plină de bărbați și femei care mă priveau cu gura căscată, întrebând dacă sunt din tribul oamenilor cu blană care trăiau în nordul îndepărtat. Atunci când Chio le-a spus că sunt străină, mai precis „o persoană din afară“, au rămas cu ochii la mine, până când, din cada în care era afundat, un bătrân cu falca de jos atât de lungă că

i se lovea de piept – în care am recunoscut în cele din urmă pe vânzătorul de *tofu* care venea la toate casele din cartier – și-a dat verdictul:

— Nu e străină.

Au fost cu toții de acord. De fapt, nici pe Yukako nu o crezuse nimeni. După o primă încercare se simțise atât de stânjenită că renunțase și îi lăsase să creadă ce vor.

— La urma urmei, nu văzusem niciodată un străin în carne și oase, mi-a mărturisit Chio după câțiva ani. Văzusem însă desene și toată lumea știa că străinii sunt oameni uriași, grași peste poate, cu nasuri foarte lungi, păr foarte roșu și ochi foarte verzi. Era limpede că nu ești străină. Mai mult ca sigur că cineva voise să ne păcălească îmbrăcându-te astfel.

— Bine, dar atunci ce credeai că sunt?

— Ne gândeam că ești din Yezo sau că poate ești copilul vreunei luntrășițe. (Voia să spună o prostituată sau o cântăreață.) Poate că, atunci când era însărcinată, mama ta a vrut să scape de tine, dar nu a izbutit și de aceea ai fața așa. Ce păcat! Când nu te-a mai putut ține ascunsă în casă, a cumpărat niște haine străine de la un magazin de vechituri, te-a îmbrăcat în ele și te-a părăsit, sperând că te va găsi o persoană cu suflet bun și te va salva, așa cum au scos pescarii statuia lui Kannon din apă.

— S-au gândit că mama era prostituată dar nu s-au gândit că poate tata era un străin?

— Nu fi caraghioasă. Nici măcar o târfă nu s-ar coborî într-atât. Pe lângă asta, știam că toți străinii arată la fel. Tu erai doar puțin deformată. Știam că străinii nu pot vorbi japoneza. Tu puteai. E drept, vorbeai de parcă picaseși în cap când erai bebeluș.

— A, am făcut eu; îmi părea rău că întrebasesm. Și i-ai crezut?

— Și da, și nu. Atunci când te-am găsit nici măcar nu știai să mănânci ca o persoană civilizată. Dar tu singură ai spus că ești din Miyako, a pufnit ea pe nas.

Nu înțelegeam ce spuneau de mine când eram la baie. Nu înțelegeam decât că spun ceva despre o „umbră”. Când un japonez te sfătuiește să îți găsești o persoană importantă care să te protejeze, îți spune: „Caută umbra unui copac mare”.

Când ți se face un compliment trebuie să răspunzi, chiar dacă nu prea are sens, „O, e numai datorită dumneavoastră“, ceea ce se spune literal „E datorită umbrei dumneavoastră“. Așa m-am și simțit la început, când stăteam în pielea goală, ghemuită cu genunchii la gură, pe marginea căzii de lemn: simțeam că sunt „umbrită“ de bărbații și femeile care se holbau la mine, de nesfârșita îngăduință a lui Chio, de bunătatea ei; din când în când mă bătea protector pe spate cu palma picurând de apă și, chiar dacă îmi dădeam seama că îi e milă de mine, mă simțeam „umbrită“ de ea. Iar dacă cumva îi era teamă de părerea lor, căuta la rândul ei adăpost la „umbra“ numelor pe care le tot repeta: „Tânăra stăpână Shin Yukako, stăpânul și maestrul Shin“. Ei mă primiseră în casă; cine era ea să mă dea afară?

Ceea ce îmi plăcea cel mai mult la baie – până m-am obișnuit cu apa opărită, după care mă dădeam apoi în vânt – era întoarcerea acasă. Mergeam în șir, fiecare cu un lampion în mână, purtând înlăuntrul nostru căldura băii. Îmi plăcea globul aprins care sălta în fața mea. Pe drum ne întâlneam cu alte șiruri de oameni care veneau de la baie. De câte ori treceam prin cartierul unde era sanctuarul îmi aminteam cu recunoștință de noaptea când mă găsisese Yukako și când stătusem pe străduța întunecată, privind mulțimea de lampioane care treceau pe lângă mine. Acum eram și eu o participantă a acelei mulțimi. Mă uitam la poarta *torii* din cartierul nostru, așteptând să văd acolo altă fetiță cu ochii mari, nesigură de ce avea să facă. În adâncul sanctuarului nu vedeam însă decât aurul sclipind în lumina lumânărilor.

5. 1866

De obicei se scurgeau vreo douăzeci de minute de când veneam eu de la baia servitorilor până ce urca și Yukako în cameră, venind de la baia familiei. Într-o seară însă, cu o săptămână înainte de venirea augustului nepot, a venit mult mai târziu.

La vremea aceea sora mea mai mare și cu mine aveam un soi de atenție religioasă în purtări, eu față de Yukako, iar ea – atunci când nu era vorba de Akio – față de ceremonia ceaiului. Seara, înainte să vină Yukako de la baie, îmi plăcea să mă joc cu ustensilele folosite de ea la ceremonia ceaiului, încercând să imit ceea ce văzusem când urmăream pe furiș lecțiile ținute de Munte. Ceaiul era la fel ca slujba de la biserică, te plictisea, dar te hipnotiza; era o mică gustare învăluită în solemnitate. De fapt, asta făceau adulții. Yukako mă învăța deja cum să mă port ca un musafir inițiat: cum să intru, cum să stau jos (era chinuitor!), cum să folosesc pachetul de hârtie pe care îl aveam în pliul de pe piept al kimonoului, cum să folosesc evantaiul ținut la brâu. („Să nu îl folosești niciodată ca să îți faci vânt“, m-a învățat Yukako. „Evantaiul e doar un semn.“) M-a învățat cum să mă înclin, cum să primesc dulciuri și ceai și cum să mulțumesc: „Primesc cu umilință cele pregătite de dumneavoastră“. Yukako nu folosea cuvintele „a face ceai“ atunci când vorbea de întregul ritual, executat cu eleganță – „ceremonialul“ din ceea ce noi numim ceremonia ceaiului. Folosea un cuvânt care suna ca *mână* și *înainte* – *te* și *mae*, *temae*. „Trebuie să exersezi *temae*. Această *temae* e puțin cam rigidă.“ Însemna „punctul următor“, ca punctul de pe o listă, ori poate *procedură*, fără să aibă însă răceala birocratică a cuvântului din limba engleză.

Erau reguli precise despre ceea ce trebuie să facă gazda în fiecare etapă a *temae* și, tot așa, reguli despre ce se așteaptă de la un oaspete. Îmi plăcea felul în care întindea brațul alături de al meu ca să îmi arate cât să ridic tăvița cu dulciuri: „atât e de ajuns“. Îmi plăcea cum stătea lângă mine, cu hârtiile de ceai în mână, și împătura în opt o hârtie folosită, iar eu încercam să o imit. „Așa, nu altfel.“ Orice făceam avea o însemnătate. Mi se părea că stă cineva tot timpul cu ochii atinți asupra mea. Dacă rolul oaspetelui era atât de dificil de jucat, nu credeam că Yukako va ajunge să mă învețe cum să joc rolul gazdei și cum să prepar ceaiul.

De aceea seara, când eram singură în cameră, încercam să împăturesc bucata de mătase roșie în așa fel încât să fac un fel

de tampon compact cu care să pot șterge cutia de ceai, mă prefăceam că scot apă din oală cu polonicul de bambus, închipuindu-mi că e un bățlan care își cufundă capul în apă; de fiecare dată mă străduiam să imit mișcările ei delicate și elegante. În ultima vreme Yukako se apucase să exerseze un stil de ceai – *temae* – la care se folosea un ceainic mic de fier în loc de polonicul de bambus și oala cu apă; aducea toate ustensilele odată pe o tavă lăcuită, în loc să iasă de mai multe ori din cameră. Îmi plăcea această *temae*: ceainicul micuț, simplu, felul în care toate obiectele, până și tava, încăpeau în punga de brocart, gata parcă pentru un picnic extravagant. Totul se desfășura repede, așa că primeam prăjiturica pentru ceai mai devreme. Singurul lucru care nu-mi plăcea era că uneori Yukako lega punga cu un nod foarte complicat, iar atunci nu mai puteam să ating cutia roșie, lăcuită, în care ținea ceaiul, bolul aspru, negru, sau spatula din bambus pătat făcută de Akio.

În seara când Yukako s-a întors târziu am căutat punga de brocart, dar dispăruse. O luase cineva? Să mă duc la baie și să îi spun? Oricum, trebuia să mă duc la toaletă. Am coborât scara. Mai în fiecare seară, lumina din camera de baie a familiei răzbătea până la fereastra toaletei; în acea seară însă, cămăruța era întunecată și doar luna bătea în geam. Unde putea fi Yukako?

Am urcat scara și m-am așezat pe ultima treaptă, cu coatele pe genunchi. Mi-am trimis gândul să îi iasă în întâmpinare – „Yukako!” – dar nu am găsit-o. Auzeam șoarecii mișcându-se prin pod, la fel ca la New York, auzeam foșnetul gardului de bambus de afară și susurul pârâului Migawa, care trecea prin apropiere. Am ciulit urechea. Ceva mai departe de casă și de restul dependențelor, Migawa făcea un cot pe lângă un pavilion alb, cu etaj și pereți de zidărie, rezistenți la foc. Aici își ținea familia Shin lucrurile de preț. Dincolo de pavilion, pârâul forma o cascadă micuță, traversa alene grădina și se îndrepta spre strada Migawa, unde se vărsa într-un canal, chiar lângă poarta casei. În timp ce ascultam clipocitul apei, am început să disting un fel de hârâit ușor, aproape imperceptibil, care venea din coliba lui Chio, aflată ceva mai departe de bucătărie: era sforăitul soțului ei, Matsu.

Chio și Matsu aveau un fiu, Nao, pe care îl știam din poveștile lui Yukako și din dagherotipul pe care îl ținea Chio în bucătărie, acolo unde mai ținea și un teanc de scrisori trimise de Anul Nou, toate conținând aceleași urări de bine. Aveau și o fiică, Kuga, care era tot timpul posomorâtă. Până nu demult, fusese măritată cu un bărbat numit Goto; când acesta își luase o ibovnică drăguță, Kuga devenise și mai ursuză, acesta fiind un motiv pentru Goto ca să divorțeze de ea. Kuga venise în casa familiei Shin la puțină vreme după mine. Îl adusesese și pe băiețelul ei, Zoji, pe care eu îl alintam și îl duceam în spate. Mă ținea după el când învăța să vorbească și repetam cuvintele japoneze odată cu el. În acea seară, așteptând să se întoarcă Yukako, am ingenuncheat lângă vasul cu apă de pe verandă și am spălat o pată de lapte lăsată chiar de el pe kimonoul meu de bumbac.

De când venise Kuga dormeau toți patru în coliba de lângă bucătărie. Într-o seară am mai rămas prin grădină după ce am venit de la baie și i-am văzut aliniați în pat: Matsu era întins la perete, deja adormit, lângă el era Chio, apoi Zoji și la margine, cel mai aproape de aerul umed al nopții, Kuga cea slăbănoagă. M-am întrebat dacă Matsu sforăise întotdeauna atât de tare sau făcea anume acum, ca s-o pedepsească pe Kuga fiindcă îi făcuse de râs întorcându-se acasă. Pe de altă parte, era nebun după băiețel. Fiind grădinar-șef, Matsu avea și sarcina de a pregăti cărbunii. Tăia fiecare ramură carbonizată în bucăți de lungimea potrivită, așa cum îi erau trebuincioase Muntelui la ceremonia ceaiului. Îmi aduc aminte că Matsu îl învăța pe Zoji cum să facă cocoloașe din praf și sfărâmături de cărbune, învelite în iarbă de mare udă. Era fericit ca un copil adunând un arsenal de bulgări de zăpadă negri; în acest timp Zoji băga fărâme de cărbune în gură și se mânjea de pasta neagră de sus până jos. După ce termina, Matsu avea grijă să îi spele bine zgura de pe față și mâini.

Dintr-odată am tresărit, auzind un zgomot. Cineva își trăgea nasul, dar nu putea fi copilașul, căci zgomotul venea de foarte aproape. Apoi, fiindcă știam la ce să mă aștept, am recunoscut pasul ușor al unei femei desculțe.

Am văzut o siluetă mișcându-se prin bucătărie, oprindu-se la treapta dinspre partea cu *tatami* a casei, am văzut-o aplecându-se și scoțându-și iute șosetele cu degete, i-am văzut kimonoul, alburii în lumina lunii. La fiecare treaptă pe care o urca, partea din față forma un fel de romb, urmărind linia coapsei. Nu era kimonoul ei de baie.

— Micuță Ura, a șoptit Yukako.

— Soră mai mare, i-am răspuns, ridicându-mă ca să îi fac loc.

— De ce nu te-ai culcat ?

— Dar tu de ce nu te-ai culcat ?

În loc să îmi răspundă, Yukako mi-a îndesat în mână punga de brocart, s-a aruncat cu fața în jos pe *futon* și a izbucnit în plâns.

O mai văzusem o dată plângând, atunci când primise spatula pentru ceai de la Akio; mai bine zis, simțisem că plânge, după respirația ei întretăiată. În această seară plângea fără să se mai ferească, frecându-și fața de plapumă, mănjind bumbacul gălbui de vopsea pentru sprâncene. Plângea cu sughițuri. Nu o mai văzusem niciodată cu sprâncene după baie. M-am speriat; nu recunoșteam suspinele ei, fața ei schimonosită, mănjită de vopsea, în contrast cu coafura perfectă, lăcuită.

— Ce s-a întâmplat ?

— Nimic.

— Te-ai dus să îl vezi pe domnul Akio ?

A început să bocească și mai tare și m-a împins la o parte când am vrut să o iau de braț. Voiam să o ajut, ori poate că îmi era teamă că vrea să plec, să o las singură. Am luat o bucată moale de pânză, am muiat-o în vasul cu apă de pe verandă și i-am adus-o.

— Sprâncenele, i-am spus arătând cu degetul.

— Mulțumesc.

A tras adânc aer în piept. A luat lumânarea, s-a dus fără un cuvânt la oglindă și și-a șters sprâncenele din două mișcări lente, îndelung exersate. Apoi a dat deoparte plapuma murdară de vopsea, s-a întins pe *futon* îmbrăcată în kimonoul ei bun, și-a potrivit perna sub ceafă și a început să povestească, cu vocea întretăiată de sughițuri.

De obicei, când vorbea despre ceva Yukako făcea o mică pauză, alegea unul sau două cuvinte esențiale și spunea propoziții scurte, clare. De cele mai multe ori o înțelegeam. În noaptea aceea vorbele ei curgeau ca apa, rapide, fără pauze. Erau cuvintele ei, spuse pentru ea, nu cuvintele-stegulețe pe care le flutura pentru mine. Îmi spunea încă o istorioară despre Akio. O auzeam cum șovăie, căutându-și cuvintele, iar unele propoziții le repeta, vrând parcă să se lămurească ea însăși cu privire la cele întâmplate. Până la urmă am înțeles câte ceva: cuvintele *soția mea, nu, gazdă*.

Aducându-mi aminte de punga de brocart, am înțeles că Yukako se dusese să execute ceremonia ceaiului pentru Akio, iar el o respinsese. „Tu nu ești artistă”, îi spusese. Era încă un cuvânt pe care aveam să îl învăț mai târziu. Luntrășițele, adică artistele – am aflat eu după multă vreme – executau *temae*, dar o variantă rapidă și superficială a artei Muntelui. Abia în seara aceea mi-am dat seama că în casa Shin învățăceii erau numai băieți. E adevărat, Yukako trebuia să asiste la lecțiile de ceai ori de câte ori putea, stând afară din clasă, ascunsă în spatele unei ferestre cu zăbrele de lemn, dar nu o văzusem niciodată luând lecții cu tatăl ei.

— Atunci de ce îi făcuse Akio spatula? am întrebat.

— Și eu l-am întrebat, mi-a spus ea dând din cap. „Pentru fiul nostru”, mi-a răspuns.

Yukako plângea, iar eu o ascultam în tăcere. I-am atins umărul și nu s-a ferit. A înfășurat la loc spatula în batista de hârtie pe care era imprimat sigiliul lui Akio, a legat șnurul roșu pe care el îl folosise și, mâhnită, a pus-o pe raft, alături de celelalte ustensile pentru ceai. Trebuie că se mai întâmplase ceva de plângea cu atâta amărăciune, numai că nu am înțeles ce.

— Du-te la culcare, mi-a spus.

M-am întins pe *futon* și am adormit, în timp ce ea, pe verandă, spăla kimonoul, așa cum mi-l spălasem și eu cu puțin timp înainte.

Credeam că noaptea aceea va pune capăt însărcinărilor mele de curier. În dimineața următoare însă, ne-am oprit din nou să cumpărăm un fileu trandafiriu de somon. Eram curioasă să

aflu ce va face Akio când îl va descoperi în cutia cu *bento* în după-amiaza aceea, dar am văzut încă o pereche de sandale bărbătești lângă ușa lui, iar din cameră răzbătea vocea unui alt învățăcel.

După ce am asistat la lecția din ziua aceea, după ce a exersat în camera ei și a curățat ustensilele, turnând praful de ceai din cutia lăcuită folosită la *temae* în alta, în care nu intra aerul, Yukako m-a privit lung.

— Uite.

A luat cutia cilindrică pe care o folosise la *temae*, a scos capacul și mi-a arătat interiorul, acoperit cu un praf fin de ceai verde. A șters praful de ceai cu o bucățică pătrată de hârtie moale până când interiorul cutiei a strălucit ca oglinda, la fel de tare ca exteriorul.

— Pot să pun cutia de ceai pe raft acum? E curată?

— Da, am încuviințat eu.

— Ești sigură?

Oare ce nu era cum trebuie?

— Da? am întrebat neliniștită.

Yukako a pus cutia deoparte, a luat capacul și l-a întors.

— *Ara!*

Nu curățase capacul cutiei pe dinăuntru; sigur că era încă murdar. Fără îndoială că tot așa îl lăsasem și eu atunci când mă jucasem cu ustensilele ei. M-am înroșit la față.

— *Ara*, a spus ea sec. Data viitoare să nu uiți.

Am lăsat capul în piept.

— Îmi pare rău.

— Vrei să înveți *temae*, așa-i?

Nu era de fapt o întrebare. Am dat din cap, recunoscându-mi vina. Multă vreme am tăcut amândouă, iar când am ridicat privirea am văzut-o pe Yukako zâmbind, mândră și disprețuitoare. M-am speriat.

— Bine, a spus ea, pentru că te voi învăța.

Apoi a spus ceva ce n-am înțeles decât mai târziu, când mi-am adus aminte că tatăl ei fusese cel care intrase în familie, așa cum urma să facă și Akio:

— Eu sunt adevărata Shin.

Am făcut o plecăciune, neștiind ce să cred, dar ea mi-a zâmbit.

— Îmi pare bine, a spus. Ești o elevă conștiincioasă.

De-abia atunci mi-am dat seama că disprețul ei era față de Akio. Chiar dacă el spusese că soția lui nu va practica *temae*, ei, bine, ea va practica, și încă îi va învăța și pe alții! Nu mi-am putut ascunde un zâmbet.

— Șterge capacul, mi-a zis. Acum nu vei mai uita.

Săptămâna care a urmat le-a părut tuturor prea scurtă, într-atât erau de prinși cu pregătirile pentru vizita imperială. Cât despre mine, am continuat să las bunătăți la ușa lui Akio și să aduc înapoi lui Yukako bilețele secrete, caligrafiate mai îngrijit decât până atunci. Yukako venea repede acasă de la baie în fiecare seară, punea biletul în teancul ascuns în cutia-pernă și recitea cu nesaț toată corespondența trimisă de Akio. Adesea mă lua somnul înainte ca ea să sufle în lumânare, dar adesea mă trezeam simțind-o cum se întoarce pe o parte și pe alta lângă mine, negăsindu-și liniștea, oftând ca doamnele de pe vremuri imortalizate în scrierile clasicilor Heian, pe care mi le arătase: *Genji* de doamna Murasaki și *Însemnările de căpătâi* ale doamnei Shonagon. Într-o noapte, când eram trează, Yukako a deschis ochii și m-a privit:

— Pune mâna pe fața mea, mi-a spus. Vezi cum frige?

Mie mi se părea că e rece ca ceara.

Cu o zi înainte de vizita augustului nepot, Akio m-a strigat din camera lui de bolnav.

— Domnișoară Ura!

— Da?

Mi-a spus ceva, iar eu am făcut o plecăciune și am zâmbit. Kimonoul în care dormise era motolit, dar avea o anume eleganță; albastrul palid îi venea bine și îmi plăcea modelul cingătorii pe care o purta, o combinație curajoasă de auriu cu verde.

— Ai înțeles? m-a întrebat.

— Nu, îmi pare rău.

A repetat ceea ce spusese, de data asta vorbind mai tare, dar eu am schițat un zâmbet nesigur.

— *Baka*, a mormăit el.

Proastă. După două luni de învățat japoneza, știam deja cuvântul.

A mai făcut o încercare.

— Tânăra stăpână însingurată, a zis el, vorbind pe față de Yukako.

— Tânăra stăpână însingurată? am repetat eu neliniștită, fiindcă nu știam cât puteam să spun despre ea. Până atunci, Akio nu-mi mai adresase cuvântul. Mă luase pe nepregătite.

— Nu, s-a răstit el, scos din fire. Eu sunt însingurat.

— Domnul Akio e însingurat.

— Da.

A început să spună ceva despre Yukako, dar un acces de tuse l-a oprit. În japoneză nu se spune „Mi-e dor de tine“, se spune „Sunt însingurat fără tine“, numai că pe atunci nu știam.

— Măine, a zis el, aparent fără legătură.

Nu am auzit restul propoziției, dar mi-am dat seama că e o întrebare.

— Măine, oaspete important? am încercat să ghicesc.

A oftat nerăbdător.

— Măine. Tânăra stăpână. Ce face?

Așa, deci. Era însingurat. Voia să își închipuie cum își va petrece ea ziua. Din seara când Yukako venise târziu acasă îmi făceam griji gândindu-mă că poate nu mai are aceeași părere bună despre ea.

— Întâi, casă verișoară, am încercat eu să îi explic. Apoi aduce verișoară aici. Apoi coafeza vine. Apoi ajută o-Chio. Apoi kimono. Apoi ajută oaspete important.

Știam deja că datina cerea ca un oaspete de vază să fie servit, chiar și simbolic, de gazdă și familia acesteia, să nu fie lăsat doar în grija servitorilor. E adevărat că Muntele însuși urma să facă *temae* pentru augustul nepot în pavilionul Baishian, dar oaspetele imperial venea însoțit de o suită numeroasă. Însoțitorilor urma să le fie servită o masă rituală separat, în cea mai mare cameră de ceai din casa Muntelui, o sală de paisprezece *tatami*; o trupă de fete cântărețe fusese tocmită ca să îi distreze. Deși învățăceii și ucenicii se pregătiseră zile întregi, repetând

temae pentru masa alaiului imperial, era foarte probabil ca Yukako să apară atunci când tatăl ei nu avea cum să fie prezent și să toarne prima ceașcă de *sake*. Erau așteptați cam o duzină de oaspeți, prin urmare Yukako o rugase pe verișoara ei, Matsudaira Sumie, să vină să o ajute.

O văzusem de multe ori pe Sumie; o dată la câteva zile, când Yukako își spăla uleiul și ceara din păr, știam că a doua zi vom merge acasă la Sumie, unde un cuplu de coafori, soț și soție, veneau săptămânal ca să se ocupe de bărbații, respectiv de femeile din familie. Sumie avea șaisprezece ani, ca și Yukako; era o fată blândă, sensibilă. Avea o fețișoară rotundă, picioare mici, pe care nu părea prea sigură, și dinți mici, albi. Își petrecuse cea mai mare parte a copilăriei la Edo, alături de familia ei, și de aceea vorbea mai repede decât majoritatea oamenilor pe care îi întâlнисem. Pe deasupra, vorbea într-un fel complicat, tipic femeilor. Când sporovăia cu Yukako, în timp ce coafeza le dădea părul cu ceară și le aranja pieptenii, înțelegeam încă și mai puțin din ce spunea ea decât din ce spunea Yukako.

— Casa verișoarei departe? a întrebat Akio.

— Douăzeci de minute mers, i-am răspuns. (Îmi plăcea să mă gândesc la cum și-o închipuia pe Yukako mergând.) Strada Canalului.

Sumie și numeroasa ei familie de samurai aveau o locuință impozantă, dar destul de prost întreținută. În grădină se afla un iaz în care se oglindea luna și în care foșgăiau crapi grași, roșii. Cât despre familie, aceasta era formată dintr-o bunică severă și energică, pe care o poreclisem Doamna Pipă, gândindu-mă la ocupația ei favorită și la arma cu care ne ținea la respect pe toți, un bunic slab ca un fir de ață, o mamă etern bolnavă și o turmă de frați și surori zurbagii, între care și doi băieței al căror scop în viață era să mă chinuie pe mine și pe firava domnișoară Mikki, fiica coafezei. Deși Muntele intrase în familia Shin prin adopție și căsătorie, părinții lui naturali erau Doamna Pipă și firavul ei soț. Fratele lui mai mare, tatăl lui Sumie, făcea parte din armata shogunului, care măرشăluia spre sud chiar în acea lună ca să pedepsească un senior rebel. Sumie era al doilea copil din șase; fratele cel mare era un prinț trândav, care abia își târa

picioarele de colo-colo prin casă și porunceă să i se aducă alte și alte cești de ceai. Aflasem că își dorea să poată merge și el în sud, ca să lupte.

Bunicii lui Sumie, rude îndepărtate ale shogunului, nu aveau o părere bună nici despre casta neguțătorilor, pe care îi considerau niște parveniți – în această categorie intra și familia măștrilor în arta ceaiului care practic îl cumpărase pe mezinul lor, plătind în moneda neoficială a Japoniei, aurul –, dar nici despre *kuge*, vechea aristocrație de la curtea împăratului, despre care credeau că sunt niște paraziți și pe care shogunul îi sprijinea trimițându-le banițe de orez, moneda oficială a Japoniei. Muntele observase de multă vreme că shogunul dă semne de slăbiciune și de aceea încerca să își găsească aliați în rândurile familiei imperiale, dar părinții lui îi priveau eforturile cu un dispreț binevoitor. Atunci când Yukako ceruse ajutorul lui Sumie cu prilejul vizitei augustului nepot, Doamna Pipă se străduise să îi atragă atenția asupra unui paravan aurit, cumpărat pe nimica toată de la un curtean scăpătat. „*Kuge*“, spusese ea pufnind înainte să își dea acordul în numele soțului ei bolnav.

În bolniță, Akio vorbea încet și rar:

— Domnișoara Ura și tânăra stăpână merg împreună la casa verișoarei? insista el.

— Da, i-am răspuns mândră.

În japoneză, caracterul care desemnează soarele este un dreptunghi cu o linie orizontală la mijloc; când Yukako pleca după felurite treburi și eu mergeam în urma ei, nodul dreptunghiular al *obi*-ului ei era ca soarele pentru mine. Celelalte fete erau nevoite să își petreacă ziua acasă, spălând kimonouri și frecând rogojinile *tatami*. Deoarece, ori de câte ori un kimono se murdărea, trebuia descusut și cusut la loc, o mică armată de cusătorese abia prididea cu lucrul pentru familia Shin. Eu le priveam de sus.

— În camera tinerei stăpâne, sus, doar tânăra stăpână și domnișoara Ura?

L-am pus pe Akio să repete ca să înțeleg.

— Da, m-am umflat eu în pene.

Eu singură aveam grijă de Yukako. În fiecare seară scoteam *futon*-ul pe care dormeam, iar dimineața îl împătuream și îl puneam la loc. Aduceam tăvile cu mâncare – orez fin, alb, pentru ea, orez amestecat cu arpacaș cu bobul mare, așa cum mâncau servitorii, pentru mine – și mâncam împreună. În fiecare dimineață deschideam obloanele camerei ei; în fiecare după-amiază umpleam cu apă vasul de lut de pe veranda ei, dădeam cu cârpa pe podele și pe scări; în fiecare seară aduceam o lampă și închideam obloanele grele. Toate aceste treburi mă linișteau, așa cum înainte mă linișteau rugăciunile. După ce i-am dat răspunsul lui Akio, mi-am adus aminte de ceva.

— Măine seară și verișoara, m-am corectat, fără să mă gândesc de ce mă întreba.

— Uite, a zis și a scos o bucată de hârtie.

Pe hârtie era o schiță – ceva ce semăna cu rochia de bal a unei doamne din New York, numai că avea mâneci de kimono... ba nu, era chiar un kimono, întins. Pe el erau desenate cu tuș negru trunchiul și ramurile unui copac acoperit de boboci albi. Kimonoul lui Yukako! Nu îl purtase decât o dată, în seara când fusese organizată „vederea“, atunci când îi servise pe Akio și pe tatăl lui.

— Al tinerei stăpâne, am spus uimită.

— Da, a zis el. Sunt foarte însingurat.

Mi-am închipuit-o pe Yukako venind spre el în kimonoul ei splendid, albastru verzui, cu ramurile în floare; capetele lungi ale *obi*-ului argintiu, lăsate nelegate, fluturau în urma ei iar părul lung i se răsfira pe umeri, la fel ca părul mamei. Doar s-o fi văzut și s-ar fi însănătoșit. Atunci s-ar fi putut căsători, Yukako ar fi fost fericită și ar fi dormit din nou bine. Ar fi putut dormi la mijloc, între noi; eu nu m-aș fi supărat să dorm la margine. Poate că lui Akio nu i-ar fi convenit, dar, ca și Matsu, era nevoit să accepte situația.

— Voi întreba, i-am spus.

— Te rog, nu întreba. Doar adu-l. Doar de împrumut.

— Nu știu, i-am spus.

Știam că îl ține împăturit pe raft. Știam că dublura de mătase albă era îngălbenită și pătată de vreme. Oare ar fi vrut ca el să o vadă? Iar el de ce nu voia să o întreb?

— Doar să îl văd, a insistat el.

Eram descumpănită și stânjenită, nici eu nu știam de ce.

— Nu știu, am repetat.

— Bine, a dat el înapoi. Sunt un neghiob bolnav. E prea mult, înțeleg.

Oare asta era vorbirea pe ocolite, de care japonezii erau atât de mândri? Să răspunzi la „Nu știu” de parcă ar fi însemnat „Nici nu poate fi vorba”? Dacă mă gândesc bine, asta și voiam să spun.

— Dar, te rog, nu spune, a adăugat el.

Nu mă simțeam deloc la largul meu. Am ridicat privirea, fără să mă uit la Akio, și am văzut perechea de săbii de samurai atârinate de stâlpul de la care se trăgea numele camerei – un trunchi de copac răsucit.

— Pot să văd... am arătat cu degetul, fiindcă nu eram sigură care e cuvântul corect.

Evident, nu putea să mă refuze. Le-a luat din cui.

— *Tachi*, a spus trăgând afară sabia lungă, strălucitoare, care a alunecat ușor, fără cel mai mic zgomot. *Wakizashi*, a spus apoi, arătându-mi sabia cea scurtă.

Erau mai frumoase și mai înspăimântătoare decât îmi închipuisem.

— Mulțumesc, i-am spus.

Japonezii spun de obicei „Nu” ca răspuns la o mulțumire, așa cum spunem noi „Nu aveți pentru ce”. Akio s-a înclinat însă, a pus săbiile la loc și mi-a dat răspunsul formal:

— Nu ai pentru ce.

În seara aceea am vrut să îi povestesc lui Yukako despre discuție, dar mă tot codeam, făcându-mi de lucru cu plasa de țânțari adusă de curând din pavilionul-magazie. Nu știam dacă se va supăra sau îi va părea bine. Iar dacă afla Akio, avea oare să mă taie cu săbiile lui ascuțite?

— Soră mai mare, i-am spus când a venit de la baie.

— Da?

Mi s-a uscat gâtul.

— Ce cald e astă-seară, am zis.

Trecerea de la iarnă la vară însemna reorânduirea treburilor gospodărești și Muntele plănuise această schimbare chiar înaintea vizitei imperiale. Ne-am pus deoparte kimonourile căptușite, de iarnă, și am început să le purtăm pe cele simple. De la atelierul de olărie a venit un car tras de boi, plin cu vasele noi pentru ceai. Toate vetrele îngropate – după care puteam recunoaște o cameră de ceai – au dispărut și în locul lor au apărut *tatami* noi, verzi-aurii. În după-amiaza când am vorbit cu Akio am mai zăbovit cu micuțul Zoji pe lângă Baishian, până când învățăceii m-au luat la goană de acolo. Au cărat înăuntru o scândură lungă, înfășurată în cârpe, și au scos două scânduri mai mici. Ceva mai târziu am aruncat o privire înăuntru: gaura pătrată din podea dispăruse; între cele două rogojini se întindea podeaua satinată de lemn. Vatra îngropată era doar pentru iarna, am înțeles eu. În lunile calde se folosea un vas cu cărbuni, pentru ca oaspeții să fie feriți de dogoare.

În ziua vizitei imperiale, până și oalele mari de pământ, roșii și cafenii, au dispărut din bucătărie, din camerele unde se pregătea ceaiul și de pe veranda lui Yukako. Când ne-am întors de la Sumie am văzut cu uimire un învățăcel îmbrăcat în robă neagră care cobora împleticindu-se din camera lui Yukako, cărând ceva foarte greu. L-am recunoscut și am privit-o speriată pe Yukako: era cel mai tânăr dintre ucenicii neguțători ai Muntelui, cel căruia îi spuneam Prăjină. Tinerii samurai îl lăsau în pace pe celălalt ucenic – Ursul era mai mare ca vârstă, mai zdravăn și mai simpatic; pe lângă acestea, nu se dădea în lături să mai facă din când în când pe grozavul în fața lor. Pusese în schimb ochii pe Prăjină, de care își băteau joc și căruia îi aruncau în cârcă fel de fel de treburile nesuferite, mai ales după lecția în timpul căreia bolul de ceai s-a spart singur în mâinile lui. Din fericire, vasul lui Yukako a ajuns jos întreg, dar ucenicul ne-a aruncat o privire vinovată. Când am urcat, în locul vasului vechi am găsit unul nou, alb cu albastru, culorile răcoroase ale verii.

În cinstea acestei zile, fiecare dintre noi a primit un kimono nou, necăptușit, într-o singură culoare: negru, gri sau albastru pentru bărbați, nuanțe de roșu pentru femei. Al meu era roz portocaliu, o culoare strălucitoare. Al lui Sumie era roz-palid, ca bujorii, iar al lui Yukako avea culoarea vinului roșu. Emblema familiei Shin – un cocor într-un cerc alb – era imprimată în cinci locuri pe fiecare kimono: pe spate, pe umeri și pe mâneci.

Până să ne îmbrăcăm cu stralele noi aveam însă multă treabă de făcut. Folosind ceară și ace de păr, domnișoara Mikki și mama ei au făcut adevărate sculpturi din pletele lui Yukako și ale lui Sumie, după cum cereau canoanele unei vizite imperiale. Eu le-am ajutat pe cusătorese să curețe absolut toate suprafețele, după care ne-am dus în bucătărie unde, sub îndrumarea lui Chio, am pregătit masa rafinată cu nouă feluri de mâncare. Yukako l-a ajutat pe tatăl ei să aranjeze ustensilele pentru ceai și a repetat împreună cu Sumie gesturile rituale cu care se turna vinul de orez pentru suita imperială. (Mi se părea că cel mai greu era să o liniștească pe Sumie, care era foarte emoționată. „Atâția străini cu ochii pe noi“, repeta ea speriată, rozându-și încheietura degetului mare.) Eu am făcut curat, am tăiat legume și am avut grijă ca nepotul lui Chio să nu facă vreo poznă. Învățăceii și grădinarii au greblat grădina, au desenat valuri delicate pe pietriș și au tăiat absolut toți bobocii de iris din grădină. Muntele voia ca, în pauza dintre masa rituală și ceremonia ceaiului, să înlocuiască pergamentul expus în *tokonoma* din Baishian cu o vază în care să se afle o singură floare, perfectă. Îmi părea rău să văd că dispar irișii și, când eram în bucătărie, i-am spus lui Yukako. Număra farfurioarele roșii pentru *sake* – trebuia să fie douăsprezece – și le cerceta atent să nu fie zgâriate.

— Vor crește la loc, m-a asigurat ea. Astăzi oaspetele va vedea frunze, frunze și iar frunze, dar nici o floare. Și, în cele din urmă, în Baishian – floarea.

Era un joc pus la cale ca să delecteze privirile oaspetelui.

Cerul era înnorat, aerul greu și înăbușitor, dar nimeni nu părea să își facă vreo grijă din această cauză.

— Nori, am spus eu, preocupată, arătând cu degetul afară.

— Cer cenușiu, culori strălucitoare, m-a asigurat Yukako.

— Ploaie ?

Yukako a tras aer în piept ca să răspundă serios, dar apoi a zâmbit gândindu-se la ce va spune și a făcut un joc de cuvinte:

— Dacă plouă, oaspetele nostru își va aminti în veci de acești nori.

Am repetat ce spusese, așa cum repetam adesea propozițiile mai lungi, iar când am ajuns la cuvântul „nori“ am zâmbit împreună cu ea. Cuvântul era foarte apropiat de Casa Norilor, cel mai vechi pavilion de ceai al Muntelui. Fusese construit de Shinso, strămoșul care întemeiase tradiția ceaiului în familia Shin, strănepotul lui Rikyu, cel care crease ceremonia ceaiului. Deoarece micuța Casă a Norilor era cel mai important pavilion de ceai al familiei Shin, numele ei era uneori folosit pentru a desemna întreaga locuință a familiei, ori școala de ceai a Muntelui, ori chiar pe însuși Muntele.

— Casa Norilor, am șoptit eu, savurând cuvântul și bucurându-mă de buna dispoziție a lui Yukako, lucru rar din seara când se întorsese târziu.

Când nu a mai rămas nici o bucată de lemn de lustruit, nici o ridiche de ras și ne-am îmbrăcat cu straiile noi, Muntele ne-a adunat în sala de paisprezece rogojini pregătită pentru suita imperială. Exact așa cum spusese Yukako, orice obiect colorat – de la kimonourile noastre noi la mușchiul din grădina din spate – părea că vibrează, profilat pe cerul alb-cenușiu. Muntele ne-a vorbit și ne-a arătat unul din vasele de lut aduse cu căruța. Era mare, îmi ajungea până la umăr și era făcut din argilă înnegrită, stropită cu verde. Muntele a rupt sigiliul, a ridicat capacul și ne-a făcut semn să ne apropiem pe rând.

— Ceai nou, a șoptit Chio, îmbrăcată cu un kimono ruginiu.

Muntele urma să deschidă alt vas pentru oaspetele imperial și să îl roage să îl ia acasă. Cel de acum era pentru Casa Norilor. Fiecare dintre noi s-a apropiat de vas și a fluturat din mână ca să simtă mirosul ceaiului, la fel cum făceau Yukako și Sumie când încercau să ghicească în fumul de tămâie. Am mirosit și eu: era un parfum verde, strălucitor, de iarbă nouă.

Nu am văzut alaiul imperial, dar am văzut palanchinul în fața ușii. Nu l-am văzut pe augustul nepot, dar am văzut vârful pălăriei lui negre, lăcuite, săltând în sus și în jos atunci când trecea pe după gardul de bambus. Nu am văzut ceremonia ceaiului în Baishian, dar am auzit în apropiere un sunet care se distingea bine pe fundalul tunetului îndepărtat: hârș, hârș. Muntele zdrobea frunzele de ceai într-un mojar de piatră. Nu i-am văzut pe cei doisprezece însoțitori din cortegiul imperial, dar am fost o verigă din lanțul de oameni care dădeau farfuriile învățăcelilor și ucenicilor ca să îi servească pe oaspeți. Nu le-am văzut, dar le-am auzit pe cele trei cântărețe aduse ca să întrețină buna-dispoziție a oamenilor augustului nepot, loviturile lente de tobă și acordurile de banjo ale *shamisen*-ului, melodiile mieunate. Yukako și Sumie au turnat fiecărui bărbat primul rând de *sake*, apoi au urcat în cameră, lăsându-le pe cântărețe să se ocupe de musafiri. Eu duceam la ușă ceainice de apă fierbinte, ajutată de fiica lui Chio, Kuga, care în sfârșit arăta mai veselă în kimonoul nou, roz. Când am avut o clipă de răgaz am dat fuga și am întins *futon*-ul lui Yukako.

— Mulțumesc, mi-a spus ea făcându-i vânt cu palma lui Sumie, care se prăvălise din picioare și stătea proptită de Yukako. Vezi, nu ți-a scăpat nimic din mână, i-a spus verișoarei ei.

— Cât crezi că mai stau? a murmurat Sumie, tamponându-și fruntea cu o pânză.

— Când pleacă, mergem să le spunem la revedere, m-a anunțat Yukako, făcându-se că nu a auzit-o pe Sumie.

Când am coborât, am văzut că Zoji – cum nu se poate mai drăgălaș în kimonoul lui micuț, albastru-deschis – nu avea astâmpăr și se tot foia în spatele mamei lui. Încă nu ploua, dar la fiecare trăsnet întindea mâna și încerca să tragă bucata de pânză roz de pe capul mamei lui. Am luat o *kasa* – o umbrelă de hârtie ceruită care arăta ca o umbrelă de soare – și am plecat cu el la plimbare ca să se mai liniștească. Mergeam țopăind și mă țineam departe de pavilioanele de ceai.

— *Auprès de ma blonde*, îi cântam încet în lumina amurgului. Apoi m-am gândit că o să mă podidească plânsul dacă mă gândesc la mama și am încercat să cânt un cântec japonez. Îl auzisem de la Chio în luna când venisem; cireșii – *sakura* – erau în floare. *Sakura, sakura...*

L-am simțit pe Zoji cum se lasă moale în spatele meu în timp ce îi cântam. Am ajuns la Pavilionul Copacului Răsucit și m-am așezat să mă odihnesc pe banca de lângă ușa de hârtie *shoji*, ușa camerei lui Akio. La picioarele mele, lângă sandalele lui Akio, am văzut încă o pereche de sandale bărbățești; trebuie că un alt învățăcel venise în vizită. Probabil că Akio suferea mult fiindcă nu putea fi de față la vizită; ar fi primit desigur o însărcinare însemnată. Până și Prăjină păruse mulțumit de el însuși atunci când aranja traistele și umbrelele însoțitorilor imperiali în holul de la intrare. Era frumos din partea celorlalți învățăcei să îi facă vizite lui Akio. Trebuie că erau necăjiți pe el, fiindcă nu făcea nimic, dar, pe de altă parte, urma să se însoare cu Akio. De undeva, dinăuntrul casei, răzbăteau până la mine acordurile *shamisen*-ului, cântecele tânguitoare ale femeilor și râsetele bărbaților. Ba nu, era râsul lui Akio, atât de slab că părea că vine de departe. Iar vocea care cânta era a musafirului său.

Stând în fața ușii lui Akio, am compus în cap o propoziție, mândră de mine că puteam forma una atât de lungă. Îmi dădusem seama că puteam forma propoziții lungi atunci când eram singură și mormăiam cuvintele în japoneză. Când eram cu alții, dimpotrivă, toate propozițiile frumoase îmi zburau din minte, atât de încordată eram să înțeleg ce mi se spune. În orice caz, mă îndoiam că voi putea folosi de prea multe ori propoziția de acum: Femeia are sandale bărbățești.

Atenția mi-a fost atrasă de un zgomot de pe stradă; era prea apropiat și dura prea mult ca să fie un tunet. Un animal mare? Doar arareori văzusem cai în Japonia, iar zgomotul copitelor lor semăna mai degrabă a bufnet decât a tăcănit. Să fie un elefant? Nu m-aș fi speriat dacă l-aș fi întâlnit pe nepotul împăratului – oricum, n-aș fi putut să înțeleg ce îmi spune – dar un elefant... Inima îmi bătea cu putere. L-am ridicat pe Zoji și m-am dus la poartă. Era un cal.

Nu am înțeles ce îmi spunea omul care stătea în fața porții cu o lampă în mână; calul tropăia pe loc, mutându-se de pe un picior pe altul, iar eu eram fascinată de copitele lui: era încălțat cu coșuri de nuiele. Fără îndoială că și caii care trăseseră căruța afară din foc aveau încălțări de paie, dar în acele momente nu băgasem de seamă. De ce să-i pui încălțări unui cal? Înțelegeam de ce trebuie să mănânci alge și să te descălți când intri în casă, dar de ce să legi coșuri de picioarele unui cal? Unul chiar i-a ieșit din picior atunci când bărbatul s-a răsucit în șaua ciudată, înaltă, a terminat ce avea de spus și mi-a întins o cutie subțire de lemn, din acelea în care se țin sulurile de hârtie. Primele picături de ploaie începuseră să cadă, iar eu rămăsesem cu ochii la el, încercând să repet ceea ce auzisem. S-a schimbat la față, tot așa cum se schimbaseră și Akio atunci când mă chemase în camera lui. „E înceată la minte“, am citit pe fața lui.

— Maestrul, a repetat.

— Da! am strigat eu. Rog așteaptă.

După cum arăta, se vedea că venea de la drum lung, dar m-am gândit că nu e potrivit să îl deranjez pe Munte de la ceremonia ceaiului. Din cauza oaspetelui imperial, nu eram sigură nici măcar dacă se cuvenea să îl invit în bucătărie, așa că i-am arătat acoperișul de stuf al porții și am fugit cu cutia în camera lui Yukako, tot cu Zoji în spate.

Sumie părea că își venise în fire. Stăteau amândouă și vorbeau pe șoptite, privind bilețelele lui Akio din cutia-pernă. Yukako m-a privit cu asprime.

— Unde e? m-a întrebat acuzator.

Unde era ce? M-am uitat la ea cu gura căscată, apoi i-am urmărit privirea spre raftul unde ținea ustensilele de ceai – pământul, bolul și spatula. Mi s-a tăiat răsuflarea. Ar fi trebuit să fie acolo două spatule, una învelită în hârtie albă, purtând sigiliul lui Akio. Nu mai era.

Cu o seară înainte mă rugase să țin un secret, iar acum spatula de la el dispăruse. Nu înțelegeam ce se întâmplase, dar era probabil vina mea. Yukako ar fi vrut poate să afle mai multe, dar s-a oprit văzându-mi mânecile stropite de ploaie și cutia pe care o adusesem.

— Ce e asta ? a întrebat și a deschis cutia.

— Plouă. Un om. Un animal. Ca un bou, dar nu bou. Picioare în coșuri !

Mă priveau cu ochii mari, zâmbind cu îngăduință. Sumie l-a drăgălit pe copilașul din spatele meu, dar apoi s-a oprit. Ne uitam amândouă la Yukako, la tulburarea de pe fața ei care sporea pe măsură ce citea. Speriată, a sărit în picioare și a coborât scările în fugă. Sumie și eu, tot cu Zoji în spate, ne-am luat după ea, neștiind ce să credem. Sumie a înhățat o umbrelă pentru ea și una pentru Yukako, iar eu m-am oprit la bucătărie să cer o găleată de apă și o ceașcă de ceai pentru călăreț, care părea ofensat de alaiul de femei și copii. Abia atunci mi-am dat seama că, uitându-se la kimonourile noastre neîmpodobite, crezuse că suntem servitoare.

— Sunt unicul copil al maestrului, a început Yukako.

A vorbit pe un ton mândru dar respectuos, alegându-și cu grijă cuvintele. În jurul nostru, ploaia înnegrea pietrele pavajului. Sumie, care stătea lângă mine, l-a întrebat pe mesager despre un bărbat care avea același nume de familie cu ea, Matsudaira. Era poate tatăl ei. Omul i-a dat un răspuns foarte lung, timp în care eu m-am uitat pe stradă. La vreo treizeci de pași mai încolo, am văzut un palanchin, mai mic decât al nepotului sau al cântărețelor. Pe întuneric se zăreau luminițele pipelor: hamalii fumau, adăpostiți sub umbrelele lor de hârtie. Oare pe cine așteptau ? Am privit din nou în sus, spre călăreț. Părea că răspunsul lui o liniștise pe Sumie, în schimb Yukako era și mai tulburată. L-a rugat să aștepta sub acoperișul porții și s-a întors spre Sumie, cu fața crispată de neliniște.

— Oare să îl anunțăm pe fiul seniorului Ii ? a întrebat-o ea pe Sumie.

— O fi treaz ? a răspuns aceasta.

— Da, am intervenit eu. Are un oaspete, o femeie.

Yukako s-a întors brusc spre mine.

— Ce fel de femeie ? m-a întrebat răstit.

— O femeie cu sandale bărbătești, am răspuns, încântată de mine.

Dar în afară de mine nimeni nu părea impresionat de vocabularul meu. Fără o vorbă, Yukako s-a îndreptat spre pavilionul unde stătea Akio.

— Așteaptă! a strigat Sumie, neștiind ce să facă cu două umbrele.

Am luat una și am urmat-o pe Yukako gâfâind, cu Zoji săltând în spatele meu. Sumie venea după noi, dar sunetul pașilor ei târșâiți era înăbușit de ropotul ploii.

Ne-am apropiat de casă adăpostindu-ne sub streșini. Yukako a ajuns la ușa lui Akio și fața i-a fost luminată o clipă de lumina lămpii care răzbătea dinăuntru prin hârtia *shoji*. Prin perdeaua ploii ajungea până la noi vocea unei femei care cânta și râsetele ei. Yukako a făcut ochii mari și a strâns din buze. L-am auzit pe Akio râzând pe înfundate:

— Micuță Koito.

Yukako nu a întors capul către noi. A tras aer în piept și a strigat, tare, dar cu voce tremurândă:

— Cine e micuța Koito?

Înăuntru s-a făcut liniște. Mie mi s-a pus un nod în gât iar Sumie și-a acoperit fața cu mâneca. Am auzit foșnet de mătase, pași apropiindu-se de intrare, apoi o voce de femeie, adâncă și puternică:

— Eu sunt, a spus femeia și a tras ușa deoparte.

Când îi spusese numele, Akio adăugase un termen de alint, folosit pentru bebeluși sau surori mai mici – *bo*. Nu mă duce mintea cum de putea cineva să îi spună „micuță“ acestei femei. Era probabil cu vreo trei ani mai mare decât Yukako și își privea de sus adversara cu siguranța de sine a unei regine. Rămăsesem toate trei cu ochii la fața ei vopsită în alb, sfioasă și arogantă în același timp, la buzele roșu strălucitor, strânse într-o expresie de felină năzuroasă. Era încă și mai frumoasă decât Yukako.

Până atunci o considerasem pe Yukako femeie în toată firea, dar în acea clipă, când se înfrunta din priviri cu tână scundă care se oprise cu o treaptă mai sus, Yukako părea necoaptă, crudă încă. De partea lui Yukako stăteau severitatea, strălucirea și căutarea; de partea acestei femei, Koito, se aflau subtilitatea și cunoașterea. Străluccea și ea, deși era o lucire oțelită, căci părul

ei negru, frumos ca o orhidee, era împănat cu ace înspăimântător de lungi. Eșarfa cu care era încinsă Yukako părea austeră, pe când *obi*-ul lui Koito, făcut din brocart negru cu stropi violet și legat cu un șnur argintiu, părea moale și lucios; un colț de mătase roșie apărea ca un fulger subțire de sub *obi*, acolo unde începea roba albastru-verzui, ca o lumină în noaptea ploioasă. Când am văzut culoarea mi-am înăbușit un strigăt. Nu îmi venea să cred: purta kimonoul lui Yukako.

7. 1866

După aceea totul s-a petrecut foarte repede: mâinile lui Yukako pe umerii lui Koito, coafura lui Koito legănându-se ca o pernuță de ace în timp ce Yukako, albă la față, o zgâlțâia, cuvintele repetate sub ploaie: „Al meu! Al meu!“, Koito aplecându-se să își ridice sandalele, Yukako smulgându-i-le din mână. Imagini disperate ale lui Koito, profilate pe peretele de hârtie *shoji*: negru, roșu, albastru verzui, ramură cafenie și boboc alb, vopseaua albă șiroindu-i pe față sub rafalele ploii. Vocea lui Yukako, tăioasă ca o lamă. Șosetele roșii, cu degete, ale lui Koito, ude de ploaie, când ea s-a întors și a plecat, prea mândră ca să o ia la fugă. Dungile albe ale gleznelor ei. O mână ținând fustele, cealaltă făcută streășină deasupra ochilor. Yukako nemișcată, privindu-l pe Akio, sandalele căzându-i din mână. Fața lui împietrită când ne privea pe toți, nu de teamă, ci de dispreț. La un moment dat Sumie l-a luat din spatele meu pe Zoji, care urla. O clipă, cât a dat Koito colțul casei și Zoji a tăcut în brațele lui Sumie, nu s-a mai auzit decât răpăitul ploii. Apoi Yukako s-a întors cu spatele spre camera luminată, și-a luat o expresie demnă, a arătat cu degetul spre umbrela mea, apoi spre locul pe unde dispăruse Koito. Am privit-o cu uimire, până când mi-am dat seama că voia să protejeze kimonoul pe care îl purta Koito.

— A fost al mamei mele, a spus Yukako.

Nu îmi mai vorbise niciodată cu atâta răceală. Am luat-o la fugă.

Când am ajuns-o din urmă, Koito a făcut o plecăciune, o plecăciune delicată, ca și cum kimonoul ud learcă, picioarele desculțe și vopseaua care îi șiroia pe față nu aveau nici o însemnătate pentru ea. A luat totuși umbrela, senină și grațioasă ca o dansatoare, și a trecut iute pe lângă călărețul rămas la poartă, care o privea uluit. S-a uitat la mine, cerându-mi o explicație, dar eu mi-am amintit că sunt înceată la minte și m-am uitat în altă parte. M-am oprit sub streășina porții ca să mă adăpostesc de ploaie și am zărit pipele aprinse ale celor doi hamali; palanchinul era pentru ea.

M-am uitat la calul care aștepta răbdător; lampa călărețului se oglindea în ochii lui cu gene lungi. Acum avea ghetete noi de paie; cele vechi erau aranjate cu grijă lângă poartă. Călărețul a tușit discret și m-a întrebat, vorbind încet și clar:

— Vine?

Nu știam, dar atunci a apărut Akio, cu săbiile prinse la brâu. Trupul lui vânjos era acum slăbit de boală și tremura. Mergea cu umerii strânși ca să încapă sub umbrelă. Când a ajuns la poartă a schimbat câteva cuvinte cu călărețul, apoi au încălecat amândoi. Akio stătea în spate, cu un braț încolăcit în jurul omului, și cu celălalt ținând umbrela peste amândoi. Nici unul nu mi-a aruncat vreo privire când au plecat.

Am fugit înapoi, în camera lui Akio. Era goală, iar lampa rămăsese aprinsă. *Futon*-ul era întins pe jos, plasa de țânțari se mișca ușor în adierea umedă. Am stat pe loc o vreme, frecându-mi brațele pe sub mânecile ude ale kimonoului, ca să mă încălzesc. Mi-am amintit de privirea acuzatoare a lui Yukako atunci când urcasem în camera ei. Spatulă făcută de el dispăruse și, evident, eu eram vinovată. Va crede desigur că tot eu am luat și kimonoul. Vocea ei glacială îmi răsuna în urechi; nu era doar șocată, ci și furioasă: „A fost al mamei mele.“ Dacă nu făceam nimic, ce avea să se aleagă de mine?

Când am crescut m-am întrebat adesea de ce o îmbrăcase Akio pe Koito în kimonoul lui Yukako. I se aprinseseră călcăiele după femeia aceea și voise să îi dea cel mai frumos lucru pe

care îl avea la îndemână ? Sau se juca cu soarta, îmbătat de ideea că își pune în joc apropiata căsătorie chiar sub acoperișul viitorului lui socru ? Poate că acesta era răspunsul lui la cearta cu Yukako : o voia doar ca idee și nu voia să își bată capul cu prezența ei reală.

La vârsta maturității am învățat că simplu act al substituirii are o încărcătură erotică. În seara aceea însă, speriată de destinul pe care îl păcălisem până atunci – simțindu-i degetele de călugăriță gata să mă înhațe de guler – în seara aceea problema mea nu era *de ce* luase kimonoul, ci *cum* de reușise să pună mâna pe el. Ce ușor trebuie că i-a fost, cât eram noi acasă la Sumie, să ia și spatula odată cu kimonoul ! Pe de altă parte, mi-am zis, dacă Akio și-ar fi recăpătat puterile și ar fi putut să umble, ar fi fost pus la treburile casnice în acea dimineață, la fel ca noi toți ; el însă de-abia reușise să iasă clătînându-se în întâmpinare. Trebuie că găsisse un complice, pe cineva care putea să intre în camera lui Yukako fără să bată la ochi, fiindcă eu îl refuzasem.

Mi-am dat seama cine trebuia să fi fost. Poate că, într-adevăr, Akio ceruse să i se aducă și spatula odată cu kimonoul, dar se putea la fel de bine ca el să nu fi cerut acest lucru. Riscam, dar merita să încerc, mi-am spus și am stins lumânarea.

Pe alea care duce la poarta de intrare am văzut-o pe Yukako așteptând, alături de Sumie, să își ia rămas-bun de la suita imperială. La adăpostul umbrelei, fața ei era rece, de nepătruns, ca o mască. M-am furișat pe lângă ea, am ocolit casa și am intrat pe ușa bucătăriei. Am trecut prin bucătărie (ale cărei podele lustruite și rogojini *tatami* le curățam zilnic, sperând să îmi găsesc medalia Sfintei Clara), am ajuns în camera de lângă grădină unde Muntele dormea și lua masa, am mers pe coridor și am intrat în Camera Lungă unde dormeau învățăceii. Știam că pe fiecare pernă de lemn era pictat câte un nume, fiindcă uneori o ajutam pe Chio să servească masa de dimineață. Am dat deoparte ușa de hârtie după care se aflau culcușurile învățăcelilor. Era așa cum îmi închipuisem : perna de pe raftul de jos era cea care stătea în locul cel mai rece în lunile de iarnă și în locul cel mai cald în lunile de vară. Apartinea învățăcelului cel mai prost văzut, băiatul care spărsese bolul. Am pipăit cu

degetele numele pictat; prima silabă era unul din puținele caractere pe care le puteam citi, același pe care îl văzusem cioplit în piatră pe deal, în ziua când ajunsesem la Miyako: *măreț*, pronunțat *oh* sau *dai*. În sertărașul cutiei de lemn am găsit pe pipăite ceea ce căutam.

Întoarsă în camera lui Yukako, m-am uitat la spatula făcută de Akio. Era încă înfășurată în hârtia albă purtând sigiliul lui și legată cu șnurul roșu. De când fusese furată însă, lângă sigiliu mai apăruse un șir de caractere negre: numele lui Akio, am aflat mai târziu, și titlul lui de samurai. Yukako mi-a aruncat o privire tăioasă când a urcat în cameră împreună cu Sumie. Scârba de pe fața ei a dispărut însă cât ai clipi când a văzut ce aveam în mână. Și-a dat seama imediat că scrisul nu era al lui Akio, iar al meu nu putea fi. A dat din cap când i-am spus unde găsisem spatula.

— Soră mai mare ... am început eu.

A stat cu ochii ațintiți asupra mea cât i-am povestit cum m-a întrebat Akio de kimono, cum am promis să nu suflu o vorbă. Bâlbâindu-mă, am încercat să îi explic cum reușise Prăjină să îl scoată din camera ei, ascuns în butoiul de apă (ce viclean fusese Akio!), cum trebuie că luase și spatula. Îmi dădeam seama că nu mă asculta, că nu înțelegea nimic: nici durerea mea, nici vina mea, nici nevinovăția mea. Deznădejdea pe care o ținuse în frâu vărsându-și supărarea asupra mea o năpădisese; nu auzea nimic din ce îi spuneam.

— Ura-*bo*, a șoptit ea, copleșită de suferință, iar eu am încercat să mă mulțumesc cu atât.

Yukako a ascuns spatula în mânecă și s-a dus să petreacă noaptea singură, în pavilionul Baishian.

Stăteam în cameră și ascultam ropotul ploii pe țiglele acoperișului. Îi puneam întrebări lui Sumie și ea îmi răspundea, străduindu-se să își potrivească vorbirea elegantă, rafinată, în propoziții simple, pe înțelesul meu. După ce murise fratele lui Yukako, Muntele a trebuit să îi găsească un soț pe care să îl adopte ca moștenitor. (După ce am înțeles cuvântul „moștenitor“, Sumie mi-a povestit cum îi făcuse Hiroshi un zmeu în

vara aceea – „vara aceea“, m-am gândit eu – chiar înainte să moară. Cum îi plăcea ghimbirul. Cum suna fluierul lui, dureros de dulce.)

Tatăl lui Akio era seniorul Ii din Hikone, aflat pe celălalt mal al lacului Biwa. O rubedenie de-a lui fusese ucisă, am aflat mai târziu, fiindcă semnase un tratat cu barbarii străini. Seniorul Ii avea doi fii, mi-a spus Sumie, Akio și fratele lui mai mare, Tadao, moștenitorul. Călărețul care ajunsese la poartă făcuse un drum de două zile, venind din sud, de la o bătălie, ca să îi anunțe că Tadao murise. Akio plecase împreună cu el la casa tatălui său din Miyako. Acum că Akio, singurul fiu în viață, devenise moștenitorul tatălui său, nu se mai putea căsători cu Yukako.

— Și Koito?

— E bine, poate. Asta e.

Pe cât fusese de precisă cu privire la moștenire, pe atât de evazivă era cu privire la necazul care se abătuse asupra lui Yukako, deși se vedea limpede că subiectul o irita. Am încercat să o trag de limbă, scormonindu-mi mintea ca să găsesc un cuvânt: gelozie.

— Are altă logodnică, am făcut eu o încercare, altă persoană promisă? Ea nu știa?

„Chiar că ești grea de cap“, am citit pe fața lui Sumie.

— Domnișoara Koito este o *geiko*, mi-a explicat ea răbdătoare. (Adică o cântăreață, numită *geisha* în cartea mea de gramatică.) Nimeni nu se căsătorește cu o *geiko*.

— Dar el o iubește, am vrut să spun, poate chiar mai mult decât pe Yukako. Era însă o propoziție mult prea grea pentru mine și, pe deasupra, mi-am dat seama cu uimire, nu știam cum se spune „a iubi“.

— Dar lui îi place domnișoara Koito, am zis.

— Și?

— Și ar trebui să o ia de soție.

— Plăcutul și căsătoria nu merg bine împreună.

— Chiar așa?

Credeam că cineva care vorbește atât de blând și imprecis nu poate fi decât o persoană melancolică, romantică, dar Sumie mi-a dat un cu totul alt fel de răspuns.

— Tuturor soților le plac *geiko*. Nu e bine ca unei femei să îi placă bărbatul ei. Plăcutul înseamnă gelozie.

Aha, asta era cuvântul! Îl auzisem în poveștile pe care ea și Yukako și le citeau cu glas tare.

— Ce e bine să îi placă? mi-am mai încercat norocul cu o întrebare.

— Pruncii! mi-a răspuns Sumie, de parcă era un lucru știut de când lumea.

A luat o lumânare și s-a aplecat peste vatra plină de cenușă unde Yukako exersa *temae*. *Bărbat*, mi-a explicat ea și a desenat caracterul în cenușă cu un clește: un dreptunghi împărțit în patru și dedesubt un caracter semănând cu litera *k*. *Femeie*: a desenat un fel de băț burtos și mi-a arătat capul, trunchiul și picioarele. *Prunc*: a desenat o formă încovoiată, cam ca cifra 3 sau, dacă mă uitam dintr-o parte, ca micuțul Zoji, și panglica lungă cu care mi-l legam în spate.

— Înțelegi? a spus și a desenat un alt caracter, format din cele două dinainte. A plăcea e format din femeie și prunc, nu din femeie și bărbat.

Ne-am întins din nou pe *futon*. Îmi dădeam seama că nu voi învăța niciodată să citesc în japoneză.

— Lui Yukako îi place domnul Akio, am mai aruncat eu o momeală.

— Aceasta este într-adevăr o problemă, a zis Sumie.

M-am trezit brusc la prima rază de lumină și mi-am amintit de ceva ce văzusem în camera lui Akio: gâtul lung și subțire al unui instrument cu trei coarde. Era un *shamisen* și îi aparținea cântăreței. M-am dus acolo cât am putut de repede și l-am găsit pe podea. Alături se afla o pană mare, în formă de evantai, pe care erau pictate valuri învolburate. Într-un colț am găsit o cutie și un săculeț pe care era pictat același motiv cu valuri învolburate și le-am pus pe amândouă înăuntru. Mă gândeam că îmi vor servi ca să capăt înapoi kimonoul lui Yukako.

Spre prânz, după ce Sumie a plecat la ea acasă, o servitoare cu ochii înguști a venit la ușa bucătăriei, rugându-ne să o lăsăm

să vorbească cu stăpâna. Pe kimono avea imprimat același motiv cu valuri învolburate iar în mână ținea o scrisoare.

Am citit scrisoarea lui Koito la mulți ani după aceea, a doua și ultima dată când am umblat în cutia-pernă a altcuiva fără să cer permisiunea. Nu am găsit ceea ce căutam în cutia lui Yukako, în schimb am găsit lucruri mărturisind despre necazurile vieții ei. Toate poeziile de la Akio, împăturite în stil *origami* sub formă de tobe mici. O ramură presată de salcie plângătoare. O bucată de mătase albă, acum îngălbenită. Un bilet scris pe hârtie albastră de o mână iscusită de femeie, cu trăsături curgătoare, deși caracterele erau folosite ca și cum cea care îl scrisese nu era lămurită cât de bine știa să citească destinatară. Cuvintele erau clar desenate, aproape ca literele de tipar, după scrierea fonetică japoneză, și între ele nu era nici un caracter chinezesc folosit de bărbați:

*Nu știa că poartă
aripile unui cocor. Va putea
sturzul mut să-și ispășească vina?*

Era o poezie japoneză dibaci ticluită. *K*-urile și *a*-urile din *nu știa* și *mut* mărturiseau smerenia: *shirazu*, *kikenai*. Silaba *tsu*, reprezentată printr-o simplă linie curbă, șerpuia umilă în cuvintele *cocor*, *sturz* și *ispășească*: *tsuru*, *tsugumi*, *tsugunai*. Într-un oraș unde nu puteai găsi o casă după stradă, scuzele lui Koito aveau și o parte mai puțin plăcută, fiindcă eram nevoită să învăț drumul până la casa ei; dacă o urmam pe slujnică, atunci Yukako putea să îi facă oricând o vizită stăpânei, cu condiția ca eu să țin minte lungul drum până în Pontocho, cartierul gheșelor de lângă Al Patrulea Pod.

Când am ajuns, mi-am dat seama că nu mă înșelasem: pachetul care mă aștepta în vestiarul casei înguste în care am intrat era de mărimea și forma unui kimono, doar că era mai voluminos, ca și cum stăpâna mai pusese ceva înăuntru, un fel de tribut. Eram foarte mulțumită de mine.

— Vrei ceai? m-a întrebat slujnica.

Era o fată de vârsta mea, cu un chip vesel și ochi apropiați. Mă ținusem după *obi*-ul ei galben, cadrilat, până la casa stăpânei ei și o văzusem cum, încet, încet, își schimbă atitudinea: la început mergea cu umerii încovoiați, tremurând, dar când a intrat în cartierul cunoscut s-a îndreptat de spate, sigură de ea. Când am plecat de la casa noastră nu înțelegeam nimic din ce îmi spunea; îmi vorbea cu voce gravă, sonoră, oferindu-mi ceva, habar nu aveam ce. Totuși, când am ajuns în Pontocho, am început să mai înțeleg cât de cât. Îi saluta pe oamenii de pe stradă, spunându-le pe nume. „Bună dimineată, mătușă! Ce mai face fetița? A fătat pisica? Credeți că va ploua iar?” Plecăciunile ei erau mai adânci decât ale oricui altcuiva din cartierul cântărețelor – unde zdrăngănea un *shamisen* la fiecare fereastră, coafezele forfoteau de colo-colo, însoțite de fetițe care cârau cutii de lemn mai mari decât ele – dar vocea ei răsuna la fel de pătrunzător ca a unui negustor ambulant din New York. Nu înțelegeam mai nimic din ce spunea, mai ales bătrânelor (tuturor le spunea „Mătușă”), dar, judecând după felul în care vorbeau, cred că discutau despre boli al căror nume nu l-aș fi știut nici în franceză. Oricum, eram mulțumită să înțeleg măcar atât. Cel mai limpede înțelegeam cum i se adresau, răspunzându-i cu voci cântate: Domnișoara Inko. Cu toate că această fată, domnișoara Inko, îmi era nesuferită – fiind servitoarea dușmancei lui Yukako – am invidiat-o pentru nepăsarea trufașă cu care a pus tava lângă mine, pe bancheta din vestiar.

— Ți-a plăcut cofetul? am auzit o voce.

Din casă, stând în picioare pe *tatami*, mă privea Koito. De această dată nu avea fața sulemenită. Am încercat să îmi concentrez atenția asupra deșertăciunii înspăimântătoare a dinților vopsiți în negru și a sprâncenelor smulse, dar am fost fermecată de roba ei din voal cu ape argintii și de gura ei roșie, ca un boboc de floare.

Ce spusese? Nu-mi mai aduceam aminte.

— Mulțumesc foarte mult, i-am răspuns, cu mult mai mult suflet decât aș fi dorit.

Când m-a auzit s-a uitat mai atent la mine. În acea clipă am văzut pe fața ei același amestec abia ascuns de curiozitate,

amuzament, milă și dezgust pe care le stârneau adesea, până când cel care mă privea trăgea concluzia că sunt o greșeală a naturii. Pe fața lui Koito am citit însă și altceva: o licărire de recunoaștere, de compasiune. În ochii mei, Yukako strălucea de frumusețe; văzusem însă destule desene prin cărți ca să îmi dau seama că femeia din fața mea e întruparea *bijin*, idealul japonez de frumusețe. Ce ar fi putut recunoaște ea la mine?

— Nici măcar nu ai gustat, m-a dojenit ea, arătând spre ceai și cutia de ceramică pe care Inko mi-o pusese alături.

Aha, vasăzică întrebase de un cofet! Am ridicat capacul și am descoperit un cocoloș pufos de pastă de fasole, verde pe o parte și violet pe cealaltă, peste care era așezată o foiță de aur. Pentru mine? Am făcut o plecăciune adâncă.

— *Ayame*, mi-a spus Koito înainte să plece. Iris. Aurul reprezenta pata galbenă de pe fiecare petală, mi-am dat eu seama încântată.

Viața lui Koito depindea de farmecul exercitat asupra altora, chiar și asupra unei fete care îi plăceau dulciurile, așa cum eram eu. Nu mă gândeam însă la acest lucru atunci când mă întorceam acasă cu pachetul, arzând de nerăbdare să văd cum îl desface Yukako. Deasupra mea, femeile întinseseră saltelele la aerisit pe balustradele balcoanelor. Strada Pontocho era atât de îngustă că saltelele formau un fel de arcadă de *futon*. A trebuit să treacă o revoluție și un război civil până să revăd acest cartier, până când schimbările care devastaseră Japonia aproape au doborât-o și pe Yukako. În ziua aceea femeile își tot făceau de lucru prin fața ferestrelor; vedeam obloanele de bambus trase în lături, fețele ridicate spre soarele ascuns după norii grei, mâinile întinse în aerul îngroșat.

La vremea aceea nu știam de ce Koito își dăduse atâta osteneală cu cele două kimonouri pe care le pusese în pachet. În seara aceea, după baie, Yukako le-a despăturit, dând din cap aprobator dar rece în timp ce cerceta darurile cântăreței la lumina lămpii. Ceea ce la prima vedere părea o pânză cu dungi late, albe și negre, stropite ici și colo cu pete aurii, s-a dovedit a fi un voal gros de mătase, pe care erau meșteșugit țesuți pești înotând într-un râu; petele aurii erau spinările lor ieșind din apă. Yukako

a împăturit roba cu gesturi măsurate, apoi s-a uitat la propriul kimono. L-a cercetat amănunțit, dar nu a găsit nici o pată. Înainte, kimonoul fusese căptușit cu două feluri de mătase, așa cum sunt mai toate. Orice parte care s-ar fi putut vedea – mânecile, tivul, gulerul – erau dublate cu mătase moale, de un roșu potolit, creând un contrast somptuos și feminin în același timp cu mătasea de dinafară, de culoarea înserării. Porțiunile nevăzute erau dublate cu țesătură mai groasă, de obicei albă. La acest kimono dublura albă era îngălbenită și pătată de vreme. Koito înlocuise dublura veche cu una nouă, din mătase fină, exact în aceeași culoare ca cea veche, numai că țesătura era plină și moale ca o piele de căprioară. Pusese în pachet și vechea dublură, un kimono fantomă pe care Yukako l-a desfăcut și l-a ridicat în aer. A făcut ochii mari când a văzut că țesătura era rărită și sfâșiată la umeri, de unde o apucase și o zgâlțâise pe *geisha*. După ce s-a culcat a plâns și eu am luat-o în brațe; simțeam cum spatele i se umflă când trăgea aer în piept printre suspine.

În acea dimineață, tatăl lui Akio, bătrânul senior Ii, a venit să vorbească cu Muntele, în timp ce servitorii adunau lucrurile din camera lui Akio. Seniorul Ii purta straie de doliu după fiul său și era palid la față, ca și Yukako, venită să îi aducă vinul de orez. Prăjină a lipsit de la lecții în ziua aceea. L-am descoperit într-un loc ferit, pe malul pârauului de lângă pavilionul depozit. Costeliv cum era, stătea ghemuit, în pielea goală, doar cu o fâșie de pânză în jurul șoldurilor, și ascundea ceva. M-am apropiat tiptil și am văzut că își spăla unul din kimonouri în pârau. Mi-a venit în nas mirosul de excremente omenești și am înțeles în ce fel se răzbunase Yukako. Îmi părea bine că mă crezuse. De fapt, îl văzuserăm amândouă cum cobora gâfâind scările, în spate cu vasul de apă. Mă întrebam ce îl mânase la așa ceva. Știam că învățăceii Muntelui țineau la fel de mult la poziția lor socială ca Doamna Pipă și de aceea exista distanța între fiii negustorilor – Prăjină și Ursul – și băieții de samurai – Akio, Năsturel și ceilalți. Poate că, mă gândeam eu, Prăjină fusese gădilat în orgoliul lui atunci când Akio îl rugase să îi dea ajutorul

pe care eu i-l refuzasem. Poate că voia să fie și el ca Akio. Era asta îndeajuns ca să fure spatula? Poate că da.

Yukako s-a oprit din plâns. Stătea întinsă pe o parte, nemișcată, lângă cele două kimonouri, și desena fără încetare un cerc pe *futon* cu laba piciorului.

— Nu pot să le port, a șoptit ea cu privirea pierdută în întuneric. Nu mâncase nimic toată ziua.

A strâns dublura veche în pumni și s-a tânguit aproape fără glas. Vorba mi-a mers drept în suflet, fără să mă mai gândesc că e în japoneză. Un cuvânt simplu, însingurat:

— Mamă...

8. 1866-1869

În cursul primei mele șederi în Miyako, numit acum Kyoto, miresele erau purtate pe stradă în palanchine somptuoase, așa cum era datina de secole. Cei foarte bogați nu mergeau decât așa, în lectici ca un fel de hamac, purtate de perechi de tineri vânjoși, sau în cutii elegante, ca aceea în care fuseserăm aduși noi pe ascuns în oraș. De unde era să știm că, peste doar câțiva ani, doar morții vor mai fi purtați în acest fel și că străzile se vor umple de mașini zgomotoase, al căror nume nici măcar nu și-l închipuise cineva?

Căsătoria lui Akio cu Sumie a fost o ceremonie discretă, pe câte am auzit, o pată de culoare după doliul purtat de noi toți pentru fiul seniorului Ii, Tadao, ucis în luptele cu rebelii din sud, în Bătălia de la Mori.

Zdruncinat de moartea primului său născut, bătrânul senior se hotărâse să îl însoare pe fiul cel mic cât mai curând posibil și venise să ceară sfatul Muntelui ca să îi arate că între ei nu era nici o supărare. În dimineața când a venit în vizită, am stat în prag, înmânându-i lui Yukako felurile de mâncare pe care le-a servit celor doi. Eram de față când Muntele a menționat numele lui Sumie; am văzut cum lui Yukako i s-a tăiat răsuflarea.

Clondirul aflat pe tava din mâinile ei s-a clătinat, dar Yukako a rămas nemișcată. După ce seniorul li a plecat, s-a dus în pavilionul-magazie, și-a îngropat capul într-un maldăr de plăpumi și a țipat. De la fereastra de unde o priveam pe furiș, de-abia dacă am auzit-o; țipătul fusese atât de înăbușit, de personal, că nu am vrut să mă duc să o consolez. În ziua aceea a căzut la pat.

Când Yukako a lipsit de la întâlnirea programată cu coafeza, Sumie a venit în vizită, aducând o bucată de mătase în dar.

— Spune-i să plece, mi-a spus Yukako cu voce rugătoare.

Îmi aduc aminte cum a plecat Sumie ochii atunci când i-am transmis mesajul, și expresia blândă de pe fața ei, vinovată și rănită în același timp.

Deși familia nu mai ținea doliu, în dimineața căsătoriei Yukako și-a pus același kimono și *obi* pe care le purta de o lună. Mă simțeam ca o trădătoare fiindcă voiam să o văd pe Sumie purtată pe stradă în palanchin, dar mi-am luat inima în dinți și am întrebat:

— Astăzi nu e căsătoria?

— A, da? Ei, eu sunt deja îmbrăcată. Te rog spune-i tatei că nu pot merge. Sunt bolnavă.

Nu era.

Protestul lui Yukako nu a durat decât câteva zile, până când shogunul a murit și toată Japonia a început să poarte doliu după el. Era un băiat de douăzeci de ani, bolnăvicios, și se dusese la Castelul din Osaka, în fruntea armatei de mii de soldați împotriva rebelilor din sud. A murit în castel de beri-beri, boala orașului, despre care nimeni nu știa că o fac cei care nu mănâncă decât orez alb din cel mai fin. Mii de samurai, printre care fratele lui Akio și tatăl lui Sumie, așteptau de un an în Castelul Osaka să îi atace pe rebeli. În fiecare zi, Chio culegea morcovi și vinete de pe mica parcelă cultivată de soțul ei, le vindea unui negustor ambulant care avea bani să plece la Osaka, unde le vindea soldaților, rămânând și cu un profit. În timpul săptămânilor de doliu, am auzit, Edo și Osaka s-au răsculat cerând orez.

Tânărul shogun care murise fusese manevrat cu ușurință de familia Matsudaira, cele mai războinice rubedenii ale sale.

(Familia lui Sumie era o ramură neînsemnată a marelui clan Matsudaira.) Spre deosebire de el, succesorul lui, un văr îndepărtat, s-a stabilit în Miyako, lângă împărat. Voia să ceară Înălțimii Sale să sprijine încetarea campaniei pornite în sud de fostul shogun, campanie fără sorți de izbândă. De vreo două sute cincizeci de ani, relațiile dintre shogun și împărat fuseseră asemănătoare celor dintre Doamna Pipă și soțul ei ținut la pat: deși se umilea în fața lui și acționa numai în numele lui, el era cel care depindea în totalitate de ea. Totuși, odată cu sosirea străinilor, puterea shogunilor a început să scadă și ei au fost tot mai des nevoiți să invoce autoritatea Împăratului. Deși shogunii dinaintea lui locuiseră la Edo, aflat la două zile de mers pe jos de Miyako, noul shogun și-a petrecut aproape în întregime scurta domnie la Castelul Nijo, situat la vreo patruzeci de minute pe jos de casa familiei Shin. Timp de un an, atât împăratul cât și shogunul au locuit la Miyako, iar Chio și Matsu au scos un câștig frumos din legumele lor.

La două zile după ce a fost investit noul shogun, împăratul a murit în patul lui și Japonia a fost din nou îndoliată. Din prima iarnă petrecută la Miyako îmi amintesc vârtejurile de fulgi albi și kimonourile de doliu. Am făcut curat în casă zile în șir, până când prunii au înflorit sub zăpadă și a venit Anul Nou, în sunetele clopotelor din temple și pocnetele artificierilor care anunțau urcarea pe tron a noului împărat, un băiat de cincisprezece ani.

Nu am aflat numele împăratului decât după ce am părăsit Japonia; numele lui nu era pentru urechile oamenilor de rând. Îi spuneam „împăratul“. Dar în anul următor a schimbat numele erei din *Keio*, Marea Bucurie, în *Meiji*, Domnia Luminată. Până la Meiji, Japonia văzuse atâtea incendii, foamete și holeră într-un timp atât de scurt încât astrologii curții schimbau numele erei o dată la câțiva ani, încercând în van să păcălească soarta potrivnică. Nici una dintre erele anterioare nu durase mai mult de șase ani. În timpul Domniei Luminate, noul împărat îi făcuse pe astrologi să tacă și anunțase că numele erei se va schimba doar odată cu împăratul. Așa că astăzi, dacă vrei să vorbești despre el, îi spui împăratul Meiji. A domnit din 1867, anul dinainte de primul an Meiji, până la moartea lui, în Meiji 45.

În cele șase luni care s-au scurs între Bătălia de la Mori și încoronarea Împăratului Meiji Yukako a purtat același kimono. Stătea întinsă pe saltea, citea poeziile din cutia-pernă și din când în când cerea ceva de băut. Am cărat atâta ceai sus în cameră, pe scara abruptă și alunecoasă, că mi-am făcut o balustradă de frânghie ca să mă țin, după ce căzusem de două ori.

Am lăsat-o în pace. Am învățat japoneza cu micul Zoji. I-am adus ceai. Am stat lângă ea tot atâta vreme cât făcusem călătoria cu vaporul, purtând moartea mamei mele în suflet, iar când a venit noul an am forțat-o să revină la viață.

— Leagă-mi *obi*-ul în formă de aripi de fluture! Vreau să ies pe stradă, să văd oamenii îmbrăcați frumos pentru Anul Nou. Sumie e însărcinată? Cui îi pasă? Vrei șase copii, ca mama lui Sumie?

Mi-a legat *obi*-ul. M-a scos la plimbare. A spus că nu.

— Nu mă voi căsători niciodată, a hotărât ea.

Și-a pus un kimono nou – albastru ca noaptea și presărat cu stele, cu o dungă roșie la mâneci și la poale – a tras ferestrele deoparte și a făcut *temae* prima oară după șase luni, încă nesigură pe ea, dar hotărâtă. Nu mai cumpăraseră dulciuri de când fusese anunțată logodna lui Sumie. Acum a ingenuncheat lângă mine, în vârtejul fulgilor intrați pe fereastră; avea în mână o tavă cu biscuiți subțiri, de vară, în formă de evantai. Am mâncat unul. Nu mai era de mult crocant, după atâtea luni de ploaie și ninsoare, dar s-a dus pe gât cu o înghițitură de ceai verde care m-a înviorat. Când i-am dat înapoi bolul de ceai mi-a aruncat o privire blândă dar fermă și a dat ușor din cap, așa că am invitat-o ceremonios, încercând să îmi aduc aminte cât mai exact cuvintele, să mi se alăture și să bea și ea.

— Nu, apleacă-te astfel, m-a corectat ea.

— Am uitat, i-am spus. Mulțumesc.

— Acesta e rostul meu aici, mi-a răspuns ea, la fel cum ar fi răspuns tatăl ei unuia dintre învățăceii lui.

A părut mirată și încântată de propriile ei cuvinte. A turnat apă din ceainicul de fier, a amestecat ceaiul, apoi a băut cu înghițituri mari, ducând bolul la gură cu amândouă mâinile; mâne-cile kimonoului i se legănau în suflarea vântului. Silueta ei se

profila pe fundalul zăpezii, aspră și curată. A sorbit ultima picătură de ceai, așa cum mă învățase, dar cu mai multă putere, de parcă sorbea și acea zi în același timp. Apoi, așa cum fac deseori profesorii, a încălcat regulile și a luat unul din biscuiții umezi rămași din august.

— Altceva nu aveam, a spus ea scârbită.

A strâns ustensilele pentru ceai și mi-a strâns funda *obi*-ului.

— Hai să mergem la plimbare, mi-a propus. Hai să cum-părăm cofeturi cu ghimbir.

În lunile care au urmat, orașul s-a umplut de soldați, atât din armata shogunului cât și din trupele rebele din sud, samurai din clanurile Satsuma și Chosu, aliați cu bunicul din partea mamei împăratului. Din cauza vremurilor tulburi, Muntele nu i-a mai cerut lui Yukako să se gândească la căsătorie în acel an. Într-o noapte din luna a unsprezecea, după ce bruma albise veran-dele, trupele din sud au luat locul tuturor samurailor shogunului aflați în afara Palatului Imperial și au ocupat orașul. După ce bunicul împăratului din partea Satsuma a adunat toți seniorii și nobilii, tânărul împărat a apărut în fața lor și le-a citit un document prin care anunța că preia puterea și pământurile pe care strămoșii lui le încredințaseră clanului shogunului.

Aceasta a fost ceea ce s-a numit Restaurația Meiji: sudul s-a folosit de împărat pentru a-l răsturna pe shogun. Dacă shogunul ar fi fost ca o soție energică a unui bărbat ținut la pat, îmi imaginam mulțimea de samurai – dând năvală în oraș și strigând „Readuceți-l pe împărat! Izgoniți-i pe barbari!” – în chip de fetișcană obraznică venită să îi ia locul, doar ca să fie înlocuită la rândul ei de vicleana soră mai mare care o împinsese în brațele lui. Capii adunăturii de samurai rebeli au fost înlocuiți de o oligarhie de seniori și negustori care credeau că Japonia are de câștigat dacă, în loc să îi izgonească pe străini, învață de la ei. Era o strategie strălucită ca să stârnești o revoluție și să o dai drept restaurație dar, deși rebelii samurai cereau putere pentru împărat, nu erau pregătiți pentru următoarea lui mișcare: sfătuit de concetățenii lor mai bogați, acesta i-a dat pur și simplu la o parte.

În unele locuri, luptele au durat un an și jumătate, dar până în vară Edo a fost supus și împăratul s-a dus să vadă cu ochii lui orașul pe care și-l recăștigase. Noi, toți cei din casă, la fel ca întregul oraș, ne-am aliniat pe străzi atunci când a plecat cu suita lui de nobili. Stăteam prosternați, cu frunțile plecate până la pământ, în timp ce miile de oameni din trupele imperiale treceau în liniște. Am tras cu ochiul. Pe lângă noi treceau rânduri-rânduri de kimonouri de brocart. Caii mergeau încet, dar bărbații erau călare doar ca să nu își târască robele prin praf. Nu mai văzusem niciodată ceva atât de solemn, de somptuos, de maiestuos. Yukako mi-a împins fruntea în pământul bătorit, dar nu înainte de a arunca și ea o privire. Când s-au întors, cu fast la fel de mare, am îngenuncheat din nou pe străzi iar eu am tras cu ochiul și de această dată.

Un an mai târziu, în al doilea an Meiji, am împlinit treisprezece ani. Împăratul s-a dus din nou la Edo, iar noi am îngenuncheat pentru a treia oară pe străzi. Am aruncat o privire și am rămas cu gura căscată. Yukako m-a înghiontit, dar a rămas și ea cu gura căscată.

În anul scurs între aceste două procesiuni auzisem că budismul fusese interzis. Toți preoții și călugărițele trebuia să părăsească templele și să se întoarcă la viața laică. S-a dat ordin ca toate simbolurile budiste să dispară din sanctuarele shintoiste, după cum toate simbolurile shintoiste trebuia să fie luate din templele budiste. Preoții și statuile au stat împrăștiate timp de câteva luni și au reapărut, majoritatea dintre ei, ca și cum nimic nu se schimbaseră. Tot așa, doi ani mai târziu, *eta*, descendenții spurcați ai măcelarilor și ai pielarilor, au fost declarați cetățeni cu drepturi depline. La vremea aceea, măsura nu a avut nici o însemnătate pentru mine. Nu înțelegeam cuvintele, nici nu vedeam ceva schimbându-se. În rarele ocazii când Muntele comanda carne de porc pentru oaspeții lui, venea același om și, ca întotdeauna, Chio îl ținea la distanță: se tocmea cu el afară, în fața porții servitorilor, și stropea pragul cu apă după plecarea lui.

Așa că, deși auzisem că împăratul își modernizase Curtea, nu mă așteptam la mare lucru atunci când sute de oameni s-au perindat pe străzi, unii călare, cei mai mulți pe jos. În depărtare, un palanchin, asemenea unui altar purtat prin oraș într-o zi

de sărbătoare, plutea deasupra străzilor și a mulțimii. Asemănarea cu procesiunea din anul dinainte se oprea însă aici: cu toți erau îmbrăcați în haine occidentale. În aerul dulce de mai al celei de-a treia luni, alaiul de bărbați cu părul uns legat în vârful capului mășăluia în pantaloni cu dungi viu colorate și fracuri, cu umerii ridicați de epoleți absurzi, cu pieptul umflat de eșarfe, medalii și fireturi. Nu mai văzusem pantaloni de trei ani și îmi păreau niște bețe, niște tulpini – deghizări. Nu am putut vorbi cu Yukako despre cele văzute fiindcă, de fapt, nu ar fi trebuit să tragem cu ochiul.

Între aceste două procesiuni împăratul a dat o ultimă bătălie cu cel mai mare dușman al său, clanul Matsudaira, din care se trăgeau strămoșii shogunului și familia în care se născuse Muntele. Muntele avusese dreptate să își caute aliați în casa imperială, dar, plin de tact, nu le-a spus rudelor sale. Fratele și nepotul său – adică tatăl și fratele lui Sumie – au fost convocați la fortăreața clanului, aflată la nord de Miyako, să se lupte cu trupele imperiale care năvăleau înăuntru. Scăpând cu viață, au fost duși pe jos la Edo și aruncați în închisoare. Ori de câte ori o vizitam în acele luni îndoliate, Doamna Pipă ridica în slăvi curajul samurailor Matsudaira care preferaseră să se sinucidă decât să fie capturați în viață. Bărbatul ei, un bătrân ramolit, era pomenit între două relatări de pe front, atât de repede că mai târziu m-am întrebat dacă era adevărat că se sinucisese, convins că astfel își îndeplinea datoria.

În vârtoarea acelor vremi, când am împlinit zece, unsprezece, doisprezece și treisprezece ani, singura mea mângâiere au fost miresmele amestecate ale lui Yukako, pe când dormeam pe podea în camera ei: ceara de albine din părul ei, sărurile de baie, parfumul de cedru și mușcată al ierburilor pe care le folosea ca să alunge moliile din țesăturile de mătase, dar și mirosmi mai delicate, ca smirna și praful de ceai. *Yu-ka-ko* însemna Copilul Miresmelor Noptii, iar mirosul ei era dulce și iute, ca al pământului reavăn.

Când am făcut treisprezece ani, în al doilea an Meiji, vorbeam și înțelegeam japoneza, într-un fel care, cred, reflecta modul

în care Yukako citea și scria; ajungeau la noi fărâme de informații din care compuneam un înțeles, folosind ceea ce știam și ce ne așteptam să auzim. Înțelegeam ceea ce mi se spunea fiindcă oamenii mi se adresau mie, iar după o vreme auzisem de nenumărate ori aceleași lucruri – câteva sute – care îmi erau spuse de ceilalți, cu excepția lui Yukako și a micului Zoji. Dacă două persoane stăteau de vorbă, puteam înțelege ce își spuneau doar dacă ascultam cu atenție. Puteam exprima mult mai puțin decât puteam înțelege. Yukako citea cărți bogat ilustrate, scrise în ambele alfabet japoneze: caracterele ideografice chinezești sau *kanji*, pe care le foloseau bărbații, și semnele fonetice mai simple, *kana*, pe care le foloseau femeile. Uitându-se la ilustrații, la *kana* și *kanji*, Yukako crea o poveste fiindcă aștepta o poveste. Putea să citească o propoziție cu glas tare și să o explice în amănunțime, dar dacă îi arătam un *kanji* se enerva; nu putea să îmi spună ce înțeles avea de sine stătător, deși tocmai îl folosisese alături de altele ca să îmi explice propoziția. Înțelegea mult mai multe *kanji* decât putea scrie.

Poate fiindcă în japoneză erau atâtea cuvinte care se pronunțau la fel, și cuvintele erau scrise fără spații între ele, *kanji* mergea alături de *kana* ca un fel de mărturie arheologică tăcută, tot așa cum scrierea noastră indică originea cuvântului. Un vorbitor de engleză obișnuit știe ce este o *conversație*, o persoană alfabetizată știe să scrie cuvântul, o persoană cultivată știe că vine din latină prin intermediul francezei, iar un lingvist știe că *verse* înseamnă *a se asocia* și *con* înseamnă *cu*. Pentru un poet *conversație* înseamnă *relație cu*. Toate aceste straturi fac parte din limba engleză. Japonezii aveau câteva proverbe care despărțeau *kanji* în părțile componente – așa cum îmi arătase Sumie cuvântul *a plăcea*, format din *femeie* și *prunc*. La baie, bărbații bombăneau la adresa soțiilor lor, pomenind întreita repetiție a caracterului *kanji* care înseamnă *femeie* în caracterul care înseamnă *gălăgios*, *kashi-mashi*. În cele mai multe cazuri însă, am fost nevoită să descopăr eu însămi părțile componente ale unui *kanji*, lucru care când o agasa, când o amuza pe Yukako. Nu prea se gândea la asta, în afară de cazul că apărea un cuvânt nou, precum *jirikisha*.

Ce larmă necunoscută se auzea pe străzile de pământ bătătorit în vara anului doi Meiji ? *Jinrikisha*, *jinrikisha*. Două roți enorme, care făceau mai mult zgomot decât o armată de sandale de lemn; două prăjini de care trăgea un alergător, doar cu o pălărie de paie pe cap și o pânză înfășurată pe șolduri, și care, la rândul lui, striga cât îl ținea gura; o cochilie neagră, lăcuită sau vopsită în culori vii, în care încăpeau un pasager sau doi; un coviltir să îi apere de ploaie. Acest nou mijloc de transport a cucerit Miyako cu aceeași repeziciune cu care bicicleta avea să cucerească Parisul *fin de siècle*. În scurtă vreme a devenit cel mai obișnuit lucru din lume; până și vânzătorul de *tofu*, cel cu bărbia ascuțită, a renunțat la cobiliță și putinei și și-a luat o trăsuriță. Dar deși după câțiva ani ni se părea că fusese acolo de când lumea și credeam că de la noi a trecut peste mări ca să devină prăfuita *ricșă* din Lumea Veche, de care vorbea orice călător prin India în jurnalul său, *jinrikisha* a fost un șoc pentru noi. Venea de la Edo, așa cum veneau toate lucrurile fine și la modă.

Într-o zi de toamnă eram la templu, în fața solemnei Kannon, zeița milei. Veneam la templu în fiecare dimineață. Deși Kannon era imaginea budistă a zeiței șintoiste căreia mă rugasem în prima mea noapte la Miyako, această primă oprire în pelerinajul nostru zilnic – înainte de Benten-*sama*, zeița aurită a lăutei – îmi plăcea mult mai mult. Yukako îi împărtășea zeiței cu multe brațe speranțele ei. Am auzit-o vorbind despre tatăl ei, despre o melodie pe care o exersa la *shamisen*, despre o anumită parte a *temae*. O imitam, rugându-mă să învăț fel de fel de lucruri mai bine: cum să folosesc trei verbe corect într-o propoziție, cum să țin bolul de ceai ca să nu îmi scape, cum să răspund la zeflemelile domnișoarei Hazu când mergeam la baie.

Celeilalte zeițe, Kannon-*sama*, sora mea mai mare îi vorbea de necazul din sufletul ei. La început, după căsătoria lui Akio, fața lui Yukako se crispa când aprindea tămâie la templu, dar în cei trei ani care au urmat a început să facă o scurtă rugăciune pentru sănătatea primului copil al lui Sumie, apoi a celui de-al doilea și apoi a tustrei copiilor ei. Cu timpul, amărăciunea dezamăgirii pe care o suferise a fost ștearsă de groaza și uimirea

pe care le auzeam în vocea ei când vorbea despre Sumie – să locuiască atât de departe, în Hikone, de cealaltă parte a lacului Biwa, să aibă atâția copii atât de repede – așa că nu după multă vreme în rugăciunile ei răzbătea un fel de satisfacție de a se ști răzbunată. În primul an Meiji, Akio fusese rănit în bătălia purtată împotriva armatei împăratului iar Sumie avusese o naștere foarte grea. În acea dimineață de toamnă a celui de-al doilea an Meiji rugăciunile lui Yukako aveau deja o notă de sinceritate prudentă. Cât despre mine, vedeam în doamna cenușie, Kannon, un fel de Mater Dolorosa învăluită în mantia ei. În timp ce Yukako se ruga, eu încercam să evoc figura mamei mele. Când îmi apărea prin fumul de tămâie, durerea îmi săgeta inima; dacă nu o puteam vedea, mă copleșea un sentiment de vinovăție.

În dimineața aceea, în timp ce ardea tămâia aprinsă de Yukako, am auzit un păcănit neobișnuit și strigătul unui alergător. Ne-am întors și, prin poarta acoperită cu țiglă groasă a templului, am văzut o călugăriță budistă coborând dintr-o *jinrikisha*. Ne-am uitat una la alta cu gura căscată: părea atât de cutezătoare, asemenea unui războinic coborât de pe un car de luptă. Când am plecat, am văzut lângă poarta templului o bancă nouă pe care era pictat un semn: o roată și trei *kanji*.

— Uite! mi-a spus Yukako. *Jinrikisha*.

Yukako mi-a arătat fiecare caracter în parte și mi-a explicat cum formează împreună *jinrikisha*, „căruță trasă de om“. *Jin*, care înseamnă *persoană*, era făcut din două trăsături de penel. *Riki* arăta ca litera *k* sau jumătatea de jos a caracterului însemnând *om*.

— Puternic, a spus Yukako, mimând un luptător de *sumo*, după care mi-a spus că *sha* – un dreptunghi împărțit în patru cu o cruce deasupra și una dedesubt – înseamnă *trăsură*.

— Trăsură?

— Îți aduci aminte de cartea doamnei Murasaki? Doamna Rokujo cea geloasă, în trăsură?

Atunci mi-am amintit de o imagine dintr-o carte de istorioare: o doamnă cochetă lăsându-și mâneca lungă să cadă peste marginea ferestrei unei trăsură.

Am privit îndelung caracterul chinezesc, până când am înțeles ce înseamnă cele două cruci de deasupra și dedesubtul dreptunghiului.

— Văd o trăsură! am exclamat bucuroasă. O cutie – am arătat-o cu degetul – și două roți!

Yukako m-a privit încântată, de parcă eram un cățeluș care învățase singur o figură nouă.

— Mică străină, m-a alintat ea în limbajul nostru secret, așa cum eu îi spuneam soră mai mare când eram doar noi două și tânără stăpână când erau și alții de față.

Brusc, hurducăitul altei *jinrikisha* a umplut strada. Yukako s-a uitat la roțile zgomotoase, apoi la mine și un zâmbet i-a înflorit pe față. Până la călugăriță nu mai văzusem niciodată o femeie în *jinrikisha*. Dar dacă ea putea – alergătorul s-a oprit lângă bancă și ochii lui Yukako au început să strălucească – atunci pe noi ce ne oprea?

— Bani am, atunci de ce nu? mi-a șoptit ea și m-a luat de mână.

Flăcăul s-a oprit în fața noastră și a făcut o plecăciune. Pe frunte avea legată o fâșie de bumbac răsucită până ajunsese ca un șiret.

— Du-ne la porțile Palatului, i-a spus Yukako.

Eu mersesem în trăsură cu unchiul Charles până în port. Traversasem trei oceane cu vaporul. Călătorisem cu trenul, un animal uriaș care gonea zdrăngănind pe drumul ce avea să devină Canalul de Suez. Când băiatul a luat-o la fugă zdruncinându-ne și a ajuns repede la viteza unui trăpaș nu foarte iute, Yukako m-a strâns de mână atât de tare că am întreat-o:

— Ai mai mers vreodată atât de repede?

— Nu! a țipat ea râzând, dar vocea i-a fost acoperită de strigătele alergătorului:

— *Abunai!* Atenție! *Abunai!* Pericol!

Puțin după aceea omul a oprit brusc și am simțit cum forța ne împinge în scaun. În fața noastră, zidul de nord al Palatului se întindea în ambele direcții. Doi samurai cu coifuri pe cap stăteau în fața porții. Yukako părea dezamăgită. Chiar atât de aproape de Palat stăteam?

— Acum la Castelul Nijo! a strigat Yukako.

Flăcăul a alergat de-a lungul zidului Palatului Imperial, apoi a luat-o la trap spre apus. Pe drumul de o milă între zidul de nord al Palatului și porțile Castelului Nijo, Yukako m-a ținut de mână, cu ochii larg deschiși, chicotind din când în când de plăcere și spaimă.

După plecarea shogunului, în uriașa fortăreață mai rămăseseră doar câteva zeci de străjeri imperiali. Era însă impresionantă, cu zidurile făcute din blocuri de piatră, poarta cu acoperiș de țiglă înălțându-se amenințătoare și șanțul de apărare plin cu apă verde, măloasă. Când alergătorul s-a oprit la fel de neașteptat ca înainte, Yukako a rămas nemișcată; avea obraji roșii de parcă băuse vin. Și acum? Alergătorul s-a uitat la ea. Am privit-o și eu. A plecat ochii, nesigură, apoi a ridicat din nou privirea spre zidurile abrupte. Cum stătea cuibărită în cutia de lemn pictată cu frunze roșii, părea mai mică. Locul nostru nu era aici.

— Ei, cred că acum vom merge acasă pe jos, a zis și i-a numărat omului banii.

Nu îmi venea să cred că omul pleacă luând cu el atâția bani și am rămas cu ochii la frunzele roșii care se îndepărtau pe stradă.

— Nu îți face griji, zise Yukako. Cumpărăm niște *sanma*. De fapt, acum e vremea lui. Poți să îl duci?

În acest fel făcea o dublă economie: o dată cumpărând un pește ieftin, a doua oară neplătind ca să fie transportat acasă. Meritau câteva minute de încântare ale lui Yukako drumul lung pe jos până la piață, în sandalele grele de lemn, apoi întoarcerea acasă, mergând în urma ei, cu o găleată de pește și un calup de gheață în brațe?

— *Mochiron*, am răspuns. Desigur.

Am trecut din nou pe lângă zidul scund al Palatului Imperial. O droaie de bătrâne scoteau dintre pietre mușchiul gros – până de curând foarte apreciat. După ce am trecut de ele am întrebat:

— Shogunul nu se mai întoarce, nu-i așa?

Yukako a pufnit; era o întrebare copilărească.

— Și împăratul?

În spatele zidului Palatului se înălțau copaci roșii și copaci desfrunziți, tulpini prăfuite de bambus. Împăratul era încă la Edo, al cărui nume fusese schimbat de curând în *Capitala de Răsărit* sau *Tokio*. La rândul lui, Miyako fusese numit *Kyoto* sau *Orașul-Capitală*.

— Nu știu, a murmurat Yukako.

— Îți amintești de straiile acelea?

Am folosit alt cuvânt nou creat, precum *Tokio* sau *Kyoto* sau *jinrikisha*: *yofuku*, adică straie occidentale.

— Nu ai văzut nimic! mi-a spus Yukako ferm, abia ținându-se să nu zâmbească.

— Nu am văzut nimic, am repetat solemn.

Yukako mergea ca într-un vis și îmi dădeam seama că reve-dea cu ochii minții alaiul trecând prin fața ei: picioarele lungi și subțiri ca de pui în pantalonii dungați, zorzoanele și fireturile țipătoare. M-am ridicat pe vârfuri și i-am șoptit cu voce parcă venită din mormânt:

— Nu am văzut nimic.

— Taci din gură! a zis ea chicotind.

Acasă, în timp ce eu desenam caracterul *jinrikisha* sub privirea atentă a lui Yukako, ne-a venit în nări mirosul de pește prăjit. Apoi Chio a urcat în cameră:

— Tatăl tău vrea să mănânci eu el în Baishian, i-a spus lui Yukako.

Ne-am privit surprinse.

— Și eu? am întrebat.

— Tu poți aduce felurile de mâncare.

— Te rog, poate sta și ea aici? a întrebat Yukako când am așezat vraful de cutii cu *bento* în fața Muntelui. Tatăl și fiica stăteau față în față, despărțiți de podeaua lustruită a micului pavilion de ceai.

— Poate aștepta în *mizuya*, dacă avem cumva nevoie de ceva, a zis el.

Nu era o concesie neînsemnată, pentru că, la ceremonia ceaiului, „cumva” se întâmplă foarte rar. M-am retras în *mizuya*, camera de un *tatami* unde se fac pregătirile pentru ceremonia

ceaiului. Ustensilele erau aranjate lângă ușă, iar la celălalt capăt al camerei era „partea udă“, unde se aflau un butoiș cu apă pentru spălat ustensilele de ceai și un grătar de bambus așezat peste un mic șanț de scurgere. Când am îngenuncheat pe podeaua lustruită dintre *tatami* și șanțul de scurgere am auzit un pocnet metalic dedesubt: cineva puna cărbuni în cutia de metal de sub podeaua camerei unde mă aflam. Printr-o fereastră zăbre-lită puteam urmări ce se întâmplă în camera de ceai. Vedeam fața lui Yukako și ceafa Muntelui. Când ea a aruncat o privire către ușă, parcă așteptându-mă, Muntele, mai mult trist decât supărat, a dojenit-o:

— Nu mai ești o fetiță și azi nu e Ziua Păpușilor.

— *Hai*, a încuviințat Yukako.

S-a înclinat, dar se vedea că e jignită. Cât timp ea și tatăl ei au mâncat în tăcere, eu am ronțăit cocoloșul de orez pe care mi-l pusese Chio în mână. Încă nu venise vremea să fie folosită vatra din podea. Pe rogojină, alături de Munte, susura apă pusă la fiert într-un cazan deasupra vasului cu tăciuni. Tăciunii luceau în grămăjoara de cenușă aranjată cu grijă. Partea cea mai luminată a încăperii era lângă intrarea joasă, căci ușa pătrată fusese lăsată deschisă ca să intre căldura soarelui. Când au terminat, Muntele a dat deoparte cutiile de *bento* și a început să aducă ustensilele de ceai. Pe fața lui nu se citea nici iritare, nici mulțumire când trăgeam cutiile lăcuite din fața lui.

În acea zi a pus în fața lui Yukako un singur biscuit fin, în formă de frunză, făcut din făină de orez și pudrat cu zahăr. Am remarcat cu admirație această tratație frugală; stătusem îndejuns în casa familiei Shin ca să înțeleg că în camera de ceai nu te îndopi cu dulciuri. În miezul verii, Muntele folosea un vas negru de lut, puțin înalt, pe care îl umplea cu apă scoasă din adâncul puțului, atât de rece încât vasul se aburea. Acum, în plină toamnă, adusese un vas înalt și subțire pe care erau pictate tărtăcuțe. Yukako nu îmi dăduse încă voie să învăț *temae* pe care o practica tatăl ei, dar mă străduiam să observ cât puteam de bine gesturile lui modeste, îndelung exersate.

Eram obișnuită cu lecțiile mereu întrerupte ale noilor învățăcei, cu gesturile energice, aproape supărate, ale ucenicilor care

se străduiau să nu se împăuneze în fața învățăcelilor de un an. „Uitați-vă bine, e ultima oară că vă mai arăt cum se face!“ Bine-înțeles, eram obișnuită cu mișcările lui Yukako, precise ca ale unei păsări de apă, cu felul în care trupul ei lung ocupa spațiul strict necesar pe rogojina rezervată gazdei. Pe Munte îl văzusem făcând ceai doar când toată casa era adunată de sărbători. Așa cum o îndeplinea el, *temae* era lină, ca apa vărsată dintr-un vas, care se întinde pe podeaua de lemn, era firească, așa cum era Chio când pregătea orezul pentru masă. Părea că vine de la sine, dar nu așa cum e somnul, ci așa cum e mersul. Era lipsită de stângăcie, dar și de îngâmfare. Ce frumos e să vezi ceva făcut simplu și bine!

Yukako a sorbit adânc din ceai și l-a invitat ceremonios pe tatăl ei să i se alăture. El s-a înclinat, arătând că primește, a spălat bolul și a pus înăuntru praful de ceai cu spatula. Înainte să toarne polonicul de apă fierbinte, s-a întors spre ea, tot în genunchi. Era contrar ceremonialului și Yukako a făcut ochii mari.

— Pavilionul de ceai e altceva decât lumea din afară, a zis el. Dar...

Nu am înțeles ce i-a spus. M-am dat mai aproape de fereastra zăbreliță, sperând că va repeta câteva vorbe și întrebându-mă de ce Yukako se întunecase la față.

— Dar îi mai ai pe învățăcei, a încercat ea să îl consoleze.

— Cred că da, i-a răspuns și l-am mai auzit spunând cuvântul „căsătorie“. Îmi pare rău, dar va trebui să mai aștepti.

Yukako a făcut o plecăciune. Pe fața ei nu se putea citi nimic.

— Ești un bărbat tânăr, tată.

Nu era nicidecum tânăr.

— Voi scrie o scrisoare, a zis și i-a spus ce speră să obțină prin acea scrisoare. Yukako a încuviințat dând din cap. Nu înțelegeam.

— A fost bine că ai cumpărat peștele, i-a spus.

Yukako a tresărit. Nu am auzit niciodată un japonez spunându-i copilului său „Sunt mândru de tine“, dar el a adăugat:

— Și mama ta știa să chivernisească banii.

Yukako s-a plecat până la pământ, ca să nu i se vadă fața. O frunză galbenă de ginko a intrat pe ușă, adusă de vânt.

Muntele și-a pregătit un bol de ceai și l-a băut. Părea că nu mai e atât de mâhnit, ba chiar parcă mai căpătase puțin curaj.

— Acum chiar că e vremea potrivită pentru *sanma*, a zis el.

După ce musafirul sau ultimul dintre musafiri a băut ceaiul, gazda spală bolul cu apă curată și varsă apa într-un vas special. Dacă, în momentul când toarnă apa, musafirul de onoare păstrează tăcerea, gazda înțelege că trebuie să mai facă un bol de ceai. Altminteri, musafirul spune, așa cum a spus Yukako, încet:

— Te rog, încheie.

— Nu mai vrei o ceașcă? s-a mirat Muntele.

— Ce ți-a spus tatăl tău? am întrebat-o în acea seară.

Yukako a oftat. A deschis gura ca să îmi răspundă, apoi s-a răzgândit.

— Vei afla destul de curând, oricum, a spus în cele din urmă.

— A aflat că am mers cu *jinrikisha*? S-a supărat?

— Nu, mi-a răspuns rușinată.

9. 1870

Tatăl lui Yukako îi spusese ce va însemna Restaurația Meiji pentru familia Shin. De aceea am mâncat *sanma* de mai multe ori în iarna aceea, când al doilea an Meiji a devenit al treilea și când nu mai era vremea potrivită pentru acest pește. Din același motiv, de Anul Nou, în loc de o bucată de țesătură pentru kimono, noi, servitorii am primit doar nume de familie, devenite obligatorii prin decret imperial. Eu am devenit Migawa Urako.

Odată cu învățăcele din Camera Lungă au plecat și cusătoresele; până și fiica lui Chio, Kuga, l-a luat pe micul Zoji și s-a dus să lucreze la cei rămași dintre rubedeniile Doamnei Pipă. Pe strada Canalului, în casa cu iaz în care se oglindea luna, devenită acum prea mare, nu au rămas decât femeile și copiii. Sumie era la Hikone; tatăl și fratele ei mai mare erau la Edo, în închisoare.

Când Kuga s-a mutat în casa Doamnei Pipă, soțul ei, Goto, și-a luat fiul înapoi. Noua lui soție avea și ea un băiat, așa că Goto l-a trimis pe Zoji să lucreze la stăpân. Cu banii luați în schimbul lui și-a plătit datoria de la jocurile de noroc. Noul stăpân al lui Zoji, seniorul Ii din Hikone, tatăl lui Akio, era vestit pentru frumósii lui cai murgi. Cât era de mic, Zoji era totuși în stare să care apă și să țesale armăsarii pe care înălțimea Sa nu îi vânduse încă. Îmi era tare dor de el și Kuga trebuie că suferea și mai mult.

Rămăși fără învățăcei, grădinari și cusătorese, fără Kuga și Zoji, noi cinci – Yukako, Muntele, Chio, Matsu și cu mine – am încuiat toate mobilele de prisos în pavilionul-magazie, ca să putem curăța mai repede podelele casei acum goale. Sub supravegherea lui Chio, Yukako și cu mine ne străduiam să ne coasem singure kimonoul, care trebuia descusut la fiecare spălare. Am împachetat robele frumoase punând ierburi aromatice și bucățele de cedru între țesături și purtam doar straie de lucru, în culori mohorâte, în timp ce în jurul nostru toate fiicele de negustor purtau culori mai vii decât văzusem vreodată – urmare a abolirii legilor somptuare date de shogun, dar și a apariției noilor vopsele englezești.

Nu am știut niciodată cu precizie când cade doi mai, dar știam că ziua mea de naștere era în luna a treia sau a patra, când înfloreau bujorii, atât în grădini cât și pe minuatul paravan aurit pe care Doamna Pipă îl cumpărase de la un curtean scăpătat, un nobil *kuge* pe care îl disprețuia. În anul acela însă, în firida casei de pe strada Canalului nu am văzut decât un bujor într-o vază și un desen în peniță reprezentând un fluture, așa cum vedeai în mai toate casele la începutul verii.

— Unde e paravanul? am întrebat.

— Parcă se pricepe pisica la bani de aur, a bombănit bunica lui Yukako. Acesta e un desen vechi, de valoare.

M-a pocnit în tâmplă cu capătul de metal al pipei, iar Yukako și-a cerut de mai multe ori iertare pentru grosolănia mea. Supărată, Doamna Pipă a mormăit câteva cuvinte, între care și *kuge*.

— Dar... am îngăimat eu.

— Dar ce? s-a întors ea încruntată spre mine.

— Nimic. Iertare. Iertare. Fluturile e foarte frumos.

Din fericire, tocmai atunci a sosit o bătrână însoțită de o fetiță care purta o cutie de *shamisen*. Bătrâna avea o față urâtă, acoperită de negi dar, în ciuda hainelor ponosite, se purta cu o anumită eleganță. A început să discute cu Doamna Pipă pe un ton cam înțepat iar eu și Yukako ne-am furișat afară.

Ceva mai târziu, când stăteam împreună în camera cusătoarelor, acum goală, Yukako mi-a atins ușor tâmpla cu vârful degetelor.

— Ți-a mai trecut?

Am dat din cap.

— Îmi pare rău că te-a lovit, *Ura-bo*. Sunt vremuri grele pentru noi.

Am dat din nou din cap.

— Vezi tu, nu au terminat de plătit paravanul. Au fost nevoiți să îl vândă.

— Aha, am făcut eu cu voce gătuită.

— Și singurul cumpărător pe l-au găsit a fost cineva de la Curtea împăratului.

— *Kuge*?

— Întocmai.

Până de curând, *kuge*, aristocrați dinaintea venirii shogunilor la putere, trăiseră din pomenile shogunului, în timp ce samuraili primeau substanțiale stipendii în orez.

Am dat iar din cap, cu ochii plini de lacrimi. Nu aș ști să spun de ce, dar îmi părea foarte rău după acel paravan. „Nu mai sunt o copiliță“, mi-am spus dar nu m-am putut abține:

— Dar...

— Dar ce? m-a întrebat Yukako, deși mult mai blând decât bunica ei.

— Dar e ziua mea, am încercat să îi explic.

— *Ura-bo*, a zis ea înduioșată și mi-a netezit o șuviță de păr. Câți ani ai?

— Paisprezece.

— Așa de mare ești? În curând va trebui să îți găsim un soț.

— Nu! am spus. Voia să mă mărit și să plec de lângă ea?
Sunt prea tânără.

— Ei, bine, a zis ea drăgăstos, îi vom spune coafezei să mai aștepte un an.

La baie, două fete de seama mea veneau deja cu părul dat cu ceară și prins cu piepteni. Chiar și domnișoara Hazu începuse să poarte încălțări fine, căptușite cu piele, cum purtau femeile, și le schimba la două săptămâni. Eu purtam încă părul strâns într-un coc moale, ca fetițele, și mergeam tropăind în sandale de lemn.

— Ce zici? m-a întrebat Yukako văzând că nu răspund.

— Mulțumesc, am zis și inima îmi bătea tare de bucurie.

Vremea era rece și cețoasă, așa că țineam un vas cu ceai verde obișnuit pe vatra cu cărbuni și beam din când în când ca să ne mai încălzim. Era mai plăcut să stăm cu ușile de hârtie *shoji* deschise decât să ne ghemuim înăuntru, la lumina lămpilor. În afară de kimonourile pentru baie și cele pe care le purtam – lăsând la o parte mătăsurile frumoase pe care le puseseșăm bine – toate hainele noastre (și cele ale Muntelui, ale lui Chio și ale lui Matsu) zăceau în jurul nostru, descusute de tot sau doar pe jumătate: fâșii de kimonouri și căptușeala lor, împăturite care cum le era felul. Hârdaiele erau umplute cu apă pentru spălat, în unele curată, în altele deja tulbure de murdăria țesăturilor puse la muiat. De perete erau sprijinite scânduri pe care se uscau fâșiile curate de kimono. Lățimea fâșiilor din care se făcea un kimono era de o treime din latura scurtă a unui *tatami* – cam de două palme – așa că scândurile erau lungi și înguste. Când fâșiile erau uscate, le dezlipeam de pe scânduri și ne apucam să le coasem – o muncă istovitoare, mai ales că trebuia să avem grijă cum prindem banda de la gât și potrivim colțurile rotunjite ale mânecilor. Cefele ne dureau. Ochii ne dureau. Țineam la îndemână fâșii de bumbac în care ne înfășuram degetele ca să nu pătăm țesăturile de sânge.

În ziua aceea mă simțeam părăsită. Tot corpul mă durea. Eram întotdeauna puțin abătută în această perioadă din an, fiindcă de fiecare dată trebuia să îi amintesc lui Yukako de ziua mea de naștere. Ea se arăta îngăduitoare când o băteam la cap, deși

ei nu făceau mare caz de ziua de naștere. La fiecare An Nou, indiferent în ce lună eram născuți, mâncam cu toții boabe de soia prăjite – atâtea boabe câți ani aveam plus unul – și cu aceasta deveneam cu un an mai bătrâni. Îmi aminteam vag că Zoji era născut iarna, dar nu aveam cum să nu țin minte Ziua Băieților, cu stânjeneii și flamurile în formă de pește, mai ales că, în aceea zi de început de vară, Chio și Kuga îl tratau ca pe un mic zeu. Yukako și cu mine eram răsfățate de Ziua Fetelor, când primeam în dar păpuși îmbrăcate în veșminte de împărat și împărăteasă și când, îmbrăcate în cele mai bune haine de mătase, eram îndopate cu dulciuri. Nu era rău deloc, dar aș fi dat oricând aceea zi pe o cină la masă, o fundă nouă în păr, un cântec îngânat de mama, ba chiar și de unchiul meu, de cartofii cu usturoi fierți în vin și smântână. De un tort, o lumânare, o dorință pusă. Am dus mâna la gât, dorindu-mi să mai am medalia Sfintei Clara.

Poate că asta însemna paravanul aurit pentru mine: un fel de ritual legat de ziua mea de naștere. Simțeam cum mi se strânge stomacul de părere de rău după el, de melancolia mea de mai, de indignare că fusesem lovită în cap cu pipa, de spaima resimțită când îmi vorbise Yukako de măritiș. Sau poate mă durea fiindcă mâncasem ceva ce nu îmi priise. Am lăsat acul jos și m-am frecat încet pe burtă. Mașele parcă îmi chiorăiau. Trebuia să mă duc la closet? Când m-am ridicat în picioare am auzit un ușor plescăit; Yukako a scos o exclamație de mirare.

— Ura-*bo*, a zis ea dojenitor și a tras repede ușa de hârtie.

— Ce e? Ce e?

— Scoate-ți eșarfa cu mare grijă, mi-a spus.

Am auzit încă un plescăit, m-am dat înapoi și am văzut două pete rotunde de sânge pe *tatami*.

Yukako m-a ajutat să desfac șnurul și cele două eșarfe care îmi țineau *obi*-ul. M-am învățit încet pe loc, iar ea a strâns fâșia lungă de zece picioare în brațe. Apoi mi-a scos kimonoul și l-a ridicat în sus.

— Vezi?

Kimonoul meu era gri-albăstrui, cu dungi cenușiu-deschis, o combinație mohorâtă de culori, ca să nu se vadă praful din

oraș și praful din casă. Se vedea însă foarte bine sângele care se întinsese pe partea din spate și care acum picura din nou pe podea.

— Mai ai ceva de îmbrăcat sus?

— Doar kimonoul pentru baie și ... am arătat cu mâna spre pânzele pe care le coseam. Toate sunt aici.

Yukako a oftat. A pus kimonoul pătat la muiat, apoi mi-a pus dedesubt căptușeala de bumbac, ca să nu mai pătez podeaua de sânge.

— Să nu te miști de acolo, a zis și a șters rogojina cu o cârpă.

— Am să mor? am întrebat-o.

În situația de criză în care ne aflam, Yukako își stabilise sarcini precise și le îndeplinea cât putea de repede și de bine. Când a auzit ce am întrebat-o s-a stăpânit să nu zâmbească.

— Nu, mi-a răspuns, ținându-se ca să nu râdă și eu am crezut-o. Mă întorc îndată.

Evenimentele care schimbaseră viața familiei Shin – despre care Muntele îi vorbise lui Yukako în ziua când ne plimbaserăm cu *jinrikisha* – erau următoarele: în cel de-al doilea an Meiji, împăratul dăduse un decret prin care desființa aristocrația feudală. În chiar seara restaurării anunțase că ia înapoi toate pământurile pe care le încredințase shogunului și seniorilor lui, precum și tot orezul produs pe acele pământuri. În locul unei caste de războinici din tată în fiu, în care fiecare om era loial seniorului său, împăratul a anunțat că va constitui o armată formată din tineri proveniți din orice pătură socială, care să îi fie credincioși doar lui. Ca să creeze această armată și să poată da bani noului guvern, a rupt legăturile cu seniorii și samuraii care beneficiaseră de dărnicia shogunului timp de două sute cincizeci de ani. Pentru Munte, aceasta însemna că nu mai dădea lecții învățăceilor, ai căror tați îl plăteau din stipendiile lor de orez, și că nu va mai primi nimic de la cei trei seniori al căror maestru în ceremonia ceaiului era și care îi dădeau până acum destul orez cât să hrănească trei mii de oameni timp de un an. Ca și cum atât nu era îndeajuns, împăratul anunțase un program de *Bunmei Kaika*, Civilizare și Luminare. Ceremonia ceaiului, alături de

vânătoarea cu șoimi sau ghicitul în tămâie aprinsă, era considerată o „distracție” arhaică, pe care era mai bine să o abandonezi decât să o menții în uz. În acea primăvară, tații samurailor, nemaivând bani pentru ceai, își retrăseseră fiii de la școala Shin. În vârtoarea acelor vremuri, neguțătorii consideraseră că e mai prudent să procedeze la fel. De când plecaseră învățăceii, casa se cufundase în liniște.

În acest timp am aflat că împăratul îi puna pe toți seniorii și războinicii să își taie părul strâns în coadă în creștetul capului. Muntele aștepta zadarnic un răspuns la scrisorile prin care ceruse ajutor. În fiecare zi aducea o nouă ofrandă strămoșilor așezând un bol de ceai în fața statuii strămoșului său adoptiv, Rikyu, după care își pregătea și el o ceașcă de ceai în Casa Norilor.

Rikyu, creatorul ceremoniei ceaiului și maestrul de ceai al lui Hideyoshi, cel mai important comandant militar din vremea lui, fusese obligat să se sinucidă în momentul când nu mai fusese pe placul stăpânului. Pavilionul de ceai numit Casa Norilor fusese construit în stilul îndrăgit de nepotul lui Rikyu, Sotan, rămas atât de sărac după ce bunicul lui căzuse în dizgrație că spatula lui preferată de ceai era tocită pe o parte de atâția ani de folosire. Când în sfârșit norocul i-a surâs, Sotan a construit un pavilion de un *tatami* și jumătate ca să nu uite prin ce trecuse și să cinstească anii petrecuți de unul singur. O generație mai târziu, fiul lui cel mare, Shinso, a construit o copie a aceluia pavilion micuț pe pământul lui, ca să aducă tuturor aminte de vremurile de restriște ale familiei lui. Aceasta a fost Casa Norilor, în care Muntele își bea zilnic ceaiul din rezerva care se împuțina văzând cu ochii.

— Toți bogătașii vor să lase lumea și să ducă viață de călugăr, îmi aduc aminte că spunea Matsu într-o seară pe când mergeam la baie. Dar el parcă e pierdut, așa cum stă singur în cămăruță. Eram atât de mulți înainte, a încheiat el cu un oftat.

— Se va descurca, a zis Chio aproape cu asprime.

Yukako s-a întors cu kimonoul meu de baie și câteva pachete de hârtie moale, pe care m-a învățat cum să le folosesc și unde să le ard. A mai adus și al doilea ceainic, pe care l-a pus pe tăciuni.

— O-Chio ți-a făcut niște ceai, mi-a spus și mi-a dat o ceașcă fierbinte, cu miros amărui, când m-a văzut că mă frec din nou pe burtă. Îți va face bine.

A pus și căptușeala pe care șezusem la muiat și a adăugat:

— Astă-seară poți să te speli la baie, dar să nu intri în vană când îți curge mult sânge.

— Când se va opri?

— Cam în cinci zile, m-a asigurat.

Era suportabil, deși neplăcut.

— Vei sângera în fiecare lună până când îi va veni rândul primei tale nepoate, a mai spus, și eu am râs. Nu, nu, așa este.

Sumie născuse primul copil când avea șaisprezece ani, dar și așa mi se părea o vreme îngrozitor de lungă. Mi-am amintit că uneori Chio și Kuga nu intrau în vană la baie. Până acum nu mă întrebam de ce. M-am cuprins singură în brațe și am gemut puțin când durerea m-a încercat din nou. Ca micul Zoji, ca o fetiță răzgâiată, mi-am sprijinit capul de piciorul lui Yukako și am cusut mai departe la tiv stând întinsă.

— Ți-e dor de mama ta, mi-a spus și am încuviințat din cap. A dat și ea din cap și a zis: Știu cum este.

Mi-am dat seama că e cu gândul în altă parte, poate la primul ei ciclu, poate la cât de puțin știa despre mama ei, apoi am simțit-o cum tresare; se tăia se cu lama ascuțită cu care desfacea cusăturile și o picătură de sânge i-a căzut în poală.

— *Ara!*

M-am tras deoparte.

— E singurul curat, nu-i așa?

— A fost, a răspuns, a băgat degetul în gură și a ridicat partea din față a kimonoului ca să nu se păteze și căptușeala.

M-am ridicat încetișor, ca să nu se miște scutecul de hârtie, și m-am dus să îi aduc apă curată. Dacă învățasem cum să merg îmbrăcată în kimono, atunci aveam să mă obișnuiesc și cu scutecul.

— Apa din bazin e roșie, i-am spus. Trebuie să mă duc la puț.

— Nu, tu nu vezi cum ești? a zis și s-a ridicat.

— E o pată mică, am încercat să o consolez. Nici măcar nu se vede.

— Ba se vede, mi-a răspuns răstit.

S-a ghemuit cu genunchii la gură și și-a ascuns fața în brațele goale. Ofta. Ba nu, plângea.

— Nu sunt în stare, a spus în șoaptă. Să mă duc la puț, să umplu două găleți, să le aduc înapoi, să umplu copaia, să îmi scot kimonoul, să îl pun la muiat și să îmi cos altul până la cină...

N-a avut putere să continue. De când plecaseră învățăceii și cusătoresele își suflecaser mânecile kimonoului, așa cum făceau slujnicele, și nu ieșea din vorba lui Chio, râzând de tivurile strâmbe pe care le cosea. Acum plângea cu sughițuri.

— Nu am fost crescută în acest fel. Nu sunt pregătită. Nu pot.

Când plânsese după Akio la vârsta de șaisprezece ani, Yukako îmi păruse senzuală, mare, o femeie în toată puterea cuvântului. Acum, la douăzeci de ani, părea subțire și fragilă, cu coate și genunchi ascuțiți de fetiță. Am atins-o încet, apoi am mângâiat-o pe spate.

— Ba poți, i-am spus cu blândețe. Poți să te obișnuiești cu orice.

A ridicat privirea. Avea aceeași expresie care mă înspăimântase în noaptea când venise târziu de la Akio. Era mângâiată de vopsea pe frunte iar negrul sprâncenelor era întins pe încheieturile mâinilor ei, ca un fluture negru.

— Poate că tu poți, mi-a răspuns.

Am rămas cu gura deschisă, simțind cum mă înțeapă cuvintele ei. Ținea la mine pentru că mă adaptam la orice, dar nu mă respecta pentru asta. Deznădejdea îi scosese la iveală o trăsătură pe care nu i-o cunoșteam: refuza să se obișnuiască cu orice.

— Nu mai fac nimic, a zis cu voce stăpânită. Nu e treaba mea.

Rănită în sentimentele mele, am privit-o cum desface șireturile cu care erau prinse mânecile lungi și acestea au căzut până la podea. A băgat mâna în vatra scufundată și a ridicat ceainicul rotund de fier, ținându-l în aer ca și cum voia să mi-l arate. În lumina slabă care pătrundea prin *shoji* am văzut că era împodobit cu cai de fier, asemănători unor balauri. Apoi o șuviță de fum mi-a ajuns la nas și mi-am dat seama că Yukako ținea intenționat mâneca deasupra tăciunilor.

— Ce faci? am întrebat-o cu asprime.

Deși era din bumbac cafeniu, ca să nu se vadă murdăria, kimonoul lui Yukako era croit în stilul bătător la ochi al fetelor nemăritate. Mânecele erau atât de lungi că marginea uneia din ele atingea tăciunii aprinși din vatră, ștergând cenușa alburie. Pe fața ei nu se citea decât curiozitatea în timp ce își plimba mânăca peste cărbunii incinși. Mânăca a început să scoată fum, apoi s-a înnegrit, după care a luat foc. Era ca o aripă de flăcări. Mirosul de bumbac ars mi-a înțepat nările, făcându-mă să sar în sus, înfuriată. Am trântit-o la pământ și am acoperit-o cu corpul și cu roba mea ca să sting flăcările.

— *Baka fille* proastă! am țipat în trei limbi.

Îi simțeam sub mine corpul subțire și osos. În scurtă vreme aveam să fiu mai puternică decât ea. Îmi dădeam prea bine seama dar, oricât aș fi vrut s-o zgâlțâi sau să-i trag o palmă, îmi era teamă că flăcările se vor întepi dacă mă mișc. Am ținut-o bine, ca pe un vraf de scânduri de uscat kimonoul.

— Să nu mai faci așa ceva, i-am zis gâfâind.

În cameră nu se auzeau decât respirațiile noastre întretăiate. Când am socotit că înăbușisem flăcările i-am dat drumul. Roba mea era înnegrită în mai multe locuri și camera era plină de fum. Yukako a clipit uluită.

— *Hai*, a spus.

Cu gesturi măsurate, a vărsat pe mânăcă ceaiul făcut de Chio, ca să fie sigură că toate scânteile erau stinse, apoi și-a îndreptat atenția spre mine și spre podea. Văzând că o bucată de pânză arsă a lăsat o urmă neagră pe *tatami*, și-a scos kimonoul, cercetând *obi*-ul și eșarfele tot atât de minuțios pe cât le cercetase pe ale mele. După ce a pus totul la loc, și-a suflecăt din nou mânecele și le-a legat, a îngenuncheat ceremonios în halatul de sub kimono și mi-a spus:

— Îmi cer iertare.

Fiindcă mă jignise sau fiindcă fusese cât pe ce să ne omoare pe amândouă?

— Mulțumesc, i-am răspuns, posacă.

— A fost o prostie din partea mea. Cred că ar trebui să ne apucăm din nou de lucru, nu?

Am cusut toată după-amiaza, în lumina care scădea, apoi la lumina lămpilor, până seara târziu. Eu coseam în tăcere. Nu voiam să o mângâi pe Yukako. Așteptam să văd ce va face. Nici ea nu scotea o vorbă, poate la fel de înspăimântată de ea însăși pe cât eram eu.

După ce s-a întunecat, Yukako și-a dres vocea.

— Înainte de a fi adoptat de familia Shin, tatăl meu a fost samurai, a zis ea arătând cu bărbia spre casa lui Sumie. Când erau copii, tatăl lor era bogat, dar ei erau obligați să flămânzească zile în șir. Noapți la rând nu li se dădea voie să doarmă. Călugării îi băteau dacă le cădea capul în piept. Erau puși să stea în picioare sub un râu.

Yukako a făcut o pauză ca să îmi explice cuvântul *cascadă*. Încercam să mi-i închipui pe Munte și pe tatăl lui Sumie când erau copii, stând alături sub șuvoiul înghețat.

— Toate acestea ca să devină puternici. Dar de scăpat tot nu au scăpat.

Încă sub impresia celor întâmplare, o priveam în tăcere. Unde voia să ajungă?

— E ușor să fii războinic dacă nu ai de luptat în război, a zis ea încet.

Nu înțelegeam ce vrea să spună, dar nici nu voiam să o trag de limbă. Mă speriasse și îmi venea greu s-o iert. A făcut un nod la capătul tivului și a tăiat capătul de ață rămas.

— Cusătoresele sunt plătite pentru munca lor, a spus ea, de parcă urmărirea același fir logic.

— Nu cine știe ce, am zis curioasă, deși supărarea nu îmi trecuse.

— Nu știe cine ce, a încuviințat ea. Aveam o cusătoreasă pentru fiecare învățăcel.

Ne-am uitat descurajate la maldărul de țesături din fața noastră.

— Și coafezele, a zis Yukako.

— Poftim?

— Și o-Chio vinde legume din grădina domnului Matsu.

A, acum înțelegeam unde bătea.

— Bătrânele care adunau mușchi de pe zidul Palatului anul trecut, și ele trebuie că erau plătite.

Yukako m-a fulgerat cu asprime.

— Da, prostituatele și *geiko* câștigă și ele bani.

— Ia stai! Cine era doamna care a venit la bunica ta tocmai când plecam noi? Cea cu picături pe față? am întrebat, atin-gându-mi obrazii cu degetul și încercând să îmi aduc aminte cuvântul.

Yukako și-a atins și ea fața, nedumerită.

— A, *hokuro*! Sărmana, e o *kuge*. Îi merge la fel ca înainte de război: umblă din casă în casă, dând lecții de muzică...

Sora mai mică a lui Sumie, la fel ca și Yukako și ca orice fiică de samurai, studia arta aranjării florilor și *shamisen*-ul. Chiar și acum? Din câte auzisem, tatăl lui Akio își vânduse unii dintre cei mai frumoși cai ca să plătească profesori, dar oare tot așa făcuse și familia Doamnei Pipă? Cum adică, au vândut paravanul ca să plătească lecțiile de muzică?

Yukako m-a privit cu asprime.

— Da, bineînțeles, mi-a răspuns, apoi a scos fâșia de bumbac înfășurată pe deget și și-a privit mâinile la lumina lămpii.

În seara aceea, pe când mă întorceam acasă îmbrăcată într-unul din halatele de baie ale lui Yukako, am văzut-o pe Chio măsu-rându-mă din cap până în picioare.

— O să fie greu să-ți găsim un soț, mi-a spus ea în cele din urmă, după ce îl lăsase pe Matsu să o ia înainte, ținând seama de... — aici a arătat cu mâna înspre casa familiei Shin, ca să nu vorbească de nenorocirea care îi lovise — și de... — a arătat cu mâna spre nasul meu mare și ochii căzuți, ca să nu spună cât de ciudată și neatrăgătoare era fața mea.

M-a cuprins furia și mi-am amintit cum dăduse Yukako foc mânecii. Ba aş putea să-mi găsesc un soț. Aş putea pleca. Aş putea să o las pe Yukako singură, să plătească prețul prostiei ei. Mi-am amintit însă de sforăitul lui Matsu, de părul care îi creştea în nas și în urechi.

— Nu e nimic, pot să aștept, am spus, și Chio a dat din cap, recunoscătoare.

Când am ajuns acasă, am găsit-o pe Yukako stând pe jos, înconjurată de kimonourile ei de mătase. A ridicat ochii și m-a salutat cu o mică plecăciune.

— Mai știi cum să ajungi acasă la Koito ?

10. 1870

Mai mult decât pentru frumusețe, gheișele erau renumite pentru rafinamentul lor. A doua zi după ce Yukako își dăduse foc mâneicii, m-am ferit din calea ei. Încă zdruncinată de cele întâmplare cu o noapte înainte, m-am îmbrăcat pentru prima dată singură, luptându-mă cu robele și șnururile. Yukako mă privea cu detașare în oglindă, în timp ce își desena sprâncenele.

— Nu e rău, mi-a spus.

Îmi dădeam seama că nu e mulțumită de rezultat, dar nu voiam să mă ajute. Trăgeam de țesături încoace și încolo, nădușind în roba de voal de sub kimono.

— Îmi dai voie ? m-a întrebat ea pe un ton care nu admitea contrazicere. Mi-a legat din nou *obi*-ul și a bătut nodul cu palma. Vreau să arăți bine astăzi.

Cartierul în care stătea Koito, Pontocho, era peste râu de Gion, un alt cartier de gheișe. În perioada tulbure când atât împăratul cât și shogunul locuiau în Miyako și în anii de intrigi de dinainte, rebelii din sud – și, printre ei, cel care avea să devină prim-ministru – beau și complotau în Gion, pe povârnișurile domoale ale muntelui Maruyama, în timp ce oamenii fideli shogunului dădeau petreceri – și își țineau întrunirile secrete – în Pontocho, pe malul râului. Acum, după război, cele mai multe din gheișele din Gion, printre care și femeia care avea să devină soția prim-ministrului, își urmaseră protectorii la Tokio, în timp ce gheișele din Pontocho rămăseseră pe loc, să îi plângă pe cei morți sau exilați. Doar câteva mai norocoase aveau încă patroni în orașul rebotezat Kyoto, iar aceștia își vindeau averile una câte una ca să aibă din ce trăi.

Mergeam pe străduța îngustă din cartierul lovit de soartă, bocănind din sandalele cu talpă de lemn pe pământul bătătorit. Puținele sunete care se mai auzeau îmi păreau asurzitoare: clincănitul ghearelor unui câine care venea cu pași mărunți în urma mea; plescăitul apei aruncate de o bătrână pe prag, cu un polonic. Am ridicat amândouă privirea auzind dintr-o cameră de la etaj un muzician care a scos un vaiet sfâșietor. Bătrâna s-a înnegurat la față și a mai aruncat un polonic de apă peste pietre. Cineva a ieșit dintr-o prăvălie unde se vindeau evantaie. Abia m-am stăpânit să nu țip:

— Domnișoară Inko!

Servitoarea lui Koito purta același *obi* galben, cu pătrățele, pe care îl avusese cu patru ani în urmă. M-a recunoscut.

— Mai lucrezi la domnișoara Koito? am întrebat-o. Pot să vin cu tine la ea acasă? Tânăra mea stăpână ar vrea să o vadă...

— Ia-o mai încet, a zis Inko.

A făcut ochii mari când i-am explicat ce voiam. Da, încă mai slujea la domnișoara Koito.

— Ne-am mutat însă în casa mamei ei. Ai avut noroc că m-ai văzut. Am venit aici fiindcă m-a trimis după ăsta, mi-a spus arătându-mi un pachet luat din prăvălie. Ai timp să vii cu mine? E mult de mers.

Chiar că avusesem noroc. Lângă prăvălia cu evantaie era un altar de familie. Am pus un bănuț în cutie și am pornit spre miazănoapte.

— După tine? m-a întrebat.

Mi-am dat seama că se oferea să meargă în urma mea, respectând diferența de rang între stăpânele noastre, dar mi se părea caraghios, căci nu știam încotro să merg.

— Hai să mergem alături, i-am propus și mi-a zâmbit, surprinsă.

Am mers cam trei mile către miazănoapte și către apus, spre cartierul țesătorilor, unde se auzea țăcănitul războaielor. Când am ajuns în fața intrării unui sanctuar, adumbrită de ramuri înfrunzite, am luat-o pe o stradă de căsuțe de oraș din care răzbăteau scârțâieli și zăngănituri. Preferam însă sunetele discordante

ale femeilor care exersau melodii pe diferite instrumente tăcerii apăsătoare din Pontocho.

— Am ajuns, a zis Inko. Kamishichiken.

— *Kami* Șapte Cartier ? *Kami*, adică zei ? Sau păr ?

— *Kami* adică miazănoapte, prostuțo, a chicotit Inko. Acum mult timp sanctuarul a luat foc, mi-a explicat ea arătând spre intrarea umbrită. Când l-au reconstruit au folosit lemnul rămas ca să clădească șapte case de *geiko*.

Aha, vasăzică era Cartierul celor Șapte Case de la Miazănoapte.

— Arată altfel decât celelalte.

Clădirile erau neobișnuite, înalte ca templele, dar înghesuite ca niște case de la oraș, la fel cum erau la New York. Când ne-am apropiat de una din casele cu fațade înguste, am auzit la etaj o femeie care cânta acompaniindu-se cu o tobă mică.

— E mama tinerei stăpâne, mi-a șoptit Inko. Cea mai bună dansatoare din generația ei.

Nu am înțeles cuvântul decât mai târziu, când am întrebat-o pe Yukako. Ce am auzit eu a fost că mama lui Koito fusese cea mai bună dansatoare de *înălțimea* ei și încercasem să îmi închipui o *geisha* foarte înaltă sau foarte scundă.

— Să văd ce pot face, mi-a spus Inko.

A luat pachetul pe care mi-l dăduse Yukako pentru Koito, mi-a spus să aștept pe o banchetă în vestibul și mi-a dat o ceașcă de ceai. S-a întors după zece minute.

— Poate tânăra stăpână Shin să vină mâine ?

Când s-au găsit din nou față în față după ani de zile, pentru prima oară după acea noapte ploioasă, Koito stătea tot cu o treaptă mai sus, în pragul camerei cu *tatami*, iar Yukako o privea de jos, din vestibulul podit cu pământ. O clipă s-au privit doar – frumoasa și mânzul. Yukako avea fața încordată și își ținea respirația, reținând nopțile fără somn în care se gândise cu ură la această femeie. În acești patru ani slăbise și se înăsprise. Koito, în schimb, părea la fel de proaspătă și plăcută la vedere.

— Intră, intră, a zis ea după ce a îngenunchat și a făcut plecăciunile de bun venit. Chiar aș vrea să faci pace într-o gălceavă

între mine și mama. Ea insistă că aceste dulciuri sunt de la Toraya, pe când eu sunt sigură că sunt de la Tarawaya. Avem nevoie de părerea unui cunoscător.

Cam așa ceva a spus. Nu am înțeles tot fiindcă folosea limbajul înflorit al cântărețelor. Dar am înțeles clar numele celor două prăvălii de unde familia Shin cumpăra întotdeauna dulciuri. Cred că a fost o stratagemă ca să o facă pe Yukako să se simtă la largul ei. Șiretlicul cu dulciurile mersese la mine; a mers și la Yukako.

Cred că Yukako își închipuia că va putea purta o discuție cu Koito pe un ton rece, chiar în vestiar, și că va încheia negocierea în câteva minute, ca să scape cât mai repede dintr-o situație umilitoare. Mi-a aruncat o privire peste umăr atunci când Koito a invitat-o cordial să intre. Oare ce își spuneau? Îmi părea rău că nu mă uitasem mai bine la veșmântul lui Koito; nu văzusem decât o fulgerare roz cu auriu. Fusesem prea atentă la fața ei, voiam să îi surprind expresia când vede stânjeneala lui Yukako. Deși plăcută la vedere, figura ei îmi amintea de o mască din teatrul *Nō*, albă și impasibilă chiar și fără stratul gros de fard pe care îl avea atunci când fusese la Akio. Stăteam afară, cu cele două kimonouri ale lui Yukako, pregătită să mă uit bine de îndată ce se iveau prilejul. Chiar atunci a apărut Inko și mi-a spus să aduc pachetul înăuntru.

Am urmat-o în camera de onoare de lângă grădină. Ușile de *shoji* erau deschise ca să se vadă copacul în floare de afară. În alcov, un fir subțire de viță se răsucea în jurul unei pene lungi, albe, iar pe perete era atârnat un desen înfățișând un bătrân cu gură mare, într-o atitudine calmă, elegantă. Avea lobii urechilor lungi, cum îi avea și Yukako... ca statuia din altarul familiei! Ia stai... simbolul familiei Shin nu era o pasăre mare, albă... un cocor? Camera întreagă era o scrisoare adresată lui Yukako.

Cele două femei se priveau pe deasupra unei mese joase de abanos, pe care erau puse două turte de fasole fierte la abur și tăiate în felii subțiri ca niște semiluni.

— Poți rămâne aici, mi-a spus Yukako când am pus pachetul mare și greu alături de ea. Am îngenunchat tulburată și am

rămas cu ochii la brocartul cu care era tivită rogojina *tatami*. Koito a refuzat politicos de două ori, după cum era obiceiul, după care a refuzat și a treia oară. Nu mai auzisem pe nimeni să refuze un dar de trei ori, deși știam că aceasta înseamnă clar un refuz. Yukako a tresărit uimită. Am ridicat privirea.

Koito era înveșmântată în cele mai strălucitoare, dar și cele mai subtile nuanțe obținute cu noile vopsele. În timp ce Yukako își ridica kimonoul din talie, ca orice fiică de samurai cu simț practic, fustele lui Koito atârnavă până la pământ și se târau în urma ei pe *tatami*, ca la doamnele din lumea bună. În acord cu anotimpul, purta un kimono cu bujori – frunze verzi-aurii și petale rozalii – pe fond gri lăptos. De fapt, avea cinci robe; culorile se vedeau bine la gât, unde se suprapuneau gulerele: verde-pal, verde-închis, roșu-purpuriu, galben ca șofranul. *Obi*-ul avea un model cu pene aurii țesute pe fond tot auriu, cu șnur roz închis și pe dedesubt o eșarfă pestriță. Era limpede că nu avea nevoie de kimonoul lui Yukako. Pielea obrazilor îi era fină, strălucitoare, iar expresia feței, atunci când a refuzat cadoul de la Yukako, nu era crudă, ci serioasă.

— Am altă idee, a zis ea.

Yukako a ascultat încordată propunerea făcută de Koito, în fraze înflorite, cu multe ocolișuri. Habar nu aveam ce spune – am prins doar niște verbe la condițional, cuvintele *artă* și *comoară* –, dar Yukako a înțeles și a spintecat din câteva cuvinte plasa țesută de Koito.

— Nici nu poate fi vorba.

Un refuz fățiș? Era o insultă atât de mare că m-am simțit până și eu atinsă, dar Koito a sorbit calm ceaiul, cu fața ca o mască *Nō* pe care împietrise un surâs. Inima îmi bătea tare, cum îmi bătuse cu două zile în urmă, când Yukako dăduse foc mânecii. *Cum poți fi atât de nesăbuită?* Cum poți să insulti o persoană căreia ai venit să îi ceri ajutorul? Pe de altă parte, mă întrebam oare ce îi propusese Koito de se simțise atât de jignită? Se oferise să scoată la mezat puritatea lui Yukako? (Auzisem la baie că *junketsu* e comoara oricărei fete și că târfele și-o vânduseră – cuvintele erau repetate cu dezgust și fascinație – dar nu prea înțelegeam despre ce e vorba.) Sora mea mai mare,

o fată cu capul pe umeri, era oare ispitită să intre în acea viață de strălucire și păcat? Puteam oare să o însoțesc?

Koito a pus jos ceașca și a trecut la atac.

— La urma urmei, bunica ta i-a învățat pe alții *temae*, știi prea bine.

Yukako s-a înecat cu ceaiul și tusea ei mi-a risipit năzărelile. Deși luată prin surprindere, Yukako a încuviințat cu o figură demnă:

— Într-adevăr.

— Da, a învățat-o pe mama ta.

Koito a continuat să vorbească cu repeziciune, parcă ciupea corzile unui *shamisen*. Am auzit cuvintele „secret” și *kohki*, însemnând „aristocrat” sau „posibilitate, ocazie”. Yukako ținea ochii plecați; cu gândul aiurea, înfigea scobitoarea de lemn aromatic în prăjitură și înghițea bucățile aproape nemestecate. Koito a schimbat subiectul.

— Oricum, îți voi desena o hartă, i-a zis. Să o trimit pe domnișoara Inko să vă arate drumul?

O hartă? La ce bun? Și cum ar putea Inko să ne ajute? Nu înțelegeam nimic. Pe cât îmi dădeam seama, Koito îi oferea favor după favor; Yukako părea că pune în balanță teama de a se duce într-un loc necunoscut și repulsia la ideea că îi va fi îndatorată acestei femei. Nu mi-e frică, spunea fața ei.

— Mă descurc, a zis cu glas tare.

Koito a făcut ochii mari, impresionată.

— Cum dorești.

A doua zi am străbătut împreună cu Yukako lungul drum până la Pontocho. Când am ajuns la ușa casei de amanet mi-a dat umbrela să i-o țin și m-a strâns puțin de mână, de parcă eu eram cea care avea emoții. Dinăuntru am auzit vocea unui bătrân și apoi țâcănitul bilelor abacului. Când am plecat, Yukako s-a furișat iute pe străzi, cu fața ascunsă sub umbrelă. A luat-o spre casă pe drumul care mergea de-a lungul râului. Știu că era o casă de amanet fiindcă am cărat pachetul cu kimonoul până acolo, dar la întoarcere nu am mai avut nimic de cărat.

— Ți-a dat mulți bani? am întrebat.

— Mi-a dat ceva.

— Vrei să o plătești pe domnișoara Koito ca să te învețe să dai lecții de muzică?

— Lecțiile nu sunt de vânzare. Vreau să văd dacă nu o pot aduce pe fiica lui Chio înapoi, măcar pentru o vreme.

— Ne întoarcem acasă la domnișoara Koito?

— Nu m-am hotărât încă.

— Portretul din alcov era al strămoșului tău?

— Da, mi-a răspuns Yukako cu voce rece, inexpresivă – își pierduse răbdarea.

S-a oprit, a întins pânza folosită drept traistă pe digul de piatră și s-a așezat. Am ingenuncheat alături de ea, m-am uitat la râul Kamo și dincolo de el la Daimonji, muntele înverzit în care era tăiat în piatră un *kanji* – *dai*, însemnând mărșă. Păsări mari de apă treceau ca fulgerul încolo și înapoi, se năpusteau spre apă și înhățau câte un pește. Yukako le arunca bucățele de *sembei*. La început, fărâmele de lipie de orez zburau prin aer, apoi descriau un arc și cădeau în apă, dar, după ce păsările le-au văzut, se repezeau și le prindeau în cioc chiar înainte să înceapă să coboare spre apă. Am rămas privind râul și păsările albe săgetând prin aer ca niște întrupări ale vântului. Apoi Yukako a aruncat o piatră și o pasăre a prins-o din zbor, fără să pătească nimic. Trăsăturile i s-au încordat.

— Da! a spus șuierat, înverșunată și hotărâtă. Așa am să fac.

— Ce ai să faci? am zis eu cu voce mică, dar nu mi-a răspuns.

În diminețile care au urmat, înainte ca Muntele să aducă ofranda zilnică strămoșilor și înainte să mănânce mâncarea adusă de Yukako, am asistat la o serie de discuții încordate, purtate cu multe ocolișuri de tată și fiică. Stând în genunchi lângă ușa camerei de studiu dinspre grădină, am auzit cuvintele *vis* și *sanctuarul Kitano*. Am auzit și numele Kugăi. Oare îi spunea că aceasta va munci doar pentru mâncare? Nu înțelegeam tot ce spunea Yukako, dar știam că minte.

Nu știu ce și-au spus Yukako și tatăl ei, dar o săptămână mai târziu fiica lui Chio, Kuga cea palidă, s-a întors ca să spele și să coasă, uneori ajutată de Yukako și de mine, alteori singură. Îmi părea rău să o văd pe Kuga lipsită de fiul ei, micul Zoji,

mai ales că știam că muncește ca să plătească datoriile făcute de tatăl său la joc. Oare ce vânduse seniorul Ii ca să plătească pentru câțiva ani din viața unui băiat? Un cal? O jumătate de cal? Kuga era o anomalie, o femeie izgonită de soțul ei și rămasă fără copil. Îi era rușine că e o povară pentru părinții ei, mai ales că familia Shin sărăcise și, prin urmare, lucrase ca fată nemăritată în casa lui Sumie până când Yukako a plătit ca să o aducă înapoi. Acum mergeam din nou în urma ei la baie, seara, și din nou cinam în tăcere, alături de ea, de Chio și de Matsu, simțind amărăciunea dezamăgirii lor.

A doua zi după ce Kuga s-a întors la noi, cu brațele încărcate de cutii voluminoase, am urmat-o pe Yukako pe străzile înguste, printre zidurile înalte ale cartierului de gheise din partea de nord a orașului. Când am ajuns la crângul verde din jurul unui sanctuar, Yukako mi-a făcut semn cu mâna:

— Sanctuarul Kitano. I-am spus că vin aici în fiecare zi ca să mă rog.

— Și te-a crezut?

— *Mukashi, mukashi*, a făcut ea, căci așa încep basmele japoneze: *A fost odată...* Sunt sigură că îți aduci aminte de tabloul atârnat de Koito pe perete.

— Strămoșul tău.

— Rikyu. Îi plăcea ceaiul luat cu simplitate, a spus, folosind un cuvânt care însemna și *singurătate*. Ceaiul luat într-o colibă de paie. Nu dorea fast, nici măcar flori primăvara. Pentru el, primăvara era un lăstar verde ieșind din zăpadă.

Eram fericită. Vorbea de poezie și în sfârșit puteam să înțeleg.

— A fost maestrul de ceai al seniorului Hideyoshi. O vreme au fost foarte apropiați și împreună au organizat ceremonia cu cel mai mare număr de invitați din câte au fost vreodată. Chiar aici, în crângul de lângă sanctuarul Kitano. Apoi cărările li s-au despărțit. Rikyu voia o colibă de două rogojini, pe când Hideyoshi voia o sală de ceai spațioasă, cu pereți auriți. Până la urmă, Hideyoshi i-a cerut lui Rikyu să-și facă *sepukku*.

Sinuciderea rituală? Aflasem ce este uitându-mă la jocurile gălăgioșilor frățiori ai lui Sumie. Acum erau tineri cu figuri sobre dar atunci, când erau copii, după ce se săturau să le hărțuiască

pe surorile lor și pe domnișoara Mikki, fiica coafezei, își porunceau râzând unul altuia să comită *seppuku*. „Mor pentru onoare!“ țipa cel mare. „Eu mor pentru onoare și dragoste interzisă!“ striga cel mic, trăgând-o de mânecă pe frumușica domnișoară Mikki. Se făceau că își spintecă burțile, după care compuneau poeme de adio și mureau ca niște bărbați pe verandă. Repetau la nesfârșit ritualul, împingându-și la loc în burtă intestinele imaginare. Cu toate acestea nu îmi puteam închipui că așa ceva se putea întâmpla cu adevărat, și, în orice caz, nu cuiva din familia lui Yukako.

— Așa se face că mă rog aici, a continuat ea. Mă rog ca norocul lui Rikyu să ne găsească și pe noi și ca nenorocul lui să ne ocolească. Închipuiește-ți tot acest crâng plin de oameni care iau ceaiul. A fost odată...

Mi-a dat un bănuț să îl arunc în cutie și eu am pus jos pachetele, am tras de șnurul clopotului, m-am înclinat, am bătut din palme și m-am înclinat din nou, stând în spatele ei. Apoi am urmat-o în cartierul gheișelor.

Orz stricat pe găște, asta a fost muzica japoneză pentru mine, până când, după multă vreme, am reușit să o apreciez. În copilărie fusesem hrănită cu imnuri religioase în latină și muzica de pe străzile New Yorkului – acordeonul, fluierul și toba, scripca irlandeză – și vocea inegală de alto a mamei, cântecele ei de dragoste și cântecele de leagăn. Nu eram nicicum pregătită pentru stilul sacadat al muzicii japoneze, mieunată și zdrăngănită pe deasupra. Stăteam în vestibulul cu pământ pe jos din casa lui Koito, tot așa cum stăteam și acasă, atunci când Yukako exersa, trecând de la plectiseală la enervare, și nu mă mai luminam decât când venea Inko să îmi aducă ceai și dulciuri, aruncându-mi câte o privire șăgalnică.

— Tânăra ta stăpână e foarte pricepută, nu crezi?

Eticheta e un domeniu plin de capcane în Japonia. Dacă spuneam da riscam să trec drept grosolană, fiindcă mă laudam cu un membru al casei; dacă spuneam nu, puteam fi considerată o trădătoare.

— Se străduie, am răspuns cu nesigură.

— Nu, nu, chiar e pricepută, a insistat obraznica de Inko. Știu ce spun, că doar locuiesc aici.

Cu acestea, a dispărut în casă. De ce îmi făcusem atâtea griji? Oare ea nu spusese despre mama stăpânei ei că e „cea mai bună dansatoare din generație ei”? Mi-am dat seama că îmi plăcea zâmbetul pe care îl avea întotdeauna pe buze și ochii apropiați de rădăcina nasului. Ascultam scârțâielile muzicii și îmi doream să pot auzi ceea ce aude ea.

Când s-a terminat lecția de *shamisen* mi s-a spus să mă duc în partea din spate a casei, cu pachete cu tot. Yukako a deschis cutiile și a despachetat ustensilele de ceai: un pământuf, un bol de ceai, o pânză de in, un polonic de bambus, un vas de bronz în care se arunca apa folosită, o cutie lăcuită pentru ceai și o tavă mare, rotundă. Avea de gând să își dea ustensilele pentru ceai în schimbul lecțiilor de *shamisen*. Am lăsat privirea în jos, supărată. Îl mințea pe tatăl ei, îi fura ustensilele... pentru ce? Nu era mai simplu să vândă ustensilele? Nu mă liniștea faptul că erau ustensilele ei personale, și nici măcar cele mai bune. Erau cele cu care mă pusese să exerseze până când avusese încredere să mi le dea pe mână pe cele bune. M-am uitat la Koito. Își dădea desigur seama că nu erau obiecte de valoare. Oare Yukako o subestima? Ori o insulta cu bună știință? De când Yukako dăduse foc mânecii începusem să mă tem pentru ea.

— Domnișoară Urako, a zis Yukako.

— *Hai!* am sărit eu în sus.

— Îți amintești *temae* pe care ai învățat-o?

— Sigur că da.

— Ai aici vasul cu cărbuni, ceainicul și ușa gazdei. Acestea sunt dulciurile, a adăugat, arătându-mi o tavă de *sembei* pe jumătate goală. Ia-le în bucătărie și aranjează-le.

— *Hai.*

Avea de gând să officieze ceremonia ceaiului pentru Koito? Nici că se putea găsi o cale mai bună prin care să arate că nu îi făcea deloc plăcere, mă gândeam în timp ce ronțaiam o fărmă sărată de *sembei*, crocantă, presărată cu susan negru. Am aranjat restul uscățelelor pe tavă. Nu reușeam să înțeleg ce avea Yukako în minte. Regula era să îl *inviți* pe oaspete în

casa ta, să îi oferi dulciurile tale, să aranjezi ustensilele de ceai cu mâinile tale. Am lăsat tava cu *sembei* și vasul pentru apă folosită afară, lângă ușa care dădea în grădină, și m-am retras în bucătărie cu restul ustensilelor. Cutia de ceai, dată cu lac negru, avea un capac ușor bombat, lucios ca oglinda. Am pus praful de ceai înăuntru cu spatula, așa cum mă învățase Yukako, în formă de grămăjoară bine netezită, având grijă să nu împrăștii praful verde pe pereții lustruiți ai cutiei. Apoi am spălat bolul de ceai și am stropit pământul cu apă. Spițele erau împletite cu fir negru. Am adunat capetele firelor și le-am răsucit ca să arate ca o coadă împletită. Am umezit pânza de in, am împăturit-o elegant și am pus-o în bol. Pământul l-am pus peste pânză, iar spatula am așezat-o de-a curmezișul pe bol. Am aranjat bolul și cutia de ceai pe tavă și am pus tava lângă ușă.

— Tânără stăpână, sunt pregătite, am anunțat-o și am făcut o plecăciune, după care am ridicat privirea.

Pernele pentru *shamisen* și măsuța de ceai fuseseră strânse într-un colț, așa încât vasul cu cărbuni aprinși și ceainicul aburind deveniseră centrul atenției. Koito stătea în fața mea, netulburată, așteptând să vadă ce va urma. Nu părea impresionată de această încălcare a regulilor. Poate că nu văzuse niciodată o adevărată ceremonie de ceai în stilul Shin? Poate că așa reușea Yukako să îi satisfacă curiozitatea, păstrându-și însă superioritatea. Am mai făcut o plecăciune și am dat să mă ridic, să mă întorc în vestiar și să o las pe Yukako să preia ritualul, dar atunci ea a vorbit.

— Folosiți-le, a spus și ne-a dat fiecareia un evantai.

Stătea pe rogojină de aceeași parte cu Koito, chiar lângă vasul cu cărbuni. Am rămas cu gura căscată: stătea exact în locul unde era așezat tatăl ei când dădea lecții.

Temae cădea în sarcina mea? Am simțit cum mi se ridică părul pe ceafă atunci când am pus evantaiul pe jos în fața mea și am rostit cuvintele pe care le rosteau învățăceii când începeau lecția cu Muntele, cuvintele pe care și Yukako mă pusese să le spun când exersam ceremonia ceaiului în camera ei: „*Sensei*, te rog fii îngăduitor cu mine.” Yukako a pus un evantai pe jos în fața ei și ne-am plecat una către alta. Apoi, așa cum făceau

învățăceii Muntelui, am întors evantaiul și m-am întors și eu către Koito, făcând o plecăciune. „Distinse oaspete, te rog fii îngăduitor cu mine.“

— Nu, astfel trebuie să te pleci, a corectat-o Yukako pe Koito. Nu sta ca o artistă.

Mie mi s-a făcut pielea de găină. Era cuvântul folosit de Akio când o oprise pe Yukako să facă *temae*.

— Dacă vrei să facem lecții împreună, trebuie să uiți orice *temae* ai învățat vreodată în Pontocho. Adevărata *temae* Shin e aceasta. Pui evantaiul aici. Rostești cuvinte anume.

Koito a făcut o plecăciune.

— Mulțumesc, *sensei*.

Yukako mi-a dat o bucată de mătase, semn că eu eram gazda.

— Acum, Urako, pune-o în *obi* și fă ceai pentru *kohai*, a zis cu voce limpede și tăioasă, ca ascuțișul unei săbii.

Am ieșit pe ușă în genunchi, luând evantaiul cu mine. Eram emoționată, căci în sfârșit înțelesesem. Koito o rugase pe Yukako să o învețe ceremonia ceaiului în stilul Shin. Yukako nu fura ustensilele de ceai ale tatălui ei — îi fura arta, rolul, exact acele lucruri pe care el și Akio i le refuzaseră. Stătea pe locul maestrului, cu spatele drept, atentă. În linia neînduplecată a spatelui ei am văzut toți anii petrecuți în spatele ferestrei zăbrelete, când i se dădea voie să privească, dar nu să practice, nopțile când se zvârcolea fără somn în așternut, după ce Akio îi spusese că soția lui nu va practica *temae*, lecțiile ținute în secret cu mine în camera ei, asemenea unei fete care se joacă cu păpușa, expresia ei șocată atunci când auzise propunerea lui Koito, și „da“-ul șuierat de pe malul râului. De aici veneau limpezimea și tăișul vocii ei: se hotărâse să officieze ceremonia ceaiului, să fie profesor, să devină fiul tatălui ei, nu să aștepte un fiu adoptiv cu care să se căsătorească, iar dacă viața nu îi oferea decât pe vechea ei rivală ca să își încerce voința modelând-o, ei bine, o va modela pe Koito. Am simțit în vocea ei plăcerea cu care îi spunea lui Koito *kohai*, eleva mea, mai mică în rang decât mine. Deși nu era decât o artistă, Koito era cea mai în vârstă dintre noi, cea mai frumoasă, și avea ceea ce își dorea Yukako: mijloacele ca să se întrețină singură. În această cameră însă, Yukako

crease o mică lume fermecată, în care femeia pe care o ura avea poziția cea mai de jos. Acum înțelegeam: uimitoarea mea soră mai mare știa cât se poate de bine ce face. Măinile îmi tremurau când am împăturit bucata de mătase și am pus-o la brâu.

Am adus dulciurile, apoi ustensilele pe tava specială pentru ele, apoi vasul pentru apa folosită, am șters cutia de ceai și spatula cu bucata de mătase, am turnat apă în bolul de ceai, am învârtit pământul în apă și am vărsat apa rămasă, după care am șters bolul cu pânza de in. Am adăugat praful de ceai, i-am oferit lui Koito un *sembei*, am turnat apă clocotită în bol și am amestecat ceaiul până a făcut spumă. După ce *geisha* a mâncat și a băut, am aranjat ustensilele la locul lor și le-am dus afară.

Exersasem această *temae* de atâtea ori că Yukako nu m-a corectat deloc. În schimb, s-a concentrat pe cealaltă. „Nu așa, ci așa.” Până atunci, îi vorbise lui Koito folosind un limbaj politicos, dar nu slugarnic. Dar de îndată ce Koito se plecase în fața ei numind-o *sensei*, începuse să folosească verbe scurte, imperative, pe care le folosea cu mine și cu Chio. *Chaimasu*, un mod politicos de a spune *E altfel* – deși doar arareori o auzisem pe Yukako exprimându-și, chiar și politicos, dezacordul față de cineva în afară de mine –, a devenit *Chau: Ai greșit*.

— Ridici tava cu dulciuri în semn de mulțumire și o pui jos, apoi pui șervețelul de hârtie în fața ta... *greșit!* ... cu palma în sus... iei un *sembei* cu mâna dreaptă și îl pui pe șervețel... *greșit!* ... întâi muți tava spre dreapta... *greșit!* ... cu *amândouă* mâinile...

Koito accepta bucuroasă criticile lui Yukako, ba chiar părea dornică să fie corectată și mi-am dat seama de ce. Deși cu mine vorbise mai blând, Yukako fusese la fel de neînduplecată, la fel de precisă, și îmi făcea plăcere atenția cu care mă urmărea. Cu toate că efectul era misterios, *temae* nu avea nimic misterios în sine; fiecare gest căpăta claritate sub privirea ei atentă. În acea zi, în camera dinspre grădină din casa lui Koito, nemai-fiind criticată, am simțit pentru prima oară ceva din solemnitatea și sfințenia unei *temae*, așa cum le simțeam când îi priveam pe alții oficiind. Am simțit precizia austeră a mișcărilor și plăcerea voluptuoasă de a te lăsa în voia ei. M-a încercat dorința

de a dărui ceva prețios, acest bol de ceai. Am simțit că lumea întreagă trăiește acest moment: trei femei într-o cameră, ușile deschise spre lumina de afară, albinele îmbătate de florile purpurii. Am trăit alchimia hranei preschimbata în carne. Eram lumânări care ardeau cu orez și sare. Aceste frunze verzi, măcinate, veneau din pământ, apă, lumină și aer, la fel ca trupul oaspetelui meu care bea ceaiul. Eu însămi eram o frunză, purtată de șuvoiul de *temae*. Minteia mea era și râul și frunza în același timp.

După ce am strâns toate obiectele mi s-a dat voie să stau și să privesc cum Yukako o învață pe Koito primul lucru pe care mi-l arătase și mie: cum se împăturește bucata de mătase a gazdei în așa fel încât dintr-un șervet pătrat să faci un tampon gros cu care să poți șterge cutia de ceai. Desigur, nu exista decât un mod de a împături șervetul. Răbdătoare dar severă, Yukako a împărțit mișcarea fluidă în douăsprezece etape distincte, cerându-i în același timp lui Koito – așa cum tatăl ei le ceruse învățăcelilor și ea însăși îmi ceruse mie – să fie atentă la poziția spatelui, a capului, a membrelor și a degetelor.

— Uite. Uite. Așa. Greșit! zicea și o lovea pe Koito peste degete cu partea de lemn a evantaiului.

Eu eram fata unei slujnice și luasem lecții de la un misionar; Koito era fata unei dansatoare și avusese profesori de muzică. Învăța mult mai repede decât mine. M-am consolatat gândindu-mă că mai studiasse *temae* înainte; știa stilul învățat în cartierul gheișelor. Yukako o certa și o zorea, dar pe mine mă încerca invidia văzând cum trupul lui Koito ține minte ceea ce învățase. Când Koito a împăturit perfect mătasea de patru ori la rând, Yukako a mormăit aprobator, la fel ca Muntele:

— *Un*. Pentru azi e de-ajuns.

— Atunci, pe mâine.

— Prea bine.

Koito și cu mine am făcut plecăciunile cuvenite la sfârșitul lecției și Yukako a revenit la verbe lungi, politicoase.

— Pot să îmi las *shamisen*-ul aici?

— Nu exersezi acasă? a dojenit-o Koito redevenind profesoară.

— Mai am unul acasă, i-a răspuns Yukako scurt.

— A, cum de am uitat ? Nu vrei să te vadă tatăl tău, i-a întins Koito o capcană.

— Ce știi tu ? i-a întors-o Yukako. Măcar știi cine ți-e tată ? Koito i-a răspuns zâmbind :

— Te-aș sfătui să nu încerci să afli.

Cam așa a răspuns, dar nu am înțeles prea bine. Cu cât vorbele ei era mai ocolite și mai răutăcioase, înțelegeam mai puțin. Cu patru ani înainte, mi-am amintit, folosise verbe lungi, ca un lingușitor sau un servitor, dar acum, mi-am dat seama, vorbea exact la fel de politicos ca Yukako. Oare când se produsese schimbarea ? A, da : atunci când Yukako îi ceruse ajutorul.

— Poate că ar fi bine să ne mărginim la discuția despre lecții, a zis Yukako.

— Avem atâtea de câștigat una de la alta, a încuviințat Koito. Sigur că poți să îl lași aici, a adăugat. Nu e un instrument rău. Are un sunet plăcut, dacă ții seama de calitate.

Mâna lui Yukako s-a încleștat pe evantai. Păcat că ora în care fusese profesoară trecuse. Știam că tare i-ar fi plăcut să îi mai tragă una lui Koito peste degetele ei fine. S-a stăpânit și a făcut o plecăciune :

— Mulțumesc, *sensei*.

Nu cu mult timp înainte mă simțisem atât de apropiată de ele, iar acum nu îmi doream decât să plec. M-am mirat că Inko a venit la ușă să ne salute cu o plecăciune, ba încă și să îmi arunce un zâmbet.

În anul care a urmat, în timp ce bastoanele și pălăriile tari, de modă occidentală, apăreau din ce în ce mai des prin piețe, situația materială a Muntelui s-a îmbunătățit încet, încet. Și-a găsit un protector în persoana unui negustor trupeș, șeful casei Okura și moștenitor al unei averi făcute din comerțul pe mare. Împăratul nu găsisese de cuviință să interzică ceremonia ceaiului, închipuindu-și că, fără sprijinul lui, aceste „distracții” tradiționale vor dispărea de la sine. Nu își închipuisese însă că cei cărora le fuseseră interzise privilegiile aristocrației pe vremea shogunului vor dori să profite de ele acum, când acest lucru era posibil. La urma urmei, pentru un negustor ca Okura Chogo,

a cumpăra serviciile maestrului de ceai al unui senior feudal însemna a se declara egalul acelui senior. Urmând exemplul lui Okura, alți negustori a venit și ei la Munte și așa se face că, în primăvara celui de-al patrulea an Meij, aveam din nou învățăcei în Camera Lungă: trei fii de negustor, între care Prăjină și Ursul. La acea vreme Koito mă depășise de mult în arta ceaiului, iar Yukako, și ea la fel de iute la învățătură, o însoțea pe Koito de luni de zile la lecțiile de muzică. Ca să ascundă faptul că Yukako era fiica maestrului de ceai, iar Koito o *geisha*, se dădeau drept profesoară și ucenică din Tokio – Yukako fiind profesoara și Koito ucenica. Când tinerii învățăcei erau pregătiți, Koito le spunea mamelor din casele avute în care mergeam că vor începe să lucreze cu „Migawa Yuko” însăși.

Singura dată când mi-a fost teamă în acea perioadă când Yukako trecea drept *sensei* Migawa a fost în ziua când am zărit-o pe domnișoara Miki, fiica coafezei, ieșind dintr-un magazin de piepteni aflat în cartierul gheișelor. Yukako și Koito cotiseră deja, dar Inko a observat că am tresărit.

— O cunoști pe domnișoara Miki? m-a întrebat după ce domnișoara Miki a trecut strada prin fața noastră, fără să ne vadă.

— De ce întrebi? Mama ei e și coafeza voastră?

— A, nu, a zis Inko și mie mi-a săltat inima de bucurie. Dar își fac întotdeauna cumpărăturile aici.

La puțină vreme după ce ea și Yukako au început să își dea lecții una alteia, Koito a propus să lucreze împreună, fără să își dezvăluie adevărata identitate. Că Yukako avea nevoie de discreție era lucru evident, dar când Koito a vorbit și de ea, Yukako a privit-o de sus:

— Poftim? s-a prefăcut ea că nu aude, doar ca să o facă pe Koito să repete ceea ce spusese.

— Dacă s-ar afla că o femeie cu o anumită profesie, despre care se știe că face bani, câștigă de fapt atât de puțin încât e nevoită să își caute o a doua sursă de venit...

Koito a lăsat fraza neterminată. Nu am înțeles tot ce a spus, dar cam așa suna.

— Ce păcat, a spus Yukako, aproape cu sinceritate.

— Uite cum stau lucrurile, a oftat Koito.

Deși gheișele erau dansatoare și muziciene, nu prostituate, aveau mândria lor, iar vorbele lui Yukako erau o insultă aproape obscenă.

— Mama mea e bolnavă și înglodată în datorii, a continuat Koito. Când ea va muri, casa nu îmi va reveni mie. Doamna Suisho, vecina de alături, o va lua în contul banilor pe care ni i-a dat. Nu am nici un copac să îmi țină umbră, *sensei*. Îmi pare rău că te-am rănit atunci, când cu tânărul senior. Dar nu înțelegi? La fel ți se putea întâmpla și ție. Eu eram un obiect cum-părat, o jucărie. Pe deasupra, mi-am și pierdut puțin capul. Așteptam să îmi spună „Te iau de soție“, dar el nu mi-a spus niciodată așa ceva. Acum înțelegi?

De obicei Koito părea că se simte bine în pielea ei; cascada rafinată de mățăsuri pe care le purta părea că face parte din ea. În acea clipă am văzut-o însă întocmai cum era – o tânără măcinată de griji, care era întâmplător îmbrăcată în brocart. Yukako și-a ferit privirea.

— Voi înceta, *sensei*, a zis. Îmi cer iertare.

Atunci când Koito a executat *temae*, Yukako a fost la fel de tipică, nelăsând nici o greșeală nepedepsită, dar veninul dispăruse din vocea ei atunci când spunea: „Greșit!“ În după-amiaza aceea, când a aprins tămâie la templul zeiței milei, am auzit numele lui Koito strecurat în rugăciunile ei.

Prima oară când au dat lecții împreună, în casa enormă a unui anume senior Mitsuba, Koito și Yukako au împărțit pe din două cei câțiva bănuți câștigați. Pe drumul spre casă, mergând în urma lui Yukako, vedeam cum ciucurii șnurului de la *obi* îi săltau de încântare. În zilele care au urmat a folosit banii ca să plătească simbria Kugăi sau să cumpere mâncare mai bună pentru cei din casă, ori pur și simplu îi punea deoparte – „pentru tata“ spunea – dar în acea primă zi și-a cumpărat *dango*, gogoșele de orez înșirate pe un băț, fripte, acoperite cu un sos dulce și lipicios și presărate cu praf de soia prăjită. Le-a mâncat pe toate și mi-a cumpărat și mie un rând.

— Ar trebui să dau multe zeci de lecții ca să câștig cât am luat pe un kimono, a zis ea gânditoare după ce ne-am oprit să o salutăm pe Doamna Pipă. Ne-am așezat pe o bancă lângă lacul în care se oglindea luna și am admirat razele de soare care pătrundeau în apă. Am remarcat că erau mai puțini crape decât de obicei. Oare familia Doamnei Pipă îi măncase? Pe de altă parte, tocmai plătiseră ca să intre în cortegiul la unul dintre festivalurile verii. Chiar și așa, familia Mitsuba, a căror casă era mult mai impunătoare decât a lui Sumie, dar într-o stare jalnică de dărăpănare, plătise pentru lecțiile de muzică. Yukako s-a uitat la bănuții din palmă și i-a vârat la loc în mânecă.

— Nu îmi ajung nici pentru ce cumpăr din piață într-o singură zi, a spus. Cu toate acestea...

— E altceva? i-am sugerat, cu gândul la mâneca aprinsă din camera de cusut.

— *Un*, a mormăit aprobator.

— Exact la fel face și tatăl tău.

11. 1871

În vara celui de-al patrulea an Meiji, când Yukako și Koito își dădeau una alteia lecții de un an, eu am împlinit cincisprezece ani. Și tot în acea vară vremea și-a arătat vitregia. Ploile timpurii de vară au venit și s-au dus ca sclipirea unei raze printre nori. În săptămânile nesfârșite de dinainte de Obon, sărbătoarea morților care se ținea la sfârșitul verii, râul Kamo abia dacă își mai târa apele, iar Migawa și pârâul de pe strada Canalului – care nu avea apă multă decât în anotimpul ploilor – s-au împușinat de au ajuns niște firicele nămolose abia prelingându-se printre maluri. Chiar și iazul din casa lui Sumie scăzuse la jumătate. În Cartierul celor Șapte Case de la Miazănoapte, mama lui Koito era dintre cei a căror sănătate se șubrezise în căldura sufocantă.

Când nu alerga la doctor să îi aducă ceva dansatoarei bolnave, Inko venea cu noi la lecții, tropăind în spatele meu cu *shamisen*-ul lui Koito în brațe. În afară de familia Mitsuba –

care avea cea mai grandioasă locuință din câte văzusem noi – oriunde mergeam, Inko se pricepea cum să se facă poftită din vestibul în bucătărie, unde ceilalți servitori ne dădeau ceai rece de orz și o rugau să le povestească despre Edo. Inko era foarte iscusită la scornit povești. Cel mai credincios ascultător al ei, care îi sorbea vorbele cu ochii mari de uimire, era un bătrân grădinar al casei Tsutamon, o familie nobilă de samurai al căror fiu fusese odată învățacel al Muntelui. (De fiecare dată când mergeam acolo, Yukako își făcea griji ca nu cumva să fie recunoscută, dar tânărul nu și-a făcut niciodată apariția.) Bozu, grădinarul familiei Tsutamon, își căpătase numele datorită părului tuns scurt, ca al unui călugăr sau un occidental. Soția și nora lui muriseră de holeră, iar el își căra acum nepoțelul în spate și îl legăna, parcă mirându-se de fiecare dată că acesta există.

— E adevărat că un călugăr din Edo a dat foc propriului lui templu ? a întrebat el odată.

— Știu sigur, i-a răspuns Inko, deși habar nu avea, că i-a dat foc după ce a visat un phoenix.

— Ba nu, eu am auzit că i-a dat foc atunci când l-a văzut pe împărat cu părul tuns scurt, ca diavoliile occidentali, a zis bucătarul, trecându-și mâna prin părul scurt al lui Bozu.

— E adevărat că după aceea s-a sinucis ?

— Păi altfel cum ?

Îmi plăcea când mergeam la familia Mitsuba și așteptam în tăcere, cum ni se spusese, pe bancheta din vestibulul podit cu piatră. Ne făceam vânt una alteia cu palete de hârtie tare, ne strâmbam una la alta când fetița familiei cânta greșit și flecăream cu voce joasă. Îi plăcea că eram tot atât de credulă ca Bozu, iar eu mă prefăceam și mai și, ca să o încânt.

— Cum se face că toată lumea capătă un nume nou în afară de mine ? am întrebat-o într-o zi. Stăpâna mea, stăpâna ta, chiar și tu, domnișoară Namiko.

— Dar Namiko e numele meu adevărat, a răs ea.

— Minți.

— Nu, nu mint.

— Atunci cine e Inko ?

— Doar nu crezi că sunt pe lume părinți care și-ar numi copilul Inko?

Eu rămâneam cu gura căscată, cu expresia de nedumerire de care îi plăcea să își bată joc.

— Ba crezi!

Fetele protejate erau numite „fete ținute în cutie“ dar, după părerea lui Inko, eu dădusem un înțeles nou acestei expresii.

— „Născută în cutie“, a oftat ea. Ai văzut vreodată o *inko*? E o pasăre gălăgioasă.

— A, păi atunci ți se potrivește numele, am încercat eu să o iau peste picior.

— Mai încape îndoială? a zis ea și a început să cârâie ca un papagal, în timp ce eu încercam să nu râd prea tare.

Nu trăgeam nădejde să o impresionez cumva, dar ea mă plăcea oricum.

— Namiko e un nume frumos, am zis, uitându-mă în altă parte. Ca și Inko.

La vremea aceea eu încă purtam părul răsucit într-un coc și prins cu un ac. Așa purtau fetele trecute de vârsta copilăriei, dar încă prea tinere ca să merite banii cheltuiți pe coafeză. În acea clipă cocul meu s-a desfăcut, și din cauza greutății părului, și din cauza căldurii lipicioase care apăsa orașul. Mi-am desfăcut părul și Inko a întins mâna să îl atingă. Mi-a ridicat părul cu o mână, iar cu cealaltă mi-a făcut vânt cu evantaiul la ceafa rămasă dezgolită. Stăteam fără să fac nici o mișcare, copleșită de recunoștință.

— E moale, mi-a șoptit.

Când am trecut de la veșmintele necăptușite la țesăturile subțiri care se purtau în toiul verii, am aflat că Yukako voia să înceapă să predea lecții singură, dar mândria o împiedica să întrebe. Cât despre Koito, părea tristă, cu gândul aiurea, iar când a spus că Yukako îi poate lua locul avea un aer de mirare stânjenită. De fapt, cu două zile înainte de sărbătoarea Obon, când Koito i-a anunțat pe cei din familia Mitsuba că fetița lor era pregătită să lucreze cu marea „Migawa Yuko“ în persoană, era pământie la față. În acea zi Yukako a strălucit; a purtat-o

pe fetiță prin toate meandrele melodiei de parcă asta făcuse de când era pe lume. Până și o persoană atât de indiferentă față de muzica japoneză cum eram eu (singură în vestibul, ducându-i dorul lui Inko) își putea da seama că strădaniile lui Yukako dădeau roade.

După ce am plecat, Yukako tot întorcea capul spre Koito, așteptând o încuviințare din cap, un mormăit aprobator, un semn de apreciere. Când am felicitat-o, așa cum făceam adesea, s-a uitat să vadă dacă și Koito are aceeași intenție, dar figura acesteia a rămas împietrită atât de multă vreme că Yukako n-a mai putut răbda și s-a întors, întrebând-o cu glas plângăreț:

— *Sensei*, a fost atât de rău ?

Koito a scăpat *shamisen*-ul din mână și s-a clătinat pe picioare. M-am repezit să o prind. Îi era rău de căldură ?

— *Sensei*, vrei niște gheață ? am întreat-o. Niște ceai rece de orz ?

— Ce egoistă am fost, se scuza Yukako, făcându-i vânt cu palmele. Nici nu m-a gândit.

— Îmi pare rău, îmi pare rău, repeta Koito când am dus-o să se așeze pe o bancă sub o umbrelă roșie.

Era un chioșc unde nu vindeau decât sirop cu gheață zdrobită; i-am adus un bol plin.

— Nu-i nimic, nu am nevoie, îmi pare rău, făcea ea necăjită, dar apoi a oftat, a pus mâna sub bărbie și a luat o înghițitură. Ce bun e.

A rămas cu ochii la bruma care se aduna pe pereții bolului lăcuit. Eu și cu Yukako ne-am privit pe furiș, îngrijorate.

— Măine mai avem o lecție la familia Tsutamon, apoi facem o pauză de câteva zile, din cauza sărbătorii Obon, a spus.

Yukako părea nelămurită.

— Așa, și ?

— Cred că ar fi bine ca domnișoara Ura să vină să doarmă la mine acasă diseară, dacă nu te superi, a zis Koito.

— Cum ? De ce ?

— Dacă e nevoie, poate veni să te anunțe să ții singură lecția mâine, a spus cu amărăciune în glas. S-ar putea ca mama să nu apuce ziua de mâine.

— *Ara!* a exclamat Yukako.

I-a spus lucrurile care se spun în asemenea situații, când com-pătimești pe cineva dar nu știi cum îl poți ajuta și a întrebat-o:

— Dar de ce ai mai venit astăzi?

— Mi-a spus să mă comport ca într-o zi obișnuită. Oricum...

Nu a mai putut continua.

— Îmi pare atât de rău, a zis Yukako.

— Deci, a spus *geisha* ca să nu mai lungească vorba, dacă domnișoara Ura nu vine mâine la tine, ne întâlnim la mine acasă, da?

Yukako a plecat, dar s-a uitat de două ori înapoi peste umăr, îngrijorată.

O văzusem pe Akaito, mama lui Koito în timpul scurtului anotimp ploios din acel an, nu multă vreme după ce, la o ploaie puternică, apa intrase într-un dulap din camera lui Yukako. Făcând curățenie, Yukako găsisse rochia cafenie pe care mi-o făcuse mama, tivită cu catifea și mirosind încă a fum. În fața ochilor închiși mi se perindau mama, unchiul, păpușa de cârpă cu basma cafenie. Strada Mott, călugărițele, vaporul, focul. Am rămas nemișcată multă vreme, cu brațele întinse, privind rochia.

— O îmbraci? m-a rugat Yukako.

Nu crescusem mult în înălțime de la vârsta de nouă ani, dar în ultimul an mă împlinisem. Rochia stătea să plesnească pe sâni și pe șolduri. „Cine e fata asta?” mă întrebam uitându-mă la tânăra care îmi purta rochia. M-a năpădit tristețea gândindu-mă că mama nu mă văzuse niciodată așa, că nu apucase să mă vadă crescând. Yukako a bătut încântată din palme.

— Arată-i lui o-Chio! a stăruit ea.

Nu aveam nici un chef, căci mă simțeam stânjenită și mâr-nită în același timp, dar nu o mai văzusem pe Yukako atât de veselă de ani de zile. Am coborât scările și am luat-o spre bucătărie, când, pe neașteptate am dat nas în nas cu Muntele.

— Ce e asta? a exclamat el.

Am urcat scările în fugă, simțind cum rochia îmi plesnește pe la cusături. „Nu voi mai purta niciodată rochia asta”, îmi spuneam în timp ce mă străduiam să o scot fără să o sfâșii și

mai tare. Am împăturit-o și am căutat de-a fir a păr printre lucrurile ude scoase din dulap, dar nu am găsit medalia Sfintei Clara. Le întrebasesm pe Yukako și pe Chio de ea cu ani în urmă, după ce învățasem cuvintele în japoneză; nu văzuseră nici medalia, nici lanțul.

De câte ori mergeam acasă la Koito, Yukako profita de poziția ei privilegiată de *sensei* și alegea desenul care să fie expus în firidă, aducând de fiecare dată o altă comoară din pavilionul-magazie al familiei Shin. Într-o dimineață, la câteva zile după furtună, atunci când am intrat împreună cu Koito, am pus evantaiul jos și am făcut o plecăciune în fața firidei ca să admirăm floarea și desenul, nu mi-am putut stăpâni o exclamație de uimire. La fel au făcut Koito și Inko.

Yukako atârname rochia mea în firidă. Inko a cerut voie să plece și Koito i-a făcut semn din cap că da. Am rămas cu ochii la rochie.

Uneori, în loc de un desen, pune în firidă un tablou, o statuie frumoasă, o mască a tribului Ainu, sau chiar o bucată de lemn adusă de apă, atât de roasă de vreme că părea o bucată de dantelă. Oare rochia mea era chiar atât de prețioasă? Am pus evantaiul pe jos în fața mea și m-am înclinat, îndoind mâinile și corpul în atitudinea consacrată de apreciere a artei. Lângă mine stăteau Yukako, triumfătoare, și Koito, curioasă dar sincer încântată. Am privit rochia cusută de mama, atârnată pe perete ca un obiect de artă primitivă. Golul de dinlăuntru meu avea o coajă de mândrie, indignare, amărăciune și rușine.

— Ai purtat-o tu? m-a întrebat Koito. Vrei să o pui să te vedem și noi?

— Nu, am răspuns.

Am fost scutită de o explicație fiindcă în cameră și-a făcut apariția o femeie. Era cea mai frumoasă bătrână pe care am văzut-o în viața mea. Era ceva mai tânără decât Muntele, îmbrăcată într-o robă albastru închis cu o amplă trenă roșu-cafeniu. Avea înălțimea lui Yukako și ținuta lui Koito. În fața noastră stătea cea mai bună dansatoare a generației ei, Akaito, mama lui Koito. Nu i-a luat decât câteva clipe ca să observe cum eram așezate și a îngenuncheat și ea pe *tatami*, cu brațele îndoite

exact la fel ca noi (numai că într-o atitudine mai grațioasă), a aruncat o privire spre rochia făcută de mama, a făcut o plecăciune și a ieșit plutind din cameră. Yukako, rămasă aproape fără glas de uimire, abia dacă a reușit să bâiguie:

— Vă rog, nu vreți să rămâneți cu noi la ceai?

Eram și eu îngrijorată pentru doamna Akaito atunci când Koito a rugat-o pe sora mea mai mare să mă lase să dorm acasă la ea. Doctorul a venit însoțit de servitorul lui, cu un sipet cu sertărașe, în care își ținea leacurile, și a fost de acord să stea cu bolnava până când se întoarce Koito acasă de la lucru, sau chiar toată noaptea dacă febra nu ceda. Bucătăreasa lui Koito și Inko s-au înțeles să plece pe rând la baie, ca una din ele să poată da oricând fuga în camera bolnavei. Koito nici nu apucase să își vopsească fața cu alb când doctorul a anunțat că în noaptea aceea nu e nici o primejdie pentru bătrâna dansatoare, dar a acceptat totuși să rămână cu ea. Deși am rămas de veghe, eram toate cu inima mai ușoară.

După ce doctorul și-a dat verdictul, împinsă de curiozitatea pe care îngrijorarea o ținuse până atunci în frâu, am încercat să mă fac utilă cum am putut mai bine, vrând să văd cum arată de fapt o casă de *geisha*.

Era la fel cu oricare altă casă din Kyoto: făcută din lemn, paie și șipci de bambus, cu bucătăria care dădea spre o alee de pământ bătătorit, lungă cât clădirea. Mama lui Koito dormea la etaj, într-o cameră care dădea spre grădină. Koito își ținea lucrurile în camera alăturată salonului unde aveau loc lecțiile. În spatele ușilor de un alb lăptos era o cameră interioară pe care nu o văzusem niciodată, un mic budoar decorat cu țesături în culori vii, unde avea trusa de machiaj. Alături de o splendidă oglindă, într-un vas special, ardea o bucățică parfumată de rășină neagră, *neriko*, învelită în miere și o crustă tare. O fată nemai-pomenit de frumoasă, numită Mizushi, a venit de la casa de alături să o ajute pe Koito să își vopsească fața și umerii în alb; doar la ceafă a rămas descoperită o fâșie de piele caldă, vie. Apoi Koito și-a pictat niște sprâncene elegante, gura roșie, ca un boboc de floare, și a pus puțin roșu pe obraji.

După ce Koito a vopsit-o și pe Mizushi, căreia i-a pus roșu doar pe buza de jos, și-a făcut apariția un bătrân cu păr rar și voce microasă, un costumier care locuia alături – singurul bărbat căruia i se permitea să intre într-o casă de *geisha* – și a ajutat-o pe Koito să își pună costumele extravagante din seara aceea: cinci robe una peste alta. Cea de deasupra avea un minunat model cu munți și cascade și era țesută cu fir de argint. La un moment dat Koito a arătat spre un pachet înfășurat în pânză:

— E kimonoul pentru mâine. Te rog, ajut-o pe domnișoara Mizu să îl care.

De-abia am putut să îl ducem. Atunci am înțeles de ce Koito avea nevoie de cineva să o ajute să se îmbrace: kimonoul atârna cam o treime din greutatea noastră, luate împreună. Când a spălat domnișoara Mizu pensulele lui Koito și le-a pus la uscat, apărând și dispărând în cameră ca o fantomă albă, costumierul a întins splendidele robe pentru a doua zi la aerisit.

— Sper să fie kimonoul pentru mâine, s-a corectat Koito; pe față i se citea îngrijorarea.

După ce Koito a fost gata, costumierul a ajutat-o și pe domnișoara Mizushi să se îmbrace, aranjându-i cu grijă kimonoul, de parcă îi puneau o cobiliță cu două găleți de apă pe umeri. Koito era maiestuoasă, ca un tablou viu, în schimb Mizushi era drăgălașă, ca un personaj dintr-o stampă veche: fundele lungi ale *obi*-ului îi atârneau la spate, desfăcute; arăta ca o ștren-găriță de pe vremuri care o zbughise afară înainte ca mama ei să termine cu îmbrăcatul.

Koito a bifat câteva evenimente și reuniuni la care fuseseră invitate să apară și două petreceri, una unde era nevoie de o cântăreață de *shamisen* și alta, mult mai târziu, unde se cerea o dansatoare de mână a doua.

— Micuță Mizu, du-te în locul meu, a hotărât Koito, aruncând o privire spre camera de sus. Nu vreau să lipsesc de acasă atât de mult.

— Adevărat, soră mai mare?

Oare chiar erau surori?

— Nu mă va certa dacă vin puțin mai devreme. Ai exersat dansurile Hotaru și Miyagino-no, nu-i așa?

Mizushi s-a plecat până la pământ, ca să își ascundă bucuria, dar și stânjeneala, căci bucuria ei se datora nefericirii lui Koito.

— Soră mai mare, îți mulțumesc preaplecăt.

— Oricine se bucură să vadă o față nouă, a oftat Koito.

— Nu, nu sunt surori, mi-a spus Inko în timp ce mergeam la baie.

Eram de o seamă, dar mi se părea că e mult mai mare decât mine.

— Mica Mizu este *maiko*, ucenica ei, mi-a explicat Inko. A venit de la vecină, doamna Suisho. Acolo au multe *maiko*, pe când noi nu avem nici una, așa că...

Deși japonezii lăsau adesea propozițiile neterminate – arătându-și în acest fel respectul față de ascultător și de subiect – vocea lui Inko era atât de sinceră și de fermă că mă lua întotdeauna prin surprindere când se oprea fără să încheie.

— Nu am mai văzut-o până acum, am zis.

— Nu ai mai stat aici noaptea, mi-a răspuns Inko și în vocea ei mi s-a părut că aud un reproș.

Nu știam ce să spun.

— Vasăzică locuiți împreună tu, bucătăreasa, domnișoara Mizushi, domnișoara Koito și mama ei?

— Mizu doarme la vecină, cu celelalte *maiko*. Și cusătoresele tot acolo dorm.

— Aha. Dar de ce merge tânăra ta stăpână în atâtea locuri astă-seară?

— Câștigă puțin în locurile unde este invitată să apară și ceva mai mult acolo unde cântă sau dansează. Oricum, e neplăcut. Multă vreme nu a fost mai nimic de lucru, dar acum – a făcut un semn din cap către casă, cu ochii la camera de sus – oamenilor le pare rău pentru tânăra stăpână și biroul de *geiko* o programează la toate petrecerile din cartier. Dar până acum unde au fost?

— Trebuie că îi e tare greu.

— Nu avem ce face.

Eram îmbrăcată într-un kimono de baie pe care mi-l dăduse Inko; când am dus mâna la față mi-a venit în nări mirosul rășinei *neriko*, bogat și îmbătător.

— Dacă domnișoara Mizushi nu e de fapt sora ei, atunci mama – Inko îi spunea stăpânei casei mamă, deși era limpede că nu sunt rude – e mama ei adevărată?

— Desigur. Dar tânăra stăpână a crescut în cea mai mare casă de *geiko* din Pontocho. Ai văzut ce s-a întâmplat când lucrurile au luat o întorsătură urâtă.

— Dar de ce nu a fost crescută de mama ei?

Inko era foarte diferită de Koito. Era de mirare că lucra la ea de atâta vreme. Când explica ceva, Inko spunea lucrurilor pe nume.

— Acum cincisprezece ani, Pontocho era cel mai apreciat cartier de *geiko*, pe când acesta era doar o mahala adormită. Așa e și acum. Negustori de mătase, pfui, a pufnit ea. Mă rog, cel puțin mai sunt unii care fac bani în vremurile astea. Mama tinerei stăpâne dorea ca fiica ei să aibă alte posibilități decât ar fi avut aici, așa că a dat-o să fie adoptată la cea mai bună casă din Pontocho. I-a dat fiicei ei un nume pe care să îl poată păstra dacă îl scrie altfel.

— Cum adică?

— Mi-a explicat chiar ea. Pe mama ei o cheamă Akaito, *Aka-ito*, a zis ea, pronunțând cele două *kanji* separat. Numele înseamnă Fir Roșu.

— Iar *kanji* pentru Koito este *Ko-ito*? *Ko*, adică *mic*?

— Întocmai. Numele e Fir Mic, Firicel. Dar poți să îl citești și *Ko-i-to*.

— Ce înseamnă?

Inko pronunțase *ito* altfel, așa încât să însemne Început Uimitor.

— Numele mamei ei adoptive din Pontocho era Izakura, Cireasă Uimitoare. Mai era și un Cocor Uimitor, un Arțar Uimitor și o Mică Ninsoare Uimitoare.

Mi-am adus aminte de ziua când Yukako a atârnat rochia făcută de mama în firidă. Când am plecat, Koito m-a mângâiat pe obraz cu degetul mare. „E greu să crești fără mamă“, mi-a

spus, iar eu mi-am adus aminte de licărirea de recunoaștere din ochii ei, atunci când mă văzuse prima oară.

— Dar înainte să veniți aici din Pontocho, mama domnișoarei Koito era singură. De ce a vrut să o dea de acasă? am întrebat-o pe Inko.

— Avea și alte fiice, ale ei, a ridicat Inko din umeri. Apoi avea fiice *geiko* și fiice *maiko*. Mizushi locuia aici la vremea aceea. Mai ții minte când schimbau numele erei în fiecare an? Ghinionul s-a ținut scai de mama Akaito. Apoi două fete i s-au îmbolnăvit și au murit, una chiar după ce începuse să lucreze ca *maiko*. Mama a fost nevoită să împrumute o groază de bani de la doamna Suisho, vecina. Doctorii costau mult, vremurile erau grele...

— Da.

— Și așa, încetul cu încetul, a trebuit să vândă contractele tuturor fetelor. Tânăra stăpână va moșteni totul, și casa, și datoriile.

— Am auzit-o odată spunând că nu are nici un copac să îi țină umbră.

— Mda, poate să țină casa și să încheie un contract îndelungat cu Suisho, ca să își achite datoria în acest fel, îmi închipui. Sau îi poate vinde casa lui Suisho și să își găsească apoi o casă de *geiko* unde să lucreze pe cont propriu. Suisho ar lua-o cred, dar...

— Sărmana domnișoară Koito, am zis eu.

— Sărmanii de noi, a încuviințat ea.

Tonul cu care mi-a răspuns mă îndemna să îi cer și alte lămuriri, dar ajunseseam la baie.

Cu baia de acasă eram obișnuită; oamenii de acolo erau și ei obișnuiți cu umflăturile corpului meu și fața mea pocită. Chiar dacă domnișoara Hazu și prietenele ei, cărora le creșteau de asemenea sânii, râdeau pe înfundate când mă vedeau, oamenii o respectau prea mult pe Chio ca să își permită vreun comentariu, iar pe copii nu-i luam în seamă. Lucrurile au stat cu totul altfel la baia gheșelor. Oamenii mă priveau și dădeau din cap sau, dacă mă uitam mai bine, zâmbeau pe ascuns.

— E verișoara mea, venită în vizită, îi anunța Inko pe cei care rămâneau cu ochii la mine.

Simțindu-le ochii ațintiți asupra mea, m-am grăbit să mă dezbrac și să mă spăl, după care am rămas ghemuită, ascunzându-mi sânii urăți, în timp ce Inko pălăvrăgea cu oricine se întâmpla să treacă pe lângă noi.

— Ce mai aștepți? m-a întrebat.

Am aruncat o privire spre vana cu apă fierbinte.

— Nu vreau să intru în apă singură.

Inko și-a mai turnat un polonic de apă pe spate și s-a ridicat în picioare. Purta părul pieptănat ca o femeie nemăritată, aco-perit cu o pânză albă. Era subțire și musculoasă, nu avea deloc șolduri, iar sânii abia dacă ridicau sfârcurile maronii.

— Ești grasă, a zis ea privindu-mă îngândurată. Trebuie că te hrănesc bine acolo.

În gura ei cuvântul *grasă* nu suna chiar atât de rău. A întins mâna și m-a ridicat de pe scăunel, după care a rămas cu brațele depărtate, privindu-mă atentă cu ochii ei apropiați de rădăcina nasului.

— Ce ciudat, în talie ești la fel ca mine, a zis împungând cu degetul un loc de pe corpul ei otova. Doar forma ta e grasă.

— Vreau să intru în apă, am zis eu.

— Scuză-mă.

Eram foarte stingherită, dar, de fapt, îmi plăcuse felul în care spusese că forma mea e grasă. Stăteam în baie cu ochii închiși, pe de o parte fiindcă îmi era rușine să fiu văzută de stră-îni, pe de alta fiindcă voiam să îmi aduc aminte ceva în legătură cu ce îmi spusese Inko între patru ochi. Când eram mică, văzu-sem în biblioteca de pe vapor reclame pentru corsete care se încheiau într-un fel nemaipomenit de complicat. Îmi venea greu să îmi amintesc cuvinte englezești, dar până la urmă l-am scos la suprafață: silueta mea era tip *clepsidra*.

Singura situație în care sânii mei grei îmi făceau plăcere era când stăteam cufundată în apa caldă de la baie. Alegeam colțul cel mai întunecat și stăteam acolo, mulțumită că pluteau singuri și nu le mai simțeam greutatea. Stând în baia străină, cu ochii închiși, îmi simțeam sânii cum se ridică la suprafața apei. Mi-am

atins talia subțire și *forma grasă* a șoldurilor. Atunci mi-a venit o idee cu totul nouă: „Mi-ar sta bine cu un corset“. Cuvântul care îmi suna în minte când mă gândeam la corset era *korusetto*¹.

Singurele femei cu sâni sau dos ca al meu erau niște vajnice bătrâne, care mai aveau și burdihane pe măsură. Ca și mine – după ce îmi înveleam bine mijlocul și șalele – arătau masive în kimono. Le invidiam pe fetele slabe ca niște prăjini pe care le vedeam la baie și care își purtau robele atât de firesc; o invidiam pe Inko pentru ușurința și spontaneitatea cu care trecea prin viață; nu era frumoasă – dar nici pocită nu era –, însă era plină de viață, guralivă și nu își făcea griji despre felul cum arăta. O invidiam pe Mizushi pentru frumusețea care dădea farmec ambiției ei. Pe Koito nu o invidiam, deși mi se tăia respirația când o priveam – cum ai putea invidia un ideal? Nici pe Yukako nu o invidiam când o vedeam cum se îmbracă sau cum merge, săltând ușoară ca un fulg; simțeam în ea o putere care mă înspăimânta. Seara, când o așteptam să vină de la baie, mă gândeam la trupul ei lung, ca o trăsătură de penel și mă încerca dorința să mă lipesc de ea, să îmi apăs sânii umflați de spatele ei îngust și să îi netezesc o dată pentru totdeauna. Dar închipuie-ți, mă gândeam stând în vană, exista un cuvânt care descria corpul meu, un cuvânt pe care abia mi-l puteam aminti și pronunța: *A-wa-gu-ra-su*². Îmi făcea plăcere să repet în gând.

Vocea impasibilă a lui Inko, ce ascundea firea ei mereu pusă pe ghidușii, m-a trezit din reverie.

— Odată, pe când locuiam în Pontocho, tânăra stăpână s-a dus cu barca, împreună cu niște clienți, să vadă nuferii. Se spune că, la vremea aceea din an, dacă mergi noaptea și aștepti răsăritul soarelui, poți să îi auzi cum pocnesc când se deschid.

— Chiar așa?

— Eu, cel puțin, nu i-am auzit. Nu am făcut decât să car cutiile cu mâncare. Și cred că nici ei. Și-au petrecut noaptea

¹ Odată preluate în limba japoneză, cuvintele străine sunt modificate potrivit specificului acestei limbi. În japoneză nu există fonemul *l* (acesta devine *r*), nici grupuri consonantice.

² *Hourglass* – clepsidră (engl.).

cântând și compunând poezii și s-au îmbătat turtă. Tânăra stăpână a dansat în barcă, iar unul dintre ei a vrut să o arunce în apă.

— Nu se poate!

— Ba da! Dar ea i-a spus cât ar costa un kimono nou și i-a mai venit mintea la cap. Doar o vreme. Apoi a început să îi vorbească fără ocolișuri.

— Fără ocolișuri?

Inko a chicotit și mi-a șoptit:

— Nu trebuie să strigi!

— Îmi pare rău, am zis eu rușinată.

Inko mi-a acoperit urechea cu mâna și a zis în șoaptă:

— I-a spus cum ar vrea să facă treaba aia.

Am făcut ochii mari, dar m-am luat după ea și am râs.

Fiindcă acasă erau și doctorul și bucătăreasa, nu ni s-a dat voie nici măcar să ne apropiem de camera mamei lui Koito, așa că am întins plasa de țânțari, am desfăcut *futon*-ul și am așteptat-o pe Koito ca să îi dăm să mănânce și să o ajutăm să se dezbrace de kimono. Stăteam întinse pe *futon*, pe jumătate adormite. Aprinsesem lampa și o bobiță de rășină parfumată, din cele pe care le folosea ca să alunge mirosul de plumb al vopselei albe. M-am tras lângă Inko și i-am șoptit la ureche:

— Tânăra ta stăpână chiar a trebuit să facă treaba aia cu bărbatul din barcă?

— Nu! a chicotit Inko. *Geiko* nu *trebuie* să facă nimic cu nimeni. Dar când își iau un protector, atunci, fiindcă e vorba de atâția bani, e un eveniment însemnat. Tot cartierul vorbește de asta.

— *Ara!*

— Cei mai mulți bărbați le plătesc pe *geiko* să cânte, să danseze și să le toarne *sake*, ca să se poată gândi la asta, iar apoi le plătesc pe prostituate ca să o și facă, fiindcă le place să termine ceva ce au început. De fapt, cred că faptul că sunt în preajma unei femei pe care nu o pot avea îi stârnește.

— Dar a făcut-o cu domnul Akio?

— Tu ce crezi? Inko a dat ochii peste cap, dar îmi dădeam seama că îi făcea plăcere că o cred atotștiutoare. Numai că, fiind

drăguțul ei, a făcut-o pe gratis. Doamna Izakura a înnebunit de furie când a aflat!

— Chiar urma să se căsătorească?

— Nu știu de ce l-a crezut. E cea mai veche minciună în meseria asta. Ea spune „te iubesc” ca să îl facă să plătească. El spune „te iau de soție” ca să nu dea nici un ban.

Deși știam că suntem singure – bucătăreasa și doctorul erau sus, în camera mamei lui Koito – am acoperit cu palma urechea lui Inko. Îmi era atât de rușine să întreb, dar cumva îmi plăcea să mă simt stânjenită în fața ei și știam că, dacă aș pute afla de la cineva, ea ar fi aceea.

— Ce fac atunci când fac treaba aia? am întrebat în șoaptă.

— Tu chiar că te-ai născut într-o cutie, mi-a răspuns Inko râzând.

Umilită, mi-am acoperit fața cu mâinile. Îmi dădeam seama că face niște gesturi, așa că am depărtat puțin degetele și am aruncat o privire.

— *Ara!* am zis eu, făcând o legătură între părțile moi care atârnau între picioarele bărbaților la baie și ceea ce știam despre propriul meu corp. Uneori, când stăteam trează așteptând-o pe Yukako, sau când se ghemuia lângă mine noaptea, credeam că sorocul mi-a venit mai devreme, dar lichidul era limpede ca apa. Cum stăteam întinsă lângă Inko și chicoteam, rușinată, m-am gândit că la fel s-ar putea întâmpla acum.

— Tu ai făcut vreodată treaba aia? am întrebat-o.

— Ești o fată rea! a zis Inko și m-a plesnit peste umăr, hlizindu-se. Ei, da, era un băiat în Pontocho care îmi plăcea și am făcut-o cu el de vreo două ori, dar pe urmă lui i-a plăcut altcineva.

— Îmi pare rău, am zis.

— A fost bine, a zis ea bosumflată. Dar cred că părinții mei au găsit pe cineva cu care să mă mărit după ce se termină contractul, așa că voi avea partea mea, cu vârf și îndesat, a adăugat râzând cu gura până la urechi.

— Ați făcut cunoștință?

— Nu, dar contractul se termină peste un an și jumătate, așa că cine știe ce se mai poate întâmpla.

— Într-adevăr.

Nu o înțelegeam pe Inko. Atunci când Yukako și tatăl ei se luptau cu sărăcia nimeni nu se gândise să mă închirieze. Aș putea eu oare să trăiesc precum Inko, sau Zoji, băiețelul Kugăi, legat pe ani de zile de tatăl lui Akio? Oare aș putea să îmi privesc viitorul cu aceeași indiferență senină? Îmi plăcea felul distrat în care îmi freca încheietura mâinii în timp ce vorbea.

Mi-a aruncat o privire pe care nu am înțeles-o și a zis:

— Era o fată, Fumi, care lucra tot în casa Izakurei. Când noi am plecat și am venit aici, tânăra stăpână a lui Fumi a plecat și ea; s-a dus la Edo. Îmi e foarte dor de ea. Făceam treaba aia tot timpul.

— Ce ai zis?

Mi-a înghețat inima în mine când am auzit-o spunând așa ceva, în același fel obraznic în care spunea orice. Mi-am tras mâna din mâna ei.

M-a privit în ochi cu asprime. Se vedea că suferă, dar a dat din umeri.

— E *karma* mea din altă viață. Nu am ce face. Pun rămășag că e măritată acum. Pesemne are și un copil.

Am clipit, nevenindu-mi să cred ceea ce auzisem. Știam că, dacă stau liniștită, în scurtă vreme vom vorbi de copii sau vom adormi. Oare asta doream? Am tras aer în piept. Nu. Am întins mâna, prin aerul care părea îngroșat de spaimă, spaima mea. Nu era ușor, mi s-a părut că durează o veșnicie. Am apucat-o pe Inko de mână. Apoi, așa cum imitam fiecare gest al lui Yukako la lecțiile noastre, am mângâiat-o pe încheietura mâinii, ușor dar insistent, așa cum făcuse ea. Am simțit-o cum oftează.

— Ce faceați? am întrebat-o încet, parcă îmi era teamă să nu o sperii.

— Eu cu Fumi?

Nu o mai văzusem niciodată pe Inko stânjenită. Și-a ferit privirea, m-a privit, apoi a întors din nou ochii în altă parte.

— Tot, a zis parcă vrând să se scuze, dar sfidătoare în același timp.

O țineam de încheietură și stăteam întinsă lângă ea, uitându-mă la plasa de țăntari cum se mișcă ușor în boarea de vânt

venită din grădină. Gâfâiam. Mi-am adus aminte de mine, o fetiță, privind căruța și focul, apoi mi-am amintit cum am sărit înăuntru.

— *Misete ne?* am șoptit tremurând. Îmi arăți?

A zâmbit, cu un aer șmecher, sigură pe ea, și mi-a arătat.

M-a mângâiat cu blândețe, coborând pe corpul meu, și și-a pus capul între picioarele mele. La început am stat nemișcată, înțepenită de o spaimă care părea și mai mare decât acel moment monstruos, dar apoi m-am lăsat în voia buzelor ei și a degetelor pe care le-a vârat în trupul meu. La sfârșit simțeam cai galopând în mine, simțeam că eu sunt calul ridicat în două picioare în fața focului. După aceea, ca un bun învățăcel ce eram, i-am imitat fiecare gest, întâi speriată de felul în care se cutremura și asuda, apoi înfiorată. Când s-a liniștit, am luat-o în brațe și am sărutat-o.

— De ce faci așa cu buzele? m-a întrebat și m-am oprit; o mai sărutasem odată pe Yukako la culcare și mă întrebasese același lucru.

Totuși, Inko nu s-a tras deoparte.

— Îmi place aici, am zis, cu capul sprijinit pe pieptul ei, ținând-o după talie.

— Cred că am fost străine într-o viață trecută, a spus Inko pe gânduri.

— De ce?

— Fiindcă eu vorbesc tare și tata gătește mâncăruri străine.

— Cum așa?

— Are un birt în Pontocho unde se mănâncă *tempura*.

— Aha, am zis deși nu înțelegem.

Era un fel de mâncare adus de portughezi cu atâta vreme în urmă că habar nu aveam că nu e japonez.

— Și cred că și tu ai fost, din cauza veșmântului occidental cu care te-a îmbrăcat mama ta. Arăți altfel decât noi. Ai mers alături de mine. Uneori nu îți aduci aminte numele lucrurilor – știu că e din cauza focului, dar poate și fiindcă în viața trecută ai fost o străină.

Eu am râs nervos.

— Și ce faci cu buzele, mi-a spus sărutând aerul. Tânăra stăpână mi-a spus că în Vest soții și soțiile își ling buzele; poți să-ți închipui așa ceva?

Mie îmi era greu să-mi închipui ceea ce ne făcusem una alteia, dar am râs împreună cu ea.

De afară s-a auzit clinchetul podoabelor pentru păr și clămpănitul sandalelor. Ne-am legat robele desfăcute și ne-am grăbit să ajungem la intrare. Ușa zăbreliată a fost trasă în lături și Koito și Mizushi au intrat. Koito s-a dus direct sus, fără să se schimbe, iar noi am aranjat cina frugală pregătită de bucătăreasă pentru ele două: orez fiert, macrou sărat și iarbă-de-mare, ceai rece de orz. Le-am ajutat să se dezbrace și am întins hainele la aerisit. Au plecat amândouă în kimonourile de baie, tot vopsite în alb, ca niște stafii.

— Când își curăță sulimanul? am întrebat în timp ce întindeam *futon*-ul pentru noi două, cu o treaptă mai sus de vestiarul cu pământ pe jos.

— La baie.

— Inko, Namiko, am chemat-o în șoaptă pe numele ei adevărat.

Lăstar Frumos, îmbrăcat în flori de aur și iarbă moale, abia răsărită. Mi se părea că o știu dintotdeauna și, în același timp, era o necunoscută pentru mine. Am cuprins-o cu brațul și ea m-a apucat de încheietură.

— Pe cine ai pierdut când a fost molima? am întrebat-o, amintindu-mi că îmi spusese că îi muriseră niște rude.

— Pe surioara și pe frățiorul meu. Am fost opt frați, mai ții minte?

— Îmi pare rău.

— Mama nu a mai vrut să aibă copii după aceea. A pus-o pe coafeză să îi facă o pieptănătură *obako*, așa cum poartă văduvele, și nu l-a mai lăsat pe tata să se apropie de ea.

— Chiar așa?

— Cred că nu a mai vrut să îi moară și alți copii, a oftat Inko și eu am mângâiat-o pe spate. Frățiorul meu abia se născuse,

dar sora mea învățase deja să vorbească. Flutura din mânuțe și spunea: *Onetan! Onetan!*

A, în loc de *Onesan*, „soră mai mare“. Parcă ar fi spus „lătușcă!“ – ți se rupea inima de durere.

— Îmi pare nespus de rău.

— Asta e, a zis ea și eu am strâns-o în brațe.

O vreme am stat în tăcere, întinse una lângă alta.

— Îmi pare rău că mama ta te-a îmbrăcat așa și te-a părăsit, a zis Inko. Apoi focul... Îngrozitor.

— Era și ea bolnavă, am zis eu. Așa că...

— A făcut cum a crezut ea că e mai bine.

— Uneori nu mai îmi aduc aminte chipul ei, i-am mărturisit. De fiecare dată când mergem la templu mă rog ca să mi-o amintesc mai bine, am zis cu voce tremurândă.

Inko m-a mângâiat pe față și m-a dojenit cât putea ea de blând:

— Eu mă rog întotdeauna pentru un singur lucru.

— Care anume?

— Să fiu fericită.

Koito s-a întors de la baie. Ea și Mizushi și-au urat noapte bună, apoi a trecut peste mine și Inko a pus drugul la ușă.

De îndată ce Koito s-a urcat la etaj, Inko s-a încolăcit în jurul meu. Simțeam că o fură somnul, acum că își terminase treaba pe ziua aceea. Mă întrebam oare când i-a dat prin minte că ar vrea să mă mângâie.

— Inko? am zis, deși îmi dădeam seama că e pe jumătate adormită. De ce mi-ai povestit despre bărbatul din barcă, știi tu care, și despre nuferi?

— Fiindcă așa erai și tu, plutitoare, mi-a șoptit și mi-a ridicat sânii în palmă ca să înțeleg mai bine.

Palma era moale, îmi ținea sânii la fel ca apa. A mai murmurat ceva, pe jumătate adormită:

— Eu aș fi compus cea mai bună poezie.

Am dormit ușor, zăpăcită de zgomotele necunoscute ale nopții și uimită de trupul meu. În cartierul gheișelor ziua începe

mai târziu decât în alte părți. A doua zi dimineața m-am trezit fiindcă nu l-am auzit pe Matsu aducând cărbunii, nici pe vânzătorul de *tofu* strigând la poartă. Am deschis ochii și am văzut-o pe Inko lângă mine și alături de ea pe bucătăreasa care dormea învelită în plapumă. Am rămas întinsă lângă Inko, cu ochii deschiși, neliniștită și tulburată. Îmi lipsea zangănitul oalelor mutate de Chio pe plită, mirosul reavăn al lui Yukako.

Am ajutat-o pe Inko să ducă la bun sfârșit treburile din dimineața aceea, minunându-mă de forma gâtului și mâinilor ei. Când se uita la mine și zâmbea, îi simțeam degetele înăuntrul meu.

Koito mi-a spus că nu e nevoie să mă duc acasă, iar Yukako a sosit înainte ca răcoarea nopții să fi dispărut cu totul. Avea brațele încărcate cu ierburi folosite pentru decorarea caselor de Obon.

— Ai dormit azi-noapte? Cum se simte? Mai ținem lecția azi?

— Domnișoară Inko, ia ierburile; ne ocupăm mai târziu de ele, a zis Koito. *Sensei*, aș vrea să te rog ceva.

Era mai frumoasă ca oricând, trasă la față și albă. *Futon*-ul pe care îl întinsesem pentru ea era neatins.

— Vrei să vii cu mine până în camera de sus? Ți-aș rămâne recunoscătoare. Domnișoară Ura, dacă nu te superi, vrei să aduci sus tava din bucătărie?

Un minut mai târziu am ingenuncheat în prag, uitându-mă uimită la tava pe care o adusesem. În bucătăria podită cu pământ nu îmi dezlipisem ochii de la Inko în timp ce despacheta ierburile pentru Obon, apoi scosese un picior din sanda ca să se scarpine pe gambă cu degetul mare; poate de aceea nu îmi dădusem seama că pe tavă erau *sake* și câteva cești. Oare greșisem tava? Camera de sus era plină. Erau acolo doctorul și servitorul lui, Koito, Yukako și femeia care zăcea pe *futon*, Akaito. În mâna fără vlagă ținea un șir de mătânii budiste. Era ca o regină devastată de boală, cu fața slujită și pielea roasă ca de vărsat. Mai târziu am aflat că plumbul din sulimanul alb nu iartă pe nimeni. Și-a îndreptat privirea spre Yukako.

— Ai venit, a zis.

Koito a turnat *sake* pentru mama ei și pentru musafiră. Yukako, nedumerită că se bea *sake* la o oră atât de matinală, i-a turnat lui Koito. Cele trei femei au băut. Yukako a făcut ochii mari de uimire, apoi a înțeles. Curioasă, am pus degetul pe o picătură de *sake* de pe tavă și am gustat: era apă. Mi se povestise, dar nu crezusem niciodată, că oamenii beau apă din cești de *sake* când își iau ultimul rămas-bun. Poate că doamnei Akaito îi plăcea vocea aspră a lui Yukako atunci când o corecta pe fiica ei, tot așa cum vocea vânzătorului de *tofu* era legată pentru mine de casa unde locuiam.

Nimeni nu a scos nici un cuvânt. Doamna Akaito rămăsese cu ochii la Yukako. Koito se uita din când de la una la alta. Privind mai bine fața desfigurată a bolnavei, mi-am dat seama că nu era chiar atât de bătrână pe cât îmi închipuisem. Era mult mai tânără decât Doamna Pipă, avea poate ceva peste cincizeci de ani. Știam că mama lui Yukako avusese copii destul de târziu. Ea și mama lui Koito aveau probabil cam aceeași vârstă. În jurul lui Yukako nu prea erau femei de vârsta mamei ei, și, în orice caz, nici una pe care să o admire. Cicălitoarea mamă a lui Sumie era mult mai tânără, așa cum era și Chio, și nici o femeie nu îi stârnea admirația respectuoasă pe care i-o stârnea bătrâna *geisha*. Cele trei femei beau fără să scoată un cuvânt. Eu stăteam nemișcată ascultând zgomotele făcute de Inko în bucătăria de dedesubt și întrebându-mă la ce se gândea Yukako.

— Mulțumesc, a spus doamna Akaito.

M-am descurcat binișor la lecția de ceai în dimineața aceea, deși simțeam că mă înroșesc până în vârful urechilor din când în când, apoi am jucat rolul musafirului la *temae* lui Koito, stând mai mult cu ochii la ușă să văd dacă nu apare Inko. La ceremonia ceaiului nu se preparau decât două feluri de ceai: cel „subțire“, adică băutura cu spumă pe care o băusem în prima mea dimineață la Baishian, și ceaiul „gros“, o pastă moale făcută din praf de ceai umezit cu apă și frământat, în loc să fie bătut cu pământul, din cauza căruia inima îmi bătea cu putere. După ce deja făcusem destule greșeli, m-am bucurat că în dimineața aceea Koito nu făcea decât ceai subțire. După ce am băut, am

uitat să îi spun să încheie și Yukako nu mi-a atras atenția. Când mi-am dat seama de greșeală, Koito se apucase deja să facă încă un bol. Pe față i se citeau amărăciunea și oboseala, dar gesturile îi erau calme și elegante și urma întru totul regulile lui Yukako: „Fă lucrurile grele să pară ușoare; fă lucrurile ușoare să pară grele.“ Polonicul pentru apă era o ușă masivă pe care de-abia o închisese, pământul de bambus era un clopot mare de piatră. Deși nu se uita la nimeni, ci avea ochii ațintiți spre bolul de ceai, simțeam că atenția îi e îndreptată spre Yukako, întocmai cum îi învăța Muntele pe ucenicii lui să se concentreze asupra musafirului: *pentru tine. Toate astea sunt pentru tine.* A pus bolul aburind pe rogojina de lângă ea, dar Yukako nu a dojenit-o. De fapt, mi-am dat seama cu mirare când am privit-o mai bine, avea aceeași expresie de compasiune, de blândețe nesigură pe care o avusese în camera doamnei Akaito.

Yukako i-a mulțumit ceremonios lui Koito și a băut. Adusese acest bol de ceai special pentru lecțiile de vară. Nu era adânc, așa încât ceaiul să se răcească repede, iar smălțul verde, gros, de dinafară avea un fel de zgrunțuri, ca și cum ar fi picurat de apă. Când a terminat, Yukako a pus bolul în fața ei ca să își exprime aprecierea în mod formal, dar Koito a început să vorbească.

— *Mukashi, mukashi*, a fost odată ca niciodată o femeie din lumea plutitoare care iubea un maestru de ceai.

Yukako s-a înnegurat la față, crezând că e o poveste despre Akio. Expresia folosită de Koito, „lumea plutitoare“, ca și cea mai prozaică, folosită de Inko, „tagma luntrășițelor“, desemna lumea plăcerilor de noapte ale bărbaților – jocuri de noroc, cântărețe, prostituate – fiind în același timp un joc de cuvinte pe ideea budistă a lumii suferințelor omenești. Budismul ne învață că această lume a suferinței e o iluzie trecătoare, așa că ar trebui să ne desprindem de ea. Această lume a păcatului e un vis efemer, ne învață căutătorii de plăceri – înlocuind *kanji* pentru *suferință* cu unul din omonimele sale, *kanji* pentru *plutitor* – și de aceea ar trebui să ne bucurăm de ea din plin. Tagma luntrășițelor, lumea plutitoare. Koito și cartierul în care locuia se țineau la suprafață datorită banilor negustorilor de mătase.

Fără acești bani ar fi rămas pe uscat, așa cum se întâmplase cu Pontocho. Dar, în același timp, mă gândeam eu, Koito și vecinele ei erau ele însele ca o apă, purtându-și clienții printr-o noapte de vis.

„Cine purtase pe cine în noaptea de vis aseară?” mă întrebam cu gândul la Inko, dar Koito a continuat:

— Maestrul de ceai era însurat cu o femeie care i-a dăruit șase fii și o fiică. Având atâția fii, a învățat-o *temae* pe soția lui pentru ca, la rândul ei, să îi poată învăța pe cei șase fii. Apoi cei șase băieți au murit de tineri, unul după altul.

— I-auzi, a murmurat Yukako.

Șase fii și o fiică. Auzisem și înainte aceste cuvinte... Mi-am adus aminte: Gensai, tatăl adoptiv al Muntelui, își pierduse toți cei șase fii și fusese nevoit să adopte un băiat de samurai care să se însoare cu fiica lui, Eiko, mama lui Yukako.

Koito a povestit mai departe:

— Femeia din lumea plutitoare care îl iubea pe maestrul de ceai i-a dăruit și ea o fetiță. Pe când vederea fiicei soției lui îl umplea de deznădejde, căci își aducea aminte de cei șase frați morți, vederea fiicei ibovnicei lui îl umplea de plăcere. La Sărbătoarea Șapte-Cinci-Trei (vorbea de sărbătoarea când erau binecuvântați copiii mici), când micuța a primit în dar primul ei kimono de adult, el a oficiat *temae* în onoarea ei chiar aici, în această casă. Fetița nu mai văzuse niciodată un dans atât de plin de grație, iar ea iubea dansul mai presus de orice. „Învăță-mă”, l-a rugat ea. „Vreau să pot și eu!” A refuzat-o și ea l-a implorat; l-a implorat și el a refuzat-o. „Pe soția ta ai învățat-o”, a spus mama fetei. A fost singurul reproș pe care l-a adresat în toți acei ani de singurătate și de dor. „Pe soția mea, da, a zis el, dar nu pe voi.” Femeia i-a spus să plece și să nu se mai întoarcă, iar fetița nu l-a mai văzut niciodată.

Koito vorbea cu voce fermă și reținută, dar povestea ei era de o tristețe copleșitoare. Poate că spusese „lumea plutitoare” în loc de „tagma luntrășițelor” tocmai fiindcă femeia din poveste uitase de meseria ei: în loc să își poarte protectorul într-un vis de iubire, căzuse ea însăși pradă acestui vis.

— Ce încerci să îmi spui? a întrebat-o Yukako, nevenindu-i să creadă povestea dar, ca și mine, impresionată de calmul cu care o spusese Koito, făcând lucrurile grele să pară ușoare.

— Că nu am înțeles dezamăgirea mamei mele, nici mânia bunicii mele, până când tânărul senior nu a refuzat să mă învețe *temae* în maniera Shin, a răspuns Koito. (Am băgat de seamă că, la fel ca Yukako, evita să rostească numele lui Akio în public.) La fel cum bunicul tău a refuzat să o învețe pe mama mea.

— Mama ta, a murmurat Yukako.

Apoi gândurile parcă i-au fugit aiurea. Ținuse mâinile în fața ei, în atitudinea respectuoasă pe care trebuie să o adopți înainte de a cerceta bolul de ceai. Acum s-a îndreptat de spate și a ridicat mâinile, privindu-și cu atenție fiecare palmă.

— Își dorea atât de mult să te vadă astăzi, a spus Koito și a făcut o plecăciune adâncă în semn de recunoștință. A spus... vocea lui Koito s-a poticnit. A spus că nu s-ar supăra dacă aş rămâne cu ea azi. Ai putea să ții lecția fără mine?

Când am ieșit din cartierul gheișelor, Yukako s-a oprit și s-a uitat la crângul de lângă sanctuar.

— Vasăzică domnișoara Koito e verișoara ta? am întrebat-o.

Yukako a ridicat mână parcă ar fi vrut să mă plesnească, apoi s-a oprit și și-a privit palma, descumpănită.

— Nu știu, a spus.

Chiar înainte să plecăm, Inko și cu mine ne zâmbiserăm pe furiș, iar ea îmi strecurase în mână un pachetel alb. Când am rămas singură în vestibul, în timp ce Yukako dădea lecția de muzică, am scos pachetelul. Într-o hârtie împăturită ca o scrisoare am găsit câteva bobite negre de *neriko*, înfășurate într-o bucată de plasă de țânțari. Am tras aer adânc în piept, simțind un fior în trup. Yukako ar fi pus bobitele în cutia-pernă, dar eu, fiindcă nu aveam o coafură care trebuia ridicată de la pământ pe un suport de lemn, dormeam pe un saculeț cu coji de hrișcă. Unde puteam ascunde darul de la Inko? Când voi găsi clipele de liniște când să pot aprinde o bobită, netulburată de nimeni? Ar fi tot atât de imposibil ca și cum am încerca să

mai facem din nou dragoste, când eu dormeam lângă Yukako și Inko dormea lângă bucătăreasă. Inko nu știa nici să scrie, nici să citească, însă darul ei exprima atât lumea plutitoare în care fuseserăm în acea noapte, cât și greutatea de a o repeta. Pe lângă aceasta, mai oferea și o soluție: deși rășina are un miros slab atunci când arde, își păstrează parfumul intact timp de mulți ani. Am înfășurat la loc bobițele în bucata de pânză, am legat hârtia și le-am pus în mână. „Eu aș fi compus cea mai bună poezie“, spusese ea.

În după-amiaza aceea, când am mers la piața de pește, la băcan și apoi înapoi acasă, Yukako nu și-a putut ascunde tulburarea. Cât timp tatăl ei a lucrat cu noii învățăcei, a stat în spatele ferestrei zăbrele, cu fața spre cameră, dar fără să urmărească lecția. În seara aceea, când mă întorceam de la baie – stânjeneala pe care o simțeam de obicei se mai atenuase când îmi văzusem sânii plutind și îmi amintisem cum îi mângâiasse Inko –, am văzut o siluetă cu o lampă în mână, trecând peste pârâu și îndreptându-se spre pavilionul-magazie. Yukako a venit târziu la culcare, dar m-a lăsat să o țin strâns în brațe când a adormit.

Oare Yukako și Koito erau într-adevăr verișoare? Oare bunicul ei, Gensai, chiar avusese o aventură cu mama lui Akaito? În zilele care au urmat, Yukako l-a ajutat pe tatăl ei în mai multe rânduri, la ofrandele de ceai făcute cu prilejul sărbătorii Obon, întâi propriilor ei străbuni, apoi la sanctuarele din casele negustorului Okura Chogo și ale prietenilor lui. Când nu lucra nu dădeam de ea nicăieri, dar uneori apărea la masa de prânz, plină de praf, cu gândul dus în altă parte. Pe cât se părea, era în pavilionul făcut din zidărie, ca să reziste la foc, și scotocea prin comorile familiei.

De sărbătoarea Obon dansam în cerc împreună cu strămoșii în fiecare noapte, după care aprindeam focuri ca să îi îndemnăm să se odihnească – la început grămăjoare de lemne la sanctuarele din cartier, iar la sfârșit focuri mari de tabără. Pe pantele munților care țineau orașul ca într-o palmă – printre care și Daimonji, muntele pe care îl văzusem în prima mea zi la Miyako și în care era sculptat caracterul *dai* – erau construite zece *kanji*

enorme, din lemn și paie, cărora li se dădea foc în ultima noapte a sărbătorii Obon. Orașul era înconjurat de un poem scris cu flăcări. În dimineața când am aprins focurile mici, Yukako părea schimbată, din nou stăpână pe ea. Ofta des, vrând parcă să alunge neîncrederea care pune stăpânire pe ea. În seara aceea, când am plecat la sanctuarul din apropiere, m-a pus să car o cutie. Acolo a dansat puțin în cerc, apoi s-a furișat afară din mulțime și am luat-o pe străzile întunecoase spre cartierul gheișelor.

Când am trecut pe lângă un templu de lângă sanctuarul Kitano s-a oprit. Cercul dansatorilor Obon era o priveliște ca din povești. Am văzut-o pe Mizushi, ridicând o singură mână odată, ca și cum lumea era cu ochii pe ea, dar și pe Inko, din ai cărui ochi dispăruse orice urmă de ghidușie. Îmi părea rău că nu mă poate vedea și ea. Apoi am văzut-o pe Koito, frumoasă și dreaptă ca un copac iarna, cu lacrimile șiroindu-i pe față. Era limpede ce se întâmplase, căci toate trei erau îmbrăcate în straie de doliu.

În drum spre casă mi-am amintit că gustasem și eu din apa pe care o băuseră femeile din ceștile de *sake*. Băusem și eu de rămas-bun cu mama lui Koito, chiar dacă ea nu știuse. Mi-am amintit cum intrase plutind ca să se uite la rochia făcută de mama, mi-am amintit de trupul ei frumos înclinat într-o atitudine atentă, de trena care îi însoțea mișcările. Apoi mi-am adus aminte – și mi s-a pus un nod în gât – de o femeie adormită într-o cameră inundată de soare, de cuvertura cu model irlandez. „Ai apucat să îți iei la revedere de la ea, de la Fumi?” o întrebam pe Inko.

„Nu, și cred că e mai bine așa”, îmi răspunsese ea.

Am așteptat ca Yukako să îmi spună ce căutase și ce găsisese. În seara aceea am întrebat-o de-a dreptul de ce mersesem în cartierul gheișelor. S-a întors cu spatele la mine și a desenat câteva caractere pe *tatami* cu degetul. Nu le-am putut citi. În zilele următoare, chiar când îl ajuta pe tatăl ei, o simțeam agitată, iar când ne-am adunat împreună cu toată familia pe unul din podurile de peste Kamo, ca să privim focurile de pe Daimonji, mi-am dat seama că abia se abținea. Tatăl și fratele lui Sumie erau tot în închisoare la Edo, mă gândeam, ridicându-mi privirea de la cocoloșul de orez pe care mi-l pregătise

Chio la Doamna Pipă, aplecată deasupra cutiei lăcuite în care își adusese mâncarea. Robele ei de mătase erau tocite până la urzeală, dar mânca *sushi* făcut cu orez fin. Cu carne de crap, am observat. Oare era din iazul lor?

Seara am desfăcut *futon*-ul lui Yukako și nu m-am culcat până nu a venit sus. *Spune-mi, spune-mi*. Dorința de a ști se amesteca cu dorul după Inko, cu dorința de a-mi simți trupul trăind din nou. Mi-a venit în minte o altă noapte, petrecută nu cu mult timp după ce venisem în casa Shin, când am așteptat-o pe Yukako pe scări și ea a venit târziu, plângând fiindcă Akio nu o lăsase să officieze *temae*. Mi-am dat seama că făcuseră dragoste.

Într-un colț al camerei am găsit cutia pe care o cărasem până în cartierul gheșelor și înapoi. Era înfășurată într-o bucată de mătase și legată cu șnururi violet. Pe lemnul negeluit șerpuia un șir lung de *kanji*. Nu îmi plăcea să îmi bag nasul în treburile altora, dar voiam să știu. În cutie se aflau două suluri de hârtie. Le-am atârnat de stâlpii pentru plasa de țânțari, am aprins încă o lampă și am așteptat-o pe Yukako.

Abia dacă puteam citi sau scrie cuvintele imprimare sau desenate cu penelul, fiindcă scrierea japoneză se vrea mai degrabă expresivă decât clară. La flacăra aurie a lămpilor, așezată în cubul luminos al plasei de țânțari, sorbeam ceai de orz rece și studiam sulurile desfăcute, tivite cu mătase, pe care se înșiruiau trăsături de penel ca urmele ghearelor de păsări. Pe cel din dreapta l-am recunoscut: era caracterul însemnând *Shin*, desenat de o mână de copil. Yukako îl atârnase în Baishian în noaptea când mă numise sora ei. Cel din dreapta era asemănător: în mijloc, un caracter desenat de un copil, iar de o parte și de alta, șiruri subțiri de *kanji* scrise de un adult. Caracterul din mijloc nu era însă *Shin*. O cruce, o sabie, două semne care însemnau mișcare, ca o pereche de aripioare la bază – nu îmi dădeam seama ce este. L-am desenat în palmă, fără nici un folos însă. Cât despre caracterele mai mici de pe laturi, nici măcar nu mi-am bătut capul să le descifrez. Semnau cu fărâmele de *miso* topindu-se în supă sau – într-o noapte atât de fierbinte, am

încercat să mă gândesc la lucruri răcoroase – cu fumul care se ridică din zăpadă.

— Domnișoară Urako.

— Am sărit în sus, speriată.

— Nu te-am auzit!

— Bănuiam.

Yukako stătea în spatele meu, cu mâinile împreunate, ca și cum era acolo de ceva vreme.

— Acestea îți aparțin? m-a întrebat cu răceală.

— Soră mai mare, iartă-mă.

Yukako a intrat sub plasa de țăntări.

— Voiam... (I-am spus adevărul.) Eram îngrijorată din cauza ta.

Yukako m-a privit și a oftat, obosită și înduioșată.

— Ce sunt? am întrebat.

— Dovezi, mi-a răspuns și a dat jos un sul.

Nu înțelegeam, așa că am insistat.

— E scris de mama ta, nu-i așa? Shin Eiko.

— *Un*, a încuviințat Yukako. Voiam să i le arăt pe amândouă lui Koito, dar acesta e de ajuns, a zis ea arătând spre celălalt sul.

— Ce scrie?

Yukako a zâmbit trist.

— Kanji de la mijloc înseamnă *aka*, roșu.

Ara! Oare numele mamei lui Koito, Akaito, nu însemna *fir roșu*?

Yukako a făcut o pauză.

— Pe laturi este o poezie de doamna Murasaki, a zis ea încet; apoi m-a privit lung și s-a hotărât să îmi spună: Două poezii. Copiate de două persoane diferite.

M-am aplecat în față și am văzut că avea dreptate: caracterele de pe o latură a sulului se potriveau cu scrisul fin de pe celălalt sul; al doilea șir de caractere erau mai hotărâte și mai clare, ca și cum cel care le scrisese nu știa dacă va fi înțeles.

— Gensai, Akaito și mama lui Akaito? am întrebat arătând cele trei feluri de scris.

Yukako a scos un mormăit care nu însemna nimic, după care a strâns sulul *Roșu*, l-a pus în cutie și a legat strâns șnururile

violet. Spășită, am ajutat-o să îl înfășoare și pe celălalt. Nu a mai spus nimic și a îngenucheat în fața rafturilor noastre, unde a pus la loc kimonoul curat pe care îl adusese gata împăturit din camera de cusut. În dreptul raftului meu s-a oprit.

— Să nu te mai atingi de lucrurile mele, mi-a spus și mi-a aruncat ceva.

Era pachetul de hârtie de la Inko.

Stăteam întinsă lângă Yukako, ascultându-i respirația. Încercam să mi-o închipui pe mama lui Koito în chip de fetiță care învață să scrie, mândră că poate să își deseneze numele. De ce nu era o Shin? Mi-am amintit de prima mea întâlnire cu Muntele; nu era supărat, nici nu încerca să caute o scuză: pur și simplu m-a declarat *nu Shin*. M-am chircit, de parcă promisem o lovitură. Bernard era un nume de familie de ocazie, tot așa cum era Migawa. Presupunând că ar exista în Paris un bărbat care semăna cu mine, eram sigură că nu m-ar recunoaște niciodată de fiică. Inko nu scrisese nimic pe hârtia în care împachetase bobițele de *neriko*. Chiar dacă altcineva ar fi desfăcut pachetul, nu avea cum să știe că e de la ea.

— Ce spuneau poeziile doamnei Murasaki? am întrebat.

Yukako a recitat ceva pe întuneric.

— Prințul află că are o fiică de la o femeie care nu e soția lui, în îndepărtatul Akashi, mi-a explicat ea. În prima poezie promite să aibă grijă de copil. În a doua, mama fetei îi mulțumește. Înțelegi?

— Aha, am zis. *Aka-shi. Aka-ito. Shi, ito*. Caracterul chinezesc pentru *fir* se putea pronunța în ambele feluri. *Ito* din Akaito e la fel ca *shi* din Baishian?

— Da, mi-a răspuns Yukako cu asprime.

— Nu voia bunicul tău să clădească un pavilion de ceai numit Baishian? Nu de la el a luat tatăl tău ideea?

— Te rog să nu mai scoți o vorbă, a spus ea clocotind de mânie.

Știam cât de mult ține la pavilionul de ceai și cum era convinsă – deși știa că tatăl ei îl construise ca să își facă un nume la Curte – că este al ei.

— Îmi cer iertare, am zis, punându-mi mâna pe pieptul care îmi devenise deodată drag și am mirosit rășina de la Inko prin mânecă.

A doua zi după sărbătoarea Obon ne-am dus în Cartierul celor Șapte Case de la Miazănoapte ca să luăm *shamisen*-ul lui Yukako pentru lecția pe care o avea cu fetița familiei Mitsuba și ca să ne prezentăm condoleanțele.

— Nu cred că azi Koito va veni cu noi la lecție, dar vreau să îi dau asta, a spus Yukako și a arătat cu degetul cutia de lemn pe care o țineam în brațe.

A rămas multă vreme la sanctuarul Kitano în acea zi, rugându-se până ce lumânarea a început să picure.

Când am ieșit pe poarta sanctuarului îmi închipuiam cum voi sta în vestibul peste câteva minute, în timp ce Yukako și Koito stăteau de vorbă, cum Inko își va face apariția, îmbrăcată în negru, cu o ceașcă de ceai rece de orz în mână. Mi s-a tăiat respirația. Mi-o închipuiam cum se așază pe bancă lângă mine, cum scoate piciorul din sanda și de data asta mă atinge pe mine pe gambă. Voiam să urmăresc cu degetul conturul gurii ei moi. Când am ieșit din crângul sanctuarului, nici nu am băgat de seamă că Mizushi ne-a ieșit în cale.

— Shin Yukako-*sama* ? a spus fetița.

Era îmbrăcată pentru lucru, cu fața vopsită în alb și capetele eșarfei fluturând în urma ei, cocoțată pe sandale absurd de înalte.

— Da ?

— Sora mea mai mare mi-a spus să vă aștept aici. Știți, a plecat la Edo în zori.

— Domnișoara Koito ?

— Toată lumea a fost uimită. Dar după înmormântare a predat casa doamnei Suisho și și-a împachetat kimonourile. Și alte *geiko*, pe care le știa din vremea când locuia în Pontocho, s-au mutat la Edo de curând.

— A plecat și bucătăreasa ? am întrebat. Nu puteam să spun numele lui Inko cu voce tare, fiindcă vocea mi-ar fi trădat suferința.

— Doar sora mai mare și domnișoara Inko și toate kimono-urile. A fost nevoie de patru căruțe!

— Ce spui? a bâiguit Yukako zăpăcită.

— A lăsat *shamisen*-ul dumneavoastră în vestibul.

— Așa?

— Mi-a zis să vă spun că a plecat și mulțumesc și la revedere, a recitat Mizushi.

Yukako clătina din cap, nevenindu-i să creadă.

— Mulțumesc.

— Îmi pare bine că ați venit, fiindcă mă așteaptă cineva, a zis *maiko* zâmbind, apoi a izbucnit: Un artist celebru vrea să mă picteze!

— Felicitări, a spus Yukako.

Ca orice expresie de conveniență, cuvântul suna gol.

— Domnișoara Inko mi-a cerut să îi spun la revedere în mod special, și-a amintit Mizushi și a făcut o mică plecăciune.

S-a întors să plece, apoi și-a mai amintit ceva și s-a plecat din nou în fața lui Yukako.

— Scuze, omul cu care trebuia să vă întâlniți? I-am spus – când a zis așa părea chiar o fetiță – că bărbații nu au voie în casă, așa că a spus că vă va aștepta afară.

— Mulțumesc, a făcut Yukako, încă năucită.

Mizushi a făcut o plecăciune adâncă de rămas-bun și a plecat clămpănind din sandale, cu capetele de voal ale *obi*-ului fluturând în urma ei ca niște aripi. Yukako și cu mine ne-am privit, uluite.

— S-a dus la Edo, a repetat Yukako.

— Acum trebuie că e în barcă.

— Sau pe un drum de munte.

— Cu patru căruțe? a zis Yukako și a clătinat din nou din cap. Apoi a râs fără veselie: Nu, nu, merge cu barca, sunt sigură.

Eu rămăsesem în brațe cu cutia înfășurată în mătase. Yukako a privit-o de parcă era un bol de orez stricat.

— Nu pot să cred că aveam de gând să îi dăruiesc ceva.

Inko plecase! Mintea mea nu putea înțelege acest lucru. Fusesse cât pe ce să o revăd iar acum... Cum era cu putință?

— Cu cine urma să te întâlnești? am făcut o încercare.

— Habar nu am. Cu nimeni.

Cum de putuse să plece? Încă mai simțeam încheietura mâinii ei pe care urma să o ating.

— O fi domnul Mitsuba, pentru lecția fetei lui? am încercat din nou.

— N-aș crede, a zis ea gânditoare. Trebuie că sunt mulți bărbați care vor să își ia la revedere de la ea, a adăugat, și ceva din veninul de demult a răzbătut în vocea ei. Dar cine ar vrea să mă vadă pe mine? (S-a oprit, străfulgerată de un gând.) Akio?

Oare Akio știa de plecarea lui Koito și venise de la Hikone, prea târziu însă, ca să le vadă pe amândouă femeile care îl iubiseră? Mi se părea foarte improbabil, deși, recunosc, ar fi fost foarte romantic. Yukako a luat-o la fugă pe stradă de parcă o ducea vântul. Am pornit după ea și era cât pe ce să îmi turtesc fața de *obi*-ul ei când s-a oprit înspăimântată.

— Te-ai rugat cu folos la sanctuarul Kitano? a întrebat-o Muntele.

Yukako a rămas fără grai și eu la fel. Muntele stătea la umbră, pe banca din fața casei lui Koito.

— Tată... a murmurat ea.

El s-a ridicat în picioare.

— Ți-am admirat pietatea. Ți-am admirat răbdarea. Ți-am admirat cumpătarea, a zis el.

— Tată.

— Acestea sunt virtuțile pe care mi-am întemeiat rugămintea adresată împăratului, ca să ajute Calea Ceaiului să supraviețuiască.

— Tată, eu...

— Dar oare știai că există o *geiko* cu mare căutare în ziua de azi, care oficiază *temae* în maniera Shin? Okura mi-a spus că pretinde a se trage din însuși Rikyu. Zicea că într-o noapte, când băuse prea mult, s-a lăudat că, în pofida aiurelilor occidentale și a *bunmei kaika*, orașul e plin de bărbați care ar da bani frumoși pe iluzia că ei sunt ultimul bastion al lumii civilizate.

— *Ara!*

— Da, asta vând *geiko*, draga mea: iluzii. Iar când tânăra aceea frumoasă se duce în Capitala de Răsărit și se laudă că e

geisha care oficiază *temae* în maniera Shin – a zis el, rânjind când a rostit cuvântul ostentativ folosit în Tokio, în locul celui mai blând, *geiko*, folosit în Kyoto – atunci chiar va face avere. Ce mod plăcut de a-ți trece timpul!

Vocea i-a tremurat și Yukako s-a apropiat de el.

— Cum crezi că vor privi demnitarii Meiji rugămintea mea când vor auzi toate astea? Vor să cheltuiască o avere ca să construiască o sală de dans ca a străinilor, în schimb au declarat că ceaiul e o *distracție*. Așa îl consideră. Când am scris o scrisoare oficială de protest, i-am rugat să îl considere o *disciplină*.

Yukako a deschis gura ca să îl îmbărbăteze, dar el i-a tăiat vorba cu un oftat amar.

— Dacă o mână de negustori, cum e Okura, vor să se joace de-a samurarii și să își petreacă timpul bând ceai, le sunt recunoscător pentru sprijinul lor. Tânjesc după ceva ce nu au avut niciodată. Dar nu crezi că ceaiul e și altceva decât iluzie și tânjire, fiica mea?

— Ba da, tată, a răspuns ea cu capul plecat.

Când l-am auzit vorbind de *iluzie* și *tânjire* mi-am adus aminte de expresia *lumea plutitoare* și am înțeles mânia Muntelui: pentru el, ceaiul nu era o *lume plutitoare* – era *lumea*.

— Nu crezi că ceaiul merită sprijinul împăratului?

— Ba da, tată, a șoptit Yukako.

— Pe ce preț ai vândut sprijinul lui, fiica mea?

Yukako a oftat din rărunchi, fără să poată scoate o vorbă.

— Îți dai seama ce ai vândut atunci când ai vândut *temae*?

Am văzut cum spatele lui Yukako începe să tremure.

— Eu credeam că tu chivernisești banii, iar tu ne iroseai ultima speranță pe o spălătoareasă și un bol de orez alb.

A lovit-o pe Yukako peste față. Eu l-am apucat de mână.

— Dă-te la o parte, Urako, a zis ea.

A lovit-o iar și iar, până când a izbucnit în plâns. Atunci s-a oprit și a rămas cu ochii la ea.

— Voiam... a zis Yukako printre sughituri, cu fața roșie și umflată. A scos pachetul cu șervețele de la piept și și-a șters sângele de la gură. Voiam să fiu ca tine.

El însuși uluit de ceea ce făcuse, Muntele a făcut același gest de neputință pe care îl făcuse Yukako: a ridicat palmele și le-a privit, nevenindu-i să creadă că se lăsase purtat de mânie.

— Când Okura mi-a povestit, m-am gândit că asta trebuie să fi fost, a zis el rar. Drept urmare, m-am hotărât să te las să dai lecții de ceai soțiilor și fiicelor învățăcelor mei. Okura vrea ca mama lui să aibă grijă de colecția lui de ustensile de ceai. O vei învăța *temae*, iar în fiecare săptămână îți voi da eu însumi o lecție de ceai.

Yukako l-a privit surprinsă.

— În scrisoarea trimisă împăratului spuneam că ceremonia ceaiului însuflă respectul față de părinți. Cui și unde vei da lecții rămâne să hotărâsc, dar să fii sigură că vei da.

— În umilința mea, am înțeles, a spus Yukako, folosind expresia obișnuită la servitori. În umilința mea, îți mulțumesc.

— Sau va hotărî soțul tău.

— Spuneai că s-ar putea să nu mă mărit multă vreme de acum încolo.

— Speram că voi primi un răspuns de la demnitarii Meiji și că norocul ne va surâde. Acum îmi dau seama că s-ar putea să nu primesc nici un răspuns. După ce mi-am dat seama cât de adâncă e nenorocirea care ne-a lovit, am fost rugat să accept o „vedere“. Am discutat cu mama mea, care pe de o parte a fost îngrozită de originea umilă a pretendentului, iar pe de alta a fost impresionată de averea familiei lui.

Spusele Muntelui, ca și felul în care își privise mâinile, mi-au dat de gândit: din toată familia lui, cea adevărată și cea de adopție, singura persoană cu care se mai putea sfătui era Doamna Pipă.

Cu mulți ani înainte Yukako spusese că nu se va mărita niciodată și eu o crezusem. Acum a împăturit cu grijă în opt șervețelul murdar de sânge și l-a vârat în mânecă.

— Da, tată, a zis.

— M-a ocărât – cum și meritam – și mi-a spus că această ultimă lovitură se datorează numai neglijenței mele, fiindcă te-am lăsat să rătăcești prin oraș însoțită de o fată săracă cu duhul.

Eu m-am albit la față, iar Yukako i-a aruncat o privire rugătoare.

— Mama mea a fost de acord să te însoțească dacă pleci de acasă, până când sarcina te va opri de la alte escapade prin lumea plutitoare. Domnișoară Urako, vei lucra în pavilionul cusătorelor.

Am aruncat o privire îndurerată spre Yukako, dar ea se străduia să nu arate ce simte în acele clipe.

— Nu e ceea ce aș fi ales eu, a adăugat tatăl ei. Dar suntem foarte norocoși că, după ce a aflat ce ai făcut, Okura ne-a oferit totuși posibilitatea de a alege.

— Domnul Okura? a zis Yukako speriată. Urma oare să se mărite cu Okura Chugo, negustorul cel gras, lăbărțat ca o moluscă?

— Ești și tu cu mintea dusă? Okura e cap de familie, are soție și un fiu. (Îl văzusem: avea vreo douăzeci de ani. Trebuia să se mărite cu acel băiețuș?) Diseară vom avea o „vedere” pentru tine și fratele lui Okura.

Înțelesesem doar crâmpie din ceea ce spusese Muntele, dar le-am pus cap la cap cu ceea ce mi-a explicat Yukako mai târziu, în timp ce se îmbrăca în kimonoul ales de el pentru „vedere”. Mi-am dat însă seama de rușinea și pocăința lui Yukako când am pornit spre casă. Mergea în urma lui poticnindu-se și străduindu-se să facă pași cât mai mari ca să se țină după el, deși mersul lui era măsurat. Pricepusem câte ceva și când mă trimisese să aduc *shamisen*-ul și să spun familiilor Mitsuba, Tsutanom și tuturor celorlalți învățăcei ai ei că *sensei* se dusesse la Edo să petreacă sărbătoarea Obon și că rămăsese acolo din cauza unei situații neprevăzute legate de familie. Cu mare părere de rău, este posibil să rămână acolo vreme îndelungată.

La prima „vedere”, când purtase roba albastru-verzui cu copacul în floare, Yukako se îmbrăcase ca și cum avea mai mult de șaisprezece ani; culorile închise contrastau cu prospețimea pielii ei. Efectul pe care îl obținuse era sfiiciunea unei flori îmbobocite, o modestie seducătoare. Yukako s-a strâmbat când Chio a adus sus kimonoul ales de Munte. La douăzeci și unu de ani, Yukako trecuse de mult de vârsta potrivită măritişului și, în orice caz, era mult prea bătrână pentru un veșmânt atât

de copilăresc precum era cel ales de tatăl ei. Pe kimonoul de voal era pictat un apus de soare – valuri albastre și norișori rozalii. Un cârd de copii grăsuți, îmbrăcați în culori vii, se hârjoneau pe nisipul auriu.

— Nu poți să îi spui că nu e potrivit cu anotimpul? i-am sugerat eu revoltată.

În timpul sărbătorii Obon își pusese o robă împodobită cu motivul *hagi*, una din cele șapte ierburi ale toamnei.

— Nu, se poate purta până la Jizo-bon, mi-a răspuns. (Era sărbătoarea zeului copiilor, care se ținea vreo zece zile mai târziu.) Vezi? a zis ea posomorâtă, arătându-mi copilașii umflați ca niște gogoși.

— Nu se poate, am făcut eu, stânjenită pentru ea.

— Mânele sunt lungi ca ale unei *maiko*, s-a văietat Yukako.

De când dăduse foc kimonoului purta mâneci scurte, nu chiar ca o femeie măritată, dar oricum mai scurte ca acestea. Dacă ar fi ținut cu orice chip să pară mai tânără, ar fi dat impresia că e disperată. Mimând o voioșie care semăna mai degrabă a criză de isterie, Yukako a făcut un gest caracteristic lui Mizushi: și-a acoperit gura cu mâna, de parcă era rușinată.

— Vrei să mă ieși de nevastă? s-a maimuțărit ea în fața oglinzii.

— Spune-i că nu vrei! am îndemnat-o. Spune-i că vrei să te faci călugăriță budistă.

— Ura-*bo*, l-am rănit deja atât de tare.

Acum avea o figură serioasă, tot așa cum avusese pe malul râului, în ziua când am privit păsările săgetând prin aer. A adăugat pe un ton sec, la fel ca al lui Inko:

— Și apoi, cum altfel aș putea să am un moștenitor?

— Deci te vei mărita cu oricine?

— Nu e chiar oricine. Tatăl meu l-a ales, a zis ea pe un ton categoric, dar vocea a trădat-o când a spus ultimul cuvânt. De fapt, tatăl ei îl alesese mai întâi pe Akio.

Obi-ul pe care îl alesese Muntele pentru ea era tot atât de strident precum kimonoul: un vârtej de alb și verde strălucitor, cu o eșarfă roz-portocaliu pe dedesubt și șnur roșu țipător.

— Dacă o fată merge la o „vedere“, atunci e obligată să se mărite cu băiatul respectiv ? am mai făcut eu o încercare.

— Oricare din ei poate spune nu. Dar uită-te și tu ce încurcătură am iscat când am făcut după capul meu, a ridicat Yukako din umeri.

— Vasăzică ai de gând să cobori scara și să te căsătorești cu oricine se va afla în camera de jos ?

Yukako stătea în fața oglinzii iar eu în spatele ei. Și-a înnodat șnurul roșu la brâu și a răspuns imaginii mele din oglindă:

— Știi ce înseamnă *Akaito* ?

Cum era să nu știu ?

— Mama domnișoarei Koito. *Fir roșu*.

— Nu, nu. Ce *înțeles* are ? Există un fir roșu care te leagă de persoana cu care te vei căsători. Credeam că pe mine mă leagă de Akio, dar nu a fost să fie așa. Nu eu hotărâsc. Înțelegi ? De aceea nu are importanță.

Avea lacrimi pe obraji. A apucat mâneca kimonoului meu de bumbac și și-a apăsât-o pe ochi fără să se frece.

Așa se face că, la cinci ani după venirea mea în casa Shin, am stat din nou în prag cu tava pregătită, atunci când Yukako și-a văzut pretendentul. Eu trebuia să iau farfuria cu mâncare odată ce era golită și să aduc alta, în timp ce Yukako aducea *sake* pentru Okura și fratele lui. Am rămas însă pe loc, nepuțând să îmi iau ochii de la scenă. Yukako a turnat *sake* pentru bărbatul gelatinos și apoi pentru băiatul care stătea în umbră. Nu era enorm, ca fratele lui – am răsuflat ușurată – dar nu l-am văzut bine decât când s-a înclinat în semn de mulțumire și lumina lămpii i-a bătut în față. I-am văzut expresia nerăbdătoare, plină de speranță, și am văzut-o și pe Yukako, o femeie puternică îmbrăcată într-o robă de fetiță. Am văzut cum s-a întunecat, ca sub greutatea unei lovituri, atunci când l-a recunoscut. Era Prăjină.

În seara aceea, întinsă pe *futon*, așteptând întoarcerea lui Yukako, mă întrebam furioasă cum era cu puțință ca tocmai *el* să se afle la celălalt capăt al firului roșu. Acel nimeni, acel neisprăvit cu genunchii noduroși ? Cum de n-am știut că e fratele

lui Okura ? Cum de n-a știut Yukako ? Fusesse tot timpul acolo, în felul lui stângaci; nu ne băteam capul cu el. Iar după ce Yukako se răzbunase pe el fiindcă îi furase kimonoul, nici nu îl mai văzuse, ca și mine de altfel. Undeva, în mintea noastră, știam că există, tot așa cum știam că există latrina, dar nu îi dădeam nici o atenție.

Am dus la nas boboțele de rășină dăruite de Inko, întrebându-mă dacă în acea clipă se afla în barcă, în drum spre Edo. Trebuie că e fericită, m-am gândit și, cu toate că îmi era un dor nestăpânit de ea, mă bucuram la gândul că poate o așteaptă o soartă mai bună. Dacă, pornită în căutarea norocului, Koito urma să le caute pe celelalte gheșe care se stabiliseră la Edo, oare Inko o va găsi pe Fumi ? Oare Fumi se găsea la celălalt capăt al firului roșu pe care îl ținea Inko ?

Mai mult ca sigur că Fumi era măritată iar Inko se va întoarce peste un an și jumătate ca să se mărite cu băiatul ales de tatăl ei pentru ea. Știam că Yukako fusesse sigură că Akio se afla la celălalt capăt al firului ei roșu. Cât de umilită trebuie să se fi simțit când își dăduse seama că greșise, când urmase firul roșu iar la capătul lui dăduse de Okura Jiro ! Mai rău nici că se putea. *E karma din altă viață*, spusese Inko. O întrebasem odată pe Inko ce înseamnă *karma* și ea se avântase într-o explicație pe care nu reușise să o ducă la bun sfârșit. Acum înțelegeam însă de ce iubiții spuneau așa în povești, de ce oamenii spuneau așa în fiecare zi. Era o cale de a ascunde crudul adevăr al firului roșu. Dacă Akio nu era la capătul firului roșu al lui Yukako în această viață, atunci poate că într-alta fusesse.

Trăgând în piept aroma boboțelor de rășină mi-am adus aminte de Inko și m-a trecut un fior prin tot trupul. Îmi era dor de ea, dar nu eram geloasă pe Fumi. În camera de jos, plescăiturile apei au încetat: Yukako se spălase și acum se cufunda în cada cu apă fierbinte. Mi-a tresăltat inima de bucurie gândindu-mă că în scurtă vreme va urca în camera de culcare, dar m-a săgetat și deznădejdea; peste puțină vreme avea să se căsătorească și toate acestea vor fi pierdute pentru mine: nopțile petrecute în această cameră, parfumul cerii de albine și al prafului de ceai, spatele ei curbat – linia orizontului meu. În acele clipe de

Yukako îmi era dor cel mai tare, de energica și impetuoasa mea soră mai mare, profesoara mea, trăsătura mea de penel, corabia mea, inima mea. Cât mi-aș fi dorit ca ea să se afle la capătul firului meu roșu!

Când a urcat în cameră, Yukako nu avea poftă să stea la taifas.

— Mă culc, mi-a spus.

Simțeam că e trează, că nu putea nici măcar închide ochii. Am luat-o în brațe, ametită de dorință. Am apucat-o de încheietura mâinii și am frecat-o ușor.

— Încetează, mi-a spus.

Mi-am lipit urechea de spatele ei și am simțit-o cum tremură, ca hârtia când o sfâșii.

— Plângi? am întrebat-o încet.

— Nu, m-a mințit ea.

12. 1871

În timpul scurtei logodne a lui Yukako și Prăjină, Doamna Pipă a venit ca să ne înștiințeze despre ultima nelegiuire a Curții imperiale.

— Ne adună și ne duc pe jos la Edo, i-a spus Muntelui la o ceașcă de ceai.

— Tokio, mamă, a corectat-o el cu voce egală. Așa ceva e peste putință.

Nici un mușchi nu i s-a mișcat pe față, dar tocmai de aceea îți dădeai seama că e speriat.

— Ne-au făcut destul rău luându-l pe fratele tău, se plângea ea. Acum ne vor și pe noi, cei din familiile Tsutamon, Mitsuba... pe toți, se văieta numind toți seniorii feudali din Japonia care luptaseră de partea shogunului, printre care și tatăl lui Akio, seniorul Ii. Sunt în vârstă de optzeci de ani, a zis ea trăgând scârbită din pipă.

Domnișoara Miki și mama ei aranjau părul lui Yukako când am urcat în camera de sus să le dau vestea. Mă așteptasem ca Yukako să iasă din starea de lăncezeală și descurajare și să întrebe despre Akio, dar nu, domnișoara Miki, care îi dădea pieptenii mamei ei, s-a arătat cea mai interesată.

— Chiar toată familia? a întrebat și a rămas cu gura căscată.

Unchiul lui Miki era bărbier și se mutase la Tokio, unde învățase noile stiluri de pieptănături occidentale care erau acum la mare căutare: *tunsoarea unduitoare* și *coroana de copac*. Când venise în vizită acasă îl învățase pe tatăl lui Miki noile stiluri, iar acum familia lor câștiga bani mai mulți ca niciodată. Îmi place să cred că Miki – fată drăguță, la vârsta măritişului, fără datorii, dar și fără un frate care să preia conducerea gospodăriei – îi șoptise mamei ei că nu îl uitase pe băiatul care o trăsesese odată de mânecă, fratele cel mic al lui Sumie. Poate că o căsătorie i-ar salva familia, care altminteri ar fi fost nevoită să plece din strada Canalului.

O săptămână mai târziu, după ce un intermediar a transmis cererea extrem de respectuoasă privind o posibilă „vedere” între cei doi copii, am auzit-o pe Doamna Pipă spunându-i fiului ei că tatăl lui Miki – *un parvenit!* – e un intrigant înveninat care credea că poate cumpăra cu bani înrudirea cu o familie de samurai.

— Nu avem nevoie de ei, a zis ea disprețuitoare. Pe lângă asta, nu suntem singurii care plănuiesc să rămână.

Auzise de la nepoata ei, Sumie, că tatăl lui Akio se dusesese la Tokio singur, ca să implore Curtea să nu îi dezrădăcineze familia. Se săturase de politică. Tot așa cum tatăl lui Yukako ceruse sprijinul imperial ca să salveze ceremonia ceaiului, seniorul îi susținea că poate servi cel mai bine națiunea crescând cai pe malurile domoale ale lacului Biwa.

După ce primise știrea de la nepoata ei, Doamna Pipă făcuse unele cercetări și în câteva zile frații cei mici ai lui Sumie – în vârstă de paisprezece și cincisprezece ani, după socoteala japonezilor – erau logodiți cu două surori de samurai din Hikone, rude îndepărtate ale lui Akio, tot atât de sărace ca băieții.

Având încă două guri de hrănit, Doamna Pipă ne-a dat-o pe una din servitoarele ei, nepoată a lui Chio, Ryu, o fată

dolofană, pe care am luat-o de voie, de nevoie ca spălătoreasă. Kuga s-a bucurat foarte tare că nu mai era singură și se plângea cu glas tare verișoarei ei în legătură cu Zoji.

— Nici Seniorul Cal nu mai are bani. A vândut contractul fiului meu unui om numit Noda. (După spusele lui Sumie, Noda, un negustor de orez din Hikone, era un parvenit grosolan.) Auzi, Noda! Numele lui de familie nu e mai vechi decât al nostru, bombănea Kuga.

— Poate că e un om bun, încerca Ryu să o potolească.

Ryu era genul de persoană care îi compătimentește pe necunoscuți și își bate joc de cei pe care îi cunoaște. Când familia Tsutamon a plecat din Kyoto, din ordinul împăratului, i-au lăsat Muntelui, în contul orelor de ceai neplătite, doi servitori: un bunic de vreo patruzeci de ani și un nepot care nu împlinise doi ani; părinții copilului muriseră de holeră. Deși el nu ne-a recunoscut nici pe Yukako, nici pe mine, eu mi-am amintit pe dată de bărbatul tuns scurt: era Bozu, cel pe care Inko îl delecta cu povești despre Edo, unde nu fusese niciodată. Nepotului îi spunea Toru. „Ca regina Angliei?” se minuna Ryu. „Ce nesăbuintă!” Cum nu aveau loc să doarmă tușșase în căsuța lui Chio și Matsu, la insistențele lui Ryu, Kuga a fost bucuroasă să fie dată afară și să se mute împreună cu verișoara ei în camera de trei rogojini de lângă ușa bucătăriei.

Data următoare când domnișoara Miki a venit să îi aranjeze părul lui Yukako, amândouă erau logodite. Bărbatul Kugăi, care se înstrăinase de ea, nu a vrut să piardă prilejul de a mai face rost de ceva bani și, profitând de refuzul stânenitor de care se lovise Miki, a logodit-o repede cu fiul lui, Zoji. Aveau să se căsătorească atunci când lua sfârșit contractul băiatului cu Noda.

— Felicitări, i-a spus Yukako pe un ton consolator.

— Unele fete trebuie să plece de la părinți, a răspuns Miki, încercând să nu își dea în vileag dezamăgirea. Noi suntem cele norocoase.

Familia miresei ar fi trimis mătăsurii și obiecte lăcuite, precum și kimonouri și toate cele necesare miresei în noua ei viață. Dar acum Okura Jiro, Prăjină, era cel care intra în familia soției lui, și nu invers, așa că fratele lui a trimis doar bani. În ziua

căsătoriei lui Yukako am văzut în firida din camera tatălui ei, aranjați pe o bucată de brocart, primii *koban*, bani de aur de modă veche, aducând mai degrabă a mici farfurioare decât a monede.

M-am așezat lângă Yukako și i-am privit împreună. Vederea lor îmi făcea pielea de găină.

— Lucrul de care îmi pare cel mai rău e că peste un an aurul acesta va avea valoare, pe când banii pe care i-am pus eu deoparte pentru tata nu vor mai însemna nimic.

Într-adevăr, așa era. Autoritățile Meiji nu numai că luaseră înapoi culturile de orez ale seniorilor, dar mai și anunțaseră introducerea unei noi monede, controlată de la Tokio. Locul bănușilor pe care îi știam, din argint înnegrit de vreme, cu o gaură pătrată la mijloc, începuse să fie luat de monede mai grele, din metal ordinar, având la mijloc o crizantemă imperială înconjurată de litere japoneze și romane. În câteva luni banii vechi aveau să rămână fără valoare, la fel ca puterea seniorilor care îi pusese în circulație. Am auzit că gheișele, lipsite peste noapte de economiile făcute din ceea ce protectorii lor cheltuiseră în mod nechibzuit, anunțaseră că, pentru prima dată de când se știau, vor organiza dansuri în public în fiecare an.

— Tot anul petrecut la Koito a fost pierdut, am oftat eu cu gândul la Inko.

— Atâta muncă în zadar, mi-a întărit Yukako spusele. Tata zice că nu vrea banii, așa că va trebui să îi cheltuiesc pe ceva cât mai pot. O-Chio tot bombăne că nu e mulțumită să împartă casa cu Bozu și Toru. Am să chem pe cineva să repare magazia de lângă pavilionul-magazie ca să poată sta în ea.

— E generos din partea ta.

— Banii erau pentru Casa Norilor, nu pentru mine. Mai bine ajut pe cineva cu ei.

Vorbea uitându-se la monedele expuse în firidă. Și-a ținut respirația, apoi a închis ochii strâns ca să nu mai vadă aurul lui Okura.

Am urcat după ea în cameră și ne-am așezat, înconjurată din trei părți de suporturi pe care erau atârâte robele pentru

seara aceea: întâi un kimono complet alb, cu mâneci lungi, cum purtau fetițele, roba, a zis ea fără nici un strop de tristețe, în care va fi arsă când va muri.

— O voi purta în prima parte a nunții, când vom bea de trei ori câte trei cupe de *sake*.

— A, am făcut eu, amintindu-mi de noaptea când băusem *sake* împreună în Baishian. Mulți ani după aceea am aflat că, în lumea gheișelor, surorile mai mari și mai mici se legau una de alta bând *sake*, dar în acea clipă eram prea năucită și prea îndurerată ca să mai pun vreo întrebare.

— Apoi mă îmbrac cu aceasta, a arătat Yukako spre ultimul kimono cu mâneci lungi pe care avea să îl mai poarte vreodată: stoluri, stoluri de cocori și o cascadă de culori încă și mai țipătoare decât roba cu copilași pe care o purtase la „vedere“.

— Iar aceasta la urmă de tot.

După ospățul nupțial avea să se schimbe din nou și să îmbrace primul kimono cu mâneci scurte, cum purtau femeile măritate: un kimono de ceremonie, negru, cu cinci însemne și un model cu zorele care urca până aproape de umeri. La robele de ceremonie modelul cobora tot mai jos odată cu vârsta. Așa se face că, în împrejurări deosebite, Doamna Pipă purta o robă neagră cu un model de ciuperci de pădure care abia dacă îi trecea de glezne.

Înconjurată de aceste robe, Yukako le-a pus-o pe domnișoara Mikki și pe mama ei să îi sculpteze – cu ceară, piepteni și ace de păr – prima ei coafură de femeie măritată. Apoi, pentru prima oară, și-a înnegrit dinții cu o soluție de fier și gogoasă de ristic, timp în care coafezele s-au ocupat de mine. Mai întâi mi-au ras sprâncenele negre, subțiri, moștenite de la mama, cu o lamă fină și mi-au desenat altele. Apoi, folosind ceară fierbinte și piepteni ascuțiți, care tăiau pielea capului, mi-au torturat părul până i-au dat forma *shimada*, coafura fetelor nemăritate. Domnișoara Miki mi-a dat un pachetel pe care urma să îl deschid mai târziu și au coborât ca să se ocupe de Chio, Ryu și Kuga. Simțeam că îmi ia capul foc, simțeam că mă arde pielea capului. Mi se părea că fața mea e carne vie. Aveam un singur gând: Okura Jiro, tocmai el, Prăjină.

— Încă mai poți spune nu, i-am zis lui Yukako în timp ce își punea roba albă.

De când o pălmuiise Muntele avea momente când privea în gol, cu fața împietrită. Așa s-a uitat acum la mine când mi-a spus:

— Acum arăți ca o domnișoară în toată firea.

În seara aceea am întins așternutul nostru pentru Yukako și Jiro, după care am coborât și m-am culcat în camera de lângă bucătărie, împreună cu Ryu și Kuga. Deși știam că nu se cuvine, am stat toată noaptea cu urechea ciulită ca să prind vreun zgomot venit din camera de sus. Eram revoltată de purtarea lui Yukako și mă simțeam abandonată. Singurul lucru care m-a scăpat din ghearele disperării a fost pachetul pe care mi-l dăduse domnișoara Miki, trimis de verișoara ei din Tokio.

Pe cât se părea, cei care plecau din Kyoto și se stabileau în Tokio reușeau să dea foarte repede unii de alții. În afară de Koito, o singură persoană din Tokio mă cunoștea – o fată care, la fel ca mine, o recunoscuse odată pe domnișoara Miki, când ieșea dintr-o prăvălie cu evantaie din cartierul gheișelor. Când nu am mai putut răbda întunericul am deschis darul trimis de Inko. Într-un ghemotoc de pânză albă am găsit o acadea de zahăr în formă de nufăr. Nu fusesem uitată. Simțeam că îmi dau lacrimile de recunoștință. Acadeaua mi s-a topit pe limbă și, cu toate că nu îmi trecuse amărăciunea exilului, am zâmbit și mi-am atins sânii plini. *Da. Tu ai fi compus cea mai frumoasă poezie.*

Acadeaua fusese pusă bine în scobitura unui alt obiect, și acesta înfășurat în pânză. Am desfăcut-o și am găsit o ceașcă de *sake*, albă ca porțelanul fin. Am cufundat-o într-unul din butoaiele cu apă din bucătărie și am băut. *Ai apucat să îți iei la revedere de la Fumi?*

Nu, și cred că e mai bine așa. La revedere, am șoptit.

În lunile care au urmat am văzut-o pe Yukako doar când venea în Baishian ca să fie când gazdă, când musafir singurei ei eleve, mama lui Prăjină. La început mă târam de colo-colo

ca într-o ceață. Nu îmi găseam somnul, lipsită de cântecul meu de leagăn – respirația ușoară a lui Yukako; în schimb, trebuia să mă chinui să nu îmi cadă capul de pe perna nouă, de lemn, și să îmi turtesc coafura de fată nemăritată. După ce acele zile de năuceală și amărăciune au trecut, mi-am dat seama că Yukako se schimbase, dar că eu fusesem prea egoistă ca să îmi dau seama. Nu mai avea figura aceea rece și inexpresivă. Nu aș putea spune că părea că ține mai mult la soțul ei, dar părea că lăsase deoparte aversiunea față de el, ca și cum ar fi avut lucruri mai bune de făcut. Cam la o lună după ce Jiro a venit în casa Shin, când am rămas câteva clipe singură cu Yukako în Baishian, mi-am luat inima în dinți și am întrebat-o direct, cum ar fi făcut Inko:

— Și ce a zis soțul tău în noaptea nunții?

După zâmbetul ei șiret mi-am dat seama că încerca o satisfacție răutăcioasă gândindu-se că Akio, și nu Jiro, fusese primul bărbat din viața ei. Și că era bucuroasă că e însărcinată.

— „Ei, trebuie să o facem și pe asta“, mi-a răspuns.

13. 1872

Când i-am adus tânărului stăpân ceaiul ușa era deschisă, așa că nu am închis-o.

O cutie de lemn negeluit, o pensulă de scris, un tânăr ingenuncheat în fața unei măsuțe joase. La sfârșitul primei luni din anul al cincilea al Meiji, Jiro, omul căruia îi spusese odată Prăjină, părea fericit.

— Îți place caligrafia, am zis arătând cu capul spre pensulă atunci când am așezat tava lângă el.

Mi-a mulțumit cu o înclinare scurtă a capului.

— Acum îmi place, a răspuns.

Ca să își încălzească degetele și vârful fin al pensulei să nu se usuce, a vârat-o în gură și a apucat ceașca cu amândouă mâinile. Arăta ca o pasăre cu o crenguță în cioc. A privit dincolo de mine, afară, la zăpada care înălbea acoperișul de paie al pavilionului

său preferat: o căsuță de patru rogojini și jumătate, modestă, întunecoasă, numită Casa fără Casă, Muin.

Fuse cu adevărat norocos. Scăpase de viața de funcționar aplecat peste masa de scris și era liber să facă ce îi place. După ce își petrecuse copilăria slujind la doi tirani, tatăl și fratele lui – însuși numele lui, Jiro, însemna Al Doilea Fiu – și după ce își trecuse ani buni de tinerețe ca învățăcel de rangul cel mai de jos, devenise dintr-odată tânărul stăpân, moștenitorul casei, supus doar socrului lui, maestrul de ceai. Ca și bunicul lui Yukako, Gensai, și ca tatăl ei, căruia i se spunea uneori Yosai, primise un nume de artist, In sai, care atesta noua lui poziție socială. La moartea Muntelui toate pavilioanele de ceai aveau să îi revină lui și fusese deja numit protegitor al Pavilionului Pinului Singuratic care aparținuse lui Rikyu și care se afla la Sesshu-ji, templul familiei Shin din sudul orașului. Deoarece pentru moment se achitase de îndatoririle conjugale, tânărul stăpân era liber să petreacă oricâte nopți dorea la Sesshu-ji, așa cum pretindea, sau cutreierând lumea plutitoare, cum probabil și făcea.

Jiro voise să aibă camera lui de lucru în casa Shin și o primise: Pavilionul Copacului Răsucit, unde Akio zăcuse bolnav cu mulți ani înainte. O chemase pe servitoarea cu față pocită să îi aducă ceaiul și ea venise. Tocmai îi ceruse tatălui adoptiv permisiunea de a organiza singur o ceremonie a ceaiului fără pretenții la fiecare lună nouă și permisiunea îi fusese acordată. În seara aceea urma să îi fie gazdă maestrului de ceai și, de acum încolo, în fiecare lună, Muntele nu mai avea să fie profesor, să aleagă desenul care urma să fie atârnat în firidă și să îl corecteze oricând dorea, ci un musafir ca toți ceilalți, care putea să își spună părerea între patru ochi, după ceremonie. În acest moment Jiro se pregătea pentru această primă ceremonie – *chakai* – pictând litere pe o cutie de lemn.

A scos pensula din gură, a sorbit din ceai și s-a pus din nou pe teabă.

— Ce scrii? l-am întrebat.

Jiro nu mă repezea când îi vorbeam și nici nu mă dădea afară. Muntelui nu aș fi îndrăznit să îi pun întrebări, dar Jiro

îmi răspundea uneori. De pildă, îmi arăta cum tușul pe bază de pin avea o lucire albăstrie, pe când tușul pe bază de bambus bătea în cafeniu. Lucrurile pe care le învățam de la Jiro nu compensau tristețea de a nu mai fi lângă Yukako, dar mă făceau să îl urăsc mai puțin decât aș fi vrut.

Lemnul alb de pin, nedat la rindea, era cel mai luminos obiect din camera lui Jiro. Era o cutie pentru bolul de ceai, un cub cu latura de vreo opt țoli la baza căruia erau tăiate găuri prin care se trecea o chingă împletită. Capacul era cât se poate de simplu: un pătrat plat de lemn, cu două bucățele de lemn prinse în spate, ca să nu se miște. Îmbrăcat în roba neagră de învățacel, cu pensula în mână, Jiro părea că există în afara trupului său de sperietoare, a feței negricioase, lungă și ascuțită ca și nasul lui. Toată puterea lui era acum concentrată în ochii blânzi și în vârful pensulei muiate în tuș care se ridica și se arcuia, atingea scurt lemnul și se ridica din nou, ca o pasăre purtată de o boare de vânt. A scris două caractere pe cutie și s-a dat înapoi, mulțumit.

Privit dintr-o parte, capul lui arăta ca un fier de călcat pus pe dos: tâmpile înalte, obraji care coborau îngustându-se spre bărbie, iar coada legată în vârful capului – mânerul fierului.

— Ai spus ceva? a întrebat clipind.

— Ce ai scris?

— *Inazuma*, mi-a răspuns.

O întrebasem odată pe Yukako de ce cuvântul care înseamnă *fulger* se pronunță la fel ca *plantă de orez* sau *soție*. De data aceea nu mi-a răspuns „Alt *kanji*.”

„Când fulgerul lovește orezăriile, plantele cresc mari”, a zis și a ridicat brațele îndoite în față, ca pântecul unei femei însărcinate, așa cum era și ea acum.

„Atunci de ce nu i se spune *soțul* orezului?”

„De ce, de ce, de ce? m-a îngânat ea. Ura-*bo*, nu știu.”

— Pot să îl văd și eu? am întrebat arătând spre obiectul din cutie, înfășurat în mătase roșie.

Muntele m-ar fi palmuit. Yukako mi-ar fi aruncat o privire din acelea căroră le spuneam „uitătură”. Jiro a ridicat ochii spre mine, sincer uimit, și mi-a explicat:

— Trebuie să îl vadă mai întâi tata.

— A fost o grosolănie din partea mea, m-am scuzat. Să închid ușa când plec ?

— Nu. Dar mai adu un vas cu cărbuni, te rog, a spus, apoi a pus din nou pensula în gură, și-a încrucișat brațele peste piept căci îi era frig și a privit visător afară. Astă-seară voi face ceai cu zăpadă.

În seara aceea, după ce Muntele l-a urmărit pe Jiro cum pune cărbunii în vatră și mătură marginea de lemn lăcuit cu o legătură de pene, Yukako a așezat prima tavă adusă din bucătărie pe coridor, în fața pavilionului Muin. S-a oprit să se uite la ustensilele pregătite pentru ceremonie, între care cutia caligrafiată de Jiro, așezată în locul unde trebuie să stea bolul de ceai.

— El i-a dat acest nume ? a șoptit. În lumina lămpii, gura îi părea o pată neagră.

În pauza care a urmat după masa rituală a Muntelui, Yukako l-a ajutat pe Jiro să înlocuiască desenul din firidă cu un aranjament de flori, apoi s-a retras iar Jiro s-a apucat cu zel de *temae*. „Hai“, mi-a făcut semn, văzând că rămăsesem lângă ușa gazdei, acum închisă.

Nu voia să vadă bolul cel nou ? M-am prefăcut că îmi ling degetul și ating hârtia *shoji* ca să fac o gaură. „Nu“, a șoptit ea. Ea, care urmărea pe furiș toate lecțiile ? E adevărat, de la o vreme obosea foarte repede. Cu un zâmbet stânjenit, s-a sprijinit de un stâlp și a închis ochii. Respira scurt, dar în câteva clipe și-a revenit. Eu am dat deoparte lampa, ca să nu i se vadă lumina prin gaura din hârtie și m-am aplecat în față.

Muin, o căsuță de nouă picioare pătrate, acoperită cu paie, era cel mai modest pavilion de ceai al familiei Shin. Nu avea nici mărimea sălii unde ținea Muntele lecțiile sau a sălii pentru paisprezece persoane, nici măcar podeaua elegantă din Baishian și Casa Norilor, unde așezarea iscusită a scândurilor făcea camera să pară mai mare. Măsura patru *tatami* și jumătate, cele patru rogojini mari fiind aranjate în jurul jumătății de *tatami* din centru – un pătrat în mijlocul altui pătrat. Vatra era tăiată în pătratul din mijloc. La lumina lămpii, am văzut aburi ridicându-se din ea. Am văzut rogojina galbenă, tavanul împletit din nuiiele, cele

două ferestre întunecate. O lampă își arunca lumina gălbuie pe peretele tencuit cu argilă, pe bobocul de camelie și pe vârfurile albe ale ramurii înmugurite de prun din firidă. Altă lampă îl lumina pe Jiro și cutia de ceai lăcuită cu roșu, o pată de culoare cumpănită de pata verde de pe tava cu dulciuri. Roșul și verdele, la fel ca și scânteile rătăcite din vatră, scoteau în evidență combinația calmă de alb și negru a camerei de ceai.

Muntele a mulțumit cu o plecăciune pentru cofet – o gră-măjoară verde cu crustă albă pe margini – și a întrebat cum se cheamă.

„*Shitamoe*“, i-a răspuns Jiro, „muguri sub zăpadă“. Era un salut, o aluzie la primăvara ce urma să vină, un omagiu adus lui Rikyu și ceaiului modest pe care îl prefera și vieții noi care – cât ar părea de necrezut – dormita în trupul surorii mele mai mari. Am simțit cum între cei doi se stabilește o *armonie*, o pace, o comuniune, nu numai între ei ci și cu frumusețea din cameră și cu noaptea înzăpezită de afară. Singurele sunete din cameră erau ca niște respirații: susurul apei clocotind, foșnetul pământului în bol. Apoi Jiro a pus bolul pe *tatami*, alături de el, și Muntele s-a aplecat în față ca să îl ia.

Am văzut o sclipire de negru și auriu. Abia mi-am înăbușit o exclamație de surpriză, dar Yukako nu s-a mișcat. Am văzut un vas negru de lut care lucea de ziceai că atunci fusese aruncat afară din măruntaiele pământului. L-am recunoscut. Era bolul folosit la lecții cu ani în urmă, bolul care se spărsese singur în mâinile lui Jiro. Mi-am adus aminte de plescăitul apei căzând pe *tatami*, de hârșăitul ușor al ceramicii sparte, ca al nisipului sau al farfuriilor de pământ nesmălțuite, frecate una de alta, de expresia lui Jiro, împietrit de spaimă, rămas cu gura căscată și privind cu ochi mari la bucata de lut ars care îi rămăsese în mână, de cele două petale negre ale bolului care tremurau în fața lui. Era același bol, păstrat cu umilință și lipit la loc cu aur. L-am privit pe Jiro cu respect. Vinișoara de aur era ca firicelul alb de lună în lemnul pavilionului Baishian.

Și Muntele și-a amintit de bolul de ceai. „*Un*“, a mormăit el recunoscându-l. Jiro exulta în timp ce Muntele a luat o sorbitură mare, apoi a ridicat bolul în fața ochilor ca să îl examineze.

Mai văzusem boluri de ceai ciobite. Unul, din vremea lui Rikyu, fusese lipit la loc cu aur. Altă dată, la celebrarea celei de-a cincisprezecea zile din luna a noua, Muntele alesese un străvechi ceainic de fier, o sferă perfectă, care se spărsese și care fusese lipit cu argint; firișoarele se întindeau pe suprafața lui ca liniile pe fața lunii pline. Nu văzusem însă niciodată un bol de ceai spart atât de rău și reparat astfel; sudura de aur era ca o felie de portocală. De unde avusese atât aur? Kimonourile și obiectele lăcuite ale unei tinere mirese erau averea ei personală. Poate că și acei *koban* aduși la nuntă erau ai tânărului stăpân; putea să îi dea la topit și să îi folosească după placul lui.

Mi-l închipuiam pe Jiro, rușinat și umilit, cum ascunde bucățile de lut negru. Mi-am amintit că întotdeauna se așeza pe locul din spate și că ucenicii samurai îl luau în râs atârând o sabie de lemn lângă hainele lui, fiindcă el, ca fiu de negustor, nu avea voie să poarte arme. „Nu cumva ai uitat ceva?” îl întrebau când el se făcea că nu vede sabia. Mi-am amintit că un tânăr senior s-a prefăcut că îl lovește, ațâtându-l să îi răspundă, într-o vreme când oricine ridica mâna împotriva unui samurai era condamnat la moarte. Prăjină încrucișase brațele pe piept și se întorsese cu spatele. Ce frumoasă trebuie că îi părea ceremonia ceaiului și ce brutali discipolii ei! Mi-am amintit apoi cum, îndemnat de Akio, furase kimonoul lui Yukako și cum scrisese lângă sigiliul lui Akio.

Mă întrebam cum izbutise, după ce norocul părăsise familia Shin iar tatăl lui murise, să îl convingă pe fratele lui mai mare că merită să îți consacrî viața ceaiului, chiar lipsit fiind de sprijinul unui mare senior. Oare ce îi spusese lui Okura de devenise cel mai vajnic protector al nostru? Și cum de nu știusem că e fratele lui Okura? Disprețul îmi încetoșase privirea, ca și lui Yukako, de altfel. Și iată-l, puterea lui de a îndura îl adusese aici; era vinișoara de aur din matca neagră, un pârau subpământean.

Răsucind bolul în mâini, Muntele a scos un mormăit aprobator, ușor ca o respirație:

— *Un.*

— L-am numit Inazuma, a spus Jiro, vizibil încântat.

Muntele a mai scos un mormăit, de data asta ca un nor care acoperă lumina soarelui. A luat o figură serioasă și a dat bolul înapoi, după care a pus următoarea întrebare rituală. Ce s-a întâmplat? mă întrebam. Bătrânul părea acum la fel de mulțumit ca înainte.

Yukako a clipit și s-a trezit, iar eu m-am tras lângă ea, ferindu-mă să nu mă vadă Jiro când a ieșit cu ustensilele de care nu mai avea nevoie: polonicul și suportul pentru capac, bolul de bronz pentru apa folosită. Când Jiro a adus afară oala de apă și bolul de ceai, l-am auzit pe Munte cum se duce să cerceze cutia de ceai și spatula. După ce Jiro s-a întors în cameră Yukako a luat bolul și l-a privit atent, trecându-și degetul peste lipitura de aur. A încuviințat din cap și a zâmbit ușor.

L-am auzit pe Jiro răspunzând la întrebările Muntelui; i-a explicat cine a făcut decorația de lac a cutiei de ceai și i-a spus povestea spatulei. Fusese meșterită de unul dintre străstrănepoții lui Rikyu și purta un nume poetic: Câmpiile de Orez Îmbrățișate.

Tatăl și fiul adoptiv și-au mulțumit în mod ritual, după care i-am auzit cum au schimbat poziția *seiza*, statul în genunchi ceremonios, obligatoriu în timpul *temae*.

— Ce plăcut e, a zis Muntele, să vezi grămada albă de zăpadă cum se topește și apoi fierbe. Câmpiile Îmbrățișate și Muguri sub Zăpadă îți trezeau sentimente asemănătoare, dar îndeajuns de diferite ca să își păstreze fiecare farmecul său. Reținerea cu care ai folosit culorile arată maturitate. Bolul de ceai a fost o alegere îndrăzneță și te felicit pentru ea. Tatăl meu adoptiv mi-a spus să nu îl folosesc niciodată, fiindcă era crăpat. Mi-a spus însă și că fusese făcut pentru Rikyu însuși de olarul Chojiro, așa că l-am păstrat pentru lecțiile de ceai. Îmi părea o crimă să nu îl folosesc. O situație fără ieșire, nu? Dar tu i-ai dat o dezlegare foarte bună.

Muntele a făcut o pauză.

— Pe de altă parte, deși numele bolului s-a pierdut, nu ai deocamdată căderea să dai nume poetice. Dacă i-ai scris numele pe o cutie, va trebui să o arzi și să faci una nouă atunci când devii maestru de ceai.

Podeaua a pocnit ușor când Jiro s-a așezat din nou în poziția rituală și a făcut o plecăciune.

— Îmi cer iertare cu umilință, a spus el.

Muntele nu s-a mișcat.

— Lăsând acestea deoparte, e bine că va avea loc primul *chakai*. Primul din multe altele.

— Vă mulțumesc cu umilință, a spus Jiro parcă înecându-se.

— Am păstrat veștile bune pentru această noapte de bun augur. În cele din urmă, am primit știre de la Curte.

Yukako, până atunci adormită, a făcut ochii mari. Muntele a rostit numele augustului nepot care ne fusese odată oaspete, devenit acum august văr.

— Datorită lui ne bucurăm acum atât de bunăvoința împăratului, cât și de sprijinul lui.

Yukako m-a apucat de încheietura mâinii și m-a zgâlțâit, încercând să se stăpânească. Muntele a spus ce venit anual va avea, cam a suta parte din ceea ce primea pe vremuri, îndeajuns cât să dea orez la treizeci, în loc de trei mii de oameni pe an. Yukako a dat din cap; revenise cu picioarele pe pământ, dar încă mai spera. Chiar și acea sumă îi asigura Muntelui o situație mai confortabilă decât a multora, inclusiv a familiei Doamnei Pipă. Iar dacă împăratul nu mai condamnă ceaiul, considerându-l doar o „distracție”, încă puteam spera în mai bine: mai mulți învățăcei, mai multe ceremonii. Yukako a oftat ușurată. Pentru o clipă, am citit în ochii ei că se simțea răzbunată: până la urmă, nu spulberase speranțele tatălui ei dându-i lecții lui Koito. Apoi a dat drumul mâinii mele; se simțea trădată și sentimentul o copleșea. A bâiguit:

— Mie nu mi-a spus.

M-am străduit să înțeleg vorbele Muntelui când ne-a dat tuturor vestea cea bună. Îmi dădeam seama însă și că, de când fusese dojenit, Jiro părea descurajat și nu își găsea locul.

— Este o veste cum nu se poate mai fericită, a spus în cele din urmă tânărul stăpân, înecându-se la fiecare cuvânt. Tot norocul nostru vi se datorează.

Și am mai văzut un sentiment zugrăvit pe fața lui Yukako atunci când mi-am dat seama, așa cum își dăduse și ea, fără

îndoială, că Okura nu fusese singura lor speranță. În camera de alături, Jiro nu scotea o vorbă, dar am auzit un zgomot: își trăgea nasul.

— Și eu sunt copleșit de bucurie, a zis Muntele.

În tăcerea lui Jiro se deslușea însă rușinea, nu bucuria, rușinea că fusese aspru muștrat, rușinea și dezamăgirea și mânia nepuțințioasă. Am privit-o pe Yukako atunci când Jiro și-a tras din nou nasul. Pe fața ei era zugrăvit disprețul.

14. 1872

— Ce liniște e azi. Fiul meu e aici ? a întrebat mama lui Jiro după ce i-a mulțumit cu o plecăciune lui Yukako pentru lecție.

Era o femeie palidă, posacă, pe care tânărul Okura Chugo o trimisese să ia lecții ca să îl ajute când avea mulți invitați la ceai și ca să aibă grijă de colecția lui de ustensile. Recunosc, spre rușinea mea, că îmi plăcea fiindcă era atât de neîndemânică încât stângăciile mele la *temae* nu îmi mai păreau chiar atât de grave.

— Nu a plecat cu ceilalți, a spus Yukako schimbându-și poziția *seiza*, pe care îi fusese greu să o mențină în situația ei actuală, și așezându-se mai comod. A zis că nu se simte bine.

Am condus-o pe bătrână la Pavilionul Copacului Răsucit. Era nemulțumită de felul în care se descurca la *temae*.

— De cum mă ridic în picioare uit totul, a oftat ea. Mă lasă și picioarele și memoria.

— Dar de data aceasta v-ați amintit ambele ieșiri, am încercat eu să o consolez. *Sensei* nu a trebuit să vă aducă aminte.

Mi-a zâmbit timid și eu am plecat să o ajut pe Yukako să strângă ustensilele.

Anotimpul florilor de cireș era pe sfârșite. Oriunde te uitai vedeai petalele lucioase plutind spre pământ în aerul nemișcat. Muntele primise cinci învățăcei în acest an, pe lângă cei trei de anul dinainte: patru nou-veniți și tânărul stăpân. Plecase

cu ei să facă o vizită maestrului Raku, urmașul în linie directă al lui Chojiro, olarul preferat de Rikyu.

— Tânărul stăpân nu părea bolnav azi-dimineață, cugetam eu, în timp ce ridicam ceainicul greu de fier ca să o cruț pe Yukako de efort.

În dimineața aceea, fiindcă toți plecau și Yukako ar fi rămas singură cu servitorii, Muntele o rugase pe Doamna Pipă să stea cu ea. (Nu îmi venea să cred cum își închipuise că Yukako, în starea în care era, cu încheieturile umflate și ochii lăcrimoși, ar fi plecat să se zbenguie alături de o *geisha*.) Bătrâna nici măcar nu apucase să se dea jos din *jirikisha* că Jiro o și trimisese înapoi cu o scuză ceremonioasă și o bucată de mătase. Nu se simțea prea bine și rămânea acasă, așa că nu era nevoie să se deranjeze. Dacă e să fim cinstiți, părea îndeajuns de puternic încât să oprească *jirikisha*.

— Nu e bolnav. Dar tata alege boluri de ceai și știi cum e tânărul stăpân după ce vine de acolo.

Într-adevăr, știam. Chiar de la prima reuniune *chakai* petrecută împreună cu Muntele, Jiro venea acasă de la atelier cu ochii strălucitori dar posomorât și se închidea în Pavilionul Copacului Răsucit. Desena boluri de ceai și caractere chinezești pe bucățele de hârtie în formă de nori, iar pe mine mă trimitea să aduc lumânări și cești de supă *miso*. „Trebuie că le dă nume“, mi-a răspuns Yukako atunci când am întrebat-o ce era cu desenele.

— Ce ciudat, am zis. Îi place olăria.

Stăteam în *mizuya* din Baishian, o cameră de un *tatami* plus un jgheab de lemn, lipită de pavilionul de doi *tatami*.

— Îi place prea mult, a dat ea din umeri, punând praful de ceai la loc într-o cutie bine închisă.

Am curățat praful de ceai de pe pânza de in și am spălat podeaua camerei, după care am verificat încă o dată apa din oala de lut. În apă mi-am văzut oglindită forma feței înconjurată de vârfurile și valurile coafurii. Când mi-am frecat fruntea am simțit țepi în locul unde aveam înainte sprâncene. „Va trebui să le rad în curând“, mi-am zis.

Yukako a stins focul din vatră. Stăteam tăcută lângă ea. „Când m-a găsit în această cameră avea vârsta mea de acum“, mă minunam eu. În *mizuya*, ușa gazdei era deschisă, la fel ca ușa de afară – și fereștriuca pentru aerisire, ferestrele cele mici și ușa pe care se intra de-a bușilea – iar pavilionul alb-auriu era scaldat într-o lumină verde cu sclipiri de petale roz. Casa întreagă părea că respiră lumină. În firidă, deasupra podelei negre străbătute de vinișoara albă, atârna un sul de hârtie caligrafiat, tivit cu mătase albastră ca cerul. Dedesubt, în locul florilor, era o foarfecă de grădină, cu mânere strălucitoare, în formă de fluture.

— De ce? am întrebat arătând cu degetul.

— De ce? a repetat Yukako. Care e cea mai frumoasă floare?

Aici nu era loc de păreri personale. Răspunsul era știut de toată lumea.

— *Sakura*, am răspuns.

— *Sakura* înflorește doar câteva zile pe an, a zis ea. Iar acum sunt flori peste tot. Să tai o ramură înflorită de cireș și să o aduci în casă e prea mult, nu crezi? Foarfeca e îndeajuns, a mai spus arătând cu bărbia spre firidă.

Când mă întorceam spre casă, prin grădina de mușchi și ardezie, înconjurată de vârtejul petalelor roz, m-a cuprins bucuria, bucuria de a simți lumea de dinafară mai intens fiindcă văzusem lumea construită de Yukako înăuntru. Nu e de mirare că Jiro se supăraseră că nu poate să aleagă el însuși bolurile de ceai și să le dea un nume: orice mod de a te exprima prin intermediul ceaiului îți procura plăcere.

Tânăr fiind, Muntele îi ceruse împăratului permisiunea de a prezenta ceremonia ceaiului la Curte și organizase reuniuni în fiecare an până la Meiji. Acum că noua Curte aprobase mărturia Muntelui, anume că ceaiul este o lăudabilă disciplină a corpului și a minții, i se îngăduise să țină din nou câte două reuniuni pe an. Prima dată când i s-a dat încuviințarea să apară a fost în timpul sarcinii lui Yukako, așa că, pe lângă Chio, au vegheat lângă ea cele două femei care își dăduseră fiii spre a fi adoptați de familia Shin: mama lui Jiro și Doamna Pipă.

Într-o noapte fără lună, nu multă vreme după ziua mea de naștere, am fost trimisă în goana mare să aduc moașa.

Am stat trează toată noaptea alături de Yukako și, după ce Chio, moașa și cele două bătrâne au adormit în camera de sus, am întins mâna și am atins băiețelul pe care Yukako îl strângea la piept, de parcă ar fi fost al meu.

— Comoara mea, a șoptit Yukako, cu trăsăturile în sfârșit destinse. Aș vrea să fac o baie, mi-a spus și a adormit.

Părul bebelușului era adunat în vârful capului într-un vârtej negru. Niciodată nu atinsesem ceva mai moale decât urechiușele lui.

Jiro și Muntele au sosit acasă odată cu pachetele cu ouă, uneori chiar treizeci într-o cutie, care ne erau trimise ca dar pentru nou-născut. Vestibulul era plin de maldăre de cutii, fiecare înfășurată în hârtie albă și legată cu un șnur roșu cu alb. Jiro a rămas mut de uimire când a văzut băiețelul. Dimineața, când i-am adus lui Yukako tava cu mâncare, l-am găsit stând tăcut lângă ea pe *futon*, învârtind pe deget vârtejul de păr al copilului.

— Are părul des ca solzii unui *tai*, s-a lăudat el Muntelui când le-am servit micul dejun.

Peștele *tai* era de obicei înfățișat sub brațul unuia dintre zeii norocului, vânjos și vesel ca băiețelul lui Yukako. Beat de mândrie, Muntele i-a dăruit tânărului stăpân o cutie de ceai numită Omedatai, un joc de cuvinte între numele peștelui și *prilej fericit*. Era una dintre comorile familiei și aparținuse tatălui său adoptiv, Gensai. Curba de mușchi și solzi, roșie și lucioasă, se potrivea perfect pe capacul rotund al cutiei. Când am sărbătorit a șaptea zi a copilului, am gătit orez roșu, fiert împreună cu boabe de fasole aducătoare de noroc, iar Yukako, Jiro și Muntele s-au dus să înregistreze copilul sub numele de Tai.

15. 1872

Muntele părea că prinsese puteri noi după călătoria la Tokio. Era plin de viață și vorbea entuziasmat de învățaceii lui și de reuniunile de ceai, folosind un cuvânt pe care nu îl mai auzisem:

eppo, *eppo*. Am aflat de Expoziția de la Kyoto din 1872 nu mult după ce am sărbătorit a șaptea zi de viață a lui Tai. În timp ce îi turnam ceai Muntelui dimineața, el îi povestea lui Jiro despre acest *Eppo* și despre ceva care avea nevoie de *tei-bu-ru*¹. O masă? Nu eram sigură, dar vedeam că Jiro, deși zâmbea și se înclina, strângea bețișoarele în pumn. Când am strâns masa am văzut că lacul de pe bețișoare se zgâriase acolo unde le frecase unul de altul. M-am dus după el în Pavilionul Copacului Răsucit ca să adun ce farfurii mai rămăseseră pe acolo. L-am găsit măcinând piatră pentru tuș cu o înverșunare care nu îi stătea în obicei. L-am întrebat ce e *Eppo*.

S-a uitat urât la mine și a izbucnit:

— Compune o nouă *temae*!

De ce era atât de furios?

— Nimeni nu a mai compus o *temae* nouă de generații întregi iar acum... *porcii* ăștia vin cu corăbii și tunuri, puțind a transpirație, și noi facem o *temae* pentru porci într-o cocină? Mai bine dai un *koban* unei pisici! Știi cum gândește lumea azi? Hai să facem un pământuf de ceai care se poate ține cu copita! Unui porc îi e greu să ridice bolul de ceai; hai să schimbăm *temae* așa încât să își poată băga râțul în bolul pus pe podea! La urma urmei, de ce avem nevoie de bol? Familia lui Rikyu poate să creeze o troacă special pentru ei!

Nu îl mai auzisem niciodată vorbind astfel.

— Ei, am să iau astea, am zis și m-am apucat să strâng farfuriile cu mâinile tremurând.

— Ia uită-te aici, mi-a ordonat și a desenat ceva pe pagină.

M-am apropiat neîncrezătoare.

— Barbarii au un ceainic enorm, cu roți, a zis. (Un ceainic?) Alunecă pe o bară de metal tot așa cum ușa alunecă în șanțul ei.

L-am privit. Oare o luase razna din cauza călătoriei la Tokio?

— Și îl aduc la Edo! Pardon, la *Tokio*, a pufnit Jiro. Împăratul și-a dat mai mult decât încuviințarea; îl plătește chiar pe bunul lui prieten Sono *hai kara* ca să monteze aceste bare de

1 Pronunție japoneză a cuvântului englezesc *table* – masă.

metal. (Pronunțase stâlciat cuvintele englezești *high collar*¹ folosite de japonezi ca să îi numească pe cei care purtau veșminte străine.)

M-am mai apropiat cu un pas și am văzut, schițate sumar cu pensula, niște șine de tren. *Ara!* Mi-am amintit ce îmi povestiseră călugării pe vapor: când corăbiile negre ale amiralului Perry au venit să îi sperie pe japonezi și să îi convingă să facă negoț cu Occidentul, au adus un tren în miniatură – vagoanele erau atât de mici încât un om putea doar să se așeze călare pe ele – și l-au montat pe țarm ca să îi uimească pe localnici.

Jiro a arătat spre șine:

— Arată ca o cicatrice pe pământ. Ei spun că acest ceainic îi servește, dar se vede limpede că e unul dintre zeii lor. Uite.

Mi-a arătat o stampă cu o *bijin* – o femeie frumoasă îmbrăcată într-un kimono la modă – doar că ceva nu era cum trebuie la fața ei. Ce era oare?

— Vai, zâmbeste! am exclamat. Nu mai văzusem niciodată o astfel de stampă.

— Uită-te la sprâncenele ei! La dinții ei!

— E o fetiță îmbrăcată în kimono?

— Nu, așa se îmbracă femeile barbarilor, a zis clătinând îngrozit din cap. Iar stampă nu e o închipuire a vreunui artist. Chiar și împărăteasa a început să se împopoțoneze astfel; Edo e plin de femei îmbrăcate așa, a gemut el. E un oraș cu femei care îmbătrânesc. Cum de nu își dau seama? A arătat cu degetul gura zâmbitoare a frumoasei apoi șirul de spații albe formate de șinele de cale ferată și bârnele dintre ele. Ori de câte ori mă uit la o doamnă de la curte... *torakku, torakku*.

Când a pronunțat cuvântul englezesc *track*², a rânjit dinții și a clănțănit în batjocură.

Oare frumoasa din stampă era Koito? Sau toate *bijin* semănau între ele?

1 Guler înalt (engl.).

2 Șine (engl.).

— Când ai fost la Tokio... — m-am oprit; să spun Edo, ca să îi fac plăcere? — ai auzit despre o *geisha* care oficiază *temae* în stilul Shin?

Jiro a făcut ochii mari. Era o dovadă de prost gust din partea mea să fac aluzie la trecutul neplăcut al lui Yukako.

— Ce știi tu despre lumea plutitoare? a întrebat vorbind rar, dar amenințător.

Eu mă lăsam când pe un picior când pe altul, intimidată. Atunci s-a mai domolit.

— Dacă într-adevăr există una, atunci tatei nu i-a spus nimeni. Ceaiul e limbajul diplomației, a zis el sentențios și sobru, așa cum vorbea Muntele.

A oftat.

— Parcă nu era îndeajuns de rău să vedem ce a ajuns Edo. Parcă nu era îndeajuns că străinilor li s-a dat voie să își facă un sălaș atât de aproape de noi. (Vorbea de Kobe, un sat de pescari aflat nu foarte departe, unde fusese construit un port pentru străinii care călătoreau spre Osaka.) Dar și Miyako? În vara asta sărbătoarea Obon a fost interzisă, în schimb vom avea o sărbătoare a barbarilor la toamnă! a pufnit. Poate că maestrul de ceai va construi o *torakku* pentru *Eppo*. Ca să poată *aluneca* bolul de ceai oferit străinilor.

Înainte de lovitura de stat auzisem protestatarii strigând: „*Sonno! Joi!* Slăviți-l pe împărat! Afară cu barbarii!“ M-am făcut mică. Oare Jiro fusese printre ei? Bineînțeles, protestatarii nu și-au închipuit că slăvitul împărat va interzice sărbătoarea Obon. Timp de zece veri nu am mai avut parte nici de dansuri, nici de focuri.

— Locul lor e acolo, al nostru e aici, a continuat Jiro. Avem nevoie să învățăm cum să construim tunuri ca ale lor ca să apărăm lucrurile frumoase pe care le avem. În schimb, nu avem nevoie să învățăm cum să urășim lucrurile noastre frumoase. Tata spune că *temae* în stilul Shin își pierde orice valoare dacă este executată de femei, dar eu cred că o *bijin* ar arăta mai bine într-un pavilion de ceai decât oricare porc de diplomat îmbrăcat cu *furokku koto*. (În ce anume? A, *frock coat*¹.)

1 Redingotă (engl.).

— Când ai fost la Tokio, i-ai spus ceva din toate astea maestrului de ceai?

Jiro m-a privit îngrozit:

— E tatăl meu, a zis.

A doua zi, la micul dejun, am băgat de seamă că Jiro făcea eforturi să nu scoată un cuvânt, mai ales atunci când Muntele mi-a spus, tot atât de firesc cum m-ar fi trimis să îi aduc pipa:

— Pentru sărbătorirea celei de-a treizecea zile a micuțului, spune-i fiicei mele să se pregătească de acum. Să nu își mai înnegrească dinții și nici să nu... — și-a arătat sprâncenele și a făcut un gest — așa face și Majestatea Sa.

Fără să vreau, ochii mi-au fugit spre Jiro; i-am văzut privirea plecată, dinții încleștați și buzele strânse. Când mama lui a venit să vadă copilul, cu sprâncenele și dinții neatinși, după noua modă, am văzut că s-a ferit până și de ea.

Câteva zile mai târziu, când au ieșit la iveală dinții lui Yukako (întâi cenușii, apoi gălbejiți și în cele din urmă albi) și când au început să îi iasă tuleiele sprâncenelor, am înțeles de ce Jiro se retrăgea noaptea în Pavilionul Copacului Răsucit.

— Măine-dimineață să aduc ceaiul în camera de lucru? am întrebat când am văzut că nu mai dormise de zile întregi în camera de sus, încercând să nu îmi dau în vileag bucuria.

— Da, mulțumesc, a zis Jiro și a dat ochii peste cap, așa cum făcea fiul lui când plângea.

Tai era ceva mai agitat noaptea, dar la început Jiro nu dăduse semn că i-ar fi păsat.

— *Tot ceea ce ți-pă noaptea mă încântă, cu excepția copiilor mici*, a zis el pe un ton afectat, obosit.

— E dintr-o carte?

— De unde știi?

— După cum ai vorbit.

Ne aflam în camera de lângă grădină unde dormea Muntele și unde lua masa împreună cu tânărul stăpân. Camera servea și de bibliotecă. Am remarcat siguranța de sine cu care Jiro și-a trecut degetele peste modesta colecție de cărți a tatălui său adoptiv. A găsit o carte subțire, a scos-o și mi-a arătat-o. Era ușoară,

legată cu o țesătură violetă cu urzeala la vedere și ilustrată cu zeci de stampe în alb și negru. Paginile erau pline de *kana*, scrierea folosită de femei; caracterele se înșiruiau fără spații între cuvinte, așa cum scriu japonezii. Ba mai rău încă, în carte nu am găsit nici un *kanji* care să îmi arate unde începeau și se sfârșeau cuvintele. Am văzut însă o pagină numerotată ca o listă: *unu, unu, unu, unu*. Ici și colo am găsit cuvinte cunoscute: *zăpadă, lună, ou*. Înainte să se căsătorească, Yukako îmi citise dintr-o carte de liste scrisă de o doamnă de la Curtea Heian, numită Sei Shonagon. Oare era aceeași carte?

— Cine te-a învățat să citești? m-a întrebat Jiro.

— *Okusama*, puțin, acum patru sau cinci ani, i-am răspuns, referindu-mă la Yukako. (După căsătorie, titlul ei se schimbaseră din „tânăra stăpână” în „doamnă“.)

— Chiar așa? s-a minunat el.

— De ce nu o iei cu împrumut? s-a auzit o voce din ușă — a Muntelui.

Luată pe nepregătite, era să scap cartea din mână.

— Iertare, tată, a spus Jiro.

— Nu glumesc, a zis Muntele către mine. Dar mai întâi spală-te pe mâini.

Înspăimântată, am făcut o plecăciune adâncă.

Nu îmi mai acordase niciodată până atunci atâta atenție. Deși nu avusesem timp să citesc, și, de fapt, nici nu știam, un refuz ar fi însemnat o obraznicie chiar mai mare decât faptul că mă uitasem în carte. Am făcut încă o plecăciune și i-am mulțumit. Când am ieșit cu tava, le simțeam ochii ațintiți asupra mea.

Când i-am spus prima oară lui Yukako ce poruncise tatăl ei cu privire la dinți și la sprâncene, ea doar a ridicat din umeri și l-a mutat pe Tai la celălalt sân.

— Oare crede că eu am timp să îmi îngrijesc fața? a zis și a întins gâtul ca să se vadă în oglindă, după care s-a strâmbat și a adăugat: Nu am mai ieșit din casă de nu știu câte zile. Ei, cu atât mai bine. Și-a frecat una din sprâncenele care începuseră să îi crească și a chicotit. Întreabă-l: dacă îmi las sprâncenele atât de lungi încât să îmi acopere ochii, îmi vor dubla stipendiul?

(Aici am pufnit și eu în râs.) Dar dacă îmi vopsesc dinții în alb strălucitor?

În acea zi, când se pregătea pentru sărbătoarea celei de-a treizecea zi de viață a lui Tai, s-a uitat mai lung în oglindă. Când Jiro a renunțat să mai vină în camera de sus, îi luasem locul în patul ei, pe tăcute dar categoric, așa că am stat cu ea până s-a îmbrăcat. Pentru această ocazie și-a pus kimonoul negru de ceremonie al femeilor măritate. Arăta însă cum o știam dinainte de căsătorie, ba chiar mai tânără, din cauza sprâncenelor de copil, mult mai expresive.

— Îmi închipuiam că totul va fi diferit când voi îmbătrâni, a zis ea întorcând capul spre mine. Dar suntem tot la fel. Un singur lucru s-a schimbat, a spus drăgăstos, luându-l pe Tai din brațele mele și inspirând adânc mirosul lui de bebeluș. Tai-*bo*, Tai-*bo* al meu! a gângurit ea.

Am pus trei superbe kimonouri mici unul într-altul, le-am întins pe podea peste o eșarfă și l-am așezat pe copilaș pe ele. Yukako a băgat fiecare braț al lui Tai în cele trei mâneci suprapuse, apoi l-a legat în talie cu un nod simplu. O clipă, cât a stat cu copilul în brațe, am revăzut-o pe fosta Yukako, neîmblânzita mea soră mai mare, înarmată până în dinți, gata să înfrunte viața și lumea, să meargă la templu ca să își închine băiatul protectoarei ei, Benten-*sama*, zeița apei și a artelor. Apoi am văzut o expresie de spaimă și disperare pe fața ei. Încă mai tânjea după Akio? Mi-a pus copilul în brațe, s-a aplecat peste tava cu micul dejun și a vărsat.

— Nu mai vreau, a gemut.

Încă o săptămână, vestibulul a fost plin de vrafuri de cutii; am împachetat sute de cutii lăcuite ca să le trimitem în dar drept mulțumire. Fiecare cu tava ei, fiecare înfășurată în brocart. Le-am umplut cu turtițe *mochi* și orez aducător de noroc. Toate ne-au fost înapoiate, așa cum era regula, fără a fi spălate. Muntele a plecat la Kobe pentru două zile ca să discute despre o prezentare a ceremoniei ceaiului la templu. Când a plecat, vestibulul gema de cutii pline; când s-a întors, era la fel, doar că toate cutiile erau goale. După ce am făcut curat – am spălat toate

cutiile, am pus bine toate tăvițele, am împăturit toate bucățile de brocart – într-un colț mai rămăsese o cutie de care nu știam nimic. Din câți trecuseră prin vestibul, nu o văzuse nimeni în afară de mine, fiindcă eu trebuia să fac curat.

Cutia era plină de cărți. Dar nu erau cărți japoneze, legate în țesătură aspră și păstrate în cutii ingenioase. Erau cărți occidentale, legate în pânză și piele, unele cu litere aurii imprimate pe copertă. Miroseau – o, Doamne! – miroseau a cărți, a lungi călătorii pe mare, a cerneală, a cârpă și clei, miroseau a bibliotecă de vapor și într-o anumită măsură – mi s-a strâns stomacul ghem când mi-am dat seama – a unchiul Charles. Într-o zi cu ploaie le-am scos, le-am întins pe podeaua de piatră și le-am pus în ordine. Două erau scrise în alfabet necunoscute mie, unul pătrășos, altul cursiv, poate rusesc și grecesc. Două sau trei erau scrise cu litere romane, cu *b*-uri mari, ciudate, în mijlocul cuvântului și litere colțuroase ca aripile de liliac sau bucățile de sticlă din vitralii. Erau în germană, cred, sau poate în olandeză. Câteva păreau a fi în italiană, dar ar fi putut la fel de bine fi în spaniolă sau portugheză, cu *t*-uri în staccato și vocale latine. O carte era scrisă cu litere foarte citețe, împodobite cu umlauturi și bare în diagonală peste *o*-uri. Iar trei cărți erau în limbi pe care le recunoșteam: un ghid al Parisului în engleză, o carte ilustrată franțuzească despre păsări și o veche prietenă – cât pe ce să îmi dea lacrimile de emoție – *Povestiri după piesele lui Shakespeare* de Charles și Mary Lamb. La nouă ani, cartea fusese grea pentru mine, pentru că, e adevărat, citeam în engleză de patru ani, dar ajutată fiind. Acum, la șaisprezece ani, când am deschis-o și mi-a venit în nări mirosul ei de mucegai, am rămas descumpănită. Recunoșteam coperta și limba, dar când mi-au căzut ochii pe două cuvinte – *Zăbovește oleacă* – acestea aveau doar formă sonoră pentru mine, nu și înțeles. Privind desenele cu păsări pe care nu le văzusem niciodată am deslușit grupuri de litere care îmi păreau cunoscute – franceză –, dar, când m-am uitat mai bine, mi-am dat seama că nu pricep o iotă. Cu toate acestea, am păstrat cele trei cărți. Pe celelalte le-am pus în cutia de lemn, am pus-o la loc în colț, am urcat în camera sus în timp ce Yukako îmbăia bebelușul și le-am pus alături

de cartea japoneză pe care mi-o împrumutase Muntele, sub cel mai bun kimono al meu. Mă simțeam bogată. În timpul scurs între venirea mea acasă de la baie și venirea lui Yukako puteam să învăț din nou să citesc. Jiro îmi dăduse mult mai mult decât o carte (și aceea datorită Muntelui); plecând din patul lui Yukako, îmi dăduse ora de singurătate în care puteam citi. *Tot ceea ce ți-ai noaptea mă încântă.* Fusesse atât de surprins când îl întrebasesem dacă citise fraza într-o carte. Chiar dacă nu puteam citi cărticica doamnei Sei Shonagon o îndrăgeam pentru că îi dezlegase limba lui Jiro și îi dăduse ideea de a-mi oferi ceea ce îmi doream mai mult. Mă bucuram gândindu-mă la Yukako și la bebelușul mirosind a lapte adormit între noi. Așteptând-o am răsfoit cartea despre păsări și m-am oprit la o imagine cunoscută. Era o *karasu*, o pasăre cu pene negre, lucioase, la care m-am gândit odată, când mama mi-a spus că sunt la fel ca ea și m-a mângâiat pe păr. Am repetat vorbele ei cu glas tare, cu vocea gătuită și nesigură, luptându-mă cu sunetele aproape uitate. *Stăncuța mea blondă*, am murmurat, așa cum spunea ea după ce îmi cânta cântecul ei preferat, *Ma plus blonde corneille*.

Câteva zile mai târziu, când spălam pe jos în vestibul, am văzut că lada cu cărți dispăruse. A doua zi, după ce am adus micul dejun pentru stăpân și moștenitorul lui, dădeam să ies din cameră când Muntele m-a chemat:

— Domnișoară Urako.

— *Hai?*

— Peste trei luni, Kyoto va fi gazda unui mare festival. Vor veni oameni din toată Japonia și din țări străine. Dulgherii s-au apucat încă de pe acum să construiască săli după moda occidentală pentru acest *Eppo*. Este un prilej să arătăm lumii că suntem la fel de civilizați și luminați ca alte țări, ba chiar mai mult. Pentru acest *Eppo* am creat o *temae* care să poată fi oficiată într-o cameră cum au străinii.

— În umilința mea, înțeleg, am spus ferindu-mi ochii de Jiro.

— Iar tu vei da lămuriri oaspeților străini.

— Eu?

— În engleză și franceză. Să nu-mi spui că nu poți.

Am lăsat capul în piept. Bineînțeles! Se dusesse la Kobe, orașul-port care era plin de străini! Cum de nu mă gândisem înainte să iau cărțile străine?

— Vara trecută te-am văzut în rochia aceea străină aici, pe scări, a continuat Muntele. Am văzut cum te-ai uitat la cartea aceea, de parcă avusesseși cărți în mână din fragedă pruncie, dar, pe de altă parte, știu că de-abia poți citi. Așa că am adus cărțile de la Kobe, ca să văd ce faci.

Spaima mi-a strâns stomacul ca o gheară. Am simțit că mă înăbuș și am lipit fruntea de pământ, implorându-l:

— Stăpâne, nu am alt cămin în această lume decât al tău. Te rog lasă-mă să stau, am spus abia respirând.

— Cine a zis ceva de plecare? a întrebat Muntele sec, amuzat. Eu sunt stăpânul tău. Ți-am dat o treabă de făcut. Te vei îmbrăca cu asta.

Ținusem fruntea lipită de pământ dar atunci am ridicat privirea. Avea în mână rochia făcută de mama.

— Eu... da, stăpâne... eu... eu... (Simțeam că mă ia cu leșin.) E prea mică.

— Am să îți trimit pânză. Să coși alta.

O săptămână mai târziu mă aflu în camera de cusut, lângă un val de mătase scoasă de la păstrare – un model geometric cu frunze roșii și aurii, în onoarea evenimentului din toamnă. Mătasea avea lățimea tuturor țeșăturilor japoneze – cam un picior – și de aceea eram nevoită să cos întâi trei lungimi una de alta ca apoi să pot croi o rochie în stil occidental.

Puține lucruri se schimbaseră de când Muntele îmi dăduse această însărcinare. Yukako se purta cu mine ca și înainte. Muntele mi-a spus că, după ce dulgherii vor termina de construit cele trebuincioase pentru noua *temae*, urma să le dea lecții învățăceilor iar eu aveam să urmăresc aceste lecții din spatele ferestrei zăbrelete. Lăsând deoparte această favoare – și bucata de mătase pe care mi-o dăruise –, mă trata cu aceeași indiferență binevoitoare. Când am adus cartea doamnei Shonagon, după ce Tai încercase să o roadă, nu a făcut nici un comentariu. Cât despre Chio și cusătorese, ele mă priveau cu o curiozitate

îngăduitoare. Mă trataseră cu răceală fiindcă mă mutasem înapoi în camera lui Yukako, dar acum le era milă de mine pentru că fusesem aleasă să stau în fața atâtor barbari mirosind a transpirație, îmbrăcată într-un veșmânt atât de pocit. „Bine că nu m-a ales pe mine“, mi-a spus Kuga când ne întorceam de la baie. În acea săptămână s-a tras un perete despărțitor în vană, între partea unde stăteau femeile și cea unde stăteau bărbații, conform noului edict imperial. Înainte, când stăteam cufundată în vană, îl aveam în fața mea pe bătrânelul cu bărbie ascuțită, vânzătorul de *tofu*; acum mă uitam la un paravan din scânduri de cedru. Mi-am amintit cum spusese: „Nu e străină“.

— Chiar poți să citești în limbile barbare? m-a întrebat Kuga.

— Sau ai luat cărțile ca să te uiți la poze? a sărit și Ryu.

— Nu, chiar pot, puțin. Nici eu nu știu cum, am răspuns în doi peri. Nu țin minte ce mi s-a întâmplat înainte de foc.

— Ai fost străină într-o viață trecută, a zis Chio filozofic.

Inko ajunsese cândva la aceeași concluzie. Am roșit, dar pe strada întunecată nu m-a văzut nimeni.

Eram în gând alături de învățăcei, ca și înainte; nu mă vedeau decât când mă trimiteau să mai aduc ceai. Doar Jiro se schimbase față de mine. De pe o zi pe alta, supă *miso* pe care i-o aduceam era ori prea rece ori prea fierbinte; îi așezam *futon*-ul strâmb, ori prea devreme, ori prea târziu. Se grăbea să mă dea afară, ca să nu mai apuc să îi pun întrebări, iar când mi se adresa, în loc să lase frazele neterminate, îmi dădea ordine scurte și tăioase. Bănuiesc că pentru el devenisem dușmanul.

Cum aveam să cos o rochie occidentală? Am pus rochia făcută de mama pe genunchi și am studiat-o. O persoană cu ochiul format – Chio, fără îndoială, dar poate chiar și Jiro – ar fi putut să croiască o rochie de adult doar uitându-se la una de copil. Eu însă nu puteam. Am întors rochia pe dos. Cusăturile făcute de mama erau mărunte și stăruitoare, dar imprecise. Îmi dădeam seama că uneori își pierduse răbdarea căci împunsăturile erau mai largi și șerpuitoare. Apoi se stăpânise – sau poate schimbase lumânarea – și împunsăturile deveneau mărunte, urmând o linie dreaptă. Ce mult mă iubise! Nu o

văzusem niciodată făcând o rochie pentru mine sau pentru ea dintr-o bucată întreagă de stofă; de obicei modifica sau cârpea îmbrăcămintea lăsată la biserică de Crăciun. Pentru aceasta cumpărase însă țesătură nouă și găsisese și o panglică de catifea asortată. *Știa că e pe moarte*, mi-am dat seama acum. Am închis ochii și am respirat adânc, apoi am deschis ochii din nou.

Ca să fiu mai sigură, ar trebui să descos rochia, să întind fiecare bucată pe o hârtie și să desenez forma mărită la dimensiunile mele de acum. Nu puteam. Am cerut hârtie, o foarfecă, tuș, o pensulă, și m-am pus pe treabă în camera de cusut. Când descususem kimonouri ca să le spăl, văzusem, pe lângă cusăturile lungi, tivul împăturit și cusut la rândul lui. Pe lângă cusăturile mamei era însă cam un deget de țesătură nesurfilată, puțin zdrențuită, acolo unde tăiasse materialul ca să facă încă o altă bucată de rochie. Țesătura groasă de in era puțin destrămată. Am dat ușor cu tuș pe marginile zdrențuite și am apăsat bucata de pânză pe foaia albă. Bucată cu bucată, am făcut un tipar grosolan al întregii rochii.

Cusătoresele se rugau unei zeițe anume atunci când tăiau prima oară un val de pânză. O dată pe an se făcea îngropăciunea acelor vechi: fetele înfigeau acele boante sau rupte într-o bucată de *tofu* și o lăsau la templu. În timp ce învârteam o mănecă însemnată cu cerneală pe foaia de hârtie am spus și eu o scurtă rugăciune. „Te rog ajută-mă.“

Zeița mi-a răspuns pe dată, în franceză: „Nu tăia încă mătasea“. Răspunsul categoric, venit din ceruri, m-a făcut întâi să râd, dar apoi am izbucnit în plâns. Era mama. În timp ce desenam un tipar mai mare, după măsurile de acum, mi-a venit ideea să îi cer lui Yukako o bucată de bumbac gros ca să fac o primă încercare.

Toată săptămâna aceea, când copacii din grădină ardeau cu flăcări roșii, mi-am bătut capul cum să explic cine sunt străinilor întâlniți la *Eppo*. De unde veneam? Cum ajunseseam în Japonia? Cum învățasem japoneza? „Nu îți face iluzii“, mă certam singură. „Nu te vor întreba, nu le pasă, iar dacă totuși te întreabă poți să le spui că nu îți mai amintești nimic de dinainte de incendiu.“

La urma urmei, de când venisem, nu trecuse un an fără să izbucnească un incendiu undeva în Kyoto. În zilele de dinainte de *Eppo* nu am mai avut răgaz să îmi bat capul. Am împachetat și încărcat în căruță mesele și scăunelele lăcuite ale Muntelui, m-am ocupat de musafirii veniți din alte orașe, am alergat cu comenzi la cofetar, într-un cuvânt, am avut atâta treabă că nici măcar nu am ajuns să o văd pe coafeză când a venit la noi.

Fiecare oaspete venit la Expoziție urma să primească o turțiță dulce pe care era imprimată o crizantemă și care era învelită în hârtie colorată, apoi pusă într-o punguță de mătase purtând sigiliul familiei Shin – un cocor. În ziua dinaintea Expoziției, Ryu, Kuga și cu mine eram în camera de cusut și înșiram șnurul violet cu care se strângeau punguțele la gură. Mi s-au închis o clipă ochii și m-am dus să beau o ceașcă de ceai ca să mă învioresc. La poartă am văzut un bărbat cu un baston.

Era îmbrăcat după moda occidentală și hainele îi scoteau atât de tare în evidență brațele și picioarele că părea mai degrabă a fi un animal ridicat pe etichete din spate. Purta pantaloni și *shatsu* în două tonuri de negru care nu se potriveau, mai ales că nu aveau între ele nici măcar o dungă de altă culoare sau o dublură contrastantă. Ce neplăcut! Singurul loc pe care se oprea privirea era pata albă de la gât, care nu atenua cu nimic proasta impresie, ba dimpotrivă, atrăgea atenția – cât se poate de nepotrivit – asupra feței albe ca ceara și a nasului borcănat. Am clipit, neștiind ce să cred. Avea ochi albaștri, de câine sau de copil. Era o apariție ciudată. Om sau stafie?

— Scuzați-mă, sunt foarte necuviincios, a balmăjit stafia, parcă avea pietre în gură.

Eu mi-am acoperit fața cu mâneca, dar nu m-am mișcat din poartă. Nu voiam ca răul să ajungă la Yukako sau la copilașul ei.

— *Mukashi, mukashi*, a zis stafia, dar abia rostind cuvintele, ca și cum vorbea o limbă care îi era străină. Muu-cheși, muu-cheși.

Am clipit din nou. Era unchiul Charles.

Îmbătrânise înainte de vreme. Tonsura, acum argintie, care îi înconjură ca o aureolă fața boțită dar încă tânără, cicatricea

de pe buza răsucită, bastonul în care se sprijinea arătau că nu scăpase nevătămat din foc. Vocea îi era tot pițigăiată și nazală, dar acum mai era și răgușită, de ziceai că tot se mai îneacă cu fum. Când vorbea, abia dacă lega laolaltă câteva substantive pronunțate stâlciat și câteva verbe în forma cea mai grosolană.

— Isus Christos. Biserică. Șapte ani. Foc. Fată. Aurelia Bernard. Acum caut. Acum plec. Paris.

În timp ce vorbea am lăsat brațul jos. În fața lui stătea o servitoare cu ochi negri, îmbrăcată în kimono și *obi*, cu părul negru dat cu ulei și strâns cu grijă într-o *shimada*, care îi vorbea în japoneză. Nu a dat nici un semn că m-ar recunoaște.

— Aici nu stă nimeni cu acest nume, i-am răspuns cu asprime.

— Poftim ?

Se uita la mine și nu mă vedea. Îi vorbeam și nu mă înțelegea. M-a cuprins mânia și nu mi-am putut stăpâni o pornire de cruzime. Cu o satisfacție răutăcioasă, i-am servit expresia consacrată, rezervată oaspeților care stăteau prea mult, o expresie care însemna că au mâncat de te-au lăsat sărac lipit.

— Vreți să vă torn ceai peste orez ?

— *O-cha-zu-ke* ? a repetat el abia mișcând limba în gură.

— Văd că în șapte ani nu ai progresat prea mult la japoneză, i-am zis.

A auzit cuvântul *Nippongo* și mi-a mulțumit, cu aerul unuia care e obișnuit să i se facă complimente.

Am recurs la limbajul întortocheat al cântărețelor:

— Îmi pare nespus de rău, dar, dat fiind că solicitarea dumneavoastră ridică probleme de netrecut, poate că veți avea bunătatea să... am zis lăsând cuvântul *plecați* în aer.

A clipit descumpănit de mai multe ori, neînțelegând.

— Pleacă Paris ! am zis fluturând din mână. Nici o fată aici !

A înțeles și a făcut o plecăciune.

— Înțeleg, a zis, folosind verbul lipsit de bună-cuviință pe care îl foloseau seniorii și copiii mici.

M-a privit drept în ochi, fără să mă vadă. Oare nu îi spusese nimeni că e necuviincios să te zgâiești la cineva ?

L-am privit, am privit acest copac lovit de trăsnet. Mi-am ațintit ochii asupra lui într-un mod tot atât de brutal pe cât o

făcuse el, ca un animal, drept în față și, o clipă, am văzut omul care mă ținuse pe genunchi și mă învățase cuvinte din Biblia franceză-engleză. Apoi mi-am amintit de mâinile lui strângându-mă de mijloc, de respirația duhnind a băutură și am rostit cuvintele pe care aş fi vrut să i le spun în noaptea aceea, folosind cea mai brutală formă:

— *Amari suki araben*, am zis. Nu îmi plăci.

Am închis ochii și i-am deschis. Eram în camera de cusut.

— Nu ne lăsa pe noi să îți facem toată treaba, somnoroaso, a zis Ryu pe jumătate zâmbind.

16. 1872-1876

Visul meu cu unchiul Charles s-a dovedit profetic. Nimeni nu m-a întrebat cum de știu japoneza. A doua zi, în Sala Expoziției, un englez uriaș cu ochi albaștri, păr în nas și urechi ca niște cochilii de stridie o privea de sus pe micuța servitoare, cu coafură japoneză și rochie cu frunze de arțar, care bâjbâia după echivalente englezești pentru *temae*, *chado*, *chashaku*, *chasen*. Când am scuipat încă o propoziție fără articole, fără pronume, cu verbul la sfârșit, englezul m-a întrebat:

— Unde ai învățat o engleză atât de corectă?

Am chicotit ca să îmi maschez indignarea și am ridicat brațul ca să îmi acopăr fața, uitând că nu mă pot ascunde după o mânecă atât de strâmtă.

— La biserică, am chițăit eu.

Am asistat la ceremonia de deschidere – în cursul căreia un bărbat uriaș a primit o medalie uriașă – și am servit ceaiul pentru două rânduri de oaspeți până ce niște străini au venit și la pavilionul nostru. În acel moment era limpede că lui Jiro nu îi făcea nici o plăcere Expoziția. S-a foit pe loc tot timpul cât au ținut discursurile prin care bărbatul cel uriaș, domnul Kato – „un nimeni de la Satsuma“, a mormăit Jiro mai târziu – a fost numit Consilier Special al Curții pentru Kyoto, în semn de

mulțumire fiindcă organizase noua armată de recruți, după modelul prusac. Jiro părea copleșit de numărul mare de obiecte din metal și ceramică, de războaiele mecanice. Deși se bucura să își revadă unii prieteni – printre care fratele lui mai mare, Chugo, și fostul lui tovarăș de la lecțiile de ceai, Ursul – marea majoritate a celor prezenți îi stârneau disprețul. Îi displăceau atât lingăii cât și cei care se lăsau lingușiți, iar Expoziția era plină și de unii și de alții. Okura Chugo, a băgat de seamă Jiro, i-a oferit în dar propria lui trusă pentru pipă elegantului domn Sono, colecționarul de artă din Satsuma pe care împăratul îl storsese de bani ca să construiască drumul de fier care îl indigna atât pe tânărul stăpân. Se opriseră amândoi și nu se mai dădeau duși din fața planurilor desenate de doi ingineri olandezi: un canal lung de cincizeci de mile situat la nord de Tokio.

— Dacă cineva ca dumneavoastră, domnule Sono, ar fi la cârma acestui proiect, sunt sigur că s-ar realiza, a spus un bărbat despre care Kuga mi-a șoptit că este Noda, stăpânul actual al micului Zoji.

Deși buzatul negustor de orez din Hikone bătuse tot drumul de la lacul Biwa ca să vadă Expoziția, nu i-am văzut nici pe Zoji nici pe Akio în acea săptămână.

— Treizeci și cinci de tuneluri prin munți? E nevoie de ceva oameni pentru săpături, gândea Sono cu glas tare.

— Dumneavoastră sunteți un înțelept, un om excepțional, bolborosea Noda slugarnic, jucându-se cu pungața albă pentru ceas care îi atârna la brâu, legată cu un lanț, după moda occidentală. Dar Satsuma viermuie de oameni-gândaci care nu se pot mișca odată cu vremurile, ca dumneavoastră. Trimiteți-i la închisoare și problema dumneavoastră e rezolvată: tunelurile vor fi săpate, declara el apăsător.

— Oricâte necazuri ar stârni compatrioții mei, eu sunt creștin și nu pot fi de acord cu ceea ce spui, a intervenit consilierul Kato, bărbatul cel uriaș din Satsuma care purta încă medalia cât palma primită la ceremonia de deschidere.

Era îmbrăcat după toate regulile modei occidentale – *hai kara*, guler înalt – cu frac și pantaloni, și era însoțit de două doamne albe, americane, una înaltă și colțuroasă, cealaltă scundă

și rotofeie, îmbrăcate la rândul lor în veșminte nemaivăzute: crinoline și volane.

— Un astfel de canal ar însemna mult pentru Japonia, numai că Biblia, ca și Buddha, spune: „Să nu ucizi“. Viața unui ocaș condamnat să spargă piatră ar fi foarte scurtă.

— Dar nu se poate să nu fi ucis pe unii ca ei atunci când v-ați luptat cu shogunul, domnule consilier Kato, a zis Noda întrebător.

— Cauza împăratului e sfântă, a explicat Kato binedispus. Cât despre cauza canalului, mai vedem.

Lingușitorul Noda a izbucnit într-un râs hârâit iar consilierul Kato s-a apropiat de pavilionul nostru, mergând cu brațele depărtate de corp, ca luptătorii.

— Nu am avut niciodată timpul să învăț ceremonia ceaiului, a zis el când Jiro s-a aplecat în fața lui, oferindu-i o felie de prăjitură de fasole dulce.

— Îmi închipui, a răspuns sec tânărul stăpân.

M-am uitat la consilierul Kato să văd dacă înțelesese insulta, iar apoi am privit din nou la Jiro; înțepenise: unul dintre învățăceii care stăteau în spate, în *mizuya*, uitase să pună pe tăviță beți-gașul ascuțit din lemn aromat cu care se lua prăjitura.

Pe deasupra murmurului apreciative ale doamnelor auzeam de dincolo vocile șuierate ale învățăcelilor care se învinuiau unul pe altul. De pe locul unde mă cocoșasem ca să îi întâmpin pe oaspeți, am văzut apărând, pe fâșia îngustă de *tatami* a camerei din spate, o tăviță cu un beți-gaș. Jiro s-a întors să o apuce, cât putea de grațios, iar în acest timp, consilierul Kato, nedându-și seama despre ce era vorba, mulțumea dând din cap pentru *yokan* și se holba la ustensilele de ceai. Ochii i-au căzut pe Unica Întâlnire, o spatulă de bambus, subțire și fină ca un fum, care fusese cioplită cu două sute de ani în urmă de Shinso, străstrănepotul lui Rikyu și strămoșul Muntelui. Când Jiro s-a ridicat în picioare cu beți-gașul în mână, consilierul Kato a strigat către el:

— Nu-ți face probleme! Ce e asta de aici?

A întins mâna spre firida aranjată în pavilionul nostru, a apucat spatula Unica Întâlnire și a înfipt-o în prăjitură.

— Eu rezolv orice problemă, a spus chicotind pentru sine însuși. Mm, e delicioasă.

În tăcerea nesfârșită care a urmat, Muntele a ridicat privirea și a văzut expresia de durere și oroare întipărită pe fața lui Jiro.

— Iertare... a bolborosit Jiro, prinzându-și încheietura mâinii drepte în palma stângă.

— Domnule consilier Kato, felicitările mele și fiți bine-venit, a intervenit Muntele jovial. Vasăzică așa procedează occidentalii? a glumit el și, înainte ca domnul consilier să despice Unica Întâlnire în două ca să se curețe între dinți, i-a apucat mâinile și le-a strâns.

În timp ce ei stăteau de vorbă râzând, Jiro, împietrit de durere, a aruncat la gunoi prăjitura pe jumătate mâncată... și spatula.

Nici nu e de mirare că Jiro era țăfnos și pus pe ceartă atunci când englezul cu urechile ca niște scoici s-a așezat să ia ceaiul și m-a întrebat unde învățasem să vorbesc englezește. Mulțumită orelor îndelungi în care citisem cu glas tare povestirile după Shakespeare ale soților Lamb, puteam înțelege engleza lui, deși uneori pronunța într-un fel ciudat cuvinte care îmi erau cunoscute. Mi-a spus că face negoț cu iepuri. Aceste animale de casă cu urechi lungi, până atunci nemaivăzute de nimeni în Japonia, făceau furori la Tokio. Varietatea în trei culori se vindea chiar și cu o mie de dolari bucata. După ce făcuse avere în câteva zile, englezul era hotărât să se bucure de viață.

La Tokio nu îmi mai venea să plec de la tarabele unde se trăgea cu arcul. La fiecare era câte o fată drăguță, așa ca tine. Trăgeai și bătea din palme dacă nimereai sau râdea dacă greșeai. Apoi mica vânătoare îți turna un degetar de alcool și trăgea și ea. Nimereau fără greș, dar trăgeau ca fetele, cu mâna depărtată de corp. Așa că te dădeai lângă ea ca să îi îndrepti arcul. Erau ca niște păpuși cu ochi migdalați. Râdeau și mai tare și te loveau cu evantaiul dacă îți luai nasul la purtare.

— Barbarii aceștia nu se pot opri din vorbit, a remarcat Jiro în timp ce Muntele ștergea senin bolul de ceai.

— A spus că i-a plăcut foarte mult la Tokio, i-am explicat eu.

— Nicăieri nu e loc mai bun de pierdut vremea. Tras cu arcul! Încântător! Băi fierbinți! Încântător! Și ceaiul! Cine ar fi zis că poate dura atât?

Surd la cele din jurul său, Muntele stătea pe un scăunel și turna apă din ceainicul așezat pe o măsuță lăcuită sub care ardeau tăciunii. Bolul pentru apa rămasă era pus și el pe un scăunel, în spatele lui.

— Deși, dacă s-ar afla întotdeauna în apropiere o fată drăguță ca tine, a continuat Urechi-de-Stridie, nu m-ar deranja câtuși de puțin. La Tokio, toată lumea vorbea de o *geisha* care oficiază ceremonia *ocha*, dar japonezii o țin bine ascunsă. Cei ca mine nu ajung să o vadă.

Jiro a ridicat brusc privirea când a auzit aceste trei cuvinte: *geisha*, *Tokio*, *ocha*. Muntele a ridicat o sprânceană.

— Spune că la Tokio e o *geiko* vestită, care oficiază ceremonia ceaiului, am repetat, trăgându-mă mai departe de englezul indiscret. E foarte populară. Toată lumea e interesată de *ocha* acum, am adăugat în apărarea lui Yukako.

Lângă noi se mai oprise un străin, mai subțire și mai oacheș decât Urechi-de-Stridie.

— Am auzit și eu de ea, a zis în engleza americană. Nici nu îmi pot închipui ceva mai fermecător decât o tânără japoneză care prepară ceaiul după un ritual străvechi, solemn, dar, când mă duc în vizită la prieteni, soțiile și fiicele lor habar nu au cum se procedează.

Neîncrezătoare, am tradus cât am putut de bine vorbele lui. Muntele părea pus în încurcătură.

— De ce să petreci timpul cu soția și copiii unui prieten? a întrebat și eu am tradus.

— Mai ales când te poți întâlni cu el seara, în compania unor femei mult mai fermecătoare? a completat Jiro politico.

— De ce ar vrea un creștin să își petreacă noaptea aiurea? i-a întors-o americanul.

Fără să șovăie o clipă, englezul de lângă mine a adăugat și el, uitându-se chiorâș:

— Ce îi mai trebuie unui bărbat pe lângă raiul din sânul familiei?

Am tradus, iar Jiro și Muntele au schimbat o privire scurtă — nu le venea să creadă. Apoi le-au întins o ramură de măslin barbarilor.

— Spune-le că și noi, cei din Japonia, credem că familia este foarte importantă, a zis Jiro.

— Spune-le că această *temae* la care asistă este adevărata disciplină, că respectă învățămintele lui Rikyu, că este o *temae* pentru samurai și seniori, a zis Muntele. Dacă vor să vadă fete frumoase preparând ceai, să se ducă în lumea plutitoare, a adăugat el disprețuitor.

Jiro le-a aruncat străinilor o privire care spunea „Aș prefera să mă aflu acolo, nu aici“.

— Deci, în Japonia, ceremonia ceaiului e rezervată bărbaților, a zis englezul gânditor. Mda, se potrivește cu rochiile pe care le poartă, nu ? și a arătat cu capul spre kimonoul Muntelui.

Am tradus fiindcă mi s-a cerut, dar împotriva voinței mele.

Cu mâna dreaptă, Muntele a răsucit de două ori bolul de ceai în palma stângă și l-a întins oaspetelui. Englezul s-a uitat la bolul din palma lui și a exclamat, amuzat:

— Păi, e verde! Ai zice că e făcut din alge!

— Ce sunt *algi* ? am întrebat.

Omul cu păr roșu a râs zgomotos iar Jiro mi-a aruncat o privire tăioasă. S-a întors spre american și a dat să îi întindă bolul.

— O ceașcă de ceai, preabunule domn ?

— A, nu, după dumneavoastră.

— Depărtează paharul acesta de la mine, a spus englezul, ca Isus în grădina Ghetsemani, iar americanul l-a privit dezaprobator.

— Ce s-a întâmplat ? Se răcește ceaiul, a spus Jiro.

— Le aduce aminte de cartea lor sfântă.

— Ceai negru nu aveți ? a întrebat bărbatul, uitându-se puțin uimit la bășicuțele formate la suprafața ceaiului, care începuseră deja să se spargă și să dispară. Ori poate cafea ? Ați auzit vreodată de *cappuccino* ? Când fierb laptele, se face un deget de spumă deasupra. Arată la fel ca ăsta, dar nu chiar atât de verde.

— Praful de ceai, sau *matcha*, e folosit la ceremonia ceaiului de vreo trei sute de ani, i-am dojenit eu pe un ton politic.

— Ia priviți, un cappuccino verde, irlandez, a zis el, mulțumit de sine însuși. Ce-ar fi dacă l-aș gusta doar și l-aș da

înapoi? Crezi că Bombănilă ăsta se va supăra? Ori poate să iau o gură și să îl termin tu?

— Domnule, vă rog să vă bucurați de toată ceașca, am recitat eu instrucțiunile pe care mă pusese Muntele să le traduc. Când ați sfârșit, obiceiul este să vă arătați aprecierea sorbind cu zgomot ultima picătură. După aceea oaspetele este invitat să examineze ceașca de ceai.

— Mă rog, nu prea seamănă a ceașcă așa cum e, fără toartă și fără farfurioară, a obiectat el, trăgând de timp. E mai degrabă un bol, deși cam primitiv, nu crezi?

Eu alesesem să spun ceașcă gândindu-mă la englezi și la dragostea lor pentru ceaiul de după-amiază. Poate că data viitoare, dacă îi șochez puțin folosind cuvântul bol, nu vom mai face figură atât de proastă, mă gândeam eu.

— Hai, bunicule, ia-ți doctoria, a zis americanul.

— Noroc! a spus englezul și a dat pe gât ceaiul dintr-o singură sorbitură. Așa, și acum musafirul examinează bolul? Mda. Frumos. Dar nu ți se pare caraghios că nu au venit cu ceva mai drăguț? l-a întrebat pe american, după care s-a întors spre mine. Dacă te uiți, două tarabe mai încolo găsești porțelanuri pictate, cu adevărat frumoase. Cred că vi le-ar împrumuta pe durata expoziției, dacă le-ați cere.

— Ei caută cu orice preț asimetria și accidentalul, i-a explicat americanul. Li se pare că astfel sunt mai aproape de zeii naturii.

Era destul de aproape de adevăr, deși îi făcea pe cei din familia Shin să pară mai pitorești și mai înapoiați decât erau. Muntele folosisese un bol mare, negru, stropit cu alb; pe o parte, picăturile erau atât de dese că semănau cu un nor alb.

— Capul familiei Shin l-a numit Amanogawa, am recitat eu, ceea ce înseamnă Râul Raiului sau Calea Lactee. În ceruri trăiau odată un păstor și o țesătoare care s-au căsătorit și s-au îndrăgostit unul de altul. Se iubeau atât de tare că au uitat de toate – în timp ce povesteam, mi-am dat seama după felul în care mă priveau că stătusem prea mult singură cu *Povestirile după piesele lui Shakespeare* ale soților Lamb – și păstorul și-a lăsat de izbeliște oile iar țesătoarea a plecat de la război. Atunci, am zis strâmbându-mă eu însămi la auzul vocii mele stridente și sugrumate, zeul a pus un râu între ei, ca să își vadă fiecare

de treburile lui. Acum sunt două stele și o dată pe an pot trece râul și petece noaptea împreună.

— Fermecător, a zis englezul.

— Cum adică ? a făcut americanul. Întâi s-au căsătorit și apoi s-au îndrăgostit unul de altul ?

— Sunt la fel ca Japonia și Occidentul, care vorbesc peste ocean, am încheiat eu povestirea Muntelui.

Vremea când se spunea această poveste fusese cu luni în urmă, dar prea se potrivea bine cu situația de acum ca să o treci cu vederea. Celelalte boluri pe care le adusesem la Expoziție se numeau Întâiul Îngheț și Catifea de Mătase, ceea ce compensa numele neconvențional al celui dintâi.

— Foarte poetic, a zis englezul.

— Japoia are un farmec irezistibil, pe care nu îl vom înțelege niciodată, a oftat americanul. Mi-ar plăcea să îi duc mamei un serviciu de *ocha*. Ai putea să îmi împachetezi unul, împreună cu puțin praf de ceai ?

— Îmi pare rău, dar acestea sunt doar pentru demonstrație, nu pentru vânzare.

— Hai, nu fi rea, s-a alintat el. De exemplu, ceașca asta, cam cât ai vrea pe ea ?

A spus o cifră de două ori mai mare decât stipendiul anual pe care ni-l acordase împăratul. Englezul a ridicat o sprânceană.

— Ce spun ? a întrebat Jiro și i-am explicat. Serviciu de *ocha* ? s-a răstit Jiro.

Am tradus uimitoarea ofertă a americanului. Jiro și Muntele s-au privit, ofensați, cu fețele împietrite.

— Ei nu știu, a zis Muntele reluându-și expresia împerturbabilă și, fără să clipească, a spus o cifră de cincizeci de ori mai mare decât ceea ce oferise americanul. Am tradus, cu inima bătându-mi nebunește în piept.

Cei doi străini s-au privit uluiți.

— Îmi cer scuze. Cred că nu am judecat bine situația. Probabil că aceasta este o neprețuită moștenire de familie, a murmurat americanul stânjenit.

— Acest bol de ceai, am spus eu schimbând cuvântul, a fost făcut astă-primăvară de descendentul direct al primului olar

al familiei Shin și a fost ales de capul familiei special pentru Expoziția de la Kyoto.

— Deci nu e o relicvă?

Americanul s-a uitat la mine, la cei doi bărbați îmbrăcați în kimono, apoi din nou la mine, schimbat la față de nedumerire și mânie.

— Doar pentru demonstrație, a repetat. Înțeleg.

— Nu știa ce este și totuși a oferit atâția bani? s-a minunat Yukako în seara aceea. Ce nesăbuiță!

— Nici mie nu mi-a venit să cred, am zis, săltându-l pe Tai, legat cu o eșarfă în spatele meu.

— Și, ceea ce și mai nesăbuit, nu au avut nimic să îi vândă, a adăugat ea mângâindu-și pântecul. Ce ai să mănânci, al doilea copil? Tatăl meu nu e un om nechibzuit, dar până acum doi ani samurarii, de la naștere până la moarte, nu puneau mâna pe bani.

Yukako a zâmbit, cu o privire lacomă și s-a aplecat în față, prefăcându-se că numără boabe pe un abac. Apoi și-a tras umerii înapoi, ca un samurai, și a mormăit disprețuitor:

— Asta e treabă pentru femei și negustori.

Apoi a oftat și a spus cu vocea ei:

— Străinilor nu le e rușine să mânduie banii și uite unde au ajuns. (A întins mâna în spatele meu și l-a mângâiat pe Tai pe cap.) Tatăl meu a renunțat la sabie când a devenit un Shin, dar a rămas tot samurai când e vorba de bani.

— Bine, dar tatăl lui? am întrebat săltându-l pe Tai în spate. E negustor prin naștere.

— Da, dar a preferat să intre în altă familie, a zis Yukako pe un ton mușcător.

17. 1873-1876

Kenji – numit Vigurosul Al Doilea Fiu ca să compenseze faptul că era mic și că venise pe lume înainte de vreme – s-a născut la 24 ianuarie 1874. Știu data cu siguranță fiindcă în acel

an împăratul a trecut la calendarul occidental, decretând că a treia zi din a douăsprezecea lună a celui de-al cincilea an Meiji este prima zi din al șaselea an Meiji. Lipsit de ultima lună, Meiji 5 a fost mai scurt decât orice alt an din istoria Japoniei. Cel de-al doilea fiu al lui Yukako s-a născut chiar înainte de Anul Nou potrivit vechiului calendar.

Luna care lipsea ne puna în încurcătură. Trebuia oare să scoatem de două ori podoabele pentru Anul Nou ? Atunci când urările trimise de Nao, fiul lui Chio, au sosit la aceeași dată din an ne-am pus întrebarea dacă au sosit la vreme sau prea târziu. Mâncasem deja boabe de fasole prăjite în Ajunul Anului Nou ca să arătăm că suntem cu un an mai bătrâni, dar acum, când prunii înfloriseră cu o lună mai târziu, trebuia să le mâncăm din nou ? (Am mâncat.) Trebuia să adăugăm încă un an vârstei pe care o aveam ? (Nu am adăugat.) Într-o după-amiază, la puțină vreme după nașterea lui Kenji, Jiro s-a hotărât să se ducă iarăși la templul Sesshu-ji, cum mergea deseori, de data aceasta ca să tragă clopotele pentru Ajunul Anului Nou.

— Ajunul Anului Nou a venit și s-a dus, l-a dojenit Muntele.

În dimineața aceea stăteam în camera de lucru de lângă grădina, cu *Povestirile după piesele lui Shakespeare*. Muntele tocmai ne anunțase că a doua zi va avea nevoie de ajutorul lui Jiro ca să le arate tinerilor învățăcei cum se oficiază *temae* într-o cameră în stil occidental. Și de această dată, s-a dovedit că Jiro plănuse de mult să petreacă acea zi cugetând și rugându-se. Dându-și seama că i se puneau bețe în roate și dornic să lase un moștenitor care să aibă cât de cât ceva în comun cu barbarii, Muntele insistase nu cu multă vreme în urmă să le explic lui și lui Jiro fiecare povestire în japoneză. Cu o săptămână înainte le citisem *Poveste de iarnă*, preferata mea, în care Perdita, fetița pierdută, este regăsită iar mama ei, despre care se credea că e moartă, trăiește. Acum ajunsesem la *Regele Lear*.

După ce Muntele a vorbit, am auzit cum Jiro i se împotriva. La urma urmei, tatăl lui nu îi interzisese în mod formal să meargă la templu. Poate că, dacă tăcea, Muntele ar fi uitat de interdicție.

— De ce cred călugării tăi că sunt deasupra legii? Nici măcar consilierul Kato nu se consideră deasupra ei; nu și-a deschis școala creștină decât anul acesta.

Era adevărat. Începând cu Meiji 6, interdicția asupra religiei creștine fusese ridicată iar consilierul imperial își pusese în sfârșit în aplicare planul de a deschide în oraș o școală creștină, la care le angajase ca profesoare pe cele două doamne americane de la Expoziție.

— Și cum a decurs lecția cu consilierul Kato? a întrebat Jiro, încercând să fie politicos.

Împins de șefii lui din Kyoto, dornici să aibă pe cineva în anturajul împăratului, Kato dorea la rândul lui să învețe niște finețuri datorită cărora să devină într-adevăr demn de interesul lor. Fiindcă Jiro respinsese propunerile prietenești ale consilierului Kato, Muntele intervenise ca să salveze situația și, neluând în seamă părerea Doamnei Pipă, care îi reproșa că decăzuse atât de tare, se apucase să îi dea lui Kato lecții de *temae* o dată pe săptămână.

— A decurs foarte bine, i-a răspuns Muntele calm. Și el a fost impresionat de darul pe care i l-ai trimis ca răspuns.

Era o înțepătură la adresa lui Jiro. Consilierul imperial îi dăduse lui Jiro un bol pentru ceai despre care persoane demne de încredere îi spusese că are vechimea și stilul preferat de shoguni încă dinaintea lui Rikyu: un bol chinezesc, lucios, stropit cu pete ca un pui de căprioară. Regula era ca primitorul să ofere și el o piesă de valoare egală, dar Jiro trimisese un recipient pentru rășină, un obiect de bun gust, dar cât se poate de banal, pe care îl cumpărase la târgul care se ținea în fiecare lună lângă sanctuar.

— Nu am fost convins de autenticitatea darului trimis de consilierul Kato, a venit răspunsul lui Jiro, calm și precis.

— Se poate. Dar poți fi convins că domnul consilier credea că este o piesă autentică, a zis Muntele. Dacă aș fi știut că nu te porți cum se cuvine, aș fi ales eu însumi darul de răspuns.

— Și ce să îi fi dat? Unul dintre bolurile lui Rikyu? Ești convins că e cel mai bun mod de a dispune de comorile familiei Shin?

— Vorbe elegante, a bombănit Muntele. Una dintre comorile familiei Shin este timpul. Al tău. Iar eu voi dispune de el.

Jiro s-a făcut mic.

— Mă duc la sanctuar ca să devin un bun practicant al ceaiului, a zis el cu capul în pământ. Cum ai spus și tu, „Ceaiul și Zen au același gust“.

Muntele a încuviințat din cap, îngăduitor.

— Poți să mergi la Sesshu-ji astăzi dacă te întorci până mâine în zori ca să mă ajuți la lecție. Cât despre consilierul Kato, te vei purta cu el ca și cum ar lua de la gura propriilor părinți ca să ne dea nouă stipendiul anual. Ai înțeles?

— În umilința mea, am înțeles, a spus Jiro și a făcut o plecăciune.

Când Muntele a ieșit pentru câteva clipe din cameră, Jiro s-a uitat la mine și la *Povestirile* după Shakespeare. Cartea rămăsese deschisă la *Regele Lear*.

— Poate că regele le stătea în cale, a zis el.

Am fost mai mult decât bucuroasă să îi las pe Jiro și pe Munte împreună și să ies în întâmpinarea coafzelor, sosite în timpul orei de lectură. Am stat cu ochii pe copii în timp ce Miki și mama ei aranjau părul lui Yukako și dădeau vești despre familia lor din Tokio, care venise în vizită.

— Îl mai ții minte pe englezul cu iepurii, cel de la Expoziție, de care mi-ai povestit? m-a întrebat Miki.

— Cum să nu?

— E la închisoare.

— Nu se poate! a exclamat Yukako; deși era încă sleită de puteri fiindcă născuse cu câteva zile în urmă, îi părea bine să aibă un motiv de distracție.

— Da! Știi cum ajunseseră cei pătați la cel mai bun preț?

— I-a tăiat pe ceilalți și a vândut carnea zicând că e de vacă?

— Nu.

— Unul dintre iepurii cu pete a atacat un gardian imperial? și-a dat Yukako cu presupusul.

— Nu! L-au prins că îi vopsea cu zeamă de prune!

— *Eh!* am exclamat noi în cor.

— Dar bineînțeles, fiind englez, a și ieșit din închisoare.

Ca urmare a tratatelor preferențiale ale Marii Britanii cu Japonia, trebuie că fusese judecat după legile britanice, nu după cele japoneze, și fusese eliberat în scurtă vreme.

— Și ce mai face verișoara ta ? am întrebat. (De fapt, voiam să spun: „Ce mai face Inko ?” Contractul ei în slujba lui Koito era pe terminate, ceea ce însemna că în scurtă vreme se va întoarce la Kyoto ca să se mărite. Și să mă caute, speram eu.)

— E bine. Mi-a spus că vara trecută s-a anunțat cu mare zarvă că toată lumea va merge la școală — și băieții, și fetele, dar nu s-a întâmplat nimic deocamdată. Mi-a mai povestit că acum vreo două luni a văzut primul tren cu aburi plecând spre Yokohama. Dacă ajung la Tokio, am să merg și eu să îl văd, a zis Miki zâmbind, ceea ce îi scotea în evidență gropița din bărbie. Și m-a rugat să îi mai dau un dar de la prietena ta, domnișoara Namiko.

— Așa ? am zis eu, prefăcându-mă nepăsătoare. (Știam că lui Yukako nu îi plăcea să i se aducă aminte de Koito. Auzind-o pe Miki, a mijit ochii, gânditoare.)

— L-am adus, m-a liniștit Miki. Părinții domnișoarei Namiko s-au mutat și ei la Tokio, ca toată lumea. I-au găsit un băiat, și el stabilit de curând în Tokio. Familia lui avea un magazin de dulciuri în Pontocho; anul trecut au deschis unul în Tokio.

— Aha.

În timp ce vorbeam îl luasem pe Tai în spate și îl legănam ca să nu-i fie urât. Când am auzit-o pe Miki m-am oprit. Știam că Inko se va mărita, bineînțeles. Dar în sufletul meu speram cumva că va avea întotdeauna cincisprezece ani și că va reveni la Kyoto în scurt timp.

— Știi când va avea loc nunta ? am întrebat cu voce gătuită.

— A fost în toamnă, a zis Miki și a scos o cutiuță învelită în hârtie din cutia de piepteni a mamei ei. Acesta este cadoul de Anul Nou al noii ei familii: *mochi* în formă de floare.

Mi s-a strâns inima. Era un dar absolut obișnuit pentru o familie de cofetari, la fel cum trimiseseră tuturor cunoștințelor și celor cu care făceau afaceri; la fel cu calendarele trimise în dar de proprietarul unui magazin de stampe. Tot așa proceda și familia Shin, trimițând în fiecare an pachetele de șervețele

pentru ceai. Faptul că își amintise de mine ca de un străin, o cunoștință cu care avusese bune relații, mă durea mult mai tare decât dacă nu și-ar fi amintit deloc.

— Coaja trebuie să s-a întărit și nu mai poate fi mâncată, a continuat Miki, dar verișoara mea spunea că erau foarte moi când erau proaspete.

— Mulțumesc, am îngăimat; respiram scurt, întretăiat. Te rog mulțumește-i verișoarei tale pentru bunătatea ei.

După ce Miki și mama ei au plecat, în timp ce Yukako și bebelușii dormeau, am desfăcut al treilea dar primit de la Inko. Am privit abătută cutia înfășurată în mai multe straturi de hârtie și o bucată de pânză albastră. Înăuntru era o turtiță de orez, având în mijloc o tulpină de brusture zaharisită și o picătură roz de pastă de fasole cu miros de *miso*. Am ronțait-o întristată și am făcut ghem cutia și învelitorile. De-abia atunci mi-am dat seama ce îmi trimisese Inko: bucata de pânză albastră mirosea a *neriko*. Era o bucată din roba pe care o purtase în noaptea petrecută împreună. Mi s-a tăiat respirația. Ce ingenios din partea ei, să trimită un dar pe care doar eu l-aș putea recunoaște! De vreme ce ar fi avut nevoie de ceva să o ajute să scrie o scrisoare, iar eu, la rândul meu, aș fi avut nevoie de ceva să mă ajute să o citesc, urările pe care mi le-ar fi trimis de Anul Nou nu ar fi putut fi decât banale, așa cum crezusem că este darul de la ea.

Ce noroc, mi-am zis. Pe loc, înainte ca verișoara lui Miki să se întoarcă la Tokio cu mâna goală, m-am hotărât să răspund în același fel. Am găsit un pachet de șervețele de ceai rămas de la Anul Nou și am răscolit prin cutia cu aște a lui Chio după cea mai vie culoare pe care o avea.

Deși verișoara lui Miki urma să se mărite și să plece din Tokio înainte ca eu să aflui dacă darul meu ajunsese la destinație, ani de zile după aceea m-am legănat cu ideea că promisese să i-l dea lui Inko imediat ce sosea. Într-un colț pe care nu puteai să îl vezi decât dacă desfăceai pachetul am brodat porecla lui Inko pe bucata de pânză indigo pe care mi-o trimisese: o pasăre

gălăgioasă, cu aripile deschise, cârâind; firul de ață era verde proaspăt, ca iarba abia încolțită.

În timp ce coseam aruncam câte o privire spre Yukako. Când s-a trezit i-am adus de mâncare.

— Tot timpul mi-e somn, a râs de sine însăși. Ai fost atât de bună cu mine, domnișoară Ura.

A făcut o plecăciune, deși se vedea că e obosită, iar eu am ajutat-o să ia amândoi bebelușii ca să le dea să sugă.

— E firesc să fii obosită, i-am spus.

— Nu mă așteptam să fiu iar însărcinată atât de repede, a oftat ea adânc, pe jumătate râzând. Dar pe al treilea copil nu îl mai aștept curând. Tânărul stăpân nu se aștepta să aibă o soție barbară, a spus, arătându-și dinții și sprâncenele.

Și-a lipit obrazul de căpșoarele copiilor, acoperite cu păr ca un puf. A făcut ochii roată, de parcă îi era teamă să nu o audă cineva, și a șoptit:

— Sunteți atât de frumoși amândoi. Mai frumoși decât pier-sicile. Mai frumoși decât *sakura*. Mai frumoși decât părinții voștri.

Și mie îmi erau dragi. Kenji a început să sugă mai abitir când l-am apucat de picioruș, iar Tai a gângurit. Nu am auzit-o nici-odată pe Yukako lăudându-i când erau de față după ce cres-cuseră destul cât să înțeleagă, dar de câte ori de uita la ei îi pierdea din ochi de dragi.

Atunci era vremea când ar fi trebuit să mă mărit, când băieții erau mici. Am făcut șaisprezece ani în anul când s-a născut Tai, iar când Kenji nu a mai avut nevoie de dădacă aveam douăzeci și doi. La vremea aceea toate fetele de vârsta mea care veneau la baie erau căsătorite și aveau copii. La fel ca majoritatea fetelor japoneze, nu mă bucuram la gândul să plec de acasă, din sânul familiei, ca să lucrez la străini și să mor la naștere dar, spre deosebire de cele mai multe dintre ele, nu aveam părinți care să vrea să scape de mine, nici socri dornici de nepoți cu trăsăturile mele. Dacă i-aș fi amintit în repetate rânduri lui Chio, i s-ar fi făcut milă de mine și ar fi vorbit cu mamele din vecini, dispe-rate că nu își pot însura băieții. Nu am suflat însă o vorbă. Mă uitam cu dispreț la femeile acelea. Pe de altă parte, nu eram de piatră: uneori, noaptea, tânjeam atât de tare după atingerea

cuiva că îmi mușcam latul palmei. Nu voiam însă să mă ia cineva din patul meu, de lângă Yukako, sau să îmi dea copii în locul celor care îmi erau deja atât de dragi. Acum, că o pierdusem pe Inko, nu visam decât să am grijă de băieți până la adânci bătrâneți, când aveau să aibă ei grijă de mine.

— Doi băieți Shin sunt de-ajuns, a zis Yukako mândră, în ziua când ar fi trebuit să cadă Anul Nou. Apoi, fiindcă pierduse atât de multe, a închis ochii și s-a rugat. Acum să creșteți, a șoptit când a terminat. Să trăiți.

La început aveam trei copii mici în casă: Tai, Kenji și Toru, nepotul lui Bozu, grădinarul. Toru era ceva mai mare ca vârstă, dar din păcate se dovedea a fi încet la minte, așa cum se spunea și despre mine. În al nouălea an Meiji, la trei ani după nașterea lui Tai, a mai venit un copil în casă. De Anul Nou am primit un bilet de la Nao, fiul lui Chio, băiatul din dagherotipul de la Studioul Perkins din Yokohama. Era un bilet cum nu mai primisem niciodată.

— „Sper să îți citească cineva acest bilet, mamă“, a citit Yukako în camera de cusut, în timp de Kenji adormise în spatele meu iar eu mă jucam cu Tai cu un fir de ață petrecut printre degete. Nao – sau cel care scrisese în locul lui – se străduise să deseneze caracterele cât se poate de citeț. *„Lucrez la Canalul Asaka, la nord de Tokio. Va dura mulți ani. În unele locuri putem folosi explozive ca să găurim muntele, în alte locuri e prea primejdios. Am pierdut un prieten într-o explozie. Îmi era ca un frate. Sensei spune că am învățat destul cât să mă pună la treburi mai precise și mai grele. Este o onoare, dar îmi pare rău că voi risca pentru Japonia mai puțin decât fratele meu.“*

Yukako a dat aerul afară cu putere și și-a mușcat buza, așa cum făcea când se gândea la fratele ei.

— „Dar să nu vă îngrijorați, a continuat ea. Dintr-o neînțelegere, am fost împins în grabă la o căsătorie pe care nu o doream. (Kuga și Chio s-au privit uimite.) Dacă vreodată veți întâlni o femeie care spune că poartă copilul meu, vă rog să nu vă simțiți obligate nici să îi dați adăpost, nici să o alungați.“

— Ehhh! au făcut cele trei femei una după alta.

— Măi, măi, măi, a făcut Yukako; apoi a deschis gura să mai spună ceva și a renunțat. Și îți trimite cele mai bune urări de An Nou, cu fericire și prosperitate.

Așa se face că, în acea noapte de iunie – la puțină vreme după anotimpul ploilor, când micul Migawa și canalul de pe strada Canalului își purtau apele involburate – sosirea fetei nu ne-a luat pe nepregătite. În acea zi Yukako primise o scrisoare de la verișoara ei, Sumie, și o pusese deoparte ca să o citească sus, în camera ei, în răcoarea nopții. În timp ce o citea, am văzut-o apăsând degetul pe marginea ceștii de ceai până când unghia s-a albit; nu o mai văzusem atât de tulburată de ani de zile.

— Ce mai face Sumie? am întrebat-o.

Yukako nu mi-a dat un răspuns direct.

— Știi că unii samurai poartă veșminte din țesătură Satsuma în zilele noastre?

— Da. (Vorbea despre un fel anume de pânză de bumbac, de culoare albastru-închis vârstată cu alb, purtată de servitori. Într-adevăr, văzusem destui oameni cu stare îmbrăcați în pânză Satsuma; kimonourile lor difereau de cele ale servitorilor numai fiindcă nuanța indigo nu era decolorată la spălat și era atât de vie de ziceai că te-ai mânji dacă ai atinge-o.)

— Știi de ce e atât de populară astăzi?

Nu știam.

— Știi cine este Saigo Takamori?

— Numele l-am auzit, dar cine e nu știu.

— E un samurai din Satsuma care a luptat de partea împăratului împotriva shogunului. În schimb, nu îi place felul în care guvernul cu *gulere înalte* s-a dat de partea străinilor, a zis ea folosind un cuvânt care însemna de fapt *măcinatul susanului* și prefăcându-se că macină ceva în palmă. Așa că s-a întors în sud și a început să îi antreneze pe samurai în munți ca să se lupte cu barbarii și să îi dea afară din țară. Aruncă în aer birourile guvernamentale ca să îi impresioneze pe tineri și să li se alăture. Cred că dacă ne aduc la sapă de lemn invadând Coreea străinii se vor speria și vor pleca.

— Și țesătura Satsuma ?

— Sunt mulți care cred că are dreptate, chiar dacă spun că nu e înțelept din partea lui.

Am dat din cap. Mi-am amintit de bărbații pe care îi auzisem murmurând la Expoziție despre tulburările din Satsuma.

— Și verișoara ta ?

Yukako a făcut o pauză.

— Ei, Akio s-a dus la Satsuma.

— Nu înțeleg. Ca să înăbușe rebeliunea oamenilor lui Saigo ?

— Nu, ca să li se alăture.

— *Ara !*

— Tatăl lui e încă la Tokio, unde se roagă să obțină permisiunea de a rămâne la Hikone. Sumie e acolo, singură cu cei patru copii și soacra ei. Cine știe din ce trăiesc ? Iar acum a plecat și el. Cum a putut să-și lase familia ?

— Ia stai. Fratele lui nu a murit luptându-se cu rebelii din Satsuma ?

— A murit ca un samurai. Îmi închipui că Akio vrea să moară în același chip. (Auzindu-i vocea egală era greu să îți da seama ce simte.) A lăsat o scrisoare pentru tatăl lui în care îi spune că, dacă ar fi să aleagă între Satsuma și Meiji – „*negustorii parveniți, armata de țărănoi, mutarea forțată la Tokio, dările împovăratore, impuse pentru a plăti despăgubiri străinilor*” – a zis ea, citind cu voce tare din scrisoarea lui Sumie – atunci i-ar alege pe frații lui, samurail din Satsuma.

— A plecat pe nepusă masă și a lăsat un bilet ?

— În scrisoare spunea că se duce să se lupte ca să recâștige stipendiul în orez pentru familie. Poate așa și gândește, dar faptul este că a fugit. Și a fost întotdeauna un fiu atât de bun... a încheiat ea cu amărăciune.

Era adevărat: se căsătorise după voia tatălui său, fără nici un semn de împotrivire.

— Vei purta și tu țesătura Satsuma ?

Yukako a dat ochii peste cap.

— Oricâte capete ar tăia samurail, tot vor trebui să se lupte cu barbarii și tunurile lor. Iar dacă invadează Coreea... atunci străinii nu vor mai trebui să o invadeze ei înșiși.

A încrucișat brațele, disprețuitoare:

— Poate el să le dea orez tuturor celor care sunt de partea lui Saigo?

A privit în gol, jucându-se cu un piepten.

— Nu cred că și-au vândut casa din Kyoto. Akio s-ar fi putut opri aici în drumul lui spre sud, dacă voia.

— Nu a vrut, am zis eu.

Până să îmi răspundă Yukako, Tai a năvălit în cameră strigând:

— Mamă! Mamă! Pârâul a luat foc!

Ne-am repezit afară și am văzut artificiiile șuierând prin aer. Așezate pe o piatră plată, uscată, din mijlocul râului, de unde nu puteau răni pe nimeni, florile de foc țâșneau singure în aer, scoțând scânteii, lucind în apă ca niște bani de aur. Băieții le priveau vrăjiți, iar noi ne-am uitat în jur să vedem cine le aprinsese, dar nu am văzut pe nimeni.

— Nu cunosc decât un singur om care știe să facă *hanabi*, i-a spus Yukako în șoaptă lui Chio. Știam că se mai gândea încă la Akio și vederea artificiiilor trebuie că îi adusese minte de acea vară când Nao și Akio locuiau la familia Shin și fratele ei era încă în viață.

— Uite! a strigat Kenji și a arătat cu degetul o bocceluță de bumbac albastru, lăsată lângă poarta cu acoperiș de stuf. În timp ce ne îndreptam spre copil am întors capul spre pârâu, unde o ultimă șuviță de fum s-a înălțat și s-a risipit în lumina unui lampion. Am zărit, parcă suspendată printre copaci, fața încordată, murdară, a unei fete; mi-a aruncat o privire și a dispărut.

— Să îi spunem Maki, a zis Tai

Chiar arăta ca un *maki*, un rulou *sushi*, așa cum zăcea sub poartă, înfășată strâns în cârpe.

— Perdita, am șoptit eu, neauzită.

— Seamănă leit cu Nao-bo, a exclamat Chio și a luat copilul în brațe.

Eu am încercat să găsesc în fețișoara copilului ceva din trăsăturile băiatului din dagherotip; da, semăna ceva, ceva la obraji.

Kuga o privea pe mama ei cum ține copilașul în brațe. Mi-am adus aminte cu câtă asprime se purtase Chio când fiica ei îl

adusese acasă pe micul Zoji, chiar în împrejurări mai acceptabile decât aceasta.

— Să îi spunem Naoko, a zis ea, nearătând nici o emoție.

Ne-am uitat cu toatele la Yukako. Fiind stăpâna casei, doar ea avea căderea să hotărască dacă puteam păsta copilul. A luat legătura din brațele lui Chio și atunci o bășicuță de salivă a apărut pe buzele copilului, a lucit în întuneric și s-a spart.

— Îi vom spune Aki, a zis Yukako.

Bebelușul fusese lăsat așa cum era, învelit într-o robă zdrențuită de servitoare, albastră cu alb; lângă el nu găsisem nici un bilet care să ne dea vreo explicație. În schimb, la baie am auzit că în săptămâna aceea s-a găsit trupul unei femei, înecată nu departe de noi, în apele umflate ale râului Kamo. La baie, neobrăzată domnișoară Hazu – devenită între timp o femeiușcă cochetă – șopocăia cu celelalte fete, ascunsă după evantai. M-am cutremurat când am auzit. Înainte să intrăm cu copilul în casă mai aruncasem o ultimă privire înapoi: mi s-a părut că văd, pe malul râului, un licăr slab, ca doi ochi sticlind în întuneric.

18. 1876

Multă vreme după ce băieții crescuseră îndeajuns cât să poată mânca ceea ce mâncam noi toți și să se ducă singuri la privată, Yukako dormea cu ei în brațe și le dădea să sugă noaptea. De aceea m-a uimit fermitatea cu care, atunci când Tai a făcut patru ani – de fapt, cinci, după socoteala japoneză – l-a dat afară din camera de sus și l-a trimis să doarmă cu bunicul lui.

În a cincisprezecea zi a celei de-a unsprezecea luni din anul în care Aki a ajuns la noi, toate fetele care, după socoteala japoneză, împliniseră trei sau șapte ani în acel an, ca și toți băieții care împliniseră cinci, erau îmbrăcați în cele mai bune kimono-uri și duși la sanctuarul cel mai apropiat ca să fie binecuvântați. Sărmanul Kenji s-a văzut condamnat la condiția de bebeluș. Stătea atârnat în spatele meu, cu capul lipit de umărul

meu, și se uita îmbufnat cum Yukako îl îmbracă pe Tai într-un kimono nou, elegant. Tot îmbufnat a fost și când Yukako și Jiro au stat alături de Tai în fața preotului de la sanctuar, așa cum făceau toți ceilalți părinți și băieți, iar apoi când Muntele i-a umplut lui Tai mânecele cu acadele roșu cu alb, aducătoare de noroc. A plâns atunci când Yukako l-a dus pe Tai jos, la baie, să se spele în prima apă, alături de tatăl și bunicul lui, în loc să aștepte să îi vină rândul, alături de mama și fratele lui. Tai a fost foarte bucuros să facă pe grozavul în fața lui Kenji în acea zi, dar seara, când am venit acasă de la baie, l-am auzit plângând cu hohote. Am intrat în casă prin bucătărie și am dat de Yukako, de mână cu Tai: îl ducea jos.

— Astăzi e sărbătoarea Șapte-Cinci-Trei, repeta ea, așa cum făcuse și dimineța. Nici unul dintre băieții pe care i-ai văzut la templu nu mai sugă noaptea, ca un bebeluș. (Tai și-a înghițit cu greu lacrimile.) Nu cumva să plângi în fața bunicului, ai înțeles? Dacă plângi, nu mai poți învăța *temae*.

Tai și-a șters lacrimile cu mâneca.

— Ce ai mâncat astă-seară?

— Orez. Și macrou, a spus băiatul trăgându-și nasul.

— Cine a cumpărat orezul?

— Mama.

— Și cine a câștigat banii ca să cumpărăm orez?

— Tata.

— Nu, bunicul i-a câștigat. Oamenii îi dau bani ca să îi învețe *temae*, iar el ne dă nouă bani ca să cumpărăm orez. Așa fac oamenii mari, a zis cu voce blândă, învăluitoare.

Tai a privit-o, nesigur.

— Și eu?

— Și tu, l-a mângâiat ea. După ce vei învăța de la bunicul, oamenii vor veni de peste tot ca să învețe de la tine. Îți vor da bani, iar eu voi găsi macrou la cel mai bun preț, ca să poți mânca în fiecare seară, iar o-Chio îți va face găluște de orez, cum îți plac ție. Însă mai întâi trebuie să petreci cât mai mult timp cu bunicul, a încheiat.

— *Hai*, a făcut Tai.

I-a vorbit băiatului cu voce limpede și energică dar, după ce l-a lăsat în camera de jos, s-a așezat pe trepte și mi-a zâmbit trist. Și-a șters colțurile ochilor, a oftat ca să își înăbușe plânsul și a urcat în cameră la Kenji.

Până în seara aceea, ori de câte ori Yukako intra în cameră, băieții întindeau mâinile ca să îi ia în brațe. A doua zi dimineța, avându-l pe Kenji legat în spate, am ajutat-o pe Yukako să aducă micul dejun. Tai stătea între Munte și tânărul stăpân. Fața i s-a luminat când și-a văzut mama, s-a aplecat în față spre ea, apoi s-a uitat la bunicul și la tatăl lui și a rămas pe loc.

— Mulțumesc, mamă, i-a spus, când ea a îngenuncheat cu tava în față lui.

— Ești bărbat, a spus Muntele. Nu e nevoie să mulțumești.

— Fă doar o plecăciune, a spus Jiro. Nu, nu atât de adâncă.

— Începând de azi, vei veni la lecții împreună cu ceilalți învățăcei, a zis Muntele.

Tai a dat din cap și a făcut ochii mari, iar Kenji s-a răsucit în spatele meu ca să vadă mai bine.

— Iar mâine vei merge cu noi toți la olăria Raku.

Se pare că Jiro uitase să își găsească alte treburi de făcut în după-amiaza aceea. Fața i s-a crispat încă înainte ca Tai, cu vocea lui subțire, să pună, așa cum fac copiii, o întrebare stânjenitoare:

— Vine și tata?

În tăcerea dușmănoasă care s-a lăsat, Yukako a încercat să salveze aparențele:

— Știu că ai fost bolnav toată săptămâna. Vrei să merg în locul tău?

A aruncat o privire cu subînțeles spre Tai. Chiar și un copil cuminte, chiar și unul tratat peste noapte ca un adult, avea nevoie de supraveghere într-o cameră plină de comori care se pot sparge.

— Te rog, a răspuns Jiro și a făcut o plecăciune puțin mai adâncă decât îl învățase pe fiul lui.

— Atunci vom merge mâine după-amiază. Dimineța vei avea o nouă ucenică.

— Da? a întrebat ea surprinsă. Nu i se mai ceruse să dea lecții de când mama lui Okura Chugo terminase anul; fusese îndeajuns, credea negustorul cel gras, ca să țină în ordine colecția lui de ustensile pentru ceai.

— O vei învăța pe soția consilierului Kato, a spus Muntele. S-a căsătorit de curând cu fiica celui care a cumpărat pământ pentru biserica anglicană.

Asta era. Spre deosebire de majoritatea japonezilor, care ieșeau seara în oraș, creștinii stăteau acasă, singurele lor distracții fiind cele oferite de soție și copii, un obicei cu care – având în vedere propria mea experiență – nu puteam fi de acord.

Yukako nu mi-a cerut să o ajut la prima lecție cu doamna Kato; prin urmare, am servit-o pe bătrâna Doamnă Pipă cu ceai când a venit în vizită la fiul ei în dimineața aceea. L-a întrebat despre călătoria la Tokio și Muntele i-a povestit despre decretul imperial privind săbiile: fiindcă rebelii lui Saigo Takamori constituiau o amenințare, începând cu al zecelea an Meiji portul săbiei era interzis în toată Japonia. Doamna Pipă a fost revoltată. După lege, doar samurarii aveau dreptul să poarte săbii; decretul era încă o lovitură pentru familia ei.

— Nu vor avea odihnă până nu ne vor despuia de toate drepturile, a zis cu voce hârâită.

I-am adus tutun și ceai și m-am ocupat de Kenji, care devenise neastâmpărat în lipsa mamei lui. Lipsit dintr-odată de fratele lui, începuse să arate mai des cu degetul și să vorbească mai puțin, să se alinte și chiar să se îndese la pieptul meu, sperând să dea de lapte. Mi-am petrecut dimineața aducând cești cu ceai în camera de lângă grădină, răsucind colțurile unei cârpe de bumbac și muind-o în lapte dulce de soia ca să sugă Kenji și distrându-l cum puteam, înainte ca el să apuce toate bolurile, cările și polonicele de pe rafturi. Am zărit-o o clipă pe doamna Kato, când și-a luat la revedere de la Yukako. Era o copilă grăsulie, mai tânără chiar decât mine, cu obraji buclăți și gurița roz ca un boboc de floare. Părul nu îi era dat cu ulei, ci stătea adunat în vârful capului într-un coc răsucit și umflat, ca o grămadă de pastă de castane. Încă și mai ciudat, nu mai

văzusem pe nimeni purtând kimono și mărgelă; de fapt, trecuseră mulți ani de când văzusem pe cineva purtând o cruciuliță de aur la gât. Gândul mi-a fugit departe și am dus mâna la gât, simțind pentru a mia oară lipsa medaliei Sfintei Clara.

— Aș vrea să facem o lecție săptămâna aceasta, a spus fata, timidă.

— E o idee bună, a încuviințat Yukako, deși în vocea ei se simțea iritarea fiindcă fata îi sugera ceva atât de evident.

— Însă nu am ustensile, a continuat doamna Kato, cu ochii în pământ.

— Soțul tău nu ia lecții de ceai de la tatăl meu?

I-am vârat o bomboană în gură lui Kenji ca să mă pot apleca să aud ce șoptea fata:

— Nu vrea să mă ating de lucrurile lui până nu învăț *temae*.

Știind cum se purta consilierul Kato cu ustensilele de ceai ale altora, înțelegeam de ce i-ar fi interzis să le folosească pe ale lui; am zâmbit în sinea mea, amintindu-mi de spatula Unica Întâlnire.

Muntele avea un set de ustensile de practică pentru fiecare din cei opt învățăcei (între care se număra acum și Tai). Drept urmare, Yukako i-a împrumutat și ea doamnei Kato ustensilele pe care le folosisese când era copil, luate înapoi de la Koito atunci când aceasta începuse să își cumpere singură ustensile de preț. Atunci când Kenji a apucat-o de picioare, Yukako l-a ridicat în brațe absentă, trăgând cu urechea la zgomotul făcut de *jinrikisha* cu care plecase doamna Kato. O frământa un gând.

— Și ce dacă am doi învățăcei? a zis preocupată.

— *Jinrikisha* mea mai e aici? s-a auzit o voce.

Ne-am întors și am văzut-o pe Doamna Pipă, însoțită de fiul și de nepotul ei.

— Ați mai văzut ceva atât de hidos? se minuna ea.

— Era ca un cuib de pasăre, a spus Jiro și s-a cutremurat ca să întărească cele spuse.

După părerea mea, se prefăcea mai bolnav decât era, căci, peste roba de mătase, își pusese un kimono scurt, de lână, nepotrivit cu anotimpul.

— Cred că așa erau pieptănate și femeile străine de la *Eppo*, a zis Muntele uitându-se la mine.

— Nu-mi aduc aminte, am zis din obișnuință, cu ochii în jos.

— Am auzit că femeile occidentale își aranjează singure părul, ceea ce le scutește de bârfele coafezelor și înseamnă și o economie pentru casă, a spus Muntele și a adăugat râzând: Cât despre rezultate... nu prea știu ce să zic...

Yukako, adâncită în gânduri, îl legăna pe Kenji pe șold; mi-a aruncat o privire șireată:

— Ba îți aduci aminte, a spus încet, ca să nu o aud decât eu.

Kenji se aruncase în brațele lui Yukako și chiar o mușcase când i s-a părut că va pleca fără el, așa că, în după-amiaza aceea, am stat cu el în vestibulul de lângă camera unde erau expuse obiectele de ceramică. Cred că îmi închipuisem un atelier plin de argilă și roți de olar, și am fost dezamăgită să văd o cameră de oaspeți frumoasă dar comună; în firida *tokonoma* se aflau un desen și câteva plante de toamnă. Un bărbat vioi, corpulent dezvelea bolurile rând pe rând și li le arăta oaspeților.

Nu era cum mă așteptasem. De două ori pe an primeam pachete cu ustensile de ceai: pământufuri, polonice, pânze de in, fiecare fabricat de un atelier special. Venea un curier și aducea, să zicem, o duzină de pământufuri, îi oferea lui Chio câteva dulciuri sau fructe iar ea, la rândul ei, îl trata cu ceai și ceva din mâncarea pregătită pentru cusătorese. Muntele cerceta în voie obiectele aduse iar Yukako se ducea personal la atelier ca să plătească. Asta se întâmpla înainte să fie consemnată acasă de tatăl ei și apoi de cei doi copii. Acum Yukako ținea registrele și număra banii de două ori pe an, dar de dus îi ducea Jiro. Mi-l aduc aminte ca prin ceață pe proprietarul prăvăliei cu pământufuri: un bărbat amabil, plin de rumeguș din cap până în picioare; nu se lungea niciodată la vorbă și era fără îndoială mândru de meseria moștenită din tată în fiu. Dar nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să semneze obiectele fabricate sau să încerce să le facă altfel decât alți meșteșugari ori să se laude cu vechimea sau originea nobilă a unui pământuf anume. Aceste ustensile gingașe ca niște păsări erau făcute ca să fie folosite, nu ca să

exprime esența unică a creatorului sau a materialului. La fel ca polonicele și pânzele de în, erau făcute să dureze cel mult un an.

Camera aceasta severă era cu totul altceva decât îmi închipuisem, mai ales că acum știam că bărbatul din fața mea era descendentul la a unsprezecea generație al olarului lui Rikyu, Chojiro, și că strămoșii lui și ai Muntelui se întâlniseră de două ori pe an în aceeași cameră, de trei sute de ani încoace. Crezusem că vor trece pe la olărie, vom lua o ladă cu boluri și vom pleca acasă; mi-am dat seama că mă înșelasem când au început să sosească nenumăratele feluri de mâncare ale unui mic dejun ritual, fiecare servit pe o splendidă farfurie de ceramică așezată în fața oaspeților.

Muntele stătea în locul de onoare iar învățăceii erau înșirați lângă el în ordinea importanței. Tai era ultimul, iar Yukako stătea chiar în spatele lui; nu i s-a oferit nimic de mâncare și nu a mâncat nimic; din când în când vedeam după cum i se mișcau fălcile că își înăbușă un căscat.

După ce servitorii au luat tăvile cu mâncare, urmașul lui Chojiro a adus mai multe cutii de pin, simple, neîmpodobite. Le-a deschis pe rând, a desfăcut învelitoarele de mătase și a scos bolul negru, roșu sau cafeniu aflat înăuntru. Simțeam încordarea învățăcelilor care așteptau reacția Muntelui. De cele mai multe ori stătea nemișcat, și atunci olarul împacheta tăcut bolul și îl puneă în cutie. Din când în când făcea un semn din cap și atunci olarul îi înmâna bolul. Mi-l închipuiam pe Jiro, din ce în ce mai iritat de acest joc în care încerca să ghicească la care bol va da Muntele din cap. Chiar mă întrebam dacă scopul jocului nu era de fapt să le arate învățăcelilor că nu aveau habar de gusturile maestrului. Mă întrebam dacă, până la urmă, Muntele va alege măcar un bol și, dacă da, prin ce mijloace discrete și ceremonioase urmașul lui Chojiro va fixa prețul și va primi plata.

Muntele cerceta fiecare bol la care dăduse din cap la fel de atent ca și cum ar fi fost în camera de ceai: îl lua în mână și îl mângâia cu o mișcare scurtă, de cunoscător, după care li-l dădea învățăcelilor ca să îl examineze și ei. Tai, deși obosit și somnoros, îi urmărea cu atenție pe ceilalți, imitându-le cu precizie gesturile: făcea o plecăciune, lipsea coatele de șolduri, răsuca bolul în mânuțele lui mici și în încheiere făcea încă o plecăciune. A fost

foarte răbdător cât timp Muntele și învățăceii s-au uitat la vreo nouă boluri, au examinat trei și, în cele din urmă, au ales doar unul, dar când a văzut că ne pregătim să plecăm, n-a mai putut răbda și a răbufnit:

— Credeam că mergem să vedem cum se fac bolurile de ceai!

Yukako i-a făcut semn să tacă și Muntele s-a uitat urât la el, dar urmașul lui Chojiro a întrebat amabil:

— V-ar interesa ?

Fiindcă în tot acest timp putuse să stea cu ochii la mama lui, deoarece vestibulul era chiar lângă salon, Kenji se liniștise până la sfârșit și adormise. L-am luat în spate și am plecat spre o clădire anexă, mare și arătoasă, de unde venea miros de lut. Bolul gri pestriț pe care îl alesese Muntele și pe care reușisem să îl zăresc o clipă părea să întruchipeze, în forma lui modestă, imperfectă, spiritul acestei clădiri din bușteni, acoperite cu stuf, al acestei camere unde oameni pe jumătate goi modelau fiecare bol cu mâna. Speriat, Tai a întins mâna și l-a apucat pe olar de mânecă. Învățăceii Muntelui s-au adunat grămadă, temători să nu își păteze kimonourile. Yukako a intrat ultima; s-a oprit, uimită, și mi-a aruncat o privire. M-am uitat și eu înăuntru: pe pereții atelierului se înșiruiau rafturi pline ochi cu zeci de boluri, mai multe decât văzusem în toată viața mea. Pentru ochiul meu neexperimentat erau toate la fel cu cel pe care îl alesese tatăl ei.

— Ce sunt acestea ? a întrebat Yukako.

— Le-au făcut ucenicii mei, a răspuns urmașul lui Chojiro. Îi voi muștra și apoi le voi sparge pe toate.

Văzând că Yukako face ochii mari a adăugat:

— Doamnă, bunul nostru nume depinde de calitatea vaselor – nu le arătăm decât pe cele mai bune. Am pus să se asaneze un colț mlăștinos din grădină; voi folosi cioburile ca să îl acopăr.

Yukako a plecat capul, mulțumind pentru explicație, dar când am ieșit a mai aruncat o privire înapoi.

Poate că Jiro nu se arătase destul de recunoscător pentru vindecarea lui miraculoasă, fiindcă a doua zi dimineața, când

am ajutat-o pe Yukako să servească micul dejun, Muntele a fost mai sever cu el decât de obicei.

— Prezența fiului tău a fost bine-venită ieri.

Nu știusem că răspunsul potrivit era o scuză umilă până când Jiro a spus:

— Sper că s-a distrat bine.

Nu îl văzusem pe Munte cuprins de mânie decât o dată, cu ani în urmă, în fața casei lui Koito, dar acum mi-am adus aminte cum era.

— Sunt sigur că Raku și-a închipuit că am dat în mintea copiilor, de am făcut un fiu la vârsta mea.

Jiro a mâncat o prună murată și s-a strâmbat la față.

— Ne vei arăta bolul cel nou cu prilejul Anului Nou? a întrebat el.

— Poate vrei să mă lingusești, să mă faci să cred că sunt încă tânăr. Poate că îți zici că, dacă mama mea încă mai are destulă minte cât să strâmbe din nas la apucăturile străinilor, atunci nu mai are însemnătate dacă tu mergi sau nu la olărie. (Jiro amuțise; a scos sâmburele din gură cu bețișoarele și, vădit intimidat, a întins mâna ca să îl pună în bolul gol.) Numai că Raku are un fiu de vârsta ta, care a fost de față, a mai spus Muntele.

Acuzația lui nerostită a răsunat în cameră: *Ți-ai pus familia într-o situație stânjenitoare*. Dacă moștenitorul rămânea acasă, îmbufnat ca un copil, așteptând să moară Muntele, nu ar mai fi fost cine să conducă familia Shin în generația următoare. În tăcerea grea, clincănitul ușor al sâmburelui pus în bol a răsunat cu putere.

Yukako a simțit că e un moment prielnic și a rupt tăcerea.

— Domnul Tai a fost foarte serios și atent. (L-am văzut pe Tai cum se umflă în pene, în timp ce Muntele și Jiro încercau să nu arate cât sunt de emoționați.) Sunt atât de bucuroasă că putem fi din nou clienți ai atelierului Raku, chiar și într-o măsură mai mică, a adăugat Yukako, înclinând din cap spre tatăl ei.

Pe vremea când veniturile familiei erau considerabil mai mari, în perioada când Akio era pregătit pentru rolul lui Jiro, își puteau permite să aducă acasă opt sau nouă boluri pe sezon.

Unele erau păstrate în familie, altele oferite protectorilor sau învățăceilor de familie bună.

Muntele a încuviințat scurt din cap. Jiro, care era un copil pe vremea aceea, a lăsat capul în piept.

— Acea lume nu mai este, a oftat el.

În melancolia generală, supărarea de dinainte fu dată uitării. Yukako vorbi din nou.

— Îți sunt nespus de recunoscătoare, tată, pentru că ne-ai asigurat viitorul. Vă sunt nespus de recunoscătoare amândurora pentru că ați făcut o lungă călătorie până la Tokio ca să nu mai fim „o lume de altădată” în ochii împăratului. Dar suntem și într-o lume nouă. Ne-am pierdut foștii proteguitori, dar nu trebuie să ni-i pierdem și pe cei noi.

— Și de ce i-am pierde, mă rog? întrebă Jiro cu o figură vinovată și supărată în același timp, de parcă îl acuzase că nu are de gând să se mai ducă la Tokio după ce avea să devină maestru.

— Nu vorbesc de împărat, a zis ea și a continuat cu o voce venită din inimă, ca și cum aștepta de multă vreme un prilej să vorbească. Vorbesc de *gurilele înalte*, de barbari, de femei, de creștini, chiar și de *geiko*.

Ochii Muntelui aruncau flăcări. Yukako a plecat capul, cerându-și iertare, dar a continuat:

— Nu mai trăim din mărinimia câtorva familii bogate. Cu toate acestea, uită-te în jur: Camera Lungă este plină. Sunt mai mulți oameni decât oricând care vor să învețe *temae*. Și sunt gata să plătească. Poate că nu își vor putea permite niciodată cea mai bună ceramică a urmașului lui Chojiro, dar, atunci când străinul de la *Eppo* a vrut să cumpere un serviciu de ceai pentru mama lui, ar fi trebuit să îi putem vinde ceva. Nu cele mai bune lucruri, desigur, ci un lucru pe care și l-ar fi putut permite. Atunci când doamna Kato mi-a spus că soțul ei nu îi dă voie să se atingă de ustensilele lui pentru ceai până nu învață *temae*, nu ar fi trebuit să îi împrumut ustensilele mele, ci să îi vând ceva. Atelierul lui Raku e plin de boluri de ceai făcute de ucenicii lui, boluri pe care el vrea să le spargă și să le îngroape. E aur curat ceea ce îngroapă el! a afirmat cu înfocare.

Jiro și Muntele s-au privit unul pe altul, uluiți. Yukako a profitat de tăcerea lor și a continuat:

— În momentul de față alegi unul sau două boluri de preț în fiecare an și le dăruiești sau le vinzi pentru o sumă uriașă atunci când devin relicve. Nu toată lumea dispune de sume uriașe, însă oricine poate cheltui puțin mai mult decât și-ar putea permite pe o pălărie tare sau o panglică franțuzească, ori pe un kimono nou din Satsuma, dacă îi dă inima ghes.

Ajunsă aici, a început să vorbească foarte repede.

— Propunerea mea e următoarea: să fii de acord să folosim boluri făcute de ucenici. Acestea nu trebuie ținute neapărat în cutii, nu trebuie să aibă o caligrafie sau o poezie anume. Pot fi doar boluri de ceai de formă potrivită, care costă ceva mai mult decât sunt dispuși să plătească începătorii. Vor ști că nu dobândesc o relictă de familie. În schimb, vor avea încuviințarea maestrului Shin și – se știe doar – cu cât sunt mai la început, cu atât e mai importantă această încuviințare. Am putea vinde bolurile făcute de ucenicii lui Raku ...

— Ce să facem ?

— Putem să le spunem că sunt făcute de ucenicii lui Raku. Iar dacă nu au finețea maestrului, atunci cu atât mai bine: le vor deschide pofta de valori adevărate.

— Mi se întoarce stomacul pe dos, a zis Jiro. (Era limpede că așteptase ca Muntele să spună ceva, orice, așa încât să poată vorbi și el.) Un bol de ceai nu este o pălărie tare sau o panglică franțuzească, spuse el rar, cu un aer de superioritate îngăduitoare. Oamenii nu vor să învețe *temae* ca să cumpere lucruri ieftine și urâte. Dimpotrivă, vor să fie înconjurați de tot ce e mai bun în Japonia – până nu dispar și aceste lucruri.

— Folosirea unui bol făcut de ucenic nu e lipsită de un anumit farmec *wabi*, a zis Muntele îngândurat, alegând cuvântul folosit de Rikyu – *umil* sau *însingurat*. Dar măsura unuia care practică ceaiul *wabi* este dată de îndemânarea cu care folosește ceea ce are la îndemână, nu de dorința lui de a se duce să cumpere ceea ce i se spune. Cât despre doamna Kato, ar trebui să folosească ustensilele soțului ei; omul acela este nesăbuit.

— Tată, dacă ai cumpăra câteva sute de boluri în fiecare an, ai putea să le dai tuturor celor de la Curte și astfel ceremonia ceaiului ar deveni o modă. După ce ucenicii și-au desăvârșit

pregătirea, ai putea să îi trimiți să predea la Curte și să trimită o parte din câștigul lor la Casa Norilor.

Muntele o privi pe Yukako în chip de răspuns, dar nu scoase o vorbă.

Copiii asistaseră descumpăniți la discuție dar acum, în tăcerea care se lăsase, Tai a părut că în sfârșit înțelesese ceva.

— Toru vrea și el să învețe *temae*, a anunțat el.

Jiro a ridicat disprețuitor din buza de sus, gândindu-se cum ar arăta nepotul grădinarului, un băiat grăsun, încet la minte, într-o cameră de ceai.

— Îmi dai și mie un bol de ceai ca să i-l dăruiesc lui Toru ? a întrebat băiatul.

— Nici nu poate fi vorba, a spus tatăl lui.

— Îmi dă și mie un bol de ceai pentru Aki-*bo* ? a întrebat Kenji din spatele meu.

— Nu, i-am răspuns în șoaptă. Taci!

De oboseală, Yukako începuse să tremure. Cei doi bărbați păreau că se înțeleg fără cuvinte, așa cum se înțeleseseră atunci când se măritase Yukako, cu mult nainte ca Muntele să îl pună la punct pe Jiro.

— Nu am vrut decât să fiu de ajutor, a spus ea încet.

— Da, parcă îmi aduc aminte că ai mai zis o dată așa, a venit răspunsul Muntelui, și Yukako s-a clătinat ca sub o lovitură. Fiica mea, vrei să îți ajuți familia ? a întrebat el la fel de încet.

— *Hai*, a șoptit ea.

— Atunci să nu-mi mai pomenesti niciodată de această aiureală.

— În umilința mea înțeleg, a spus și a făcut o plecăciune către tată, către soț și către fiu.

A atins podeaua cu fruntea, dar eu vedeam din spate că încleștase tălpile picioarelor ca niște pumni.

19. 1877

Doamna Pipă a murit în al zecelea an Meiji, în timpul unei ieșiri făcute cu numeroasa ei familie ca să admire florile de cireș. Cei doi băieței care mă asupriseră odată aveau acum ei înșiși

copii, fiecare câte o fată, iar bătrâna, autoritară și impozantă ca o regină-mamă, le spunea soțiilor ce să mănânce ca să aibă fii data următoare. S-a lăsat pe spate ca să admire lumina soarelui care pătrundea prin perdeaua de petale, a închis ochii și nu i-a mai deschis.

Trupul ei a fost ars cu onorurile cuvenite. Deși Akio nu apăruse încă la Satsuma și seniorul Ii era tot la Curte, așteptând să i se dea voie familiei lui să rămână în Hikone, nepoata Doamnei Pipă, Sumie, a trimis vorbă că plănuia să îi lase pe cei patru copii mai mari cu soacra ei și să participe la ceremonia comemorativă de cincizeci de zile. Nu toți membrii familiei puteau fi prezenți. Tatăl lui Sumie și fratele ei cel mare erau în închisoare la Tokio, acolo unde i se ordonase întregii familii a Doamnei Pipă să se mute, cu mulți ani în urmă. Fiindcă nu se supuseseră, frații mai mici ai lui Sumie nu puteau să capete posturile pe care consilierul Kato se oferise să le găsească pentru ei în armată. Băieții rămăseseră ca să salveze demnitatea bunicii lor, dar erau destul de șireți ca să profite de bătrână: orezul lor se datora în întregime călătoriilor Doamnei Pipe la magazinul de antichități.

Mi-am dat seama că ultima oară când o văzusem pe Doamna Pipă în viață, cu câteva săptămâni înainte, trebuie că făcea ultimul drum la muntele de pietate. Așa cum făcea întotdeauna înaintea zilei lui Buddha, Muntele o trimisese pe Yukako la casa mamei lui, cu o ploscă de ceai de hortensie. O foloseau ca să spele statuia lui Buddha, aflată în micul lor templu. Când ne-am apropiat de iazul în care se oglindea luna și de casa întinsă pe pajiște, acum parcă și mai dărăpănată, Doamna Pipă ne-a salutat dintr-o *jinrikisha*.

— În ziua aceea avea o sabie pe genunchi, mi-am amintit în seara funeraliilor, când Yukako a venit acasă.

Viața de zi cu zi se schimbase prea puțin după ce fusese dat Decretul Săbiilor. Te descurcai mai ușor pe străzile aglomerate, iar prăvăliile cu antichități s-au umplut dintr-odată cu săbii. Mi-am dat seama însă ce pierdere însemna de fapt abia atunci când Tai l-a întrebat pe Munte ce se întâmplase cu rastelul cu săbii de lângă pavilionul Muin.

— Samuraiul nu își scoate sabia decât când intră în pavilionul de ceai, a spus Muntele.

S-a oprit și, o clipă, l-am văzut așa cum era – un bătrân dezorientat, încovoiat de vârstă – și a adăugat:

— Pe vremuri.

Mi-a venit în minte imaginea Doamnei Pipă: stătea cu buzele strânse și mâinile încleștate pe teaca lungă a sabiei, înfășurată în mătase.

Și-a amintit și Yukako în timp ce îl alăpta pe Kenji.

— Trebuie că era sabia soțului ei. A bunicului meu.

— Nu cred că a luat prea mulți bani pe ea, am gândit eu cu voce tare. De ce a dat-o?

— Cred că astfel ar fi vrut el, mi-a răspuns. Nesupunerea față de senior, chiar dacă e tăinuită, tot trădare înseamnă. Dacă ești un om de onoare, te plângi în mod public și apoi te sinucizi.

— Ah, am dat eu înapoi.

— Unii samurai chiar au nevoie de bani, dar pentru cei mai mulți vânzarea săbiilor este un fel de sinucidere publică.

Ceva, ceva înțelegeam eu, dar îmi venea greu să cred.

— La fel ar fi procedat și tatăl meu, dacă nu ar fi fost adoptat de altă familie, a zis Yukako.

— Așa cum stătea în *jirikisha* semăna cu tine, am îndrăznit eu să spun.

— Chiar atât de bătrână par? m-a tachinat ea. (Avea douăzeci și șapte de ani, iar eu douăzeci și unu.)

— Puternică, am insistat. De parcă văzuse tot ce poate fi văzut pe lume.

— Așa crezi?

În primăvara aceea, Jiro s-a dus singur să ducă ceai în dar împăratului. Faptul că fusese adoptat de două ori îndepărtase de el orice necurățenie legată de moartea Doamnei Pipă. Muntele nu își găsea liniștea, dar nu scotea o vorbă. Zilnic, singur în Casa Norilor, îndeplinea ceremonia *ocha* pentru el însuși, întocmai așa cum făcuse atunci când viitorul familiei părea amenințat. Când Jiro a vrut să se retragă la templu, Muntele a stat două zile închis cu el înainte să îi dea voie să plece.

În iunie, la cincizeci de zile după moartea Doamnei Pipă, Yukako nu își putea ascunde tremurul în timp ce o ajutam să înnoade *obi*-ul subțire de vară.

— Nu am mai văzut-o de unsprezece ani, a zis, pe jumătate atentă la Kenji, care încerca să o învețe un joc de ghicit, folosind câteva cești de ceai și tava de la micul dejun.

— Am văzut-o în *jinrikisha*, nu mai ții minte?

— Nu pe ea, pe vara mea Sumie, a răspuns Yukako alegând greșit ceașca.

— Nu mă mai lăsa să câștig! s-a bosumflat Kenji.

— Încă te mai doare? Tot mai suferi?

— Hai să mai jucăm o dată și acum am să fiu atentă, i-a promis Yukako. Și da, și nu. Ea a făcut cum i s-a spus. El a făcut cum i s-a spus.

A închis o clipă ochii și a oftat.

— Mi-aș fi dorit să fiu cea pentru care să-și trădeze părinții, a zis ea simplu. Dar nu am fost. Ceașca din mijloc, *Ken-bo*, a zis fără să deschidă ochii.

Ghicise.

Nici eu nu am prea putut fi atentă la Kenji în timpul ceremoniei. Ochii îmi fugeau la Sumie. Purta un bebeluș în spate și era înconjurată de frați și surori. Avea aceeași frumusețe înduioșătoare pe care o avusese la șaisprezece ani, doar că acum ea însăși părea mai hotărâtă, mai puțin capabilă să se supună cu eleganță. I-am văzut emoția pe față atunci când Yukako și-a croit drum prin mulțime și s-a oprit lângă ea. S-au privit câteva clipe drept în ochi, apoi și-au ridicat privirea la preotul care slujea învăluit de fumul de tămâie care se înălța printre bucățelele de lemn.

Și așa s-a făcut că erau din nou împreună la poarta cimitirului atunci când a sosit un călăreț. Sumie a ridicat ochii spre bărbatul care purta însemnele seniorului Ii și l-a strigat pe nume, uimită.

— Ii Sumie-*sama*, a răspuns el.

Sumie l-a privit întrebătoare. De ce se purta ca un străin? Până și eu îmi aminteam de el din noaptea când augustul nepot

venise la ceai, atunci când îi descoperisem pe Akio și Koito împreună.

Sumie s-a apropiat de cal și a privit în sus. O priveam cum ascultă ce îi spunea omul și în același timp o priveam pe Yukako urmărind-o la rândul ei. Pe fața lui Sumie a apărut o expresie de groază, apoi ea a închis ochii și a strâns din buze. Yukako s-a uitat înapoi, în ochii mei. Bărbatul nu putea să îi spună decât un singur lucru. Am privit-o țintă pe Yukako și am încuviințat din cap, iar ea s-a dus spre Sumie. Simțeam că mă înăbuș de uimire și de bucurie că, dintre toți cei care erau adunați acolo, Yukako căutase sfatul meu.

Murise Akio. Armata Meiji ieșise în calea oamenilor lui Saigo și îi nimicise; nu rămăseseră decât câțiva fugari răzlețiți. Murise la fel ca fratele său, așa cum prezisese Yukako, numai că lupta de partea rebelilor din sud, nu împotriva lor. Sumie a rămas la noi în noaptea aceea și cele două verișoare au rămas treze, vorbind în șoaptă, încă multă vreme după ce Kenji dormise iar eu mă prefăcusem că dorm și eu. Yukako vorbea cu voce blândă, egală; își lăsase deoparte amărăciunea. În schimb, în glasul lui Sumie răsună o mânie pe care nu i-o cunoșteam.

A doua zi dimineată, am văzut-o pe Sumie în camera lui Yukako. Clipea buimăcită și nu pricepea nici măcar întrebările lui Kenji. Yukako a hrănit-o cu mâna ei, iar când domnișoara Miki și mama ei au sosit la ora fixată, Yukako i-a oferit locul ei. Sumie era într-o stare de apatie, întreruptă din când în când de un acces de plâns sau de furie.

— Ar fi trebuit să mă pieptăn așa anul trecut, atunci când a plecat, a zis ea în timp ce Miki îi făcea o pieptănătură *obako*, așa cum poartă văduvele.

După ce au plecat coafezele, Sumie și-a alăptat bebelușul, o fetiță micuță numită Beniko.

— Bunicul — a zis ea referindu-se la bunicul copiilor și tatăl lui Akio, seniorul Ii — se află încă la Tokio, dar a plătit ca să nu fie nevoit să ducă trupul neînsuflețit înapoi la Hikone. Trebuie să plec chiar astăzi. Poate că va fi nevoit să mai vândă un armăsar, a adăugat îngrijorată.

A ridicat-o pe Beniko pe umăr și a bătut-o ușor pe spate.

— Știi, un cumpărător de la o casă de gheșe s-a oferit să o ia când face trei ani.

În vocea ei calmă se auzea mândria de samurai a Doamnei Pipă și a strâns-o mai tare pe fetiță în brațe.

— Vai, Sumi, a oftat Yukako de mila ei, după care a privit-o cu umilință și a făcut o plecăciune. Nici măcar nu mi-am luat rămas-bun de la tine ultima oară când ne-am văzut.

— Într-adevăr, a răspuns Sumie, dar se vedea că o iertase.

După moartea Doamnei Pipă, nimic nu îi mai împiedica pe membrii familiei să se supună ordinului împăratului și să se mute la Tokio. Mama lui Sumie a făcut această călătorie lungă împreună cu cei patru copii mai mici; spera să își găsească soțul și pe fiul cel mare. Consilierul Kato a cumpărat locuința și dependențele, inclusiv lacul cu lună, și a oferit casa lui situată în apropierea Palatului celor două doamne americane, ca să deschidă o școală creștină. Între timp, seniorul Ii a fost anunțat că cererea îi fusese respinsă și s-a văzut nevoit să se mute și el la Tokio împreună cu familia.

Într-o dimineață ne aflam în fața templului și priveam la muntele Hiei, uriașul din nord-est care îmi părea că seamănă cu Muntele. Yukako a oftat:

— O vreme îndelungată îmi tot spuneam: Akio e chiar după acel munte, chiar pe malul celălalt al lacului Biwa. Iar acum nu mai e, nu a rămas nimic în urma lui. Nici măcar Sumie nu mai e acolo.

Stătea absolut nemișcată. I-am atins umărul.

— Când ai știut că îți place domnul Akio? am întrebat-o. Când a fost acel moment?

Yukako își privea fiii, care desenau cu niște bețișoare în praful din fața templului.

— Numai tu puteai să mă întrebi așa ceva, s-a minunat ea.

S-a așezat pe o bancă la umbră. Întrebarea mea o înduioșase iar acum își plimba degetul mare peste marginea de sus a *obi*-ului.

— Era în vara aceea dinaintea morții fratelui meu, când Akio era aici. Și Nao, a adăugat, pronunțând numele fiului lui Chio și al lui Matsu de parcă scotea discret din gură o frunză de ceai

căzută din greșeală în ceașcă. Familia lui Sumie tocmai se mutase aici după o ședere de mulți ani la Curtea shogunului.

Am văzut-o cum se schimbă la față amintindu-și de verișoara ei când era mică.

— Fratele meu a furat unul din *obi*-urile lui Sumie doar așa, ca să o necăjească. De fapt, cred că o plăcea. Într-o seară m-am dus la pavilionul-magazie ca să caut *obi*-ul și i-am auzit stând de vorbă în magazia de lemne de lângă pârau, unde locuiește Bozu acum. Vorbeau de una, de alta, fumau pipă și se prefăceau că sunt oameni mari. Fratele meu l-a întrebat pe Akio unde stă, cât timp îți trebuie ca să ajungi de la Miyako la Hikone.

„Treci Munții de la Soare-Răsare, a zis Akio. Pentru asta îți trebuie o zi. Apoi îți mai trebuie o zi ca să traversezi lacul Biwa cu barca.“

„De ce trebuie să mergi pe jos? Nu poți să o iei în sus pe râu?“ a întrebat fratele meu.

„Nu e îndeajuns de adânc, i-a spus Akio. Shogunul îl lasă așa ca să poată aduna trupe în locul unde râul se varsă în lac.“

„Am auzit că, dacă încerci să adâncești albia râului, te așteaptă pedeapsa cu moartea. Râul este însă atât de puțin adânc încât în fiecare an, atunci când se umflă lacul, râul iese din matcă și inundă culturile, a spus Nao. Țăranii scobesc fundul râului noaptea. Umplu coșurile cu nămol și spun că adună scoici, dacă îi întreabă careva.“

Iar atunci mi-a apărut în fața ochilor o imagine cât se poate de neașteptată, a zis Yukako. Era așa limpede că ziceai că e aievea. Akio și cu mine lucraserăm împreună pământul într-o altă viață și umpleam coșurile cu nămol ca să scobim albia râului. Chiar atunci, parcă răspunzând gândului meu, fratele meu a spus:

„Ia închipuiți-vă, un țăran cu cobilița și coșurile pline cu pământ. Pictat cu negru pe lac negru – o cutie de ceai pentru anotimpul ploios.“

Atunci am auzit vocea lui Akio:

„Dacă avem nevoie să fie apa mică, înseamnă că astfel trebuie să rămână. Nu mi-ar părea deloc bine să pierd un cal în apă adâncă.“

După aceea au început să vorbească despre luptătorii de *sumo*. Eu am găsit destul de repede *obi*-ul lui Sumie, dar imaginea

aceea mi-a rămas în minte. Eu și Akio, în altă viață, furând pământ din albia râului pe întuneric.

Cât a spus povestea, și-a tot plimbat degetul arătător pe marginea *obi*-ului. Acum s-a întors spre mine:

— De când aștept să mă întrebi, mi-a zis cu recunoștință în glas, apoi a scuturat din cap, parcă vrând să își limpezească gândurile. Și uite unde am ajuns, a adăugat râzând. *Ken-bo*, să nu bagi în gură. E murdar.

După ce a plecat Sumie, timp de două săptămâni, Yukako aștepta să adoarmă Kenji și apoi se ducea în pavilionul Baishian, unde petrecea singură noaptea. Încă și mai multă vreme după aceea, în fiecare dimineață, indiferent ce culoare avea *obi*-ul de dinafară, își punea pe dedesubt roba de voal care se purta în semn de doliu vara. Găsea destulă putere ca să o învețe pe doamna Kato și pe cele câteva femei pe care i le adusese Muntele ca să le dea lecții de ceai, dar în cea mai mare parte a timpului stătea închisă în camera de sus, în timp ce eu îmi treceam vremea cu fel de fel de fleacuri în tovărășia lui Kenji. Uneori ne duceam să urmărim lecțiile, așa cum făceam înainte, împreună cu Yukako. Kenji îl privea invidios pe fratele lui mai mare, iar Muntele stătea cu ochii pe Jiro, care îi îndruma pe ceilalți învățăcei. După ce fiecare învățăcel juca rolul gazdei, tinerii se duceau unul după altul în *mizuya* ca să se pregătească pentru lecția următoare, și, în acest timp, Muntele îl lua la rost pe Jiro pentru greșelile făcute.

— Dacă învățăceii nu așază cărbunii și cenușa cum se cuvine, trebuie să îi înveți cum. Dacă nu înțeleg, nu le repeta aceleași reguli cu glas mai tare, *baka*! Găsește altă cale de a-i lămuri!

Muntele, care fusese odată întruparea calmului, se schimbase într-atât după moartea mamei sale că nu îl recunoșteam. Poate că își dorea atât de mult să o readucă la viață că împrumutase ceva din eterna ei proastă dispoziție. O dată chiar l-a pus pe Tai să fie martor atunci când îl certa pe tatăl lui. În ultimul an, sprâncenele îi crescuseră lungi și zburlite. Când își critica moștenitorul, amândoi băieții întorceau capul văzând cum firele de păr albe și negre săltau în sus și în jos și din gură îi țâșneau

stropi de scuipat. Bătrânul era numai lapte și miere cu Tai atunci când îi îndruma primii pași în *temae*, dar pentru Jiro asta nu era o consolare; în fiecare dimineață lua masa în tăcere, vizibil rănit în amorul lui propriu, și, ori de câte ori se ivea un prilej – chiar și cea mai obscură sărbătoare religioasă –, se refugia în templul familiei.

Muntele a murit în vara aceea, la vârsta de șaiszeci și opt de ani, după ce jucase rolul oaspetelui la prima *temae* oficiată în mod formal de Tai. Nu și-a putut ascunde lacrimile atunci când nepotul a amestecat ceaiul cu mânuțele lui și i-a așezat cu grijă bolul în față. A doua zi dimineața, Tai a urcat scările în goană și a intrat în cameră cu ochii mari de spaimă.

— Bunicul nu se trezește, a zis.

Yukako a coborât tremurând în camera de jos, a pus mâinile pe pieptul tatălui ei, a ținut o oglinjoară de argint în dreptul nasului dar, chiar în clipa când se ștergea la ochi cu mâneca, a anunțat că bătrânul trebuie că se înecase cu un os de pește. Era o minciună scornită ca să îl apere pe Tai de piaza-rea. Ca și ea, eu credeam că Muntele a murit ușurat când a văzut cât de priceput era nepotul său. Cred că a murit de bucurie.

Îmi pare rău că nu îmi amintesc ultimele cuvinte pe care mi le-a adresat. Cred că a ridicat pipa și mi-a făcut semn să o umplu. Era pipa mamei lui, căci după moartea ei se apucase de fumat. Avea o țeavă lungă și subțire, făcută dintr-un ac de porc spinos, cu monturi de alamă de care capul meu își aducea prea bine aminte. Cu toate că în ultima perioadă de viață îl văzusem cum îl pocnea pe Jiro peste degete cu evantaiul ca să îi corecteze mișcările, pe mine nu m-a lovit nici măcar o dată. Eram o unealtă folositoare și atât; nu meritam să mi se dea atenție.

20. 1877-1885

Tot așa cum o vijelie alungă norii de pe cer, moartea Muntelui l-a alungat pe Akio din altarul pe care i-l plăsmuise Yukako. După ce toată vara purtase pe ascuns roba de doliu, încântată

să își plângă singură de milă, în toamna aceea s-a îmbrăcat în doliu, cu un fel de solemnitate categorică și i-a îmbrăcat și pe băieți la fel. După ceremonia funerară l-a instalat pe Jiro în templul familiei ca să copieze sutre pentru sufletul Muntelui, timp în care ea a făcut zeci de vizite prietenilor familiei și foștilor învățăcei ca să le împărtășească trista veste. Tot atunci le-a făcut vizite și negustorilor ca să le ceară o amânare de o lună sau două a plății datoriilor, deja foarte vechi. A compus scrisori adresate unor cunoștințe mai îndepărtate ale Muntelui și, după ce l-a pus pe Jiro să le scrie, s-a apucat de curățenie în casă. A mutat lucrurile soțului ei din Pavilionul Copacului Răsucit în camera de lucru a tatălui ei de lângă grădină; lucrurile tatălui ei le-a mutat în pavilionul-magazie. Jiro s-a îndemnat și el la treabă și a cercetat singur pavilionul. A scos la lumină comorile a douăsprezece generații de maeștri ai ceaiului, încercând să găsească pergamente și boluri de ceai îndeajuns de valoroase cât să poată acoperi costurile funeraliilor, dar nu atât de prețioase încât să compromită onoarea familiei vânzându-le. După ce a terminat, a pus să se facă pungi de brocart pentru câteva obiecte vechi – între care și Inazuma, bolul de ceai al lui Rikyu pe care chiar el îl spărsese și îl reparase – dar nu a vândut nimic.

La început, Tai dormea ca și înainte în camera de lângă grădină, acum alături de tatăl lui în loc de bunicul lui. Dar după vreo săptămână s-a furișat sus, în camera lui Yukako și nu a mai vrut să se ducă jos.

— Domnișoară Ura, vrei să vezi ce se întâmplă? m-a rugat Yukako.

Vocea i se poticnea. La urma urmei, cu puțină vreme înainte, coborâse în camera de jos și îl găsisese pe tatăl ei mort. Am coborât scara pe întuneric și, când am pus piciorul pe *tatami*, am simțit sub tălpi, mai puternic decât de obicei, nervurile marginii de lemn și împletitura de orez. După cum mă așteptam, camera luminată de lună era goală. Lui Tai îi era frică să doarmă singur în camera unde murise bunicul lui.

În ultimii șase ani, Jiro își petrecuse mai toate nopțile aiurea. De ce era Yukako mirată? Din cauza băieților, mi-am dat seama atunci. Băieții nu știau. Din cele ce îmi spusese Inko, tații erau

acea care îi inițiau pe băieți în misterele lumii plutitoare, dar poate că nu de la vârsta de patru sau cinci ani.

— Eu zic să îl lași să doarmă aici astă-seară, i-am spus pe un ton ferm când m-am întors.

Auzisem la baie că, în cea mai mare parte a căsniciilor, soția aștepta trează toată noaptea până când soțul se întorcea din hoinăreală, ca să îl ajute să se schimbe și să îi încălzească apa. Sunt însă sigură că, în majoritatea căsniciilor, soțul nu ocolea *futon*-ul soției cu atâta încăpățănare ca Jiro. La început, Yukako nu arăta că ar avea cunoștință de escapadele nocturne ale soțului ei și nici nu îl izgonea pe Tai când venea să doarmă sus, în camera ei. Dar în toamna aceea, după sărbătoarea Șapte-Cinci-Trei, când Kenji a fost dus la templu, nu am avut decât vreo câteva nopți cum se cuvine, când amândoi băieții au dormit în camera de jos. (Îmi aduc aminte că eram răcită și mă simțeam atât de rău că nici măcar nu m-am putut bucura să fiu din nou singură cu Yukako, pentru prima oară după atâția ani.) După aceea, când amândoi băieții au început să vină pe furiș noaptea în camera ei, Yukako a renunțat să mai pretindă că îi trimite să doarmă cu tatăl lor. În schimb, în timp ce Jiro și băieții se îmbăiau seara, Yukako scotea unul din kimonourile elegante ale lui Jiro – din mătase grea, de culoare închisă, cu o căptușeală în culori extravagante – și lăsa alături un kimono de baie într-o legăturică. Dacă voia să se mai îmbăieze o dată înainte de culcare, nu avea decât să se ducă la baie din cartier.

Toată energia și-a consacrat-o creșterii și educării copiilor. I-a învățat să scrie, atât cât știa, apoi, fiindcă Jiro avea alte preocupări, a tocmnit un profesor ca să îi învețe caracterele chinezești pe care ea nu apucase să le învețe. Eu măcinam bețișgașe de tuș pentru profesor, desenam fiecare nou *kanji* cu degetul în apă și îi puneam pe băieți să mă ajute să citesc cu glas tare textele după fiecare lecție. În anul când am împlinit un an în plus față de cât avusese mama când murise, Yukako mi-a cerut să îi învăț pe băieți să vorbească cu străinii. M-am bucurat că aveam prilejul să îmi aud vocea vorbind limba Clarei Bernard. Numai că Jiro, atunci când și-a auzit fiii numărând în franceză și i-a

văzut scriind numerele în spirală, așa cum sunt așezate arondismentele din Paris, ne-a cerut să încetăm pe loc. Pe de altă parte, i-a îndemnat ca, după fiecare lecție de ceai făcută dimineața, să repete ceea ce învățaseră cu mama lor. Yukako a angajat și un profesor de muzică de la care să învețe cum să cânte la flautul lung de bambus, precum și un maestru în artele marțiale care să îi învețe cum să se lupte folosind un baston sau doar pumnii. Flautele de bambus, care serveau și drept toiege, erau folosite de călugării cerșetori atât ca să își câștige traiul cât și ca să își apere viața, ne-a spus Yukako, dar eu cred că, asemenea mie când auzeam vorbindu-se franțuzește, încerca un sentiment de bucurie amestecată cu amărăciune când îi auzea pe fiii ei cântând melodiile dragi fratelui ei.

Dar profesorii de muzică au un preț, la fel ca și plăcerile lumii plutitoare. Stipendiul venit de la împărat nu acoperea decât cele două lungi călătorii făcute anual la Tokio pentru a-i aduce mulțumiri. Este adevărat, taxele plătite de învățăcei ne ajungeau pentru hrană, dar nicidecum pentru datoriile care nu încetau să crească. Deși acum avea în sfârșit căderea de a da nume ustensilelor de ceai, Jiro nu avea bani ca să le cumpere. Era însă bine-venit de două ori pe an la atelierul Raku, unde simplul fapt că dădea un nume unui bol de ceai – fie că îl cumpăra sau nu – îi creștea valoarea. Jiro se mulțumea să caligrafieze nume pe cutii pentru tot felul de obiecte vechi, găsite în pavilionul-magazie, a căror poveste nu se mai știa. Adevărul este că și avea de unde alege. Chiar dacă puneai cap la cap adunările săptămânale, invitațiile de a oficia ceremonia ceaiului la sanctuare, temple și în casele negustorilor de curând îmbogățiți sau ale lacheilor de la curte, tot putea să treacă un an fără să folosească de două ori același bol de ceai.

Cele două elemente ale *chakai* – adunarea pentru ceai – care puteau fi contribuția directă a lui Jiro erau pergamentul atârnat în *tokonoma* – o plăcere pe care nu și-o permitea decât o dată pe an, fiindcă montarea pergamentului costa foarte mult – și spatula de ceai, a cărei fabricare nu costa mai nimic, mai ales dacă știai cum, așa cum fuseseră obișnuiți toți învățăceii Muntelui. Pe

deasupra, spatulele erau ambalate în tuburi ieftine de bambus, care parcă te îmbiau să caligrafiezi pe ele. În timpul fiecărei *chakai* era obligatoriu un moment când cineva examina spatula, întreba cum se numește și cine a făcut-o; Jiro avea atunci ocazia să iasă în evidență, să adauge ceva de la el – o vorbă de duh poate – acelui poem de imagini și gesturi care era ceremonia ceaiului.

Viața lui Jiro avea două laturi: pe de o parte datoria – nesuferitele călătorii la Tokio, lecțiile de dimineață cu tinerii învățăcei, lecțiile de seară cu învățăceii mai vechi pe care îi moștenise de la Munte (cu excepția consilierului Kato), ceremoniile ceaiului pe care le oficia pentru bani –, de cealaltă parte plăcerea – reuniunile *chakai* cu prietenii, mult așteptatele retrageri la Pavilionul Pinului Singuratic de la templul Sesshu-ju, vizitele de noapte în lumea plutitoare, după-amiezile consacrate caligrafiei și cioplitului în lemn. Îi plăcea să se plimbe agale prin grădinile vechilor temple sau să iscodească prin șantierelor de construcții, cum era cel de la casa de lemn și hârtie a consilierului Kato, pe care cele două doamne o demolaseră ca să ridice o școală din cărămidă. Se întorcea cu câteva bucăți de bambus pe care urma să le prelucraze – unele verzi, altele aurii, altele înnegrite de focul din vatră. Obiectele făcute de mâna lui nu păreau atât de solide ca acelea făcute de Akio, în schimb aveau o grație fermecătoare. Cel mai tare se mândrea cu o spatulă făcută dintr-o bucată veche de lemn de bambus, găurită de un gândac dedesubtul unui nod. Rezultatul a fost o spatulă fină, înnegrită de vreme, cu o gaură micuță chiar în mijlocul mânerului. Nu am mai văzut niciodată una care să îi semene.

Deși Jiro nu câștiga prea mulți bani, cel puțin se străduia să nu îi cheltuie pe ustensile de ceai. Iar cu trecerea anilor cheltuia din ce în ce mai puțin pe distracțiile nocturne. Parfumul subtil de rășină, folosit de gheșe, care se răspândea din cusăturile robelor lui atunci când le spălam, a fost încet-încet înlocuit de parfumuri mai tari dar mai ieftine, până când veșmintele lui au început să miroasă a alcool etilic și puțin chiar a urină și fiere. Mama lui Jiro se călugărise la templul familiei de lângă Al Treilea Pod și la baie se zvonea că din cauza ei rămăsese

peste noapte fără nici o lețcaie. Oamenii șopteau că, după ce fratele lui mai mare, Chugo, refuzase să îi mai plătească datoriile, lui Jiro îi fusese închisă ușa în nas la toate casele de toleranță, una după alta, până când s-a văzut nevoit să se mulțumească cu plăcerile pe care și le putea permite plătind la teighea din puținii bani pe care Yukako se îndura să i-i dea. Jiro nu i-a contestat niciodată dreptul de a ține băierile pungii. Cu toate că era fiu de negustor, catastifele familiei Shin îi păreau un fel de broderie complicată, ba, încă și mai rău, năclăită de sudoarea degetelor de femeie. Yukako însă, după atâția ani în care măcinase piatră de tuș pentru tatăl ei și notase tot ce îi spusese el, preluase pur și simplu socotelile din punctul unde le lăsase el.

Yukako ținea lecții în Camera Lungă doar atunci când soțul ei se retrăgea la templu, iar atunci preda doar acea *temae* cu măsuțe și taburete creată de tatăl ei, cea pe care Jiro refuza să o predea. De vreme ce Jiro ar fi acceptat mai degrabă să vadă o *geisha* într-o cameră de ceai decât un barbar, primise permisiunea soțului ei să învețe și cântărețele. Acestea se plictisiseră însă destul de repede de *temae* în stilul Shin, așa că Yukako câștiga bani învățându-le pe câteva femei creștine și doamne în vârstă din familia imperială, care preferaseră să rămână în Kyoto. Când băieții au crescut îndeajuns cât să poată lua lecții cu tatăl lor, eu am fost cea care o însoțea la lecții, unele ținute acasă la doamnele respective, altele în Baishian. Mă simțeam ciudat mergând în urma lui Yukako, ducând ustensilele pentru ceai tot așa cum înainte dusesem *shamisen*-ul. Făceam acum pe față ceea ce făcusem pe ascuns și pe jumătate în joacă acum mulți ani, când mergeam la Koito.

Coaforii întreprinzători, precum tatăl domnișoarei Miki, o duceau foarte bine, fiindcă un număr din ce în ce mai mare de bărbați începuseră să se pieptene în stil occidental. Așa se face că, atunci când băieții au făcut doisprezece și treisprezece ani, doar o minoritate excentrică, din care făcea parte și Jiro, mai purta coada legată în vârful capului. Așteptam vești despre verișoara lui Miki (sperând în zadar că se va fi întors la Tokio și astfel voi afla și ce mai face Inko), dar am aflat în schimb

că tatălui ei îi mergea atât de bine că o lăsase pe Miki să cumpere un aparat de fotografiat – incomod și fragil – pentru soțul-copil, Zoji al nostru, care se apucase să învețe de unul singur cum să facă portrete. Avea succes, fiindcă străzile erau pline de oameni care voiau să facă pe grozavii: bărbați purtând kimono și melon, kimono și pantofi de piele, kimono și umbrele occidentale – numite „umbrele-liliac” în japoneză, din cauză că erau negre și aveau spițele curbate –, jachete kimono, sandale de lemn și pantaloni occidentali; mai erau câte unii îmbrăcați din cap până în picioare în haine occidentale, iar străzile erau pline de scârțâitul progresului: cu toții, până și Bozu, grădinarul nostru, își aranjau pantofii occidentali așa încât să scârțâie cât mai tare.

Deși aproape nimeni nu își mai rădea sprâncenele și nu-și mai vopsea dinții în negru, veșmintele femeilor s-au schimbat mai puțin decât ale bărbaților, după cum remarcaseră Hazu și prietenele ei la baie. Una dintre acestea era domnișoara Ryu, nepoata lui Chio, care se căsătorise cu fiul unui împletitor de ață. Lăsând la o parte familiile „cu guler înalt”, doar două categorii de japoneze se îmbrăcau în veșminte occidentale: „oile”, sau amantele bărbaților albi (care, după câte se spunea în șoaptă la baia publică, mergeau *alături* de femeile lor! Le deschideau ușa! Le ajutau să se urce în *jinrikisha*!) și profesoarele, dar acestea erau doar rareori văzute pe stradă.

Cel mai mult atrăgeau privirile profesoarele angajate de cele două doamne americane ale consilierului Kato, a căror școală de cărămidă se înălța între casa noastră și zidul Palatului. Doamnele se numeau *sensei* Sutoku (domnișoara Starkweather), o femeie ciolănoasă, înaltă și slabă ca o tulpină de porumb, și *sensei* Pamari (domnișoara Parmalee), a cărei nefericită asemănare cu spițul nevricos pe care îl căra pretutindeni după ea într-un coș de nuiele cu capac era evidentă. Într-o japoneză șovăielnică, acestea opreau oamenii pe stradă și îi îndemneau să vină la biserică. Nu puțini erau cei care se duceau, mai ales tinerii care voiau să se uite mai bine la profesoare.

Domnișoara Starkweather și domnișoara Parmalee angajaseră câteva tinere japoneze care vorbeau englezește pe post de

profesoare. Le dăduseră să poarte haine vechi de-ale lor până când aveau să vină de la Kobe hainele făcute pe măsură. Bietele de ele, la început erau atât de dizgrațioase! Siluete neobișnuite, talia strânsă în corset, fusta umflată la spate cu o pernuță, pieptul bombat, mânecile strâmte și pălăriile bătătoare la ochi. Și nasturi, atâția nasturi! De cealaltă parte a peretelui băii l-am auzit pe fiul unui dulgher anunțând că profesoarele aveau paisprezece nasturi numai pe corset.

La început au venit la Școala Doamnelor Creștine doar o mână de elevi, dar cu timpul numărul lor a crescut. Îmi aduc aminte că mă uitam la fetele care veneau pe stradă câte două sau trei împreună. În mai puțin de zece ani erau vreo două sute. La fel ca restul tinerilor din Kyoto care priveau spre viitor, fetele purtau hainele occidentale pe care și le puteau permite: unele aveau pantofi de piele, altele – destul de multe – purtau cruciulițe de aur. Câte o fată ținea o umbrelă franțuzească, din cele cu volănașe, în loc de umbrela din hârtie cerată pe care o purtase în copilărie. Uneori vedeai, sub o mânecă de kimono ridicată, manșeta cu pliseuri a unei bluze occidentale. Pălăriile împodobite cu fructe sau flori invadau străzile. Ici-colo, o fată provenind dintr-o familie înstărită era îmbrăcată doar în haine occidentale. Cu timpul însă, cu toatele își aranjau părul la fel ca soția patronului școlii, nimeni alta decât prima elevă creștină a lui Yukako, doamna Kato. Cocul ei moale (nu își ungea părul cu ulei), prins în vârful capului, primise și un nume – *sokuhatsu*, cuvânt care evoca streășina lată a unui acoperiș, fiindcă „adăpostea” fața întocmai ca o streășină pornită din vârful capului.

Un alt obiect vestimentar care era foarte la modă în acei ani și care era purtat atât de femei cât și de bărbați, peste kimono sau peste costum, era un șal de lână, cadrilat, numit *ami* sau plasă, fiindcă liniile întretăiate semănau cu firele unei plase de pescuit. Consilierul Kato, cel care introdusese în armată uniforme în stil occidental imediat după revoluția Meiji, și-a pus amprenta asupra Școlii Doamnelor Creștine într-un mod mult mai evident decât ar fi putut-o face banii lui: a cerut ca toate elevele, indiferent dacă erau îmbrăcate în haine japoneze sau occidentale, să poarte un șal *ami* pe umeri cât erau la școală – de

voal în timpul verii și de lână iarna. Deși mai toate fetele purtau kimono, trebuie să recunosc că, atunci când apăreau zâmbitoare pe stradă, îndreptându-se cu pas grăbit spre școală, cu părul strâns în vârful capului și șalul fluturând în vânt, aveau o înfățișare cu adevărat modernă.

Nu o știam bine pe nici una dintre ele, probabil fiindcă Jiro trăgea sforile printre cunoștințele lui ca să îi pună bețe în roate consilierului Kato, pe de-o parte fiindcă îi era nesuferit și pe de altă parte fiindcă era împotriva ultimului proiect al acestuia. Entuziasmat de succesul Canalului Asaka din Tokio, Kato vorbea despre canale cu zelul celui proaspăt convertit și profita de poziția lui de consilier imperial ca să câștige adepți. Nu scăpa nici un prilej: primăvara, când prezenta dansurile publice ale gheișelor; vara, când deschidea procesiunea la Sărbătoarea Gion; toamna, când se adresa mulțimii venite să admire arțarii cu frunze multicolore, vorbea despre visul lui – un canal care să lege lacul Biwa de oraș. După cum spunea el, vom avea apă de băut mai curată și, prin urmare, mai puține boli; canalele mici și pâraiele vor avea apă tot anul și ne va fi mai ușor să stingem incendiile; vom avea un drum de apă ieftin și imposibil de la Osaka direct la orezul ieftin din Hikone și astfel nu vom mai fi atât de săraci. Kato adusese o echipă de specialiști în instalații hidraulice care să confirme că proiectul e viabil. Adusese de la Tokio un tânăr inginer premiat care făcuse deja planurile. Obținuse aproape toți banii trebuincioși de la guvernul Meiji. Acum repeta fără încetare că nu mai avea nevoie decât de sprijinul negustorilor din Kyoto. Deși oamenii cu dare de mână din Hikone, precum fățarnicul domn Noda, negustorul de orez care purta o figurină de os – *netsuke* – atârnată de un lanț de ceas occidental, erau nerăbdători să vadă canalul terminat, negustorii care erau prieteni cu Jiro îi ocoleau pe Kato și pe inginerul Tanabe, arătându-se bănuitori, promițând să examineze cererea lui dar, de fapt, așteptând să vadă ce fac ceilalți. În consecință, cele mai multe dintre elevele care veneau la Școala Doamnelor Creștine erau fiicele persoanelor oficiale, așa cum era Kato însuși. Negustorii erau mai dispuși să angajeze

profesoarele pentru lecții particulare decât să își trimită fetele la școala americanilor.

De exemplu Shige, negustorul de mătăsuri, cel căruia îi spuneam Ursul atunci când atât el, cât și Jiro erau învățăceii Muntelui, angajase o profesoară de pian de la Școala Doamnelor ca să vină acasă și să predea lecții fetelor lui, dar s-a dat peste cap ca să afle dacă Yukako ar putea să-i dea lecții de ceai soției lui. De-a lungul vremii văzusem diferite profesoare intrând sau ieșind din casa lui Shige, și Yukako se uitase cu atenție la veșmintele lor occidentale. Cele care erau franțuzoaice sau englezoaice se îmbrăcaseră așa de la început, dar acum chiar și japonezele care dădeau lecții de muzică sau de dans se îmbrăcau în stil occidental. Chio, acum căruntă dar la fel de viguroasă, aflase cu uimire la baie cu cât erau mai bine plătite decât Yukako japonezele care purtau haine occidentale și cu cât erau mai bine plătite franțuzoaicele și englezoaicele decât toate celelalte.

Într-o dimineață de primăvară din al optsprezecelea an Meiji i-am împărtășit cele aflate lui Yukako. Era luna în care l-am dus pe Tai la templu ca să ne rugăm pentru înțelepciune în cel de-al treisprezecelea an al vieții lui. Jiro era plecat la Tokio ca să aducă ofranda de ceai împăratului. Yukako era aplecată deasupra catastifului cu socoteli și s-a încruntat ascultându-mă. Știam că e atentă la ce îi spun după felul cum ținea pensula plină de tuș deasupra călimării, ca să nu păteze pagina.

— Interesant, a zis ea.

21. 1885

Cam la o săptămână după ce Chio ne adusese această veste, când ne-am dus cu băieții să vedem piesele care se jucau primăvara la templu, Yukako s-a întors acasă fără noi, plângându-se că o doare stomacul. În seara aceea m-a privit, mulțumită de sine, și mi-a zis:

— Măine, când mergem la familia Shige pentru lecție, să te îmbraci cu rochia occidentală pe care ai purtat-o la Expoziție.

A doua zi dimineața o așteptam pe Yukako la poartă. Mă simțeam greoaie și neîndemânatică în rochia de copil mare și mi se părea că toate privirile se întorc spre mine. Chiar atunci am văzut o doamnă occidentală, adăpostită sub umbrelă, care ieșea din casa noastră. Precis că era o misionară, judecând după siluetă și mersul iute. Mi s-a oprit inima în piept de frică. Parcă nu trecuse nici o zi: eram tot cea de atunci, o pisică vagaboandă care se ferea din calea călugărițelor.

Dar felul în care mergea... oare nu se simțea bine? Ori poate era beată? Atunci a lăsat umbrela jos. Era Yukako.

— Îmi vine bine, nu?

— Ce e cu tine?

Îmbrăcată în haine occidentale și pieptănată în stil japonez, Yukako îmi zâmbea triumfătoare.

— Am cumpărat-o de la sora inginerului Tanabe. Ea ține lecții la Școala Doamnelor. Este exact pe măsura mea.

— Când ai cumpărat-o? am întrebat eu uimită.

— Ieri, cât ați stat voi să vedeți piesa.

Nu îmi venea să cred:

— Cum adică, te-ai dus la ea și ai cumpărat rochia de pe ea?

— Nu cea pe care o purta, cealaltă. Închipuiește-ți, moda occidentală se schimbă în fiecare anotimp. Acum domnișoara Tanabe poate să își cumpere o rochie nouă. Ei, ce zici?

— Păi...

— Chiar i-am plătit o sumă foarte mare. Dar voi recupera banii repede, dacă mă târguiesc cu învățăceii.

— Hai înapoi în casă. Cred că unele copci nu sunt bine potrivite.

În vestibul i-am legat din nou șireturile și i-am potrivit rochia până când a arătat acceptabil. Tot nu îmi venea să cred că trecuse printr-o astfel de aventură fără mine. Adevărul este că arăta de-a dreptul ciudat – o femeie ca un băț îmbrăcată într-o rochie strânsă pe talie. Lucrul și mai uimitor însă era că nu o mai recunoșteam – parcă era altcineva.

— Te-aș fi ajutat să o duci acasă, i-am spus cu voce gătuită când am ieșit din nou afară.

— Ar fi fost mai bine, a recunoscut ea. Mi se părea că toată lumea se uită la mine când veneam spre casă. Mi-am pus șalul ei pe umeri, ca să nu fiu recunoscută de la prima privire.

Mergând împiedicată în pantofii de piele, Yukako se tot uita înapoi la crețurile fustei, uimită și neîncrezătoare. S-a chinuit să meargă cât putea de bine încolo și înapoi, pe ulița pietruită. Era ca un bărbat îmbrăcat într-o rochie.

— E puțin cam strâmtă, nu crezi? a întrebat voioasă, amuzată de imaginea pe care și-o făcuse despre ea însăși.

În acea clipă răsul i-a înghețat pe buze.

M-am întors ca să văd ce s-a întâmplat. La poartă era un bărbat. A privit-o atent pe Yukako; dacă s-a mirat de felul cum era îmbrăcată, atunci nu a lăsat să se vadă nimic pe fața lui. Yukako s-a speriat. Când bărbatul i-a dat o cutie cu un pergament, învelită în brocart, i-am urmărit privirea; omului îi lipsea vârful celui de-al patrulea deget, cel pe care îl numim degetul tămăduitor, cel folosit pentru a încerca prafurile și a întinde alifiile. Bărbatul era îmbrăcat într-un kimono curat, a făcut o plecăciune adâncă și a vorbit cu umilință, cerându-și iertare că tulbură pacea casei noastre. Yukako tremura ușor când a luat cutia, cu ochii la degetul bont și la brațul dezgolit pe care se vedea un desen cu roșu și verde. Un tatuaj!

Yukako a dat să bage pergamentul în mâneca kimonoului pe care nu îl purta, s-a oprit, și-a stăpânit tremurul și a făcut o plecăciune atunci când bărbatul a plecat. A plecat într-o *jirikisha* elegantă, pe care erau pictate flori și fete frumoase, ale căror kimonouri suprapuse întreceau în splendoare florile de cireș de deasupra.

— Oricine poate avea un accident, a spus Yukako pe gânduri, atingându-și cel de-al patrulea deget.

— Dar puțini sunt cei care au și degete lipsă și tatuaje, am răspuns și m-am cutremurat. (Nu văzusem niciodată un ucigaș plătit, dar cine nu auzise de ei?)

— Să nu mai spui cuvântul acela! a zis Yukako șuierat.

— Tatuaj?

— Taci odată!

Nu am deschis mesajul decât mult mai târziu, după ce Yukako se târguise și obținuse mai mulți bani de la nevasta Ursului și se îmbrăcase în kimonoul de toată ziua. Ne-am retras în Baishian, luând cu noi pergamentul misterios. Nu era propriu-zis o scrisoare, ci doar trei rânduri de semne, scrise destul de limpede ca să poată fi înțelese de o femeie și însoțite de *kana* fonetice, lămuritoare. O dată – întâi august, cam patru luni de acum încolo. Un loc – biroul de închiriere a gheișelor din Pontocho. Și o sumă de bani – o cifră foarte mare, față de care suplimentul obținut de la Shige părea caraghios.

Când Yukako a deschis cutia, din ea a căzut o punguță de brocart, un talisman purtător de noroc de la templu. Mamele nu scăpau nici un prilej să cumpere punguțe din acestea pentru căminele și copiii lor: pentru ca o călătorie să se desfășoare cu bine, pentru ca o afacere să reușească, pentru ca o căsătorie să fie fericită. Am ridicat punguța; era brodată cu caractere pe care le recunoșteam, dar ceea ce m-a izbit a fost mirosul. Era parfumul subtil pe care îl răspândeau robele lui Jiro după nopțile petrecute în oraș, până când fratele lui a încetat să îi mai achite notele de plată. I-am întins punguța lui Yukako, ea a inspirat parfumul și a încuviințat din cap, abătută. Apoi s-a uitat la acele *kanji* care mie îmi păreau atât de cunoscute, a făcut ochii mari și fața i s-a crispat. Atunci mi-am amintit: văzusem sute de asemenea punguțe, brodate cu exact aceleași caractere, în ziua când l-am dus pe Tai la templu împreună cu alți copii de vârsta lui. Trimiterea talismanului era o aluzie la protecția de care ar putea avea nevoie băiatul. Cu alte cuvinte, bărbatul cu tatuajul nu s-ar fi dat înapoi de la nimic ca să îl determine pe Jiro să își plătească datoriile. Yukako a scăpat punguța din mână, îngrozită. *Cum de îndrăznesc să îmi amenințe fiul?*

În noaptea aceea s-a mai abătut o nenorocire asupra casei noastre. Matsu, soțul lui Chio, care trecuse bine de șaptezeci de ani, și-a încheștat pieptul cu mâinile și s-a oprit din respirat două minute bune. Nu a murit, dar când a deschis ochii a doua zi nu mai recunoștea pe nimeni. Strângea din mâini inconștient, parcă voind să rupă bucăți de mangal, să frământa bucățele de cărbune și ierburi de mare ca să facă cocoloașe pentru ars. De

vorbit nu mai putea însă vorbi și nici nu mai știa cum să mănuiască unelte. De dimineața până seara stătea lângă foc, privind fix peretele din fața lui.

În săptămâna aceea ne-am dus la templu în fiecare zi și ne-am rugat pentru sănătatea lui Tai. Până atunci nu băgasem de seamă că Benten-*sama*, zeița aleasă de Yukako drept patroană, nu avea doar instrumente muzicale în multe din mâini, ci și săbii și săgeți. La una din statui, fața buclătată, de obicei blândă, afișa un rânjet victorios. Yukako și-a mutat culcușul în locul meu, în dreptul ușii, unde era curent noaptea, ca să poată fi o pavăză între fiii ei și primejdie. Ne-am rugat și ca Matsu să își recapete mințile. Deoarece Bozo grădinarul lucrase ani de zile sub îndrumarea lui Matsu, Yukako l-a rugat să îi țină locul bătrânului și a asigurat-o pe Chio că nu avea de gând să îl dea afară pe Matsu. Dar cel mai tare ne-am rugat să facem rost de bani.

După cinci zile în care nu s-a oprit din rugăciuni decât ca să dea lecții îmbrăcată în rochia ei occidentală, Yukako a trecut la fapte. Mai întâi a întins pe jos toate kimonourile, așa cum făcuse atunci când nenorocirea lovise pentru prima oară familia Shin. Chiar când pune deoparte superbe kimonouri de brocart pe care ea și apoi eu le purtasem în copilărie, am auzit-o pe Kuga tropăind pe scări; venea cu o scrisoare lăsată de doi vizitatori care trecuseră pe la noi.

Yukako a desfăcut nerăbdătoare a doua scrisoare venită pe neașteptate în luna aceea, de această dată adresată maestrului de ceai. Am văzut-o pe Yukako destinzându-se când a citit-o. În vara aceea orașul urma să găzduiască o nouă Expoziție, după strălucitoarea Sărbătoare Gion din luna iulie. Ar dori familia Shin să fie iarăși prezentă?

Yukako a scris pe loc răspunsul, cu mână sigură, și l-a „semnat” cu sigiliul pătrat de jad al soțului ei. Maestrul va fi încântat să ia parte la educarea barbarilor în spiritul victoriilor culturale ale Japoniei și este gata să își ofere timpul – plus o neprețuită cutie pentru ceai gros din vremea lui Rikyu – contra unei sume neînsemnate. Iar aici, Yukako a scris cifra enormă din mesajul adus de bărbatul tatuat.

Plină de speranță, Yukako a continuat să dea lecții doamnelor acasă la ele. Călătoria lui Jiro în capitală era programată după încheierea anului pentru învățăceii vechi și înainte de începerea lecțiilor cu cei noi. Yukako însă nu își vedea capul de treabă fiindcă îl pregătea pe băiatul cel mare pentru îndatoririle care reveneau în mod normal capului familiei: spălarea lui Buddha din templul familiei cu ceai de hortensie, organizarea unor plimbări pentru admirarea florilor și a unor ofrande în amintirea protectorilor importanți. Fiindcă Jiro era plecat, mi s-a dat voie să merg în urma lui Yukako și a băieților când au făcut pelerinajul anual la templul Sesshu-ji, unde familia a făcut o ofrandă de ceai la Pavilionul Pinului Singuratic pentru a comemora construirea acesteia cu trei sute de ani în urmă. Fiindcă de obicei ofranda era făcută de Jiro sau de tatăl lui Yukako, acum era prima oară că ea vedea bătrânul templu și grădina, mărginită de un gard de piatră care abia se mai ținea. Deși călугării făceau curat zilnic, Pinul Singuratic – o casă odată arătoasă, de patru rogojini și jumătate, cu o fereastră mare, rotundă – nu mai era de mult *wabi*, ci de-a dreptul dărăpănată: pereții de hârtie erau sfâșiați și peticiți la nimereală, *tatami* era îngălbenit de vreme, acoperișul de stuf chelise de-a binelea. Tai s-a descurcat de minune; sigur pe el, a adus ofranda de ceai strămoșilor în timp ce Yukako, încercând să rămână demnă, și-a scos din păr un gândac mare, căzut din acoperișul de stuf. Îmi dădeam seama că încerca un fel de satisfacție răutăcioasă văzând paragina aceea: soțul ei hoinar nu își cheltuia chiar toți banii aici. Mie îmi fuseseră încredințate ustensilele pentru ceai iar Aki, nepoata lui Matsu în vârstă de șapte ani, ducea mangalul pentru ceremonia ceaiului, făcut din ultimele bucăți de stejar, tăiate exact de lungimea convenită. La apusul soarelui, când ne îndreptam spre casă, l-am auzit pe Tai spunându-i fratelui său:

— Anul viitor vei fi tu gazda, bine?

Băieții, înalți și mlădioși ca părinții lor, erau rași în cap, asemenea celorlalți învățăcei, și purtau fâșii de pânză albă înfășurate pe frunte, ca să se vadă că sunt pelerini. Kenji prinsese o libelulă într-un laț de mătase atunci când ne oprisem la un templu ca

să mâncăm și să bem apă de la un izvor. Acum, ascultându-l pe fratele lui, a dat drumul insectei.

— Nu vorbi așa, a zis.

Era un băiat atât de frumos că toată lumea vorbea de el. Era chiar mai frumos decât băieții aleși ca să meargă cu carele alegorice la Sărbătoarea Gion. Aki s-a întins să prindă libelula care se înălța în aer. Yukako își admira fiii cu respirația tăiată.

— Dar vei fi destul de mare. De ce să nu fii gazdă? insistă Kai.

Kenji și-a ferit privirea, și-a prins mâinile la spate, s-a întins.

— Nu îți voi lua locul decât dacă mori, a răspuns cu simplitate.

Yukako a tresărit de parcă o izbise ceva. Kenji a continuat să explice.

— Când vei fi maestru de ceai, vreau să fiu primul tău învățăcel. Iar când vei avea un fiu, vreau să îl învăț tot ceea ce știi. Asta e. Vreau să fiu doar fratele tău mai mic, a încheiat el.

— Dar chiar ești fratele meu mai mic, *baka*, i-a răspuns Tai, oarecum stânjenit de sinceritatea lui Kenji.

— Ba tu ești *baka*, a zis Kenji pe un ton împăciuitoare.

Eu mă întrebam dacă toți băieții care aveau un tată erau atât de siguri de ei ca aceștia doi.

Aprilie era anotimpul pieselor de teatru și al pantomimelor la Templul Mibu. Seara, băieții se prefăceau că sunt samurai, la fel cu cei interpretați de actori: făceau niște strâmbături hidoase și se băteau cu flautele de lemn în chip de săbii. Întocmai cum făcuseră Hiroshi și Nao înaintea lor, mi-a povestit Yukako, Tai și Kenji au scotocit prin casă și au scos *hakama* Muntelui de pe unde era pusă bine. *Hakama* era fusta-pantaloni plisată pe care o purtau pe vremuri doar samurailor iar acum doar actorii care jucau roluri de samurai și, pe lângă aceștia, de băieții care se jucau de-a actorii ce interpretau roluri de samurai.

Cu un an înainte li se dăduse voie să meargă singuri la teatru și să mănânce cartofi dulci copti și turtițe de orez fripte pe grătar. În acest an însă, Yukako a ținut foarte mult ca ei să nu mănânce decât mâncare de acasă și, pretinzând că le face o favoare servitorilor, a hotărât ca cel puțin doi dintre noi să fie

cu ei tot timpul și să purtăm asupra noastră niște cuțite mici, dar foarte ascuțite.

Într-o zi când băieții erau la teatru, veneam acasă cu Yukako după lecția ținută la familia Shige. Nici acum nu mă obișnuisem cu imaginea lui Yukako, îmbrăcată în fustă înfioată, strânsă în corsajul cu mulți nasturi, care descoperea un fel nou de a-și mișca trupul. Cât despre mine, eu mă simțeam tot ca un mășcărici în veșmintele occidentale și răsuflam ușurată când intram pe poartă. Astăzi însă, o siluetă bine cunoscută ne ținea calea.

— Preacinstitul meu stăpân, a zis Jiro sarcastic. Te-am așteptat noapte și zi. Când nu m-am rugat să te întorci cu bine, am măcinat orez cu mâna mea ca să fac făină din cea mai fină.

O clipă am rețrăit o altă întâlnire, pe un alt drum. Mi-am adus aminte cum a lovit-o pe Yukako tatăl ei, în fața casei lui Koito. Am ridicat privirea spre ea, cu inima bătând să îmi spargă pieptul. Am văzut atunci pe fața ei toată frica și mânia, toată amărăciunea care o otrăvise de când se oprise la poartă omul cu tatuaj. Pe lângă ea, ranchiuna lui Jiro era un moft, o bagatelă. Yukako și-a scos încet mânușile lungi de piele albă și a rămas nemișcată, cu ochii la soțul ei, la capul lui țuguat, la sprâncenele stufoase.

— Să îți pregătesc baia, stăpâne? a întrebat cu răceală.

Pregătirea băii cădea de obicei în sarcina lui Bozu sau Chio.

— Da, chiar aș vrea, a zis el.

Asta a și făcut. Am desfăcut copcile și șnururile rochiei pe care o purta. Ne-am pus repede câte un kimono, după care eu am adus cărbunii iar Yukako a suflat în tăciuni până când s-au aprins din nou. Am cărat nenumărate găleți de apă, timp în care Jiro a tras un pui de somn. Când s-a trezit a venit să se uite cum muncim, bucuros că Yukako își ispășea vina. Cât s-a înfierbântat apa s-a frecat bine cu punguța de tărățe, până și între degetele mâinilor, s-a săpunit pe spate și după urechi. A tresărit atunci când Yukako l-a atins ca să îl spele pe spate. După ce s-a clătit îndelung cu apă rece, Jiro s-a întins în baia fierbinte și a luat-o pe Yukako la întrebări.

— Nici nu te-aș fi recunoscut dacă servitorii nu ar fi vorbit despre asta. (Aici a aruncat o privire spre mine.) Tu și „fata

în casă” – a spus cuvintele englezești de parcă ar fi scuipat – *reidizu meido*¹. Ce să le spun oaspeților mei când mă întreabă de ce soția mea se preumblă prin oraș îmbrăcată ca o târfă occidentală?

— Spune-le să se uite în jur și să înțeleagă singuri, i-a răspuns Yukako. Așa se îmbracă profesoarele. Nu se poate să nu le fi văzut la Școala Doamnelor.

— Știu locuri mai interesante unde să mă duc.

— Da, cred că știi, i-a răspuns ea cu voce acră. Cât despre domnișoara Ura, cum de nu înțelegi? E umilitor să vezi doamnele străine umblând însoțite de servitori japonezi și băieți cu *jirrikisha*. Ne-am îmbrăcat amândouă așa fiindcă vreau să câștig tot atât cât profesoarele străine.

Jiro a încrucișat brațele peste pieptul gol și a pufnit disprețuitor:

— Știi că mi-am petrecut două săptămâni la Edo auzind aceleași bazaconii zi de zi? Prim-ministrul – vorbea de Ito, bărbatul a cărui amantă *geisha* venise după el tocmai din Gion – a turnat râuri de aur într-un pavilion numit „Cerbul care mugește”, unde domnii și doamnele învață să danseze și să mănânce la fel ca barbarii, ca să îi facă să schimbe tratatele în favoarea noastră. Își taie fiecare o halcă de carne, întocmai ca măcelarii, și behăie unul către altul cât de gustoasă este. Fiindcă nu sunt îndeajuns de multe soții care doresc să danseze, aduc târfe ca să îi păcălească pe musafirii străini.

Auzindu-l, Yukako a ridicat din sprânceană, dar Jiro a continuat să blesteme *gorufu*, *tenisu*² și alte jocuri occidentale la care fusese obligat să asiste, improșcând un șuvoi de ocări. Era întins în baie, în timp ce Yukako stătea în picioare, gata să îl servească, așa că era nevoit să își sucească gâtul ca să o vadă.

— Ai face bine să îți scoți din cap prostiile astea despre barbari înainte să înceapă a doua *Eppo* la vară, a zis Yukako. Le vei prezenta din nou ceremonia ceaiului.

1 *Lady's maid* (engl.).

2 *Golf, tennis* – golf, tenis (engl.).

— Ce ? a bolborosit Jiro, a apucat-o de încheietura mâinii și a tras-o atât de violent că Yukako a fost cât pe ce să cadă în vană.

— Azi-dimineață au acceptat condițiile pe care le-ai pus. Plătesc bine, a zis Yukako. Iar noi avem datorii.

Pe fața ei am citit cuvintele nerostite: *Tu* ai datorii.

Jiro și-a dat și el seama și i-a eliberat încheietura. Rămăsese fără grai.

— Vrei să merg în locul tău ? s-a oferit Yukako acum vorbind cu blândețe. Străinii oricum nu au habar, iar oamenii de aici vor ști care este părerea ta. (Jiro a înclinat abia vizibil din cap și Yukako a prins curaj.) Orașul e plin de oameni care te-ar lăuda că iei aurul barbarilor și îi faci de rușine în același timp.

Jiro a dat iarăși din cap și am înțeles că nu era recunoscător, ci dezgustat.

— Atunci așa rămâne, a încheiat el.

Până în primăvara aceea, Jiro se mărginise să ocolească patul soției lui. Acum a mers însă mult mai departe: ștergea în mod ostentativ locul unde mâinile ei atinseseră tava cu micul dejun și insista ca servitorii, cu excepția mea, să îi pregătească lucrurile seara. Bineînțeles, nu se bizuia pe gusturile lor când era vorba de îmbrăcăminte, așa încât Yukako avea dubla sarcină de a alege robele și de a le supraveghea pe celelalte femei când le aranjau. Asta n-ar fi fost nimic, dar a sabotat intenția lui Yukako de a folosi banii luați de la Expoziție ca să plătească datoriile. Într-o zi, cam la o săptămână după una din vizitele pe care Jiro le făcea de două ori pe an la atelierul Raku, Yukako a primit altă notă de plată cu o sumă amețitoare – de această dată de la moștenitorul lui Chojiro.

— Astă-seară are loc *chakai* de lună plină, a zis Yukako, ținând nota de plată cu două degete și cu mâna întinsă, cât mai departe de ea, de parcă ar fi putut-o murdări. Poate vom găsi un răspuns acolo.

— Voi încerca, am zis și am făcut o plecăciune.

La treisprezece ani după prima *chakai* al lui Jiro în Muin, pavilionul pătrat în care Muntele îl muștrase întâia oară și unde

Yukako, purtându-și fiul în pântec, adusese pentru prima oară mâncare la cererea lui, tocmai acel fiu, Tai, aranja în fața oaspeților tatălui său bolurile cu pește fiert înăbușit. Jiro, acum în vârstă de treizeci și ceva de ani, pierduse nervozitatea nestăpânită a primei lui *chakai*, dar nici măcar acum nu își putea ascunde un fel de neliniște pornită din dorința de a fi admirat.

Mi-am dat imediat seama că într-adevăr câștigase admirația principalului său musafir, Shige, neguțătorul de mătăsuri. O văzusem pe soția lui la lecții, dar pe Urs nu îl mai văzusem din al cincilea an Meiji, unul dintre miile de oameni veniți la Expo. Știam că Shige vede cât de bine seamănă Tai cu tatăl lui, că putea „citi” modelul ales cu mare grijă pentru *obi*-ul îngust al lui Tai. Asemănător cu modelul cadrilat alb cu negru care se purtase la Edo cu o generație în urmă, pe *obi* alternau dreptunghiuri albastru închis și gri; în dreptunghiurile albastre era țesut cu fir de aur un discret model floral. Florile abia vizibile sugerau, în cel mai delicat și cuviincios mod cu putință, că, dacă fiii de negustori precum Jiro și Shige ar fi purtat o astfel de țesătură când erau de vârsta lui Tai, și-ar fi atras pedeapsa cu moartea. Deși ramura verde de cireș, pe care cădeau razele lunii, plângea pierderea bobocilor de floare, a samurailor, a vremurilor apuse, simpla prezență a acestui băiat era o victorie pentru Jiro și oaspeții lui, care își găsiseră norocul în această lume nouă.

După treisprezece ani, din care jumătate fusese la cheremul tatălui adoptiv, iar în cealaltă jumătate nu își refuzase nimic, până la cele mai josnice plăceri, Jiro a pus lângă ușa camerei de ceai o cutie nouă de pin, pe care era caligrafiat un nume nou. Am recunoscut caracterul *kanji* însemnând *primăvară*. Dedesubt mai erau două: *ploaie*, o fereastră stilizată, cu oblonul de bambus ridicat, prin care se vedea o furtună stilizată – patru linii diagonale – și *câmp*, un pătrat împărțit în alte patru cu o cruce. Primăvară Ploaie Câmp. Avea un sens: așa cum mugurii deveneau copaci înverziți, Tai venise să se alăture tatălui său în camera de ceai. Mi s-a încălzit inima gândindu-mă la Jiro, pe care nu fusesem niciodată supărată de-a binelea. Pe de altă parte, muream de curiozitate să deschid cutia și să arunc o privire la bolul de ceai pentru care ne adusese la sapă de lemn.

La început, când m-am aplecat să mă uit în cameră, l-am auzit pe oaspetele de onoare sorbind *macha* cu încântare, dar nu am putut vedea bolul de ceai.

— Shunrai, TUNET de Primăvară, a declarat Jiro când a fost întrebat cum se numește bolul de ceai, apoi a adăugat că l-a ales dintre toate bolurile făcute în acel sezon de moștenitorul lui Chojiro.

— Poate Kaminari ar fi un nume mai bun, a zis Shige, arătând cu capul spre frunzele de cireș. Ce voia să spună? Vorbea cu un fel de asprime lipsită de un motiv anume, așa cum vorbeau oamenii când erau într-o dispoziție lirică, dar cuvintele erau cum nu se poate mai prost alese. Eu nu uitasem niciodată prima *chakai* a lui Jiro, când dăduse un nume bolului reparat, cel care aparținuse lui Rikyu. Se va îmbufna și de această dată? Se va lua la harță cu oaspetele? Îl va pune pe Urs la locul lui cu o remarcă tăioasă?

Jiro a dat totuși un răspuns evaziv:

— Așa zici?

Kaminari, Kaminari, repetam eu în minte, căutând un înțeles. A, da! Era un cuvânt care însemna tot TUNET! Eu citisem *Ploaie* și *Câmp* separat, pe când ele, luate împreună, formau cuvântul *TUNET*.

Kaminari în loc de Shunrai, TUNET în loc de TUNET de Primăvară, frunze de cireș în loc de muguri de cireș. Nu cred că există oameni mai chițibușari, mai puși pe despicat firul în patru, decât adepții ceremoniei ceaiului, mă gândeam eu trăgând cu ochiul prin gaura din peretele de hârtie, pe care o făcusem cu treisprezece ani în urmă.

Am văzut delicatele frunze de cireș, sclipirile bucățelelor de mică în lutul pereților. Am văzut o rază de lună pe ceramica neagră, lucioasă ca ochiul unui animal și abia mi-am stăpânit o exclamație. Oare moștenitorul lui Chojiro știa că face nu o copie, ci un bol straniu de asemănător cu cel pe care Jiro îl spărsese cu atâția ani în urmă?

L-am auzit pe Shige oftând din rărunchi.

— Eram de față la acea lecție, a murmurat.

Vasăzică văzuse și el cum se spărsese bolul. În mâinile îndemnatice ale lui Shige am văzut lucind același bol negru, solemn și asimetric la care îmi rămăseseră ochii cu mulți ani în urmă. Parcă nu fusese niciodată spart, nici reparat, ci doar scuipat afară din pământul vulcanic, neatins.

Negustorul a pus jos bolul după o îndelungă tăcere.

— Când va auzi fratele tău de acest bol, va fi invidios, a zis el.

Era o aluzie atât la gustul rafinat al lui Chugo, care colecționa boluri de ceai, cât și la imensa lui avere.

— Așa crezi? a repetat Jiro încântat de el însuși. Poate că vă voi pregăti amândurora ceai în acest bol cândva.

Încălcând o regulă pe care devenise un obicei să o încalci, Ursul a adus vorba despre lucruri fără legătură cu camera de ceai.

— Ți-a mai spus ceva în ultima vreme despre canalul consilierului Kato? a întrebat.

— Țărănoiul acela ți-a propus să investești în canal? a chicotit Jiro.

— Am de gând să procedez la fel ca fratele tău, indiferent ce hotărăște, a spus Shige.

Ceilalți musafiri au încuviințat dând cu înțelepciune din cap. Consilierul Kato îi ceruse de curând lui Okura Chugo mai mulți bani decât toți ceilalți negustori din Kyoto la un loc.

— Sunt sigur că îi va râde în nas, a zis Jiro.

— Tot vorbește despre războaiele de țesut din Franța, care sunt puse în mișcare de puterea apei. Îți poți închipui așa ceva?

— Habar nu are de meseria ta, dar te sfătuiește ce războaie să cumperi, s-a strâmbat Jiro.

— Spune tot felul de lucruri năstrușnice, dar vorbește convingător, a zis Shige.

— *Un.* Dacă fratele meu vrea să își cheltuie banii pe Kyoto, a continuat Jiro, folosind cuvântul pe care îl disprețuia în loc de Miyako, pe care îl prefera, eu am o idee mai bună.

— Într-adevăr?

— Oriunde te uiți, frumoasele case vechi sunt dărâmate și în locul lor sunt clădite cutii de cărămidă, a oftat Jiro. Școala lui Kato și multe altele.

— Adevărat, i-a întărit Shige spusele.

— În spatele acelei case era pe vremuri o casă splendidă, de patru rogojini și jumătate, numită Copacul Lunii Noi. Acum... casa, grădina, duse sunt. Pesemne că fetele cos steaguri americane chiar pe locul unde se ridica pavilionul. (Jiro s-a oprit o clipă, dus pe gânduri.) Aș vrea să te invit la Pavilionul Pinului Singuratic odată, a zis.

— Pinul Singuratic... a murmurat Ursul cu nostalgie.

— S-a păraginit față de cum era când eram noi învățăcei. Ce mi-aș dori eu, a continuat Jiro, ar fi să am un fond ca să repar Pinul Singuratic și să cumpăr pavilioane de ceai așa cum sunt, până nu vine cineva și le dărâmă. Le-aș muta la Sesshu-ju și orașul Kyoto ar putea câștiga bani din vânzarea biletelor. Este contrar scopului unui pavilion de ceai, desigur, dar ar atrage oamenii cu bun gust și posibilități mai mult decât orice Eppo.

— Un loc al locurilor unde să te retragi. O sihăstrie a sihăstriilor. Ești cu adevărat un poet, prietene, a zis Shige și a făcut o plecăciune. Îmi aduci aminte ce lucruri sunt mai prețioase decât toate.

Spunând acestea, a ridicat încă o dată bolul rotund și întunecat și l-a pus jos, despărțindu-se de el cu o plecăciune adâncă. Bolul primitiv, greoi, pulsa ca nisipul negru lovit de fulger. De unde mă aflam, în spatele peretelui, am făcut și eu o plecăciune, copleșită de admirație și de teamă în același timp.

În noaptea aceea, mult după ce Shige și prietenii lui pleaseră, m-am furișat în *mizuya* unde bolul fusese pus la uscat pe un raft. L-am pus pe Shunrai în cutia de lemn și m-am dus să îl vadă Yukako.

— Uite de ce am primit nota de plată de la atelierul Raku, i-am spus și am scos bolul din cutie.

L-am cercetat împreună pe verandă, în timp ce băieții dormeau înăuntru.

— Îmi dau seama de ce a trebuit să îl cumpere, a spus ea în șoaptă, cu blândețe neașteptată.

Când i-am povestit despre visurile lui Jiro a dat din cap, crispată dar înduioșată. A învârtit bolul în mâinile ei frumoase

și, fără să își dea seama, a făcut, la fel ca noi toți, o plecăciune în fața maestrului olar.

A doua zi dimineața, după ce a adus farfuriile cu micul dejun, Yukako a mai pus o tavă în fața bărbatului ei. Am văzut cutia de pin și o hârtie despăturită: chitanța primită de la moștenitorul lui Chojiro. Yukako a întrebat umil, și nu era nici o umbră de reproș în vocea ei:

— Să mă duc să îl rog să ne mai amâne câteva luni?

— Dacă ții neapărat, a ridicat Jiro din umeri, dar se vedea că e încordat.

Deși nerostită, repulsia față de neceruta ofertă de ajutor a lui Yukako, față de expoziții și străinii ai căror bani avea să îi primească peste câteva luni, era evidentă. Când Yukako s-a ridicat, cu nările fremătând de disperare, Jiro a urmărit-o cu privirea și i-a văzut pe cei doi băieți cum, în sinea lor, se trăgeau înapoi din fața lui.

— Dar vei vedea că nu e nevoie să te amesteci, a adăugat cu vocea sugrumată.

Vocea moștenitorului lui Chojiro era liniștitoare, generoasă.

— Câteva luni nu înseamnă nimic în istoria comună a familiilor noastre.

Avea aproape șaptezeci de ani, dar se schimbase prea puțin de la ultima noastră vizită, acum foarte multă vreme, când Kenji dormea în brațele mele și Tai a cerut să vadă atelierul. Acum, ca și atunci, era rotund și tare ca o castană. Afară, ploaia foșnea pe pietre iar înăuntru ceaiul prăjit cu care ne tratase mirosea îmbietor a pământ și fier.

Yukako se îmbrăcase cu multă grijă pentru această întrevedere. Era o soție într-o situație strâmtorată, cu doi băieți mari, dar era și o femeie frumoasă de treizeci de ani care se apropia, deși nopțile ei cu Akio și Jiro erau de domeniul trecutului, de maturitatea sexuală. Prin urmare, se îmbrăcase ca și cum ar fi fost un pic mai bătrână decât în realitate: alesese un kimono cu model de ierburi vâratice, care coborau puțin mai jos decât era necesar, își legase *obi*-ul și șnurul o idee mai jos

decât cerea regula, ca să pună în contrast greutatea care îi atârna pe umeri cu relativa prospețime a feței. Dar ierburile albe, fragede se detașau pe un fond gri-verzui – o rudă ștearsă a albastrelui-verzui care îi venea atât de bine ca fetișcană – și își arăta ceva mai mult din ceafă – o invitație de un alb ispititor, scos în evidență de gulerul stacojiu al robei de dedesubt – decât te-ai fi așteptat văzând-o înveșmântată atât de sobru.

— Mă văd nevoită să vă mai tulbur cu o rugămintă, a spus ea cu voce șovăitoare, ca susurul ploii de afară.

— Despre ce este vorba, *Okusama*?

— Soțul meu are o rugămintă neobișnuită, a spus ea. Nu știu cum să încep.

— Nimic nu poate fi chiar atât de rău.

— Nu e de mirare că s-a îndrăgostit de opera dumneavoastră. A făcut cu mâinile lui o cutie pentru bolul de ceai și l-a numit Shunrai.

Auzind acestea, moștenitorul lui Chijoro a dat încântat din cap. Yukako a continuat:

— La o adunare de ceai, cu prilejul ultimei luni pline, l-a folosit împreună cu spatula lui Rikyu însuși, numită Strop de Lacrimă. (Deoarece la ceremonia ceaiului toate ustensilele trebuia să fie de același rang, această împerechere arăta că bolul era la mare preț. Moștenitorul lui Chojiro s-a străduit să își ascundă un zâmbet.)

— Știți însă în ce situație se află acum, a încheiat Yukako.

O vedeam doar din semiprofil, dar bărbia îi tremura de parcă era o fetiță gata să izbucnească în plâns.

Ideea că ar putea lua înapoi un bol a cărui valoare crescuse considerabil, împreună cu mândria de a fi consolată o femeie frumoasă au adormit grija moștenitorului pentru banii care i se cuveneau.

— Uneori trebuie să dai înapoi un lucru pe care nu îl poți plăti, a zis el.

— Nu, l-a contrazis ea cu însuflețire. Iată despre ce este vorba. În această vară, familia noastră va oficia ceremonia ceaiului la cea de-a doua *Eppo*. Vor plăti foarte bine.

Moștenitorul lui Chojiro a dat din cap. Acum înțelegea de ce îl rugase Yukako să amâne plata.

— ...Și avem nevoie de daruri pentru toți cei care vin. Prin urmare... soțul meu vă roagă să vă gândiți dacă nu ați vrea să schimbați bolul Shunrai pe o sută de boluri de ceai făcute de ucenicii dumneavoastră ca exercițiu.

— Ei, dar ți le-aș fi dat oricum, numai să mi le fi cerut, a râs moștenitorul lui Chojiro.

— Nu îmi pot permite să se afle așa ceva, i-a explicat Yukako. Sunt sigură că mă înțelegeți. Ar fi mult mai bine dacă le-aș primi în schimbul lui Shunrai.

Așa era: un dar despre care se știa că avea o mare valoare avea să fie mult mai prețuit.

— Dar dacă *Eppo* va merge mai bine decât ne așteptăm, dacă s-ar întâmpla să îl putem cumpăra pe Shurai încă o dată, ați fi de acord să nu mai ridicați prețul? a continuat Yukako.

Frumusețea, vulnerabilitatea și perspectiva unui câștig ușor și-au făcut efectul asupra moștenitorului lui Chojiro.

— Cum puteți crede așa ceva, *Okusama*? a încuviințat el, amețit de încrederea și recunoștința care se revărsau din ochii lui Yukako. Când aveți nevoie de boluri?

— Putem să îl aducem pe Shunrai aici și să luăm bolurile în prima seară a *Eppo*, a răspuns Yukako, de data aceasta puțin cam repede și cu voce cam prea sigură.

Schimbarea din vocea lui Yukako l-a trezit și pe moștenitor într-o oarecare măsură.

— De străinii de la *Eppo* nu îmi pasă, a zis el, dar nu vreau ca aceste boluri să apară pe piața de aici. Nu vreau ca vreun negustor să pretindă că sunt Raku adevărate.

Yukako a dat din cap, făcând din nou pe naiva.

— Poate că puteți face o creștătură la baza bolului, ca să se vadă că a fost făcut de ucenici, a sugerat ea cu voce mică. Sau, a zis soțul meu, puteți însemna bolurile cu așa ceva, a zis și a scos din mânecă o cutiuță în care se afla un sigiliu de piatră, folosit pentru documente sau obiecte de ceramică.

Fără să lase să se vadă nimic pe fața ei, Yukako a așteptat ca moștenitorul să citească cu glas tare caracterele scrise pe dos: *De la ucenicii lui Raku pentru ucenicii lui Shin Chanoyu.*

— Așa scrie ? a întrebat Yukako, prefăcându-se că nu știe să citească.

Moștenitorul lui Chojiro era descumpănit de sigiliu, de intenția limpede cu care fusese făcut și de obrăznicia gestului.

— Văd că s-a gândit dinainte la grijile pe care mi le-aș putea face, a zis el înțepat.

— Îmi este rușine, a spus Yukako umilă, cu fața luminoasă și capul aplecat ca o floare pe tulpina grațioasă. Vă rog să cumpaniți atât timp cât considerați necesar această cerere inoportună.

Folosea un limbaj atât de înjositor pentru ea însăși că nu îl pot reproduce în engleză, dar îl privea în față, cu ochii strălucitori, cu buzele ușor depărtate.

— Ai pus totul la cale dinainte, m-am minunat eu când ne-am adăpostit de ploaie pe un pod acoperit. Tu ai comandat sigiliul ! Când te-ai oferit să mergi în locul maestrului știai că vei cere bolurile făcute de ucenici !

Yukako a zâmbit trist.

— Îți aduci aminte de ziua nunții mele, când ne-am uitat la aurul lui Okura Chugo ?

— Da, am zis, amintindu-mi cum plângea cu ochii închiși.

— M-am simțit atât de neînsemnată. Muncisem atât de mult, mai ții minte ? Chiar dacă tatăl meu nu m-ar fi prins, chiar dacă nu ar fi apărut moneda cea nouă și tot ce am câștigat eu să nu mai aibă nici o valoare, tot era foarte puțin în comparație cu acei *koban*. Am hotărât că nu mă voi mai simți niciodată atât de neajutorată. Migawa Yuko nu avea cum să ajungă atât de departe ca soția maestrului de ceai, nu-i așa ? a încheiat ea înverșunată.

M-a mâhnit să o aud vorbind astfel, dar am dat din cap.

— De aceea m-am oferit să îi fac favoarea de a merge eu, în loc să mă duc pe furie. Tot așa m-am oferit și să officiez ceremonia la Expo în locul maestrului. (A zâmbit cu șiretenie.) Dar... poate că nu i-am spus totul.

În luna care a urmat Yukako m-a scutit de orice îndatorire pe care o avusesem până atunci: să o asist când ținea lecțiile și să servesc masa. În timpul lungilor ploii de iunie, m-a pus să stau pe veranda cea mai apropiată de ușa bucătăriei, să desfac cusăturile veșmintelor murdare și să le cos la loc pe cele curate, și, în același timp, să pot vedea orice mesager chiar când apărea. Așa se face că eu am fost aceea care i-a oferit ceai și prăjituri băiatului venit de la atelierul Raku, eu am fost aceea care a dosit răspunsul adus și l-am înmănat lui Yukako în seara aceea. Era o cutie cu un bol de ceai, umil dar frumos. La bază avea două creștături și o inscripție imprimată. Era chiar sigiliul pe care îl adusese Yukako.

După ce a primit bolul, Yukako a vândut splendidele kimono-uri pe care le purtase când era fetiță. Am atins pentru ultima oară roba pe care o purtasem și eu.

— Nu voi avea niciodată o fiică, a spus Yukako gânditoare când ne întorceam acasă, cu măneca plină de monede.

„Dar m-ai avut pe mine“, mă gândeam eu.

Am mers cu ea la mai multe prăvălii, unde a comandat felurite obiecte, toate în număr mare. Cel mai interesant era un obiect pe care tot ea îl crease.

După moartea Muntelui, Jiro scăpase ca prin farmec de bolile care îl loveau atât de des. De aceea într-o seară, când plănuise să ia cina împreună cu Shige, nu multă vreme după ce consilierul Kato îl copleșise pe negustorul de mătăsuri dăruindu-i un război de țesut cu cartele, acționat de forța apei, am rămas uimiți când am descoperit că Jiro e bolnav.

Pentru că băieții încă mai se distrau jucându-se de-a actorii – se îmbrăcau în *hakama*, declamau dialoguri și se plesneau cu bețele de bambus – m-au rugat să le citesc una din piesele lui Shakespeare ca să o interpreteze în grădină. Tocmai când descopeream că Lear nu se potrivea deloc cu gustul lor pentru vărsarea de sânge – „Acum tu, spune-i că e un duce molău! Acum tu, cere-le să spună ce hram poartă!“ –, am fost luați

prin surprindere de Jiro, care a tras cu zgomot în lături ușa camerei de lucru. Ne-am întors spre el cu gura căscată.

— Ce vă mirați așa ? a zis. În caz că nu știți, chiar locuiesc aici. Am febră și am rămas acasă.

Băieții au făcut o plecăciune ca să se scuze că l-au tulburat, dar el a dat din mână, parcă izgonind niște țânțari enervanți.

— O fată străină, într-o rochie străină, citind o poveste străină – întocmai ce îmi doream să văd. (Eu rămăsesem îmbrăcată cu rochia pe care o avusesem când o însoțisem pe Yukako la lecții.) Ce bine se potrivește. (În vocea lui, pe lângă tonul sarcastic, am simțit o undă aprobatoare, care m-a uimit.) Pe când voi doi arătați ridicol. Scoateți-le, a zis arătând spre *hakama* cu care erau îmbrăcați băieții. Aduceți-mi ceva de mâncare.

Izbucnirea de furie a lui Jiro le-a tăiat băieților pofta de actorie, dar le-a dat ideea altui joc după care se dădeau în vânt: *Jiyu Minken*. Auzisem că în zonele rurale impozitele erau atât de ridicate că țăranii care făceau parte din *Jiyu Minken*, Mișcarea Populară, începuseră să arunce în aer birourile guvernamentale, așa cum făcuseră rebelii Satsuma cu ani în urmă. Unul dintre băieți era tiranicul perceptor, iar celălalt mergea în vârful picioarelor în jurul „casei“, îngânând cel mai popular cântecel din al optsprezecelea an Meiji: „Dinamită, bum!“ Apoi casa „explodea“, un băiat se rostogolea pe jos în agonie iar celălalt cânta cât îl ținea gura. Din grijă pentru sănătatea tatălui lor dădeau din buze fără să scoată un sunet: „*Pentru cei peste patruzeci de milioane de compatrioți nu ne e teamă să purtăm straietele roșii de ocnaș...*“

Nu încape îndoială că, datorită grijii cu care s-au purtat băieții față de el, Jiro s-a însănătoșit uimitor de repede și a doua zi a plecat seara de acasă și nu s-a mai întors până dimineața.

22. 1885

Jiro păstra cele două boluri la care ținea cel mai mult, Fulger și Tunet de Primăvară, într-un dulăpior special din camera lui de lucru, pe un raft curbat, închis cu un panou culisant. Bolul

lui Rikyu, cel lipit cu aur, era așezat ceva mai sus decât cel făcut de moștenitorul lui Chojiro, dar luate împreună formau un fel de entitate hipnotizantă, ca o pereche de ochi negri. Yukako aflase repede unde sunt cele două boluri și cutiile lor caligrafiate și în vara aceea s-a dus de multe ori la dulap să se asigure că bolul Shunrai va fi acolo atunci când va avea nevoie de el.

Cu toate acestea, în dimineața Expoziției, eleganta cutie a lui Shurai era goală. Bolul dispăruse. Am intrat după Yukako din camera de lucru în sala unde Jiro ținea lecțiile cu învățăceii și am îngenuncheat în fața ferestrei zăbrelete, de unde ea l-a ținut cu privirea, de parcă ar fi putut obține un răspuns doar uitându-se la el. Ne-am îndreptat spre pavilionul-magazie – poate că pusese bolul acolo, la păstrare – dar Yukako s-a oprit din drum.

— Nu are oaspeți la ceai mâine seară? a întrebat, stânjenită. Du-te și vezi în *mizuya* din Muin.

— Nu cred că folosește același bol de două ori pe an pentru musafiri, am zis încercând să îmi aduc aminte dacă așa era sau nu.

Așa era. În camera unde se făceau pregătirile din pavilionul Muin, butoiușul cu apă era plin și coșul împletit umplut ochi cu mangal, dar altceva nimic.

— Pierdem vremea, a început Yukako să se agite. Hai să ne uităm în toate *mizuya*.

Am aruncat o privire în toate, ba chiar și în *mizuya* sălii de clasă, pentru care a trebuit să ne furișăm prin spate, dar nicăieri nu erau făcute pregătiri ca în Muin.

— Ce-ar fi să ne uităm și în camera de ceai? am zis.

— Unde să îl pună acolo? a pufnit ea.

Nu mică ne-a fost mirarea când am descoperit că în *tokonoma* nu era atârnat nici un pergament. În locul lui stătea, țănoșă ca un măr în fereastră, o punguță de mătase umflată, legată cu șnururi viu colorate. Când am deschis-o, punguța a căzut în jurul unui disc perfect rotund de brocart, în mijlocul căruia Shunrai sclipea ca un cărbune lustruit.

— Ai avut dreptate, a recunoscut Yukako.

A răsuflat ușurată, a luat bolul și, după ce a aruncat o privire peste umăr, l-a înlocuit cu cel lipit cu aur.

— Poți să îl iei chiar așa? am întrebat în șoaptă când ne furișam afară.

— După nota de plată pe care am primit-o, ar trebui să fie mulțumit că nu l-am înlocuit cu o varză.

În vechiul calendar, sărbătoarea morților coincidea cu primele zile răcoroase de toamnă. La începutul lui septembrie, aerul era limpede și curat, iar morții puteau trece prin el ușor, ca fumul focurilor aprinse în aer liber. Acum cădea în zilele caniculare din august și dansatorii abia se puteau mișca în arșița nemiloasă a nopții. Înainte, în august cădea Sărbătoarea Gion, când tineri goi până la brâu trăgeau care înalte cât două etaje, pline cu cântăreți din fluier, toboșari, și statui ale lui Buddha, când fetele în robe de voal pictat abia își trăgeau suflarea pe malul râului, bătând molatic din evantaiele în formă de lună. Fiecare gest făcut la Sărbătoarea Gion însemna: „Destul. Acum arșița va înceta“. După calendarul nou, sărbătoarea cădea la mijlocul lui iulie, chiar în fierbințeala verii, cu multe săptămâni înainte de răcoarea toamnei.

În această lună de cuptor, orașul Kyoto (robe de voal, evantaie de hârtie, picioare goale și gheață pisată noaptea, pe verande) i-a întâmpinat pe străini (pantofi de piele, haine înăbușitoare de bumbac, corsete de os și săruri mirositoare.)

— Vom fi o adevărată oază, a zis Yukako când a cerut pentru familia Shin cel mai aerisit stand din Expoziție.

A luat cu împrumut din birourile Expoziției câteva fotolii în care să se poată tolăni doamnele străine, și le-a pus alături de taburetele spartane create de tatăl ei. De asemenea, a angajat, de la una dintre cele mai prestigioase cofetării din Kyoto, un om care să stea în *mizuya* și să facă înghețată.

— Am auzit că le plac dulciurile, așa că trebuie să îi amintesc omului de la Toraya să pună de două ori mai mult sirop.

Cu toate că oaspeții urmau să stea pe scaune, a hotărât să renunțe la *temae* cu masă pe care o concepușe tatăl ei și a adus un *tatami* pentru ea însăși.

— Dă o senzație de răcoare, a decretat ea.

După ce a iscodit în sus și în jos pe la alte standuri care erau în curs de aranjare – o armată pestriță de tehnologii și produse, de la brocarturi la velocipede, la teancuri de hărți ale canalului drag consilierului Kato, toate desenate de Tanabe, protejatul său –, Yukako s-a declarat mulțumită.

— Cred că străinilor le va plăcea să ne vadă stând pe podea.

Mi-a dat o trusă de scris și câteva foi și m-a pus să scriu acolo, în stand.

— Fă o etichetă în limba străinilor pentru ustensilele de ceai, mi-a spus și a fugit să îi dea indicații omului care făcea înghețata.

Eu nu scriam decât rareori și țineam pensula cu mâna țeapănă, ca un copil neînvățat, dar hârtia aspră m-a îndemnat parcă la scris. Am încercat și în engleză și în franceză, m-am poticnit la ortografie, am scris descrieri lungi și scurte, de la cea mai simplă – Ustensile pentru ceai – până la prima poziție a ceea ce ar fi putut fi un eseu despre istoria și importanța culturală a ceaiului. Yukako a revenit și a ales una din etichete doar după cum arăta:

*Ustensile
pentru ceremonia japoneză
a ceaiului*

— Asta e un dicționar? a întrebat, arătând spre altă foaie scrisă de mine, o coloană de cuvinte legate de ceai și explicate în engleză – *Chawan, Chasen, Chashaku, Natsume, Kensui*. Hai să o luăm acasă ca să învețe și băieții cândva.

Apoi s-a așezat pe *tatami* lângă mine, și-a ridicat mânăca dreaptă cu mâna stângă și a pus pe hârtie o șampilă cu cerneală roșie, folosind un sigiliu de piatră asemănător cu cel pe care i-l dăduse lui Chojiro. A luat pensula și a adăugat două *kanji* la frumoasa mea etichetă: *Ceai* și *Cale*, *Cha Do*, Calea Ceaiului.

— Bine, a zis. Acum las-o să se usuze.

Prima zi a Expoziției era rezervată pentru străinii cei mai importanți. Deși Yukako intuise foarte bine ce ar vrea străinii

să vadă la ea – așezată pe podea, nu la masă, îmbrăcată într-un kimono doar un pic mai colorat decât se potrivea cu vârsta și poziția ei – pe mine m-a pus să stau alături de ea pe un taburet, îmbrăcată în rochia de copil croită din țesătură de kimono, cu părul dat cu ulei și pieptănat în stil *shimada*. Pe deasupra, mai aveam și vocea pițigăiată, iar engleza mea era greoaie de ne folosire și plină de arhaisme. Stăteam cu fața la ambasadorul englez, țeapăn în costumul cu umeri ridicați, la soția lui, fragilă ca o păpușă de porțelan, și la năsoșii din jurul lor. Eram prea stânjenită ca să îmi dau seama dacă eram sau nu ridicolă.

Am început să recit discursul pe care Yukako îl pregătise pentru mine, după ce îmi pusese ore în șir întrebări cu privire la obiceiurile străinilor.

— Dacă mergeți în biserică goală și ascultați voce Dumnezeu – îmi dădeam seama că fac greșeli și eram din ce în ce mai nesigură pe mine – apoi mergeți la grădină botanică și priviți o mie de flori, și apoi mergeți la muzeu și priviți o sută de picturi și sculpturi și apoi mergeți la balet... un spectacol de balet (m-am corectat singură) și vedeți douăzeci de balerine și apoi mergeți la restaurant și mâncați zece feluri de mâncare și apoi stați de vorbă cu o cameră plină de prieteni, nu ați fi oboșiți, Eminențele Voastre ?

Vorbele îmi sunau fals în ureche, erau prea pretențioase, dar mi se păreau totuși prea simple, prea primitive, dacă nu adăugam ultimele cuvinte, atât de umile în mintea mea, atât de pompoase pe buzele mele.

— Mai ales când arșița îngreunează picioarele ? „Vorbește“, îmi repetam în minte, „fii naturală!“

Cei adunați au schimbat priviri indulgente, abținându-se să nu râdă, dar câteva femei care își făceau asiduu vânt cu evantaiile cu pene, au dat din cap a încuviințare.

— Eminențelor, vă rog să vă închipuiți – am zis pregătindu-mă să invoc cele mai îndrăgite cuvinte ale regimului Meiji – o experiență artistică civilizată și iluminată.

Nici nu am terminat de rostit propoziția că am văzut două tinere doamne îmbrăcate în negru, ținând umbrele de dantelă în mâinile înmănușate, dând ochii peste cap de exasperare. Fără

îndoială că oriunde se duceau în cercurile oficiale auzeau aceste două cuvinte: *bunmei kaika*, civilizație și iluminare. Mi-am pierdut cumpătul și, în liniștea care s-a lăsat, am auzit dintr-o parte un omuleț pedant – misionarul american care fusese și la prima Expoziție – traducând pentru cel de lângă el, un bărbat roșu la față, într-o limbă aspră, germanică.

— Ah, *bunmei kaika*, a adăugat când a terminat de tradus ultima mea propoziție, și au râs împreună pe socoteala mea.

Japoneza americanului era jalnică, m-am gândit, iar umbrelele cu volane nu aveau ce căuta sub acoperișul pavilionului Expoziției, o hală imensă. Această tresărire de superioritate, cât ar părea de meschină, mi-a dat puterea de a continua.

— În *Chado*, ritualul japonez al ceaiului, sunteți invitați să vă petreceți timpul alături de o singură floare, de o singură pictură. Să atingeți și să vă bucurați de o singură sculptură, să degustați doar câteva delicatese, să urmăriți mișcările grațioase ale unui singur artist. Sunteți liber să faceți conversație sau să contemplați în liniște. Nu credeți că este o activitate odihnitoare și salutară?

Silabele nu se legau, se succedau stângace, cădeau ca bănuții aruncați într-o cutie de tablă, dar străinii obosiți de călătorie păreau să înțeleagă, fiindcă dădeau din cap unul către altul, mulțumiți de ei înșiși. Ușurată, am încheiat spunând:

— Toate artele japoneze se învârt în jurul *Chado*, tot așa cum – aici Yukako insistase să mai punem puțină *bunmei kaika* – tot așa cum planetele se învârtesc în jurul soarelui.

— Înainte să executăm Procedura Ceaiului pentru dumneavoastră, am zis, recurgând la un jalnic echivalent pentru *temae*, Shin Yukako vă va arăta ustensilele folosite pentru *Chado*.

Terminasem! Trecusem prin cea mai umilitoare experiență din viața mea. Obrajii îmi erau roșii, transpirați în aerul umed. Câtăva vreme se mai auzi vocea care traducea în limba aceea aspră.

După ce practicase ceremonia ceaiului atâția ani, lui Yukako îi fusese ușor să ingenuncheze neauzită, în timp ce eu mă poticneam în cuvintele țepene și străinii se uitau cu ochii mari la kimono-ul de voal, la părul ei dat cu ceară, la ochii migdalați – care

nu semănau deloc a migdale – la pielea ei de culoarea ceaiului cu lapte. A făcut o plecăciune de bun venit și a ridicat o legăturică de pânză ca ei să o vadă bine. Când îi povestisem despre străinii de la prima Expoziție, o intrigase ideea unui serviciu de ceai.

„Cum poți să îți arăți îndemânarea la combinarea ustensilelor de ceai dacă sunt deja adunate?” se minunase ea, mult mai îndoită decât fusese când îi explicasem că planetele se învârt în jurul soarelui. Deși nu se arătase niciodată interesată de limba străinilor – ca să nu mai spunem că nici nu ținea minte că sunt de fapt mai multe limbi – cuvântul „serviciu” o fermecase și o amuzase. „Setto, setto”¹, murmurase ea. Cuvântul semăna cu Seto, o regiune faimoasă pentru ceramica fabricată acolo. Iar acum, zâmbind în timp ce eu traduceam, a anunțat că pachetul învelit în pânză este un *Chado no Setto*.

— Parcă ar fi o cutie de pălării, a șoptit una dintre fetele cu umbrelă prietenei ei.

Într-adevăr, arăta ca o cutie de pălării ceva mai mică. Versiunea serviciului de ceai născocită de Yukako era învelită într-o țesătură ieftină de bumbac – albastru-închis cu dunguțe albe – și legată cu șnur roșu. Eticheta scrisă de mine pe hârtia grosieră părea că strălucește pe fondul de culoare închisă.

— Hârtia japoneză e atât de rustică, de pitorească, am auzit vocile eminente comentând.

Mi-am adus aminte că Yukako cercetase firava mea colecție de cărți străine și mi-am dat seama că alesese hârtia cea mai neobișnuită pentru vizitatori. Ba și cea mai ieftină pe deasupra.

Pe sub șnurul roșu, așezat în diagonală peste eticheta caligrafiată, sclișea ustensila căreia noi îi spunem *chashaku*, subțire și fină ca o nuielușă.

— O spatulă de bambus, am anunțat eu solemn. (Suna caraghios în engleză, dar eu mi-am păstrat o figură serioasă.)

— A, a făcut mulțimea.

Yukako a desfăcut pânza și a ridicat capacul cutiei, așezându-l în fața ei. Era versiunea de lemn neprelucrat a tăvii lăcuite

¹ *Set* – serviciu (engl.).

care se folosea în cea mai simplă *temae*. Înăuntru, asemenea păpușilor care intră una într-alta, se afla vasul pentru apa de aruncat, acoperit cu pânza albă de in pentru șters ustensilele; înăuntru vasului se afla unul din bolurile ucenicilor de la olăria Raku, iar în bol, înfășurat în șervetul de mătase de care se folosea gazda, așezat pe un pachet de ceai verde, era un cilindru de bambus. Ce ingenioasă era Yukako! Cele două capete ale cilindrului intrau unul într-altul, formând o cutie de ceai modestă dar practică, iar în partea din mijloc a tubului se afla pământul *chasen*.

— Ce e aia? Un fluturaș de badminton? Un pământ de bărbierit?

— Este un pământ pentru ceai. Atunci când bați partea limpede a oului – mi-am dat seama că nu învățasem niciodată cuvântul în engleză – poți face *mousse* sau *soufflé*. Ceaiul bătut cu pământul este cam tot așa – o spumă cu bule de aer. „Nu ar trebui să improvizez“, îmi ziceam în sinea mea.

Cei adunați erau însă dispuși să se lase încântați. Scăpasera de soare, de ricșe și de supă cu alge. Nimeni nu le cerea să recunoască ce țară civilizată și iluminată vizitau. În schimb, vedeau ceva din vechea Japonie, chiar dacă spectacolul fusese născocit special pentru ei. *Setto* era făcut din cele mai ieftine materiale care se puteau găsi, dar, cu toate acestea, străinii sușoteau și scoteau exclamații de uimire la fiecare ustensilă pe care o arăta, de parcă aprindea de fiecare dată un artificiu. Au oftat de plăcere când am menționat relația veche de trei sute de ani dintre familiile Shin și Raku. Iar când pământul pentru ceai a ieșit din tubul de bambus au fost cât pe ce să chiuie de bucurie.

Încet, încet, m-am obișnuit cu vocea americanului, ca un ecou, traducând pentru tânărul lui prieten care dădea tot timpul din cap; cu buclele blonde săltându-i în sus și în jos, aducea cu un paj. Nu mă deranjau propozițiile aspre care se auzeau după ce terminam eu, dar nu îmi plăcea felul în care bărbatul își plimba fără nici o sfială ochii albaștri de câine de la Yukako la mine și înapoi, cântărindu-ne.

Mi-am ferit privirea, stânjenită, și am văzut o privire asemănătoare pe fața unui japonez din alt stand, a cărui curiozitate fusese stârnită de mulțime. Un bărbat între două vârste, cu

pomeți ascuțiți, de senior și un șorț gros, de meșteșugar. Stătea cu mâinile în șolduri și o privea pe Yukako într-un fel care mă tulbura. La un moment dat a întors privirea, atent la ceva din stânga: stăpânul lui îi făcea semn să se întoarcă la standul lui. L-am văzut întorcând capul ca să se mai uite o dată la Yukako. Ea a împachetat la loc serviciul, a făcut o plecăciune în fața ambasadorului britanic, i-a întins cutia și a făcut încă o plecăciune.

— Vă rog să acceptați acest dar din partea familiei Shin, a zis.

Mulțumirile sincere și curtenitoare ale ambasadorului și ale soției sale au stârnit un val de șoapte și ocheade invidioase printre eminențe.

— Ar fi posibil, a început una dintre fetele cu umbrelă, cu o voce surprinzător de puternică pentru gingășia unei persoane cu sânge albastru, să mai găsim și alte servicii de ceai?

Înainte să traduc, mi-am dat seama că Yukako auzise cuvântul *setto* cât se poate de clar. Pe față nu i s-a mișcat nici un mușchi, dar a tras aer în piept cu atâta putere că mi-am dat seama că triumfa.

— Le vom avea de vânzare mâine, am rostit limpede replica pe care o repetasem de nu știu câte ori.

— Cât vor costa? a întrebat un bărbat care – era limpede – voia să îi facă plăcere soției.

Nu era nevoie să traduc întrebarea, dar am tradus-o totuși, convinsă că răspunsul ar fi mai bine primit dacă ar veni din partea unei zâne misterioase decât a unui bufon cu vocea hârâită. Am imitat-o pe Yukako: am făcut o mică pauză și am rostit cu voce indiferentă o sumă îndeajuns de mare ca să îi descurajeze pe bărbați, dar îndeajuns de mică pentru ca femeilor să înceapă să le strălucească ochii.

Nu am mai vorbit de bani când Yukako a îngenuncheat lângă vasul cu cărbuni ca să officieze *temae* cu propriile ei ustensile, aduse de acasă. Străinii se aplecau când în dreapta, când în stânga, ca să vadă mai bine diferențele față de obiectele care tocmai le fuseseră prezentate.

— E același pătrat de mătase. Uite cum îl împăturește.

— A, uite și cutia de ceai. Asta este neagră.

— Uite și fluturașul de badminton.

— Ai văzut așa ceva în Olanda? l-a întrebat una dintre fetele cu umbrelă pe bărbatul blond.

El le-a zâmbit arătându-și dinții lați în timp ce prietenul lui traducea. La cealaltă Expoziție fuseseră și olandezi – parcă ingineri specializați în construirea canalelor – dar nu-l văzusem pe nici unul de aproape.

Apoi au izbucnit exclamații de încântare când fetele de la Toraya, îmbrăcate în kimonouri viu colorate, au intrat grațioase cu tăvile de cofeturi. Când oaspeții au ridicat capacele cupelor lăcuite și au simțit mirosul siropului de lămâie turnat peste gheața pisată s-a lăsat liniștea. Totul a decurs cum nu se poate mai bine. Yukako a făcut ceai pentru ambasador, în *tokonoma* ardea o rășină cu miros subtil și oaspeții oftau de plăcere mâncând înghețatele dulci, dulci.

În noaptea aceea, Tai și Kenji, după ce se juraseră să nu scoată o vorbă, au adus cele o sută de boluri Raku. Nu știau că Yukako le plătise cu bolul Shunrai al tatălui lor dar, lăsând la o parte acest amănunt, erau entuziasmați de planul mamei lor. Eram cu toții la Expo și pregăteam *setto* cu zecile. Eu am copiat și am ștampilat cincizeci de etichete, în timp ce băieții puneau pământurile în tuburile de bambus și aranjau pânzele de in pentru șters ustensilele în vasul de apă. Grămada de servicii de ceai gata împachetate mi-a adus aminte de zilele imediat după nașterea băieților, când vestibulul era plin de cutii cu ouă trimise în dar.

— Măine le vor cumpăra pe toate, a prezis Tai, sigur pe el.

— Ce vom face cu celelalte cincizeci de boluri de ceai? a întrebat Kenji.

— Le păstrăm pentru noii învățăcei, i-a explicat Yukako. Mai țineți minte cum, când erați mici, voiăți ca Aki și Toru să aibă și ei câte un bol?

Băieții au dat din cap și s-au uitat nerăbdători la Yukako, așteptând să mai spună ceva. Mi-am dat seama însă că Yukako pregătise doar terenul și îi lăsa să tragă concluzii singuri.

A doua zi, a hotărât Yukako, urma să rămân acasă. Nu voia ca străinii să pună întrebări; voia să plătească și să plece. Nu

știu cum au făcut Tai și Kenji de l-au convins pe tatăl lor să le dea voie să plece în locul meu fără să dea în vileag planul lui Yukako, dar știu că își doreau cu disperare să vadă cu ochii lor monștrii cu ochi albaștri. Jiro nu părea prea mulțumit, dar învățăceii cei mai avansați s-au bucurat să aibă privilegiul de a asista în locul băieților la adunarea de ceai din seara aceea.

Jiro era prost dispus. În timp ce lua masa de dimineată, apăruse un sol trimis de Shige, unul dintre oaspeții din seara aceea. Îi părea foarte rău, dar nu avea ce face: țărânoiul de Kato îl rugase să îl ia cu el la *chakai* și îi era dator; nu avea ce face, trebuia să îl aducă.

— Eu mă gândisem că vin câteva persoane rafinate, a pufnit Jiro după ce i-a trimis răspunsul. Am reușit să îl evit pe Kato cu alte prilejuri, dar îl cred în stare să facă o gaură în ușă, doar-doar o intra. Iar Shige e slab. Mai întâi a primit războiul de țesut în dar, iar acum Kato i-a făcut rost de un contract gras pentru uniforme. Nu are cum să zică nu. (Jiro a dat peste cap bolul cu supă *miso*.) Uniforme. Cum poți să renunți la brocart? Tatălui său i-ar fi rușine. (Vorbea cu mine de parcă nu aș fi fost acolo, și totuși simțeam că ar fi fost o grosolănie din partea mea dacă aș fi ieșit din cameră.) De ce să plătesc eu ca el să se răscumpere față de prostul ăla cu guler înalt? De fapt, cum poți să te împaci cu tine însuși dacă ai vorbi precum consilierul Kato?

Cu toată țâfna și fanfaronada lui, am citit o o teamă copilărească pe fața lui Jiro, ca și cum Shige nu l-ar fi pus într-o situație stânjenitoare ci, de fapt, i-ar fi luat-o înainte. Încet-încet, am înțeles că mă ținea alături de el în cameră. Mi-am dat seama cât de rar se întâmplase să îl văd singur.

Din cauză că Jiro petrecea atât de mult timp retras la templul familiei, nu mă gândisem niciodată că ar duce dorul familiei, dar acum, când îi serveam micul dejun doar lui, fiindcă Yukako și băieții plecaseră înainte de răsăritul soarelui, părea că nu își găsește locul. Dimineata adusese ofrande strămoșilor, cam nesigur pe el, și mă gândeam cum se simte în această situație fără copii, singura lui legătură de sânge cu familia Shin. Poate că

se simțea ca în primul an petrecut în casa Shin, când era doar un fiu adoptiv. Era un adult, confruntat cu strămoșii întrupați într-o soție timidă dar ciudată. Mi-a venit în minte felul în care Doamna Pipă (și nu numai ea) le pune la punct pe nevestele nepoților ei: „Pântecul e un lucru de împrumut. Ca tine mai găsim o sută”. Oare Jiro se simțise vreodată atât de înjosit?

— De obicei ești împreună cu învățăceii sau musafirii, sau fiii tăi, am spus eu, gata să îmi iau tălpășița.

Jiro s-a uitat drept la mine, lucru pe care nu îl făcea aproape niciodată, și a dat din cap.

— Ori cu fratele meu, ori cu *sempai*, a zis el gânditor.

Sempai, însemnând cei de rang mai înalt, putea să se refere la călugării din templu Sesshu-ji, dar la fel de bine putea să îi desemneze pe tovarășii de băutură care erau mai în vârstă decât el.

— Astăzi sunt ca Rie al tău, a zis privindu-mă cu o lumină blândă în ochi; vocea îi suna ciudat.

„Cine e Rie?”¹ mă întrebam, tulburată de privirea lui.

M-am ridicat cu o oarecare șovăială ca să adun ofranda de cu o zi înainte – ceai și orez – dar degetele lungi de caligraf ale lui Jiro m-au apucat de mânecă.

— Nu m-am gândit că ești străină până în ziua când ai citit piesa de teatru cu băieții, a zis încet, fără să îmi dea drumul. Pentru o străină, nu ești chiar urâtă.

M-a tras de mânecă și mai tare, dar așa încât părea că nu el trage, ci eu mă hotărâsem să mă las jos pe podea, să dau drumul tăvii pe care mi-a luat-o din mână, să mă uit în sus când mi-a ridicat bărbia spre fața lui de om însingurat, bântuit. Tot ținându-mă de mânecă m-a cuprins cu celălalt braț, proptindu-și osul palmei în sternul meu, și m-a ținut strâns în timp ce mâna cu care ținea pensula a găsit despicătura kimonoului de sub braț și s-a strecurat între pieptul meu și *obi*. L-am privit în ochi în timp ce îmi mângâia sânii, el căruia îi spuneam Prăjină. M-a cuprins mila și un fel de jale și am închis ochii când i-am simțit respirația gâfâită pe ceafa mea.

1 Lear.

„Yukako nu ar fi geloasă“, m-am gândit. O clipă mai târziu, am terminat ideea: „Fiindcă îl disprețuiește“.

Am deschis ochii și, într-o fracțiune de secundă, mi-am dat seama că ușa camerei era deschisă – panoul de *shoji* era dat complet deoparte. Chio sau oricine altcineva ne putea vedea. Aș putea atât de ușor să îmi pierd locul aici! Mi-am încleștat mâinile pe încheieturile lui. Petrecusem multe zile ridicând cazane de fier și căldări pline cu apă; Jiro își petrecuse timpul în camera de ceai. Nu mi-a fost greu să îl apuc de mâini, să i le îndepărtiez de trupul meu, să le apropii de corpul lui și să le ținuiesc. La urma urmei, nu văzuse decât ceea ce îl lăsasem eu. M-am ridicat în picioare și l-am privit: rămăsese pe podea, pe jumătate îngenucheat, și mă privea mohorât. Simțeam că plutesc mult deasupra lui, așa cum Kannon privea în jos spre suferința muritorilor. M-am bucurat că îmi puteam face de lucru cu tava, fiindcă aș fi vrut să mă întorc, să îi pun mâna pe cap și să îi spun ceva liniștitor și prostesc. Îmi părea rău pentru el și, pentru prima oară în viața mea, mi se părea că sunt înaltă.

În același timp mă simțeam dezgolită, stârnită, de parcă un stup întreg zumzăia înăuntrul meu. Am lăsat tava lui Chio și m-am îndreptat, întâi la pas, apoi în fugă, spre Baishian. M-am târât înăuntru prin ușa pătrată și am închis-o bine, m-am închis pe mine însămi, cu inima zbătându-mi-se în piept, în pavilionul de ceai. De ce ar fi interesat de persoana mea un bărbat care nu s-a mai culcat cu soția lui atunci când a început să arate cât de puțin a străină? Cred că fiindcă eram singuri și fiindcă s-a întâmplat să fiu acolo. „Trebuie să am mare grijă. Situația mea aici nu îl interesează, iar bărbații vor să termine ceea ce au început“, mi-am zis. Oare cine îmi spusese asta? Inko, mi-am amintit. Amintirea nedeslușită a nopții petrecute cu ea s-a trezit în mine, fierbinte și aprigă, iar trupul meu, deși nu îl doream pe acel bărbat, se chircea de dorință. Îmi simțeam sânii moi și treji, coapsele umede. În acel moment, nu era decât o persoană pe lume pe care o doream. Am băgat mâna între picioare și m-am legănat și cutremurat până am putut gândi din nou. Să mă limpezesc la minte, să îmi aduc aminte de locul din bucătărie unde

se află un cuțit cu care să îmi apăr, cu orice preț, locul în patul ei, cât de cast ar fi fost acest loc.

Am ieșit din Baishian și am luat-o pe drumul cel lung spre intrarea în bucătărie, drum care trecea pe la poarta din față. Am văzut o *jinrikisha* extravagantă, care mi s-a părut cunoscută. Pe ea erau pictate doamne de la Curte, cu părul negru răsucit în zeci de valuri și straturi peste straturi de robe, ca frunzele anghinarei. Cine avea o astfel de trăsură? Băiatul care o trăgea era așezat în vestibul, cu o ceașcă rece de ceai de orz, dar nu l-am recunoscut. În schimb, când l-am văzut pe elegantul lui stăpân, am înghețat. Sub roba de voal se vedea bine o dâră de culoare ca un fulger.

De aceea nu m-am mirat să văd un pumnal atârnat în stativul de mult timp nefolosit, aflat lângă ușa sălii unde își ținea Jiro lecțiile. Oare știuse și înainte de bărbatul cu tatuaj și termenul fixat de acesta? Cred că nu, și bănuiala mi-a fost confirmată când am umplut cu apă butoiușul din *mizuya*. Fața lui Jiro era lipsită de viață, trasă și încordată, iar el nu a băgat de seamă când un învățăcel a pus jos spatula dintr-o singură mișcare în loc de două. Mi s-a făcut iarăși milă de el dar m-a cuprins și o satisfacție răutăcioasă: lasă-l să vadă și el cât de nesigur îi e locul!

Tulburată de scena dintre mine și Jiro, apoi de reapariția bărbatului cu degetul tăiat, am uitat de bomba cu ceas care ticăia, învelită în brocart, în pavilionul Muin. În după-amiaza aceea l-am văzut pe maestrul de ceai greblând grădina mai meticulos decât de obicei. La apus, când se deschid reginele-noptii, le-a cules pe toate și a păstrat-o pe cea mai frumoasă pentru camera de ceai. Atunci mi-am amintit! Ceaiul de diseară! Familia Shin nu dăduse atâta atenție grădinilor de când tăiasse toți stânjeneii înainte să vină în vizită nepotul împăratului; eram copil pe atunci. Ce avea în gând pentru astă-seară?

Am recunoscut vocea lui Shige printre ale celorlalți în timp ce aduceam tăvile din bucătărie. Era și Okura Chugo acolo. Vocea consilierului Kato răzbătea și ea prin discuțiile din cameră, puternică și aspră. Se străduia să găsească orice fel de legătură, cât de firavă, între Okura Chugo și tânărul inginer.

— Vă place *natto*¹, domnule Okura? Ce coincidență! Și domnului Tanabe. Care ar fi, după dumneavoastră, diferența dintre *natto* de Tokio și cel de Kyoto, domnule Tanabe?

Tânărul vorbea cu voce egală, stăpânită și, spre lauda lui, părea stânjenit de impertinența lui Kato.

— Cel din Kyoto este mai bogat și mai subtil, a spus el, diplomat. E o mare bucurie să mă aflu aici.

— Nu aveam de gând să discut despre asta, dar dumneavoastră mi-ați dat ideea, domnule consilier, a spus Jiro cu voce glacială. Vă va face plăcere să aflați că spatula pe care o veți vedea astă-seară, Luna Nouă, poartă numele unui pavilion de ceai pe care l-ați dăruit ca să construiți Școala Doamnelor. Bambusul a fost luat dintr-o împletitură de tavan, deosebit de frumoasă.

Consilierul Kato avea obrazul prea gros ca să simtă înțepătura.

— Merită, dacă fetele capătă o educație, nu-i așa? Poate aveți o nepoată sau o verișoară care ar dori să se alăture fiicei domnului Shige primăvara viitoare?

L-am auzit pe Jiro schimbându-și poziția, surprins.

— Ce veste neașteptată, a zis.

— Mda, a făcut Shige.

— E cât se poate de adevărat. Am scutit-o de taxe. Până la urmă a trecut de partea noastră în ce privește construirea canalului. A fost doar o mică favoare, nu-i așa, domnule Shige?

— Chiar așa? a zis Jiro cu vocea găuită la aflarea acestei noi vești.

În liniștea stânjenitoare care a urmat, consilierul Kato a prins din nou glas.

— Dar cel mai recunoscător îi sunt fratelui tău. A fost o plăcere să îi ofer contractul pentru săparea canalului, ținând seama de sprijinul considerabil pe care ni l-a dat.

Această a treia lovitură l-a lăsat aproape fără grai pe Jiro. Abia dacă a mai reușit să îngaime:

— Felicitări.

— Ar trebui să începem lucrările în septembrie, a spus consilierul radios.

¹ Condiment japonez.

Când a ieșit din cameră, Jiro abia se ținea pe picioare. S-a așezat pe jos și și-a plesnit picioarele amorțite, încercând cu furie să scape de înțepăturile pe care le simțea. Poate că își dorea să lase totul baltă. Pe de altă parte, își dăduse atâta silința pentru acest *chakai*! Nu îmi dădeam seama ce aștepta de la seara aceea, ca să nu mai vorbim de vreun câștig. Oare pe cine dorea să impresioneze? În nici un caz pe Kato sau Tanabe.

Am aruncat o privire înăuntru și, cu toate că nu am distins toate fețele celor care stăteau în spate, am văzut că Shige era din nou oaspetele de onoare, iar fratele mai mare al lui Jiro, Okura, stătea lângă el. Dar amândoi veneau foarte des. De ce atâta bătaie de cap? În afară de gustările complicate pe care le gătise Chio, comandase cutii cu delicatese de la restaurant iar rogojina, care fusese schimbată atunci când trecusem de la vatra de iarnă la vasul cu jăratric folosit vara, fusese curățată de arăta ca nouă. Mirosul ei de iarbă abia răsărită, ca și evantaiul pictat atârnat în *tokonoma* și jeleurile transparente ca niște bucățele de gheață, așezate în bolurile verzi, smălțuite, sporeau senzația de răcoare pe care Jiro se străduise să o evoce la acest *chakai* de seară.

Am căpătat răspuns la toate întrebările în pauza dintre masă și ceremonia propriu-zisă a ceaiului, când Jiro, cu mâinile tremurând după atâtea vești neplăcute, a scos bolul de ceai, tot înfășurat în brocart, din firida în care fusese expus și l-a așezat în *mizuya*, alături de o cutie nouă din lemn de pin. În loc de *Shunrai*, Tinet de Primăvară, cutia purta alt nume. Am văzut un *kanji* mare pe capac: *Ploaie Câmp*. Împreună formau caracterul însemnând *Tinet*, sau *Kaminari*. Era chiar numele pe care Shige i-l sugerase pentru *Shunrai* la ceremonia ceaiului din primăvara aceea. În poezie – nu eram sigură dar înclin să cred că așa era – singurul anotimp pe care *Tinet* îl evoca singur era vara. La cererea lui Shige, Jiro preschimbaseră un bol de primăvară într-unul de vară.

Măcar că, în timpul mesei care precedase ceremonia ceaiului, mă bucurasem – spre rușinea mea – că lucrurile luaseră o întorsătură proastă pentru Jiro, atunci când am văzut cutia pictată de el m-a cuprins același sentiment de milă care mă încercase

în dimineața aceea. Sărmanul Jiro. Bietul de el, urma să scoată din punga de brocart alt bol decât se aștepta. Ce era încă și mai rău, se părea că plănuise acel *chakai* ca să îl determine pe Shige sau pe fratele lui să cumpere bolul Shunrai. Sau poate că, înainte să afle că trecuseră de partea consilierului Kato, Jiro avusese intenția să ofere bolul fie prietenului, fie fratelui, ca să poată obține mai ușor un împrumut enorm. Oare așa se gândea să plătească datoriile? Mi-am adus aminte de vocea lui stridentă, în dimineața când Yukako îi pusese în față nota de plată trimisă de moștenitorul lui Chojiro. „Vei vedea că nu e nevoie să te amesteci.“ Mi-am mușcat buzele. Datorită mie și lui Yukako, când Jiro va dezveli bolul lui Rikyu la care ținea atât de mult, pe care îl spărsese și îl lipise la loc cu aur, va fi nevoit să se și despartă de el. „Am făcut o greșală îngrozitoare“, m-am gândit.

Când Jiro a întins mâna ca să deznoade șnurul pungii de brocart, m-am mișcat fără să mă gândesc. Pavilionul Muin, la fel ca majoritatea construcțiilor japoneze, era ridicat cam un picior de la pământ, ca să fie apărat de insecte și putreziciune. Profitând de faptul că nu mă lua nimeni în seamă, fiindcă toți invitații ieșiseră să aștepte sub umbrar până la ceremonia propriu-zisă, am luat ultima tavă pe care trebuia să o duc la bucătărie, m-am lăsat în jos pe alea cu pietriș și m-am strecurat sub pavilion.

Nu vedeam nimic. Simțeam doar pământul umed și picăturile de apă. Deasupra capului liniștea era totală. Apoi am auzit un ropot de pași mergând spre clădirea principală. Pașii s-au întors în goană. Șoapte repezite, supărate. Cineva a făcut douăzeci de pași spre pavilionul-magazie, la început cu furie, apoi cu uimire, și la sfârșit ca prin somn. Cel care mergea s-a oprit, a părut că ia o hotărâre, s-a întors și s-a îndreptat cu pas de data asta neșovăitor spre pavilionul Muin.

În lumea ceaiului există o vorbă: *Ichigo ichie*. Un moment, o întâlnire. Fiecare clipă este ceea ce este. Chiar dacă practicanții ceremoniei ceaiului își pândesc unul altuia greșelile, chiar dacă bârfesc fără rușine despre tehnica celuilalt, greșeli nu există, în sensul cel mai profund. La acest lucru se gândea Muntele

când a dat învățăceilor acel bol vechi și prețios, care era crăpat și care desigur avea să se spargă prin folosire.

Ani de zile m-am învinuit pentru moartea mamei mele, crezând că aș fi putut sta acasă și aș fi salvat-o. Că aș fi putut face ceva, dar am dat greș. Nu eram însă mai vinovată, am înțeles atunci, stând întinsă sub pavilionul Muin, decât cel în mâinile căruia bolul lui Rikyu a renunțat la starea de bol și a redevenit argilă. Ea a murit și eu nu am fost acolo. Greșeli nu există. *Ichigo ichie*. Actorii știu acest lucru atunci când omit o replică dar merg mai departe. Știa și Jiro, atunci când a lipit bolul cu aur, ca și atunci când a găsit în el calmul necesar pentru a da în lături ușa pătrată a pavilionului și a face semn oaspeților, că îi plăcea sau nu, să revină în camera de ceai.

Cum stăteam întinsă pe pământ, simțeam răcoarea nopții pătrunzându-mi în piept. Ochii mi se obișnuiseră cu întunericul, iar ceva mai încolo, așezată pe pământ lângă ușa pătrată, ardea o lumânare într-o lampă de piatră. Lumina lucea gălbuie pe pietrele pavajului, iar sandalele de lemn ale celor patru musafiri păreau poduri în miniatură. Pe neașteptate, a apărut o a cincea pereche de picioare. În camera întunecată nu îi văzusem decât pe Shige și Okura și auzisem doar vocile celorlalți doi, Kato și Tanabe. Nu știam că sunt cinci oaspeți. Ce era deosebit la picioarele acestea? Era ceva curios, ceva care mă nedumerea: am văzut mâini, degete, șireturi. Un bărbat își scotea o pereche de pantofi străini! Trebuie că era consilierul Kato, mi-am zis. Nu îi era de ajuns că se invitase singur și bătuse pe toată lumea la cap cu canalul lui? Nu știa ce purist e Jiro? Își lăsa soția să se îmbrace în haine străine fiindcă încă nu își revenise din șocul pe care i-l cauzaseră dinții și sprâncenele ei. În afară de el, nici un bărbat de pe strada Migawa nu mai purta părul strâns în coadă. Jiro voia ca japonezii să fie japonezi.

Un bărbat care vrea ca străinii să fie străini, mi-am zis, amintindu-mi ce spusese înainte să mă atingă. M-am cutremurat și m-am străduit să respir rar și adânc, ascultând la *temae* care se desfășura deasupra. Am auzit oaspeții mișcându-se ușor, privind ustensilele pe care le adusesese Jiro. Am auzit plescăitul apei

căzând în apă și mi-am dat seama că Jiro executa o *temae* specială pentru miezul verii, în care gazda aduce un bol de ceai plin cu apă, cu o pânză de in atârnată înăuntru asemenea unui lotus alb. Atunci când gazda stoarce pânza de in, plescăitul apei dă o senzație de răcoare. Mi-am imaginat cum lucea apa pe vinele de aur ale bolului, la lumina lămpii.

Știam că m-ar auzi dacă m-aș târî afară, așa că am așteptat, ciulind urechea la sunetele apei și ale bambusului, la musafirii care se mișcau pe podea chiar deasupra capului meu. Când Shige a pus întrebările rituale despre bolul de ceai mi s-a tăiat respirația.

— În această primăvară, a spus Jiro, mi-ai făcut onoarea de a te arăta interesat de un bol de ceai nou, adus de la Raku și numit Shurai. A fost făcut de moștenitorul primului maestru olar al lui Rikyu, Chojiro. Cu acest gând am invitat oaspeții astă-seară.

Aici am simțit încordarea în vocea lui Jiro, ca să scoată în evidență prezența unor oaspeți neinvitați.

— Am dorit să îți răsplătesc interesul cu ceva extraordinar, a improvisat Jiro o poveste. Când mi-ai spus că ar trebui să numesc bolul Kaminari am fost nevoit să păstrez tăcerea, pentru că deja există un bol cu acest nume. Pe cât de slab și înăbușit este un tunet de primăvară față de unul de vară, pe atât este Shunrai față de bolul pe care îl țineți în mână. Kaminari a fost făcut pentru Rikyu însuși de Chojiro însuși. (Vorbea cu atâta siguranță, de parcă de la început voise să folosească bolul lipit cu aur.)

Oaspeții au scos exclamații de surpriză și plăcere, iar eu am auzit vocea blândă a inginerului Tanabe repetând povestea improvisată cu atâta eleganță de Jiro. De fapt, nu o repeta. Ce făcea? Îl auzeam vorbind în japoneză, dar nu înțelegeam. Apoi am înțeles: o voce de japonez, folosind silabe japoneze, traducea cuvintele lui Jiro într-o altă limbă. Era un străin printre oaspeți! Am ascultat cât am putut de atentă, dar nu era nici franceză, nici engleză. Apoi o voce a repetat ceva ce spusese translatorul, întrebând ceva într-o limbă aspră, hârâită. Era olandezul de la Expoziție.

Am tresărit atât de tare că era să mă izbesc cu capul de bârna de deasupra. Era Jiro atât de îngrozit de prezența lui Kato – și de trădarea fratelui și prietenului său – încât nu îi mai păsa de insulta pe care o constituia prezența unui oaspete barbar?

„Trebuie că e unul din cei care vor lucra la canal“, mi-am zis. Tanabe fusese prea politicos, se pare, când tradusese mai înainte. Mă impresionase faptul că Jiro lăsase să se ghicească doar o părticică din enervare atunci când spusese „am invitat oaspeții astă-seară“.

La sfârșit, după ce Jiro a dus afară toate ustensilele și a intrat din nou în cameră ca să își ia la revedere de la oaspeți, am auzit vocea olandezului și șoaptele lui Tanabe care, stânjenit, încerca să îl facă să tacă. Olandezul a repetat o întrebare scurtă și Tanabe, punând mâinile pe podea, a făcut o plecăciune adâncă, chiar deasupra capului meu, și l-a întrebat ceva pe Jiro în cea mai înflorită și umilă japoneză pe care mi-o puteam închipui, vrând parcă să scoată în evidență grosolănia străinului printr-o politețe exagerată. L-a întrebat dacă ar avea bunătatea să se gândească dacă ar putea primi, după o oarecare vreme, un intermediar cu care să discute posibilitatea de a începe, la o dată care i-ar fi convenabilă, o negociere privind o problemă de interes comun.

— A, așa vasăzică? a făcut Jiro.

Știam că încă și mai nesuferit decât să vândă bolul de ceai unui barbar îi era să fie văzut de fratele lui și de Shige vânzându-l. Mai știam și că termenul stabilit de omul cu tatuaj se apropia și că nu plătise încă pentru Shunrai. Singura soluție demnă era să nu îl încurajeze pe olandez în fața lui Shige și a fratelui său, dar nici să nu îl refuze.

„Așa vasăzică?“ ar fi rămas ultima propoziție spusă în seara aceea dacă olandezul nu ar fi vorbit el însuși, într-o japoneză stricată. Părea supărat, ca și cum se vedea nevoit să repete întrebarea.

— Cât pentru bol?

Vorbele acelea primitive au răsunat tare. Îmi dădeam seama că Shige și Tanabe sunt stânjeniți și parcă simțeam ura lui Jiro arzând podeaua. Consilierul imperial a încercat să atenueze jignirea care îi făcuse pe toți să amuțească:

— Ne pare rău. Nici măcar nu știm dacă va fi cazul să discutăm despre așa ceva la un moment oarecare...

Atunci a vorbit Jiro. A rostit, rar și foarte limpede, o sumă, o sumă imposibilă, la fel de insultătoare ca întrebarea olandezului. Numind suma aceea, Jiro spunea pe înțelesul tuturor că nu mai vrea să vadă niciodată un străin în camera lui de ceai. Deasupra mea, podeaua pocnea și scârțâia; oaspeții își schimbau poziția ca și cum, într-un mod subtil, fără să se miște de pe loc, strângeau rândurile în jurul lui Jiro împotriva barbarului.

Din nou s-a auzit vocea olandezului, neîndurătoare ca soarele pe o bucată de tablă.

— *Hai.*

În cameră s-a lăsat liniștea.

Răspunsul lui Jiro a dovedit că în ritualul ceaiului nu se fac greșeli, că el, Jiro, merită să i se spună moștenitorul Muntelui.

— *Hai*, a încuviințat el. Știa că ceilalți îl vor respecta fiindcă s-a ținut de cuvânt.

Străinul i-a mai cerut ceva lui Tanabe, dar acesta a refuzat să repete solicitarea, cu o repeziciune care m-a uimit. Olandezul nu s-a dat bătut și a repetat în japoneză:

— *Mo onna.*

Parcă mai cerea un pahar de băutură! „Vreau și o femeie.“ Sau poate voia să spună: „Vreau și femeia“. Am rămas cu gura căscată. Ce creatură respingătoare! Credea că și Yukako este de vânzare.

— Oaspetele meu nu își dă seama cât de grosolan este, a zis Kato. Îmi cer iertare. Nu este nevoie să mai vorbim despre aceste lucruri astă-seară.

— Într-adevăr, nu este, a spus Jiro cu o ironie atât de mușcătoare că fratele lui și Shige au izbucnit în râs.

Nu încapă îndoială că, dacă ar fi fost căsătoriți cu Yukako, ar fi vrut și ei să scape de ea. Ceva mai bine dispuși, au ieșit pe rând din cameră. Din fericire, olandezul nu a mai scos nici un cuvânt, ocupat să își înnoade șireturile.

Am rămas sub pavilion cât timp a făcut Jiro curățenie înăuntru. Ștergea podeaua cu gesturi îndemânaticе, furioase. Eu încă mai țineam baretele de bumbac ale sandalelor cu degetele picioarelor, de teamă că vor face zgomot dacă le dau drumul. Simțeam că mi se pun cârcei la picioare. Ceva s-a urcat pe piciorul meu. M-am mișcat. L-am auzit pe Jiro cum pleacă din cameră, cum

îi trimite la culcare pe învățăceii care îl ajutaseră și cum pleacă, clămpănind din sandale, în căutarea lui Shunrai. Am ieșit târâș de sub pavilion, tremurând în răcoarea serii, și m-am îndreptat spre camera lui Yukako în picioarele goale. Țineam sandalele în mână și aruncam priviri când în dreapta, când în stânga, de teamă să nu dau nas în nas cu Jiro. Kimonoul era acoperit de un strat subțire de praf și umezeală, așa că l-am scos repede și m-am îmbrăcat cu kimonoul de baie. Când am auzit bocănitul cunoscut al sandalelor la intrarea bucătăriei, m-am repezit jos să îi povestesc lui Yukako ce se întâmplase. Era însă un mesager.

Tânărul era îmbrăcat în kimonoul servitorilor lui Kato.

— Acest mesaj a fost scris în numele oaspetelui străin al stăpânului meu, a spus și mi-a arătat o scrisoare în timp ce eu îi turnam ceai. Vrea să fie sigur că maestrul de ceai citește scrisoarea în această seară. Este acasă?

Am auzit pași în hol. Era Jiro, care scotocea peste tot după bolul Shunrai.

— E puțin ocupat, am spus eu uitându-mă la hârtie fără să pricep nimic.

Am văzut niște cifre și caracterul însemnând *mâine*. Am mai văzut caracterul care înseamnă *femeie*, dat atenția mi-a fost distrasă de o bucată de hârtie groasă, vârată într-un fel de buzunăraș la baza foii, și de un sigiliu pătrat, bine cunoscut.

— Ce este asta? a întrebat Jiro din spatele meu, ridicând lampionul.

A luat hârtia și a citit-o, apoi a scos eticheta pe care o scrisesem pentru *setto*. Cele două *kanji* scrise de Yukako erau rupte și nu rămăseseră decât cuvintele scrise de mine în engleză și sigiliul roșu, pe care Jiro l-a privit atent la lumina lampionului. M-a privit cu răceală și a dat scurt din cap către mesager:

— Nu va fi nici o problemă, a spus el cu asprime. Spune-i să aducă banii mâine la prânz.

Simțeam că inima îmi bate să îmi sară din piept. „Nu te purta ca și cum te-ai simți vinovată”, mi-am spus, paralizată de groază. „Fă ce faci de obicei. Dar ce faci de obicei?” Când băiatul a plecat, m-am aplecat din obișnuință ca să iau ceașca și să o spăl. Jiro m-a apucat de păr.

Chiar și după atâția ani, fiecare întâlnire cu coafeza însemna o durere reînnoită, fiindcă mă trăgeau atât de tare de păr când mi-l ungeau cu ceară că orice atingere mă făcea să tresar de durere.

— Ce este asta ? a zis Jiro, punându-mi eticheta în față, dar eu nu am scos un cuvânt.

Eram mai puternică, dar aveam o poziție dezavantajoasă. Am întins mâna ca să îl apuc de braț, dar m-am împiedicat, fiindcă a tras și mai tare. Am căzut și m-am lovit de mânerul cuțitului de bucătărie – acum inutil – ascuns în *obi*. Pielea capului îmi ardea.

— Raku. Shin. Ce e asta ? a întrebat el pe un ton poruncitor.

Nu am scos o vorbă, dar am gemut și m-am apropiat clătî-nându-mă de el, ca să nu mă mai tragă atât de tare de păr. Am auzit cuțitul căzând pe podea.

— Astăzi, un bărbat a văzut o demonstrație cu servicii de ceai scoase la vânzare la Expoziție, a povestit el cu voce înghețată. Ar vrea să cumpere servitoarea din gospodăria mea care a scris asta, a continuat el, fluturându-mi eticheta prin fața ochilor, cu condiția să fie virgină și supusă.

Am simțit că mă arde iarăși pielea capului, când m-a tras în sus și m-a privit.

— Uită-te la fața ta. Ești plină de murdărie, a zis, cu gura schimonosită de scârbă. Mă ocup eu însumi de tine; porcul nici nu își va da seama.

M-a tras din nou de păr și mi l-a răsucit de am simțit că firele se smulg unul câte unul, cu un mic pocnet. Mi-am înfipt ghearele în încheieturile mâinilor lui, dar m-a tras spre butoiul cu apă.

— Spală-te, animalule, a zis și mi-a apăsât capul sub apă.

„Dacă aș putea să mă târăsc până unde mi-a căzut cuțitul“, mă gândeam, apoi am dat să respir și am tras apă pe nas. „O, Doamne, o, Doamne“, îmi spuneam îngrozită. Capul îmi ardea. Am scos un țipăt înăbușit iar el mi-a tras capul afară din apă.

— De ce crezi că ea nu va cumpăra din nou bolul Shunrai, *bâtard*¹ ? (Ultimul cuvânt l-am strigat în franceză, deși nu avea nici o legătură.) E mai mult decât meriți.

1 Bastardule, ticălosule.

Ce mi-aş dori să îmi fi putut da mie însămi acest sfat, atunci când eram o copilă şi stăteam pe genunchii unchiului meu : dacă un bărbat te ameninţă, întreabă-l ceva. Nu ştiu de ce, dar are efect.

— Ce îndrugi acolo ? a întrebat Jiro nedumerit.

De mirare a slăbit strânsoarea iar eu am putut să îi dau un cot în burtă şi să fug afară din bucătărie în picioarele goale, în curtea luminată de lampioane. Yukako tocmai se întorcea acasă.

Gâfâiam de furie şi frică în acelaşi timp. Am încercat să vorbesc, dar nu am reuşit. Doar deschideam şi închideam gura, privind-o. Jiro a ieşit din casă după mine, cu pumnalul lui în mână.

— Dă-te la o parte, domnişoară Urako, a spus încet, cu ochii la Yukako, livid.

Pumnalul a sclipit, o lamă lungă de un picior, curbată, cu un singur tăiş, la fel ca săbiile pe care mi le arătase Akio demult. Mi-am adus aminte de cuţitul de bucătărie pe care îl lăsasem pe jos şi, oricât de nepotrivit ar părea, am chicotit. Oare ce îmi închipuisem, că am să-i ţin piept ?

Yukako, înaltă în roba de voal, se uita la soţul ei şi la pumnal cu privirea pe care le-o arunca băieţilor când nu erau cuminţi. A aruncat o privire spre mine, ca să mă liniştească dar şi să mă trimită de acolo. Apoi, cu ochii aţintiţi la soţul ei, a pus jos o cutie de lemn. Am auzit clincănitul metalic al monedelor din mâneca ei.

L-a auzit şi Jiro.

— Vreau să ştiu ce ai făcut, a zis el, cu vocea gătuită de furie. Dar mai întâi vreau să văd cât ai luat pe Shunrai. Scoate ce ai în mâneci.

— Acum, pe loc ?

Yukako l-a privit amuzată, a scos o punguţă dintr-o mânecă şi câteva monede din cealaltă. A răsturnat banii pe banca de lângă uşa vestibulului şi Jiro s-a așezat să îi numere. Eu stăteam în uşă, pe jumătate ascunsă în spatele lui Yukako. Simţeam cum sângele îmi zvâcneşte în cap.

— Crezi că l-am vândut pe Shurai unui străin ? a întrebat ea.

— Taci.

Fiindcă fusese întrerupt, Jiro a luat numărătoarea de la capăt. Yukako îl privea.

— Nu l-am vândut. L-am amanetat la Raku pentru o sută de boluri făcute de ucenici. Astăzi am vândut cincizeci.

— Taci! a urlat Jiro fluturând cuțitul.

A clipit, cu ochii la grămăjoarele de monede, și s-a apucat să le numere a treia oară, după ce a pus jos cuțitul, ca să poată atinge banii cu amândouă mâinile. Cu mișcări line, hipnotizante, asemenea tatălui ei când pregătea ceaiul, Yukako a alunecat spre el și a luat cuțitul. L-a dus în casă, s-a întors și a rămas fără să spună un cuvânt, cu brațele încrucișate.

În cele din urmă, Jiro a terminat. S-a întors spre Yukako ținând mâinile în șolduri.

— Asta e tot ce ai obținut? Pentru asta l-ai luat pe Shunrai? Pentru asta am sacrificat eu bolul lui Rikyu? Târfă ieftină, curva măcelarilor, urla el, căutând un cuvânt îndeajuns de jignitor. Vierme ce ești, a zis și a lovit-o peste față.

A lovit-o. M-am urcat pe bancă și am sărit pe el, prinzându-l de la spate. Acum eram eu în avantaj. L-am ținut la pământ și i-am sucit brațul la spate, ca un bătaș irlandez.

— Ia-ți câinele de pe mine, i-a spus Jiro soției lui, gâfâind. Stând în picioare, Yukako se uita în jos la Jiro.

— Am vândut cele cincizeci de boluri de ceai, a continuat ea să îi explice, ca și cum nu se întâmplase nimic. Și am luat onorariul de la Expo. În Pontocho aveai unele datorii care trebuiau plătite, a zis referindu-se la bărbatul tatuat. De la Expo m-am dus direct acolo și le-am plătit. Iar apoi, fiindcă ultimul lucru pe care l-aș dori ar fi să îl supăr pe stăpânul meu, m-am dus la atelierul Raku și am răscumpărat bolul Shunrai pentru tine, a mai zis, ridicând cutia legată într-o pânză. Banii pe care i-ai numărat sunt cei care mi-au rămas. Urako, poți să te oprești. Îl pui într-o situație stânjenitoare.

I-am dat drumul și s-a așezat pe jos cu picioarele încrucișate, fără să scoată o vorbă. Yukako a luat cutia cu amândouă mâinile și i-a pus-o în poală. Cu fața împietrită, Jiro a desfăcut nodul legăturii de pânză. Și-a plimbat degetele lungi pe caracterele de pe cutie, caligrafiate chiar de el.

Jiro și Yukako au tresărit odată, auzind sunetul lemnului, și s-au privit, uniți pentru o clipă în uimirea lor. Jiro a început să tremure când a desfăcut faldurile de mătase și a ridicat bolul negru ca noaptea. S-a uitat la el cu privirea pierdută.

— Acum ce fac cu el? a murmurat.

O mică procesiune și-a făcut apariția: doi băieți, care mergeau înaintea a doi căruțași. Cât timp Tai le-a plătit, Kenji a cântat din flautul lung de bambus. Jiro a rămas de-adevăratelea cu gura căscată când oamenii au descărcat cincizeci de boluri făcute de învățăceii de la atelierul Raku, fiecare ambalat într-un săculeț legat la gură.

L-am privit pe Jiro și i-am vorbit, uitând că în starea de șoc în care era nu mă putea auzi. Am arătat cu degetul spre bolul din poala lui.

— Poate că străinul îl va accepta pe acesta în locul bolului lui Rikyu pe care i l-ai vândut. Pe mine să nu încerci să mă vinzi, fiindcă nu sunt de vânzare.

Jiro s-a ridicat brusc în picioare, lăsând bolul Shunrai pe jos, în cutia lui. A apucat flautul de bambus din mâinile lui Kenji, l-a ridicat deasupra capului ca pe o măciucă și a izbit cât putea de tare unul din bolurile ucenicilor.

Un bol Raku se sparge cu un zgomot înfundat, un trosnet care nu are nimic dramatic, ca și cum ai lovi un om în piept. Băieții s-au uitat cu gurile căscate cum tatăl lor izbește și sfarmă bolul până când flautul s-a rupt și nu a mai rămas din el decât un ciot și până când lacrimile au început să îi curgă pe față. Abia trăgându-și suflarea, i-a spus ceva lui Yukako. Ce anume? Era, spusese el, ca Rie, ca Lear, trădat de familie și prieteni, pradă deznădejdie. A privit-o pe Yukako. Când era copil, ea îi mângia robele cu scârână și el păstrase acest secret, ca să poată deveni un bărbat asemenea tatălui ei. Ba nu: ca să poată trăi visând că e un astfel de bărbat, într-o lumea plutitoare doar a lui, o lume în care era îndeajuns să iubești ceaiul. Jiro a privit-o pe Yukako și a spus din nou, cu vocea înecată de lacrimile dispărării, adevărul comic al unei nopți tragice:

— Nu pentru asta m-am însurat cu tine.

A doua zi dimineata devreme, Jiro a plecat la Pavilionul Pinului Singuratic. S-a retras definitiv la vârsta de treizeci și trei de ani ca să se călugărească la templul Sesshu-ji.

La câteva ore după ce plecase, Jiro a trimis vorbă soției lui că Tai e destul de copt ca să conducă singur familia. De cum a auzit, Yukako a pus să se încarce lucrurile soțului ei într-un lung șir de cărucioare și l-a trimis pe Kenji să îi spună că, dacă Jiro prefera să rămână acolo, îi va da bucurioasă banii ca să renoveze Pinul Singuratic. Kenji s-a întors în acea seară și a anunțat-o că Jiro este de acord. În aceeași seară, când băieții erau la baie, am ajutat-o pe Yukako să le care jos așternuturile, puținele haine pe care le aveau, cărțile și alte lucruri la care țineau; i-am instalat în camera de lucru a tatălui lor, lângă grădină. Gravi și tăcuți, băieții nu mai erau copii; în noaptea aceea nici unul nu a venit desculț în camera de sus ca să doarmă în patul mamei lui.

Cred că nimeni nu a dormit în noaptea când nervii lui Jiro au cedat. Băieții au fost treji tot timpul și au vorbit în șoaptă. Yukako a plecat singură; fără îndoială că s-a dus la Baishian. Jiro a plecat la locurile lui de pierzanie, s-a întors în zori, abia ținându-se pe picioare, și a zăbovit doar cât i-a trebuit ca să își strângă niște lucruri și să se urca în *jinrikisha* care îl aștepta. Știu pentru că am stat trează până când cerul s-a făcut din negru alb. Pielea capului îmi ardea iar eu încercam un sentiment amestecat de milă, scârbă, teamă și rușine. Trei lucruri nu îmi dădeau pace. Îl lăsasem să mă atingă. Fusesem norocoasă că tocmai atunci apăruse Yukako. Olandezul avea să aducă banii la prânz. Eram speriată și foarte singură. Plasa de țânțari, invizibilă noaptea, a devenit un nor de pânze de păianjen în dimineata cenușie, când am auzit *jinrikisha* lui Jiro venind și plecând.

Când m-am mișcat, băieții s-au făcut că dorm. Pe Yukako am găsit-o în sanctuarul familiei, așezată în fața unui desen în tuș care îl înfățișa pe tatăl ei, cu mâinile împreunate. Un bețișor aromat, abia aprins, ardea în fața portretului, iar fumul se ridica lăptos în aerul nemișcat.

— Cred că l-ai auzit și tu când a plecat.

— *Un*, a mormăit ea.

— Îmi pare rău că s-a întâmplat așa.

— Nu e nimic de spus.

Îmi era greu să îmi dau seama de ceva din vocea ei. Nu era nici supărată, nici tristă, ci opacă, la fel ca o bucată de sticlă al cărui luciu s-a pierdut în valurile oceanului. A stat liniștită, apoi a luat o hotărâre.

— Cred că, dacă nu vine înapoi în dimineața asta, voi ține lecția în locul lui, a spus cu glas tare.

— *Hai*, am răspuns. Vrei ceai?

— Mi-ar prinde foarte bine.

Vocea ei era rece, dar mâinile au strâns ceașca într-un gest de recunoștință. Rușinată, i-am povestit despre olandez. A râs:

— Am eu grijă de asta.

Jiro luase amândouă bolurile, și pe cel nou și pe cel vechi, așa că, atunci când a venit olandezul, Yukako i-a luat jumătate din bani pentru un bol despre care se spunea că este din vremea lui Rikyu și l-a trimis de acolo după ce i-a explicat unde poate cumpăra o fată, fiindcă eu cu siguranță aveam să îi dau o boală urâtă.

În noaptea aceea, după ce băieții s-au dus la culcare în noua lor cameră, m-am întins singură în pat în camera lui Yukako, sleită de puteri. Când a urcat, am văzut că își scosese toți pieptenii, acele, firele și pernițele din păr de cal din părul care atârna acum, proaspăt spălat, ca niște panglici ude.

— Cred că a fost ultima mea coafură, a zis ea, luându-și la revedere de la pieptănătura femeilor măritate.

Mi-am amintit de ceea ce îmi povestise Inko despre mama ei, care își îndepărtase soțul adoptând pieptănătura văduvelor, *obako*, după ce îi muriseră doi copii. Îmi era atât de dor de ea! Yukako stătea în fața oglinzii și încerca să își facă un coc cu streășină, așa cum purtau doamnele albe.

— Ce o să se mai mire domnișoara Miki când va veni mâine dimineață, am zis.

Cum stăteam în pat cu ochii la Yukako, mi-am închipuit-o pe fiica coafezei aducând vești de la verișoara ei, care, printr-o minune, venise din nou să locuiască la Tokio. Trebuie că are

un mesaj pentru mine de la Inko, un dar. Eram atât de obosită că visam cu ochii deschiși, cu bărbia sprijinită pe genunchi.

Mi-am atins părul. Toată ziua îmi ascunsesem părul smuls sub o pânză, așa cum purtau servitoarele și din când în când mai aruncam în foc fire de păr de cal care se slăbiseră prea tare. De câte ori îmi aminteam de mâinile lui Jiro mi se strângea stomacul. Ce se va întâmpla când se va întoarce? M-am zbu-
ciumat toată dimineața, apoi a sosit mesajul de la el. Nu se mai întorcea. De ce să nu-mi spăl și eu părul și să încep din nou? În noaptea aceea mi-am petrecut brațul pe după pieptul lui Yukako și am dormit buștean, știindu-mă în siguranță.

23. 1885

La îndemnul lui Yukako, prima invitație formală la ceai făcută de Tai, devenit cap al familiei, a fost adresată consilierului imperial Kato. Tai urma să fie gazda, iar ea să îl ajute. Odată începute lucrările la canal, autoritățile Meiji i-au cerut lui Kato să își concentreze atenția asupra școlilor publice, de care se ocupase doar sporadic de când sosise. Era toamnă, anotimpul macroului, și venerabilul bol ales de Yukako era o piesă rară: albastru ca oțelul, așa cum sunt solzii macroului, prins într-o plasă de fire negre – *ami*, plasă de pescuit. Alegerea era potrivită atât cu anotimpul cât și cu șalurile *ami* alese de consilierul Kato pentru Școala Doamnelor Creștine.

Deși cu alte prilejuri venise îmbrăcat în kimono, ca să menajeze sensibilitatea lui Jiro, de această dată Kato a venit în costum cu vestă și joben, pe care l-a atârnat în stativul pentru săbii de la intrarea în camera de ceai. Totodată, și-a scos și pantofii scârțâitori.

Fiecare amănunt din Baishian, aflat în armonie cu începutul toamnei, era ales și cu intenția evidentă de a îl onora pe consilierul Kato – de la aranjamentul floral care evoca frunza de bambus, emblema tatălui său samurai (o crizantemă timpurie într-un vas făcut dintr-o bucată de bambus abia tăiată, având

câteva frunze) până la farfuria cu dulciuri, prune confiate în sirop de litchi, în amintirea familiei din partea mamei lui, care făcea comerț cu fructe.

— Deși înainte nu au fost întotdeauna condiții favorabile, s-a auzit vocea consilierului Kato, hârâită ca a celor din sud, făcând referire la multele dăți când Jiro îl refuzase, sunt recunoscător să mă aflu aici.

— Cred că toată lumea a aflat de tragedia soțului meu, a zis Yukako în chip de scuză. Uneori era cu mintea încetoșată.

Când am terminat de adus tăvile m-am așezat în camera din spate și l-am privit pe Tai oficiind prima lui *chakai*. Mă simțeam foarte mândră. Noul maestru părea la largul lui când a atârnat focul cu pământul de pene. Deși când eram singuri eu îi spuneam tot Tai, primise de curând primul nume de adult, Rensai, când se dusesse la Tokio, să officieze ceremonia la Curte. Își purta noul nume cu modestie elegantă. Avea o *temae* limpede, dar subtilă. Răspunsurile pe care le dădea întrebărilor rituale ale lui Kato erau rafinate dar nepretențioase, chiar dacă puțin cam scurte. Yukako a trebuit să intervină ca să explice de ce Tai – de fapt, ea însăși – alesese bolul cu model ca o plasă, deși am înțeles mai târziu că acesta fusese planul ei de la bun început.

— Fiul meu a fost impresionat de alegerea uniformei pentru eleve – simplă dar eficientă, a explicat ea. Cum v-a venit ideea?

Koito ne spusese cu mult timp în urmă că nimic nu îi place mai mult unui bărbat decât să fie invitat să vorbească despre o realizare de-a lui, cât de mărunță ar fi. Ca un bun samurai, consilierul Kato s-a străduit la început să pară modest. Sfatul lui Koito dădea roade.

— Când am lucrat cu băieții de la armată, cel mai important lucru la început a fost să îi fac pe ceilalți să îi vadă – și pe ei înșiși să se vadă – ca o unitate modernă aflată în serviciul împăratului, nu ca fii de țărani, negustori sau meșteșugari din cutare sau cutare oraș, a zis el. Am insistat ca toți cei care lucrează la canal, de la muncitori la ingineri, să fie îmbrăcați la fel. Am vrut să fac același lucru și la Școala Doamnelor, ceva care să

le facă să arate la fel și să le scoată în evidență ca parte a lumii noi, în care fetele nu mai sunt ținute acasă în cutii. În Vest, hainele bărbaților sunt mai mult sau mai puțin standard, a explicat el. În schimb, veșmintele femeilor trebuie făcute pe măsură și mulțor familii le e greu să suporte aceste costuri. Am ales ceva care nu este foarte scump, dar care scoate în evidență noutatea și impune respectul. (Aici vocea i-a fost voalată de tristețe.) Ar fi cu totul nepotrivit să vedem fetele acelea drăguțe purtând mâneci strâmte ca niște burlane, nu credeți?

Yukako a strâns imperceptibil din buze la auzul acestei mici înțepături la adresa hainelor pe care le purta ca profesoară, dar apoi s-a alăturat consilierului și au chicotit împreună.

Ce m-a impresionat cel mai mult la Tai a fost că, atunci când consilierul Kato și Yukako s-au lungit la vorbă, el nu a făcut nimic din ce ar fi putut atrage atenția asupra lui, deși nu încapă nici o îndoială că picioarele îi amortiseră și îl ardeau. Și-a schimbat puțin poziția atât de firesc că nici unul dintre invitați nu a ridicat privirea, deși l-au imitat amândoi.

Yukako l-a ascultat cu atenție, apoi a început să vorbească, gânditoare și ezitantă.

— Când trăia tatăl meu – vorbele ei l-au făcut îndată pe Kato să se aplece în semn de simpatie – visa ca și Ceaiul să devină ceva unificator, un fel de uniformă.

— Ce spuneți? a zis consilierul Kato.

— În scrisoarea trimisă la Curte a spus că scopul ceaiului este să îi pună pe oameni față în față, egali. După cum ați spus și dumneavoastră, voia o cale prin care negustorul și samuraiul, omul de rând și meșteșugarul, cei născuți în Kyoto și cei din Satsuma, a spus ea, înclinând capul în direcția consilierului Kato, să poată lăsa deoparte diferențele dintre ei și să se întâlnească în camera de ceai ca parteneri egali, ca cetățeni – cuprinsă de o inspirație subită, a preluat expresiile pompoase ale lui Kato – supuși ai împăratului, cetățeni ai unei Japonii noi.

Nu o mai auzisem niciodată vorbind astfel.

— Unii practicanți ai ceaiului nu gândesc așa, a remarcat consilierul.

— Soțul meu nu se simțea bine, a încuviințat Yukako, a făcut o pauză și a continuat. Știu că o parte din munca dumneavoastră înseamnă să stabiliți ceea ce ar trebui să știe tinerii de astăzi. (Aruncase momeala, așa că a trecut repede mai departe.) Vă admir atât de mult pentru măsurile pe care le-ați luat. Câte școli spuneți că ați deschis?

— În Kyoto, cinci pentru băieți și una pentru fete – până acum – dacă nu punem la socoteală și școlile creștine. Să declari învățământul obligatoriu durează câteva secunde, a zis, referindu-se la proclamația împăratului din primii ani Meiji. Dar ca să construiești școli îți trebuie ani de zile. De aceea am început cu fiii celor mai bogați, fiindcă aceștia vor fi cei mai câștigați de pe urma unei educații occidentale. Peste zece ani însă...

Yukako aștepta în tăcere. Dintr-odată, ca și cum de-abia atunci ar fi înțeles cuvintele, Kato repetă:

— O uniformă. Ceva unificator.

Yukako scoase un sunet politicos de încurajare.

— Bătrânii se plâng de Școala Superioară de Fete din Tokio. Spun că de pe băncile ei nu ies decât fete pregătite să fie profesoare sau soții pentru străini. Aceste fete știu să vorbească franțuzește sau să danseze vals cu prim-ministrul, dar nu știu să gătească orezul sau să recite din Hyakunin Isshu. La primăvară voi deschide încă două școli pentru fete și nu știu cum să răspund acestor critici. Dar astăzi... – nu termină propoziția, fiindcă vorbea mai mult pentru el însuși decât pentru Yukako. Pe deasupra, mi-am atras și nemulțumirea preoților fiindcă am închis școlile din temple. Ei cred că o școală laică este neapărat o școală creștină. (A făcut o pauză.) Oare nu se spune că „Ceaiul și Zen au același gust“?

Mi-a venit să râd când am auzit propoziția prin care se scuza Jiro ori de câte ori pleca la Sesshu-ji, pronunțată cu accentul sudic al consilierului Kato.

— Am fost întotdeauna un om de acțiune, a declarat Kato. Pe vremea taților noștri obiceiul era să aștepți, să arunci o vorbă și să recurgi la intermediari. Vremurile s-au schimbat. Vă voi întreba simplu, maestre al ceaiului – aici a făcut o plecăciune adâncă în fața fiului lui Yukako – credeți că dumneavoastră și ucenicii dumneavoastră ați fi dispuși să luați în considerare

posibilitatea de a da lecții de ceai fetelor din școlile pe care le clădim ?

Tai a făcut ochii mari. La urma urmei nu era decât un băiat de treisprezece ani. A făcut un efort ca să nu se întoarcă spre mama lui și să îi ceară sfatul în fața acestui om. Câteva clipe nu a spus nimic.

— Pe spezele orașului, desigur, a adăugat Kato.

Yukako și-a luat o figură gânditoare, ca să își ascundă zâmbetul.

— Mă voi gândi la propunerea dumneavoastră, a zis Tai.

— Sunt bătrâni care întreabă: „La urma urmei, de ce să le școlim ? Nu e nevoie să știi a citi ca să îi dai socrului un fiu sau ca să te supui soacrei în bucătărie“. În Vest însă, femeia nu e doar un pânțec de împrumut. E o soție bună și o mamă înțeleaptă. Este educatoarea copiilor și sfătuitoarea soțului. Acum cincisprezece ani, Curtea a trimis cinci fete să capete o educație în America, să se întoarcă și să le învețe pe femeile japoneze cum să devină și ele soții bune și mame înțelepte. Fetele s-au întors acum trei ani. Ard de nerăbdare să vadă rezultatul experimentului.

M-am aplecat în față ca să aud mai bine. Eram și eu tot un fel de experiment. Kato a continuat:

— Concetățeanul meu, Saigo Takamori, obișnuia să spună că nu trebuie să dăm deoparte ce e mai bun din ceea ce e vechi în favoarea a noului și eu sunt de acord cu el. O mamă înțeleaptă poate folosi ritualul ceaiului pentru a-i învăța pe fiii ei cele Cinci Virtuți Imuabile. Nici nu îmi închipui o modalitate mai bună de a le învăța. Iar o soție bună ? Creștin fiind, nici nu știți cât de fericit aș fi să văd ceremonia ceaiului acasă, și nu în lumea plutitoare. Fără îndoială că orice fiu și soț din Japonia ar avea de câștigat dacă femeile ar învăța arta ceaiului.

Yukako era încântată, dar și puțin surprinsă de direcția în care entuziasmul îl purtase pe Kato.

— Cred că și băieții ar avea de câștigat dacă ar învăța *Ocha*, a intervenit cu blândețe.

A renunțat să adauge că familia ei inițiasse tineri seniori în Calea Ceaiului de sute de ani deja.

— Și unde să înveți mai bine decât acasă? Cum prea bine spunea tatăl dumneavoastră, ceaiul te învață ce sunt înțelepciunea, onestitatea, loialitatea față de împărat. Închipuiți-vă toate avantajele unei programe școlare centralizate, transmise la vârsta când mintea copiilor este cea mai deschisă spre învățatură, și încă în sânul familiei! Priviți ce ați realizat dumneavoastră! a mai adăugat, arătând cu capul spre Tai.

— Știu că *temae*, așa cum o execută el, nu înseamnă mare lucru, dar adevărul este că fiul meu a învățat de la bunicul și tatăl lui, l-a corectat Yukako pe un ton potolit.

Părea descumpănită și puțin iritată. De ce tot stăruia să vorbească despre fete, când era limpede că ideea îi venise de-abia mai târziu?

Tonul consilierului Kato s-a schimbat pe dată. Cu voce sigură a zis:

— Aveți dreptate. Vedeți însă, viețile băieților sunt deja ordonate pe zile, măcar pe următorii ani. Inginerie, matematică, științe. Nu mai depinde de mine. Cu fetele am mai multă libertate, fiindcă aceste școli de-abia iau naștere. Nădărduiesc, maestre de ceai – a zis el făcând o plecăciune spre Tai – că veți lua aminte la solicitarea mea. Poate că, în primăvara care vine, am putea începe predarea în școlile de fete și să vedem ce se întâmplă. Peste șase ani Ministerul Educației va veni de la Tokio să vadă ce am realizat. După aceea va fi timpul potrivit să încercăm să introducem *Ocha* în școlile pentru băieți.

Stingherit de energia și îndrăzneala lui Kato și fiindcă, la urma urmei, fusese educat în disprețul tatălui său față de acest om, Tai s-a burzului puțin auzind tonul obraznic, nonșalant.

— Va fi o plăcere să iau în considerare cererea dumneavoastră, a zis puțin cam înțepat.

Consilierul Kato a strâns din buze în fața acestei demonstrații de trufie juvenilă. Yukako i-a aruncat o privire cu subînțeles.

— Voi aștepta cu nerăbdare răspunsul dumneavoastră, a zis și a trecut la alt subiect. Fiind creștin, a început el, am îndoielile mele cu privire la dansul în comun, așa cum se practică la „Cerbul care mugește”, dar subiectul față de care prim-ministrul Ito și cu mine suntem în total acord este *sticla*.

— Am auzit și eu unele zvonuri, a zis Yukako, bucuroasă că momentul stânjenitor trecuse.

Școala Doamnelor Creștine avea ferestre de sticlă, la fel ca toate clădirile în stil occidental care erau clădite în Tokio, dar consilierul Kato era primul japonez de care auzisem noi, la baia servitorilor, care își pusese *garasu*¹ la el acasă. Jiro văzuse sute de ferestre de sticlă în Tokio și ni le descriesese cutremurându-se, pe când Yukako și Tai fuseseră încântați și îi povestiseră lui Kenji ce minunăție erau.

— În noua capitală am făcut o vizită unui demnitar care avea, la intrarea în casă, un salon în stil occidental unde îi primea pe diplomați, și în rest o casă obișnuită. Pusese sticlă în salon și hârtie *shoji* în celelalte camere, a zis ea, pronunțând cu greu cuvântul englezesc adoptat: *garasu*. La fel plănuieți să faceți și dumneavoastră ?

— A, nu. Eu am găsit o echipă de *gureijezu* japonezi. (*Gu-rei-je-zu* ?² Geamgii !) Pun geamuri de sticlă la ferestre și la uși, chiar în locul unde se pune hârtia. Costă scump și durează mult timp, dar banii se întorc în Japonia și numai uitați-vă la rezultate !

„Uitați-vă la rezultate“, am repetat eu bombănind refrenul preferat al lui Kato.

— Eu îndemn pe oricine își poate permite să facă acest pas, în special pe cei care beneficiază de generozitatea împăratului, a spus el ca să ne aducă aminte cât de mic e stipendiul primit de noi de la împărat și cât de mare e cel primit de el. Ce cale mai bună poate fi de a ne arăta angajamentul față de o Japonie civilizată și luminată decât aducând lumina în casele noastre ? Închipuiți-vă cât de frumoasă ar fi această cameră de ceai !

Yukako s-a uitat la pereții și ferestrele pavilionului Baishian. Lumina puternică, lăptoasă, îndulcea trăsăturile fiului ei.

— Ce interesant, a spus ea cu indiferență. Să îmi dați și mie numele geamgiului dumneavoastră.

De când băieții dormeau în camera de jos, Yukako mă puneă în fiecare seară să îi masez picioarele crăpate. Adusesese

¹ *Glass* – sticlă (engl.).

² *Glaziers* (engl.).

de la Tokio o perie aspră, cum aveau străinii, și eu îi periam părul des. Până când nu începuse să poarte pieptănătura străină nici nu se gândise că îi va face atâta plăcere să își perie părul. Am băgat de seamă încă de la început că avea în vârful capului o chelie cât un ban, datorată anilor de coafat. Până când plecase Jiro o ascunsese sub o șuviță falsă de păr, iar acum nu se vedea datorită cocului moale pe care îl purta. Eu o vedeam însă noaptea, și mai vedeam firele de păr alb pe care mă puneam să i le smulg. Mă minunam de aceste secrete, poate chiar mai mult decât de miracolul pletelor ei bogate, negre și mătăsoase după ce atâția ani fuseseră acoperite cu ulei și ceară. Când le periam, le simțeam greutatea în palme și mi se părea că îmi aparțin într-o oarecare măsură. În fiecare seară îi împleteam părul într-o coadă largă, să nu se încurce, în timp ce Yukako bea *soba-cha*, un ceai fierbinte făcut din hrișcă prăjită. De ani de zile nu mai fusesem atât de fericită. Băieții crescuseră și o aveam doar pentru mine, să o răsfăț și să tânjesc după ea. Nu la multă vreme după ce Tai și Kenji au început să doarmă în camera de jos, am îndrăznit o dată să mă întind după ea pe întuneric, nu doar ca să o țin în brațe, ci ca să îmi lipesc trupul îmboldit de dorință de al ei. A înțepenit, s-a întors brusc spre mine și, fără un cuvânt, m-a împins deoparte.

În noaptea aceea, după prima *chakai* a lui Tai, în timp ce îi periam părul, am văzut că își plimba degetele pe buza ceștii, încruntată. Încă mai avea pe față expresia de nedumerire și dispreț.

— Școli pentru fete, murmura din când în când, uimită.

I-am periat părul mult mai mult decât era necesar, până când trăsăturile i s-au îmblânzit și a oftat de parcă se cufunda într-o baie fierbinte.

— Ce om ciudat, a zis și a adormit.

Chiar dacă Tai nu fusese încântat de ideea consilierului Kato, a fost îndeajuns să se uite o singură dată în catastiful familiei ca să înțeleagă cât de înțeleaptă era părerea mamei lui. Atunci când a venit cererea formală din partea lui Kato, Tai, la îndemnul lui Yukako, a răspuns că va fi bucuros să trimită instructori

care să predea *Ocha* în stilul Shin la școala fetelor începând de primăvara următoare, dacă părinții sau școala sunt dispuși să cumpere – de la noi, desigur – ustensile de ceai pentru fiecare din ele. După ce Kato și-a dat acordul, Tai a fost fericit să lase proiectul pe mâinile mamei lui, fiindcă el, la treisprezece ani, era deja copleșit de îndatoriri: șirul de ofrande de ceai și lecțiile cu învățăceii.

Nu multă vreme după vizita consilierului Kato, sănătatea lui Matsu a început să se înrăutățească vizibil. Când soțul lui Chio nu a mai putut să meargă singur la toaletă, ea și Kuga au avut o discuție cu Bozu, grădinarul cel ras în cap. Locul de grădinar-șef al lui Matsu ar fi trebuit să fie luat de fiul său, Nao, dar noi nu mai avusesem vești despre băiatul din fotografie – în afară de urările de sănătate și prosperitate pe care ni le trimitea de Anul Nou – din anul când Aki venise la noi. De aceea, Bozu și nepotul lui, Toru, un băiat de paisprezece ani, blând dar puțin la minte, îndepliniseră și îndatoririle lui Matsu când acesta fusese bolnav. Adunați în coliba lui Chio și Matsu, departe de bucătărie, adulții au hotărât să îi căsătorească pe Toru și Aki și să îl declare pe Toru fiul adoptiv al lui Nao. Totuși, fiindcă fetița nu avea nici zece ani, căsătoria a fost amânată până când avea prima menstruație.

Eu eram cu mulți ani mai mare decât Toru, dar de la paisprezece la douăzeci și patru de ani, băiatul nătâng, cu fața mâncată de vărsat, numit după regina Victoria, se numărase printre băieții cu buză de iepure, cocoșații și surdomuții considerați de fetele de la baie ca posibili soți pentru mine. Vorbele lor rămăseseră doar vorbe iar acum, când aveam aproape treizeci de ani, era nepotrivit să mai discuți astfel despre o femeie de vârsta mea înaintată. La baie toți copiii îmi spuneau „mătușă” și Chio, fără un cuvânt, scurtase mânecile de fetiță ale kimonourilor mele. Aveam să rămân cu numele și veșmintele acelea zeci de ani.

Matsu a murit la sfârșitul lui septembrie. Fusese un om puternic. Din fericire pentru el, spre sfârșit nu-și mai dădea seama cât de plăpând devenise. Acceptase îngrijirile noastre

cu placiditatea unui copil, suportase durerea și situațiile stânjenitoare tot ca un copil, care plânge, uită aproape imediat de ce a plâns și se înseninează. Când i-a venit vremea, atât mânia cât și blândețea lui Chio și a Kugăi se ostoiseră și am înțeles de ce: vederea trupului galben ca ceara, întins în bucătărie, nu le-a smuls atâtea lacrimi cât vărsaseră hrănindu-l sau privindu-l cum strângea în pumni bulgări imaginari, atunci când mintea îl părăsise.

Matsu era de părere că nu puteam să vorbesc bine japoneza atunci când am venit în casa Shin, în schimb o vorbeam curgător douăzeci de ani mai târziu, fiindcă focul arsese amintirea limbii din mintea mea; susținea că eu nu învățasem japoneza cât stătusem la Casa Norilor, ci mi-o amintisem. Vara, când sfărâma gheață ca să facă înghețată pentru copii (mai întâi pentru nepotul lui, Zoji, apoi pentru Tai, Kenji, Toru și Aki) îmi pregătea și mie un bol, cu toate că trecusem de mult de vârsta copilăriei – ca să uit gustul focului, cum spunea el. Credea că japoneza pe care o învățam i se datora. Când învățam alături de băieți, mă dojenea: „Să nu mai spui că ești prea bătrână ca să mănânci înghețată. Uită-te cât de mult ai uitat“. Când a căzut la pat, mi-am dorit să îi pot oferi măcar tot atâta alinare. Când am început să lăsăm mâncare ca ofrandă la mormântul lui, anotimpul înghețatei trecuse, așa că i-am lăsat un bulgăre de orez alb, o sferă perfectă, la fel ca bulgării de mangal pe care îi pregătea el, și albă ca un bol cu zăpadă.

În ziua când a murit, Chio, poate vrând să umple golul rămas, a mutat fotografia lui Nao din bucătărie pe un raft din coliba ei. Ea, Kuga, Aki și Toru au purtat doliu timp de patruzeci și nouă de zile și au evitat sanctuarele shintoiste, sângele și alcoolul. Această din urmă interdicție a fost o grea încercare pentru Kuga, care găsisse o consolare în *sake* în lungile nopți când stătuse de veghe lângă tatăl ei. În cea de-a cincizecea zi, Yukako, Tai, ba chiar și Kenji – cu toate că Jiro îi spusese să stea la Sesshu-ji cea mai mare parte a timpului – au venit la ceremonia de comemorare, la templul din apropiere. Yukako a ținut-o pe Aki de mână, în timp ce Chio, Kuga și Toru au adus ofrandele și au scos apă ca să spele mica piatră funerară.

În timp ce traversam curtea mică a cimitirului îndreptându-ne spre locul rezervat servitorilor, am avut senzația neplăcută că sunt urmărită. Pe banca de lângă mormântul lui Matsu era așezat un bărbat. Când ne-am apropiat s-a ridicat în picioare, de parcă pe noi ne aștepta. Purta ghetete de piele, occidentale, carâmbi ca servitorii și o scurtă kimono cu mâneci drepte, așa cum aveau băieții cu *jinrikisha* sau tâmplarii. Pe de altă parte, nu părea că fusese trimis cu vreo treabă. Părea prea sigur pe el, așa cum stătea calm, cu mâinile în șold, iar hainele îi erau prea curate. Avea în jur de patruzeci de ani, era vânjos ca un taur, dar avea un aer de adolescent datorat umerilor obrajilor, ascuțiți și delicați în același timp. Era mai înalt chiar și decât Yukako iar părul, aproape tot atât de lung ca al ei, strâns la spate cu o curelușă de piele dar nedat cu ulei, îl făcea să semene cu un tâlhar din munți. Când ochii lui și ai lui Chio s-au întâlnit, a făcut o plecăciune adâncă în fața ei:

— Mamă, a zis.

24. 1885-1890

Chio a înlemnit cu ochii la el. Nu o văzusem niciodată atât de încordată. O clipă, am fost copil din nou și am contemplat cu ochii minții fotografia unui tânăr solemn. Apoi am văzut-o pe Chio ridicând brațul și lovindu-l pe fiul ei peste față. El a așteptat lovitura fără să se clinească.

Chio l-a salutat cu o plecăciune, cu lacrimile curgându-i pe față.

— Ia asta și ajută-ne, a spus morocănoasă, întinzându-i găleata cu apă ca să spele piatra funerară a lui Matsu.

— Mulțumesc, a zis el.

— E Nao, nu? am întrebat în șoaptă.

Yukako mi-a aruncat o privire: Cine altcineva, *baka*? Era crispată la față, cu o expresie aspră. Trebuie că o strânsese prea tare de mână pe Aki, fiindcă micuța s-a smuls din mâna ei.

Nao a făcut tot ce se cuvenea – de la aprinderea tămâii la plata preotului – așa cum făcuse Jiro pentru Munte, așa cum Muntele, ținând locul fratelui său care era în închisoare, făcuse pentru Doamna Pipă. Și-a jucat corect și sincer rolul de fiu îndurerat. Cei mici erau curioși, Chio și Kuga au amuțit de uimire, dar Yukako – simțeam eu – era din ce în ce mai iritată.

— Unde a fost atâta vreme? Haine de doliu nu are? Nu știe că există bărbieri pe lume?

Pachetul adus de Nao stătea nedesfăcut pe măsuta joasă. Yukako se prefăcea că nu îl bagă de seamă când s-a dezbrăcat și a pus kimonoul la aerisit. Nao adusese mici daruri pentru Chio, Kuga și Aki, iar când aflase că are și un fiu adoptiv, i-a dat lui cadoul lui Aki. „Ai grijă de el pentru soția ta”, îi spusese.

— Ai văzut cum l-a privit fetița când a aflat că e tatăl ei?

Am dat din cap, amintindu-mi de aleanul din ochii lui Aki.

— Nu îmi vine să cred că a fost aici tot timpul iar noi habar nu am avut, a zis Yukako. Ce obraznicie, să facă pe fiul îndurerat! De ce nu a venit niciodată să îl hrănească? Sau să-l ducă la toaletă și să-l șteargă la fund?

— Cred că nu vrei să deschizi darul de la el, i-am zis.

Pachetul învelit în hârtie albă lucea la lumina lămpii, parcă era o lună mică. Mi-am adus aminte de bărbatul înalt aplecat deasupra lui Yukako, de vocea umilă cu care a oferit darul, de ochii lui care s-au încrucișat o clipă cu ai ei.

— Deschide-l tu, a zis din vârful buzelor.

Am deschis scrisoarea legată de cutie; era scrisă cu *kana* îngrijite. După introducerea obișnuită, spunea: „Cele alăturate sunt pentru înghețată, oferite pentru spiritul celui pe care îl plăngem și în onoarea triumfului dumitale dintr-un august fierbinte”.

Mi-am adus aminte cum căra Matsu blocurile de gheață afară din ghețarie, cum le sfărâma cu răzătoarea. Aveam în fața ochilor grămăjoarele de gheață puse în boluri de lemn și stropite cu siropul de zahăr ars, gros și dulce, pe care îl făcea Chio.

— Ce triumf? a murmurat Yukako nedumerită, simțindu-se insultată fără să știe exact în ce fel.

Am citit mai departe.

— „Vreau să îți arăt cum lucrează meșterul meu, fiindcă patronul lui a spus odată că te-ar putea interesa.“

— E de prost gust, a zis Yukako. Altceva ce mai spune?

— Mai nimic: „Umilul dumitale servitor îți adresează cele mai bune urări pentru tine și familia ta Al dumitale...“

— Ai mai auzit asemenea obrăznicie? tuna și fulgera Yukako.

— Să deschid pachetul?

— Da.

Am desfăcut hârtia ieftină dar frumos împăturită; înăuntru erau cinci obiecte mici, învelite în scame de bumbac și o țesătură moale: cinci boluri de sticlă, translucide, albe ca gheața, cu o dungă albastră. Mi-am dat imediat seama ce voia să spună: înghețata ar fi părut mult mai rece în aceste boluri decât în cele de lemn simplu sau lăcuit.

— Ce frumoase sunt, am murmurat.

Yukako a strâns din buze și a încuviințat:

— Într-adevăr.

Oare chiar nu văzusem o farfurie de sticlă timp de nouăsprezece ani?

— Este unul din geamgiii consilierului Kato, nu-i așa?

Yukako a apropiat unul din boluri de lampă ca să vadă mai bine. O pată mare de lumină i-a căzut pe față.

— Cred că da, a zis.

A rămas pe gânduri. Imaginea ne-a venit în minte în același timp: pomeții fini, mâinile în șold. La *Eppo* un meșteșugar se uitase cu atenție la noi.

— Știu despre ce august vorbește, am zis, fiindcă mi-am amintit de înghețatele dulci servite musafirilor străini.

Yukako a zâmbit ușor:

— Și eu știu, a zis.

Nao venea adesea în vizită la mama lui și întotdeauna aducea un mic dar. De fiecare dată când venea, simțeam reproșul tăcut al Kugăi. Chio, în schimb, nu l-a întrebat niciodată unde fusese atâția ani de zile, sau cum de locuia de atâta vreme în Kyoto fără să dea vreun semn de viață, ca să nu mai vorbim de grija pe care s-ar fi cuvenit să o poarte tatălui său. Nu i-a cerut niciodată

să vină să stea cu ele; părea mulțumită că stă împreună cu meșterul sticlar și ceilalți lucrători în cartierul muncitorilor. După ce îi dusesese dorul atâția ani, cum de putea acum să nu îl roage să vină să stea cu ea, să se însoare, să îi dea nepoți? Se codea să îi primească darurile, era stânjenită când el trimitea maseuri ca să îi dezmoștească umerii și mâinile tot mai țepene, se sfia când el aducea țesături pentru ca ea, Kuga și Aki să aibă kimonouri noi.

Lui Yukako nu i-a mai adus daruri și nu i-a adresat nici o vorbă în afară de formulele umile potrivite cu ocazia. Consilierul Kato s-a grăbit să se laude însă că a înscris-o pe Yukako pe lista de așteptare a meșterului sticlar – pe care erau numai persoane importante, dar care era și foarte lungă. Yukako și-a ascuns neplăcerea; era o onoare pe care nu o putea refuza.

La câteva luni după aceea, Yukako i-a luat pe cei patru învățăcei ai lui Jiro care erau mai mari decât Tai și i-a adus la prima școală a fetelor. Deoarece școala îi ceruse să dea lecții și fetelor și băieților, Yukako a ales patru femei nemăritate dintre elevele ei de acasă și le aducea la școală alternativ cu învățăceii; în restul zilelor îi pregătea la noi acasă. (Săptămâna cu șapte zile, cu duminica liberă, a apărut odată cu epoca Meiji.) Eu căram ustensilele lui Yukako și țineam socoteala orelor. Am băgat de seamă că era răbdătoare și meticuloasă cu elevii mici – care își dădeau toată silința, deși rezultatele nu erau nici pe departe mulțumitoare –, dar tot atât de severă cu viitorii profesori pe cât fusese față de Koito cu mulți ani în urmă, deși mai puțin veninoasă. La prima lecție ținută de unul dintre învățăcei – băiat sau fată – îl corecta (sau o corecta) în fața clasei de fete, ceea ce era foarte umilitor. După aceea nu îi mai corecta decât în fața celorlalți tineri profesori; era umilitor, dar durca mai puțin.

Printre acești viitori profesori, doar cu puțin mai mari decât învățăceii ei, se număra și fiica lui Kato, Mariko, o copilă cu chip angelic. Era prima care renunța să atâțe focul în vasul cu jăratic, ultima care își amintea cum se folosesc ustensilele, așa că nu era nici pe departe preferata lui Yukako; relația cu tatăl ei era însă prea importantă ca să fie stricată din acest motiv.

Îmi aduc și acum aminte cum a sunat glasul ei într-o zi, când pleca din casa Shin împreună cu alte tinere. Fusesem chemată ca să le ajut să măture un nor de praf de ceai căzut pe jos. Toate fetele stăteau în genunchi, cu o pană în mână și măturau ceaiul verde – care părea că nu se mai sfârșește – pe o bucată curată de hârtie albă. Tăcerea lor era acuzatoare. Au plecat, tot fără să spună un cuvânt, dar pe alee a răsunat vocea ei subțire, inimitabilă:

— Stătea în drum, a izbucnit ea și a lovit cu piciorul o piatră așezată cu grijă într-un loc anume.

Elevele luau lecții de ceai timp de doi ani: din primăvară până în noiembrie, când se deschidea vatra săpată în pământ, exersau cea mai simplă *temae* folosind tava; din noiembrie până în primăvară învățau să facă ceai subțire, spumos, folosind vatra îngropată. În al doilea an făceau ceai subțire folosind vasul cu tăciuni pentru vremea caldă și mai învățau *temae* de vară și de iarnă pentru ceaiul gros. După acești doi ani, profesoarele pregătite de Yukako lucrau în noile școli de fete care se deschideau; cumpărau ustensile de ceai de la ea și semnav contracte ca să poată preda. Le plătea bine, dar le reținea o parte din banii primiți pentru că foloseau numele și tradiția familiei Shin. Adesea, când veneam acasă de la baie, găseam abacul și registrul pe măsuta joasă folosită de Yukako; atunci întindeam *futon*-ul, dar totodată măcinam tușul și aduceam lămpi fiindcă știam că va sta târziu, făcând socoteli. Era fermecată de faptul că occidentalii foloseau cerneală roșie și neagră pentru datorii și credite, și eram mândră când vedeam cum scade coloana scrisă cu cerneală roșie, pe măsură ce plătea reparațiile la Pavilionul Pinul Singuratic.

Când Yukako a început să le ceară profesoarelor o taxă fiindcă foloseau numele Shin și școlile cereau mai multe ustensile decât puteam noi furniza, a hotărât să facă același lucru cu meșteșugarii. Am ajutat-o să facă o ștampilă în chip de autorizație pentru fiecare pământ, spatulă sau pânză de in pe care le comanda, iar apoi le-a vândut meșteșugarilor, care vindeau școlilor ustensilele astfel ștamplate, la un preț fix. În anul când a încheiat acest târg a făcut oferta mai atrăgătoare vânzând zeci de autorizații de fabricare a ustensilelor pe care le-a cumpărat

chiar ea pentru următoarea prezentare a ceremoniei ceaiului, organizată cu ocazia împlinirii a cinci ani de predare în școlile de fete; a oferit una fiecărei doamne de la Curte. Pentru aceste ustensile a plătit mai mult, fiindcă erau lucrate cu mai multă grijă și finețe decât cele pentru școli. Pe deasupra, ca meșterii să fie mulțumiți și în anii următori, a acceptat să le vândă câteva autorizații în plus, așa încât, la rândul lor, ei să poată vinde ustensile străinilor sau noilor bogătași la prețul care le convenea. Din punctul de vedere al calității, aceste obiecte erau mai aproape de cele făcute pentru Curtea Imperială decât de cele făcute pentru școli dar, de vreme ce erau noi și nu aveau fiecare un nume dat de un maestru de ceai, erau mai accesibile decât până atunci. S-au vândut toate.

— Dar dacă meșterii încearcă să te păcălească? am întrebat-o într-o seară, minunându-mă de ingeniozitatea ei.

Stătuse aproape o zi întreagă de vorbă cu moștenitorul lui Chojiro, care se învoise, cu o condiție: ca diferența dintre lucrările lui și cele ale ucenicilor să fie menținută și de aici încolo. Yukako îl asigurase că așa va fi și plecase cu mânecile pline de bani pentru autorizații. Acum mergeam spre casă și ne-am oprit pe podul de pe strada Canalului ca să ne uităm la stolurile în formă de V ale găștelor sălbatice.

Yukako m-a dojenit:

— Furnizează ustensile de ceai familiei noastre de generații întregi, iar acum fac mai mulți bani decât oricând. Nu ne vor trage pe sfoară.

Apoi s-a încruntat. De când murise tatăl ei, avea o cută între sprâncene. Acum cuta era mai adâncă.

— Aș putea să mă duc la prăvălii și să verific, sau să trimit oameni pe care ei nu îi cunosc, a murmurat preocupată, apoi a zâmbit. Dacă aș afla că un meșter m-a înșelat, aș vinde autorizații și concurenților lui. Lasă-i să se bată între ei.

Mulțumită de ea însăși, a aruncat o piatră pe suprafața apei. A sărit de trei ori și s-a scufundat cu un mic plescăit.

— De unde ai învățat? am întrebat-o.

— M-am uitat cum fac băieții, a dat ea din umeri.

— Nu despre asta vorbeam, i-am spus înnodând la loc legătura de pânză.

— Faptul că am comandat multe lucruri pentru Tokio ne-a fost de mare folos. (O clipă a părut îngrijorată de un gând.) Darurile pentru doamnele de la Curte vor costa găleți întregi de bani. Dar cred că merită, a zis, și a mai aruncat o piatră.

Nu asta o întrebasesm. Voiam să știu de unde învățase cum să stăpânească lumea din afară și să nu fie stăpânită de ea. Poate că înțelegeam acum o altă fațetă a cuvântului „umbră”. Yukako nu avea pe nimeni care să îi țină umbră: nici tată, nici soț, nici mamă. Se dovedise însă că nu era o floare firavă; soarele o bătuse din plin, dar ea crescuse dreaptă și înaltă, ca un pin de munte, ca un catarg de corabie.

Când Yukako a revenit de la Tokio spre sfârșitul toamnei, părea nesigură de impresia lăsată de *setto* pentru ceai. Curtea era într-o stare de tranziție. Conducătorii se schimbau des după ce două evenimente pusese răcapăt lungii domnii a prim-ministrului Ito, omul cu idei avangardiste, deși naive, care crezuse că sala de bal „Cerbul care mugește” va fi un îndemn pentru națiunile occidentale să își revizuiască tratatele cu Japonia, prin care aceasta era menținută într-o poziție dezavantajoasă. O corabie britanică se scufundase nu cu multă vreme înainte în apropierea coastei japoneze și toți supraviețuitorii erau britanici, în timp ce toți cei douăzeci și șase de japonezi aflați la bord se înecaseră. Din cauză că tratatele îi favorizau pe străini, căpitanul a fost judecat după legea britanică, nu japoneză, și achitat. Pe cât se părea, câteva rochii de bal și valsuri nu erau îndeajuns pentru a-i convinge pe străini să îi trateze pe japonezi ca pe niște ființe umane. Pe deasupra, Ito fusese găsit într-o situație compromițătoare cu soția altui bărbat. După retragerea pripită a lui Ito, mi-a spus Yukako, atitudinea prim-ministrului era alta de fiecare dată când mergea ea la Tokio. Încă nu era lămurită ce poziție va adopta noul guvern.

În această atmosferă incertă, Yukako dăruise în dreapta și în stânga ustensilele ei de ceai. Oare vor părea destul de civilizate și luminate? Erau produse în serie; nu cumva vor părea

prea occidentale ? Eu îi masam picioarele înghețate în timp ce vorbea; drumul înapoi acasă era lung, ca de obicei, și în trecătoarea Hakone căzuse deja zăpada.

— Ți aduci aminte de bărbatul de la Curtea împăratului pe care tatăl meu l-a invitat la ceai când eram noi copii ? Fostul nepot al împăratului ?

— Sigur că da.

Mi se părea ciudat să mă gândesc la Yukako și la mine însămi la vârsta copilăriei. Când eu aveam nouă iar ea șaisprezece ani, părea mult mai mare.

Augustul văr, mi-a spus ea, rămăsese un confident apropiat al împăratului și fusese numit ministru al educației de noul prim-ministru.

— El este cel care va veni în inspecție la școli în această toamnă, a explicat ea, neliniștită. (Nu se arătase nici plăcut, nici neplăcut impresionat de darul lui Yukako.) Tăcerea lui m-a speriat, a spus ea. Parcă însuși tata era cu ochii pe mine.

Era acasă, acasă. Mi-am lipit obrazul de piciorul ei rece.

25. 1891

Chiar înainte de Anul Nou, Yukako a primit un răspuns. Nu era chiar de la ministru, dar venea din partea Casei Imperiale. În primăvara următoare, când venea la Curte, trebuia să aducă un profesor de ceai care să stea tot timpul la Curte.

— E ceva nemaipomenit, a zis ea dând din cap.

Pe scrisoare erau atâtea sigilii roșii că îmi era teamă și să o ating.

Meiji 24, deși coincidea cu a șaiszecea aniversare a lui Chio, nu a început bine pentru ea. Chiar în ziua noului an s-a încecat cu o bucătică de *mochi*, o turtiță moale din făină de orez, și s-a învînețit la față. Aki, pe atunci o fată de cincisprezece ani, a început să țipe și nu se mai oprea, de parcă voia să tragă în piept aer pentru bunica ei. Nao, care venise în vizită, i-a dat

un pumn în stomac și ea a scuipat bucata de *mochi*, dar nu a mai fost niciodată ca înainte. Ceva din puterea, din voința ei se dusesse, iar restul se mulțumea să o urmeze pe Kuga, în loc să conducă. La baie am văzut-o uitând de ea și plecând, pe jumătate săpunită, spre vana cu apă fierbinte; Kuga și cu mine am fugit după ea și am adus-o înapoi, ca să se clătească mai întâi. După ce întâmplarea s-a repetat, am stat cu ochii pe ea, fără să lăsăm să se vadă, iar în bucătărie Kuga a înlocuit-o încet-încet la toate treburile unde era nevoie de foc și de cuțite.

După Anul Nou, Nao a căpătat învoire de la meșterul lui să plece din breaslă o lună sau două și să lucreze la un proiect venit peste rând – acasă la noi. În acest fel o putea vedea pe Chio în fiecare zi și împreună o puteam supraveghea mai bine. Între timp, Yukako hotărâse că era mai ușor să le pregătească pe fete dacă locuiau la noi, decât dacă veneau în fiecare zi. În casa Shin, primele ferestre de sticlă au fost puse la baia femeilor. La început, abia dacă am băgat de seamă că locuia și Nao la noi. Dormea în coliba de lângă bucătărie, lucra la montatul ferestrelor, avea grijă de mama lui și nu se băga în vorbă cu nimeni. Dacă Yukako mai simțea încă iritarea de care făcuse dovadă când Nao revenise acasă, atunci dăduse la o parte acel sentiment, ca și proiectul pentru care îl angajase.

Mă întrebam de ce alesese Yukako o parte atât de neînsemnată a casei pentru a cheltui banii. Și pusese geamuri opace! Dacă am fi avut ferestre de sticlă ar fi putut vedea grădinile și pavilioanele de ceai din camera ei tot anul, fără să se miște de pe *futon*; ferestrele de sticlă ar fi putut schimba bucătăria întunecoasă într-o nouă lume.

Abia atunci am înțeles. În ciuda inovațiilor privind ustensilele de ceai și lecțiile, Yukako nu voia o lume nouă. Acceptase ferestrele de sticlă doar de formă, ca să îi facă plăcere consilierului Kato. Se apropia inspecția și nu își putea permite să procedeze altfel.

În acest timp, consilierul Kato se lupta să își păstreze relațiile. Nu a putut să vină la ceai de Anul Nou fiindcă avea oaspeți de la Tokio, de la care voia să facă rost de fonduri pentru o

nouă etapă, *su-tei-ji*¹, a construcției canalului, la care săpăturile erau pe terminate. Pe cât se pare, banii îi fuseseră acordați cu anumite condiții. Cam pe când plecaseră oaspeții lui Kato, directorii de școli, părinții și profesoarele au fost anunțați că, începând cu următorul trimestru, adică din aprilie, uniforma obligatorie a elevelor avea să se schimbe. Șalurile nu mai erau necesare. În schimb, fetele trebuia să poarte *hakama* peste haine, că era vorba de kimono sau de haine occidentale. Îmi părea bine că Doamna Pipă nu mai trăia ca să fie de față la încă un afront adus abolitei sale caste: fete îmbrăcate în *hakama*, fusta-pantaloni purtată doar de bărbații samurai! Nepoata Doamnei Pipă, Sumie, locuia la Tokio acum, împreună cu părinții fostului ei soț, dar de îndată ce autoritățile Meiji îi eliberaseră pe tatăl ei și pe fratele mai mare, și ei, ca și mulți alții care fuseseră fideli shogunului, se mutaseră cu familia la nord de Yezo, cât mai departe cu putință de capitala Meiji. Câtă amărăciune aveau să simtă frații lui Sumie văzând noile uniforme ale fetelor – băieții aceia erau tot atât de mândri de *hakama* ca de săbiile lor!

Cu toate că nimeni nu mai purta *hakama* (cu excepția fecioarelor sacre din sanctuare, care purtau *hakama* roșii) orice casă de samurai mai avea unele, puse la păstrare. De vreme ce primele admise în noile școli erau fetele de samurai și de negustori, *hakama* avea să fie, la fel ca șalurile cadrilate, o modalitate ieftină de a standardiza îmbrăcămintea, deși această alegere arăta o reorientare clară de la Vest spre Est. Cât despre băieți, care, pe lângă pălăriile occidentale de paie care constituiau uniforma, purtaseră o amestecătură bătătoare la ochi de haine japoneze și haine moderne, lor li s-a spus să lase pălăriile acasă.

Când consilierul Kato a venit în sfârșit la ceai, era Setsubun, la începutul lui februarie, ziua în care tații poartă măști cu coarne, în chip de diavoli *oni*, și aleargă după copii prin casă, în timp ce copiii aruncă în ei cu boabe de fasole prăjite și rostesc descân-tece ca să alunge diavolii. Kenji venise de la Sesshu-ji în aceea zi și cei doi frați, cu toate că erau mult prea mari pentru jocurile

1 *Stage* – etapă (engl.).

de Setsubun, au cumpărat o mască pentru Nao și l-au săcâit până când a renunțat să mai lucreze și a fugărit-o pe Aki prin casă. Fata țipa și râdea, s-a ascuns în spatele meu, deși era mai înaltă ca mine, așa că Nao m-a fugărit și pe mine, până când băieții l-au atacat cu boabe de fasole și l-au învins. Atunci mi-am dat seama că, în cei șase ani, Jiro nu se jucase niciodată cu noi de Setsubun; nici nu era de mirare că băieții tăbărăseră pe Nao. În ziua aceea, până și Chio a ținut minte să atârne talismane împotriva diavolilor pe stâlpul ușii din bucătărie: o ramură de ilice și capul unei sardele. Pentru camera de ceai, Yukako a ales o cutie pentru rășină al cărui capac imita o mască *oni*, dar s-a răzgândit aducându-și aminte că oaspetele e creștin.

Era anotimpul când prunii înfloresc sfidând zăpada și zloata, doar ca să dea spectacolul lor obișnuit. În farfuriile pe care urma să le aduc de la bucătărie se aflau sardele și ierburi de iarnă. Yukako se hotărâse să officieze o *temae* creată pentru lunile cele mai reci, în care ceaiul este servit într-un bol înalt și subțire, ca să păstreze căldura. A găsit în depozit un bol pentru iarnă numit Hakama, pe care l-a folosit ca să aducă un omagiu lui Kato. Bolul era îngust la bază și se lărgea într-o parte, la fel ca un crac de fustă-pantaloni umflat de vânt.

Kato a venit îmbrăcat în costum, pe deasupra cu o haină groasă și un fular de mătase pe care l-a ținut la gât și în camera de ceai. Purta pantofi occidentali, ca întotdeauna, dar acum nu mai scârțâiau. Mi-am dat seama că zgomotul făcut de fâșiile de piele adăugate la pantofii occidentali, odată foarte la modă, nu se mai auzea pe străzi; până și Bozu renunțase să mai scârțâie când lucra.

După ce Kato a mâncat, a băut și a exprimat aprecierile ceremoniale față de ustensile, el și Yukako au stat puțin de vorbă.

— Sper că veți veni să vedeți cum a lucrat geamgiul dumneavoastră la baia cea nouă, l-a invitat ea înainte să înceapă o discuție serioasă. Aș vrea ca fetele pe care le învăț să stea cu mine, chiar și cele care locuiesc în Kyoto, dacă părinții sunt de acord, a spus ea și a făcut o plecăciune. Aș vrea să se simtă ca într-o familie.

— Într-adevăr? a zis consilierul Kato. Ce idee interesantă.

— Domnișoara Mariko este o elevă foarte bună, a adăugat Yukako.

Oare voia ca tocmai domnișoara Mariko să vină să stea cu noi?

— Uneori e neascultătoare, a zis Kato, evitând politicos complimentul. Supunerea este o virtute creștină și confucianistă, a adăugat cu căldură. M-am gândit de multe ori să scriu un mic eseu comparativ. Est și Vest, ce absurditate! Avem mult mai multe lucruri în comun decât vor unii să recunoască.

Yukako a renunțat la acest subiect.

— Sunteți pregătit pentru inspecție? a întrebat. (Din câte auzise, Kato nu numai că obținuse fonduri pentru următoarea etapă a canalului, dar avea și un avans față de program cu ultimul val de școli.)

De unde mă aflam, în *mizuya* din Baishian, l-am văzut cum se umflă în pene.

— Sunt multe de făcut, sunt multe de făcut, dar noile școli pentru anul acesta sunt ridicate; sunt gata pentru aprilie. În prezent amenajez casa pentru vizita ministrului. Vreau să fac o casă de oaspeți nouă, lângă iazul cu lună.

— Sper că totul va merge bine. Îmi dați voie să vă întreb, credeți că s-ar putea ca eu să mă văd cu ministrul între patru ochi după ce vede școlile de fete? Aș vrea să discut cu el și despre predarea ceremoniei ceaiului în școlile de băieți.

Rareori era Yukako nervoasă, dar, după această cerere directă, am auzit-o vorbind cam fără șir, doar ca să umple tăcerea.

— Am vorbit despre acest lucru acum câțiva ani, adică, după inspecție...

— A! Așa este. Și sunt sigur că îi va plăcea ce ați făcut. Fără îndoială, veți avea o sumedenie de prilejuri să îl vedeți în timpul vizitei, răspunse Kato plin de voieșie, fără să se refere la nimic precis.

Yukako a înghițit în sec.

— Aștept cu nerăbdare, a spus.

— Înseamnă că da sau nu? am întrebat ceva mai târziu, după ce am recunoscut că trăsesem cu urechea.

— Nu are de gând să ne ajute, mi-a răspuns Yukako în timp ce își puneă kimonoul de baie.

Eu așezam cu grijă bețe noi de mangal peste cenușa și tăciunii din vas. Am auzit-o pe Yukako ocărând, cu mâna prinsă în mânecă. Kato nici măcar nu ceruse să vadă noile ferestre.

Câteva seri după aceea, Yukako stătea aplecată deasupra registrului cu socoteli: suma pe care Casa Imperială avea să i-o trimită pentru serviciile noului profesor; suma pe care avea să o rețină înainte de a trimite tânărului profesor ceea ce i se cuvenea. Deodată s-a îndreptat de spate și s-a luminat la față. O picătură de tuș a căzut din pensulă și a pătat registrul.

— Poate că nu am nevoie de Kato ca să vorbesc cu ministrul. De fapt, aș putea să îl întreb chiar eu.

Jiro, care se retrăsese sub numele de Marele Maestru, căzuse la învoială cu prietenul lui, Shige, vânzătorul de mătasuri căruia îi spuneam pe vremuri Ursul. Negustorul trimisese ceva din profitul fabricii ca să contribuie la restaurarea Pinului Singularic, ceea ce, nu încapă în doială, i-a întărit bunele intenții. Era o primăvară caldă când Yukako și Tai au plecat la Tokio în acel an, împreună cu cel mai avansat învățăcel al lui Tai — cel de-al doilea fiu al lui Shige. Calea ferată Tokio-Kobe fusese dată în folosință de doi ani și, fiindcă în acest timp nu se produsese nici o defecțiune, Yukako s-a hotărât în sfârșit să renunțe la istovitorul drum peste munte și să meargă cu unul dintre noile trenuri. Ea și Tai s-au întors acasă în câteva zile, în loc de săptămâni. Amândoi jubilau. Kenji rămăsese să aibă grijă de casă cât fusese plecat fratele lui, iar când Yukako și Tai s-au întors ne-au găsit pe toți în camera de cusut, unde Kenji o învăța pe Aki să citească după un text din aventurile *ninja* și *ronin* care îi delectaseră în copilărie și care ne delectau pe toți acum.

Aventurile acelea nu erau însă nimic pe lângă ce ne-au povestit Yukako și Tai.

— Am mers atât de repede! striga Tai.

— Au vândut sala de dans a lui Ito unui club particular, vă dați seama ? a intervenit și Yukako. „Cerbul care mugește“ nu mai există.

— Și eu nu am ajuns să văd sala măcar o dată, a făcut Kenji dezamăgit.

— Vei veni cu noi odată, îți promit, a exclamat Tai. Iar în Ginza, unde toate casele sunt din cărămidă, poți vedea luminile occidentale toată noaptea ! Lumini *ii-re-ku-to-ri-ku*¹ !

Văzusem și eu una la Expo – un obiect umflat, fragil, care mai mult nu funcționa – dar nu puteam să îmi închipui o stradă întreagă luminată de electricitate.

— Acum am înțeles de ce Kato stăruie atât cu următoarea etapă a canalului, a zis Yukako. Pot folosi apa ca să producă electricitate !

— În Tokio construiesc un hotel occidental de mărimea unui palat ! a spus Tai. Și un zgârie-nori ! O clădire cu douăsprezece etaje, vă puteți închipui ?

Kenji a făcut ochii mari. Nao era și el acolo, așezat lângă mama lui, cu ochii la acul pe care ea îl avea în mână și la ceaiul rece de orz. Până și el, care avea o părere proastă și de pompa din vremea shogunilor, și de strălucirea erei Meiji, se aplecase în față, numai urechi. Când a auzit de clădire s-a încruntat.

— Sunt sigur că vor găsi o armată de amărăți care își vor mânca zilele urcând și coborând cele douăsprezece etaje ca să ducă și să aducă tot felul de lucruri, și care vor mai fi și recunoscători că au ce lucra, a bombănit el pentru urechile Kugăi.

— Ba nu ! a insistat Tai. Importă o mașină de ridicat din America ! Ați auzit de așa ceva ?

Eu nu auzisem niciodată. În timp ce Tai explica cum funcționează *erebeta*², Yukako medita cu voce tare la felul în care, între luminile strălucitoare și zgârie-nori, Tokio se îndepărta de frenezia cu care îmbrățișase Occidentul și adopta o atitudine mai selectivă.

1 *Electrical* – electrice (engl.).

2 *Elevator* – lift (engl.).

— Nu am văzut nici măcar un bărbat pieptănat după moda veche, se minuna ea. Dar, în afara Palatului, nu am văzut nici măcar o rochie occidentală, doar cele purtate de femeile albe. Nu mai departe de anul trecut, vedeai astfel de rochii oriunde întorceai ochii.

— Ce este moda veche? a întrebat Aki timid.

Yukako și cu mine ne-am aruncat o privire și apoi ne-am uitat la Chio, pieptănată în stilul *obako*, purtat de văduve.

— Îți aduci aminte când locuia tatăl meu aici? a întrebat Kenji.

— Încă mai joacă jocuri occidentale, precum *gorufu* și *tenisu*, dar au revenit și cele vechi. Eu, una, nu mă mai jucasem de-a ghicitul mireasmelor dinainte să vă nașteți voi, le-a spus Yukako băieților.

Tai, care, se vede treaba, mai auzise poveștile acestea, s-a dat puțin mai departe de ea, ca să spună poveștile lui, despre viteză și zgomot.

— Nici nu îți poți închipui, mi-a spus jubilând, dar în același timp cutremurat de frică.

Mi-am adus aminte de copilăria mea, de un tren gol gonind prin noapte spre Suez.

— Ba pot, am spus mai mult pentru mine.

S-a dat mai aproape de Nao, care se arătase interesat de *erebeta*.

— Străinii măsoară puterea în numărul de cai trebuincioși ca să tragă o căruță, așa că am mers călare pe sute de cai în același timp!

— Mie îmi pare o cale de a șterge și bruma de slobozenie a săracilor de la sate și de a-i atrage să lucreze în orașe și uzine, a zis Nao posomorât.

Tai a rămas cu ochii la el, eu la fel. Nu mai auzisem niciodată pe nimeni vorbind astfel. M-am întrebat iarăși oare ce făcuse Nao în anii petrecuți departe de casă.

Nevrând să se lase mai prejos, Tai s-a întors spre Aki și i-a promis că într-o zi va merge și ea cu trenul.

— Dacă nu ai mers niciodată cu trenul nu ai simțit că trăiești!

— Atunci unii dintre noi nu vor simți niciodată viața, a zis Kuga acră, și s-a uitat îngrijorată la Chio, care tocmai se înțepase cu acul.

— De ce nu au stat cu ochii pe ea? a întrebat Nao încet, ca să nu tulbure povestea lui Yukako despre ghicitul miresmelor.

— Parcă tu trebuia să stai cu ochii pe ea, a răspuns Kuga, tamponând cu o cârpă degetul mamei lor.

— Ba și tu trebuia, a zis Nao șuierat.

— Aș vrea să merg cu trenul, a declarat Kenji.

— Sigur că vei merge, i-a promis Tai.

Deși vorbise în amănunțime despre schimbările pe care le văzuse în Tokio, Yukako nu scosese o vorbă despre ce făcuse de fapt la Curte. În seara aceea, după ce am rămas singure și eu îi periam părul, a început să povestească, încântată:

— Nici nu știi câți au comandat truse de ceai, se lăuda ea. Toată lumea vrea să uite de Ito și de „Cerbul care mugește“, iar *Ocha* este exact ceea ce le trebuia. Fiul lui Shige va avea mai mulți învățăcei decât poate duce, iar Curtea vrea mai mulți profesori!

— Felicitări, am spus eu prudentă. Îmi fusese dor de ea și nici nu voiam să mă gândesc la o altă plecare.

— Iar femeile l-au asaltat pe maestrul de ceai. Când i-am dat fiecăreia o trusă de ceai, i-am dat de fapt o amintire de la băiatul cel frumos din Kyoto. „Ce bine ar fi dacă ai sta aici ca să-mi fii profesor“, a spus ea miorlăit. Toată lumea a întrebat despre lecțiile de ceai din școlile de fete, a continuat. „Când vor începe și fetele să învețe ceremonia ceaiului?“ Îți dai seama? Merge ca pe roate!

A zâmbit entuziasmată și a mai adăugat o veste bună:

— Am vorbit eu însămi cu ministrul. L-am invitat la ceai la toamnă, în seara cu lună plină din timpul vizitei, și a acceptat.

— Așa, pe loc?

— A zis: „Ce ar putea fi mai frumos?“

Yukako avea o *daruma*, o păpușă atât de grasă și rotundă încât atunci când făceam oameni de zăpadă le spuneam *daruma* de zăpadă. Astfel de păpuși se cumpără de la templu și au doar

un ochi pictat pe față. Atunci când ți se îndeplinește dorința, îl pictezi și pe celălalt. Yukako s-a ridicat vioaie, a măcinat puțin tuș, apoi a pictat ochiul lipsă în timp ce eu o aplaudam. Făcuse dovadă de mare curaj și când stabilise data: luna plină dinaintea echinocțiului de toamnă cade în a cincisprezecea zi a lunii a opta din vechiul calendar sau într-o zi din septembrie potrivit noului calendar. O persoană mai timidă, care ar fi vrut să aibă mai multă siguranță, ar fi propus o reuniune la ceai și ar fi așteptat să afle mai multe despre planurile unui oaspete atât de ocupat. Era atât de frumoasă, cum privea în sus, cu capul lăsat pe spate de mândrie, la *daruma* care avea acum doi ochi.

26. 1891

Trebuia să începem doar cu trei fete care să locuiască la noi, cu titlul de profesoare-învățăcei: fiica cea mică a lui Sumie, fiica cea mică a Ursului și Io, fiica negustorului Noda din Hikone, care urma să devină putred de bogat atunci când se deschidea canalul consilierului Kato. Dar, după succesul lui Tai la curte, trei bogătași din Tokio au întrebat dacă Yukako era de acord să le instruiască și pe fiicele lor. Între aceștia se număra și Sono, pionierul căii ferate, care fusese recent numit baron pentru serviciile aduse Japoniei. Baronul Sono, care aduna acum a doua avere vânzând vechi obiecte de artă japoneză muzeelor din Occident, a trimis-o pe fiica lui, Tsuko, o fată cu ochii mari. Iar consilierul Kato, după ce și-a dres de multe ori vocea, a întrebat și el dacă domnișoara Mariko ar putea să își continue studiile cu Yukako locuind la noi. Se zbatea să pună la punct etapa electrică și avea nevoie de tot sprijinul pe care îl putea găsi.

Deasupra camerei de cusut se afla un pod în care mama lui Yukako, așa cum făceau multe doamne din lumea bună, crescuse viermi de mătase ca o ocupație de timp liber. Yukako a amenajat camera în chip de dormitor pentru fete, mesele urmând să le ia în camera aflată ceva mai departe de bucătărie unde dormiseră Kuga și Aki până când se îmbolnăviseră Chio și unde

dormeau acum noile cusătorese, două surori numite Tama și Hisui – Giuvaier și Jad. Yukako a luat *hakama* tatălui ei de la băieți, care le purtaseră când erau băieți și jucau roluri de samurai. Fustele-pantaloni cu dungi subțiri erau de pe vremea când Muntele însuși era copil, înainte de a fi adoptat de familia Shin, ai căror membri slujiseră familiile de samurai și chiar se legaseră prin căsătorie de acestea, dar rămăseseră tot în casta negustorilor și le era interzis să poarte veșminte de războinic. Muntele avusese patru perechi de *hakama* țesute din lână și mătase în tot atâtea culori: negru, albastru-închis, cafeniu și cenușiu. Yukako a ales perechea neagră, eu pe cea cafenie, iar pe celelalte două le-am păstrat pentru eleve provenite din familii de negustori. Baia femeilor era gata, cu ferestre de sticlă cu tot.

Toată treaba a fost terminată îndată după întoarcerea lui Yukako și a lui Tai din capitală. Kenji a plecat din nou la templul Sesshu-ji, unde se retrăsese tatăl său. A doua zi dimineața, pe când Yukako așeza micul dejun în fața fiului ei, în camera de lucru care fusese a tatălui ei și apoi a soțului ei, Nao a intrat și a făcut o plecăciune adâncă în fața lor.

— *Sensei* m-a întrebat când mă întorc, dar dacă mai este ceva de făcut aici... a zis el cu privirea plecată.

Ochii i-au fugit o clipă spre ușă. Yukako i-a urmărit privirea îndreptată spre bucătărie, de unde venea mirosul de țigar prăjit, nici pe jumătate la fel de gustos ca acela gătit de Chio.

Cred că Tai uitase că Nao era la noi ca să lucreze. Nao îi împrumutase o carte și o rindea. Urma să îl învețe cum să vâneze cu pușca. Tai a strâns din buze și s-a uitat la mama lui, iar ea i-a întors privirea. Nu avea de gând să mai monteze ferestre de sticlă în casă, dar a răspuns:

— De fapt, fiul meu a spus că sunt bani ca să faci și camera de cusut, dacă se pot lipsi de tine.

Tai a zâmbit. Nao a făcut mai multe plecăciuni și a plecat.

Cu toate că nu a spus că nu îi vine la îndemână să poarte hainele unui mort, Yukako a refuzat să se îmbrace cu *hakama* înainte de a fi spălată. Pe de altă parte, nici nu apucasem să o coasem la loc, că a și venit să o încerce. Nao era în cameră; spăla

ultimele urme de hârtie de pe cadrele ușilor culisante, așa că Yukako m-a luat sus în dormitorul din pod, o încăpere liniștită, cu *tatami* nou pe podea, care avea forma acoperișului: înălțată la mijloc și lăsată la margini, spre streșini. În toți cei patru pereți erau tăiate orizontal ferestre *shoji*, înguste.

M-a pus să îmi dau jos *obi*-ul lat și să rămân în kimono. Ținând seama că peste kimono se puneau felurite cingători și șnururi, *obi*-ul nu era practic necesar, dar, fără el, nici o femeie nu se considera îmbrăcată. În lumina slabă, lăptoasă, a încăperii, Yukako și-a scos și ea *obi*-ul și a îmbrăcat *hakama*. A tras pantalonii enormi până în talie și a strâns panglicile lungi. Fiecare crac al pantalonilor era atât de larg că am fi încăput ușor amândouă în el. Cele patru panglici se legau la spate, ca la șorț, și țineau loc de *obi*. Despicătura pantalonilor era tăiată atât de jos, sub genunchi, încât nici măcar nu se vedea locul unde kimonoul se cocoloșea și apoi se despărțea, căzând pe fiecare crac. Nu vedeam decât un fel de clopot format din două fuste largi. După ce s-a îmbrăcat, Yukako m-a ajutat și pe mine să mă îmbrac cu *hakama* și s-a dat un pas înapoi.

— Arăți altfel, mi-a spus aprobator.

Așa mă și simțeam. Rochia mea occidentală, croită după tiparul unei rochii de copil, cădea pe mine ca un sac; când purtam kimono, eram înfășurată în *obi* de la mijlocul pieptului până la mijlocul șoldului și arătam ca o alună strânsă într-o banderolă de trabuc. *Hakama* însă, fiind concepută să fie comodă, nu să arate frumos, se lega chiar în talie, nu doar în partea de mijloc a corpului, precum *obi*-ul. Pe când Yukako arăta mai slabă ca oricând în acest veșmânt bărbătesc, eu simțeam pentru prima oară că port o îmbrăcăminte potrivită cu trupul meu greoi de femeie: largă peste piept, strânsă în talie, largă peste șolduri. Mă simțeam bine.

— Haideți, arătați-ne! a strigat Aki de jos.

— Jos este o oglindă. Vrei să te vezi? m-a întrebat Yukako, de parcă aș fi fost din nou o fetiță.

Rușinată dar curioasă, am luat-o înainte pe scară.

— *Ara!* au strigat în cor Kuga și cusătoresele, iar Aki mi-a aruncat o privire cercetătoare, ca și Nao, de altfel, care m-a măsurat din ochi pe furiș dar îndelung.

Cât ar părea de ciudat, în toți acești ani cât purtasem haine croite după tiparul făcut de mama, nu văzuseră niciodată în mine altceva decât o servitoare japoneză îmbrăcată în haine occidentale, un accesoriu al lui Yukako, uneori elegant, alteori șocant. Acum însă, cum stăteam în fața oglinzii, servitorii din cameră se uitau scrutător la silueta mea cea nouă.

— Tatăl tău a fost străin?

— Și-a pierdut părinții în incendiu, a recitat Kuga. Nu știe.

Nao i-a aruncat o privire și ea a dat din umeri: Așa o fi.

— Nu părea spurcată, și tânăra stăpână a luat-o la noi, nu-i așa? a zis Chio, lasându-ne pe toți cu gura căscată.

În ultima vreme vorbea foarte rar și adesea părea pierdută într-o lume a ei. Recunoscătoare, i-am mulțumit cu o plecăciune.

Chiar atunci, Yukako a coborât scara și a traversat camera ca să se uite și ea în oglindă. Arăta uimitor, fiică de samurai până în vârful unghiilor. Aki a scos un chiot. Kuga și cusătoresele au rămas fără grai. Tai, care tocmai trecea pe afară, s-a oprit ca să o admire. Surprinsă și încântată de impresia pe care o făcuse, Yukako a ridicat brațele într-o poziție de atac.

— Doar sabia îți lipsește! a strigat Tai, râzând cu gura până la urechi.

Yukako a râs și Chio i s-a alăturat; râdea gros, din gât, parcă puțin dojenitor:

— Domnule Shuji!

Yukako s-a întors brusc spre ea, cu *hakama* învârtindu-se în jurul ei:

— Ce ai spus? a întrebat cu vocea puțin tremurătoare.

Nu știam ce a zis Chio, dar pe Yukako nu o mai auzisem niciodată vorbind pe tonul acela.

— Cine? a întrebat Aki.

Chio clipea somnoroasă.

— Ce? a spus cu vocea pe care i-o știam.

Yukako a privit-o cu subînțeles. Aki rămăsese cu ochii la mine. L-a întrebat pe tatăl ei:

— Dacă te-ai născut în Kyoto dar tatăl tău e străin, tot din Kyoto se cheamă că ești ?

— Nu fi obraznică, a repezit-o Nao. Părinții nu ți-i alegi. Aki a bătut în retragere și s-a aplecat peste lucrul de mână.

Chiar îmi părea rău că Aki fusese dojenită din cauza mea; am privit-o compătimitor. Nao s-a uitat la Yukako:

— Arăți întocmai ca fratele tău, a spus.

Era prima oară că i se adresa, ei și numai ei, de când îi dăruise bolurile de sticlă, cu ani înainte.

Yukako și-a luat ochii de la Chio și i-a îndreptat, cu aceeași expresie nedumerită și șocată, spre Nao. „Ah“, a spus tulburată și s-a urcat în camera de sus ca să se schimbe. S-a întors ca să îi arunce lui Chio încă o privire întrebătoare, dar bătrâna stătea cu privirea ațintită drept înainte, cu ochii strânși din cauza luminii.

Mi-am amintit că Yukako îmi povestise odată cum se jucau Hiroshi și Nao când erau copii, îmbrăcându-se în *hakama* Muntelui.

— Fratelui tău îi spuneau Shuji ? am întrebat-o când am urcat în camera de sus.

— Nu ! Era unul din numele de copil ale tatălui meu, mi-a răspuns Yukako în șoaptă.

— Parcă mă ia cu fiori, am zis.

— Nu-i așa ? El și fratele meu, în același veșmânt ?

A împăturit *hakama*, ținând-o cât putea de departe de ea, și s-a cutremurat.

— Pun rămășag că la fel li se întâmplă mai tuturor elevelor din Kyoto în săptămâna asta, mi-a trecut prin cap.

Uimirea lui Yukako s-a îndreptat acum spre mine, fiindcă îmi venise o idee la care ea nu se gândise.

— Mai mult ca sigur, a încuviințat.

În seara aceea, când ne îndreptam spre baie, Aki a rămas în urmă ca să îmi spună ceva.

— Îmi pare rău că am întrebat despre tatăl tău, a zis. A fost o grosolănie.

— Nu-i nimic, am ridicat eu din umeri.

— Știi... a spus ea parcă scuzându-se. Îmi pun și eu întrebări. Despre mama.

Aha, asta era.

— Nu știu decât ceea ce ți-am spus, domnișoară Aki.

— Păi da, nimeni altcineva nu îmi spune nimic, a oftat ea.

Chio a murit o săptămână mai târziu, cu o zi înainte să înceapă școala și să se deschidă canalul. A plecat să tragă un pui de somn în coliba aflată ceva mai departe de bucătărie, iar după vreo oră, când Kuga s-a dus ca să vadă ce face, nu mai respira. Noi eram toate în camera de cusut și am venit în fugă; murise. A fost arsă în grabă, iar cenușa a fost îngropată în curtea templului, alături de cea a lui Matsu, în partea rezervată servitorilor. Totul era în bună orânduială când au sosit învățăceii – băieții îmbrăcați ca niște lilieci, fetele, ca niște războinici din vremuri de mult apuse. Când încerc să îmi amintesc ultimele zile din viața ei, îmi vine în minte rotirea unei *hakama*, petale căzând, șuvoiul puternic de apă curgând pe lângă străzile Migawa și Canalului. Cel mai tare am plâns-o în prima zi de școală, când am ieșit la o plimbare cu barca pe apa care tocmai ajunsese la noi din lacul Biwa. În partea cea mai lată a canalului, în cartierul de est al orașului, de-a lungul ambelor maluri fuseseră plantați de curând cireși roz ca o bomboană. „Ea nu îi va vedea niciodată“, mă gândeam. Părea atât de bătrână când am văzut-o întâia dată, dar trebuie că avea vârsta mea de acum – treizeci și cinci de ani. Mi-am închipuit-o odihnindu-se în lumina slabă a unei camere pe care doar arareori o vedea ziua, întinsă pe *futon*-ul îngust, sub fotografia în sepia a fiului ei. Erau din ce în ce mai rare acele femei care fuseseră crescute după vechile obiceiuri, care nu încetaseră niciodată să își înnegrească dinții, care, fără nici o tevatură, nesocoteau calendarul occidental. Dar ca ea, Chio, nu mai fusese nimeni. Când am găsit-o, Kuga a acoperit cu o robă de bumbac trupul împluțat, picioarele mici și noduroase, așa încât să nu îi vedem decât fața, aspră și catifelată în același timp, la fel ca piatra roasă de vreme.

Unul dintre primele lucruri pe care le-am învățat de la Chio a fost cât de importante sunt darurile pentru menținerea armoniei sociale. Când am intrat în casa Shin ca servitoare, o

altă fetiță fusese deja adusă pentru acest post și Chio mă obligase, când am mers pentru prima oară la baie, să le mituiesc pe ea și pe mama ei cu cofeturi, ca să mai îndulcesc nedreptatea. Atunci nu înțelegeam importanța covârșitoare a acestui gest; mă gândeam doar că sunt dulciurile mele. Chio însăși mi le dăduse; de ce să mă despart de ele? Când m-a spălat, Chio a curățat și ceva din egoismul meu, dar micuța Hazu tot se strâmba la mine, ascunsă după mâneca mamei ei, Fujie.

Așa s-a întâmplat că micuța Hazu, deși avea cu patru sau cinci ani mai mult decât mine, a devenit unul dintre cei mai răi călai ai mei, mai ales atunci când am ajuns la vârsta pubertății. Până atunci mă deosebea de ceilalți muțenia mea, o caracteristică abstractă; de atunci încolo diferența a devenit foarte palpabilă, era însuși trupul meu, crescut altfel decât al lor. Cu timpul, nu am mai avut accent străin, dar tot așa nu aveam soț și nici rușine: nu mă văzuse și Hazu, și toată lumea în năstrușnica rochie occidentală?

Singurul lucru care m-a salvat, după cum se străduia Chio să le lămurească pe celelalte femei, era că nu arătam ciudat fiindcă așa voiam eu. Poate că *Okusama* era o femeie neobișnuită, dar ea salvase familia de sărăcie fără ajutorul prințisorului născut din familie de negustor, iar dacă ea hotărâse că voi purta rochie occidentală, atunci acela îmi va fi veșmântul; iar dacă *Okusama* spusese că nu mă voi mărita, atunci nemăritată voi rămâne.

După moartea lui Chio, Kuga nici nu se gândea să-și bată capul ca să mă apere pe mine. Iar Hazu, încălțată cu sandale micuțe de lemn, cu barete galbene, noi, cumpărate de două ori pe lună, era nevasta unui proprietar de *jirikisha* și avea la rândul ei patru copii. Nu trecuse o săptămână de când începusem să o însoțesc pe Yukako la școli, îmbrăcată în *hakama*, că am și fost remarcată de fiul cel mic al lui Hazu, al cărui glas bâzâit și înțepături usturătoare m-au făcut să îl poreclesc Băiatul Țânțar. Într-o seară, la baie, când am lăsat jos punga cu tărațe, a arătat cu bărbia spre mine:

— *Pamari-sensei!* a țipat.

Pamari? De când mă știam fusesem tratată de sus și luată peste picior la baie, dar nimeni nu îmi spusese niciodată că arăt precum misionara grăsuță care își plimba cățelul peste tot.

Hazu s-a prefăcut indignată și l-a certat cu indulgență.

— Nu e frumos, a zis ea privind-mă cu atenție. *Pamari-sensei*, hm? a chicotit.

M-am făcut că mă uit în altă parte și mi-am aranjat pânza care îmi ținea părul. Străzile erau pline de fete îmbrăcate în *hakama*, dar nimeni nu spunea despre ele că arată a străine. Ultima oară când văzusem atât de multe *hakama* a fost la prima plecare a împăratului la Edo, pe vremea când încă se mai numea Edo. Îmbrăcămintea occidentală, ca și fetele care o purtau fuseseră ținta batjocurii multora dar acum, deși toți le priveau lung pe fetele în haine bărbătești, nimeni nu spusese ceva în derâdere, de parcă hainele interzise acum taților confereau fetelor o anumită gravitate, o anumită sinceritate în ceea ce făceau. De ce *hakama* le dădea lor un aer de seriozitate, iar pe mine mă făcea să arăt caraghios? Acum, că puteau să mă compare cu străini adevărați, nu cu demonii cu păr roșu văzuți în stampe, oare le păream mai puțin japoneză? Fără să vreau mi-au venit în minte obrajii fleșcăiți și falca masivă a lui Frances Parmalee. O văzusem odată mergând afectată pe stradă, cu cizmulițe încheiate cu nasturi și bonetă cu dantelă. Sub braț avea un coșuleț. Din când în când, din coș se auzea un strănutat de cățel și domnișoara Pamari deschidea capacul și îi gungurea ceva câinelui bătrân și astmatic dinăuntru. La fel ca marea parte a misionarelor, arăta ca o bătrână în haine de păpușă: panglici bleu la bonetă, la turnura rochiei, mânerul coșului și tivul fustei. Rochia era umflată pe șolduri și la spate, strânsă pe talie și din nou umflată peste piept. La fel arătam și eu în *hakama*, mi-am dat seama și am roșit în penumbra băii. Eram două femei scunde, rotofeie, care nu arătau a japoneze. Copleșită de umilință, m-am cufundat cu totul în apă și am rămas acolo cât am putut de mult. Când am ieșit, l-am văzut pe Băiatul Țânțar vorbind în șoaptă cu un prieten.

— Să nu te îneci, *Pamari-sensei*! au strigat băieții.

Când ne-am întors acasă, Kuga a luat-o repede înainte. Nu a întors nici o dată capul să vadă dacă vin după ea.

După ce a murit Chio, Nao a început să lucreze ca un apucat. Se trezea odată cu Kuga, care moștenise și lenea de dimineața a mamei ei odată cu bucătăria. Pocnetul subțire al bucăților de mangal în sobă, urmat de tropăitul sandalelor Tamei și ale lui Hisui care trăgeau storurile, bufnetul îndepărtat al saltelelor împăturite de învățăcei – la toate acestea se adăuga zgomotul făcut de Nao care răzuia, rindeluia și cioplea ca să monteze ferestrele de sticlă.

De când băieții se mutaseră în camera de jos, Yukako își apăra cu înverșunare somnul de dimineață. Eu stăteam întinsă în pat minute în șir, ascultând zgomotele sobei și ale tăvilor lăcuite care îmi spuneau că era vremea să aduc micul dejun pentru *Okusama*; Yukako, în schimb, continua să viseze până când puneam tava jos și îi atingeam umărul. Acum, în fiecare dimineață, zăngăniturile, hârșăielile și scârțâielile care se auzeau în curte o făceau pe Yukako să se crispeze; simțeam că inima îi bătea mai repede și era încordată ca un arc.

Într-o astfel de dimineață pluteam între vis și realitate. Cineva cânta la *shamisen* „*Auprès de ma blonde, il fait bon, fait bon, fait bon*“. Trează doar pe jumătate, topită de dorință, m-am agățat de Yukako atunci când s-a mișcat, vrând să păstrez muzica în mine.

— Ce tărațoi, am auzit vocea lui Yukako.

Stăteam întinsă, încă nu mă trezisem bine; îmi dădeam seama că vorbește în camera unde ne aflam amândouă dar mă întrebam dacă se referea la cântecelul mamei mele. Am simțit că mi-a dat la o parte brațul lăsat moale peste ea și m-am trezit de tot. Nao netezea marginea unui geam cu o pilă de metal, Yukako se ridicase în capul oaselor, pusă pe hartă.

S-a îmbrăcat iute, mânioasă, și-a prins părul în vârful capului și a coborât hotărâtă scara. Mi-am pus și eu roba de baie, cât am putut de repede, și m-am furișat în urma ei, clipind des și căscând. În lumina cenușie a dimineții înrourate am văzut că Nao dăduse deja jos obloanele de lemn care acopereau ușile culisante ale camerei de cusut. „Roua va strica hârtia“, m-am gândit, dar nu mai era hârtie, ci sticlă și goluri acolo unde

urmau să fie alte geamuri. Am dat colțul casei și am văzut-o pe Yukako, înaltă și dreaptă în kimono, și pe Nao, murdar, neîngrijit, cu tureci și șorț gros. I-a făcut semn să se înde-părteze de casă și i-a vorbit cu glas stăpânit.

— A spus fiul meu că poți începe lucrul atât de devreme ?

— Nu a spus nici că da, nici că nu, doamnă.

Ținea ochii în pământ și vocea nu îi trăda nici o emoție, lucru care a întârziat-o și mai tare.

— Nu știi că învățăceii dorm chiar deasupra ? Îi tulburi.

— Nimeni nu mi-a spus nimic până acum, doamnă, a spus Nao, nu fără să arate, printr-o privire elocventă, că ea, și nu un învățăcel, venise să îl ia la rost.

— Înainte nu făceai așa ceva. Nu înțeleg ce s-a întâmplat.

Nao a privit-o drept în ochi – o privire care spunea totul.

— Îmi pare rău pentru mama ta, a zis Yukako rușinată.

— Nu vreau decât să termin aici și să mă întorc la ceilalți geamgii, a mormăit el. (Nu a spus „ceilalți geamgii“; a spus *uchi* – meșterul meu, breasla mea. Cuvântul *uchi* era folosit de obicei cu sensul de familia mea sau căminul meu.)

Am văzut-o pe Yukako făcând o jumătate de pas spre el.

— Aici nu te simți acasă ?

Nao a privit în jur, ferindu-și ochii de Yukako, și a ridicat din umeri, cu capul plecat:

— Nu.

Cu sandalele ei elegante și părul ridicat în vârful capului, Yukako era la fel de înaltă ca Nao, care era încălțat cu sandale de pai. A rămas pe loc, puțin mai aproape de el decât se cădea.

— Și data trecută te-ai grăbit să pleci, îndată după ce fratele mai mare...

— Doar de dragul lui stăteam aici, a spus Nao.

Aha, vasăzică așa stăteau lucrurile. Iar de astă-dată stătuse de dragul lui Chio.

— Fratele mai mare a murit, fiul seniorului Ii s-a dus la Edo iar tu ai plecat, i-a spus Yukako; rana veche se deschisese din nou și ochii îi străluceau.

Nările lui Nao au fremătat. S-a uitat lung la Yukako, o privire mohorâtă.

— Ce vrei ? a întrebat-o înfuriat; o venă umflată i se zbătea pe frunte.

— Cred că ar trebui să pui ferestre de sticlă și în camera mea, a spus ea, pe jumătate sfidătoare, pe jumătate îmbietoare.

Apoi, aducându-și parcă aminte care îi era locul, și-a încrucișat supărată brațele pe piept.

— Asta vrei ? Foarte bine, a zis el răstit.

Stăteau față în față și amândoi respirau greu. Yukako a dat să plece dar s-a întors.

— Și să nu te apuci de lucru până nu ți s-a adus micul dejun, a adăugat.

O oră mai târziu, când o ajutam pe Kuga să aranjeze tăvile pentru micul dejun, am observat lipsa unei fete: Mariko, fiica consilierului Kato.

— S-a întâmplat ceva ? a întrebat Yukako trecând pe acolo.

— Se simte rău, a răspuns Tsuko, fiica baronului Sono, arătând spre abdomen și făcând o figură îndurerată.

Yukako a dat înțelegătoare din cap; ce femeie nu știe despre durerile menstruale ? Chiar atunci, Io Noda a pufnit în răs.

— Ce e ? a întrebat Yukako pe un ton amenințător.

— Prea mult *sake* ! a spus Io și celelalte fete au chicotit pe tăcute, intimidată, cu ochii la Yukako.

— Dar o doare și stomacul, a spus Tsuko și a făcut o plecăciune.

În după-amiaza aceea, când am mers cu Yukako la una din școli, a vorbit despre incidentul cu fetele de parcă discuția cu Nao nici nu avusese loc.

— Beată la șaptesprezece ani ? Credeți că tatăl ei știe ? Poate chiar Kuga îi vinde *sake*. Și ei îi cam place să bea. Oricum, a fost frumos din partea lui Tsuko să o acopere. A vorbit în așa fel încât nu a spus chiar o minciună. Oare ce credea domnișoara Noda că are de câștigat dacă pălăvrăgește ?

Era gânditoare și părea bine dispusă, dar în ochi i se citea regretul, la fel ca atunci când vorbise cu Nao.

— Este limpede că trebuie supravegheate mai îndeaproape, a tras concluzia.

În seara aceea, când fetele erau la masa de seară, Yukako mi-a spus să îi mut catastiful în biroul lui Tai. Apoi a trebuit să car un imens paravan pliant pe scara îngustă și abruptă a cusătoriei, după care am adus *futon*-ul ei, cuverturile, oglinda și sipetul cu kimonouri. În timp ce urcam și coboram gâfâind scările mă gândeam la cuvântul folosit de Nao, *uchi*, și la cât de norocoasă sunt că am un cămin. Ale mele erau scările de lemn ale cărui nervuri le simțeam prin șosetele cu un deget, cafenii și tocite de purtare, al meu era acest gest cu care înnodam pânza în jurul cutiei de lac unde Yukako ținea tot felul de nimicuri.

„Acestea sunt lucrurile ei“, mă gândeam strângând nodul.
„Acestea sunt lucrurile ei și locul meu este aici, cu ele.“

Sus, în dormitorul din pod, Yukako a separat o parte din capătul camerei cu paravanul și a întins *futon*-ul pe jos.

— Nu e rău, a zis dând din cap după ce a aruncat o privire în jur.

— Mai vrei ceva din camera ta? Sau pot să aduc și *futon*-ul meu acum? am întrebat-o gâfâind.

— De ce? a clipit nedumerită și a tras spre ea legătura dungată în care se afla cutia de lac.

— De ce ce? am repetat eu.

Yukako a deschis nodul cu un singur deget.

— De ce să îți aduci *futon*-ul? Dacă dormi aici, nu vei auzi când este gata micul dejun.

Vorbele ei au ajuns până la mine încet, parcă trecând prin apă. Am ticluit un răspuns.

— Și atunci unde voi dormi?

— Cu ceilalți, prostuțo, a zis fluturând din mână spre bucătărie, până când și-a amintit numele. Cu Tama și Hisui.

— Și dacă ai nevoie de ceva? am întrebat neputând să îmi cred urechilor.

— E timpul să le mai trimit și pe ele după câte ceva, a spus arătând spre maldărul de așternuturi ale fetelor. Vreau să văd la ce sunt bune.

În lumina puțină, am plecat ochii spre mâinile lungi ale lui Yukako, odihnindu-se pe cutia lăcuită. Mă înșelasem. *Uchi* însemna un singur lucru: ceea ce pierdusem.

Înainte să mă duc la baie mi-am întins *futon*-ul în camera de trei rogojini de lângă bucătărie unde dormeau Tama și Hisui. Le auzeam pe Kuga și Aki care îi serveau cina lui Nao în căsuța aflată ceva mai departe de bucătărie, întocmai cum îl servise Chio pe Matsu când eram eu tânără. Când mi-am întins *futon*-ul lângă cele ale fetelor nu simțeam nimic, de parcă nici nu era vorba despre mine.

Doar la baie, după ce am desfăcut *obi*-ul înfășurat strâns, m-am spălat de murdăria adunată în timpul zilei și m-am abandonat în brațele calde ale apei, am început să simt ceva.

Respiram sacadat, fiindcă încercam să nu plâng. De ce mă dăduse deoparte? Nu avea cu adevărat de gând să le supravegheze pe eleve. Știam că Nao e de vină fiindcă se îndepărtase de mine, dar oare greșisem și eu cu ceva? Dacă nu aș fi luat-o în brațe, oare ar fi plecat? Mi-am amintit de visul meu din dimineața aceea, de vocea mamei când eram copil, mi-am amintit că am întins brațele pe întuneric spre trupul cald al lui Yukako. Nu mi-am mai putut stăpâni lacrimile.

Cum stăteam cu ochii închiși sub apă, am auzit o voce cunoscută și nesuferită; era Hazu, care sosise cu droaia ei de copii. Din partea rezervată bărbaților se auzea glasul celor doi băieți mai mari, iar din apropiere, vocile fiicei și fiului cel mic, Băiatul Țânțar.

Stătea de vorbă cu mama ei Fujie, acum bătrână, dar simțeam că a ținut ochii asupra mea când mi-am tras nasul și am încercat să mă stăpânesc.

— Povestește-i domnișoarei Momo despre fata care strănuta, o mai ții minte? o îndemna Hazu pe mama ei.

— A fost cea mai egoistă faptă pe care am văzut-o vreodată. Cu puțină vreme înainte să plece la Osaka, unde urma să se mărite, fata a venit la baie răcită fiind și a strănutat chiar în apă. *Fum! Fum!* Ca un tunet! Și ce muci i-au ieșit din nas!

— Pfui! a țipat fiica lui Hazu, încântată.

Prietenele lui Hazu se adunaseră în jurul ei în apă, ascultând și aruncând câte o privire spre mine. Eu încercam cât puteam să mă stăpânesc.

— Erau verzi ? a întrebat fiul lui Hazu, Băiatul Țânțar.

— Verzi și maronii și galbeni ! Mari cât o libelulă. A trebuit să golim vana, să o frecăm, să o umplem cu apă curată și să o încălzim din nou, a încheiat Fujie.

— Mama spunea că a durat o veșnicie până au putut intra din nou în vană, a adăugat Hazu. Vă dați seama ?

Prietenele lui Hazu s-au aplecat spre ea, Hazu a izbucnit în râs și copiii au imitat-o. Simțeam că sunt toți cu ochii pe mine. Mi-am tras din nou nasul, am făcut o plecăciune de noapte bună și am ieșit din vană ca să plec.

— Ți miroase a sudoare ? a zis una din femei, înecându-se de râs.

Într-un colț al vanei, Kuga, Tama și Hisui se uitau stingherite când la mine, când la femeile care râdeau ; nu voiau să ia partea nimănui. Am ieșit, m-am uscat și am plecat repede acasă, ca să nu se simtă prost în tovărășia mea. Am ținut lampionul jos, ca să nu mi se vadă fața, și am plâns cât am vrut până când au venit și ceilalți de la baie. Am auzit vocea lui Nao afară, întrebându-o ceva pe Kuga, și parcă mi-a mai venit inima la loc. „Nu va rămâne aici pe veci“, am încercat să mă liniștesc singură. „Vrea să plece tot atât de mult cât vreau eu să îl văd plecat. Iar Yukako se va plictisi să facă pe mama celor șapte fete.“

Mi-am dat seama că, deși în reproșul făcut lui Nao în acea dimineață se simțea dorul, poate că Yukako nu era conștientă că îl dorea pe Nao ; poate că resimțea această dorință ca pe o sâcăială. O scosese din fire zăngănitul sticlei și al pilei, dar nu își mutase patul mai aproape de locul unde lucra el ? Sau poate, aceea părticică din ea care își dădea seama că îl dorește o îndemnase – din teamă – să se mute, fiindcă nu elevele aveau nevoie de supraveghere, ci ea însăși : era mai bine ca fetele să fie cu ochii pe ea. De ce eu nu eram de-ajuns ? Am scrâșnit din dinți și m-am cuprins singură cu brațele. Când au venit cusătoresele, m-am făcut că dorm.

Ce nu înțelesesem eu e că toată lumea voia ca Nao să rămână. Tai și nepotul grădinarului, Toru, deși nu aveau nimic să își spună unul altuia, își căutau de vorbă prin preajma lui. Toru, care urma să devină fiul lui adoptiv, se purta mai degrabă ca o noră: se agita de colo-colo cu tăvița de tutun și ceștile de ceai. A fost primul care a adus o mătură când Nao a terminat lucrul la cusătorie și tot primul care a venit cu o cârpă când Nao și-a dus uneltele în camera de la etaj de unde plecase Yukako.

Ori de câte ori reușea să scape de lecțiile de ceai sau alte îndatoriri, Tai urca scările de lângă bucătărie și stătea să îl privească lucrând. Vorbea cu Nao așa cum nu îl mai auzisem vorbind până atunci: pe un ton de stăpân, aspru și sigur pe el. Întrebările lui precise îi trădau însă nerăbdarea: Cum mențin temperatura atunci când fabrică sticla? Cum trec trenurile de la un ecartament la altul? Câtă apă trebuie să curgă printr-o turbină ca să genereze curent electric? Când treceam pe afară îl vedeam proptit în cadrul ferestrei, fumând o pipă occidentală – ceva ce nu și-ar fi permis să facă în camera mamei lui dacă ea ar fi stat acolo.

Până și Kenji – atunci când nu se închidea împreună cu Aki în clasă, de unde îl auzeam corectând-o răbdător când citea cu glas tare, oferind sau cerând o explicație la un pasaj anume – ieșea ca să îl privească pe Nao de jos, din curte, cu toate că se sfia să își arate interesul. Nu mai avea frumusețea aceea cuceritoare de copil al sărbătorii – fără îndoială, ca urmare a timpului petrecut la templul Sesshu-ji cu tatăl său –, ci devenise mai șovăitor și mai închis în sine. L-am văzut când a luat în palmă bucățelele subțiri de lemn care curgeau ploaie din rindeaua lui Nao.

— Le-ai mirosit, Aki-bo? l-am auzit întrebând-o odată, de parcă era o copilă.

Bineînțeles că le mirosise. Aki și Kuga erau topite după Nao, deși nu voiau să arate, vorbeau puțin și se țineau mai deoparte, ca și cum ar fi vrut să se pregătească pentru plecarea lui dar, în același timp, fiecare bol de orez cu mirodenii, fiecare

cusătură a kimonoului, fiecare gest când ștergeau rogojina pe care dormea el era un gest de adorație. Noile cusătorese nu încercau aceleași sentimente contradictorii și de aceea nu șovăiau să pălăvrăgească despre el noaptea.

— Te place.

— Ba pe tine te place!

— Are nevastă.

— Cine e?

— Mama lui Aki.

— Ba nu! Pe ea a alungat-o.

— Nu, nu, e încă în Asaka, îl așteaptă.

— Eu am auzit că a murit.

— Eu am auzit că are o amantă, o doamnă bogată, căsătorită, cu care se întâlnește după-amiaza.

— Asta ai scornit-o tu!

— Poftim? Tu ești cea care minte tot timpul.

— Dar pe tine te place. Se vede.

— Ba pe tine te place!

Încercam să adorm înainte ca ele să reia chicotind refrenul discuției a treia sau a patra oară. Dormeam la picioarele lor, iar între *futon*-ul meu și al lor păstrasem o distanță mai mare.

Cele mai pricepute la bârfe erau însă elevele lui Yukako. Fiindcă erau de familie bună, aveau și subiecte mai variate: Mariko Kato și Io Noda se îmbătaseră cu *sake* de la Kuga lângă pavilionul-magazie; prim-ministrul îl alesese pe seniorul Ii – bunicul fetei timide și retrase pe care o trimisese Sumie – ca să scrie o poezie despre stăvilarul uzinei electrice, cu intenția de a crea o legătură între cei cu idei conservatoare și adepții *bunmei kaika*; Mariko legase o sfoară pe scara pe unde urca Nao, ca să aibă motiv să îl ajute când se împiedică.

Astăzi Mariko stătea de vorbă în șoaptă cu Io în camera de cusut. Împăratul îl autorizase pe Sono, tatăl lui Tsuko, să deschidă un muzeu de artă japoneză în Tokio. Toate aristocratele speraseră să o vadă pe fiica lor căsătorită cu fratele lui Tsuko, dar băiatul se însurase după voia inimii lui, cu o *geisha* cu mult mai în vârstă decât el.

— Ai băgat de seamă că *sensei* o preferă pe ea dintre noi toate?

Era adevărat. Yukako o lua adesea cu ea pe Tsuko atunci când pleca de acasă cu treburi; până atunci, eu eram singura ca o însoțea. Am ciulit urechea așteptând vești despre Yukako în pâlăvrăgeala pe care o știam deja: ministrul educației – Augustul Văr al împăratului – se căsătorise de curând și avea de gând să o aducă pe soția lui cu el în vizita din toamna aceea; era o fostă *geisha* care vorbea franțuzește. În cinstea acestui eveniment, Yukako angajase o *pâtiserie* din Kobe să creeze un desert potrivit cu *matcha* verde și spumos.

Mă gândeam că poate voi fi scoasă din obscuritate ca să vorbesc franțuzește cu această femeie... nu, sigur că nu va fi așa. Mi-am amintit cum Yukako a expus foarfecele de tăiat flori, dar nu și florile, la vremea când înfloreau cireșii; parcă o și auzeam: „Mâncarea franțuzească va fi un compliment la adresa soției lui; dacă am vorbi franțuzește, ar însemna că o punem la încercare. Ce crezi că i-ar face mai multă plăcere?” Am încercat să îi răspund în franceză în gândul meu, și m-am surprins căutând un cuvânt în engleză. Mintea mea era împărțită altfel acum: în loc de franceză și nefranceză, așa cum percepeam vorbele în copilărie, acum auzeam japoneză și nejaponeză.

Într-adevăr, Yukako fusese foarte dibace când o inclusesese și pe soția ministrului făcând această aluzie la Franța; mă întrebam însă ce părere avea ea de fapt. Trecuseră destui ani pentru ca invitarea unei foste *geisha* la ceai să nu mai trezească amintiri neplăcute? *Geisha* care vorbește franțuzește, repetam eu în minte. Oare cu *geisha* care oficia ceremonia ceaiului în maniera Shin ce se întâmplase? Și cu servitoarea ei? Aș fi vrut să știu dacă Inko mai era măritată cu băiatul de la magazinul de dulciuri, dacă avea copii, dacă primise darul trimis de mine cu atâția ani în urmă. Deodată am auzit-o pe Io luând-o peste picior pe Mariko:

— Îți pare bine că soțul tău va sta mai mult, pot să pun ră mâșag.

— Care soț?

— Știm cu toatele că nu a fost o bucată oarecare de sfoară!
Era firul roșu al destinului!

— A, el, a făcut Mariko ridicând ochii spre locul unde lucra Nao.

— Nu te face că nu știi!

— Poftim?

— Cred că tu i-ai spus tatălui tău să insiste pe lângă *sensei* să pună ferestre, nu-i așa, domnișoară Kato? Hai, recunoaște!

— Cum? a sărit Mariko.

— Chiar nu știi?

— Trebuie să batem câmpii așa toată ziua?

— *Sensei* i-a cerut domnului Fir Roșu să pună ferestre de sticlă în Baishian înaintea vizitei ministrului!

— Asta e tot? a pufnit Mariko dar, în timp ce Io jubila fiindcă fusese prima care știuse, am văzut un mic zâmbet mijind pe fața domnișoarei Kato.

A, cât îl uram pe domnul Tăcere și Dibăcie, domnul Pomeți Ascuțiți! De ce primise să mai stea? Dacă nu cădeam pradă disperării e pentru că ceva îmi spunea că totuși va pleca în scurtă vreme. Îmi părea bine că stăteam în spatele lui Mariko și a lui Io, altminteri ar fi văzut lacrimile care îmi împăienjeniseră ochii de nu mai puteam vedea ce cos. Uf, nu mai pleca odată! Yukako și-ar da seama că îi lipsesc și mi-aș recăpăta locul.

Am închis ochii. De când nu mai dormeam în aceeași cameră cu Yukako și nu mai ieșeam împreună, drumurile mele duceau de la cusătorie la baie și la *futon*; în celelalte camere nu intram decât ca să fac curat. Acum, că nu mai ieșeam în fiecare zi din casă, petreceam mai mult timp frecând *tatami* alături de celelalte servitoare, îndoite până la pământ, cu nodurile *obi*-urilor în aer. În cele din urmă, perioada ploioasă de la începutul verii luase sfârșit. Îndurerată cum eram, mi se părea că nu se va termina niciodată.

Mi-am frecat șalele câteva clipe și am făcut o pauză, chipurile ca să aduc ceai pentru noi toate, dar am luat-o pe un drum ocolit. Aki plecase și ea de la cusătorie; am văzut-o la poarta din față și ea chiar nu avea nici o pricină să se învârtă pe acolo la sfârșitul zilei. Pur și simplu stătea la poarta servitorilor și

se uita la elevele doamnei Starkweather, îmbrăcate toate în *hakama*, care se întorceau acasă. Aki avea cincisprezece ani, era slabă ca o scobitoare, iar capul și ochii îi păreau prea mari pentru trupul ei mic. Mânca din ce în ce mai puțin, mi-am dat seama în acea clipă, văzând cum își sprijinea capul de ușă, de parcă era prea greu pentru ea. Cu toate că ținea ochii deschiși, părea că își luase zborul din trupul ei și că merge, nevăzută, alături de elevele acelea, ținând cărțile legate cu o curelușă de piele. „Mai zăbovește cât mai ai vreme, domnișoară Aki“, mă gândeam eu neîndurătoare. „În orice clipă îți poate veni sorocul și vei fi nevoită să te măriți cu Toru.“ Mi-am amintit că Hazu se lăudase la baie că pierduse un dinte pentru fiecare copil născut. Am înțeles atunci că eram nefericită, în schimb eram norocoasă. Îmi mai făcusem singură norocul, aveam să mi-l fac din nou.

29. 1891

Locuiam aproape de un templu la care mersesem de nenumărate ori cu Yukako de-a lungul anilor. Lângă templu era un sanctuar. Porțile grele ale templului erau zăvorâte în fiecare zi înainte de apusul soarelui; în sanctuar însă, lămpioarele ardeau toată noaptea – poarta *torii* nu se putea încuia. Sanctuarul adăpostea trei feluri de obiecte de cult. Mai întâi, lucruri sfinte din natură: bolovani mari sau copaci legați cu funii sacre de pai și împodobiți cu ciucuri de sfoară și ghirlande albe de hârtie. Apoi, obiecte shintoiste de cult, precum oglinzi și giuvaieruri, apărute de paznici de piatră – vulpi sau mistreți. Și, în sfârșit – cu toate că fuseseră izgonite în primul an Meiji, repede revenite – zeități budiste adaptate la necesitățile shintoiste, cum ar fi o statuie a lui Bente venerată ca întruchipare a zeiței shintoiste a agriculturii, sau a lui Kannon, adorată ca zeiță a nașterilor. Adesea, în clădirea principală se afla ceva ce atrăgea atenția – de exemplu, în sanctuarul nostru, o pereche de războinici înțelepți –, dar în jurul sanctuarului erau îngheșuite atâtea pavilioane și ființe sacre încât zeitatea principală

părea mai degrabă invitatul de onoare la o petrecere decât un monarh înconjurat de curteni. Japonia ar fi acceptat creștinismul fără să clipească dacă ar fi putut clădi încă un pavilion – de această dată cu o cruce păzită de îngeri – pe încăpătorul pământ sfânt de dincolo de poarta *torii*.

Eu una cred că zeii budiști s-au întors atât de repede în sanctuarele shintoiste în caz că cineva avea nevoie, așa cum am avut eu când am auzit că Nao își prelungea șederea, să facă o rugăciune după ora la care se închideau templele. Înainte de masa de seară am răscolit prin sertarul pernei mele de lemn și am pitit în mânecă bănuțul găsit. În seara aceea am plecat devreme la baie. În amurgul de vară se auzea țârâitul greierilor.

Am trecut pe sub *torii*. Lângă bazinul de piatră în care picura apa printr-o țeavă de bambus era o lampă aprinsă. Mi-am spălat mâna stângă, mâna dreaptă, gura. Între mine și luminile sanctuarului în care se afla zeița shintoistă cu înfățișarea lui Kannon era o salcie bătrână. Lampa așezată pe pământ lumina câteva frunze verzi-aurii. Deasupra, copacul se profila pe cerul înstelat. Am dat în lături cu amândouă mâinile perdeaua aspră de frunze și am luat-o pe alea de piatră, mărginită de lampioane.

La capătul șirului de lămpi, ascunsă în spatele unor porți și perdele din ce în ce mai mici, scliffea statuia aurită a zeiței. Japonezii o numeau avatarul milei. Pentru mine, ea era ocrotitoarea alegerilor, a altor posibile vieți. I-am spus: „Fă ceva. Fă-l să plece“.

Ajunsă la baie mi-am scos sandalele în prima cameră de la intrare și le-am pus în despărțitura din partea rezervată femeilor, așa cum făceam în fiecare seară. Dacă te uitai la rafturile cu despărțituri înșirate de-a lungul pereților, unde fiecare despărțitură era un cub perfect, era ușor să îți dai seama cât de multă lume era la baie și cine era înăuntru. Vederea unei anumite perechi de sandale cu barete galbene, noi-nouțe, m-a făcut să mă crispez, ca de obicei: Hazu venise deja.

Ca întotdeauna, m-am dus în colțul unde stătea Chio. Fiecare din noi avea acolo o cutie cu un pieptene, o punguță cu tărâțe și o cârpă de frecat care era atârnată la uscat pe mânerul fiecărei

cutii. În mod inexplicabil, în această seară prosopul meu era împăturit și vârât înăuntru. Am ridicat ochii. Oare luasem cutia altcuiva din greșeală? Nu, aceasta era cârpa mea, pe care se vedea bine cocorul, emblema familiei Shin, imprimată pe lucrurile servitorilor. Să le fi spălat, uscat și împăturit pe toate cineva de la baie? Ba nu, prosopul Tamei și cel al lui Hisui erau atârinate pe mânerul cutiilor.

— Domnișoară Urako, scuză-mă.

Am ridicat privirea spre Hazu. Ceva mai încolo stăteau câteva prietene de-ale ei și ne urmăreau cu brațele încrucișate.

— Putem vorbi câteva clipe?

— De ce ești atât de oficială? am întrebat blând, deși simțeam un nod în stomac.

— Uite ce este, copiii mei te-au necăjit și vreau să îmi cer scuze.

— Copiii tăi sunt fermecători, am mințit. Nu m-au necăjit deloc.

— Putem ieși puțin afară? a întrebat Hazu, după care a apucat mânerul cutiei mele și a ieșit împreună cu mine în camera unde țineam încălțările.

— Ce ai să îmi spui, micuță Hazu? am întrebat, sperând că voi părea respectuoasă și nu speriată.

— Ai fost nevoită să suporti necuviințe și insinuări. Nu este drept. Am de gând să îți vorbesc pe față. Nu ești japoneză.

— Nu mai spune, am rostit calm, încercând să trag de timp.

— Poate că nu se vedea când eram copii, dar eu am văzut străini și te-am văzut și pe tine. Nu îmi pasă dacă te-a făcut o târfă cu vreun marinăr din Kobe. Știu că ești străină și că asta este o baie japoneză. Înțelegi? a zis pe un ton sincer și prietenos.

Îmi pare rău că nu i-am ripostat, explicându-i că străinii nu au sosit în Kobe decât mult după ce mă născusem eu; eram însă prea zguduită ca să mă gândesc la așa ceva.

— Nu cred să fi căsunat vreun necaz, am spus, încercând să bravez, cum făcea Yukako. În afară de cel pe care mi-l faci tu. Pe deasupra – simțeam că mi se pune un nod în gât – nu cred că știi ceva despre mama mea.

— Îmi pare rău dacă până acum am vorbit nedeslușit, a spus Hazu compătimitoare. Chiar îmi pare rău, să știi. Ar fi trebuit să îmi dau seama că o străină nu are cum să înțeleagă și de aceea vreau să limpezesc lucrurile astă-seară. Nu îmi pasă ce face *Okusama* ta și ce făcea o-Chio. Unii sunt curați și alții sunt murdari, iar noi, japonezii, venim la baie ca să ne curățăm.

Mă înroșisem la față și vedeam negru în colțul ochilor.

— Și eu la fel, am insistat pe un ton stăpânit.

— Uite ce e. Dacă mai vii vreodată aici, la baie...

Mă întrebam cu ce avea să mă amenințe. Că îmi va rupe picioarele dacă mai murdăresc apa?

— ... vom fi nevoiți să golim vana, să o frecăm și să o luăm de la capăt. Ți dai seama câtă bătaie de cap înseamnă pentru noi?

Eram atât de uimită că am râs, deși părea că am tușit.

— Nu mă gândeam să spui așa ceva.

— Nu cred că e nevoie să mai spun altceva, a încheiat și mi-a întins cutia. Noapte bună.

A deschis ușa din spatele ei și am văzut că celelalte femei se înghesuiseră ca să asculte. Între ele se aflau și mama ei, o femeie slăbănoagă, cu privire ascuțită căreia nu îi scăpa nimic, și fiica ei, o fată la fel de frumoasă și înfumurată cum fusese ea însăși.

Am privit dincolo de Hazu, la mama ei, care stătea în ușă. M-a privit și ea drept în ochi și a adăugat un rămas-bun dureros pentru mine. În japoneză, la revedere se spune „dacă așa trebuie“, sugerând resemnare pasivă și regret, faptul că suntem neputincioși în fața forțelor care ne despart. Sensul acestui cuvânt a dat greutate purtării autoritare a fiicei ei.

— *Sayonara*, a zis.

Învinsă, m-am întors spre raft să îmi iau sandalele. În despărțitura proaspăt curățată nu se afla decât o farfurioară cu sare.

— Erau murdare, a zis fiica lui Hazu, așa că le-am ars.

— Sper că acum nu vei uita, a mai spus Hazu.

S-a dat un pas înapoi, a intrat în baie și ușa vestibulului s-a închis.

Am plecat acasă în picioarele goale, tremurând. Pe drum m-am întâlnit cu un grup de servitori din casa Shin, care se duceau la baie. Am făcut o scurtă plecăciune și am trecut mai departe. Nao a văzut ce expresie aveam și mi-a aruncat o privire întrebătoare. Cred că i-aș fi tras una dacă aș fi putut.

Am trecut prin fața sanctuarului.

— De, eu m-am rugat să se îndeplinească ceva.

Am râs fără voia mea, un râs amar.

Când mă întâlnisem cu ceilalți, în drum spre casă, nu o văzusem pe Aki. Acum, când am intrat în camera de lucru pe care o împărțea cu fiul ei, am găsit-o stând lângă ușă și mi-am dat seama că *Okusama* o ținuse acasă ca să îi aducă ceai și să macine piatră de tuș. De ce nu o elevă de-a ei? mă întrebam rămasă în ușă.

— Domnișoară Ura, m-a strigat cu voce liniștită și voioasă.

Am intrat și am văzut că nu era singură. Tsuko Sono stătea alături de ea la măsuța joasă, sub plasa de țânțari. Kimonoul indigo și *obi*-ul vărgat, roșu cu alb, îi dădeau aerul unei eleve atente și silitoare.

— Hai, vino să vezi ceva, m-a îndemnat *Okusama*.

Am ridicat plasa și m-am așezat. Pe masă erau un ceainic, două ceșcuțe și o tavă pe care se aflau cele mai neobișnuite *sembei* pe care le văzusem în viața mea.

— Gustă și spune-mi ce crezi, a spus Yukako, de parcă nu ea mă trimisese să dorm cu servitorii.

Mi-am mutat privirea de la ea la Tsuko. Figura ei serioasă era luminată de bucurie, ca a unui copil căruia i s-a îngăduit să stea treaz până târziu, împreună cu părinții, și am înțeles de ce o chemase pe Aki, și nu pe una din celelalte fete să facă de serviciu: celelalte ar fi fost invidioase.

Încercând să îmi stăpânesc și eu invidia, am mușcat dintr-una din prăjiturilele rotunde.

— E dulce! am exclamat surprinsă.

— Acea mi-a plăcut cel mai mult, a dat Tsuko din cap. *Yuzu*.

Cofetul crocant, cu aromă de lămâie, mi s-a topit iute pe limbă cu un mic plescăit asemănător cu scârțăitul pilei lui Nao pe sticlă – ceea ce m-a enervat.

— Este delicios, am spus îmbufnată.

Îmi părea că știam gustul de o viață și asta mă irita și mai tare.

— Avem cu *yuzu*, susan negru și castane. Cred că sunt potrivite pentru ministru și soția lui, a zis Yukako și mi-am amintit de *geisha* care vorbea franțuzește. Li se spune *macarons*.

S-a străduit să pronunțe cuvântul în franceză iar eu am recunoscut gustul știut din copilărie: bezea! Am roșit până în vârful urechilor mai multe motive și, cât eram de supărată și geloasă, m-am simțit mândră că îmi apăsasem mama la baie.

— *Okusama*, pot să îți vorbesc între patru ochi când ai o clipă de răgaz? am întrebat.

Tsuko a făcut o figură mirată.

— Celelalte fete se întreabă fără îndoială unde sunt, a spus ea cu ochii plecați. Vă rog să îmi scuzați impolitețea de a pleca.

— Cred că îți faci griji degeaba, a spus Yukako, dar tânăra a făcut repede o plecăciune și a ieșit.

Yukako ronțăia preocupată un *macaron*.

— Bineînțeles, nu vreau să o invit pe soția ministrului în camera de ceai, dar aceste dulciuri ar trebui să îi facă o bună impresie cât așteaptă.

După răceala cu care vorbea îmi dădeam seama că timpul nu îi domolise împotrivirea la ideea de a invita o *geisha* – chiar dacă o fostă *geisha* – în casa Shin.

— Deci, domnișoară Ura, a zis Yukako aruncând o privire spre ușa pe care ieșise Tsuko. De ce ai nevoie?

Părea dezamăgită că fata plecase.

— *Okusama*, am să îți fac o rugămintă deosebită, am spus, făcând un efort să rostesc vorbele ceremonioase. Aș putea, te rog, să fac baie aici seara? (I-am povestit cele întâmplăte, străduindu-mă să îmi stăpânesc vocea ori de câte ori îmi tremura.) Și îmi dai altă pereche de sandale? am spus în încheiere. „Ia-mă înapoi“, nu am spus. „Ai uitat că, odată, am băut trei cești împreună?“

Yukako a încuviințat din cap, vizibil înduioșată.

— Cum să nu. E îngrozitor. Nu poți să te pui cu astfel de oameni, mai ales dacă sunt cu toții împotriva ta. Te vei îmbăia aici, desigur.

— Cred că, atunci când am venit eu aici, mama domnișoarei Hazu voia să o trimită ca servitoare la voi, dar tu și o-Chio m-ați luat pe mine.

— Îmi aduc aminte, a zis Yukako și a făcut o strâmbătură.

— Cred că de atunci nu mă pot vedea în ochi.

— Vrei să spui că, dacă nu erai tu, am fi luat-o pe fiica acelei femei, pe Hazu? (A râs.) Îmi aduc aminte că o-Chio se plângea că o tot bate la cap. *Eta*.

Am făcut ochii cât cepele. Nu auzisem niciodată o femeie, ca să nu mai spun de Yukako, pronunțând cu glas tare cuvântul care desemna gunoariile societății. *Eta*, numiți „noii oameni de rând“ de legea Meiji, erau familiile care atingeau animalele moarte, precum măcelarii și pielarii, și care erau ca și blestemați într-o țară budistă. Erau ținuți atât de departe încât eu, deși îmi petrecusem aproape toată viața în Kyoto, aveam doar o idee nebuloasă despre locul din oraș în care trăiau. Îmi aduc aminte cum Chio, în rarele ocazii când ni se aducea carne de porc, stropea cu apă strada din fața casei după ce pleca samsarul, care nu era *eta*. „Are de-a face cu oameni răi“, a bombănit ea când am întrebat-o de ce.

Erau atât de disprețuiți încât, deși băieții ajunși la vârsta adolescenței își spuneau unul altuia *baka*, nu am auzit niciodată pe nimeni să spună *eta* nici măcar unui dușman de moarte. Mi-am dat seama că Yukako nu vorbea la figurat.

— Cum adică?

— Femeia aceea stăruia prea mult că nu așa stau lucrurile, a zis Yukako și am remarcat că era a treia oară când evita să îi spună pe nume mamei lui Hazu – Fujie sau Glicina Pictată. Dar de știut nu vom ști niciodată. Mama tatălui ei s-a măritat cu un tâmplar pe nume Toshio. A fost o femeie foarte cucernică și a avut patru fii. Numai că, atunci când a murit, a ieșit la iveală că avusese un iubit de care nu știuse nimeni. Un măcelar. Îți dai seama? Prin urmare: este Toshio tatăl celor patru băieți? Nu se știe, dar ia ascultă aici: în afară de bunicul lui Hazu,

toți fiii au plecat în pelerinaj – după legea veche, nici un om de rând nu putea pleca din orașul de baștină decât pentru a face un pelerinaj religios – și nu s-au mai întors.

Yukako m-a privit cu subînțeles.

— Acum îți dai seama? O-Chio nu putea să o vadă în ochi. „Am ochii bunicului meu, Toshio“ o maimuțărea. „Micuța Hazu are bărbia bunicului meu, Toshio.“ E de la sine înțeles că nu aveam de gând să luăm în casă pe copilul acelei femei.

A clătinat din cap și eu am tresărit când a izbucnit în râs.

— Am tot amânat-o, dar de la o vreme era stânjenitor. Ai apărut chiar la țanc.

Yukako mi-a turnat ceai și eu m-am grăbit să îi întorc favorul.

— Bietul Toshio, bunicul încornorat, a încheiat ea cu un oftat. Și săraca o-Fujie, la urma urmei, a adăugat ea într-un moment de generozitate. Acum înțelegi de ce mama și fiica le-au îndemnat pe celelalte să o izgonească pe străină: ca să își ascundă propria lor origine.

Nu îmi venea ușor să o aud vorbind astfel.

— Te-ai gândit vreodată că aș putea fi eu însămi o *eta*?

— Nu fi caraghioasă. Ei arată absolut la fel ca japonezii. (De fapt, chiar erau japonezi; nu deveniseră paria decât după introducerea budismului în Japonia.) Însă până la era Meiji nu le era îngăduit să se căsătorească în afara breslei lor, așa că într-a-devăr seamănă mult unul cu altul. Iar tu nu semeni deloc cu ei. Asta e.

Am aruncat o privire spre Aki, care stătea în prag, visând cu ochii deschiși. Rușinată, am repetat în șoaptă ceea ce spusese Hazu despre târfa străinului.

Yukako a coborât și ea vocea.

— Când te-am găsit, erai atât de micuță și ciudată, o pisicuță de pripas venită din lumea spiritelor. Niciodată nu am crezut că ești japoneză, deși cu timpul ai învățat să te porți și semănai tot mai mult cu o ființă omenească. Trebuie că ți-a fost tare greu. Ceilalți servitori își închipuiau pesemne că ești pe jumătate un copil al apei – ceea ce însemna un avorton – sau poate pe jumătate oaie.

Am făcut din nou ochii mari când am auzit în gura ei cuvântul vulgar folosit pentru a denumi femeile care se culcau cu străinii. Nici „oaie“ nu o mai auzisem spunând.

— Chiar și fiicele ținute în cutie au urechi, a zâmbit ea cu autoironie. Orice ar fi gândit ceilalți, nu ar fi putut crede că ești o *eta*, m-a consolat ea, fiindcă nimeni nu ar fi dat o autorizație de prostituție unei *eta*. Chiar dacă ar fi fost unele care se înhăitau cu marinari străini care nu aveau nimic mai bun de făcut, nici unei *eta* nu i s-ar fi dat voie să călătorească atât de departe încât să abandoneze un copil în Miyako. Nici o *eta* nu și-ar fi putut permite să cumpere hainele acelea străine. Acum înțelegi? Nimeni nu și-ar fi putut închipui despre tine că ești *eta*.

Îi eram recunoscătoare că, în sfârșit, îmi dădea atâta atenție, dar cuvintele ei erau tot atâtea săgeți ascuțite. Mă neliniștea faptul că își bătea capul să îmi explice cât mai clar.

— Mulțumesc, am mormăit eu, încurcată.

— *Sa*, a continuat gânditoare. Nu cred că se cade să te îmbăiezi laolaltă cu învățăceii, așa că ce-ar fi să faci baie împreună cu mine?

— Poftim?

— Nu aș ști ce să le răspund părinților.

— Dar ce ar avea părinții lor de zis? am insistat, înțepată de vorbele dinainte.

— Păi, de unde să știu eu? a dat Yukako înapoi când a auzit tonul meu acuzator. Este foarte posibil să aibă aceeași părere cu cei de la baie.

— De asta nu mă mai iei cu tine în oraș? am întrebat, simțind că mi se urcă sângele la cap.

— Aha, vasăzică de asta ești supărată? a făcut ea. *Ura-bo*, ce te-a apucat?

Mi-a luat fața în palme, așa cum făcea când eram copil, iar eu mi-am ferit privirea, stânjenită, fiindcă nu voiam ca Aki să vadă sau să vadă cât de mult însemna acel gest pentru mine. Din fericire, fata stătea în cadrul ușii pe jumătate adormită, cu tava gata să îi cadă din mâini.

— Nu ai înțeles că am făcut cea mai grea treabă pe care o poate face o mamă ?

— Cum adică ?

— Ce crezi că am făcut, petrecând atâta timp cu fetișcanele acestea ? Am căutat soții pentru fiii mei.

— Cum ? Pentru băieți ? În amărăciunea mea, gândul acesta nu îmi trecuse niciodată prin minte. Chiar așa ?

— Bineînțeles ! a râs Yukako tare. Nurorile mele vor fi nevoite să se obișnuiască să facă baie într-o companie la care nu se așteptau. Nu vor avea de ales, m-a asigurat.

M-a durut să o aud spunând „să se obișnuiască“ și m-am simțit oarecum dată la o parte când purtarea ei s-a schimbat. S-a întins și a tras aer în piept, sigură pe ea. Muzica dulce și suavă a nopților petrecute împreună în camera ei întunecată fusese înlocuită de sunet de tobe, alert și puternic.

— Măine îi voi trimite această scrisoare Marelui Maestru, a zis referindu-se la Jiro. (Poate că folosea acest titlu atât de adesea ca să nu spună „soțul meu“, o expresie care însemna de fapt „stăpânul meu“.) După ce voi căpăta încuviințarea lui voi trimite intermediari care să solicite Vederi.

— Soții ? am clipit nevenindu-mi să cred.

— Păi da. Sono e un vis împlinit, nu ? Familie bună. O situație excelentă în Tokio. Patron al artelor, și încă foarte generos. Marele Maestru nu s-a împăcat niciodată cu ideea căii ferate, dar sunt sigură că i-ar plăcea să ajungă la colecția lui Sono. (Mi-am dat seama că Yukako îl evalua pe tatăl lui Tsuko în chip de posibil socru.) Sono s-a bucurat că are prilejul să o trimită pe fiică-sa aici, prin urmare nu este imposibil să accepte. Pe deasupra, băiatul său tocmai s-a însurat cu acea *geiko*. Chiar și Sumie îl căuta ca soț pentru fata ei cea mică, dar acum sunt cu toții dezamăgiți. Suntem chiar o partidă bună.

— Cine ar fi zis că fiica lui Sumie – cea pe care se oferise să o cumpere casa de gheise – va fi dată la o parte chiar de o *geisha* !

— Cât despre fată, e isteată dar îngăduitoare. Are maniere elegante, este muncitoare și vrea să fie pe placul celorlalți. Execută *temae* cu simplitate și grație, învață repede. De-abia

așteaptă să înceapă să lucreze în școlile pentru fete, ceea ce este înduioșător. Și este destul de drăguță ca să nu se supere maestrul pe mine, a adăugat zâmbind cu subînțeles.

A tăcut, cufundată în gânduri. Bătea cu degetele în buza ceștii așa că m-am grăbit să i-o umplu.

— Știu, știu, unii ar zice că sunt necumpătată fiindcă nu am ales-o pe fiica lui Kato, a meditat cu glas tare, turnându-mi ceai la rândul ei. Este căsătoria la care te gândești în primul rând. Pe de altă parte, ar putea face mult rău familiei ca soție a maestrului de ceai. Este adevărat, Kato ne poate ajuta la Kyoto, dar avem nevoie de rădăcini și la Tokio, a zis arătând cu capul înspre ușa pe care ieșise Tsuko. Prin urmare, am avut grijă ca la urechile lui Kato să ajungă zvonul că domnișoara Mariko bea; își va de seama cu ce situație m-am confruntat aici și îmi va fi recunoscător că o țin la mine. Va fi mulțumit dacă fata se mărită cu Kenji.

O clipă m-am minunat de siguranța de sine a lui Yukako – oare Jiro depindea într-atât de banii ei încât să îl accepte pe Kato drept cuscru? – că s-a auzit pocnetul unei tăvi scăpate pe jos. Aki a părut ca s-a trezit și, fâstăcită, a făcut o plecăciune adâncă.

— Du-te și îmbăiază-te, domnișoară Aki, a îndemnat-o Yukako blând. Și mergi la culcare. O am pe domnișoara Ura aici; nu e nevoie să stai trează după mine.

Am stat cu Yukako până i-a scris lui Jiro, după care am mers în urma ei la baia familiei. Deși stătusem împreună atâția ani, nu o văzusem niciodată spălându-se. În loc de punguța cu tărâțe avea o bucată de săpun occidental cumpărat de la Kobe și folosea un set de șapte prosoape de spălat, de diferite mărimi și grosimi, pentru diferitele părți ale corpului. Se spăla repede dar cu grijă pe câte o porțiune, turna câteva polonice de apă rece și trecea mai departe. Eu încă mă frecam când ea s-a cufundat în vana cu apă fierbinte. Am văzut cum fața i s-a destins de plăcere.

Așa cum era, goală, îmi părea o persoană necunoscută. Când am intrat și eu în apă mi-am dat seama că nu mai văzusem niciodată cum i se răsuceau firele de păr în aburii băii, cum îi

pluteau sâni mici în apă. Lucrurile pe care mi le spusese mă rodeau încă. Dintr-odată, faptul că eram străină m-a transformat într-o companie cu care o noră trebuia să se obișnuiască. Nu eram mai importantă pentru ea decât o noră cu care nici nu se înrudise încă? Am dezlipit de pe obraz o fărâmă de *macaron* și am simțit gustul de beza. Faptul că mai simțisem acest gust, că trăisem și în altă parte mi se părea extraordinar. Chiar eram o străină? Chiar mâncasem bezele cu căpșuni într-un iunie de demult? Cu ochii minții am văzut două mâini și un tel de bătut ouă, degetele galbene ale mamei și vârtejul gros de albuș. Fața nu i-am putut-o vedea.

Fierbințeala apei și-a făcut efectul. Trupul lui Yukako lucea în baia întunecată asemenea lămpilor din sanctuar. Frumusețea și bunătatea ei mă zăpăciseră. Stătea chiar lângă mine, și totuși părea că se îndepărtează, că nu mai este cea pe care o știam. Am înțeles limpede ceva ce nu îmi trecuse prin cap până atunci, și anume că, dacă aș fi fost născută *eta*, nu mi-ar fi fost îngăduit să împart baia cu ea. Mi se părea că țin o ceașcă de ceai în echilibru pe dosul palmei. Trebuie să fiu cu mare băgare de seamă.

— Mulțumesc, am spus încet.

— *Iie*, mi-a răspuns zâmbind. Nu ai pentru ce.

30. 1891

Odată cu mutarea *Okusamei* în dormitor se schimbaseră și îndatoririle mele. Dimineața mă furișam printre cele două șiruri de fete adormite și îi aduceam lui Yukako micul dejun în cusătorie, unde dormea la etajul de sus, în spatele paravanului. După ce bea o primă ceașcă de ceai, Yukako se ridica din pat, se îmbrăca și mânca, iar eu deschideam obloanele. Cât strângeam paravanul și *futon*-ul și ștergeam partea ei de podea, fetele se trezeau oftând, își strângeau și ele așternutul, ștergeau *tatami*-urile și se îmbrăcau în tăcere sub privirea atentă a lui *sensei*. După aceea plecau toate la micul dejun, urmate de Yukako

după câteva minute, timp în care eu duceam farfuriile ei înapoi la bucătărie.

În dimineața aceea, după ce m-am rugat la sanctuar, Aki a venit după mine în camera de cusut.

— Ce devreme te-ai trezit, am spus.

— Nici tu nu l-ai auzit? a întrebat ea, ridicând somnoroasă un pachet pentru Yukako. Mesagerul m-a trezit din somn, a bombănit ea. Sper că nu s-a întâmplat nimic rău.

După ce am trezit-o pe *Okusama* cu prima ceașcă de ceai, Aki i-a dat pachetul care purta un sigiliu bine cunoscut.

— Iertare, dar omul a zis să vi-l dau personal, cât mai repede cu putință.

Yukako s-a frecat la ochi și a privit sigiliul.

— Marele Maestru, a murmurat.

Ne-am uitat una la alta, speriate. De ce trimitea Jiro un mesaj la o oră atât de matinală?

— Kenji! a spus Yukako tulburată.

Aproape că a rupt hârtia de nerăbdare. Înăuntru erau o punguță cu bani și o scrisoare. Pe măsură ce citea, expresia i se schimba într-una de plictiseală amuzată.

— Are nevoie de vasul de apă de la sanctuarul din susul râului Kamo. Să îi fie adus, transportat cum se cuvine, cât mai curând posibil.

În pachet pusese o schiță arătând locul unde se afla vasul în pavilionul-magazie și bani pentru *jinrikisha*.

Yukako a oftat, exasperată:

— Trebuie că are vreun oaspete surpriză pe care vrea să îl dea gata. Oricum, poate aștepta până mânc, după care mergem împreună la pavilion. Domnișoară Aki, vom avea nevoie de o fată care să aducă apa sfințită; ce-ar fi să o duci chiar tu? Totodată poți să duci scrisoarea mea Marelui Maestru. Văd că băieții se vor căsători mai repede decât credeam.

Aki a ciripit în semn că a înțeles și Yukako i-a vârat banii în mânecă. O fată mai tânără ar fi sărit în sus de bucurie că va merge cu *jinrikisha*, s-ar fi mândrit că a fost aleasă ca să ducă apa sacră. Expresia lui Aki nu era însă a unui copil care are prilejul să facă o plimbare deosebită, ci a unui adult care îndeplinește o sarcină mărunță, deși plăcută, cum ar fi să aleagă flori

într-o prăvălie. A făcut o plecăciune scurtă înainte de plecare, ca o femeie adultă pregătită să ducă la bun sfârșit îndatoririle din ziua aceea.

Yukako a dat din cap și a mai aruncat o privire întristată spre scrisoare. Expresia ei arăta mai multă îngăduință față de Jiro acum, decât atunci când locuiau împreună.

— Întotdeauna a avut un scris frumos.

Când lua sfârșit ploile din iunie și începea dogoarea verii adevărate, nu mai beam ceai verde fierbinte din vase de fier, ci treceam la ceaiul de orz, pus în ulcioare de pământ și păstrat la rece în puțul din bucătărie. Eu căram toată ziua ceai rece pentru Nao, care începuse să lucreze în Baishian. Yukako era neliniștită din cauza vizitei ministrului; îl pusese pe Nao să lucreze la pavilion, cu toate că nu terminase de pus ferestre de sticlă la camera unde dormeau fetele. De fiecare dată când îi aduceam o ploscă plină cu ceai rece în locul celei pe care o golise, încercam să nu îi arăt că îl uram. Cât era ziua de lungă, dezlipa la abur hârtia de pe uși; acolo unde era prea mult clei, îl ștergea atent și răbdător cu o cârpă umedă. Pe de altă parte, încercam nici să nu îl plac.

Ceva mai târziu, când am ajutat-o pe Kuga să taie verdețurile pentru cină, a sosit un alergător de la Sesshu-ji, chiar înainte ca Yukako și Tai să plece la o ceremonie a ceaiului de lună plină. Am găsit-o pe *Okusama* așteptând în camera de lângă grădină. Ușile *shoji* erau deschise larg, ca să intre lumina înserării.

— Excelent, a zis după ce a citit scrisoarea. Nu e ceea ce îmi dorea, bineînțeles, dar știam că nu se va opune. Am vorbit deja cu mijlocitorii; îi punem să trimită cererile de vedere chiar în seara asta. Iar Kenji vine în vizită, nu? (A ridicat din sprâncene și mi-am dat seama că, dacă ar fi trăit cu o generație mai înainte, acea expresie șireată dar elocventă nu s-ar fi văzut pe o față cu sprâncenele rase.) Cred că vrea să se uite mai bine la domnișoara Kato. Cel puțin e drăguță.

— I-ai spus maestrului de ceai de alegerea ta? m-am întrebat cu glas tare.

— Abia aștept să merg cu *jinrikisha* diseară, a zis.

Dintr-odată a șovăit și ne-am adus aminte amândouă de ziua petrecută în cartierul de gheise de la miazănoapte, de lovitura primită peste față.

— Cred că s-ar putea să fie chiar fericiți împreună, a spus încet.

Până să apuc să îi mai pun o întrebare, Tai a intrat cu pas săltăreț, cu câte un cadou învelit în pânză în fiecare mână.

— Mamă, trăsura e la poartă.

Când m-am întors la bucătărie, Kuga m-a pus să rup vârfurile unui castron întreg de fasole verde.

— În scrisoarea *Okusamei* zicea ceva despre Aki? a întrebat ea. Vine acasă diseară sau mâine?

A doua zi dimineața, în timp ce fetele erau la lecție, am auzit cu uimire zgomotul puternic al unor sandale de lemn și găfăitul hamalilor care s-au oprit chiar în fața porții noastre. Am lăsat jos ceaiul pentru Nao și m-am dus să văd cine este. Patru bărbați tocmai puneau jos un palanchin de lemn cum numai văzusem de ani de zile. În fața lor era o *jinrikisha* din care a coborât o femeie mai tânără decât mine, dar mult mai ofilită, și s-a îndreptat spre poartă. Grasă și tremurătoare în kimonoul cafeniu, pestriț, și *obi*-ul scump de brocart, îmi părea cunoscută. Cine era oare? Am făcut o plecăciune și i-am privit fața rotundă și blândă, gura frumoasă dar obosită, pieptănătura cu streășină și cocul înalt, prins în vârful capului, și crucea care îi atârna la gât. Era mama lui Mariko, doamna Kato.

— Bună ziua, am spus pe un ton umil. Domnișoara Mariko este la lecție acum. Doriți să o chem?

— Aș vrea să vorbesc cu *Okusama*, mi-a spus.

Mi-am amintit cum arăta ca tânără soție, prima femeie din oraș care purtase o coafură occidentală, cum îi mărturisise lui Yukako în șoaptă, cu voce pițigăiată, că soțul ei nu o lăsa să atingă ustensilele lui de ceai. Vocea îi coborâse cu o octavă.

— Îmi pare rău, ține lecția. Dar dacă este vorba de ceva ce nu mai poate suferi amânare...

Nu am terminat propoziția, ceea ce la Kyoto însemna: „Este imposibil să o vedeți acum.”

— Cred că ar trebui să o anunți, a spus.

Nu am avut de ales.

Le-am servit lui Yukako și musafirei ei uscățele *sembei* și ceai rece de orz. Am fost cât pe ce să o plesnesc pe Hisui când s-a oferit să le servească ea, într-atât eram de nerăbdătoare să aflăm ce se întâmplase. Judecând după vocea doamnei Kato, nu venise doar ca să îi mulțumească lui Yukako pentru cererea de vedere. Iar în palanchin ce se afla, sau cine?

Doamna Kato a laudat dulciurile fără să le guste și apoi a spus:

— *Sensei*, stăpânul meu este la Osaka și sunt nevoită să mă descurc singură.

— Sper că mijlocitorul nu v-a dat nici un motiv să credeți că nu putem aștepta până la întoarcerea consilierului Kato.

Doamna Kato nu a scos un cuvânt.

— Sper că va cumpăni cererea mea atât timp cât va considera necesar, dar, dacă îi va spune mijlocitorului că nu îl interesează, voi respecta neclintit hotărârea domniei sale. Sper doar ca prietenia ce leagă familiile noastre să rămână la fel de caldă.

Vocea lui Yukako era cordială, doar cu o umbră de îngrijorare. De ce venise această femeie? Dacă se gândeau la alt băiat, de ce nu îi spusese mijlocitorului? Ar fi fost mai simplu. Iar dacă nu aveau pe altcineva în minte, atunci de ce nu așteptase întoarcerea lui Kato? Și cu palanchinul ce era?

— Înțeleg, a spus doamna Kato. Dar mai este ceva.

— Da?

Mama lui Mariko a vorbit, mai întâi afectată și formală ca nodul *obi*-ului ei cafeniu cu auriu.

— Părinții stăpânului meu și cu mine am primit cererea dumneavoastră ieri-seară și am fost foarte flatați. De fapt, a fost prima ofertă pentru Mariko și am fost de două ori mai bucuroși că venea din partea casei dumneavoastră. Pot spune cu încredere că, în împrejurări obișnuite, la întoarcerea stăpânului meu, am fi luat în considerare cererea dumneavoastră cu cea mai mare seriozitate și prietenie. (A făcut o pauză.) Cu toate acestea,

de astăzi dimineață am motive să cred că această căsătorie nu va fi fericită.

Tocmai acest lucru voisem să o întreb pe Yukako în seara dinainte, atunci când spusese că ea crede că Tai și Tsuko pot fi fericiți împreună. Am simțit că mi se face pielea de găină.

— Ce vreți să spuneți? a întrebat Yukako.

Vocea doamnei Kato, acuzatoare, s-a umflat ca un râu gata să dea peste maluri.

— Ar fi trebuit să îmi dau seama că nu știți unde se află copilul dumneavoastră.

Yukako și-a dat seama că este atacată, măcar că nu înțelegea dădea seama de ce.

— Tatăl lui Kenji vrea să îl aibă lângă el la templu, a zis ea pornită. Cum să mă împotrivesc?

— Fiul dumneavoastră nu este cu tatăl lui. Astăzi de dimineață era împreună cu o fată pe care în mod evident o preferă fiicei mele.

Aki! mi-am spus și am văzut că același gând îi venise și lui Yukako. Desigur, lecțiile de citire! Cum de nu îmi dădusem seama până atunci? Trăsăturile lui Yukako s-au crispat de mânie. Ce grosolănie, ce greșeală absolut inutilă din partea fiului ei să se lase descoperit în locul unde se distra! Oare nu învățase nimic de la tatăl său?

— Chiar așa? a întrebat încercând să își ascundă emoția.

— Chiar așa, a venit răspunsul sec al doamnei Kato. De obicei asemenea legături trec neluate în seamă. Numai că... vocea i s-a frânt și, pentru o clipă, ea a părut vulnerabilă și fragilă.

— Da? a zis Yukako.

— Când i-am găsit, copiii se legaseră împreună cu o funie și încercaseră să se înece în grădină. Cred că încercau să ne spună ceva.

Kenji a venit la noi cu două coaste rupte. Aki a rămas în casa familiei Kato, fără să își recapete cunoștința. La sfârșitul zilei, tatăl ei strânsese toate geamurile și dispăruse. În locul ferestrelor, pavilionul Baishian avea doar niște găuri. În seara aceea, după ce Yukako s-a dus la culcare în cusătorie, m-am

furișat afară, fără să bage de seamă ceilalți servitori, și m-am dus din nou la sanctuar. Mă simțeam vinovată. Auzisem că fața lui Aki e ca o prună strivită.

La sfârșitul săptămânii a sosit o scrisoare de la mijlocitorul trimis la baronul Sono, în care se spunea că Înălțimea Sa a fost încântat de ofertă și este gata să trimită, odată cu zestrea de mireasă a lui Tsuko, un sipet cu *koban* de aur și o sumă de ustensile de ceai pe care se știa că le admiră Jiro. Tot pe la sfârșitul săptămânii am aflat că Aki își venise în simțiri dar nu mai era în casa familiei Kato. Dispăruse.

Când eram copil cărasem în taină mâncare trimisă în dar unui bolnav care trimitea poezii în semn de mulțumire. Logodnicul lui Yukako îmi părea un adult la vremea aceea. Eram impresionată de îndemânarea cu care lucra lemnul, de lucirea rece a săbiei lui încovoiate. Acum, fiind eu însămi un adult, mergeam să îl văd pe Kenji în același pavilion și m-am gândit că Akio era probabil la fel de plictisit și morocănos cum era Kenji acum.

— Nu pot vorbi cu ea, mi s-a plâns după ce stătuse mut cât timp fusese Yukako acolo. Pentru că, dacă spun ceva, ar trebui să spun că îmi pare rău – și nu îmi pare. Singurul lucru de care îmi pare rău este că am dat greș. Și îmi mai pare rău că nu pot să plec să îi dau de urmă. Ai mai auzit ceva?

— O-Kuga s-a dus acasă la familia Kato ca să o ia și ei i-au spus că plecase. Mai mult nu știu.

— Și nu știu nimic? Nu au nici o idee, cât de vagă? Poate că a spus ceva?

— Nu am fost de față. Nu știu.

— *Obasan*. (Cei mai mulți tineri îmi spuneau „mătușă“, dar auzindu-l pe fiul lui Yukako mi-am dorit să îmi fi spus „soră“.) Mătușă, cred că dacă ai fi întrebat dumneata ai fi aflat unde s-a dus.

— Eu?

— Dumneata ești atentă, auzi fel de fel de lucruri. Ai fi auzit mai multe.

— Crezi că știu și nu vor să spună? Ce motiv ar avea?

— Vezi, întocmai ce spun eu. Chiar acum, o-Kuga ar fi zis „Da, stăpâne“ sau „Păi, să vezi, stăpâne...“ (M-am abținut să nu râd.) Înțelegi ce spun. Sunt sigur că s-a dus acolo și a zis „Am venit să o iau pe domnișoara Aki“, iar ei i-au răspuns „Nu este aici“; ea a spus „Așa vasăzică“, s-a întors și a plecat acasă.

— Nu fi rău.

— Știi că așa este.

— Soțul ei a divorțat de ea. I-a vândut fiul. Nu cred că a fost întotdeauna astfel.

— Te rog. Mama mi-a cerut să merg astăzi cu ea la consilierul Kato ca să ne cerem scuze. Nu poți să te duci dumneata și să afli ceva?

— Păi, stăpâne, știu și eu... am spus, pe jumătate în glumă, pe jumătate serios.

Adevărul era că aș fi fost cel mai potrivit însoțitor, ca să nu dăm motive în plus de bârfă elevelor. Dar oare puteam să îl ajut? Mi-a venit în minte figura deznădăjduită a lui Yukako atunci când Kenji fusese adus acasă. A stat toată noaptea pe scăunelul de la baie, cu brațele strânse, parcă îi era frig, cu privirea în podea. Din mâna fără vlagă îi atârna o cârpă de spălat, uitată. „Nici măcar nu vrea să se uite la mine“, spusese.

— E ceva ce îți dorești? Pot să te ajut în vreun fel? se ruga băiatul.

Disperarea din vocea lui mi-a amintit de alt moment: Kenji, în mână cu un ghiozdan occidental, venea pe stradă de la Sesshu-ji. Am făcut o plecăciune de bun venit; fața lui frumoasă, de copil al sărbătorii, strălucea ca aurul în lumina amurgului. „Am o carte nouă pentru Aki-bo!“ ne anunțase.

— Erai atât de îndrăgostit de ea, am spus folosind cuvintele englezești, *in rabu*¹. Chiar sub nasul nostru, dar noi nu am văzut nimic.

— Nici eu nu am știut de la început, a zis.

În tăcerea blândă și fragilă care a urmat mă gândeam că poate îmi va spune întreaga poveste. Și-a dres vocea:

¹ *In love* (engl.).

— Te rog, te duci să vorbești cu ei?

— Mă duc, dacă mă înveți să citesc, am spus și m-am mirat singură de vorbele mele.

Kenji părea stânjenit. Simțeam că se uită la corpul meu umflat, la fața mea de copil căzut în cap, la primele şuvițe de păr alb, pe care mi le descoperisem cu câteva zile în urmă în lumina – acum mai puternică – din baia lui Yukako.

— *Aki* era ... a încercat el să îmi explice de ce nu mă dorea.

Aki era și numele fetei și al anotimpului – toamna – la care se gândea fără îndoială din cauza vârstei mele.

— Nu e vorba de așa ceva, am spus enervată. Știu că e tot ce ai mai bun de dat și asta vreau.

— Știam eu că ești persoana potrivită, a spus, vizibil impresionat.

Îi înțelegeam și speranța și teama și mă simțeam vinovată fiindcă îl ajutam.

— Te-ai gândit cât de tare ai rănit-o pe mama ta? I-am luat la rost.

A întors capul. Chiar în dimineața aceea, când îi adusesem ceaiul, mă întrebuse: „Kenji a mâncat? Să îi duc micul dejun?” Apoi se stăpânise și inspirase adânc. „Nu vreau să o iau razna. Îl voi vizita o dată pe zi, iar când va fi gata să își ceară iertare va vorbi.”

— Nu am făcut-o pentru ea, a mormăit Kenji.

— Poftim?

— Când am sărit, a zis, stând cu spatele la mine.

Vorbele pe care le-a spus după aceea au descătușat ceva înlăuntrul meu, ca o bărcuță eliberată după ce se înțepenise în nisip, un gând încă nerostit care s-a ridicat la suprafață.

— Am făcut-o unul pentru celălalt.

Bărbatul era foarte chipeș. Avea părul negru ca pana corbului, pieptănat cu cărare într-o parte și tăiat chiar deasupra urechii. Purta o mustață lată de un deget și un barbișon îngrijit care îi scotea în relief falca puternică. Femeia era tânără și proaspătă, puțin sașie. Bărbatul purta epoleți din fir aurit, mari cât o perie de frecat podelele. Femeia avea o rochie de bal care

îi arăta umerii superbi. În poza retușată de mână se uitau amândoi drept spre aparat, cu privirea precaută și totodată semeată a celor care și-au propus să arate bine în fotografie.

— De unde îi cunosc pe acești oameni? am întrebat-o pe Yukako în timp ce așteptam.

— Nu le recunoști pe Maiestățile Lor? s-a auzit vocea bubuitoare a lui Kato.

Am tresărit și am privit din nou fotografia. A cui fotografie ar fi putut fi atârnată în vestibul? Yukako mi-a aruncat o privire îndurerată și s-a plecat în fața consilierului Kato. Ignoranța mea se adăuga la lista năucitoare de motive pentru care avea a se scuza.

— Casa este gata pregătită pentru vizita ministrului din această toamnă, a anunțat-o Kato cu politețe brutală, amin-tindu-i că nu prea avea trecere la ilustrul personaj. Nu vreți să o vizitați?

Yukako a fost nevoită să accepte, deși fără nici o tragere de inimă, și eu am urmat-o de la distanță, în mână cu darul pe care nu apucase să i-l dea.

— Am auzit că geamgiul meu a lucrat bine la dumneavoastră acasă, a spus consilierul Kato, răsucind încă puțin cuțitul în rană.

Noi n-aveam habar unde se afla Nao.

— De ce nu veniți să luați ceaiul în Baishian? l-a invitat Yukako bravând. Vreau să lase toate ferestrele descoperite în acest anotimp. Este un prilej unic: licuricii intră direct înăuntru printre zăbrelele de lemn.

— Pare a fi un prilej care nu merită ratat, a spus Kato pe un ton care arăta limpede că nu este deloc interesat.

Îmi aminteam că Sumie locuise în această casă cu multă vreme înainte de a fi cumpărată de Kato. Când ne-am apropiat de iazul cu lună unde odată hrăneam crapii, Kato și Yukako au cotit spre casa cea nouă.

— Gândindu-mă la tatăl ei, am plătit un doctor ca să o îngrijească. I-am oferit o slujbă la familia soției mele, posibilitatea de a se întreține singură într-o comunitate creștină — desigur, nimeni nu o va mai lua de soție acum — și iată cum își arată recunoștința.

Spunând acestea, Kato a strâns în pumn ceasul de buzunar.

— Vă rog să primiți cele mai umile scuze pentru cele întâmplate, a spus Yukako pe un ton care arăta că este pregătită să se scuze încă de multe ori.

Noua casă de oaspeți, o clădire mare și elegantă, avea o frumoasă aripă în stil occidental, cu ferestre de sticlă, și o micuță grădină franțuzească, simetrică și plină de plante. Exista și o aripă japoneză, cu o fereastră rotundă de hârtie care dădea spre un dâmb cu pietriș greblat și bucăți de stâncă.

După ce s-au retras ca să discute între patru ochi, eu m-am întors la iaz. O platformă îngustă ducea până la pavilionul de unde se putea admira luna. Am încercat să pătrund dincolo de luciul rece al apei, de sclipirile portocalii ale crapilor în apă, în mintea copiilor care să aruncaseră acolo. Platforma fusese construită la câteva picioare bune deasupra apei, ca să ofere o priveliște a munților de la răsărit. De balustradă era sprijinită o undiță ornamentală de bambus. Am aruncat o privire peste umăr, ca nu cumva să mă vadă cineva, și am coborât-o în apă. Iazul întunecat, misterios, era de fapt puțin adânc și podit cu pietre ascuțite. Acum am înțeles de ce Aki și Kenji se răniseră atât de tare. „Nu și-au dat seama decât după ce au sărit“, mi-am zis.

Când o servitoare mi-a adus ceai în vestibul, am întrebat-o dacă știa ceva despre fata găsită în iaz. Nu puteam pune întrebarea decât într-un mod nepolitic. Femeia m-a privit încruntată, dar a ridicat din umeri înțelegând că mă interesa cu adevărat.

— A plecat, a spus ea.

Am mers înapoi acasă, cu ochii la nodul moale și plat al *obi*-ului lui Yukako. Se îmbrăcase ca un om care are de ispită o vină: kimonoul în dungi subțiri, gri cu alb, *obi*-ul de un verde atât de închis încât părea negru doar dacă nu stătea în soare, împodobit cu un model cu crapi, verde pe verde, care exprima rușinea, în tăcere dar elocvent. Cu toate acestea, în aceeași săptămână, Kuga – în lipsa lui Nao – se îmbrăcase în cel mai bun kimono al ei și se duse la coliba grădinarului, unde Toru locuia împreună cu bunicul lui. Se plecase în fața lui până aproape atinsese pământul cu fruntea. Știu pentru că ne pusese pe mine

și pe cusătorese să mergem în urma ei, purtând fiecare un vas cu *sake*, oferit în chip de scuză.

— A, nu e nimic, a zis logodnicul lui Aki stânjenit, în timp ce bunicul lui a îngenuncheat în prag, acceptând în tăcere darurile Kugăi. Dacă nu aveți nimic împotriva ca eu să stau și să pregătesc mangalul, nu am a mă plânge de nimic. Nu a fost să fie.

Kuga nu a spus nici da, nici nu. A rămas cu capul plecat. Slujba aceea, singurul lucru de valoare pe care familia ei îl putea aduce în căsătorie, trebuia să îi revină soțului lui Aki. Nu voia să compromită viitorul lui Aki dar, pe de altă parte, cât să își mai bată capul pentru fiica nerecunoscătoare a fratelui ei?

— Poate se ivește un văduv care o vrea așa, am auzit-o murmurând pentru sine însăși. Sau poate un orb.

Știam că îi părea rău să se despartă de atâta *sake*.

Toru a continuat să vorbească agitat în timp ce noi am îngenuncheat cu darurile.

— Vreau să zic că trăgeam oarecare nădejde să nu mai tai mangalul ci să învăț ceva mai mult despre sticlă, numai că se pare că trebuie să umbli de colo-colo, iar bunicul nu mai este atât de tânăr. E bun și mangalul. E bine așa.

Degeaba răsturnase Mariko supă *miso* la micul dejun, degeaba se dusesse Tai, posomorât, să vadă pavilionul Baishian, degeaba se înverșunase Kuga să curețe coliba sau Yukako să se prefacă nepăsătoare. Cu aceste vorbe, Toru a exprimat dragostea pe care o simțeau cu toții pentru Nao și golul pe care îl lăsase plecarea lui.

Yukako s-a oprit la podul de pe Strada Canalului și a privit apa lucitoare; înainte să fie deschis canalul spre lacul Biwa, apa era mică; acum era chiar adâncă. Hortensiile erau în floare, pâlcuri albastre.

— Bine că s-a terminat. M-a făcut să mă simt cât de prost a putut, fără să scoată ghearele, a spus Yukako. Nu pot spune că nu mi-a stricat întrevederea cu ministrul de la toamnă, dar cel puțin îmi pare bine că s-a purtat civilizat.

— Și bunicul lui Toru s-a purtat frumos, am încercat să îi mai schimb dispoziția și i-am povestit de cum își ceruse Kuga scuze.

— Sărmanul Toru, a zis Yukako. Oricum, trebuie să îl admirăm pe Kenji pentru povestea cu apa sfințită.

— Cum?

— A fost un fals. Sunt sigură că au plănuit în așa fel încât, de îndată ce Aki avea primul ciclu, să poată fugi la Sesshu-ji în loc să se mărite cu Toru.

— Un fals?

— Bineînțeles. Am fost păcălită. Are talentul de caligraf al tatălui său, nu crezi? Ar fi trebuit să îmi dau seama însă când am văzut banii pentru *jirikisha*. Omul acela nu a plătit nici-o dată pentru nimic în viața lui.

— Cum adică?

— Nu îți aduci aminte că, în seara dinaintea venirii „mesagerului” pe care nimeni nu l-a văzut, Aki a rămas acasă? Nu a mers la baie fiindcă spunea că o doare burta.

— A, da.

A oftat.

— Dacă mi-ar fi cerut, aș fi trimis-o bucuroasă ca să muncească undeva, în apropiere de Sesshu-ji. Sunt sigură că Marele Maestru m-ar fi ajutat să îi găsesc o slujbă. Ar mai putea merge și acum, dacă băiatul o mai vrea.

În acel moment, bărcuța împotmolită în nisip, acel lucru care începuse să iasă la suprafață când vorbisem cu Kenji, a început să se ridice din nou. „Am făcut-o unul pentru celălalt.”

— Cred că, dacă i-ai cere scuze lui Kenji fiindcă nu te-ai gândit la fericirea lui, ar vorbi cu tine. Ai putea să îi lași să se căsătorească.

Râsul lui Yukako îi trăda amărăciunea și uluirea în același timp.

— Fericirea lui Kenji! Cum să nu! Nu ar mai fi trebuit să îmi bat atâta capul cum să introduc lecțiile de ceai în școli, să pregătesc profesorii și să duc *setto* la curte. Hai, Doamnă Pețitoare, spune-i lui Toru că va trebui să își găsească altă slujbă. Kenji poate să taie el mangalul și toată lumea va fi fericită.

— Îmi pare rău, am spus, rănită în mândria mea. Mă gândeam la ceea ce ai spus despre Tai și Tsuko, că vor fi fericiți împreună...

Yukako s-a liniștit. Se vedea că îi pare rău.

— A fost o impolitețe din partea mea, a zis privind în apa canalului. Nu m-am gândit la amândoi băieții, a adăugat gânditoare, ea, care nu se căsătorise ca să fie fericită. Mă gândeam la casa Shin.

S-a sprijinit de balustrada podului și a urmărit dansul unei frunze pe apă.

— E o doctorie amară, a spus în încheiere. Va trebui să mă gândesc bine înainte să o beau.

Simțeam că trebuie să fiu prudentă, la fel ca în seara când mă lăsase să împart baia cu ea; parcă îmi țineam respirația, parcă țineam o ceașcă de ceai în echilibru pe dosul mâinii.

Yukako a plesnit din palme ca să scuture praful și a pornit spre casă. Mergeam păcănind din sandale în urma ei, ușurată că aveam măcar ceva să îi spun lui Kenji, de vreme ce nu aflasem nimic în timpul vizitei la consilierul Kato. Fiecare avea câte o idee despre ce-i de făcut cu Aki dacă o găseau. Yukako plănuia să o trimită la Sesshu-ji, Kuga să o mărite cu un văduv orb, Kato să o trimită într-un cămin creștin. M-am oprit.

Yukako a mers mai departe, așa că am fost nevoită să fug ca să o ajung din urmă.

— Scuză-mă că nu intru, am spus când am ajuns în fața porții noastre. O-Kuga m-a rugat să iau ceva de la piață.

— Ți-a spus copila că se află aici?

Am ridicat privirea. Cât stătusem în biroul de primire unde o tânără secretară britanică îmi spusese, într-o japoneză șovăielnică, să aștept, mă uitasem fără prea mare interes la două scrisori aflate pe o masă înaltă, occidentală. Pe scrisori erau puse greutatea ca să le țină desfăcute iar eu, de plictiseală, am încercat să văd ce scrie. Una venea de la un tâmplar, alta de la tatăl unui student. Caligrafiile lor, deși extrem de diferite, erau foarte clare, cu toate că afirmațiile erau mai degrabă vagi. Tâmplarul folosisese doar *kana*, pe când în scrisoarea domnului *kana* erau doar o adăugire, o explicație a caracterelor *kanji*, rar folosite.

De-abia terminasem de citit a doua scrisoare și mă minunam cum de fusese lăsată la vedere, când vocea unei femei americane m-a readus la realitate: acest birou occidental cu lambriuri de lemn, mirosind a ulei de lămâie, aceste cuvinte englezești – „Ți-a spus copila că se află aici?” Mă simțeam murdară.

— Nu, așa m-am gândit eu, am răspuns în engleza mea ruginită. (Nu a părut surprinsă că vorbesc limba ei.) Le vedem zilnic pe elevele dumneavoastră când trec pe stradă.

— Era fără îndoială îndeajuns de inteligentă ca să se numere printre elevele noastre, a spus americanca. Profesorii mi-au spus că citește bine în japoneză. Numai că noi nu avem o astfel de școală. Nu dispunem de fondurile necesare. Am ajuns la concluzia că familiile care pot plăti pentru educația oferită de noi sunt totodată și cele mai potrivite pentru a le introduce pe fete în medii unde această educație contează cu adevărat.

Capul mi se învârtea, gâtul mă durea fiindcă țineam capul pe spate ca să văd fața femeii. Vasăzică asta era Alice Starkweather, cea cu bucle asemenea unor cârnăciori de metal.

— A venit aici?

— În America nu s-ar fi întâmplat niciodată așa ceva.

Domnișoara Starkweather s-a așezat la birou și m-a lăsat să stau în picioare, în kimonoul meu indigo, de servitoare, și sandalele de lemn. Dacă nu mă socoteam pe mine însămi, nu mai văzusem de aproape o femeie albă de ani de zile. Avea nasul ca de ceară, pudrat și strâmb. Gura era încrețită ca o pungă. Mă îngreșoșa vederea vaselor ei de sânge: vinișoarele roșii din albul ochilor, venele albastre de pe mâini.

— Aici, în Kyoto, a continuat ea, suntem atât de puțini, că am învățat ce înseamnă cu adevărat creștinismul. I-am desenat o hartă și am trimis-o la maica Margareta.

— La cine?

— La papistași! Cine ar fi zis? Dar fata voia să își dedice viața lui Christos, așa că cine sunt eu să o opresc?

— Călugărițe?

— Fac parte dintr-un ordin care îngrijește bolnavii. Știu că au bani ca să pregătească femeile căzute pentru a deveni infirmiere.

— Scuzați-mă, este nepoliticos din partea mea, dar ați putea să îmi desenați și mie o hartă?

M-a pus să repet ce spusese.

— Accentul tău este de-a dreptul șocant, a râs femeia aceasta cu corset enorm și mâneci strâmte ca niște mănuși.

Am privit-o stăruitor, clipind. Dar ea, mă rog, cine era? Trăise atâția ani în Japonia și îmi vorbea în engleză.

— Vă sfătuiesc să vă împăturiți scrisorile, i-am spus pe un ton rece, străduindu-mă să pronunț cât mai corect. Nu vă dați seama, orice japonez poate intra și vedea că podelele au nevoie de reparații și că persoane bine cunoscute își retrag fiicele de la școală la mijlocul semestrului.

— Translatorul nostru e plecat. Așteptăm un înlocuitor, a răspuns, de parcă nu o insultasem.

— Aha, am zis.

Am citit fiecare propoziție cu glas tare, în japoneză, după care am repetat-o în engleză, cu mare atenție, dorindu-mi ca fetița care fusesem cu mulți ani în urmă să se ridice, să vorbească răspicat, să dea răspunsul cuvenit fetelor irlandeze, să îi spună acelei călugărițe că mama mea era ceva mai mult decât două brațe și o mătură.

— Sunt sigură că înțelegeți că numărul elevelor nu va crește, am spus în concluzie, mândră și totodată furioasă.

— Ia te uită! Mulțumesc, a zis ea, impresionată.

M-a privit cu atenție – o femeie trecută de prima tinerețe, îmbrăcată în zdrențe păgâne. „Pe jumătate sălbatică”, parcă o și auzeam zicând în gândul ei. A dat din cap, mulțumită că mă ghicise.

— Deci, ești eurasiatică?

— Trebuie să plec, am zis.

— Scuză-mă, dar translatorul nostru...

Avea de gând să o ia de la capăt cu marinarul străin și târfa din Kobe? Eram atât de înfuriată că nici nu mai auzeam ce spune. Am făcut o plecăciune scurtă și m-am întors ca să plec.

— Scuzați-mi necuviința, i-am spus în loc de la revedere.

Nu înțelesesem ce voia să spună.

— Oricare ar fi oferta catolicilor, a noastră e mai bună, a strigat după mine.

M-am oprit, am roșit, conștientă de noua mea putere, și am plecat.

Când am sosit la Miyako, nu am apucat să petrec nici măcar o noapte în noua noastră locuință că a fost mistuită de incendiu. În locul ei se înălța o casă de cărămidă la fel ca multe altele, o clădire – ca și biserica de peste drum – pe care nu o văzusem până atunci, dar lumina care cădea pe ea într-un unghi anume mi-a dat un fior. M-am uitat în susul străzii, dar acolo unde mă așteptam să văd o poartă *torii* nu era decât o croitorie franțuzească. Am auzit dăngănitul clopotelor și am văzut un grup de călugări bătrâni traversând aleea de ardezie, adânciți în discuție. Semănau cu niște broaște chelboase.

Mănăstirea se afla la celălalt capăt al curții. O măicuță japoneză mi-a spus să aștept la poartă. Încă nu se dezvărăse de vorbirea cu înflorituri și ocolișuri din lumea plutitoare. Mi-a venit în minte tăcerea care domnea în cartierul gheișelor din Pontocho după ce împăratul plecase din Miyako și am înțeles că multe din florile și sălciile de acolo aveau nevoie să fie salvate.

Aki a venit la poartă ținând în mână o pereche de foarfeci cu mânere în formă de fluture, parcă fusese chemată din grădină și se aștepta să fie nevoită să se întoarcă în orice clipă. Era îmbrăcată țărănește, în haină și pantaloni din pânză groasă, indigo, pe cap cu o pălărie de paie, ascuțită, ca a culegătorilor de ceai. În loc de voalul subțire pe care îl purtau țăranii ca să se ferească de țăntari, fața ei era acoperită cu un voal gros, ca perdelele din sanctuar. M-a cuprins rușinea.

— Am venit pentru că era vorba de dumneata, mătușă, a zis ea.

Pentru că, într-adevăr, îi fusesem un fel de mătușă, m-am simțit și mai vinovată. Mă rugasem să se întâmple ceva – orice, doar să îl văd pe Nao plecat – și iată, în fața mea, ascunsă sub vâl, se afla împlinirea dorinței mele.

— Ar fi venit el însuși, am zis, dar are piciorul rupt. Nu poate ieși din casă.

M-a întrebat, de parcă nu auzise ce spusese:

— Vrei să faci ceva pentru mine?

M-am aplecat până aproape am atins gratiile porții.

— Vreau să rămân aici și să învăț meseria de infirmieră. Dacă ești novice poți sta aici trei ani și apoi să te hotărăști dacă vrei să rămâi pe viață. În trei ani aș putea învăța și altceva decât să cos și să fac curățenie. Aș putea pleca oriunde. Aici au cărți, mătușă, din care înveți numele străine ale diferitelor părți ale corpului și ale doctoriilor.

S-a bătut cu palma pe diferite părți ale brațului și umărului, pronunțând cuvinte care sunau cam ca latina auzită în biserică, pe vremea când eram copil.

Auzindu-i vocea bine cunoscută, am simțit că speranța îmi umflă pieptul. Am întins brațul printre gratii, ca să ating mâna care ținea foarfecele.

— Domnișoară Aki, sunteți amândoi în viață. Vă puteți căsători. Puteți fugi în lume.

S-a dat un pas înapoi și a întors fața de la mine. Nu asta fusese intenția mea. Voisem să vin și să ascult spăsită, să îmi ofer ajutorul și să ghicesc ce ar mai putea spera Kenji.

— Te rog! Nu pleca...

Când s-a întors neîncrezătoare spre mine am băgat de seamă că nu mai era chiar slabă de ți se făcea milă; era o mică deosebire față de cum fusese acasă — așa, ca deosebirea dintre prima și a doua zi a lunii noi. Atunci m-a străfulgerat un gând:

— Săptămâna asta ai mâncat, nu-i așa? am spus pe un ton blând, prietenos. Acasă nu ai mai mâncat ca să nu ți se pornească ciclul?

— Chiar ieri a început, a șoptit, cât pe ce să o rupă la fugă de acolo. Te rog...

— Șșș, am făcut și am schimbat intenționat tonul, ca să o liniștesc. Chiar dacă nu poți rămâne aici, nu te va forța nimeni să te măriți a doua zi.

I-am povestit de Toru și s-a apropiat din nou de poartă.

— Prin urmare, dacă dorești, ai putea... În loc să spun „să te căsătorești cu Kenji“, am spus: să te întorci, înțelegi?

Aki a râs scurt și a revenit la rugămintea ei.

— Uite cum stau lucrurile: de obicei, părinții plătesc o zestre dacă intri novice, dar aici mănăstirea plătește pentru unele fete. Mi-au spus că mă lasă să stau o vreme și că le vor întreba pe maicile de la Roma dacă pot deveni novice. Maica Theresa zice că nu e drept, fiindcă banii ar trebui cheltuiți pe adevărate femei decăzute, nu pe fete ca mine. Dar până și ea a recunoscut că, dacă aș avea o zestre, m-ar primi de îndată. Au scris această scrisoare în locul meu.

A căutat în măneca kimonoului pe care îl purta pe sub haina de grădinar și mi-a înmănat o scrisoare în engleză și japoneză. Eu fugisem o viață întreagă de călugărițe, iar acum Aki nu își dorea decât să rămână la ele.

— Crezi că l-ai putea întreba pe tatăl meu? Sau poate pe *Okusama*?

Am pus bine scrisoarea și m-am uitat atent la fata ascunsă după voalul gros; puteai jura că este o culegătoare de ceai sau o crescătoare de albine.

— Întreb, dar vreau să știu ce s-a întâmplat.

A încrucișat brațele peste piept.

— Ce vrei să știi? a întrebat cu asprime.

M-am așezat pe o bancă, pusă fără îndoială acolo pentru rudele care veneau în vizită, față în față cu o bancă de dincolo de poarta de fier.

— Ce ar fi să îmi povestești cele petrecute după ce te-ai urcat în *jinrikisha* cu apa de la sanctuarul Kamo? Că veni vorba: chiar era apă sfințită? Sau Kenji a pus în vas doar niște apă stătută?

După schița trimisă găsisem cu ușurință un vas rotund, împodobit ca un sanctuar shintoist, cu ghirlande de hârtie și funii de paie.

— Trebuie să plec, a spus.

— Pot încerca să îți găsesc banii, dar pot și să îi spun lui Kenji unde ești. Știi că, de cum se va face bine, va veni aici în fiecare zi până când vei fi dată afară. Tu alegi.

Nu îi vedeam fața și eram furioasă că fusese la un pas de moarte. Am luat-o de sus:

— De ce nu te așezi?

S-a așezat. A rămas tăcută câteva clipe, apoi a început.

— Am luat *jinrikisha* și am adus scrisorile, după care el m-a rugat să îl aștept la sanctuar cât timp vorbește cu tatăl său. I-a spus Marelui Maestru că merge acasă ca să se mai uite o dată la domnișoara Mariko.

S-a oprit și apoi a continuat cu voce emoționată.

— Sanctuarul era pe un deal. În jur nu era nimeni, în afară de șoimii de pe cer. Era atât de frumos! Mai ții minte locul? Ne-am oprit acolo când ne întorceam acasă de la Sesshu-ji, acum multă vreme, când eram eu mică. Îmi aduc aminte de vânt, de pini, de dealurile din depărtare, atât de albastre că ziceai că sunt o altă culoare a cerului. Mă simțeam... altfel. În afară de el, nimeni nu știa unde mă aflu și îmi plăcea acest gând. Am văzut doi șoimi zburând în cercuri. „Suntem noi doi, zburând deasupra lumii“, mi-am zis. Simțeam că inima abia dacă îmi mai încăpea în piept. Am strigat și am fluturat brațele. (A chicotit puțin, un râs de fetiță, voalat de regret.) Apoi am văzut un șoim zburând singur.

S-a oprit puțin și a continuat pe alt ton:

— Când eram mică, de Ziua Păpușilor, mi-a dat o pereche de păpuși împărat și împărăteasă, iar de atunci eu m-am gândit întotdeauna că acele păpuși suntem noi. Nu i-am spus niciodată, dar mai târziu, când am crescut, întâia dată când am... când noi am... mi-a spus că și el credea că păpușile suntem noi.

A întors capul, parcă uitând că nu puteam să îi văd fața prin voal.

— Prezența mea acolo era o taină, iar el îl mințise pe tatăl lui în legătură cu domnișoara Mariko. Dintr-odată m-am simțit foarte mică. Am înțeles că, de cum aveam să trec pe sub poarta *torii*, aceasta avea să fie viața mea – așteptare și taină. Am urmărit zborul șoimului singuratic până când a venit și el.

Mă minunam de puterea lui Aki de a spune lucrurilor pe nume.

— Ceva mai departe de templu era o terasă unde puteai să iei masa în aer liber. El a adus mâncare și o plasă de țăntari și am stat toată noaptea acolo. Nu mai petrecusem niciodată o noapte întreagă împreună.

Emoționată, a recitat în șoaptă o jumătate de vers dintr-o veche poezie.

— În timp ce stăteam acolo, cu hainele împreunate, luna s-a ridicat deasupra copacilor. Ne-am privit. Ne gândeam amândoi la Mariko și la iazul în care se oglindea luna.

Eu eram uluită de siguranța cu care spunea că știe la ce se gândea iubitul ei.

— Mi-a spus că mai degrabă ar vrea să moară în brațele mele, în acel iaz, decât să vină să îl admire în chip de ginere. Când l-am auzit, m-am simțit atât de mică și atât de mare în același timp. I-am zis: „Dovedește-mi“.

Acum vocea îi era puternică și limpede.

— Restul îl știi. Ne-am umplut mânecile cu pietre.

Și-a ridicat vălul de pe față și cu greu m-am stăpânit să nu mă dau înapoi. Obrazul drept era o gaură cu coajă verzuie pe margini, iar în mijloc totul, inclusiv ochiul, părea a fi carne vie. M-am cutremurat, amintindu-mi apa măloasă, puțin adâncă, și pietrele ascuțite.

— Ai pierdut un ochi, am spus îngrozită.

— Poate, nu știu. Nu pot să îl deschid, dar este ceva mai bine.

Cât îmi venea de greu, m-am uitat cu milă și grijă la ceea ce avusese încredere să îmi arate. Marginile cojii erau albicioase – începuseră să se vindece – dar toată partea dreaptă a feței era vânătă, zdrobită. Pe partea stângă a frumoasei ei fețe nu se vedea nici o rană, în schimb avea urme vineții, ca un fel de nori... sau de forma mâinii unui bărbat.

— Ce s-a întâmplat? am îndrăznit să o întreb, ducând palma cu degetele răsfirate la obraz. El ți-a făcut asta?

De-abia am auzit când mi-a spus că da. Apoi a vorbit ceva mai tare și m-a împins la o parte.

— Când eram în apă, legați unul de altul. A fost un accident, a zis ridicând din umeri.

Am tăcut amândouă.

— Până atunci nu am știut cât de mult vrea trupul să trăiască și să respire. Trupul lui voia, mai mult decât voia să moară sau să iubească. Al meu la fel. (Când a spus aceste vorbe și-a acoperit obrazul cu voalul, ca să nu îi văd expresia feței.) În adâncul inimii mele știu că a fost un accident, a spus cu voce nemiloasă și iertătoare în același timp. Dar a fost și o lecție.

Kenji mă aștepta să mă duc de îndată la el, dar în mintea mea nu erau decât șoimi și sanctuare și vânători în formă de palmă. M-am dus mai întâi la Yukako.

— Cât vrea? a întrebat ea deschizând scrisoarea de la călugărițe.

Mi-a venit în minte dimineața când stătusem pe podul de pe strada Canalului, când îmi ținusem respirația așteptând să văd ce spune despre posibilitatea unei căsătorii între Aki și fiul ei. Rămăsese nemișcată, de parcă se oprise în fața unei uși închise. Acum a citit repede scrisoarea și mi-a făcut semn cu vârful degetului să îi mai dau ceai. Am turnat ceai în ceașcă. Ea a ridicat privirea și a zis:

— S-a făcut.

Nu o mai văzusem niciodată atât de risipitoare cu banii ei. Îmi părea bine pentru Aki, dar am fost și dezamăgită, îndeajuns cât să oftez adânc după ce așteptasem hotărârea ei cu respirația tăiată. Ceaiul nici nu a avut timp să se răcească: Yukako a numărat banii și a chemat o *jinrikisha*.

— Tatăl ei nu este aici, a oftat ea. (Nu mai știam de el de o săptămână.) O pot lua pe Kuga însă. Le spunem să păstreze banii până când căpătăm încuviințarea lui Nao.

Când au plecat în *jinrikisha*, Kuga nici nu apucase să deznoade șireturile mânecilor, pe care le strângea atunci când lucra.

Când am terminat de tăiat vinetele și castraveții lăsați pe tocător am simțit că mi se strânge stomacul gândindu-mă că va trebui să îi spun lui Kenji. Am spălat orezul, am sărat legumele, am deschis chepengul din podeaua bucătăriei și am vânturat murăturile, cum trebuia făcut în fiecare zi. Am șters tăvițele lăcuite care erau oricum uscate. Tocmai hotărâsem că e mai bine să audă povestea de la mine decât de la maică-sa când am văzut un tânăr stând în ușă. „Știe“, mi-am zis. Îmi era teamă de nerăbdarea din ochii lui și de mersul șchiopătat. Dar nu, era Tai.

Cei doi frați erau cum nu se poate mai deosebiți: Tai era energetic, Kenji – molatic; Tai – hotărât, Kenji – mereu pe gânduri. Maestrul de ceai a intrat pe ușă, voios și obraznic.

— Eram sigur că ești aici. Mm... ce bine arată astea, a zis și a luat o felie de castravete îmbibată de apă. Tușico, voiam să te rog ceva.

„Și tu?” L-am privit neîncrezătoare, dar el a luat privirea mea drept o încurajare. A scos ceva din kimono, un pachetel alb legat cu sfoară roșie.

— Este în legătură cu domnișoara Sono... a zis.

— Scuză-mă, am zis și am luat-o repede spre toaletă, de parcă nici nu îl auzisem.

Mă cam săturasem de tineri îndrăgostiți. Pe de altă parte, pachetelul mă înduioșase. Nodul complicat era nu doar o aluzie la firul roșu care leagă două destine, ci și un joc de cuvinte pornind de la numele lui Tsuko: *tsuna* înseamnă funie; *tsunagu* înseamnă a lega; *tsuganari* – relație. Ce noroc, să îi placă fata aleasă de mama lui pentru el. Ei, până la urmă va găsi pe cineva să îl scoată din încurcătură. M-am strecurat afară și m-am dus la Kenji.

— Mă simt ceva mai bine astăzi, a spus băiatul zâmbind. Am și mers puțin. Am adus ceva pentru tine.

Mi-a arătat o carte subțire, legată cu șnururi violet cu stelute.

— Doamna Shonagon, am murmurat.

Jiro mi-o arătase odată și Muntele mi-o dăduse cu împrumut, dar nu o descifrasem niciodată.

— Mama ta a citit-o când era mică.

— Un, a zis deschizând cartea.

În îndoitura fiecărei pagini se afla câte o hârtie pe care Kenji caligrafiasse explicații pentru fiecare caracter *kanji*.

— Le-am scris pentru Aki, mi-a spus. A fost scrisă în perioada Heian, acum vreo nouă sute de ani. Aceste pagini, a zis arătând spre cartea tipărită, sunt scrise în stilul vechi. Aici, a zis arătând paginile caligrafiate de el, le-am rescris după cum vorbesc oamenii în zilele noastre. Toate listele făcute de ea. *Lucruri minunate. Lucruri întristătoare. Lucruri care par mai frumoase în picturi*, a recitat el.

Mă lăsam când pe un picior, când pe celălalt și îmi părea rău că nu adusesem o ploscă de ceai ori altceva ca să pun jos și să plec.

— Nu am citit decât jumătate împreună, a oftat. ...Ei, ai fost cu mama la consilierul Kato?

Fusese o zi grea pentru mine.

— Uită de lecția de lectură, am spus și i-am povestit tot ce aflasem.

— Oh, a zis.

A rămas mut o lungă bucată de vreme. Apoi a tras și piciorul teafăr și pe cel beteag spre el, ca și cum și-ar fi îndesat toate speranțele într-un sac. Când a vorbit nu i-am recunoscut vocea.

— Ești bună să iei cartea de aici?

În prima zi când a putut ieși din cameră, Kenji a lipsit ore în șir. Nu mai vorbea cu mine, doar mormăia ceva când îi aduceam tava cu mâncare. Nici Tai nu îmi mai vorbea de când Vederea se desfășurase cu bine, fără nici un ajutor din partea mea. În seara aceea, când Kenji a sosit acasă, am văzut că fața lui, de obicei blândă, era încordată și hotărâtă.

— Asta e pentru tine, mi-a spus. Mi-a dat-o una din călugărițe.

— Ai găsit-o? m-am mirat; eu nu îi spuseseam unde o găsisem pe Aki și el nu mă întrebase.

— Câte mănăstiri sunt în Kyoto? a spus.

Am deschis scrisoarea și am citit repede textul scris cu *kana* îngrijite: „Știi deja că îți sunt recunoscătoare. Te rog mulțumește-i și *Okusamei*. Iar lui spune-i că poate să aștepte toată ziua, dacă vrea; nu am să ies“.

Și chiar a așteptat. Cu excepția zilei în care s-a căsătorit fratele său, Kenji s-a dus la mănăstire în fiecare zi și a stat în fața porții. Tatăl lui i-a trimis de multe ori vorbă să vină, dar băiatul nu s-a mai întors la Sesshu-ji în vara aceea, iar Aki nu a plecat de la maica Margareta. Yukako, vrând poate să se scuze, i-a spus intermediarului să aștepte cel puțin până în primăvara următoare, când urma să vină o nouă serie de eleve. La Tokio,

prietenul lui Kato, ministrul finanțelor, a fost împușcat în *jinrikisha* lui de un necunoscut, ceea ce a dat naștere la tot soiul de zvonuri și speculații politice. După ce zarva s-a potolit, am auzit că Mariko s-a logodit cu inginerul care proiectase canalul, domnul Tanabe. La insistențele ei – și spre surprinderea noastră –, tatăl ei a declarat că nu se va mărita decât după ce dăduse ea însăși lecții de ceai timp de doi ani.

În seara zilei când am găsit-o pe Aki, mult timp după ce Yukako se întorsese acasă, mâncase și se spălase, stăteam întinsă în culcușul meu dintr-un colț al camerei de lângă bucătărie, dar somnul nu se lipea de mine. Am luat o lampă și cartea de la Kenji și am plecat pe furiș la Baishian. Fără ferestrele și ușile de hârtie, casa părea abandonată, tristă ca o gură știrbă. Am aprins o bucătică de rășină ca să alung țânțarii și am stat netulburată în camera de două *tatami*, privind pătratele de întuneric cum pluteau în jurul meu. M-am gândit la toți oamenii pe care îi văzusem în acea zi: Yukako stând pe pod, Aki la poartă, Kenji și speranțele lui ruinate. Portretul împăratului, colorat de mână, Alice Starkweather, călugărițele. Călugării ca niște broaște chelboase care sporovăiau în franceză. Ei, da, *Monsieur*. Așa sunt băștinașii, dacă vrei să știi. La Roma trăiești ca romanii. La Roma. La Roma. Mi s-a strâns stomacul. Vocea aceea îmi era cunoscută. Era a unui om care mă hrănise odată.

M-am întins pe spate și am respirat adânc până mi-a trecut amețeala, apoi m-am ridicat. „Așa“, mi-am spus singură. Frațele Joaquin nu a plecat din Kyoto. Foarte bine. Am clipit ca să alung imaginea unei perechi de ghete aruncate pe jos, a unei case în flăcări, a unei statui lucitoare, de aur. Data viitoare când o voi vedea pe Aki, va mai fi oare Aki, sau va fi sfrijită, ascunsă sub vălul de călugăriță, sub numele Lourdes sau Agnes sau Pauline?

Am atins cartea doamnei Shonagon, scrisă pe la anul 1000. Doamnă de onoare a împărătesei, Sei Shonagon a ținut un caiet de însemnări în sertarul pernei de lemn, iar notițele ei sunt cunoscute drept *Însemnările de căpătâi*. Am deschis-o la întâmplare: *Să tresari când auzi ropotul ploii; vântul lovește în obloane.*

În același capitol am citit: *Să vezi că frumoasa oglindă chinezească și-a pierdut ceva din limpezime.* Bine că îmi reamintise Kenji că doamna Shonagon alcătuisese tot felul de liste, fiindcă propozițiile m-au pus în încurcătură la început. Am dat paginile înapoi și am găsit titlul listei: *Lucruri care îți fac inima să bată mai tare.*

Am adăugat: *Vocea unui călugăr. O vânătaie în formă de palmă. Cuvântul eurasiatic. Să vezi că apa nu e adâncă acolo unde îndrăgostiții au încercat să se înece.*

Și am mai adăugat, deși știam chiar atunci că vorbele nu sunt ale mele, ci ale unei Urako a cărei stăpână nu o dezamăgise niciodată, a cărei inimă bătea mai repede de dorință, nu ca a mea, de teamă: *Stăpâna intră în vană; părul ei, ridicat în vârful capului, e prins cu piepteni de fildeș. Își întinde brațele lungi și albe pe marginea căzii aburinde. Pleoapele i se închid de plăcere, sânii mici se ridică atunci când trage adânc aer în piept. Lasă capul pe un umăr și o şuviță de păr nu mai groasă decât o pensulă de scris alunecă dintr-odată în apă.*

31. 1891

Doamna Shonagon ar fi putut într-adevăr scrie ultimul lucru de pe lista mea dacă ar fi avut onoarea să o vadă pe împărăteasă la baie. Notase de câte ori i se dăduse voie să macine piatră de tuș pentru suverană, de câte ori primise în dar hârtie sau mătase ori fusese aleasă ca să o slujească pe Maiestatea Sa în locul altei doamne de la Curte. Peste sutele de ani care ne despărteau, în devotamentul ei recunoșteam propriul meu devotament.

Cartea doamnei Shonagon a picat la țanc în acea vară, când nu prea am mai avut timp să fiu singură cu Yukako. Vrând să evite o logodnă îndelungată și, în cele din urmă, nereușită, așa cum fusese a ei, iar pe deasupra să fie sigură că baronul Sono nu se va răzgândi, Yukako a insistat ca nunta să aibă loc cât

mai curând cu puțință. Nici nu se terminase luna iulie că Tai și Tsuko s-au și retras în camera de deasupra bucătăriei unde dormisem împreună cu Yukako până în primăvara aceea. Cu toate că Tai și mama lui foloseau împreună camera de lucru de lângă grădină, am băgat de seamă că, azi o carte, mâine o pensulă, lucrurile luau încet, încet drumul spre camera de sus. Yukako dormea tot în spatele paravanului, în dormitorul fetelor de deasupra cusătoriei, iar eu nu o mai vedeam între patru ochi decât atunci când îi aduceam micul dejun. Acum, că făcea parte din familie, Tsuko o însoțea pe *Okusama* ori de câte ori pleca de acasă, iar seara făceau baie împreună, în timp ce eu stăteam mai deoparte.

— Cum a decurs vizita făcută împreună cu domnul Kenji la familia Kato? a întrebat Tsuko la baie, cu voce blândă dar precisă.

Am ridicat privirea. Care vizită? Nu îmi venea să cred că, în cele din urmă, Kenji fusese de acord să meargă acolo. Poate că acceptase această păsuire, această retragere temporară de pe piața căsătoriilor, ca fiind singura formă de penitență de care era în stare Yukako.

— Știi că doream să netezesc drumul spre împăcare, spunea Yukako. Din fericire, consilierul Kato a acceptat darurile noastre și scuzele lui Kenji. Dar acum nici nu mai vrea să vină la ceai, se văita ea. Înțeleg, întâi rușinea suferită de fiica lui, apoi asasinarea prietenului său. Dacă lucrurile vor merge tot așa, nu cred că voi ajung să predau în școlile de băieți. (A tăcut îngrijorată.) Măcar voi avea acea întrevedere cu ministrul ca să îmi apăr interesele.

Tsuko a răsucit prosopul fierbinte peste umerii goi ai lui Yukako și ea a suspinat recunoscătoare.

— Mă întreb dacă nu ar fi bine ca tu și maestrul de ceai să vă stabiliți în Tokio, aproape de Curte, a murmurat pe jumătate pentru sine. Ți-ar plăcea?

— Cum credeți dumneavoastră că e mai bine, a venit răspunsul diplomatic al lui Tsuko.

„Îi e dor de Tokio“, mi-am zis.

— Ești o fată înțeleaptă, a răs Yukako nițel cam răgușit, apoi a închis ochii o clipă.

Oare Yukako va merge cu ei la Tokio? Mă va lua și pe mine? Poate că nu se va întâmpla nimic, dar mă necăjea că aflasem din întâmplare, în loc să mi se spună. Vocea lui Yukako m-a adus cu picioarele pe pământ:

— Ce-ar fi să cumpăr o *jinrikisha* pentru vizita ministrului? cugeta ea cu glas tare. În acest fel *temae* ar putea începe chiar în clipa când pleacă din casa consilierului Kato.

Tsuko cântărea și ea ideea; ochii îi sclipeau dar nu îi dădea seama ce gândește. Pe fața ei frumoasă se oglindea o șovăială stăpânită, ca o limbă de foc ascunsă într-un opal.

— La Tokio am văzut un alt fel de *jinrikisha*, a spus în cele din urmă. Are roți de cauciuc pline cu aer, ca... (Yukako rămăsese perplexă) ...ca o burtă plină cu apă, s-a hotărât Tsuko. Sau ca o gușă de broască.

Yukako a pus câteva întrebări despre *jinrikisha* din Tokio, care nu te zdruncina când mergea, și, din răspunsurile lui Tsuko, am tras concluzia că tatăl ei s-ar putea să aibă una. Trebuie să recunosc, făcuse dovadă de mult tact.

— Ia închipuiește-ți cum ar fi să plece din casa lui Kato într-o astfel de *jinrikisha*, a murmurat Yukako, pornită să îl întreacă pe consilier. Nu ar trebui să mă port astfel, a zis tot ea îndată după aceea. Omul ține doliu după prietenul său. Ar fi mai bine să îl avem de partea noastră...

Apoi vocea i s-a înecat de mânie și nu s-a mai abținut:

— Dar crede că a ajuns mai sus decât noi, parvenitul! *Noboru-han*, domnul Țopârlan-în-Capitală.

Pe fața lui Tsuko am văzut că era gata să răspundă, dar s-a stăpânit și expresia aceea i-a dispărut de pe chip, parcă o ștersese cu mâna.

— Totdeauna va rămâne un bădăran, a spus Yukako. Dacă îți povestesc ceva, nu o să îți vină să crezi! Am intrat în biroul lui și am văzut un vraf cât un stat de om de fotografii cu familia imperială. „Câte una pentru fiecare clasă în școlile din Kyoto“, mi-a spus. Cui i-ar fi dat prin minte așa ceva? După care m-a întrebat dacă aș vrea câte una pentru fiecare pavilion! Îți dai seama?

— Și ce ați făcut ?

— Am răspuns că e foarte amabil să se gândească la noi, mai ales după cele petrecute, și că suntem onorați să avem posibilitatea de a ne număra printre școlile avangardiste care folosesc imaginea Maiestăților Lor pentru a da un imbold noii generații și așa mai departe, dar că nu îndrăznesc să întreprind nimic fără a-l întreba pe maestrul de ceai. Bineînțeles că vom accepta; ar fi o mojie altminteri. Dar ce caraghioslăc ! Mă întreb dacă a înțeles vreodată ceva din Calea Ceaiului. O fotografie în fiecare cameră ? Câtă lipsă de eleganță !

A rostit exact același cuvânt pe care îl folosise Sei Shonagon cu nouă sute de ani înainte pentru a descrie un bădăran întâlnit de ea. Tsuko încuviința din cap și încerca să o liniștească, cu mult mai multă grație decât avusesem eu vreodată. Mă întrebam dacă doamna de la curtea Heian scrisese vreodată despre cum fusese înlocuită în grațiile împărătesei de o tânără cu idei moderne. Poate că se afla pe o pagină scrisă și apoi arsă de doamna Shonagon, o listă de sentimente lipsite de eleganță.

Am citit în tot cursul verii aceleia înăbușitoare, găsind alinare în proza simplă dar fermecătoare a doamnei Shonagon. *Gheață zdrobită cu sirop de liane pe o farfurioară de argint. Ouă de rață. Garofițe sălbatice. Fața unui copil desenată pe un pepene.* Datorită acestei cărți, meschinăria îndobitocitoare a zilelor petrecute cu acul sau spălătorul de podele în mână se schimba în nopți de vis petrecute în Baishian. O ceașcă de lut. O rogojină de papură. Savuram aceste ore când citeam, singură în elegantul pavilion de două *tatami*; lampa lumina acoperișul împletit din nuiele și camera întreagă respira vraja cărții lui Shonagon.

Cel mai greu îmi era dimineața, când plecam cu tava după ce Yukako luase micul dejun, și seara, când mă spălam în tăcere în timp ce ea pălăvrăgea cu Tsuko, punând la cale vizita augustului văr în toate amănuntele. De vreme ce ministrul prefera îmbrăcămintea occidentală, gazda urma să poarte haine occidentale și să execute acea *temae* creată de Munte special pentru camere occidentale. Scaunele pe care le crease Muntele nu puteau fi folosite pe *tatami* dar, de vreme ce Yukako voia să folosească Baishian – sau un alt pavilion, dacă ferestrele nu

erau gata – a comandat taburete care puteau aluneca ușor pe tatami.

— Am comandat încă o bucată de lemn ca podeaua din Baishian, a anunțat ea, arătând un loc pe umăr.

— Aici? a întrebat Tsuko frământând mai tare în timp ce Yukako explica mai departe.

În loc de masa tatălui ei, Yukako voia să folosească elementul central care exista deja în Baishian: podeaua de lemn care despărțea rogojina gazdei de cea a oaspetelui. Dacă, în locul unei mese mari, de lac negru, așezată într-o parte, ar fi pus o masă exact pe locul podelei, de aceeași mărime și din același fel de lemn, cu picioare care să nu atragă atenția, camera nu ar fi părut prea înghesuită.

— Poate ar trebui să comand și scăunele din același fel de lemn, a cugetat ea cu glas tare. A, voi avea nevoie de tine ca să servești ceai mâine, când vine tâmplarul.

— Desigur, a promis Tsuko acoperind umerii soacrei cu un prosop înainte să ia și ea unul.

Cuvântul care înseamnă mireasă înseamnă și noră: *yome*. Privindu-le, mă gândeam ce noroc avusese Yukako că nu fusese niciodată nora cuiva; ar fi trebuit, la fel ca Tsuko acum, să muncească la fel de mult ca să îi facă plăcere Okusamei și soțului ei. Cu toate acestea, când au plecat de la baie înaintea mea, știam fără nici o umbră de îndoială că aș fi vrut mai degrabă să îi fiu *yome* decât o jucărie de care se plictisise.

Cu cât eram mai geloasă, cu atât aveam mai puțină răbdare cu doamna Shonagon. Muntele de zăpadă pe care îl clădise pentru Maiestatea Sa nu era mai de folos pe zăpușeala lunii iulie mai mult decât încuviințarea împărătesei în singurătatea mea. În astfel de nopți citeam repede și pe fugă, la fel ca un țărânoi care înfulecă mâncarea ceremonială servită la ceai. Shonagon nu avea de gând să spună cititorului ce s-a întâmplat după aceea, tot așa cum un maestru bucătar nu are intenția să te îndoape când îți servește o cină *kaiseki*. Într-una din aceste nopți, când mă uitam în fugă peste listele de multe ori citite ca să văd dacă se alesese ceva din dragostea ei pentru împărăteasă, am descoperit

că am ajuns la sfârșitul cărții doamnei Shonagon, dar nu și la sfârșitul cărții lui Kenji.

În îndoitura ultimei pagini din *Însemnările de căpătâi* am găsit un teanc de pagini fine, caligrafiate de Kenji. La o jumătate de generație după Shonagon, explica el, o altă mare scriitoare servise la curtea următoarei împărătese: Murasaki Shikibu. Știam că ea a scris *Genji*, poveste mult îndrăgită de Yukako și Sumie când erau copii. La rândul ei, Murasaki ținuse un jurnal cât stătuse la Curte. Kenji rescrisese părți din el pentru Aki, înlocuind formele arhaice sau greu de înțeles. Era cât pe ce să dau deoparte paginile, fiindcă începeau cu o relatare plictisitor de amănunțită a ritualurilor imperiale ale nașterii, dar mergând mai departe am ajuns la un moment când povestitoarea trage deoparte mâneca unei femei adormite ca să îi vadă fața. „Arăți ca o prințesă dintr-un basm“, îi spune prietenei când aceasta se trezește.

Deși textul nu mă absorbea la fel de tare, mă simțeam atrasă de această femeie mai rușinoasă, mai puțin șireată și iscusită în cele lumești, care, spre deosebire de doamna Shonagon, nu se simțea la largul ei la Curte între clevetiri, iubiri de o zi și vieți trăite în văzul tuturor. Nu că nu ar fi bârfit și ea: invidia spiritul curții fecioarelor sacre de la sanctuarul Kamo și deplângea prostia doamnelor de onoare. Am izbucnit în râs când am citit caracterizarea făcută doamnei Shonagon: „*îngrozitor de încrezută. Se credea atât de deșteaptă, și își împănă scrierile cu caractere chinezești*“. Ce interesant să afli că împărăteasa o alesese pe Murasaki ca să o învețe în taină tocmai acele caractere chinezești. „Nu se cade din partea unei doamne!“ a comentat Kenji, dar era limpede că o admira. Pe vremea aceea, mai mult chiar decât acum, bărbații scriau folosind *kanji*, ideogramele chinezești, în timp ce femeile foloseau *kana*, caracterele fonetice, mai simple. Shonagon și Murasaki se deosebeau de alții prin folosirea ambelor feluri de caractere. Mă gândeam la această carte, tradusă și copiată, un dar din dragoste, și mi-o închipuiam pe Murasaki așteptând să se întâlnească în taină cu împărăteasa, o tânără răpitor de frumoasă, înveșmântată în douăsprezece

robe puse una peste alta, cu părul fluturându-i pe umeri, care învăța, la fel ca Aki, câte un *kanji* odată.

Citind mai departe am recunoscut, în proza ceva mai seacă a doamnei Murasaki, multe din momentele care i se păruseră unice doamnei Shonagon. „Maiestatea Sa era atât de strălucitoare astă-seară că îți creștea inima în piept de bucurie...” Iar ceva mai încolo: „În lumina limpede a unei lămpi mici, atârinate înăuntrul perdelelor, frumoșii obraji ai Maiestății Sale aveau o lucire diafană...” Și mai departe: „Maiestatea Sa a spus în mai multe rânduri că nu îi păream acel fel de persoană alături de care să se poată gândi la nimicuri, dar că acum i-am devenit mai apropiată decât oricare altă doamnă”.

Stând la lumina lămpii, înconjurată de paginile copiate de Kenji, am comparat jurnalul doamnei Murasaki cu cel al doamnei Shonagon. Aceasta din urmă, la fel ca Murasaki, o iubea pe Maiestatea Sa din toată inima, așa cum se cuvine să îți iubești suverana, iar Maiestatea Sa, din toată inima, o iubea așa cum se cuvine să iubești un vasal. Nu avea să se întâmple nimic. Confundasem fervoarea senzuală a lui Shonagon cu sentimentul care răzbătuse din vocea lui Kenji și care descătușase ceva în sufletul meu: „Am făcut-o unul pentru celălalt”.

A doua zi stăteam în zăpușeala din cusătorie. Pleoapele mi se închideau, degetele mi se lipeau de ac. Mă aștepta o zi nesfârșită de împuns cu acul, o după-amiază nesfârșită ascultându-le pe Tama și Hisui care pălăvrăgeau despre unde s-ar fi putut duce Nao; mă așteptau robele pe care învățăceii le murdăriseră, robele pe care tocmai le murdăreau prin grădini și în camerele de ceai, robele pe care aveau cu siguranță să le murdărească în scurtă vreme. Mă așteptau descusutul, spălatul și cusutul la loc, așa, acul și apa murdară la care avea să se reducă viața mea. În acea clipă am zărit-o pe Yukako trecând pe afară, cu pasul iute, cu trupul subțire care rămăsese neschimbat în atâția ani. Am simțit cum mi se strânge inima sub *obi* și mi-am adus aminte de ziua aceea din vremea când eram strâmtorați și când, chiar în această cameră, Yukako preferase să își ardă kimonoul decât să îl coasă.

Am deschis dintr-odată ochii. Voi face precum Murasaki, m-am hotărât, așa cum făcuse și Yukako. „Poți să te obișnuiești cu orice“, îi spusese atunci cu blândețe, fiindcă nu descoperisem lucrul cu care eu însămi nu mă puteam obișnui, iar răspunsul ei de atunci m-a oțelit acum: „Poate că *tu* poți“, îmi spusese.

Am plecat.

32. 1891

— Poftim ?

— Ați avea nevoie de un profesor de engleză sau franceză ? am repetat în camera cu lambriuri ca lămâia, privind în ochii injectați ai Alicei Starkweather.

— Repetă ce ai spus, copilă. Nu înțeleg ce spui.

Am simțit că roșesc de mânie și frustrare.

— Vă amintiți de mine ? am întrebat.

— Bineînțeles că îmi amintesc, a zis arătând cu bărbia spre vraful de hârtii de pe masă.

Camera era plină de picioare de lemn: masa, biroul, patru scaune de lemn, două fotolii umflate. Pe unul din ele stătea domnișoara Starkweather, cu spatele tot atât de drept, în ciuda pernuțelor, ca și cum ar fi stat într-o cameră de ceai.

— Ne-ai ajutat cu scrisorile în săptămâna când a plecat Noriko. A fost o mană cerească ! După cum vezi, ea nu s-a mai întors.

Abia atunci mi-am dat seama că vrafurile de hârtii acopereau nu numai masa, ci și scaunele.

— Numai tații sunt de vină. Ai venit să ne dai o mână de ajutor ?

M-am concentrat ca să compun un răspuns lămuritor, care să nu sune ca în Shakespeare.

— Cât sunteți dispusă să plătiți ?

A spus o cifră și eu am făcut o plecăciune, împotriva voinței mele.

— Ai timp astăzi ? m-a întrebat.

În drum spre casă, cu cinci monede în mână, m-am oprit, așa cum făcuse și Yukako, să cumpăr bețișoare cu *dango*: gogoșele de orez coapte și îmbibate cu sos dulce, gros.

La masa de seară mi-am umplut bolul ochi, așa cum făceam în fiecare seară, dar am uitat că de-abia mâncasem. Fiecare tur-tiță *mochi* e de șase ori mai sățioasă decât o gălușcă de orez la fel de mare. Era prima oară în viața mea în casa Shin că nu izbuteam să termin tot ce aveam în farfurie. Mi-am amintit cum vorbea mama despre *nonnes* când eram copil și m-am simțit rușinată că mă dusesem tocmai la călugărițele protestante. M-am gândit însă la libertatea găsită de Aki în spatele zidurilor mănăstirii și la darul pe care mi-l făcuse mama, la binecuvântarea pe care mi-o dăduse. *Ai putea să îți câștigi traiul făcând traduceri.* Dovadă erau scrisorile pe care domnișoara Starkweather nu le înțelesese, în schimb le înțelegea acum. Puteam chiar și mai mult.

Ne mergea bine acum fiindcă ne veneau bani de la școli; până și cusătoresele puteau mânca mai mult dacă doreau. Hisui a ridicat capacul oalei cu orez aburind și a mai luat un polonic. Când a întins mâna să ia și bolul meu, l-am acoperit cu mâna.

— M-am săturat, i-am zis.

Am privit aburul cum se ridică și după ce Hisui pusese capacul la loc. Aveam cu toții a-i mulțumi lui Yukako pentru acea masă, pentru dibăcia și puterea cu care răzbise. În oala aburindă erau ore din viața ei. „Este orezul ei“, m-am gândit. Mă simțeam atât de sătulă, că nu mai puteam înghiți nici o îmbucătură. Aproape că mi-au dat lacrimile. Mi-a venit în minte cadrul de lemn pe care îl foloseam la cusut și care mă aștepta să mă întorc și să mă aplec din nou peste blestemata robă neagră a unui învățacel, mi-am amintit cum Yukako s-a tras înapoi din poarta casei Shin, înaltă, dreaptă și subțire ca acul pe care îl lăsasem înfipt în țesătură. Scurtul drum pe care îl făcusem până la școala domnișoarei Starkweather mi s-a părut a fi cel mai lung drum pe care îl străbătusem vreodată. Mi-am acoperit fața cu mâinile ca să nu mi se vadă lacrimile. Nu mai puteam lua nici o înghițitură. Independența mea semăna mai degrabă a exil.

— Mătușă ? am auzit vocea tânără a lui Hisui.

— Mi-a intrat ceva în ochi, i-am răspuns.

Când am terminat am spălat în grabă vasele și le-am șters repede cu prosopul. Când Kuga a rămas singură, am vorbit cu ea, așa cum Yukako vorbise odată cu Chio.

— O-Kuga, mi-am găsit altceva de lucru după-amiaza. Voi sluji și voi face curat ca și până acum, dar cât ar costa să angajez pe cineva care să coasă în locul meu ?

Kuga gândea încet. Kenji ar fi zis că parcă mesteca ideea.

— Chiar m-a întrebat o prietenă ieri dacă ar putea lua ceva de cusut, mi-a spus. Fata ei e destul de mare acum.

M-a privit chiorâș, apoi a spus o cifră cu mult mai mare decât ceea ce câștigau Tama și Hisui, dar, oricum, doar jumătate din ceea ce îmi oferise domnișoara Starkweather. Am acceptat, deși mă gândeam cam cât din acești bani avea de gând să îi dea pe băutură.

— Fă o boccea cu ce ai tu de cusut și las-o la ușă. Am să i-o dau lui o-Hazu.

— O-Hazu ? Femeia de la baie ?

Kuga a văzut că nu îmi făcea plăcere, dar a ridicat din umeri :

— Vrei să te ajut sau nu ? Doar nu vine la noi în casă.

— Aha, am zis.

Kuga era gata să se supună dorințelor lui Yukako, dar, dacă eu mă simțeam trădată, asta nu mai era treaba ei.

— Prea bine.

Așa se face că am început să port din nou *hakama*, de această dată când mergeam pe strada Migawa spre școala de lângă zidul Palatului. Inima îmi era grea fiindcă purtam hainele acelea, care îmi plăceau, nu pentru Yukako, ci pentru domnișoara Starkweather. Uneori, când mergeam pe la umbră, sau când o boare de vânt îmi răsucea umbrela de soare, îmi doream ca Aki să mă vadă cum mergeam sprintenă, la fel ca elevele pe care le invidia, pieptănată modern, cu streășină, și îmbrăcată în amplă fustă-pantaloni. Când eram îmbrăcată în kimono mergeam cu pași mici, pentru ca pulpanele să nu se desfacă și să mi se

vadă picioarele, dar când purtam *hakama* nu se vedea dacă fustele se desfăceau. Făceam pași din ce în ce mai mari și sandalele de lemn bocăneau tare pe stradă.

Citind și traducând scrisorile și ziarele pentru domnișoara Starkweather am învățat engleza din nou. Profesoară înăscută, domnișoara Starkweather mă corecta fără milă, până în cele mai mici amănunte, și stăruia să repet iar și iar, până când era mulțumită de cum pronunțam un cuvânt. *Required, required*, încercam eu din nou, recăpătând obișnuința triftongilor, străduindu-mă să nu mă împotmolesc în consoanele duble. Puteam încă să pronunț *r* și *l*, dar domnișoara Starkweather, care aștepta de la mine un nivel de engleză ce ar fi speriat pe oricine nu crescuse vorbind această limbă, nu se grăbea cu laudele sau comentariile. Oriunde s-ar fi aflat acum Noriko traducătoarea, sunt sigură că era fericită să nu mai aibă de repetat cuvinte englezești.

— Sunteți obligată să arătați această fotografie. Nu e mai bine „să expuneți“ ?

— Ba da, este mai potrivit. Dar fii atentă cum pronunți. Repetă.

Repetam. Ani de zile, singurii mei tovarăși vorbitori de engleză fuseseră *Povestiri după piesele lui Shakespeare* și *Ghidul Parisului*, iar pe ei nu îi auzeam decât în mintea mea, și încă, nu întotdeauna. Zăpușeala de iulie s-a preschimbat în arșița lui august, iar eu am descoperit că îmi aminteam din ce în ce mai multe lucruri, că, după atâția ani de singurătate, accentul și vocabularul reînviau în prezența unui alt vorbitor. Lucrul cu neîndurătoarea și veșnic treaza domnișoară Starkweather, oricât de obositor, era ca o excursie cu ghid într-o copilărie pierdută.

Cât despre ea, era limpede că se afla într-una din puținele ipostaze în care avea deplin control asupra situației. Niciodată nu părea să fie mai liniștită ca atunci când mă corecta la engleză.

— „Sunteți obligată să expuneți această fotografie în fiecare sală de clasă, altminteri întâmpinați închisoarea sau amenda.“ (Oare greșisem și franțuzisem vreun cuvânt ?)

Domnișoara Starkweather a privit mohorâtă spre teancul de fotografii ale Maiestăților Lor:

— „Riscați“, draga mea, m-a corectat mecanic, cu voce blândă.

De curând, încă un tată își retrăsese fiica de la școală și spusese de la obraz din ce motiv: ca să îi îmbunătățească perspectivele de căsătorie.

— Într-o zi Yoshiko era aici, a doua zi a plecat, ofta domnișoara Starkweather. Și ce fată inteligentă!

Într-o săptămână sau două am terminat de citit scrisorile de pe scaune și am trecut la cele de pe masă. Într-o după-amiază, în perioada cea mai fierbinte din august, când în boluri gheața zdrobită se transforma instantaneu în apă dulce, citeam un anunț trimis de inspectorul de la pompieri, un foșnet de dantele și volane ne-a anunțat venirea domnișoarei Frances Parmalee, roșie la față, cu răsuflarea tăiată de gravitatea știrii pe care ne-o aducea:

— Vai de mine, un american a ucis o prostituată japoneză în Yokohama. A izbucnit o răzmeriță; scrie în toate ziarele.

Domnișoara Starkweather, înviorată pentru câteva clipe de sosirea domnișoarei Parmalee, s-a prăbușit în fotoliu.

— Vai, Fanny, chiar înainte de sărbătoarea Obon.

— Obon a fost întotdeauna o problemă aici, mi-a explicat domnișoara Parmalee, văzând că sunt nedumerită, dar și ca să ia notă de prezența mea acolo; fusesem prezentate una alteia, dar nu ne vorbiserăm niciodată. Suntem în Japonia, așa că școala ține din aprilie până la începutul lui martie. Numai că aceasta este o școală creștină – nu putem să luăm vacanța special pentru Obon. Nu se poate! Dar suntem în Japonia, așa că jumătate din fete nu mai vin la ore. „Da, *sensei*. Nici nu vreau să aud de bazaconii păgâne, *sensei*. Ne vedem mâine, *sensei*.“ Și nu vin, pur și simplu. Ce păcat că s-a ridicat interdicția!

Rugurile și dansurile, interzise în primii ani Meiji, reveniseră fără multă tevatură în Kyoto, cu vreo nouă ani în urmă.

Domnișoara Parmalee s-a prăbușit în fotoliul liber în timp ce domnișoara Starkweather clătina amărâtă din cap:

— Acum este vremea când, dacă familiile vor să le mărite, fetele dispar. Iar vara...

— Un astfel de incident ne mai lipsea, s-a văicărit domnișoara Parmalee.

— O nouă lovitură dată unui acord internațional. Nici nu vreau să mă gândesc câte eleve vom mai avea după Obon, a oftat domnișoara Starkweather; mâinile ei mari, cu încheieturi roșii, erau încheștate pe brațele fotoliului.

— Nu crezi că ar trebui să luăm vacanță toată luna august ? m-a întrebat domnișoara Parmalee punând jos coșulețul cu volane.

Coșulețul se mișca: venerabilul cățel a deschis capacul cu botul, a mirosit aerul înăbușitor și s-a trântit la loc în culcușul tapisat. Era greu să te uiți la această creatură planturoasă, strânsă în talie, fără să auzi zeflemelile copiilor de la baie. Cu toate acestea, cât ar fi părut de absurdă, Pamari-*sensei* îmi zâmbea și mă îndemna să fiu de acord cu ea:

— La urma urmei, școlile americane au o vacanță de vară lungă.

— Nu te mai preface, a spus domnișoara Starkweather. Fanny, nu începe și cu ea. Știm cum stau lucrurile. Fetele rămân la noi atât de puțină vreme că nu ne putem permite să irosim o lună în fiecare an. Moise a lipsit doar patruzeci de zile și poporul lui începuse deja să idolatrizeze vițelul de aur.

— Iar noi nu suntem Moise, a încheiat Domnișoara Parmalee discursul în locul domnișoarei Starkweather.

— Și nu au existat niciodată atâția idoli cu chip cioplit care să le pândească pe fete, a spus domnișoara Starkweather cu severitate, refuzând să se lase îndepărtată de la subiect.

A arătat spre teancul de fotografii imperiale, rămase neatinsse din luna iulie, atunci când sosiseră.

— Uită-te la ele. Urako, unde rămăsesem ? Trebuie să le agățăm pe pereți când vine inspectorul pompier ?

M-am supus, dar îmi era greu. Mi-am adus aminte că, atunci când venisem să o caut pe Aki, domnișoara Starkweather spusese: „Noi nu avem o astfel de școală“. Și cu fata din Yokohama cum rămânea ?

În casa Shin se lua vacanță de Obon. După ce învățăceii și servitorii plecau în orașele și satele lor de baștină, noi, cei care

rămâneam, ne căutam un rost în casa care suna a gol. Cei care dormeau la etaj se mutau pe terasă ca să mai prindă o boare de vânt: Tai și Tsuko, Yukako în podul cusătoriei, cele două fete din Tokio care rămăseseră la noi din cauză că acasă izbucnise holera. Kenji dormea tot în Pavilionul Copacului Răsucit iar ziua stătea de pază la mănăstire. Kuga a rămas în coliba care fusese a lui Chio. Toți ceilalți erau plecați, iar camera de lângă bucătărie părea enormă fără Tama și Hisui.

Până atunci nu îmi dădusem seama că prezența lor înăbușea sunetele nopții. Când Kuga se ducea la privată noaptea, mă trezea tropăitul ei dincolo de ușa culisantă de hârtie. Mi-am amintit cum, atunci când Nao stătea la noi, fetele se opreau din flecăreală când auzeau poarta deschizându-se. „El e? El e?” șopteau. „Nu, e domnișoara Aki. Nu, este o-Kuga. Ești sigură? De unde știi?” După ce vizitatorul nocturn se ducea la toaletă și pleca, fetele izbucneau în râsete prosteste și o luau de la capăt: „Te place! Ba nu, pe tine te place!” În acele nopți trebuia chiar să ciulesc urechea ca să aud pasul cuiva. Acum, în casa goală ca o tigvă, târșăitul picioarelor Kugăi suna ca vântul când suflă tare printre tulpinile de bambus.

În prima noapte a sărbătorii Obon, camera îmi părea atât de goală că nu puteam dormi. M-am dus în Baishian ca să citesc și fiindcă acolo aerul fierbinte se mișca leneș prin cadrele goale ale ferestrelor. Shonagon mă asigura că de sute de veri fusese tot atât de cald în orașul numit acum Kyoto. De această dată, la lumina pâlpâitoare, nu citeam căutând semne ale pasiunii ei pentru împărăteasă, ci ca să intru eu însămi într-o lume mai răcoroasă și mai înflorită, cu stindarde care flutură în bătaia vântului și duzini de robe puse una peste alta, cu oglinzi chinezești întunecate de vreme și fețe desenate pe pepeni, femei curtate cu poezii atârinate de ramuri și iubiți care intră neauziți noaptea ca să împartă mângâieri și dispar odată cu prima rouă. În camera aceea fragilă ca un vâl mă simțeam și eu ca o doamnă de la Curte, elegantă și indolentă, apreciată pentru învățatura și rafinamentul meu. „Las-o mai moale”, am râs de mine însămi. Traducerea unui anunț primit de la inspectorul de pompieri nu are nimic de a face cu arta conversației, vorbele de duh sau

cunoașterea aprofundată a clasicilor chinezi. Cu toate acestea, m-am întors în culcușul meu cu inima mult mai ușoară.

A doua zi dimineața m-a trezit din somn o ciocănitură în cadrul ușii.

— Domnișoară Ura!

Am recunoscut vocea Kugăi, deși cu o notă de blândețe care nu îi era caracteristică.

— Nu te-am auzit pregătind micul dejun. Nu știu ce e cu mine, m-am scuzat.

— Mai e până la micul dejun, mi-a răspuns. Uite.

Fusesem chemate la pavilionul preferat al lui Tai, o cameră de șapte *tatami* numită Coliba Vrăbiilor, pentru ceaiul din zori. Kuga mi-a dat un bilețel de la Tai și Tsuko; era o invitație și o însărcinare în același timp.

— Tânăra stăpână spune că eu sunt al treilea musafir, tu ești al patrulea.

Când m-am așezat pe băncuța unde așteptau oaspeții încă nu mă trezisem de-a binelea. Am privit în jur și am văzut că toți cei din casă fuseseră invitați: Kuga, eu, cele două fete din Tokio și, ca primul și cel de-al doilea oaspete, Kenji, respectiv Yukako.

Mi se părea fermecătoare ideea lor ca, fără să ne anunțe dinainte, să ne invite la ceremonia ceaiului pe toți cei din casă, așa cum ne aflam: fetele din Tokio în kimonourile în care dormeau, Kuga cu mânecile suflecate și legate cu șireturi. Yukako, luată și ea prin surprindere, era fericită ca un copil; până și Kenji era impresionat, deși se străduia să nu arate. M-am simțit măgulită când am văzut că fusesem așezați nu după rang, ci după vechimea noastră în casă: întâi membrii familiei, apoi servitorii și la urmă învățăceii. În acest aranjament era limpede că Tai îl scotea în evidență pe fratele său așezându-l lângă mama lui. Poate că, numindu-l întâiul oaspete, încerca să îl tragă înapoi în lumea celor vii; îmi place să cred că își arăta dragostea. Iar prin faptul că îi pusese să stea alături cred că încerca să adauge încă un fir fragilei împăcări care se țesea între mama și fratele lui. Am lăsat ochii în jos, rușinată de bunătatea inimii lui.

Când am mers pe alee spre băncuța unde trebuia să așteptăm, drumul era luminat de câteva lumânările care s-au stins exact în clipa când cerul a devenit sidefiu și noi am intrat în camera de ceai. Ușile de hârtie *shoji* fuseseră scoase și înlocuite cu pereți din stuf, prin care aerul și lumina străbăteau în voie. Pe măsură ce noaptea se retrăgea, camera părea mai răcoroasă: contrastul dintre stuful închis la culoare și aerul luminos se mărea; grădina, care se vedea printre tulpinile de stuf, a devenit verde mai intens. În spatele nostru, mușchiul părea un mozaic făcut din jad; tot în spatele nostru, în alcov, nu era atârnată nici o floare. În schimb, o fereastră pătrată fusese deschisă complet și acoperită cu plasă de țăntari. Prin fereastră se vedea o piatră din grădină, așezată în picioare; în vârf era o scobitură umplută cu apă, în care plutea un boboc de lotus. Mi-am adus aminte de Inko și dorul mi-a săgetat inima; poate că în această dimineață îl voi auzi cum se deschide cu un mic pocnet.

Când ochii ni s-au obișnuit cu semiîntunericul, Yukako și Kenji au început să vorbească în șoaptă, urmați de fetele din Tokio. În locul vasului cu tăciuni și al ceainicului se afla ceva ce nu mai văzusem până atunci: pe o bucată pătrată de lemn era așezată o tavă rombică iar pe aceasta un vas scund pentru apă. Am clipit nedumerită: tava era plină cu gheață.

Întâi a apărut Tai aducând un bol cu dulciuri, după care a început o *temae* simplă pentru ceaiul subțire. Apoi în cadrul ușii a apărut Tsuko; urma să joace rolul de *hanto* – un ajutor al gazdei care aduce bolurile de ceai musafirilor și le dă explicații.

— Acum două nopți nu puteam dormi de căldură, a spus ea. Ne-am apucat să vorbim despre lucruri răcoritoare și ne-a venit o idee: ce ar fi dacă am face ceai *matcha* cu apă rece?

Tai a dat din cap, cu fața toată un zâmbet, parcă vrând să spună că ideea fusese de fapt a lui Tsuko. Apoi a ridicat privirea și a adăugat:

— Am încercat cu apă caldă și cu apă rece, dar avea un gust îngrozitor. Apoi am descoperit că, dacă apa este îndeajuns de rece, poți obține tot atâta spumă ca atunci când este fiartă.

— Nu știm dacă vă va plăcea sau nu, fiindcă nu este o reuniune de ceai propriu-zisă, ci doar pentru ceai subțire și

dulciuri. Nu vrem să stați cu genunchii îndoiți toată dimineața. Dar, între noi fie vorba, afară este atât de cald... Tsuko a lăsat propoziția neterminată; se vedea că are emoții.

— Trebuie să fie delicios, a spus Kenji arătându-se la înălțimea situației cu simplitate și eleganță.

Nu mai văzusem niciodată un bărbat și o femeie conspirând împreună ca să aducă bucurie altora. Vederea lor îmi era tot atât de plăcută ca gustul dulciurilor: cocoloașe de pastă de fasole albă aromate cu lămâie și învelite în *kanten*, o gelatină transparentă făcută din ierburi de mare, care le făcea să pară suspendate în gheață. Pe deasupra, în căldura tot mai pronunțată a dimineții, dulciurile erau reci, parcă fuseseră ținute toată noaptea în fântână. Erau minunate de bune, iar bolul de *matcha* înspumat, în care pluteau fărâme de gheață, m-a răcorit și m-a trezit de-a binelea.

Când *temae* a luat sfârșit, Tai a făcut o plecăciune de rămas-bun. Yukako, după ce radiase de încântare toată dimineața, s-a plecat adânc în fața fiului ei.

— Îmi pare rău că bunicul tău nu mai trăiește, a zis.

Am mulțumit cu plecăciuni și Tai a închis ușa, umil.

Pe când stăteam înșiruiți unul după altul ca să ieșim pe ușa pătrată, am mai întors o dată capul, ca să văd dacă lotusul înflorise. Nu mă așteptam să văd figura unui bărbat pe fereastra firidei și surpriza mea a fost împărtășită de Yukako. S-a dus în spatele pavilionului ca să se uite mai bine la el, la cutia plată de lemn sprijinită de piciorul lui: avea forma și mărimea unei cutii pentru geamuri.

— Ia te uită, a spus și le-a făcut semn celor două fete din Tokio să plece să se schimbe.

Tai, neștiind de ce întârziem, a ieșit uimit din pavilion și, în timp ce Yukako se străduia să își ascundă mânia, el a făcut o plecăciune, sincer încântat dar totodată dezamăgit.

— Nu trebuia să stai afară și să privești. Păcat că nu ai intrat să guști ceaiul.

Nao a încrucișat brațele, a făcut o plecăciune și l-a privit mâhnit. Cu jambierele și șorțul de lucrător părea mai slab și mai obosit.

— A, nu, a răspuns. Cât am stat aici și v-am privit am simțit că într-adevăr m-am întors în satul meu de baștină, tocmai la timp pentru Obon. Nu aş fi renunțat la acest sentiment pentru nimic în lume.

Tai s-a dat puțin înapoi când a auzit vocea lui Nao, lipsită de căldură.

— Ei, îmi pare bine că te-ai întors, a zis.

— Aveam de terminat treaba, i-a răspuns Nao făcând o plecăciune.

— Bineînțeles că și-a dat permisiunea în legătură cu Aki, i-a spus Yukako norei sale când stăteau în baie în seara aceea. Nu am crezut că îi va păsa, mai ales știind cine a plătit călugarilor pentru dotă.

— Dar de ce a dispărut așa? se mira Tsuko. Tocmai când o fată are mai multă nevoie de tatăl ei.

Era o întrebare menită să o îndemne pe *Okusama* să își verse necazul.

Răspunsul lui Yukako a fost surprinzător de rezervat.

— A spus că un tată adevărat ar trebui să o pedepsească pe Aki și să o îndrume pe calea cea dreaptă. Dar, dacă acea cale dreaptă o făcuse să își dorească moartea, atunci pesemne că nu era calea cea bună. Nu a vrut să o pedepsească, de aceea a plecat.

Am auzit șovăiala și neîncrederea din vocea ei și la început mi s-a părut că îl judeca pentru că își ascunsese lașitatea sub aparența grijii părintești. Dar vocea ei nu era a unui judecător; era vocea unui copil părăsit care ezită, nu are încredere, dar primește darul oferit.

Îl uram din tot sufletul. Îi uram obrajii frumoși, trupul lung, mâinile mici dar puternice. Și voiam să o fac pe Yukako să sufere pentru că i se puna un nod în gât atunci când vorbea despre el. Pentru că mă înlocuise cu Tsuko. Pentru că nu se gândise mai devreme la fericirea lui Kenji; pentru că le plătise atât de repede pe călugărițe ca să o ia pe Aki la ele. Pentru că nu era cea care fusese odată în ochii mei; pentru că se depărta de mine chiar acum, când stăteam împreună în vană.

După ce m-am îmbrăcat de culcare, am măsurat în lung și în lat camera de trei *tatami*, fără ferestre, în care dormeau servitorii. În cele din urmă am ieșit și m-am dus la Baishian. Simțeam că îmi ard obrajii și de-abia zăream pietrele potecii, mușchiul, bambusul. Eram atât de agitată și grăbită că nu am văzut lumina arzând în pavilion, iar când am văzut-o, în loc să plec repede de acolo și să îmi caut alt loc unde să citesc, am pus jos lampionul, mi-am scos încălțările și m-am apropiat.

Yukako stătea față în față cu Nao. Îi vedeam ceafa, iar trupurile lor erau împărțite în pătrate plutitoare de cadrele ferestrelor. Șosete cu un deget noi-nouțe și tivul indigo al unui kimono de voal; jambiere groase și picioare goale. O mânecă de voal și un colț de șorț din pânză groasă. Părul negru al unei femei, răsucit în coc, și ochii plecați ai unui bărbat.

— Așa ceva nu se poate accepta, spunea ea.

— Cum dorește maestrul de ceai, a răspuns el, cu voce egală, împăciuitoare.

Podeaua era acoperită cu o pânză groasă iar geamurile erau aranjate cu grijă într-un colț. Nu vorbele lor aveau însemnătate, ci faptul că erau singuri noaptea, respirând împreună în aceea cameră cu lemn de curând rindeluit. Când el s-a dat cu un pas înapoi, ea a făcut un pas spre el. Când ea s-a întors să plece, ochii lui au luat-o înaintea ei.

Dar chiar cu o clipă înainte ca ea să întoarcă capul și să îi spună noapte bună, el m-a zărit stând afară; ochii ni s-au întâlnit; a văzut ura pe fața mea. A zâmbit.

Eu am roșit, mi-am luat lampa și încălțările și m-am întors alergând în casă. Inima îmi bătea cu putere când m-am așezat pe *futon* în camera servitorilor. Am auzit-o pe Yukako întorcându-se la cusătorie; nu mă zărise. El însă, da. Mi-am strâns genunchii la piept; mă simțeam jupuită, fără piele, expusă. Pe de altă parte, eram plină de mânie. Mi-am amintit felul în care zâmbise atunci când m-a văzut – mulțumit de sine și lacom. „Yukako s-ar supăra pe mine“, mă gândeam înfuriată. Când am auzit pașii lui Nao venind dinspre Baishian am întins mâna spre ușă. Degetele parcă nu mă ascultau, asudau pe hârtia groasă.

Când s-a apropiat de casă am deschis ușa cu zgomot și am așteptat. Pașii s-au oprit, apoi s-au apropiat.

— Geloasă? a zis o voce din întuneric.

A intrat și a închis ușa.

33. 1891

Împreunarea noastră a fost scurtă și prozaică. Am ieșit din trupul meu și am privit înapoi, am văzut șorțul și jambierele aruncate pe rogojina gălbuie, coapsele cărnoase ieșind de sub roba neagră, trupurile luptându-se sub mine la lumina lămpii. După o vreme am început să îmi simt din nou trupul, am devenit conștientă de greutate și legănare, de ceața care mi se freca de *tatami*. „Vasăzică după asta tânjesc femeile“, îmi ziceam. Nu era nici mai bine, nici mai rău decât îmi închipuisem.

Când a terminat s-a apucat să îmi lingă buzele și gura pe dinăuntru.

— Ce faci? l-am întrebat.

Desigur, îmi aminteam de sărutările din copilărie – buze lipite fugar pe piele – dar acestea erau cu totul altfel, cu limba lipicioasă și dinții înfipti în carne. Iar el de unde știa cum fac străinii?

— Ai locuit în străinătate? l-am întrebat.

A râs:

— A, cum se sărută am învățat lângă podul Gojo. (Era un cartier din Kyoto, printre cele mai rău famate.) Dar prietenii mei din Yokohama mi-au spus că străinii fac așa tot timpul, chiar și soții cu soțiile.

Am încercat și eu. I-am apucat buza de sus și am lins-o pe dinăuntru – o singură mișcare cu vârful umed al pensulei, caracterul unu.

— Plăcut, a zis și mi-a prins sânii în palme, parcă voia să îi cântărească. Chiar că ești străină, a râs încet. Nu încape nici o îndoială.

Tocmai voiam să îi spun să plece când a început să își plimbe ușor mâinile pe pielea mea și m-am surprins zâmbind. Mă simțeam curată și prețioasă, ca lacul. Parcă eram cadrul lăcuit al vetrei din camera de ceai și degetele lui erau mănunchiul de pene care îl curăța. Cum se numea? „*Haboki*“, am spus în șoaptă. Cuvântul nu îmi păruse niciodată atât de uimitor, de blând. Mâna lui era aripa unei lebede.

Apoi, așa cum te bați pe burtă după ce ai mâncat, m-a bătut ușor dar insistent pe șold, îndoinț și întinzând mâna, mulțumit. Îl găseam enervant și l-am prins de mână.

— Știi că smulg penele cât pasărea e vie?

— Cum?

— Pentru *haboki*. Ca să dureze mai mult. Când eram copil, bătrânul ne puneă să facem treaba asta.

— Tu și o-Kuga?

M-a trecut un fior. De ce îmi povestea așa ceva?

— Eu și cu Hiro, a spus, fratele lui Yukako. Trebuia să doborâm cocorii fără să îi omorâm și apoi eu țineam pasărea în timp ce Hiro îi smulgea penele. Biata de ea, țipa ca o fetiță.

Făcea pe grozavul, ca un băiat care flutură prin fața ochilor celorlalți un borcan cu o broască râioasă. Nu voiam să îi dau satisfacția de a mă arăta îngrozită. Îmi părea bine că, în acele momente, nu scosesem nici un sunet.

— Chiar așa?

— Dar în camera de ceai arată bine, nu? a zis răgușit.

Se străduia să mă intimideze, dar de ce?

— Și apoi domnul Hiroshi a murit, am zis eu, încercând să preiau inițiativa.

— Da. (Nao s-a dezumflat oarecum, dar îmi părea că tot mai are ceva de arătat.) Dar înainte de asta a venit Akio și lui i-a revenit sarcina să se ocupe de *haboki*. Le lua de două ori mai mult timp decât mie, a zis rânjind disprețuitor, dar după voce îți dădeai seama că e invidios.

— Iar apoi? nu m-am dat eu bătută.

— Hiro a murit, Akio s-a dus la Curtea shogunului și eu am plecat înainte să mai apuce cineva să mă pună să dobor alt cocor. Fără să știe cineva de mine, am fugit la Fushimi. Încărcam

butoaie pentru un fabricant de *sake* care nu punea întrebări. Apoi m-am dus la Edo. La Yokohama. La Asaka. Nu mai aveam de gând să mă întorc.

Mă bătea pe șold în timp ce povestea: o lovitură pentru fiecare propoziție scurtă. L-am sărutat ca să îl fac să se oprească.

— Ce repede înveți, a zis. Cred că îți stă în fire.

Ne-am sărutat până am amețit și a intrat din nou în mine. Priveam în jos de pe tavan. De sus, din plasa de țânțari, mi se părea că aud afară celelalte zgomote ale nopții: apa în canal, paznicul de noapte cu păcănitoarea lui, sforăiturile celor adormiți. Brusc am știut că Yukako e trează în spatele paravanului, cu gândul la un singur lucru. Când am văzut-o cu ochii minții, roșie, arzând de dorință, cu degetele întinse ca să apuce, m-am coborât la loc în trupul meu și l-am tras pe bărbat și mai tare în mine. M-am cutremurat, am asudat, am gemut, m-am rostogolit pe o parte, găfâind. Triumfam.

— Nu știam că ești așa, a spus Nao satisfăcut și somnoros.

— Cum așa?

A doua zi am plecat la școală îmbrăcată în *hakama*, amețită, dar vioaie și atentă în același timp. Mi-am adus aminte cum mă simțeam când eram o copilă, după noaptea cu Inko, în ora pe care o petreceam singure în vestibul în timp ce Yukako dădea lecții de muzică; parfumul bucațelor de *neriko* pe care mi le dădea Inko mă uimea și mă încânta. La fel mă simțeam acum, dar mai liniștită, mai puțin visătoare dar mai mulțumită de mine; buzele și coapsele mă dureau dar durerea era plăcută. În noaptea dinainte nu simțisem nimic cu Nao până când nu îmi închipuisem frustrarea lui Yukako. În dimineața aceasta însă, după ce trupul și singurătatea mea își aduseseră aminte după ce tânjeau, îl doream cât puteam eu de tare. „Plăcut“, spusese. Îi plăcuseră sânii mei. „Nu știam că ești așa.“ Nu voia să îmi spună ce însemna pentru el să chinuie o ființă vie, frumoasă, pentru plăcerea stăpânului, dar în același timp îmi spusese: a fost îndeajuns ca să plece de acasă.

În ziua aceea, așa cum mă așteptam, multe fete nu au venit la școală. Alături de una din scrisorile de scuze pe care le-am

citit domnișoarei Starkweather, unul din părinți trimisese un dar într-o cutie mare: un pepene galben, minunat de frumos împachetat.

— Pe vremea doamnei Shonagon ar fi desenat fața unui copil pe el, am zis.

Niciodată nu flecăream atât de bucuroasă când lucram, dar de data aceasta viața mea nu mai era chiar atât de diferită de lumea doamnei Shonagon. Cu toate că iubitul meu dispăruse în zori, nu atins de o tristețe inefabilă ci grăbit să ajungă la baie înainte să se închidă, deși nici un paj nu apăruse în dimineața aceea aducând o poezie legată de o tulpină de bambus, mă simțeam totuși ca o eroină îmbrăcată în douăsprezece kimonouri: văzută, imaginată, dorită.

— Sălbatici.

Am auzit cuvântul și am ridicat privirea.

— Poftim?

— Este una din cele mai grele încercări la care suntem supuși aici. Ei nu știu să facă deosebirea între desfrâu și puritate. Pun atâta preț pe unele lucruri doar fiindcă sunt vechi, cum ar fi acele *poetese* din epoca Heian.

Felul în care domnișoara Starkweather a pronunțat cuvântul, de parcă era o boală, m-a îndrăgostit să râd. Toată ziua aceea m-am simțit obraznică și dornică. Iar seara eram foarte conștientă de trupul meu atunci când am lăsat ușa deschisă.

Stând culcată, mi-am adus aminte cu câtă încredere și naturalețe primise Yukako micul dejun în dimineața aceea, felul în care uitase de mine seara la baie, în timp ce explica ce scaunele și ce masă voia să comande pentru Baishian. M-am distrat văzând cu câtă îndrăzneală a mințit-o pe Tsuko: pretindea că se dusesse la pavilionul de ceai cu o noapte înainte ca să îi spună lui Nao să nu facă prea mult zgomot și nici să nu înceapă lucrul prea devreme.

— Spune-mi dacă îți tulbură liniștea și îi cer pe loc să înceteze, a zis.

„Sigur, îi vei cere, la orice oră din zi sau din noapte“, am zâmbit eu pe ascuns.

Acum, singură în camera mea, pierderea ei mă îndurera atât de tare că eram cât pe aci să închid ușa ca să îmi vin în fire și să plâng puțin, dar chiar atunci a apărut Nao și m-am pierdut în trupul lui, în sărutările lui, în mirosul lui de lemn dat la rindea. Am fost mai duioasă decât în noaptea dinainte și când am terminat m-am agățat de el întocmai cum mă agățasem de Inko pe vremea când eram o copilă.

Era atât de chipeș! I-am acoperit fața cu mâinile, i-am pipăit obrazii, pomeții și fruntea. De când nu mai atinsesem fața cuiva? De când erau băieții mici?

— Cum a fost copilăria ta aici?

A râs trist.

— Știi că învățăceii curăță privata cu rândul?

Știam. Scârna din haznale avea atâta căutare la cei care cultivau pământul că învățăceii chiar se bucurau să le revină această sarcină fiindcă banii plătiți de *owai* le rămâneau lor.

— Pe vremea shogunului, crezi că prințisorii ăia curățau privata?

Mi-am amintit cum erau învățăceii Muntelui în vremea copilăriei mele – mult mai delicați decât cei de acum și mult mai atenți la rangul lor ancestral decât la *temae*. Nu îmi amintesc să îi fi văzut vreodată curățând haznaua. Lucrurile se schimbaseră – îmi aduceam aminte ca prin ceață – după ce trecuseră vremurile de restriște și învățăceii începuseră să vină din nou.

— Deci trebuie că domnul Matsu făcea această treabă când eram eu mică, am cugetat cu glas tare.

— Fără îndoială. Dar asta am și făcut timp de zece ani, de la vârsta de opt ani, în fiecare noapte. Iar ziua tăiam mangalul pentru camera de ceai. Matsu mă bătea dacă greșeam.

— În ce fel greșeam?

— Tăiam o bucată prea groasă. Sau prea subțire. Prea lungă sau prea scurtă. Dacă pica vreo bucată de scoarță. Dacă lemnul avea noduri. Pentru fiecare greșală luam un bici pe spinare.

— Dar cum să fie vina ta? Doar așa este lemnul, nu?

Când cărbunarul aducea mangalul, aducea de fapt trunchiuri și ramuri, negre și argintii, carbonizate în cuptor.

— Desigur, dar asta nu îl împiedica pe Matsu să mă bată. Spunea că, dacă lemnele nu sunt de mărimea potrivită, focul nu se va aprinde în camera de ceai a stăpânului și ne vom face de râs în fața oaspeților. Ceva adevăr este aici: dacă aprinzi focul cu exact aceleași bucăți de mangal, așezate exact la fel de fiecare dată, apa va fierbe negreșit. Dar știi ce? Mama a gătit trei mese pe zi timp de patruzeci și cinci de ani și nu a dat niciodată greș când a fost să fiarbă apa.

Am dat din cap. Aveam în fața ochilor lada de sub podeaua fiecărei camere de ceai, unde era păstrat mangalul pentru ceremonie. Toate bucățile erau identice. Privite de sus ziceai că sunt săpunuri de Kobe, făcute la ștanță, sau acadele – cercuri negru-argintii, absolut identice. Știam că Toru și tatăl lui tăiau mangalul, dar nu mă gândisem niciodată ce înseamnă acest lucru.

— Înainte de venirea lui Akio, când Hiro avea o pauză între lecții, el și Yuka luau un fierăstrău și îmi dădeau o mână de ajutor. (Yuka! Nu mai auzisem pe nimeni spunându-i așa de pe vremea lui Chio.) Dacă tăia o bucată greșit, mă puneă să îl bat, a rânjit Nao.

— Ce spui? am făcut eu surprinsă.

— Ei, nu îl băteam tare. Yuka nu m-ar fi lăsat.

— Păi de ce, era mai mare?

A clătinat din cap.

— Nu, era cea mai mică. (A arătat cu mâna care era ordinea vârstei.) Eu, Hiro, Yuka. Dar ea a fost întotdeauna... – vocea i s-a poticnit o clipă, atât de puțin că nu aș fi băgat de seamă dacă nu aș fi fost atentă – ... o mică scorpie, iar el era cam firav.

Desena alene cercuri pe spatele meu în timp ce vorbea.

— Când e îmbrăcată în *hakama*, zici că este el, a spus visător. (Mie mi s-a tăiat respirația o clipă.) Praful cărbunilor îl făcea pe Hiro să tușească de nu se mai oprea. Îți intra pe sub haine și îți dădea mâncărimi. Când cerneam cenușa era și mai rău. La sfârșitul zilei scuiam cocoloașe negre. (A râs din nou, același râs aspru, trist.) Nu îi fac vină că nu m-a mai ajutat, dar, după ce a venit Akio, parcă nu mă ajutase niciodată.

Am recunoscut din nou în cuvintele lui acea împunsătură de gelozie pe care o simțeam în fața lui Tsuko Sono.

— Iar acum micul Toru taie cărbunii, a încheiat el. E un băiat drăguț. Mă gândeam că, dacă nu se însoară cu Aki, va găsi poate ceva mai bun, dar e prea nătâng ca să știe ce înseamnă cu adevărat o corvoadă. Și, chiar dacă l-aș scuti pe el, treaba tot ar trebui făcută de cineva.

Voiam să îl întreb de Aki, dar după voce se vedea că e cu gândul aiurea.

— Învățăceii ar putea tăia cărbunii cu rândul, i-am sugerat pe același ton. Așa cum fac cu privatele.

— Pentru început, da. Apoi ar începe să se vaite tot așa cum se plâng când aranjează cenușa. I-ai auzit doar.

— Da, am încuviințat.

După ce se stingea focul în vasul cu cărbuni, Toru cernea cenușa și învățăceii aranjau praful fin într-o formă bine stabilită: o vale între doi munți. Focul de mangal se aprindea în această vale.

— Forma cenușii face focul să tragă mai bine ?

— Așa e. Dar mai sunt și alte căi. Poți folosi vatra îngropată, așa cum se face iarna. Sau poți folosi o cameră închisă, de pildă cu geamuri. Cam așa se întâmplă în bucătărie.

— Iar noi nu folosim mangal de o mărime anume, am adăugat.

— Un. Atunci, de ce crezi că așază cenușa astfel ?

Mi-au venit în minte vorbele Alicei Starkweather: „Pun atâta preț pe unele lucruri doar fiindcă sunt vechi“.

— Fiindcă așa făceau vechii maeștri ?

— Mai gândește-te.

A început să mă plesnească din nou cu palma și eu m-am tras puțin mai departe.

— Nu.

— Fiindcă își pot permite. Ei nu au de încălzit baia cuiva, sau de frecat privatele, de săpat canale sau de cusut kimonouri, a zis arătând cu capul spre mine. Pot să piardă mai bine de o oră aranjând cenușa cu lopățelele, până când valea e perfectă, netedă ca mătasea. Apoi fac un foc pentru ceai în acea cenușă, după care o iau de la capăt. Doar așa, ca să se împăuneze.

Nao a tăcut o vreme. Când a început din nou să vorbească, vocea îi era aspră și blândă în același timp.

— După ce Hiro a murit l-au ars, iar eu, când a trebuit să cern cenușa data următoare, am fost cât pe ce să vărs. Îmi tot repetam: „E doar praf. Nu e nimeni cunoscut.“ După aceea, când l-am văzut pe bătrân criticând forma în care învățăceii aranjaseră cenușa, am fost gata să vărs din nou. Era doar praf, iar eu curățam scârna și scuipam cărbune, doar ca ei să poată sculpta cenușa. Ura, acești oameni se joacă cu praful.

— Ai plecat, i-am spus cu blândețe; până atunci îmi spusese domnișoara Ura.

— Dacă nu ar fi fost mama, nu m-aș fi întors niciodată.

Într-adevăr, așa era: fiul iubitor se întorsese acasă pentru sărbătoarea Obon.

— Dar acum, că sunt aici, a adăugat, nici nu știi cât de bine îmi pare că pot să mă piș în privata din Baishian.

Am râs împreună cu el, dar m-am oprit, străfulgerată de un gând:

— De ce ai spus „Matsu“ în loc de „tatăl meu“ ?

— Nici nu credeam că ai să înțelegi, domnișoară străină, a zis el cu ironie răutăcioasă.

Mi-a apucat sânii și i-a strâns, împingându-mă la loc pe *futon*. M-a luat cu amețală, știind că sunt luată în brațe și dorită, dar nu am renunțat.

— Dar când ai vorbit de o-Chio i-ai spus „mama mea“.

— Nu mai spune!

M-a sărutat; ne-am îmbătat fiecare de gura celuilalt și ne-am împreunat din nou, uitând de ce era în jur, cu sudoarea și roind pe noi. După aceea mi-am apăsât obrazul în scobitura pieptului său.

— De ce ai plecat ? l-am întrebat. După ce Aki a dispărut.

— Nu știam cum e mai bine pentru ea, așa că m-am dat deoparte, a zis. Pe deasupra, mai aveam niște treburi la Tokio. Mi-am zis că este un moment potrivit ca să le duc la bun sfârșit.

— Te-ai purtat întotdeauna ca și cum nici nu ar fi fost aici, iar acum a plecat de tot, am insistat eu, mirată eu însămi de curajul meu. Chiar nu îți este deloc dor de ea ?

— Nu mi-e dor să aud numele lui Aki când vrei și când nu vrei. Și nu mi-e dor să văd fața mamei ei.

Ascundea ceva sub figura lui impasibilă, tot așa cum coaja ascunde bobul de orez. L-am întrebat cu prefăcută nepăsare:

— Cine era?

— Da' de ce te interesează?

Când eram copil, mă plictiseam și îmi era foame, luam una din tulpinile de orez uscat folosite ca decorații în casa Shin și le rodeam, bob cu bob. Trebuia să sparg coaja ușor între dinții din față, doar atât cât să se deschidă, fără să ating bobul dinăuntru. Cu ochii la Nao am strâns ușor din dinți:

— Când ne-ai scris în anul acela, ne-ai spus că ai pierdut un prieten.

Dintr-odată, fața i s-a deschis către mine, tot atât cât fusese de închisă.

— Roku. Era ca un frate mai mic pentru mine. La fel ca Hiro înainte de venirea lui Akio. Am trăit și am muncit împreună până când a murit într-o explozie. A fost o greșeală. Tavanul s-a prăbușit și a fost prins înăuntru.

— Tavanul? Tavanul tunelului? am întrebat nedumerită.

— Întocmai, mi-a răspuns, dar timp de o clipă i-am citit panica pe față, de parcă îl prinsesem mințind.

Până să înțeleg eu de unde venea acea panică, pe fața lui nu se mai vedea nimic.

— Îmi pare rău, am spus. Când eram copil și am fugit de foc, am auzit un copil țipând. Uneori îl mai aud și acum în somn. Darămite să fie vorba de un prieten...

— Mulțumesc, a spus în șoaptă.

Am simțit că e momentul potrivit ca să aflu mai multe.

— Și apoi ai întâlnit-o pe mama lui Aki?

M-a privit atent, încordat. A pufnit.

— Bine, fiindcă ești străină, îți voi spune.

Și-a sprijinit capul de pieptul meu și a rămas tăcut un moment.

— O chema Ruri. Am întâlnit-o în Asaka, pe vremea când făceam explozibili pentru canal. Familia ei curăța molozul rămas după explozii. Ea era ... s-a oprit și nu a terminat propoziția. Ai ei munceau cu ziua pe la ferme atunci când găseau ceva de lucru și făceau foamea când nu aveau unde lucra. Fermierii aveau nevoie de ei, dar îi urau. Când se duceau să-și ia banii

nu erau primiți în casă, iar când munceau fermierii le dădeau ceai în cești vechi, pe care le spărgeau după ce se termina sece-rișul, ca să fie siguri că buzele lor nu vor atinge nimic din ce pângăriseră cei ca Ruri. Familia ei locuia împreună cu alți muncitori cu ziua într-un cătun, dincolo de ferme. Ura, știi de ce am ciudă pe lumea ceaiului? Oamenii aceia erau atât de săraci că mangelul pe care îl aveau nu le ajungea ca să încălzească apa și pentru gătit și pentru spălat. Adesea chiar erau murdari, așa cum spuneau fermierii, dar nu aveau de ales.

Eram uimită de felul în care vorbea Nao, cu mai multă simțire și mai puțină amărăciune decât când vorbise de el însuși.

— Ruri avea șaptesprezece ani. Bărbatul ei o bătea în fiecare seară. Când i-a spart un dinte, i-am spus că poate veni să stea cu mine.

I-am atins fața dar el a continuat:

— Prietenul meu murise nu cu multă vreme în urmă. Eram atât de îndurerat că nu îmi păsa ce spun ceilalți oameni din echipă; nu voiam decât să salvez viața cuiva. Mă gândeam că aş putea să o iau cu mine la Yokohama, să îi găsesc o slujbă de servitoare la niște străini, oameni cărora să nu le pese de unde vine ea. Era atât de recunoscătoare! Am stat de vorbă toată noaptea, am făcut planuri pentru ea. Și eu îi eram recunoscător. În cele din urmă, ea mă făcuse să uit de Roku.

Iar acum stătea din nou de vorbă cu o femeie până noaptea târziu, mi-am zis cu indulgență.

— A doua zi, bărbatii din satul ei ne-au scos târâș din pat și ne-au dus la cocioaba bărbatului ei, cu lațuri în jurul gâtului. Soțul ei a divorțat și tatăl ei nu a vrut să îmi dea drumul decât dacă mă însuram cu ea. Așa că i-am lăsat să ne căsătorească, a spus cu un râs amar. La o săptămână după aceea am lăsat-o la casa unde stăteam cu chirie și am plecat la Yokohama. I-am găsit o slujbă la o familie cumsecade și m-am întors la Asaka să o anunț.

Dar ea nu era acasă la mine. Am căutat-o acasă la tatăl ei și nu era nici acolo. M-am dus la casa soțului ei și am găsit-o acolo, hrănindu-l cu orezul pe care i-l dădusem eu. Avea o vânătaie nouă la ochi.

— Se întorsese la el, am șoptit eu revoltată.

— „Cum ai putut să faci așa ceva?” am întrebat-o. (Pe măsură ce povestea, Nao retrăia acele momente.) „Asta îmi e meni-rea”, mi-a răspuns. „Aici îmi este locul”.

— Ce păcat!

Nao s-a uitat într-o parte, apoi la mine.

— Nu e adevărat, a izbucnit, strângând din pumni ca să își întărească spusele. Nimeni nu are o menire anume. Nu îi era scris să se întoarcă la el. Nu îi era scris să își abandoneze copilul în brațele mamei mele, nici să se arunce în râu. Poate a crezut că Aki va avea o viață mai bună decât ea, dar chiar și ea ar fi putut trăi mai bine. Ori de câte ori mă uit la Aki îmi vine să o plesnesc pe maică-sa peste față fiindcă a cedat atât de ușor.

A oftat scurt, cu năduf, a pufnit disprețuitor:

— Și mama era la fel.

Înainte să îl pot întreba ce anume voia să zică a continuat:

— Am acceptat acea căsătorie de formă doar ca ea să îl poată părăsi fără să se facă de râs; nu am vrut niciodată să o păstrez pentru mine. M-am culcat cu ea în săptămâna aceea, dar asta nu a însemnat nimic pentru mine. Când m-am întors de la Yokohama și am văzut-o cum îl hrănea pe bărbatul acela, m-am simțit trădat, de parcă o luasem în căsătorie din toată inima. M-am dus, mi-am luat pistolul și am stat treaz toată noaptea în tunelul pe care îl excavam. Nu l-am omorât pe el și nici pe ea. Pur și simplu am stat cu pistolul în mână. M-am gândit la Hiroshi. La Ruri. La fratele pe care îl pierdusem.

A tăcut. Apoi m-a privit și a spus cu voce găuită, dez-nădăjduită:

— Încercarea de a ajuta un om te poate doborî. În noaptea aceea am hotărât că nu puteam să mă angajez la atât de mult.

— Cum adică? l-am întrebat. Ce ai făcut?

A închis ochii, păstrându-și secretele.

— Ce am putut.

— Și cum ai ajuns să faci ferestre?

— Ei, pentru bani, a spus mai domolit. Munca îmi este de mare ajutor. Când lucrez uit de toate.

Stăteam liniștită, iar el îmi mângâia umerii.

— Datorită ție, Aki are o viață mai bună decât mama ei, i-am spus. A încercat să fugă de o soartă neprielnică și a izbutit. A încercat să își ia viața și a dat greș. Are un ochi vânăt și chiar mai rău, dar se vindecă repede, am glumit ca să îl liniștesc.

A încuviințat din cap, cu jumătate de zâmbet, dar după felul cum s-a crispat mi-am dat seama că plecase după ce auzise cum arăta fața fetei; nu voise să o vadă.

— Și tu nici măcar nu ai ajutat-o, am adăugat.

A lăsat capul în piept când mi-a auzit reproșul, dar a chicotit pentru sine însuși.

Îmi muiase inima. L-am cuprins și s-a lăsat moale în brațele mele; îi simțeam inima bătând în palma mea. Când o citisem pe Murasaki nu înțelesesem cum de trei nopți pot face o căsătorie, dar acum înțelegeam și am zâmbit.

— Știi, dacă am fi prinți și prințese din epoca Heian și tu ai veni la mine trei nopți la rând, am fi căsătoriți.

L-am simțit încordându-se, apoi a tușit.

— Crezi că asta voiam? Nu te amăgi singur.

Încercam să-mi salvez onoarea.

— Numai că noi nu suntem prinți și prințese.

În vocea lui am auzit o undă de milă. Avea din nou o figură impenetrabilă. Chiar el spusese: „M-am culcat cu ea, dar nu a însemnat nimic pentru mine“. Am lăsat ochii în jos, umilită. Înainte să apuce să se ridice și să-și strângă hainele i-am spus:

— Cred că ar trebui să pleci.

În seara următoare l-am văzut pe el și pe Kuga dansând în jurul unui rug Obon aprins în apropiere. Mi-a venit în minte Chio, cu brațele ei puternice, cu mișcări energice, naturale, felul ei firesc de a se mișca, la fel ca un animal care se scutură de apă. Nao și Kuga îi semănau; se înălțau parcă din centrul trupurilor, de parcă brațele erau ceva întâmplător, la fel de inutile ca firele de păr. Altminteri, mă gândeam, incapabilă să plec din grădina sanctuarului, abia dacă semănau. Kuga semănase odată cu fotografia fratelui ei, dar acum arăta pur și simplu distrusă și nici măcar dansul nu o făcea să arate mai bine. Cât despre Nao, el părea plin de viață, sigur pe el ca un animal de pradă;

părul bogat îi sălta în sus și în jos când se mișca. Eram prea mândră ca să las ușa deschisă în noaptea aceea, dar mi-a trebuit un mare efort de voință ca să o închid.

După Obon, Tama și Hisui s-au întors și s-au înghesuit în camera de lângă bucătărie, alături de mine. Nao a terminat lucrul la pavilionul de ceai și a reluat lucrul la camera tinerilor căsătoriți, urmărit de remarcile acide ale lui Yukako, mult mai decât era nevoie. Mă evita și îl evitam și eu. Mă hotărâsem ca într-o zi să îi spun lui Aki povestea mamei ei, dar până atunci aveam să o păstrez doar pentru mine, nevrând să se știe cum o aflasem. A început zăpușeala de august, iar eu am aflat că nu sunt însărcinată.

34. 1891

Baishian era o splendoare. În dimineța vizitei ministrului, lemnul cafeniu și galben avea o lucire venită parcă dinăuntru. Fiecare suprafață fusese lustruită până când, dacă o frecai cu o bucată de mătase albă, mătasea rămânea imaculată. Pe jos era întins un *tatami* nou, verde crud. În *tokonoma* era atârnat un pergament străvechi, încadrat pentru această ocazie în brocart nou, bogat: un *kanji* desenat cu mână sigură pe fond alb.

Caligrafia aleasă de Yukako și Tai era un *kanji* simplu, *kan*, însemnând barieră sau poartă: o mică siluetă încadrată într-o ușă mare, cu două canaturi. Făcea referire la acea noapte, poarta dintre luna în creștere și luna în descreștere, dar, în același timp, era o aluzie la dorința familiei Shin de a da lecții de ceai și în școlile de băieți, de a fi lăsată să intre și pe acea poartă. Mama și fiul hotărâseră să folosească din nou venerabilul bol Hakama, cel îngust la bază și umflat într-o parte. Era o aluzie la noile școli pentru fete dar mai ales la vechea îmbrăcăminte a samurailor, la o vreme când ceaiul făcea parte din educația oricărui purtător de *hakama*.

În centrul camerei, între cele două *tatami* – al gazdei și al oaspetelui – podeaua cu nervuri întunecate părea să plutească: Yukako își dorise o masă elegantă și acum o avea. Sub masă, două scăunele rotunde, din același fel de lemn, stăteau cuminți, aproape nevăzute.

Deși adaptase camera pentru un scop cu totul nou, Yukako făcuse schimbări cât mai subtile cu putință; adusese piese de mobilier înăuntru, dar camera părea la fel de aerisită. Nao izbutise să acopere fiecare gol al ferestrelor cu două panouri culisante, unul peste altul, așa încât fereastra putea fi lăsată fie deschisă, fie închisă cu un panou de sticlă, de hârtie *shoji* sau cu amândouă. În dimineața aceea am tras cu ochiul în camera de ceai și mi-a părut rău pentru ministru că nu putea veni și în timpul zilei. În zilele acelea plutea în aer o boare răcoroasă de toamnă, dar când intrai în camera de ceai simțeai pe piele căldura soarelui, concentrată de ferestrele de sticlă.

Pentru acest eveniment Yukako voia să acopere toate ferestrele de sticlă cu *shoji*, în afară de una. În ferestruica de sus a alcovului, pe unde pătrundea lumina lunii, Nao îmbinase *shoji* și sticlă în același panou: un romb de sticlă într-un cadru pătrat de hârtie de un alb lăptos. Luna plină avea să se arate în rombul de sticlă asemenea unui balon maiestuos, portocaliu. Yukako măsurase timpul necesar pentru fiecare moment al serii și exersase cu Tai diferite moduri discrete de a grăbi sau încetini desfășurarea ceremoniei, în funcție de ce avea să facă ministrul, în așa fel încât luna să apară în ferestruică imediat după pauză, în timp ce ea pregătea ceaiul gros.

Mă dusesem la pavilion dimineața ca să văd cum îl aranjaseră Yukako și Tai în timpul nopții, să admir rafturile din *mizuya*, pe care erau orânduite ustensilele alese cu grijă, să mă bucur de curățenia, strălucirea și puritatea pavilionului Baishian, de imaginea mușchiului verde care se vedea prin mica ușă pătrată, de fereastra în formă de romb care aștepta sosirea lunii.

— Pavilionul de ceai este o plasă în care să prinzi cerul, am murmurat.

— Într-adevăr? am auzit o voce de femeie în spatele meu.

Era Tsuko.

— Nu am putut dormi de nerăbdare, așa că am venit să admir pavilionul înainte să ne apucăm de treabă, a zis.

Nu era nevoie să spună nimic. Fiind tânăra stăpână, ar fi putut inventa orice motiv ca să își afirme dreptul de a fi aici și de a mă face să mă simt o impotografie.

— Și eu la fel, am spus.

Când i-am dus micul dejun lui Yukako eram spășită: Tsuko era cu adevărat tot ce ar fi putut visa o familie de maeștri ai ceaiului.

Zorile au venit luminoase iar seara promitea să fie senină și fără ploaie, poate doar cu un nor sau doi, așa, cât să pară luna mai frumoasă. Pregătirea felurilor de mâncare mergea ca de la sine. Dimineața devreme, de la Kobe au sosit mult așteptatele *macarons*, îmbietoare în culorile lor pastel; nici măcar una nu se sfărâmasese. Cea mai mare problemă s-a dovedit a fi însă spuzeala care îi apăruse lui Tai pe față.

În dimineața aceea, fără nici un motiv aparent, lui Tai îi apăruseră pe față niște bubulițe roșii. Ne-am speriat toți.

— Dar mă simt bine, insista el, încercând să nu se scarpine pe față.

Cât a discutat cu mama lui eu am stat ca să servesc și am făcut tot ce am putut ca să nu mă uit direct la el.

Yukako și-a mușcat buzele.

— Mă tem că se va vedea în lumina lunii, a murmurat, clătinând din cap.

Kenji, care pleca în oraș, s-a oprit în prag. Până și el fusese emoționat când auzise de vizită și promisese să se întoarcă devreme de la mănăstire ca să îl aducă pe ministru de la casa consilierului Kato în *jirikisha* cea modernă, care nu făcea zgomot. A făcut o figură foarte serioasă.

— Cred că i-ar putea tăia pofta de ceai.

Tai a râs și Yukako l-a privit îndurerată.

— Și atunci...?

— Ar trebui să îi ții locul, a spus Kenji. (Voia de fapt să spună că el nu era dispus.)

Mama și fiul plănuiseră să fie împreună – gazda și ajutorul ei. Yukako urma să vorbească și să îi înmâneze diferite obiecte, iar Tai să execute *temae*. În acest fel ministrul avea onoarea de a bea ceai pregătit de mâna maestrului, în timp ce Yukako avea posibilitatea de a deschide discuția privind predarea ceaiului în școlile de băieți.

Pe de altă parte, dacă maestrul de ceai ar apărea cu bube pe față ar putea fi mai rău decât dacă nu ar apărea deloc. Prin urmare, au hotărât că, atunci când îl vom aștepta pe ministru în fața porții ca să îl salutăm cu o plecăciune, Tai va sta în fruntea noastră; îl va saluta pe ministru purtând o mască de voal și se va scuza pentru starea sănătății sale; Yukako va executa *temae* și totodată va vorbi. Era o improvizație dar făcea o bună impresie, mai ales după ce repetasem de câteva ori ceea ce aveam de făcut. La urma urmei, micul pavilion Baishian era mai potrivit pentru o singură gazdă. Tai nu avusese în viața lui necazuri cu sănătatea, mă gândeam în timp ce repetam plecăciuni împreună cu ceilalți servitori și cu învățăceii. Dar, dacă ai nouăsprezece ani și crezi că viitorul familiei tale depinde de cum arăți într-o zi anume, nu e de mirare că îți apare o spuzeală pe față. Yukako a acceptat noul plan cu seninătate și a plecat să aleagă florile pentru camera de ceai.

A doua veste proastă a venit după ce Kenji s-a dus să îl aducă pe ministru, după ce ne adunasem din nou cu toții, de astă dată îmbrăcați în kimonourile cele noi. Yukako alesese câte o culoare pentru fiecare din noi, așa cum făcuse tatăl ei cu ani în urmă, când venise ministrul; adunate, kimonourile noastre aveau trei duzini de nuanțe de verde și albastru. Fiecare kimono avea brodat la ceafă, pe umeri și pe mâneci un cocor cam cât o monedă mare, emblema casei Shin; broderiile nu erau toate identice, fiecare arătând de fapt ce poziție ocupa purtătorul în casă. Când Kuga m-a apăsât pe spate ca să îmi îndrepte *obi*-ul, am simțit nodurile broderiei înțepându-mi pielea ca un stigmat. Cum stăteam înșirați pe stradă în fața porții, arătam ca o salcie răsfirată, ca un val de frunze lucitoare. Nao nu era cu noi. Promise un kimono, la fel ca toți ceilalți, măcar că lucra la familia Shin doar vremelnic. Nu îmi era greu să ghicesc de ce preferase

să nu fie prezent. Nici Yukako nu era cu noi, dar ea se afla în pavilionul Baishian, îmbrăcată în veșminte occidentale, pregătită pentru sosirea ministrului. Tai, cu masca de voal pe față, se descurca foarte bine de unul singur. Tsuko stătea împreună cu fetele venite la lecțiile de ceai, dar nu mai arăta a fetiță. Părea mai serioasă și mai mulțumită. Își netezea roba albastru regal și a dus mâna în partea de sub *obi*. Mi-am dat seama pe dată că e însărcinată.

Am auzit pașii alergătorului și ne-am aplecat să vedem despre ce este vorba. Tai părea alarmat. De ce alerga Kenji? Nu era ministrul însă, ci un mesager purtând emblema consilierului Kato. Am stat cu toții nemișcați în timp ce Tai a citit scrisoarea elegant împăturită pe care o adusese solul.

Mesagerul lui Kato era cu ochii ațintiți asupra lui Tai și a părut dezamăgit de stăpânirea de sine a maestrului de ceai.

— Nu ne deranjează câtuși de puțin, a spus Tai cu convingere. Te rog spune-i că o așteptăm cu mare nerăbdare.

A așteptat ca mesagerul să facă o plecăciune adâncă și să plece, după care s-a întors spre noi.

— Din cauza unor împrejurări neprevăzute, ministrul nu va putea veni astă-seară. În locul lui va veni soția domniei sale.

Am rămas toți cu gura căscată și s-a auzit un sâsăit slab, fiindcă toți comentam în șoaptă această veste. Tai, cu un calm remarcabil, ne-a făcut semn să tăcem.

— În ceea ce mă privește, eu știu că, pentru o persoană occidentalizată precum ministrul, acesta nu este ceva neobișnuit. În Occident soții și soțiile ies împreună în public, iar în Anglia constituie chiar o singură persoană în ochii legii. Prin urmare, oricât de dezamăgiți ați fi – a zis aruncând o privire spre unul sau doi dintre învățăcei – și oricare ar fi fost profesia doamnei înainte de a se căsători – aici s-a întors spre fetele care șușoteau –, aștept de la fiecare din voi să se poarte cu soția ministrului ca și cum ar fi ministrul însuși. M-ați înțeles?

Am strigat în cor *hai* și am făcut o plecăciune, dar am continuat să ne uităm unul la altul, uimiți. Tsuko s-a furișat înăuntru ca să o anunțe pe Yukako. Fără să spună o vorbă cuiva, Mariko Kato a ieșit din rând și a luat-o repede în urma

mesagerului. În loc să se repeadă să o aducă înapoi, Tai ne-a îndemnat să ne reluăm locurile:

— Doamna va sosi dintr-un moment într-altul.

Într-adevăr, așa a fost. Un minut mai târziu, Kenji a apărut după colț în *jinrikisha* cu roți de cauciuc și cu toții am făcut o plecăciune. Știu că era o primire impresionantă: eram ca un râu de mătase curgând la picioarele oaspetelui, ca o boare de vânt verde-albăstrie. O plecăciune făcută după toate regulile se face numărând până la nouă – o treime te apleci, o treime rămâi aplecat și o treime te ridici. Îmi dădeam seama că ne străduiam cu toții să ne ridicăm tot atât de lent precum ne aplecasem, deși ardeam de curiozitate să vedem cine coboară din trăsurică. Unu, doi, trei, unu, doi, trei. În foșnet de mătase, într-o singură mișcare, cu toată stăpânirea de sine pe care ne-o imprimase o viață ordonată de ceremonia ceaiului, ne-am ridicat și am privit.

Persoana subțire, elegantă, care ne-a întors plecăciunea, cu toate că purta cocul cu streășină al femeii moderne din era Meiji, era din cap până în picioare o soție tradițională dintr-o familie bogată. Purta un kimono negru, de ceremonie, cu cinci însemne; motivul decorativ urca de la glezne până în talie iar *obi*-ul era legat într-un modest nod tambur. Știind că fusese *geisha*, m-am uitat cu atenție la veșmintele ei: *obi*-ul avea un discret model cu pătrățele albastre și aurii iar frunzele verzi de pe kimono erau, ca și plantele *hagi* cu care era decorată camera de ceai, una dintre cele șapte flori ale toamnei. Era riscant să porți un model în ton cu anotimpul în camera de ceai. Se putea ca modelul să completeze într-un mod fericit decorația aleasă de gazdă, dar se putea întâmpla să o repete. Dacă kimonoul doamnei ar fi avut un model cu *hagi*, de exemplu, am fi fost nevoiți să găsim alte flori în ultima clipă, ca să evităm repetiția. Fiindcă așteptam un bărbat în costum, nu aveam flori de rezervă. Alegerea ei arăta fie o sensibilitate extremă față de estetica ceaiului – și dorința de a risca – fie o totală nepăsare față de încurcătura în care își putea pune gazda. Toate acestea le-am văzut cât am numărat până la trei, ridicându-mă după ce făcusem plecăciunea

de bun venit, chiar înainte să zăresc fața unei femei frumoase, puțin trecută de patruzeci de ani. Unu, doi, trei. Era Koito.

Am privit în jur, de la Kuga la cusătorese și de la Kenji la învățăcei. Toți erau curioși, dar nimeni nu părea speriat. Doar eu o recunoscusem. În timp ce învățăcelul cel mai avansat al lui Tai fugea înainte, ca să pună tava pentru tutun pe băncuța de lângă pavilion, am rupt o pagină din cartea lui Mariko Kato și, fără să dau vreo explicație, am luat-o la fugă pe poteca de piatră, proaspăt stropită, prin grădina cu mușchi, spre camera din spate a pavilionului Baishian.

Singurele femei pe care le-am văzut stând în genunchi pe podea, îmbrăcate în corset și dantele, au fost eroinele bolnave de tuberculoză și ... Yukako. Tocmai înfășura trei bucățele de lemn de santal într-o bucată umedă de pânză, pregătindu-le pentru vasul cu cărbuni. A ridicat privirea spre ușă când am intrat.

— Ce e ? a întrebat enervată și speriată.

Într-adevăr, locul meu nu era acolo. Când intrau, oaspeților trebuia să li se pară că descoperă o poiană tainică – lucru cu neputință dacă servitorii s-ar fi învățat prin jur. Eu ar fi trebuit să mă aflu în bucătărie, dând farfuriile cu mâncare învățăcelilor lui Tai care își luaseră solemni locurile stabilite și așteptau să ducă farfuriile la pavilion.

— Nu mai vine deloc ?

Dintr-o singură mișcare, Yukako s-a ridicat în picioare, a aruncat o ultimă privire în *mizuya* și a luat o găleată de apă ca să o toarne în vasul de piatră pentru spălat mâinile, aflat în grădină. Sunetul l-ar fi anunțat pe oaspete să se pregătească să vină spre pavilion.

— Dar, *Okusama* ... am zis și timpul a părut că își încetinește scurgerea; îmi dădeam seama cu durere că îmi venea mai ușor să îi spun „onorată soție din casă” decât „soră mai mare”.

M-a fulgerat din priviri; o șuviță de păr i se desprinsese din coc.

— Înainte să te duci să o vezi ascultă-mă, am stăruit.

O clipă a rămas ca de piatră.

— E un vis urât, a spus în șoaptă, clipind des. Te rog să repeți ce ai spus.

I-am spus din nou.

A răs, un răs ascuțit, nefiresc. Ținea găleata cu amândouă mâinile și găfâia, strânsă în lamele de os ale corsetului.

— Să o iau eu? m-am oferit și am întins mâna.

— Îmi trebuie pentru vasul de spălat, a spus buimăcită. Să nu cumva să intri în grădină. Stai unde ești.

Așa am făcut, cu toate că *mizuya* pavilionului de două rogojini era atât de mică încât i-aș fi stat în cale. Căutam un loc mai ferit unde să mă ascund când ochii mi-au căzut pe cărbuni: un ciubăr mare de lemn pentru ceainicul din *mizuya* și un coșuleț delicat pentru temae. Cărbunii! La toate pavilioanele mari cărbunii erau ținuți într-o ladă mare, îngropată în pământ, la care se ajungea ridicând un capac de lemn din podea. Baishian avea un astfel de capac, unul chiar foarte mare pentru o cameră de ceai atât de mică. Capacul se afla chiar în fața mea și avea o gaură prin care să bagi degetul ca să îl tragi afară. Pe Yukako nu o văzusem însă niciodată ridicându-l ca să pună sau să scoată cărbuni. Poate că aveam noroc. Da, era un loc gol, care poate că nu fusese niciodată folosit, o încăpere pătrată, cam de un *tatami* și jumătate. M-am lăsat înăuntru și am tras capacul.

Am rămas în întuneric, clipind și așteptând să mi se obișnuiască ochii cu slaba rază de lumină care venea prin gaura capacului. Acum multă vreme, în ultima noapte petrecută de Jiro în casa Shin, stătusem întinsă, cu fața în jos, sub pavilionul Muin; acum îmi era incomparabil mai bine. Puteam să stau cu picioarele încrucișate, dar nu puteam sta în genunchi fără să țin capul aplecat. Lângă mine se afla o cutie de lemn cu capac, prăfuită și uitată, în care erau vreo duzină de bucăți de mangal tăiate cu mult timp în urmă, poate chiar de Nao când era copil. Erau destule ca să fierbi apa pentru un ceai.

Stând acolo mi-am dat seama că locul acela înghesuit era cumva altfel. Era mult mai aerisit decât m-aș fi așteptat. Între podeaua camerei de servit și partea de sus a cutiei de metal în care mă aflam era un spațiu deschis, de vreo trei degete, care dădea spre pământul umed de sub pavilion. Ce ciudat! Tot

rostul unei cutii de metal era să păstreze manganul uscat. Am pipăit cu degetele marginile de sus și am dat de un al doilea capac culisant care fusese lăsat deschis; dacă ar fi fost închis, umezeala nu ar fi pătruns în cutia de metal. L-am lăsat deschis ca să pot respira. După aceea am băgat de seamă că metalul de care mă sprijineam cu spatele era mai neted decât ceilalți pereți ai cutiei, neted și lucios de parcă fusese lăcuit. Mișcându-mă cu greu în locul acela strâmt, m-am întors ca să văd mai bine; suprafața de metal părea să aibă un model geometric. Poate că, așa cum un negustor bogat își captușește o haină modestă cu o țesătură scumpă, aceasta era – cât de absurd ar fi părut – o etalare secretă a bogăției, cum nu se poate mai ferită de ochii indiscreți și legile somptuare ale shogunului: o ladă de cărbuni bogat ornamentată. Parcă îl și auzeam pe Nao râzând.

Toate acestea le-am văzut în timpul când Yukako a turnat apă în bazinul de spălat mâinile. După aceasta, gazda trebuia să deschidă poarta dintre grădinile exterioare și cele interioare, ca să poată intra musafirul. Am auzit-o pe Yukako punând jos găleata în *mizuya* și murmurând: „Oare unde s-o fi dus?” Mi-am dat seama că vorbea de mine, dar înainte să îi pot răspunde i-am auzit tocurele înalte păcănind grav pe pietrele aleii, poate chiar cu ceva mai multă gravitate decât era necesar la o ceremonie de ceai. Am ciulit urechea. Pașii s-au oprit. În pauza dintre un pas și celălalt mi-a venit în minte fața lui Akio din seara „vederii”, când o picătură de *sake* a căzut pe podea și s-au privit roși de curiozitate. Am văzut-o pe Yukako înfruntând-o pe Koito în noaptea aceea ploioasă. Am văzut-o când și-a dat foc mânecii. L-am văzut pe Munte ridicând mâna ca să o lovească. L-am văzut pe Jiro spărgând bolurile de ceai cu un flaut de bambus. Dar cu cea mai mare limpezime am revăzut-o pe Yukako la vârsta de douăzeci și unu de ani, citind caligrafiile celor două fiice ale bunicului ei: a mamei lui Koito și a mamei ei înseși. Atunci i-am auzit pe alea dinspre grădină. În acea clipă deschidea poarta și dădea ochi cu Koito.

Când am auzit-o pe Yukako întorcându-se la Baishian și deschizând ușa mică în fața musafirei, am simțit cum mi se

strânge stomacul de spaimă. Mi s-a părut că e cutremur, că pereții pavilionului și chiar cutia în care mă aflam se crăpaseră. Altfel nu puteam înțelege de unde venea lumina care izbucnise dintr-odată. Apoi am înțeles ce vedeam: o imagine ștearsă a camerei de ceai de deasupra. Ce ingenios! Suprafața lucioasă a cutiei de metal nu era așezată chiar în unghi drept față de ceilalți pereți; era puțin înclinată, ca să primească o imagine de deasupra. Locul unde stăteam corespundea cu o deschi-zătură a ferestrei aflate sus, în peretele pavilionului. Vasăzică asta era camera secretă din Baishian despre care îmi spusese Yukako odată! Muntele construise un tub cu oglinzi prin care garda personală putea să vadă atât musafirul cât și gazda fără a fi văzut. Într-un pavilion construit doar pentru o gazdă și un oaspete o astfel de precauție era de înțeles.

Mi se părea atât de ciudat să văd silueta subțire a lui Koito, liniile încețoșate în lumina serii – ceva mai clare dacă aco-peream cu mâna gaura capacului – știind că ea nu mă poate vedea. A intrat în cameră, s-a oprit să admire pergamentul și s-a așezat la locul care îi era rezervat. Vedeam siluetele neclare ale celor două femei așezate față în față de o parte și de alta a mesei, una în kimono, alta în corset și turnură. Nu știu ce simțeau, dar îmi pot închipui.

În înserarea care se lăsa, a urmat o masă rituală perfectă, ca un balet. Lăsând la o parte întrebările politicoase ale lui Koito și răspunsurile la fel de politicoase ale lui Yukako cu privire la cutia pentru rășină și la felurile de mâncare, amândouă se mișcau cu grație, dar în liniște. Când vorbeau, din vocea lui Yukako răzbătea mânia, pe când a lui Koito era împăciuitoare. Deasupra capului auzeam pașii învățăceilor care aduceau vasele la intervale bine stabilite: tava cu trei feluri de mâncare, bolurile cu orez, oala cu *sake* cald, bolul lăcuit, cu desene extravagante, în care se aflau bucate alese fierte la abur, tăvițele de ceramică pline cu bunătați, bolul lăcuit, mic cât un degetar, cu capac pe măsură, în care se afla o înghițitură de apă fierbinte pentru clătīt gura, tava de lemn nelustruit cu delicatese de la munte și din ocean, fiecare din ele încăpând în acel căpăcel.

Era prima *temae* la care asistam de când Tai și Tsuko făcuseră *matcha* cu gheață. Când Yukako a adus ultimul fel de mâncare dinainte de desert – după cum cerea tradiția, cocoloașe de orez pe jumătate ars de la fundul oalei, plutind în apă fiartă – parcă l-am auzit pe Nao rânjind disprețuitor. Din cauză că prânzurile de sărbătoare pe care le dădea Muntele servitorilor constau doar într-un fel de mâncare pus în cutia de *bento* și urmat de dulciuri, nu văzusem niciodată cum arată o masă adevărată servită în timpul ceremoniei ceaiului. Pe de o parte amintirea lui Nao râzând, pe de alta, ceva din înfățișarea lui Yukako, îmbrăcată în volane, oferindu-i lui Koito un bol de orez ars, cu gesturi solemne, m-au făcut să nu mă simt la largul meu. Era o pantomimă, orânduită de Rikyu, care îi spunea oaspetelui: „Însemni atât de mult pentru mine. Deși mâncarea mea este umilă, îți dau tot ce am“. Cei dintre noi care nu aveau de mâncare decât orezul ars când se pregătea masa, aceia nu gustaseră decât o dată sau de două ori în viață felurile de mâncare oferite lui Koito, atunci când rămăsese mâncare de la musafirii invitați la ceai: bucățele moi și grase de ton, ciuperci rare aduse din orașe îndepărtate de munte. Pe deasupra, știam că Kuga făcuse trei oale de orez ca să aibă de unde alege cele mai bune bucățele de orez ars – cafeniu dar nu înnegrit, crocant dar nu tare, toate de aceeași mărime. În întunericul ce se lăsa, în timp ce Yukako, întruparea însăși a seninătății și stăpânirii de sine, a dat deoparte farfuria din care mâncase Koito și i-a pus în față un vas vechi de trei sute de ani cu dulciuri, am găsit cuvântul care explica stânjeneala mea: tot ce făcea Yukako era *afectat*.

În clipa în care Koito a ieșit în pauza dintre cele două părți ale ceremoniei, purtarea lui Yukako s-a schimbat cu totul. Grația ei calmă, aproape automată, s-a preschimbat în furie atunci când i s-a adresat lui Tai stând în *mizuya* de deasupra mea.

— Câtă bătaie de cap cu rochia occidentală, și femeia vine în kimono! Vreau să scoți îndată masa și să pui vasul cu jărat pe podea. Are frunze verzi pe kimono, deci nu pot folosi această cutie de ceai. Nici una din celelalte nu se potrivește. Găsește-mi una neagră, cea a lui Rikyu, dacă dai de ea. De cum a intrat

în camera de ceai, ia pernuța de pe băncuță, stropește poteca cu mai multă apă și curăță toaleta de alături.

— Și cea de lângă pavilion ?

— Nu este nevoie, e curată de azi-dimineață. O va folosi pe cea de lângă băncuță; acum e acolo. Înainte de toate, vreau să dai jos pergamentul, să pui florile și să pregătești a doua tavă cu dulciuri. Florile trebuie atârinate mai jos decât ne gândeam la început. Și spune-i domnișoarei Tsuko să îmi aducă un kimono.

Până atunci nu o mai auzisem folosind verbele aspre pe care le foloseau bărbații; de fapt, și vocea îi aducea acum cu mormăitul Muntelui. Tai și învățăceii lui, tăcute ajutoare din culise, s-au repezit să ducă la îndeplinire ceea ce le poruncise. În acest timp, Yukako a închis ferestrele pavilionului cu panourile din hârtie *shoji*, cu excepția ferestrei prin care avea să se vadă luna. După ce ferestrele de hârtie au oprit lumina slabă a serii și silueta ei abia dacă se mai distingea în oglindă ca o pată ceva mai cenușie pe un fond tot cenușiu, am văzut cum, pentru o clipă, s-a oprit înduioșată ca să închidă și panoul de hârtie și sticlă făcut de Nao.

Poate că Yukako voia să lase deschisă ferestruica prin care spionam eu, ca să aerisească încăperea în care arsesse vasul cu tăciuni sau poate că atenția i-a fost atrasă de pașii care se apropiau grăbiți de afară.

— Da ? am auzit-o spunând.

O respirație gâfâită și un țipăt triumfător, care nu puteau fi decât ale lui Mariko Kato.

— *Sensei*, am aflat ce s-a întâmplat cu ministrul !

— Nu mai spune, i-a răspuns Yukako cu răceală.

— Am dat fuga până acasă și m-am întors, a trâmbițat Mariko, mândră de curajul ei și încă gâfâind. Mi-a spus mama tot. El și cu tata erau la o partidă de golf cu un mare expert școlar american. S-au hotărât să ia împreună cina în oraș, așa că a trimis-o pe soția lui aici.

— Ți-ai dat multă osteneală pentru noi, domnișoară Mariko, lucru foarte laudabil, a zis Yukako și din tonul ei am înțeles cât de bine îi părea că domnișoara Kato nu este nora ei. Numai că acum nu este momentul potrivit ca să ascult veștile pe care le aduci.

— Vai, *sensei*, a făcut Mariko, reacționând la răceala din vocea lui Yukako. Îmi cer iertare. Nu știu unde îmi era mintea. Vă rog să mă scuzați.

Dezumflată, deși nu cu totul, Mariko a ieșit din cameră. Judecând după plăcerea din vocea ei când își cerea scuze cred că se gândea deja la următoarea persoană căreia să îi ducă vestea.

Timp de câteva clipe Yukako a stat în *mizuya*, deasupra mea.

— Golf, a murmurat pentru ea însăși, apoi a scos un oftat prelung, tremurat.

O clipă mai târziu am auzit-o mulțumindu-i în șoaptă lui Tsuko pentru hainele aduse.

— Culoarea e foarte bună, dar nu mai am timp să mă schimb.

Yukako a sunat dintr-un clopoțel ca să o anunțe pe Koito că se putea întoarce și apoi a deschis ușa pentru oaspeți. O lumină blândă cădea pe oglinda mea. Am auzit-o pe Yukako umplând bazinul pentru spălat; sunetul era mult mai limpede decât imaginea lui Koito, care a intrat câteva clipe mai târziu și s-a așezat ca să se uite la flori. Nu am văzut decât o siluetă de mătase, o umbră în altă umbră, care a îngenuncheat pe *tatami*. Și atunci, chiar în clipa când s-a așezat, oglinda mea a devenit aurie. Toate culorile s-au întors în cameră: oglinda a dat la iveală verdele și violetul cascadei de flori *hagi*, albastrul și auriul *obi*-ului purtat de Koito, albul feței sale îndreptate spre lună.

— Ce frumos este, a spus atunci când a intrat Yukako.

Yukako s-a oprit. Complimentul era în mod vădit sincer, cu atât mai mult cu cât era nelalocul lui. În lumina galbenă a lunii, Koito completa tabloul din firidă, tabloul compus de *Okusama* ca gazdă: luna, *hagi*, femeia luminoasă.

— Mulțumesc, a răspuns încet.

A pus al doilea rând de cărbuni și s-a apucat să prepare ceaiul.

— Îmi pare rău că a trebuit să vin eu în locul soțului meu, a spus Koito.

Vocea lui Yukako era aspră și nepăsătoare când a răspuns:

— Nu avem ce face, nu-i așa?

— Îmi pare rău că nu ai știut că este vorba despre mine, a continuat Koito. Voiam să stau în umbră în cursul acestei vizite, dar, în ultimul moment, el m-a rugat să vin.

— Nu avem ce face, a repetat Yukako.

— Amândouă am muncit din greu în vremurile de restriște, a zis Koito.

— Se poate spune și așa.

— Nu am venit aici ca să vorbesc despre trecut. Privește-mă ca pe un fel de plic în care sunt vești bune, a spus Koito alinându-se.

Auzeam fâșâitul pământului; Yukako amesteca ceaiul gros.

— Te ascult, a spus cu voce stăpânită.

— Soțul meu voia să îți spună că este foarte impresionat de ceea ce ai făcut în școli. Experimentul a fost un adevărat succes. Oricine s-ar mândri să aibă un fiu ca al tău. În numele împăratului, soțul meu îl invită pe maestrul de ceai să vină la Tokio și să introducă lecțiile de ceai în educația tuturor fetelor din Japonia.

— Chiar așa a spus ? a întrebat Yukako, prea copleșită ca să mai parzeze complimentul.

Vocea îi era stăpânită, calmă. În vocea ei am auzit mândria tinerilor nobili cu mâneci negre din vremea tatălui ei. Am auzit oftatul tremurat pe care îl scosese după ce rostise cuvântul „golf“. A tăcut atât de mult că era stânjenitor. Spițele pământului șuierau în bol.

— I-am vorbit consilierului Kato despre posibilitatea de a discuta și altă chestiune cu Înălțimea Sa, a zis.

Koito a lăsat capul pe umăr și parcă am văzut-o așa cum trebuie că fusese cu mulți ani în urmă, în chip de *maiko* mof-turoasă și ademenitoare.

— Nu a mai menționat nimic altceva. Nici el, nici consilierul Kato. Este vorba despre profesorul pe care l-ai lăsat la Tokio în această primăvară ? Are atâta trecere, nici nu îți vine să crezi. Fără îndoială că ți se vor mai cere și alții. Felicitări, *sensei*.

Sensei, nu *Okusama* ? Da, desigur. Așa își spuneau când erau tinere și studiau muzica și ceaiul.

Yukako a observat și ea modul în care i se adresase.

— Cum spui tu: hai să nu vorbim de trecut. (A făcut o plecăciune în fața lui Koito, până aproape să atingă podeaua cu fruntea.) Mulțumesc pentru această veste îmbucurătoare. Te rog spune-i Înălțimii Sale că familia noastră speră să îl slujească pe împărat fără a precupeți nimic din umilele noastre puteri.

S-a lăsat liniștea. Lumina galbenă scădea pe măsură ce luna se ridica pe cer. Yukako a servit ceaiul gros, a mai pus un rând de cărbuni, a adus o lumânare și al doilea desert.

— *Macarons, quelle surprise!* a exclamat Koito.

Cu tot accentul străin, franceza ei m-a vrăjit. Yukako a răspuns în puține cuvinte complimentelor și a amestecat ceaiul subțire.

— Cum se numește acest bol? a întrebat Koito.

— Hakama, a zis Yukako.

Pentru cine o cunoștea, părea gata să izbucnească în plâns.

35. 1891

— Te rog, lasă-mă singură, i-a spus Yukako lui Tai cu voce stinsă. Fac baie și apoi îți povestesc ce a fost. Spune tuturor că a fost un mare succes și că acum pot să cinez și să bea *sake*. Mâine-dimineață, după micul dejun, să se adune cu toții ca să facem curat împreună. Se poate?

— Mamă?

— Sunt numai vești bune, l-a asigurat. Acum du-te.

Luna plecase din fereastră, dar Yukako rămăsese în același loc. Lumânarea de alături îi lumina mâinile lungi. Și-a acoperit fața cu ele. Le-a lăsat să îi cadă pe genunchi. Le-a încleștat pe rochia de mătase verde. Le-a așezat pe *tatami*, cu degetele desfăcute, și i-am văzut trupul cutremurat de plânsete, i-am auzit respirația întretăiată de suspine. După o vreme s-a liniștit și a dus mâinile la ochi. Mă simțeam rușinată fiindcă o văzusem, dar știam că m-ar auzi dacă aş încerca să plec. Deodată am văzut-o încordându-se. Am auzit pași deasupra capului.

— Pleacă, a zis privind spre ușa oaspetelui.
— Unde e? a întrebat o voce de bărbat.
— A, tu ești, a spus ea cu voce egală, vorbind ca prin vis.
În vocea ei nu se auzea nici umbră de teamă când a întrebat:
Acela e un pistol?

— Unde este?

Era Nao.

— Ascunde-l, a spus ea. Nu a venit.
— Nu am văzut-o decât pe femeie plecând.
— Și-a trimis soția în locul lui.
— E acasă la consilierul Kato?
— Iau cina cu ministrul american al educației, a răspuns
Yukako arogantă. Unde ai fost atâta vreme?

— Așteptam alături. Deșteaptă idee, privata ornamentală.

Nao a stat în fața ei o bună bucată de vreme. Nu îi vedeam
decât silueta neclară, dar a fost îndeajuns ca să mă facă să roșesc
și să mă îngrețoșez. A lăsat jos brațele.

— Ești tristă, *Okusama*?

— Ce cauți aici?

— Te-ai îmbrăcat atât de frumos și musafirul cel de vază
nu a venit la ceai? Ce păcat.

— Te rog să pleci de îndată.

— Ai suferit atât în viață, *Okusama*.

Ea stătea jos, el stătea în picioare. Fața ei prelungă era
întoarsă spre el, gâtul lung și subțire aplecat.

— Să nu râzi de mine, a spus domol.

Era un ordin și o rugămintă.

— Ce să nu fac? a întrebat, doar pe jumătate batjocoritor.

O pată de lumină i-a căzut pe față: zâmbea. S-a lăsat jos,
alături de ea. Era o umbră cenușie pe podea, iar ea era o umbră
verde.

— Lasă-l jos, a spus Yukako.

Am auzit bufnetul metalului pe *tatami*, apoi cele două
umbre s-au prăvălit împreună, verde și cenușiu. Am zărit lică-
riri albe – mâinile ei întinse spre el. Am auzit foșnetul hainelor.
Am auzit respirația ei precipitată.

— Ce faci? a spus în șoaptă.

— Nu știi de nici unele, nu-i așa ?

— Știu îndeajuns, a spus ea.

Auzeam răsuflările lor găfâite, simțeam lemnăria casei cum se cutremură odată cu trupurile lor. Triumful nopților mele asudate din august s-a preschimbat în amăreală. Am atins cutia cu mangal de la picioarele mele; dacă mi se făcea rău, cel puțin nu aveam să vomit pe mine. Mi-am strâns genunchii la piept; am ieșit din trupul meu, așa cum făcusem în prima noapte cu Nao și cum făcusem cu mult timp în urmă, când eram o copilă pe genunchii unchiului meu. M-am strecurat prin gaura capacului și am stat lângă cele două trupuri frumoase care aveau în sfârșit ceea ce doreau. Eram ca o stafie flămândă: lacomă, răzbu-nătoare și însingurată.

Ceea ce vedeam mă tulbura atât de tare că am întors privirea. Mi-am ațintit ochii spre oglinda lucitoare ca să nu mă uit la imaginea pe care o reflecta. Și atunci, într-un colț, am văzut scrijeliturile: șase *kana* simple, trei și trei. *Yu-ka-ko. Hi-ro-shi.* Veniseră aici când erau copii și își scriseseră numele. Mi-am adus aminte că Yukako îmi vorbise de camera secretă din Baishian când eram eu însămi copil și spusese că ea și fratele ei își promiseseră unul altuia că nu o vor arăta niciodată nimănui. Nici măcar lui Akio. Nici măcar lui Nao. Am zâmbit disprețuitoare aducându-mi aminte cât de mândru de el era Nao când spusese că s-a ascuns în privată. Yukako se ținuse de cuvânt față de Hiroshi și nu îmi dezvăluise unde se afla încăperea secretă. Și Hiroshi se ținuse de cuvânt și nu îi spusese lui Nao.

Îi auzeam deasupra capului: găfâielile lui Nao, iuți, ca de locomotivă, și suspinele înăbușite ale lui Yukako. Nao a terminat cu un geamăt; casa s-a cutremurat din încheieturi. S-a lăsat liniștea, apoi am auzit-o oftând:

— Asta e tot ?

Nao a râs.

— Întotdeauna ai avut ce ți-ai dorit, a zis cu blândețe. Nu îți strică să fii nițel flămândă.

Ea s-a tras ceva mai departe de el dar a rămas așezată. I-am văzut brațele albe mișcându-se, am auzit foșnetul rochiei.

— Te ștergi cu șervețele de ceai? a întrebat Nao; nu îl auzisem niciodată chicotind.

— E la îndemână, a explicat Yukako înțepată.

Am auzit-o cum trage aer în piept, obosită, și expiră apoi, supărată, cu un fel de regret. După aceea a ridicat un obiect de pe jos și l-a privit fără prea mare interes.

— Ce greu e, a spus. Vasăzică voiai să îmi ucizi oaspetele?

— Nu e o jucărie, Yuka, a spus Nao.

— Știu, a răspuns ea, dar nu l-a pus jos.

— Chiar crezi că am stat aici atâtea luni după ce a murit mama pentru simbria pe care mi-o dădeai tu? După nenorocirea prin care a trecut fiica mea am cerut să mi se dea o însărcinare în Tokio. Aș fi rămas bucuros acolo, ca să mi se piardă urma, numai că, atunci când frații mei au auzit de inspecția pe care urma să o facă ministrul, mi-au spus să mă întorc la Kyoto. Era o ocazie prea bună ca să o scăpăm.

— O ocazie prea bună? a repetat Yukako.

Cum adică? Despre ce fel de însărcinare vorbea? Și de ce voia să i se piardă urma?

— Atâta vreme cât există o familie imperială, nimic nu se va schimba în viața noastră.

— Faci parte din vreun grup revoluționar?

— O frăție, a zis el scurt.

— Ce caraghioslâc, a spus Yukako.

Părea că se săturase, ca o adolescentă care a stat trează până la o oră prea târzie; parcă nu îi venea să creadă că această discuție are loc. Răsuca pistolul în mână și îl cântărea cu un aer disprețuitor. Nu vedeam ochii lui Nao, dar fața lui era îndreptată spre pistol.

— Nu e de ajuns o revoluție? a întrebat ea arțăgoasă. Totul s-a schimbat.

— Nu, nu s-a schimbat, s-a răstit Nao la ea. Bogații poartă altfel de haine, cam asta e tot. O rubedenie de-a împăratului se căsătorește cu o fată din lumea plutitoare.

Yukako a scos o exclamație de iritare. Când împărțisem patul cu Nao prinsesem unele accente de amărăciune în vocea lui ori de câte ori rostea numele lui Akio, dar acum obida lui ieșise cu totul la iveală. Poate că nu îl iertase niciodată pe fratele lui

Yukako fiindcă îl preferase pe Akio, iar după moartea lui Hiroshi ea era singura pe care se mai putea răzbuna.

— Au trecut atâția ani, dar tu încă te mai pleci în fața ministrului până când atingi podeaua cu fruntea. Asta înseamnă schimbare pentru tine? Doar că acum nici nu îți mai bate capul să vină.

Yukako s-a încordat, vizibil atinsă în mândria ei.

— Nimic nu mai este la fel, a repetat mai încet.

— A, vrei să spui că acum fetele pregătesc ceaiul? Chiar crezi că le pasă celor care muncesc până abia se mai țin pe picioare ca să poți tu sta în căsuța ta frumoasă și ... — s-a oprit, încercând să adune în câteva cuvinte esența ceaiului — și să fii senină? Tâmplărilor, culegătorilor de ceai, cărbunarilor?

— Mulțumită ceaiului au un loc de muncă, a spus Yukako cu voce stăpânită.

— Ceaiul îi ține pe loc. Îi ține așa cum m-a ținut și pe mine odată.

În lumina lămpii s-a văzut o lucire de metal. Yukako a ridicat brațele și le-a ținut așa. Nao s-a tras înapoi.

— Nu cred că ai stat în „căsuța mea frumoasă” doar ca să fii un erou pentru „frații” tăi, Nao-*han*.

Nao tăcea.

— Cred că ai stat aici fiindcă ai un har și o pricepere. Dacă stăm să ne gândim, ferestrele de sticlă nu sunt mai de folos decât ceaiul. Cred că, de fapt, ți-a făcut plăcere să construiești ceva frumos.

A arătat cu bărbia spre fereastra cu lună.

O fracțiune de secundă, Nao a îndreptat privirea spre lucrarea mâinilor lui. Parcă împotriva voinței lui, a scos un sunet abia auzit de încuviințare.

— *Un*.

Yukako a vrut să profite de situație. Vocea ei a răsunat puternic, cu un fel de autoritate voluptuoasă.

— Și mai cred că ai stat ca să fii aproape de mine.

Pasămite nu o iertase pe Yukako nici pentru că îl alesese pe Akio. Am auzit zgomote înăbușite și apoi o bufnitură, când ceva mic și greu a căzut pe *tatami*. Nao a înșfăcat pistolul și s-a dat înapoi.

— Aici te înșeli, a zis gâfâind.
— Nici tu nu crezi ce spui, a zis Yukako sfidătoare.
— Am avut femei din toate colțurile Japoniei. Am avut femei aici, în casa ta. Târfe străine în Yokohama. Soții bogate în Tokio. M-am însurat cu o fată *eta* în Asaka și am divorțat și de ea.

Yukako a scos un mic țipăt de oroare.

— A fost necredincioasă.

Yukako nu l-a auzit. Se trăgea înapoi din fața lui.

— Ce ai făcut?

— Cine crezi că a fost mama lui Aki?

Yukako și-a cuprins burta cu brațele de parcă stătea să vomite.

— De ce crezi că și-a părăsit copilul așa? Știa că ei i se putea da de urmă, dar copilului – nu.

Mi-am adus aminte câtă bătaie de cap îmi dăduse Yukako pentru ca să îmi explice că nu aveam cum să fiu o *eta*. Acum suspina, un fel de plânset înăbușit, de parcă nu mai avea aer.

— Le-ai fi plătit încă și mai repede pe călugărițe dacă ai fi știut, nu-i așa?

Știam că Nao vorbea astfel ca să o rănească, dar eu chiar nu înțelesesem această parte din povestea lui Ruri. „Fiindcă ești străină, îți voi spune.” Trebuie că îmi dăduse seama că nu voi înțelege decât dacă îmi explica. Într-adevăr, așa era.

Am auzit-o pe Yukako respirând adânc, ca să își vină în fire.

— Nu pângări amintirea fratelui meu cu cruzimea ta, i-a spus.

Nao a tăcut, apoi a zis „Un” cu voce blândă. A tăcut din nou și când a vorbit vocea îi era din nou aspră.

— Ce noroc pe tine că a fost așa bolnăvicios. Ai devenit un maestru de ceai mai bun decât ar fi fost el vreodată.

— Ești un monstru, a zis Yukako în șoaptă.

— M-am întrebat de multe ori ce ar fi fost dacă i-aș fi luat locul.

Despre ce vorbea?

— Taci, nu mai spune un cuvânt, nu vreau să mai știu de tine, a spus Yukako șuierat.

— Niciodată nu am știut de ce părea Matsu să mă urască. De ce mă bătea întotdeauna atât de tare. Apoi, după ce Hiro a murit, chiar după ceaiul de pomenire din a cincizecea zi, dat

pentru servitori, mama m-a gonit de acasă. A văzut cum se uita maestrul de ceai la mine și a văzut cum se uita Matsu la el. Chiar după ceai, mama mi-a dat o traistă cu turtițe de orez și mi-a spus să nu mă mai întorc. Cine ar fi zis? Iar tu, ultima oară când te-am văzut, erai îmbrăcată într-un kimono nou, cu sandale noi-nouțe. „Îți plac sandalele mele, Nao-*han*?” Eu nu știam unde aveam să dorm în noaptea aceea, iar tu nu ai găsit altceva să îmi spui.

— De unde să știu? a protestat Yukako. Habar nu am avut că te-a izgnit o-Chio.

Nici eu nu aveam habar, fiindcă nu asta îmi povestise.

— Oricum aveam de gând să plec, a mormăit el.

Yukako stătea nemișcată. Când a vorbit, vocea ei era ștearsă și distantă:

— Nu te cred.

— Știi, tatăl tău m-a pus la treburile cele mai nesuferite. Numai că toate aveau legătură cu ceaiul. Matsu m-a pus să curăț scârna, în schimb, tatăl tău nu mi-a dat să fac decât lucruri legate de ceai. Te-ai întrebat vreodată de ce?

Yukako a tras adânc aer în piept.

— Pleacă, a zis.

— Nu mai spune!

— Și nu mai termini lucrul în camera de sus. Ai înțeles?

— Nici nu aveam de gând, a zis el obraznic; s-a ridicat în picioare. Păi, mulțumesc, Yuka. A fost o seară plăcută.

— Bine, dar... a zis Yukako buimăcită, de ce... dacă tu crezi că sunt sora ta?

Nao a ridicat din umeri.

— Mă voiai.

Yukako a ridicat fața spre el. Se cuprinsese cu brațele pe după umeri, parcă îi era frig.

— Nao-*han*, te-am iubit. V-am iubit pe toți trei.

— Acum chiar plec, a zis el grăbit, ca și cum fusese prins descoperit.

Și a plecat.

Yukako zăcea cu fața în jos pe podea. Respira scurt, parcă se îneca.

— Nao-*han*. Kenji al meu ... a șoptit.

După aceea s-a ridicat pe coate și a vomitat.

— Oof, a gemut.

Am ieșit cât ai clipi din cutia de cărbuni.

— *Okusama*?

După imaginea neclară a camerei de ceai pe care o văzusem în oglinda de metal lustruit, toate îmi păreau acum aspre, strălucitoare și limpezi. Fiecare foșnet al rochiei verzi pe care o purta Yukako, fiecare boboc înfioat de *hagi* era distinct, precis ca un desen în tuș.

— Pleacă. Du-te, a gemut Yukako.

S-a ridicat, încercând să facă o figură demnă.

— Șșș, i-am spus cu blândețe. Iertare, *Okusama*. Am auzit tot.

— Of, asta mai lipsea, a oftat Yukako și a ridicat ochii în tavan, parcă așteptând un ajutor ceresc.

Fusese într-adevăr o noapte lungă.

— Hai să te curățăm, am zis.

Am adus cârpe umede și am șters-o pe față, apoi am șters podeaua. Yukako stătea moale, ca o păpușă de cârpă.

— Poți să îmi aduci kimonoul din *mizuya*? a zis cu glas plângăcios.

L-am găsit și i l-am adus. Yukako era tot așezată și se lupta cu rochia; trăgea de ea gâfâind.

— Șșș, am zis din nou.

Am desfăcut șireturile pieptarului și ale corsetului și i-am mângâiat spatele gol. A dat deoparte scheletul rochiei și s-a întins ca să își pună roba subțire de sub kimono. Eu am ridicat roba de mătase albă și Yukako s-a lăsat pe spate, a întins brațele ca să le vâre în mâneci și s-a sprijinit de mine. Ca să petrec partea stângă a robei peste cea dreaptă a trebuit să îmi încrucșez brațele peste pieptul ei.

Am ținut-o în brațe, în leagănul coapselor mele. A oftat și s-a lăsat cu totul pe mine. Îi simțeam respirația în corpul meu, îi simțeam trupul lung și neted, căldura cărnii pe sub mătasea grea, răcoroasă. Dintr-odată a tresărit și a început să respire sacadat. A pus încheietura mâinii între picioare și o vreme a

ținut acolo o cută a robei. S-a cutremurat, s-a mișcat convulsiv, a bâiguit câteva cuvinte și s-a lăsat în brațele mele cu ochii închiși. A zâmbit fugar, de parcă plutea. O clipă i-am simțit trupul ușor ca lemnul de balsa în brațele mele.

Apoi parcă și-a recăpătat greutatea. Acum plângea. I-am desfăcut părul lung și l-am pieptănat cu degetele.

— Soră mai mare, am murmurat pentru prima oară după nu știu câți ani, dar și pentru ultima.

— Are dreptate, a spus cu glas stins. Mi-am risipit viața pe praf și frunze.

— Nu este adevărat. Familia ta se ducea de răpă iar tu i-ai dat putere. Te-ai ocupat de o artă care era pe moarte și i-ai dat viață, iar lumea e mai bogată datorită ei. Ai schimbat lumea, pe măsura puterilor tale.

— Am schimbat lumea... a pufnit Yukako. Nu am făcut nimic. Lumea s-a schimbat. Acum femeia aceea poate veni în casa mea să îmi spună că nu am nici o șansă cu școlile pentru băieți, bolborosea enervată.

O vreme a rămas nemișcată.

— Înțelegi tu, credeam că pot avea și una și cealaltă, a spus arătând spre fereastra cu lună. Baishian cu mese și ferestre de sticlă. Dar lumea tatălui meu s-a dus, a spus strâmbându-se. Ar trebui să îi pun pe fiii mei să învețe golf.

— Ia stai, am zis simțind că nu mai am răbdare. Mai ții minte cât îți doreai să înveți ritualul ceaiului când ne-am cunoscut? Cum urmăreai fiecare lecție și exersai în fiecare zi?

Yukako a încuviințat cu un mormăit, ștergându-se la ochi.

— Voiai atât de mult să înveți fiindcă ritualul era executat de bărbați sau fiindcă era frumos?

— Fiindcă era frumos, a spus trăgându-și nasul și plimbându-și ochii prin cameră.

— Și îți aduci aminte că trebuia să stai după un paravan ca să vezi cum prepară tatăl tău ceaiul? Și că nu ți-a dat nici o lecție până când nu ai fost măritată?

— *Un.*

— Datorită ție, nici o femeie nu mai este nevoită să învețe astfel. Acest lucru în sine este un dar pe care l-ai făcut lumii. Înțelegi?

Yukako a dat încet din cap. Am simțit-o cum s-a destins în brațele mele, ba chiar a zâmbit scurt.

Acum stătea liniștită, cu capul sprijinit pe umărul meu. Ochiul ei s-au umplut iarăși de lacrimi.

— Știi de ce am fost atât de tristă adineaori?

— De ce?

(Adică de ce plânsese după ce se cutremurase în brațele mele.)

Yukako a oftat:

— Femeia aceea mi-a trezit toate amintirile. Nu îl voi mai vedea niciodată pe Akio în această viață.

— Aha.

Numele lui îl rostise nedeslușit, înainte să adoarmă câteva clipe.

— Îmi pare rău, am zis.

Cinstit vorbind, nu prea îmi părea rău. Mă gândeam că ceea ce aveau în comun ea și Nao era nevoia de a-și irosi iubirea cu gândul la Akio. Douăzeci și cinci de ani mi se păreau cam mult ca să jelească după un băiat care i-a interzis să învețe *temae*, care a înșelat-o în propria ei casă. Care a părăsit-o și pe ea și pe Koito ca să facă o căsătorie de conveniență, iar apoi și-a abandonat familia ca să se ducă să moară la Satsuma. Atunci când Nao plecase, Yukako nu spusese: „Te-am iubit pe tine“. Folosise pronumele pe care japonezii își dau silința să îl evite, în afară de cazul că o soție se adresează soțului. Se uitase în sus la Nao și spusese *Antahan*. Și adăugase „V-am iubit pe toți trei“ – pe Nao, pe fratele ei și pe Akio; erau scriși pe veci în inima ei, la fel ca cele două nume scrijelite pe metal, și îi iubea cu o tenacitate căpătată din copilărie.

O parte din mine încă o iubea. Tocmai izbutise să mă lipsească de unul din rarele momente de fericire neștirbită pe care mi le oferise vreodată. O țineam încă în brațe. Îmi era atât de dor de sentimentul că sunt îndrăgostită de ea. Mi-am trecut degetele prin mătasea pletelor ei negre, mi-am plimbat degetele

pe spatele ei lung, ca o trăsătură de penel, i-am mângâiat fața cu dosul mâinii, de-abia atingând-o. S-a întors spre mine și m-a îmbrățișat. Nu mă mai îmbrățișase de când eram copil. Am început să tremur. Mâna ei îmi atinge pielea goală. Am simțit că mă topesc de dorință și am sărutat-o.

Încă mai simțeam pe buze umezeala și căldura gurii ei când s-a ridicat în picioare la celălalt capăt al camerei. Pieptul mă durea din cauza puterii cu care mă împinsese deoparte.

— Vasăzică tu ai fost aceea. Nu pot să cred.

Ce se întâmplase? Rămăsesem împietrită în timp de Yukako se îmbrăca, tremurând de furie.

— El te-a învățat, nu? a țipat la mine.

Atunci mi-am adus aminte că îl întrebases pe Nao: „Ce faci?”

Trebuie că o sărutase, mi-am dat seama, amintindu-mi că și mie mi se păruse dezgustător când mă sărutase prima dată. Eu însă învățasem atât de repede și de definitiv plăcerea de a săruta că nu mă mai gândisem la ce fac.

Yukako s-a înfășurat în kimono cu un fel de înverșunare. Tsuko alesese pentru soacra ei o robă la fel de ceremonioasă ca cea purtată de Koito: neagră, cu cinci însemne și un model cu frunze verzi de arțar care urca până aproape de talie; ici, colo, câte o frunză roșie trimitea cu gândul la toamna care avea să vină. În lumina lunii, verdele strălucitor bătea în alb. Yukako stătea cu spatele la mine, iar când a desfăcut kimonoul ca să îl îmbrace parcă era ascunsă în spatele unui paravan de frunze lucitoare. Kimonoul era cu șase degete mai jos de gleznă; Yukako l-a ridicat în talie și s-a legat cu *obi*-ul cu gesturi atât de reperate că ziceai că aruncă scânteii.

Când a terminat s-a întors din nou cu fața spre mine.

— De câte ori mă voi uita la tine îmi voi aminti de această noapte, a spus cu voce egală, ca și cum ar fi constatat că s-ar putea să plouă.

Am clipit. În sinea mea eram încântată că am un astfel de efect asupra ei.

Apoi Yukako mi s-a adresat din nou.

— A fost cea mai rea noapte din viața mea.

S-a uitat în jos, ca să aranjeze și ultimul șnur al *obi*-ului, după care a ridicat ochii spre mine:

— Știu că ai o slujbă, domnișoară Urako, așa că nu mă încearcă nici un regret când îți spun: să pleci de aici chiar în această seară, m-ai înțeles?

— A, am făcut eu.

— Pe vremea tatălui meu, într-o atare situație s-ar fi convenit să îți iei viața. Cred însă că ar fi exagerat, ce zici?

Rămăsesem cu ochii la ea, îngrozită. Da, așa era familia ei. Strămoșul Rikyu fusese maestrul de ceai și cel mai apropiat confident al celui mai însemnat bărbat din Japonia, până când își supărase seniorul și i se ceruse să se sinucidă. În ziua în care a murit a invitat câțiva prieteni la o ultimă ceremonie a ceaiului, a scris un ultim poem și și-a spintecat burta cu o sabie scurtă.

Obrajii îmi ardeau. Am pus mâinile pe jos, în fața mea, și am făcut o plecăciune ca să îmi ascund ochii plini de lacrimi. Stând cu capul plecat am clipit, de parcă atunci îmi vedeam pentru prima oară mâinile mici așezate pe tatami; încheieturile înroșite erau ca niște ochi care mă priveau. „Timp de douăzeci și cinci de ani, îmi spuneam, mâinile acestea au fost ale ei.“

„S-ar fi convenit să îți iei viața.“ Stând tot aplecată, mi-am dat seama că Yukako îmi spusese cu aceste cuvinte cât ținea la mine: din toată inima, la fel ca împărăteasa doamnei Shonagon. Eram vasal și senior, atât și nimic mai mult. La fel ca Rikyu, înseamnă îndeajuns pentru ea ca să îmi ceară așa ceva și să dea cererii ei gravitatea care o înnobila. O clipă mi-am dorit să am pistolul lui Nao ca să îmi trag un glonț în burtă și să mă dovedesc demnă de comparație. „Aceste mâini sunt ale ei, îmi repetam cu înverșunare. Aici este locul meu.“

Am auzit aceste cuvinte spuse cu vocea lui Nao; erau cuvintele rostite de mama lui Aki. Și mi-am amintit ce spusese el după ce le repetase: „Nu este adevărat“.

Mă durea încă pieptul în locul în care mă izbise Yukako. M-am ridicat, am privit-o și am vorbit:

— Trebuie să mă plătești ca să plec, așa cum ai plătit pentru Aki.

— Poftim?

Voiam din tot sufletul să dau înapoi, să spun „Nimic, nimic“, să îmi înfig o sabie în stomac și să îi spun că sunt a ei pe veci. În schimb, am tas aer în piept și am zis:

— Lui Aki i-ai dat o dotă pentru călugărițe. Vreau și eu o dotă. Yukako s-a tras înapoi, dezgustată. Eu nu m-am mișcat. A oftat și în oftatul ei am simțit trădarea și oboseala.

— Străină lacomă, a spus încet.

De durere, am închis ochii.

Curajul mă părăsise. Nu mai puteam face nici măcar o mișcare și nici ea. Clipele treceau greu, copleșitoare. Năduful îmi trecuse dar eu tot acolo stăteam, limpezită la minte, sleită și stupefiată.

Dar încăpățânată.

— Ce prostie, a zis Yukako. A fost și așa o noapte prea lungă. Găsești bani în perna mea. Ia cât îți trebuie și pleacă.

Am făcut încă o plecăciune până la pământ și am plecat.

36. 1891

Când am trecut pe la bucătărie să îmi iau lucrurile am găsit-o pe Kuga singură, cufundată în ceștile de *sake*; învârtea alene tăciunii din vatră cu un clește de fier. Era una din serile ei negre. Știam că a doua zi dimineața avea să se simtă rău, să se răstească la toată lumea, dar că nu își va aminti prea multe lucruri.

— Ei, eu am plecat, am anunțat-o.

— *Un*, a zis, cum mă și așteptam, de fapt.

— *Okusama* mi-a spus să plec și să nu mă mai întorc, drept care asta și fac, am repetat.

— *Un*.

Auzeam râsetele celorlalți venind din camerele din preajmă. Auzeam greierii țârâind, poate ultima dată înainte de venirea

noapților friguroase. Simțeam amărăciunea cum vine spre mine ca un val, de undeva, de departe. Înainte să se prăvale peste mine am întrebat:

— Crezi că e cu puțință ca Nao-*han* să fie fratele *Okusamei*?

Kuga mișca leneș cleștele, ștergând urmele făcute ceva mai înainte în cenușă. În acea clipă semăna cu amândoi părinții ei: avea tâmpilele scobite ale lui Matsu și buzele groase ale lui Chio. Mi-am amintit cum Chio, în ultimele ei zile, o strigase pe Yukako pe numele de copil al tatălui ei. Mi-am amintit că, după ce bărbatul ei murise, mutase pe tăcute fotografia lui Nao din bucătărie în coliba ei. Trebuie că era foarte tânără când îl născuse pe Nao. Oare Muntele profitase de ea, beat fiind? Sau poate că și el, la fel ca nepotul lui, ar fi fost bucuros să se însoare cu bucătăreasa? Nu mă gândisem niciodată la asta: oare și-ar fi dorit să fie moștenitorul maestrului de ceai? Kuga a ridicat încet ochii spre mine:

— Ține-ți gura, mi-a zis, din care eu am înțeles că voia să spună „da“.

Am luat o lampă și m-am dus în camera de deasupra cusătoriei; am găsit perna lăcuită a lui Yukako lângă paravanul ei. De la o vreme o muta ea însăși dimineța și acum am fost mirată să văd cât de grea este. În sertar nu am găsit decât poezii și panglici, bucăți dintr-un kimono vechi, spatula făcută de Akio, bine înfășurată în hârtie, dar perna de lemn era atât de grea că abia o puteam ridica. Auzeam banii zornăind în sertarul ascuns. Am răsturnat suvenirurile lui Yukako într-o pânză și am făcut o legăturică pe care am lăsat-o acolo. Apoi am luat toată cutia. Pe întuneric, cu lacrimile șiroindu-mi pe față, nu eram în stare să mă descurc cu un sertar secret.

„Nu știu să îl deschid“, îmi spuneam. Dar una dintre poezii, care nu era totuși scrisă de Akio, îmi atrăsese atenția. „Știu cine îl poate deschide.“

Mi se părea că nu voi mai ajunge niciodată. Lacrimile îmi șiroiau neconținut pe față. Măinile îmi erau înghețate și amorțite de greutatea desagilor pe care îi căram. Trecuseră douăzeci și cinci de ani, dar nimic nu se schimbase. Străzile întunecate nu

se mai sfârșeau, iar eu nu eram a nimănui. Eram din nou copil, alergam și plângeam, năucită de foc. Vedeam cizmele unchiului meu și caii înnebuniți de groază. Auzeam geamătul grinzilor și hurelul olanelor care se prăbușeau. Simțeam mirosul focului, mă înăbușea. Mergeam și plângeam; tânguirile pe care le auzeam erau ale mele.

Mi-a venit în minte Yukako, așa cum o văzusem întâia oară în Baishian, când mă acoperise cu kimonoul ei. Am gemut. M-am așezat pe desagi, între două șiruri de case cu obloanele trase fiindcă era noapte și mi-am îngropat în mâini fața udă de lacrimi. De acum încolo viața mea va fi o înșiruire de mii și mii de minute din care ea va lipsi.

Am spus că o cunosc pe doamnă din vremea când era *geisha* și servitorii consilierului Kato m-au lăsat să aștept la ușă. A trecut ceva vreme până m-au lăsat să intru.

— Chiar mă întrebam ce s-a ales de tine, mi s-a adresat Koito cu căldură după ce slujnica a adus ceaiul. Astă-seară... nu am găsit un moment potrivit ca să întreb.

Casa de oaspeți nou construită de Kato era încă și mai luxoasă pe dinăuntru: *tatami*-ul era bordat cu brocart auriu, iar firida era susținută de un trunchi de copac deosebit de frumos. Fereastră rotundă, lucrată cu finețe, stătea mărturie a măiestriei lui Nao.

Pe cât s-ar fi zis, judecând după primirea ospitalieră pe care mi-o făcuse Koito, își închipuia că sunt acolo ca să cer scuze pentru răceala cu care o tratase Yukako și spera ca, prin intermediul meu, să facă o bună impresie.

Mi-am învins stânjeneala și am început.

— Umblă vorba că un bărbat înarmat cu un pistol îl caută pe soțul tău, am spus alegând cu grijă cuvintele.

Nao era cunoscut atât lui Kato cât și lui Yukako și nu doream să creez necazuri nici unuia dintre ei.

— Mulțumesc fiindcă îți faci griji pentru noi, a zis Koito. După ce s-a întâmplat astă-vară cu ministrul finanțelor, călătorește însoțit de două gărzi de corp, dar mă duc să le dau de știre.

A plecat, iar eu mă gândeam dacă nu cumva Nao – sau frații lui – nu fuseseră amestecați în asasinat.

Koito s-a întors și a adus o farfurie cu *sembei*. I-am povestit, străduindu-mă să îmi ascund tremurul vocii, că, din motive personale, mă certasem pe nepusă masă cu stăpâna mea și că îmi dăduse bani ca să plec.

— Mi-a dat asta, am zis. Nu pot să o deschid.

— Ce nu poți deschide ? s-a mirat Koito și a apăsător pe ceva.

Din cutie a ieșit o tăviță cu monede *yen* și *sen*, îndeajuns de multe pentru a cumpăra cele necesare unei mici reuniuni de ceai sau pentru a achita o notă de plată adusă pe neașteptate de vreun negustor. O știam pe Yukako de atâția ani și nu văzusem niciodată acea încuietore. Stânjenită, am tras spre mine perna de lemn ca să văd cum funcționează.

Am schimbat o privire cu Koito. Auzisem amândouă clin-cănitul metalului înăuntru și, într-adevăr, cutia nu părea mai ușoară după ce scosesem monedele. Koito a adus lampa mai aproape. „*Ara!*“ a făcut când a găsit două ace de metal ascunse sub sertarul cu monede. Le-a apăsător și toată partea de sus a pernei de lemn s-a desprins.

Așa am descoperit că la baza cutiei se afla o tavă adâncă, plină cu *koban* – monede mari de aur, ovale ca formă, care circulau pe vremea shogunilor. Koito m-a privit lung. Simțeam că îmi ard obraji și nu îmi găseam locul.

— Nu știu, am spus agitată.

Acum nu mai puteam întreba ceea ce îmi doream cel mai mult să aflu. Am tras aer în piept.

— Ea mi-a dat-o, am zis, ceea ce nu era într-o totul adevărat. Nu știu.

În acel moment s-a auzit larmă – glasuri de servitori și păcănit de sandale de lemn. Am auzit vocea înspăimântată a lui Mariko Kato.

— Scuză-mă, a zis Koito.

Pe noptieră era o cutiuță de lemn, probabil cu lucruri de preț. Când a ieșit, Koito a luat-o cu ea.

Afară se auzeau voci și cineva fluiera un cântecel de pe vremea când băieții erau mici: „*Nu ne e teamă să purtăm straziile roșii de ocnași...*” Apoi fluieratul a fost curmat brusc de o plesnitură. Am deschis fereastra și m-am uitat afară. În eleganta grădină din fața casei lui Kato erau adunați șapte sau opt oameni; toți servitorii aveau lampioane în mâini. L-am văzut pe Nao stând în picioare, netulburat, înconjurat de paznici; din gură i se scurgea sânge. Un bărbat înfășura cu grijă un pistol într-o bucată de hârtie. Kato făcea plecăciuni unui bărbat cu fața mare, îmbrăcat în frac; omul l-a dat la o parte cu o amenințare prietenească.

— Nu e decât o găurică, a râs cu poftă, mulțumit de el însuși. Ce ar fi să îl ducem la prefectură chiar acum și să aflăm ce li se întâmplă celor care trag cu pistolul în *jinrikisha*?

Kato privea când la Nao, când la bărbatul cel important, trăgându-se de gulerul înalt. Cuvintele „geamgiu” și „pistol” erau rostite iar și iar de cei adunați în grădină. Se mândrise atât cu vizita ministrului că ultimul lucru pe care l-ar fi dorit ar fi fost să strice impresia printr-un scandal în care era implicat un meseriaș angajat de el.

— Excelentă idee, a spus deznădăjduit și a făcut o plecăciune.

— Hai, capul sus, i-a spus ministrul și l-a bătut tare pe spate.

Era un gest occidental, copiat de ministru, și de aceea l-a luat pe nepregătite pe Kato, care s-a pierdut cu firea.

— În drum spre casă vom compune poeme despre lună, ce zici? Și spuneai că ai o surpriză pentru mine pe canalul Takase; hai să vedem despre ce este vorba.

— Măine, zise consilierul Kato cu glas pierit. Am spus că va fi gata mâine.

A făcut încă o plecăciune, înnegurat de deznădejde, dar chiar atunci Mariko Kato a făcut un pas în față.

— Te rog, tată. Lasă-mă să vin cu tine ca să le spun despre Baishian, a zis.

— Baishian? La Casa Norilor? Chiar astă-seară am fost acolo, s-a auzit vocea gravă a lui Koito.

— Nu mai este, a zis Mariko și a izbucnit în lacrimi, măcar pe jumătate sincere.

Niciodată nu ştiusese de ce a rămas în casa Shin după eşecul căsătoriei cu Kenji. Acum însă, auzind-o cum plânge, am înţeles: îi era drag acel loc.

— A fost un incendiu.

— A păţit cineva ceva? a întrebat doamna Kato neliniştită.

— Doar Baishian. Pârâul era chiar alături, aşa că am putut stinge repede focul. Dar Baishian nu mai este, s-a văitat ea.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat tatăl ei.

Mariko şi-a tras nasul şi şi-a luat o figură serioasă.

— Cred că este destul de limpede ce s-a întâmplat, a zis întorcându-se spre grupul de gărzi.

Nao a spus ceva, cred că „Nu”. Nu îmi dădeam seama ce era în mintea lui ascultând-o, dar în vocea ei am auzit mânia unei femei dispreţuite.

Aşa mi-a rămas în minte: cu faţa împietrită, ca o mască, dus de acolo de grupul de gărzi. Mergea drept, cu capul sus.

— Plângi, am auzit vocea lui Koito în spatele meu.

Am închis fereastra şi m-am întors spre ea.

S-a uitat în jos, la aurul neatins şi apoi la mine.

— Ori ai fost tu, ori el. Ori tu ai dat foc pavilionului de ceai şi ai luat banii, ori el i-a dat foc. Iar pe stăpâna ta nu o costă nimic să dea vina pe tine.

— Ne-am certat dintr-un motiv care ne privea doar pe noi.

— Înţeleg. E un bărbat foarte chipeş.

M-am şters la ochi fără să scot o vorbă.

— Orice s-ar fi întâmplat, nu poţi fi văzută aici. Lucrurile sunt prea încurcate. Dacă stai aici la noapte, trebuie să pleci înainte să se crape de ziuă. (Nu mă gândisem unde voi dormi; i-am mulţumit cu o plecăciune.) La drept vorbind, nu te-ai sfătui să stai în Kyoto, a adăugat.

M-a privit lung, blând dar cercetător. Am vrut atunci să o întreb dacă aş putea să o urmez la Tokio, dar ea s-a uitat la faţa mea care arăta limpede că sunt străină, apoi la cutia cu bani de aur. Avertismentul ei m-a speriat atât de tare că am uitat de întrebare:

— Poate nici măcar în Japonia.

A doua zi Koito mi-a împrumutat o rochie occidentală și mi-a promis să îmi arate cum să ajung la un hotel pentru turiști străini. În dimineața aceea m-am dus la fratele Joaquin și l-am rugat să îmi cumpere un bilet până la New York. Acum multă vreme făcuse în așa fel încât să pot intra în Miyako. Poate că acum mă putea ajuta să plec. Ne-am uitat uimiți unul la altul, eu, o femeie adultă, îmbrăcată într-o rochie de împrumut, făcând plecăciuni, el, un călugăr bătrân. Ca și domnișoara Starkweather, vorbea japoneza remarcabil de prost. Știuse îndeajuns ca să ne impresioneze, pe unchiul meu și pe mine, atunci când sosiserăm, dar, pe cât se părea, nu mai învățase nimic de atunci. Mi-a spus că unchiul Charles murise probabil în incendiu, dar că trupul lui nu fusese niciodată găsit. Nu am scos o vorbă. Nu îl visasem decât o dată, în după-amiaza aceea de dinainte de Expoziție, cu mult timp în urmă.

— Ce talent risipit, a oftat fratele Joaquin clătănând din cap. Ce pierdere. Iar tu ai crescut printre păgâni. Dacă am fi știut, ți-am fi dat de urmă... Îmi pare tare rău.

Măcar că nu vorbea bine japoneza, vremea petrecută aici îl schimbase. Ne-am plecat unul în fața celuiilalt când și-a cerut scuze și a acceptat să mă ajute. I-am dat bani pentru bilet. Știa că un vapor urma să plece de la Kobe peste două zile. A promis că va face tot ce se poate ca să plec cu acel vapor.

— Măcar atât pot să fac pentru tine.

Am făcut o plecăciune, am zâmbit. Într-adevăr, așa era.

Când am dat ochii cu domnișoara Starkweather, a clipit nedumerită.

— Nu mi-ai spus că poți să te îmbraci ca lumea, m-a luat ea la rost.

Când i-am înmănat demisia și am întrebat-o dacă nu cunoaște la New York pe cineva care ar putea avea nevoie de serviciile mele a bodogănit, s-a agitat, mi-a zis vreo două fiindcă nu o anunțasem din vreme, dar până la sfârșit mi-a scris câteva adrese. Am rămas mută când ea și domnișoara Parmalee m-au îmbrățișat și m-au sărutat pe obraji, dar în același timp am simțit cum mi se moaie inima.

M-am oprit la un lactobar nou, elegant, tot numai alămuri și catifea roșie, și am băut un pahar de lapte. Chiar plecam la New York? Nu prea îmi venea să cred că mai există și alt loc în afară de Japonia, dar iată, în fața mea se afla un pahar cu lapte, dovadă a copilăriei mele și a existenței unei lumi întregi de băutori de lapte în afara Japoniei. Laptele avea un vag gust de castane, tot așa cum, la New York, laptele avea un ușor gust de afine atunci când era gata să se prindă. Mi s-a pus un nod în gât: pe lângă durerea veche, legată de mama, venise cea nouă, legată de exilul meu. Stomacul a început să mă doară.

M-am oprit la un chioșc unde se vindeau gogoșele de orez și am cumpărat câteva. Am mâncat una pe loc. Vânzătoarea mi-a dat o ceașcă de ceai rece de orz și m-a privit lung.

— Vorbești bine japoneza, a zis.

Rochia ruginie pe care mi-o dăduse Koito era prima rochie de adult pe care o purtam; fusese croită pentru o femeie cu torsul lung și pieptul mic. Cu toate că nu îmi venea bine îmi dădea un sentiment de invulnerabilitate. La școala fetelor nimeni nu m-a recunoscut până nu am vorbit. Am văzut cum am scăzut în ochii domnișoarei Starkweather în clipa când și-a dat seama că eu sunt. Fără să mă gândesc prea mult, cu o plăcere răutăcioasă, am intrat în casa unui proprietar de *jirikisha* din vecini, am luat o pereche de sandale cu barete galbene din cutia cu încălțăminte aflată în vestibul și m-am îndreptat spre baie.

Am deznodat șireturile ghetelor pe care mi le dăduse Koito, ca să nu mă oprească cineva la intrare. M-am descălțat, am pus banii pe tejghea în fața băieșitei neatente, am luat o punguță nouă de tărâțe și un prosop și mi-am scos rochia atât de repede că cele trei bătrâne care își făceau baia de după-amiază nici nu și-au dat seama ce se întâmplă. În timp ce mă săpuneam și mă frecam cu punguța de tărâțe am băgat de seamă că lângă portretul împăratului era atârnată o stampă ciudat colorată în care Maiestatea Sa stătea în fața unei companii de soldați tineri înarmați cu puști verzi și îmbrăcați în uniforme violet cu roz.

— Să nu intri în bazin, a spus una din bătrâne.

— Nu e pentru tine.

— *Akaben*, a zis a treia. Rău.

Bineînțeles că am intrat și bineînțeles că ele au ieșit din vană. M-am cufundat în apa minunată de fierbinte și m-am uitat la ele cum stăteau cu prosoapele în cap și brațele depărtate. Am stat în apă cât am îndrăznit de mult, în timp ce bătrânele s-au dus să o aducă pe băieșiță. S-a apropiat târându-și picioarele, m-a ocărât cum știa mai bine și a scos dopul.

Nu îmi mai încăpeam în piele de bucurie ascultând apa cum se scurge. Era sunetul cărbunilor pe care erau dispuse să îi risipească fiindcă mă urau. Le-am privit pe rând în ochi. O clipă au tăcut, apoi au început să se sfătuiască despre cum să adune mai mulți oameni și să mă dea afară. Am ieșit singură.

— Vă rog să îmi transmiteți complimente micuței Hazu, am zis și i-am aruncat frumoasele sandale cu barete galbene în vană. Vârtejul apei care se scurgea le-a prins și le-a răsucit.

M-am îmbrăcat cât am putut de repede. Fusesem chiar prea îndrăzneță. Cum am zărit o *jinrikisha* goală, i-am făcut semn băiatului.

— Du strada Migawa, i-am spus și am tras coviltirul ca să mă ascund.

— Vorbiți bine japoneza, mi-a spus băiatul.

Așa am decis să trec prin fața casei Shin în acea după-amiază: jubilând de bucurie după aventura de la baie și savurând plăcerea pe care o resimțisem, cât de juvenilă ar fi părut. M-am dezumflat însă de cum ne-am apropiat de Casa Norilor: pe malul micului Migawa, ale cărui ape erau adânci și umflate de când se deschisese canalul lui Kato, erau înșirate găleți, iar strada viermuia de oameni. Am simțit că mă înăbuș; mirosul tăia aerul ca o lamă de cuțit, nu aveai cum să nu bagi de seamă că îți înțepa nărilor. Cu o noapte înainte, atunci când îmi adusesem aminte de focul de demult, trăsesem pe nas fum adevărat.

Mirosul de fum mi-a fost de ajuns.

— Te rog cotește aici, i-am arătat cu mâna unde și m-am aflat mai tare sub coviltirul *jinrikisha* în timp ce ne îndepărtam.

Nu ar fi fost cuviincios din partea mea să fiu văzută, iar de văzut chiar nu aveam ce vedea: din stradă nu puteai zări pavilionul Baishian. Ultima mea imagine despre casa Shin a fost

a zidului împrejmuitor, scăldat în lumina gălbuie a după-amiezii și întrerupt de marea poartă cu acoperiș de stuf.

Când am trecut troncănind pe lângă sanctuar am văzut un grup de actori care repetau o piesă numită *Nonomiya*, despre fantoma unei femei care nu își poate ierta dușmanul și de aceea nu poate ieși din această viață și renaște. Am văzut actorul-fantomă stând la poarta spre lumea spiritelor: ridica piciorul încălțat în șosetă albă și îl puneă jos, neputincios. În gând, m-am dus și eu la altarul zeiței Kannon, aflat în apropiere. Am plecat capul de două ori – străduindu-mă să nu mă uit înapoi ca să văd dacă Yukako era printre cei adunați pe strada Migawa – și am rostit cea mai simplă rugămintă pe care am auzit-o vreodată: să fiu fericită.

Fuse o nechibzuință din partea mea să mă duc la baie și apoi la casa Shin. Toată lumea mă căuta, mi-a spus Aki când am trecut pe la mănăstire. Pe o jumătate a feței purta o mască albă de pânză, dar m-am bucurat din suflet să văd că un ochi era bun și obrazul neatins.

— Nu îmi vine să cred că ai venit aici, a șoptit ea neliniștită. Cum ai putut face așa ceva? Tocmai tu? Pavilionul de ceai? Banii?

Îmi părea bine să văd că nu mă credea în stare de o astfel de faptă.

— *Okusama* mi-a spus să iau cât am nevoie și i-am luat pe toți. Am auzit că pavilionul a ars, dar mai mult nu știu. Jur.

M-a privit uimită și s-a apropiat cu un pas.

— Îmi închipui că acum vorbești cu Kenji atunci când vine să te vadă? am zis.

— Îmi scrie, mi-a răspuns puțin fâstăcită. De obicei așteaptă afară toată ziua iar eu ard scrisorile. Ce ar putea să îmi spună, la urma urmei? „Trece un câine. Maica stareță arată cam supărată azi, oare de ce? Ah, simt mirosul mâncărilor de la prânz.” Astăzi însă, doar a venit și a lăsat o scrisoare, așa că mi-am făcut griji. (A aruncat o privire stânjenită spre clădirea mănăstirii.) Este o slăbiciune lumească din partea mea, dar am citit-o.

Vasăzică așa. Hoață și incendiatoare. Măcar acum știam la ce să mă aștept de la familia Shin.

— Ce a spus despre tatăl tău ?

— Este reținut pentru interogatoriu, a spus cu voce abia auzită, privind în jos.

— Nu mă vei crede dacă îți spun că a dat foc pavilionului, dar să știi că fost acolo noaptea trecută. L-am auzit vorbind cu *Okusama* și a povestit ceva despre mama ta. De asta am venit, ca să îți spun ce am auzit.

În timp ce eu vorbeam ridicase privirea și acum era cu fața îndreptată spre mine. S-a aplecat și s-a prins cu mâna de una din barele porții. I-am povestit ce știam, dar nu și cum aflasem.

Fața lui Aki era crispată când am terminat.

— *Un*, zis. Cam așa ceva ghicisem și eu. Ba chiar i-am scris lui Kenji spunându-i că știu că așa stau lucrurile, ca să îl conving să nu mai vină, dar a spus că nu îi pasă. Ei, acum sunt sigură, a încheiat și a rămas pe gânduri o clipă. Mai sunt atâtea lucruri pe care nu le știu, a zis.

Îi doream tot binele din lume acestei femei curate și inteligente, sclipitoare ca un ban nou-nouț căzut în noroi.

În seara aceea am așteptat-o pe Koito la al Treilea Pod. Râul Kamo era iute și limpede; pe stâncile de pe maluri își făcuseră egretele cuibul. În lumina rozalie a apusului vedeam limpede munții de la răsărit: marele Hiei, înălțat amenințător, Daimoji, în coasta căruia era înscris caracterul *dai*, Maruyama cel blând, verde și molcom, presărat cu acoperișuri de temple. Se scurseseră douăzeci și cinci de ani și nu trecusem niciodată de munții care înconjurau orașul ca un brâu.

Mai erau și atâtea lucruri pe care nu le știam. Ce se întâmplase în Baishian după ce eu plecasem ? Oare Nao se întorsese și îi pusese foc de necaz ? Nu, cred mai degrabă că faptul că se culcase cu fiica stăpânului său chiar în camera de ceai îi dădea mai multă satisfacție. Pe lângă asta, nu îmi era clar când se petrecuseră lucrurile: dacă Nao ar fi dat foc pavilionului de ceai și ar fi tras în prim-ministrul, atunci ar fi trebuit să se afle în două locuri în același timp.

Oare Yukako adormise în camera de ceai și focul izbucnise din neglijența ei? Pavilioanele de ceai erau construite în așa fel încât două focuri să poată arde acolo fără a fi supravegheate – unul în camera de ceai iar altul în *mizuya*. Am încercat să îmi aduc aminte dacă fusese vreun cutremur care să zgâlțâie căr-bunii și să iște scânteii. Nu pot să jur, dar nu îmi aduc aminte să fi fost vreunul.

Yukako nu avea cum să adoarmă în camera de ceai sau să plece lăsând focul aprins. Ultima imagine a ei era dureroasă pentru mine, fiindcă nu așa aș fi vrut să mi-o amintesc. Am încercat să îmi aduc aminte cum arăta în brațele mele, sau chiar în roba de frunze, gravă și regală, atunci când mă dăduse pe ușă afară. Ei bine, nu. Ultima oară când am văzut-o, stăpâna mea stătea în genunchi în Baishian, cu nodul *obi*-ului ridicat în sus, ca o servitoare, și freca *tatami* cu o cârpă. Văzând-o cum freacă și spală podeaua era ca și cum aș fi ascultat un cântec îndrăgit cântat pe un instrument dezacordat. Îmi venea greu să văd toată puterea și voința ei preschimbată într-o banală energie nervoasă. Am făcut puțin zgomot stând în prag, ca să îi arăt că plec. Am făcut o plecăciune. Nu a ridicat privirea.

Nu îmi puteam închipui pavilionul Baishian în flăcări, dar pe de altă parte nu mă puteam gândi decât la asta. Rogojina *tatami* fumegând, schimbându-se din verde crud în negru și apoi în roșu; delicata împletitură de nuiete a tavanului căzând la pământ sub formă de inele înnegrite. *Shoji* topindu-se în câteva clipe, zăbrelele de lemn lucind roșii apoi prăbușindu-se ca o cenușă. Focul nu așteaptă să ne strângem lucrurile; cutiile de ceai, cu sutele lor de straturi de lac mățuit, cu siguranță au ars toate. Pămătufulurile trebuie că au ars ca penele. Rafturile din camera de servit au ars și ele, s-au prăbușit, și toate vasele prețioase s-au făcut fărâme. Chiar și tulpinile și bobocii de *hagi* s-au scorojit, au tremurat o clipă și au ars până la nivelul apei care se afla încă în vas. Cel mai încet a ars lemnul fin care și-a pus pecetea pe toți anii petrecuți cu Yukako – podeaua ca o mătase moară, panourile neîmpodobite ale ușii joase, pătrate, și stâlpul alcovului. Podeaua neagră ca noaptea a firidei, cu

vinişoara ca un fulger de lumină albă. Am auzit bufnitura înăbuşită a acoperişului de stuf când s-a prăvălit, ţipetele şi gemetele grinzilor, clincănitul ferestrelor lui Nao când pocneau. Mi-am astupat urechile.

Atunci am înţeles ce se întâmplase. Acolo, pe pod, am vărsat lacrimi pentru Yukako. Nu din cauza lui Yukako, aşa cum plânsesem toată ziua, fiindcă mă gonise din casă, fiindcă o pierdusem. Nu. Am plâns de mila ei, ştiind ce trebuie că a însemnat focul pentru ea.

Încă nu o întrebaseram pe Koito ceea ce voiam cel mai mult să ştiu. Când a venit, m-a luat în *jinrikisha* şi am mers în centrul oraşului, pe o stradă paralelă cu Takase, un canal în care se vărsa râul Kamo, doar cu câteva case mai încolo. Râul sclipea în lumina lampionilor; când intrasem în oraş pentru prima oară, venisem pe acest drum îngust, într-o barcă cu fundul plat. Până să apuc să întreb ceva, Koito a arătat spre strada de dincolo de canal:

— Pontocho, a zis. Aici am început să lucrez.

— Pe soţul tău l-ai întâlnit aici? am întrebat politicoasă. Ori la Tokio?

— Nu aveam cum să ne întâlnim în Pontocho, a râs Koito, un râs de femeie răsfăţată. Am încercat o dată sau de două ori, dar toţi oamenii împăratului mergeau peste râu, la Gion; Pontocho era pentru oamenii shogunului. Prima oară l-am văzut cu prilejul reuniunii de ceai de la Casa Norilor, adică în noaptea când am întâlnit-o pe *Okusama* ta. Dacă aş fi ştiut că e logodită cu fiul seniorului Ii, nu aş fi venit. Ştii ce s-a întâmplat după aceea. Nu o voi uita niciodată pe fata aceea furioasă care încerca să îmi smulgă kimonoul de pe mine.

A căzut pe gânduri, cu ochii în depărtare. Voiam să aud mai multe, aşa că nu am întrerupt-o cu întrebarea mea. De-a lungul râului, deasupra fiecărui lampion atârna o lampă; se înşiruiau de-a lungul întregului canal, dar nici una nu era aprinsă. Nu ştiam la ce folosesc. Koito a continuat:

— Pe deasupra, gărzile imperiale de la capătul străzii nu voiau să mă lase să plec! Stăteam în palanchin, hamalii fumau

și seara se scurgea fără folos. În noaptea aceea eram așteptată la trei petreceri, dar știam că va mai trece multă vreme până când îl voi revedea pe tânărul senior. Mai ții minte cât de bolnav era? Nu am putut rezista ispitei de a mă amesteca printre celelalte *geiko* venite la Casa Norilor. Și uite cum ajunsese: îmbrăcată într-un kimono rupt, pusă într-o situație stânjenitoare, și pe deasupra mai pierdeam și bani. Tocmai atunci un bărbat tânăr și chipeș s-a uitat în palanchin și a zis:

„Nu-mi amintesc să te fi văzut printre celelalte. Cine ești?”

Era nepotul împăratului – ministrul meu. Le-a spus gărzilor să mă lase să trec. A fost dragoste la prima vedere, a adăugat ea în engleză. Dar apoi a venit războiul și totul a devenit complicat.

Nu o mai văzusem pe Koito așa – destinsă, vorbăreată, pusă pe destăinuiri. Eram încântată.

— Am fost nevoită să mă descurc de una singură. Celelalte *geiko* erau tot mai tinere. Am învățat arta ceaiului așa cum o preda Rikyu, am învățat franceza, am înlocuit vopseaua cu plumb cu sulimanuri occidentale. Am făcut tot ce am putut ca să fiu deosebită, a oftat. Iar apoi ne-am întâlnit din nou, din întâmplare, când soția lui era pe moarte.

M-a privit cu un zâmbet sincer și timid pe buze.

— Sunt atât de norocoasă, a zis.

Era, într-advăr.

A tăcut puțin și a adăugat:

— Și Mizushi s-a măritat. O mai ții minte pe surioara mea? S-a măritat cu fiul baronului Sono, Kazuo.

„Băiatul pe care Sumie îl voia pentru fiica ei”, m-am gândit uluită. Ce mică e lumea. Poate că Muntele nu știuse niciodată de ce tatăl lui adoptiv numise pavilionul Baishian; poate că voi afla acum.

— Cum o chema pe bunica ta? am întrebat deodată. Pe mama mamei tale?

— Păi, Baishi, a răspuns Koito, stânjenită fiindcă numele pavilionului de ceai plutea în aer, nerostit.

— Da, așa mă gândeam și eu.

Clipa aceea a trecut și apoi mi-a venit ușor să pun întrebarea cea mai importantă pentru mine.

Dar nici nu am apucat să deschid gura, că s-a auzit un sunet cu totul nou pentru mine. Un țâcănit de metal pe metal, un zumzăit întrerupt de mici pocnete. O epocă din viața orașului lua sfârșit, o alta îi lua locul.

În acel moment apele lacului care scăldau țărmul de lângă casa lui Akio din Hikone au străbătut canalul Biwa și au căzut într-o turbină aflată în partea de răsărit a orașului; forța cu care au căzut s-a transmis la firele întinse deasupra capetelor noastre și lămpile întunecate de pe malul canalului s-au aprins. A fost ca un zgomot asurzitor, o strălucire orbitoare: lămpile din spate, apoi cele de deasupra capetelor noastre, apoi cele din față se aprindeau una câte una.

Băiatul cu *jirikisha* a dat drumul bețelor și și-a acoperit fața cu mâinile. Eu m-am agățat îngrozită de Koito, care a izbucnit în râs:

— Asta trebuie să fie surpriza lui Kato pentru soțul meu! Mi-am închipuit! Uite! E la fel ca la Tokio!

Auzind-o, băiatul cu *jirikisha* a apucat din nou bețele, s-a uitat bine la canalul iluminat și și-a șters sudoarea de pe față.

— *Un*, a zis.

Ne-a dus de-a lungul șirului de lumini. Eu priveam mută apele canalului care se așterneau în fața noastră asemenea unui drum strălucitor.

Înainte să plece, Koito m-a adus la hotel și a stat cu mine la bar câteva minute. Am putut în cele din urmă să îi pun întrebarea la care tânjeam să aflu răspuns. Printre puținele lucruri pe care le adusesem din casa Shin se numărau și cinci bobite de rășină și o ceșcuță.

— Ce s-a întâmplat cu domnișoara Inko?

— Chiar că prinsese drag de tine, nu? A fost servitoarea mea preferată. Știi că s-a măritat la Tokio?

— Cu un bărbat dintr-o familie de cofetari, am spus, simțind că îmi pierd răbdarea.

— A murit de tânăr, acum vreo zece ani, a continuat Koito. Au avut trei băieți și o fată; s-au căsătorit toți nu de multă

vreme. Pe ea am văzut-o acum ceva timp. Nu s-a schimbat deloc – e gălăgioasă și amuzantă. Știi cum era.

Inko, mamă! Și pe cale să devină bunică! Am pus paharul de vin de prune pe masă.

— E fericită? am insistat.

— Viața nu a prea răsfățat-o, ca să fim cinstiți. Soțul ei a murit. Fiii și nurorile o pun să doarmă în vestibul, de parcă ar fi de-abia măritată. Credeam că, atunci când fiii ei se vor însura, va avea o grămadă de nurori care să o servească, să îi facă toate poftetele, dar se pare că părinții soțului ei sunt cei care se bucură de toată atenția. Au doar vreo cincizeci de ani, mai au mult de trăit.

De teamă că s-ar putea să pierd cumva perna de lemn, purtam întotdeauna la mine câțiva bani de aur în săculețul de mână pe care mi-l dăduse Koito. Fiecare ban valora o avere, îmi spusese.

— Dă-i domnișoarei Inko, atunci când o vezi, i-am spus. Și roag-o să îmi facă o vizită la New York atunci când are timp.

Koito a făcut ochii mari. L-a strigat pe barman să îi aducă o pensulă de scris și el a venit cu o călimară și un toc cu peniță de metal. La lumina becului de pe stradă am pus pe hârtie singura adresă din New York pe care o știam pe dinafară. Dedesubt am scris trudnic, cu litere latine: Aurelia Corneille.

Epilog

1891-1929

Călătoria a durat trei săptămâni și a fost istovitoare: mai întâi pe mare până la San Francisco, apoi cu trenul până la New York. Un perete roșu de cărămidă, o curte plină de pietre funere, ultimele frunze verzi ale platanilor. Pentru asta bătușem atâta drum: un nume și două date. A fost chiar o bucurie să smulg buruienile și ierburile care năpădiseră piatra mică sub care zăcea mama. Atât aveam pe lume. „Clara“, am spus în șoaptă și am plâns puțin când am curățat praful adunat în șanțurile literelor săpate în piatră. Mama murise când eu eram copil, dar faptul că știam unde se află mormântul ei s-a dovedit a fi o consolare la care nici eu nu mă așteptam.

În timpul cât lipsisem eu, strada Lafayette fusese lărgită, podul Brooklyn întins între maluri, bulevardul Broadway luminat cu lămpi electrice. Biserica de pe strada Mott arsesese și fusese reconstruită. Maggie Phelan murise la o vârstă fragedă, răpusă de holeră.

La început am locuit la câteva case mai încolo de clădirea unde crescusem, la un cămin pentru femei călătore, ținut de călugărițe. Le eram recunoscătoare pentru ospitalitatea lor, căci, spre deosebire de mama, chiar aveam de ce. Mi-am găsit repede de lucru ca traducător iar noaptea mă așezam alături de semenele mele la una dintre mesele lungi din refectoriu și le priveam pe vecinele mele ca să învăț din nou a mânca la fel ca occidentalii.

— Nu-mi place cum se uită la noi, am auzit-o pe o fată spunându-i mamei ei.

Dar cum să duci supa la gură fără să ridici bolul? Engleza era un perete de sticlă mată, pe care fiecare femeie îl ridica în

jurul ei. Vedeam prin el, dar îmi era mai greu să văd dacă femeia vorbea.

Într-o seară, la cină și-a făcut apariția o figură nouă: o vânătoreasă de fuste. După ce s-a culcat cu toate fetele care au acceptat-o, spre sfârșitul săptămânii a ajuns și la mine. Spunea tot felul de bazaconii, dar m-am dus cu ea; nici nu bănuisem că trupul meu poate simți atâta plăcere. A doua zi dimineața m-am privit în oglinda de deasupra lavoarului și mi-am dat seama că, dacă aș fi crescut în New York, aș fi fost o fată destul de drăguță, o *gamine* cu părul negru și fața albă. Acum, la treizeci și cinci de ani, eram o femeie bine făcută.

„Am să îți scriu“, mi-a promis fustangioaica. Nu s-a ținut de cuvânt, dar nici nu mă așteptasem la altceva. Dar mai bine de o săptămână după aceea, în fiecare seară, le-am ascultat zâmbind pe femeile călătoare discutând fel de fel de fleacuri. Pereții de cristal ai englezei lor mă ronțăiau ca niște dinți și îmi croiau gândurile după tiparul limbii engleze.

Când bătrânul bărbier care locuia după colț a murit în primăvara următoare, i-am cumpărat casa cu aurul lui Yukako. Era o clădire mică, așezată chiar vizavi de zidul roșu de cărămidă al cimitirului, formată dintr-un apartament și o prăvălie; în spate se afla o curticică plină de buruieni, bătută de mâtele cartierului. Liniștea îmi făcea bine, dar mă și cam speria. Mâncam atunci când îmi era foame: pâine, fructe, brânză. Singurătatea îmi era umplută doar de neînsemnatele treburi zilnice: mai puneam lemne pe foc, mai aduceam o găleată de apă de la cișmea. Mi se părea că aș putea dispărea în orice clipă.

Venise septembrie și eu nu făcusem nimic cu prăvălia goală a bărbierului. Știam că ar trebui să o închiriez, așa că într-o sâmbătă dimineață, după ce trecuseră căldurile verii, am coborât în prăvălie ca să fac curățenie și să pun un anunț. Nici nu apucasem să ridic obloanele grele că după colț a apărut o birjă în fața căreia mergea un cârd de călugărițe.

Am înțeles ce se întâmplă înainte ca birjarul să apuce să pună pe trotuar cutiile legate în pânză și călugărițele să ajungă la mine,

fluturând o hârtie cu numele meu și adresa lor. În momentul în care le-am văzut pe cele două femei din birjă înclinându-se una spre alta – o plecăciune mai degrabă rigidă, așa cum fac doi străini care își iau la revedere în mod cordial – am fost sigură. Inima a început să îmi bată cu putere. Trebuie că, pe drum, se împrietenise cu cineva care vorbea englezește, ca să mă poată găsi.

Am rămas cu gura căscată, cu mâna pe mânerul oblonului. Era Inko. Aceași ochi înguști, apropiați de rădăcina nasului, același zâmbet obraznic.

— Nu te-ai schimbat deloc! a strigat.

Nu îmi venea să cred că aud vorbe în japoneză; am făcut o plecăciune chiar acolo, pe stradă.

— Iată-mă, a zis. Dacă ne înțelegem, m-am gândit că aș putea sta cu tine; dacă nu, mă duc în altă parte.

De uimire mi se tăiase respirația. Am privit-o. Fața ei, ca și a mea, nu mai era tânără, dar își păstrase un aer tineresc. În rochia occidentală părea slabă ca un băț, uscată de anii de muncă. Am văzut o femeie matură, trecută prin greutatea de care eu nu aveam habar, și am văzut fata obraznică și nurlie pe care o cunoscusem. Mâna îmi înțepenise pe mânerul oblonului – eram atât de fericită. A lăsat capul pe umăr, parcă voia să mă vadă cu fiecare ochi în parte. Privirea ei a fost ca un val de culoare care a năpădit copacii de pe stradă, zidul cimitirului, vitrina prăvăliei. Atunci când frizerii în stil occidental au venit la Kyoto, și-au pus în fața prăvăliei stâlpi cu dungii colorate, ca niște acadele, la fel ca în New York. *Toko*, adică stâlp, din cuvântul *prăvălia cu stâlp* (așa cum se numește frizeria în japoneză) este același ca în *tokonoma*, camera cu stâlp, firida din camera de zi care are astfel un stâlp în plus. Întunecată și sclipitoare în același timp, Inko s-a uitat la mine, apoi la stâlpul din fața frizeriei și iar la mine, a ridicat o sprânceană și a zis:

— Ia spune, *Tokoya-han*, mă bărbierești și pe mine?

I-am făcut semn birjarului, tremurând de bucurie.

— Du bagajele înăuntru.

Apoi am apucat-o de mâinile mici, înăsprite de muncă.

— Îți încălzesc apă pentru baie, i-am zis.

Îmi plăceau brațele ei. Îmi plăceau coapsele ei. Îmi plăcea gura ei mică și dintele strâmb, părul negru, cârlionțat, picioarele întărite de corvezi și sânii mici și moi. Am îmbăiat-o și apoi ne-am bucurat una de alta în patul de alamă al frizerului; am dormit, ne-am iubit și am mâncat mere unse cu miere. Când ziua s-a prelins în înserare, pereții albi au fost învăluiți într-o lumină rozalie. Ea stătea cu capul pe pieptul meu, moțâind în căldura camerei.

— Ce sunt cutiile de jos? am întrebat-o.

— Știi cât făceau acei *koban*? Să vin până aici, să mă întorc, și tot ar mai fi rămas. Așa că, mi-a spus trăgând aer în piept, cu ochii strălucind, m-am gândit să deschid o prăvălie de dulciuri.

Inko și-a aranjat castroanele, bolurile și strecurătorile în prăvălia de la parter și a devenit indispensabilă japonezilor care veneau la New York, ba chiar și-a găsit și niște clienți fideli din cartierul chinezesc. Știa să prepare *an fin*, din fasole roșie. Din cauza legilor americane privind imigranții (pe care Inko le ocolise datorită soțului lui Koito), cei douăsprezece mii de chinezi erau bărbați în marea lor majoritate. Poate că dulciurile pregătite de Inko aveau gustul celor de acasă sau, în orice caz, a ceva mai apropiat lor. Valul de naționalism care mă izgonise din Kyoto a tot crescut după ce am plecat eu. În timpul brutalului război împotriva Chinei, clienții lui Inko îi acceptau darurile și scuzele cu zâmbete șterse. Au continuat să comande pastă dulce de fasole, dar invitațiile la banchetele de Anul Nou nu au mai venit niciodată după aceea.

După ce își băgase nasul prin bucătăriile cofetarilor, Inko a învățat să facă și ciocolată – la urma urmei, nu era chiar atât de diferită de pasta de fasole – și drept urmare și-a câștigat clientela și în cartierul unde locuiam. A devenit chiar un personaj pitoresc – cofetăreasa japoneză – iar cu timpul copiii din vecini și părinții lor au adăugat în calendar și câteva sărbători japoneze: trei martie, Ziua Fetițelor, a devenit Ziua Păpușilor de Ciocolată pe Gratis; cinci mai, Ziua Băieților, a devenit Ziua Peștișorilor de Ciocolată pe Gratis. Copiii ei ne-au vizitat pe rând, dar nici unul nu a dorit să rămână. Acum zece ani, după ce a mai făcut o ultimă vizită în Japonia, Inko s-a apucat să își pregătească succesoarea, o tânără văduvă cu figură blândă,

recăsătorită cu un bărbat care repară ceasuri. Vecinii noștri sici-lieni sunt atât de uimiți că sărmana Lucia, cu toate că este stearpă, s-a recăsătorit totuși – și încă cu un tip din nord – că nu par a fi băgat de seamă că genovezul cu degete lungi nu este bărbat.

Eu țin catastifele pentru prăvălia lui Inko, o ajut când nu se descurcă în engleză și fac traduceri când găsesc de lucru. Noaptea, când Inko visează, devorez cărți la lumina lămpii. Când eram eu copil cărțile se terminau cu o căsătorie și poeziile aveau rimă. Războiul Mondial i-a schimbat pe oamenii de aici tot atât de mult cât i-a schimbat epoca Meiji pe cei din Japonia: sunt rând pe rând derutată și încântată de stilul viguros și proaspăt al tinerilor scriitori. Ei decupează frazele blajine, molatice, prin care văd eu lumea în forme mai aspre, mai riguroase, tot așa cum rochiile de astăzi, drepte ca niște kimonouri, aplati-zează din nou silueta cu turnură și corset care mi se potrivea atât de bine când am ajuns la New York. Când termin de citit, mă ghemuiesc în pat; Inko miroase a ciocolată și a lămâile cu care înmiresmează baia noastră.

Mi-au trebuit mai bine de patruzeci de ani ca să pot pune în cuvinte amărăciunea tinereții mele. Poate că mi-a fost acordat atât de mult timp ca să mă pot apuca într-o zi de ceva mult mai greu: să descriu fericirea vârstei de mijloc. Dar care este forma potrivită pentru a zugrăvi fericirea, de la cele mai însemnate detalii până la măreția ei? Chiar vreau să învăț cum să fac.

În octombrie trecut, când am fost la ambasada Japoniei să mă întâlnesc cu un client, am descoperit, printre broșurile și pliantele oficiale, o gazetă veche, intitulată *Casa Norilor* – publicație lunară. Mi s-a făcut pielea de găină. Tai se apucase să tipă-rească o foaie volantă pentru cei interesați de ceremonia ceaiului, și includea aici vești despre familia lui.

— Mai aveți și alte numere? l-am întrebat pe funcționarul ambasadei.

Yukako murise, am aflat citind numerele vechi acasă. Murise cu vreo doisprezece ani în urmă, în 1916.

Prima mea reacție a fost – așa cum mi se întâmpla de obicei când aveam de a face cu japonezi – de stânjenală. Ce grosolanie din partea mea să cred că nu va muri niciodată! Cât egoism! A doua reacție a fost de uimire. Cum de se lăsase învinsă de ceva atât de meschin, de banal, cum este moartea? Iar a treia – un sentiment nedeslușit, amorțit, care a înlocuit cuvenitul regret și simț al vinovăției: nu aveam să aflu niciodată dacă Yukako mă iertase. Fiindcă luasem banii. Fiindcă îl avusesem pe Nao ca să îi fac în necaz. Fiindcă o dorisem mai mult decât mă dorise ea.

În acea stare de amorțeală afectivă i-am scris lui Tai o scurtă scrisoare de condoleanțe și m-am dus la cimitir. Am încercat să mi-o închipui pe Yukako în roba albă în care fusese arsă – rochia ei de mireasă – să îmi închipui ochii ei închiși, trupul lung, înțepenit. Nu am simțit nimic, eram un monstru. Fața îmi era udă doar fiindcă îmi bătea vântul în ochi. Stelele erau micuțe și îndepărtate.

Azi-dimineată, chiar când răsfoiam noua carte a Virginiei Woolf, *Orlando*, și urechile îmi vâjâiau de zgomotul aeroplanelor pe care eroina ei elizabetană trăise îndeajuns cât să le vadă, a sosit o ladă de lemn din Japonia. Printre zecile de *kanji* caligrafiate pe toți pereții cutiei, am găsit adresa mea, reproducă întocmai, cu același fel de litere, așa cum scrisesem eu pe hârtia cu antet. În ladă am găsit o scrisoare de la Kenji, scrisă în numele fratelui său; îmi transmitea urări de bine din partea lui Tai și a lui Aki. După moartea mamei lui se căsătoriseră și, spre surpriza amândurora, Aki dăduse naștere la patruzeci de ani unei fiice pe care o numiseră Shinju – Perlă. Suferința lui Yukako fusese grea, dar de scurtă durată, iar ea se pregătise de moarte cu aceeași atenție și energie cu care trăise. Printre pachetele pe care le făcuse pentru prieteni și familie era și o cutie pentru mine, pe care o păstrasera atâția ani. Le spusese să mi-o trimită împreună cu niște cofeturi din zahăr și niște praf pentru ceai, ceea ce Kenji și făcuse. Pentru mine.

M-am apucat să deschid pachetul în casă, dar când, după ce am scos praful de *macha* și dulciurile, am dat de un pământ,uf,

am înțeles că Yukako hotărâse să primesc ustensile de ceai. Era o zi blândă, însorită, magnoliile regale dăduseră în floare. Orice mi-ar fi trimis, nu voiam să descopăr fiind în casă.

Magnolia regală se numește *kiri* în japoneză; este un arbust cu lemn fin, foarte apreciat de ebeniști. Are frunze late, mari cât capul unui om, și ciorchini de flori în luna mai. M-am așezat pe iarbă, lângă mormântul mamei mele, sub bolta verde de frunze. Am scos un termos cu apă fierbinte, praful de ceai trimis de Kenji, cutia cu dulciuri. Alesese unele în formă de iriși, la vremea când prunii înfloreau și în parcuri și în prăvălii. M-a mișcat grija cu care le alesese, gândindu-se la vremea când pachetul va ajunge la mine și îl voi deschide.

Pachetul de la Yukako era o cutie de lemn puțin adâncă, legată cu pânză în loc de capac. Înăuntru se aflau câteva lucruri noi: un pământuf nefolosit niciodată, cu spițele răsucite ca petalele unei flori; un pachetel cu șervețele pentru ceai; o pânză albă de in; o bucată de mătase roșie. Alesese pentru mine ustensilele pe care le folosea ca să exerseze când era copil; am recunoscut spatula simplă, cafenie, evantaiul mic, de învățăcel, farfurioara roșu-închis pe care servea dulciurile, tava rotundă folosită la cea mai simplă *temae*. Și cutia de ceai din lac negru, al cărui capac uitasem să îl curăț cu mulți ani înainte. Nu am găsit bolul pentru apa de aruncat și m-am mirat.

Bolul de ceai era pus într-o cutie simplă, nesemnată; era de mărimea celor pe care le iei la iarbă verde, mai mic decât cele folosite în camera de ceai. Nu îl mai văzusem până atunci, dar pereții umflați parcă de vânt și suprafața fumurie mi-au adus aminte de Hakama, bolul de la ultima ceremonie a ceaiului care avusese loc în Baishian. Trebuie că simțise că regăsește un prieten în trăsăturile feței unui copil atunci când văzuse acest bol într-o prăvălie. Dacă eu mă cutremurasem atunci când îl văzusem, după atâția ani, oare ce trebuie să fi simțit Yukako? În clipa aceea parcă s-a făcut lumină în mintea mea și am știut că îl cumpărase ca să îl spargă, să distrugă amintirea pe care i-o trezise; dar apoi se răzgândise și îl pusese bine.

Așa se face că, după atâția ani, i-am devenit din nou confidentă. Pe mine mă alesese ca să îmi spună povestea acelei zile

nefericite când trecuse pe lângă taraba unui olar și întorsese capul după bolul care sărise ca o insectă în fața ochilor ei. Mai trecuse de două ori pe lângă tarabă și de fiecare dată o cuprinsese mânia. În cele din urmă cumpărase bolul ca să nu mai fie nevoită să se întoarcă după el. Apoi se îndreptase spre casă, prost dispusă.

Am apucat bolul în palme sub copacul de *kiri*, ale cărui frunze foșneau tare în bătaia vântului. Înainte să umplu cutia de ceai cu praf de *matcha* am șters toate ustensilele cu șervețele de ceai și le-am clătit cu apă fierbinte, apoi le-am așezat ca pentru *temae*. Nu m-am mirat că Yukako nu îmi scrisese, dar inima mi-a bătut mai puternic când am netezit ghemotocul de hârtie pe care îl pusese în cutia de ceai. Înăuntru am simțit că ascunsese o monedă, învelită în altă bucată de hârtie. Era de mărimea unei monede de cinci *sen*, exact atât cât plătisem pentru excentricul pahar de lapte băut a doua zi după incendiu. Am pipăit marginile tari înainte să desfac hârtia și m-a cuprins un sentiment de vină dar și de mânie. Voia să mă insulte, trimițându-mi câțiva *sen* după atâția ani? I-am auzit vocea, joasă și dispețuitoare: „Ești sigură că doar atât îți trebuie? Nu te sfii, ia-i și pe ăștia“.

Când am desfăcut hârtia am găsit, înnegrit de vreme, talismanul care mă pusese, în altă viață, sub protegierea Sfintei Clara.

Am tresărit și am plâns, în lumina verde care răzbătea prin frunzele de *kiri*. Îi fusesem dragă atâta vreme. O iubeam pe sora mea mai mare, femeia care mă luase sub aripa ei pe mine, o străină, o pisică de pripas. Am dus medalia la gât, cu respirația întretăiată. Apoi am luat o bucată din sfoara de hârtie răsucită în care fuseseră învelite dulciurile și mi-am legat medalia la gât.

Îmi făcea bine să plâng, să simt cum durerea înghețată se topește, să simt metalul rece ca o gaură în gât și aerul cum îmi intră șuierând în plămâni. Am umplut cutia de ceai cu mâinile tremurânde – era următorul lucru pe care îl aveam de făcut – și apoi am aranjat dulciurile pe tavă. Măcar ată puteam face în amintirea ei.

Am pus lucrurile de care nu aveam nevoie în spatele meu: cutia în care fusese bolul de ceai, lădița trimisă de Kenji, cutia în care Yukako ambalase ustensilele, pe jumătate încă învelită

în pânză. Atunci am simțit niște colțuri de metal prin pânza de bumbac și am cercetat-o mai bine.

Era partea de jos a unei perne de lemn. Yukako împachetase ustensilele de ceai într-o tavă de lemn la fel cu aceea în care ținuse înainte monedele de aur.

Am dus mâna la gât și am apucat strâns medalia. Sora mea mai mare, elegantă și inventivă până în ultimele clipe ale vieții ei. Am apucat cutia cu amândouă mâinile și am privit-o cu atenție. Nu am găsit nici urmă de sarcasm în alegerea ei. Ca și medalia, stătea dovadă a generozității ei. Spunea: „Da, ai luat-o iar eu ți-o dau din nou, de bunăvoie“. Pe de altă parte, însemna și o scuză; de fapt, nimeni nu știa mai bine decât ea că fusesem acuzată pe nedrept. Pe partea de desubt a cutiei, scrise cu mâna sigură a unuia care ține registrele de socoteli, am văzut un șir de *kanji* și o dată: „Bol pentru apa de spălat făcut pentru Shin Yukako din lemn salvat de la pavilionul Baishian“. Știu că întotdeauna a fost convinsă că pavilionul e al ei. Putea să își petreacă acolo nopțile, singură. Putea să îi pună ferestre de sticlă. Putea să îi dea foc.

În timp ce curățam fiecare ustensilă sub acoperișul verde o simțeam lângă mine, împungându-mă din când în când cu evantaiul: „Așa. Așa“. O simțeam la fel cum o simțeam când eram copil, punându-și degetele peste ale mele, cu mâna ofilită de vârstă, cum era și a mea. Împreună am apucat mânerul spatulei cu bucata de mătase, împreună am ridicat și coborât pământul, având grijă ca micul nod de ață să descrie un cerc complet. Când l-am muiat în apa limpede, spițele s-au desfăcut încet în lumina verde pe care o amestecau. Am turnat ușor ceai în bol, auzind-o pe Yukako mai degrabă cu mâinile decât cu urechile. Vocea ei era ca o rază de lumină ce străbate un chihlimbar iar vorbele erau cele pe care tatăl ei le recita pentru fiecare gest. „*Kotsun. Kotsun. Sara sara sara sara.*“ Trupul meu îl cunoscuse pe al ei până în toată intimitatea lui, mă gândeam. Atunci când am ridicat bolul de ceai ca să mulțumesc l-am ținut mult mai mult decât era necesar.

Nu mai gustasem *matcha* de atâta vreme, și nici dulciuri pentru ceai. Am auzit un sunet slab, când lichidul a îmbibat

foița de zahăr de pe limba mea, plescăitul aerului care ieșea afară și apoi am fost copleșită de gust.

Iute, Dulce. Iarbă. Verde. Acel bol de ceai a adunat tot și toate. A fost o legătură între cei vii și cei morți. Am băut și ea a fost de față. Mi-a spus să plec. Am băut din nou și ea era de față. M-a izgonit. Am golit bolul și ea era acolo; timpul nu îi știrbise puterea de a mă răni.

Am strâns ustensilele de ceai și am plecat, m-am dus acasă, m-am vârat în pat și am plâns de credeam că o să mi se rupă baierile inimii.

Apoi m-am spălat pe față, mi-am netezit rochia și am coborât, m-am întors în dimineața de mai. Inko îmi spusese că va face o pauză la prânz și că ne întâlnim în parc. Am mers pe jos până la Reggio, o cafenea deschisă de curând în piața Washington. I-am dat vânzătorului două termosuri să le umple, am cumpărat sendvișuri și m-am așezat pe banca noastră preferată, așteptând-o să vină.

Beam din cafeaua fierbinte, dulce, cu spumă de lapte și muiam bucățele de *biscotto* în capac. Singurul dar pe care mi-l făcuse Yukako și care nu se întorsese împotriva mea era acesta: cum să mă bucur de acest aer călduț, de razele de lumină străbătând printre frunze, de soarele care lovea cărămizile roșii, de această zi anume între toate zilele lumii.

Am ridicat capul, surprinsă. Auzisem japoneză și franceză. Două femeiuște cu pălării în formă de clopot, așa cum era la modă, ducând o cutie de picnic, s-au așezat pe banca de lângă mine. Sporovăiau fără încetare, sărind de la o limbă la alta ca niște insecte prin iarbă, și întindeau unt și gem pe pâine. Erau fermecătoare: franțuzoaica cu ochi cenușii și obraji îmbujorați, japoneza cu botic de pisică și gura de ștrengăriță. A chicotit și i-a arătat celeilalte un degețel roz, a cărui încheietură era mânjită cu gem de caise.

— Vai de tine, ce ai să te faci, a râs cealaltă și cât ai clipi din ochi i-a luat mâna, a dus încheietura degetului la gură și a lins gemul cu limba.

Am fost cât pe ce să scap termosul cu cafea.

— Ești atât de rea, nu știu ce o să se aleagă de noi, a dojenit-o japoneza drăgăstos.

Mă uitam la cele două fete – pur și simplu le priveam mâinile împreunate, râsul complice. Nu o iertasem niciodată pe Yukako fiindcă nu mă iubise. Acum am iertat-o.

O femeie a apărut din spatele fântânii arteziene; vindea liliac. O fetiță a alergat spre mama ei, cu panglici roșii atârându-i pe spate. Un grup de băieți au trecut în viteză, pedalând de zor. Doi studenți au aruncat o carte în aer. Deasupra capului se învârteau stoluri de porumbei. Ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am auzit clopotele bătând în turn. O albină a aterizat pe gura mea și nu m-a înțepat; a supt doar cafeaua de pe buza de jos. Inima îmi tresălta de bucurie.

— Hei, salut, a zis Inko și s-a așezat lângă mine. Ce era în cutie? Asta? a întrebat și a atins sfoara de hârtie pe care o aveam la gât; apoi a văzut medalia de la mama. E cea pe care ai pierdut-o? a șoptit și m-a apucat de mână.

Am dat din cap:

— Îți povestesc tot, i-am promis. Dar ia uită-te colo, i-am arătat pe cele două femeiști și i-am povestit la ureche ce văzusem.

— *Ara!* a exclamat Inko zâmbind.

Surprinsă, japoneza a scăpat gentuța de plasă la picioarele mele. Am ridicat-o și i-am dat-o.

— Mulțumesc.

— Nu ai pentru ce, i-am răspuns în japoneză și în franceză. Nu ai pentru ce.

Au scos o exclamație în cor, s-au uitat una la alta, apoi la mâna lui Inko așezată peste a mea.

— De cât timp sunteți la New York? le-am întrebat.